

C 1 / -

2 vols

£ 5/5/-

cc48

ARISTOTELIS

ORGANON

GRAECE.

NOVIS CODICVM AVXILIIS ADIVTVS RECOGNOVIT,

SCHOLIIS INEDITIS ET COMMENTARIO

INSTRVXIT

THEODORVS WAITZ,

PHIL. DR.

LIPSIAE,

SVMTIBVS HAHNII.

MDCCCXLIV.

ARISTOTELIS
ORGANON
GRAECE.

EDIDIT

THEODORVS WAITZ,
PHIL. DR.

PARS PRIOR.

CATEGORIAE, HERMENEVTICA, ANALYTICA PRIORA.

LIPSIAE,
SVMTIBVS HAHNII.
MDCCCXLIV.

PRAEFATIO.

Philosophiam vidimus nostra aetate in tantum discrimen adductam, ut ipsum Aristotelem clamantem audire videremur „ne quid detrimenti caperet respublica": non defuerunt enim qui in philosophia excolenda ita versati sint, ut somniis delectati non solum homines, sed etiam ipsam veritatem spe inani eludere non erubescerent. Quare pro bono habendum est omine, quod nostro tempore Aristotelis studium instaurari coepit. Ad hunc igitur quod prae ceteris me converterim, quum me movit ipsius viri ingenium, quod non potest non tenere eum, qui philosophiae studio se dedit, non ut sibi fingat sapientiam generi humano non datam, cuius qualemcunque formulam componat, sed ut quod sciri possit redigat ad disciplinam accurate non modo fundatam, verum etiam exstructam, cuius alia pars ex alia semper nexa et omnes inter se aptae colligataeque videantur, tum etiam me movit eorum quae emendanda et explananda superessent multitudo: nam difficultates, quibus negotium quod suscipimus obstructum est, si operae pretium facturus esse videatur qui eas superet, non ab incepto avocare, sed etiam magis allicere solent animos eorum qui veritatis studio magis quam oblectatione ducuntur. Quare excusatione mihi non videtur opus esse, quod quae Ari-

*

stoteles de arte logica scripsit de integro ediderim, quamquam quomodo in re ipsa versatus sim, si non excusandum, certe explicandum est.

Nomen quidem Organi iis libris quos edidimus coniunctis non ab Aristotele inditum esse constat — docemur enim Schol. Brandis. p. 140a48 sqq. coll. 25b31 et 26a12 a philosophis Aristotele recentioribus hoc nomen profectum esse; Io. Philoponus autem (v. schol. 36a12) ipsam demonstrationem (de qua Aristoteles in Analyticis agit) *ὄργανον* appellavit — sed tamen hoc titulo non uti noluimus, ne singulas partes in fronte libri nostri nominare cogeremur. Ne ordinem quidem librorum, quamquam assentimus iis quae de coniunctione et cognatione, quae inter eos intercedat, praeclare disputavit Brandisius, mutare voluimus, quum parum nobis videretur interesse quo loco singulae partes collocarentur, quippe quae non ita comparatae sint, ut alia sine alia intelligi nequeat. In iis igitur quae ad externam speciem pertinent veterem morem cum Iulio Pacio et Bekkero secuti sumus.

In prooemio codices descripsimus, quos inspicere nobis licuit. Ac primum quidem ex animo gratias agimus viris humanissimis doctissimisque, quibus et faventibus et adiuvantibus bibliothecarum quibus praesunt subsidiis libere utendi copia nobis data est, in primis Hasio, viro clarissimo, Bibl. Reg. Paris. Praefecto, et Bettio, Bibl. D. Marci Venet. Custodi, quorum quidem liberalitatem maximis laudibus adaequare non possumus, praesertim quum neque Mediolani neque Florentiae eandem eorum qui bibliothecis praepositi sunt humanitatem experti simus. Nam Catena (nomen ingenio convenit), Bibl. Ambros. Custos, ita custodit libros mss., ut nullius fere codicis copiam faciat quem oculis subtrahere possit, del Furia autem, Bibl. Laurent. Praefectus, ferias ita curae cordi-

que habet, ut furia sit, si petas, ut unum diem festum litterarum studiis concedat. — Codices graecos, praetermissis iis de quibus non habuissemus quod diceremus nisi quae leguntur in Aristotelis ed. Bipont., quae in omnium manibus est, describere voluimus omnes qui ad ipsum Organon pertinerent, Marcianos, Ambrosianos, Laurentianos, Riccardianos, Querinianos, deinde a p. 11 omnes qui commentarios haberent nondum editos, Marcianos, Ambrosianos, Laurentianos, Riccardianos, Parisienses Regios, Coislinianos, Chigianos; quamquam non satis certi sumus num Mediolani et Florentiae omnia viderimus quae ad Aristotelis Organon pertineant, imo in bibliotheca Laurentiana plura millia (si verum est quod auditione accepimus) librorum mss. asservari, qui Napoleone Italiae leges scribente e monasteriis vicinis in eam illati custodum negligentia in indices nondum relati sunt, compertum habemus: quare si non omnes codices, quotquot exstant, descripsimus, aliorum hoc negligentiae vel malevolentiae dandum erit, non incuriae nostrae. De codicibus Romanis cur nihil dixerimus, indicavimus p. 6 init., de Parisiensibus autem nihil diximus, nisi quo quae legantur in catalogo Bibl. Reg. et Coisl. vel suppleantur vel emendentur: namque in codicibus describendis, ne libri volumen frustra augeretur, ita semper versati sumus, ut nihil repeteremus quod ex aliis libris, qui ab omnibus facili negotio inspici possent (catalogos dicimus Bibl. Paris. Reg. et Coisl., Bibl. D. Marc. Ven., Bibl. Laurent.), petere liceret. Iis quae de codicibus ipsis disputavimus inseruimus etiam ea quae, quum non ad singulos quosdam locos Aristotelis commode referrentur, inter scholia a nobis collecta recipi non posse viderentur: dedimus igitur p. 7 sqq. quem cod. Laurent. 31, 37 exhibet Topicorum librum nonum, p. 9 sq. exscripsimus quae in eodem libro de hypotheticis syllo-

gismis disputantur, p. 19 sqq. quae habentur in Laurent. 71, 32 de categoria ποτέ. Ioannis Itali (e Marc. 265 et Laurent. 71, 32) et Georgi Gemisti scholia (e Riccard. chart. 4, 76) p. 13 sqq., p. 18 sq. et p. 23 dedimus non tam, quia alicuius momenti ea esse iudicaverimus, quam tum ne quid praetermissum videatur quod aliquid auxilii nobis ferre potuerit, tum ut quales auctores isti fuerint appareat. Denique ex cod. Basil. F. II. 21 initium commentarii deperditi adiecimus quem Simplicius de Categoriis conscripsit. — Codicibus descriptis notavimus p. 28 sq. quae praeter ea quae in commentario indicavimus (v. p. 438 et 473) in scholiis a Brandisio collectis corrigenda nobis viderentur.

Sequuntur scholia (p. 30), in quibus colligendis Brandisii exemplum imitati sumus, qui quum ea recepit quibus quid veteres interpretes de singulis locis senserint explicetur, tum maxime etiam ea quae in recensendo et emendando Aristotele alicuius momenti esse possint (ad haec enim in primis eum respexisse patet ex iis quae dicit p. 108 not.) et quae ad philosophiae historiam pertineant. Eadem igitur ratione ducti qua ille scholia ita excerpsimus, ut collatis iis quae a Brandisio edita sunt nihil dederimus quod in his vel iisdem verbis expressum vel eodem modo, licet aliis verbis, expositum legeretur: namque hoc semper nobis propositum fuit, ut quae dederit ille a nobis, si fieri posset, supplerentur. Labor quidem atque adeo taedium, quod interpretes perlegenti haud raro faciunt, maius aliquando fuit quam quod propter fructum, qui inde proveniret, subeundum videretur: quod quamquam opere vix incepto perspeximus, quum virum sagacissimum doctissimumque idem et suscepisse et praeclare peregisse intelligeremus, tamen religio nobis fuit praetermittere quod operi semel suscepto aliquid adiumenti afferre posse videretur. In scholiis exscribendis vix erit, opinor, qui

nimiam diligentiam nobis exprobret: brevitati certe operam dedimus quam maximam. Commentarios graecos ante Brandisium editos, quibus ille usus est, maximam partem integros perlegimus; in quibus quum pauca tantum invenerimus quae ab illo omissa nobis recipienda fuisse visa sint, nostris scholiis ex commentariis editis aliquid inserere noluimus, sed quodcunque dignum invenimus quod reciperetur, id in commentario adiecimus et in usum convertimus. Quorum quidem locorum paucitas quum probet eximiam Brandisii diligentiam, scholia inedita quibus ille usus est relegere noluimus, ne frustra retractaretur quod optime factum esset, dum alia superessent, quae, ut perficeretur quod propositum esset, praetermitti non deberent. — Ac primum quidem adhibuimus Leonis Magenteni commentarium, quem integrum exstare ex scholiis nostris apparet, quamquam non nisi ea typis expressa sunt quae scripsit de libro περὶ ἑρμηνείας et de Analyticis prioribus, deinde Michaelis Pselli paraphrasin libri περὶ ἑρμηνείας typis exscriptam, Stephani paraphrasin eiusdem libri et Ammonii commentarium de Analyticis prioribus (cod. Paris. Reg. 2064), Theodori Prodromi scholia de Analyticorum posteriorum libro II (Paris. Reg. 1917), Ioannis Itali de Topicis (Marc. 265), Michaelis Ephesii de Elenchis sophisticis scripta (Paris. Reg. 1918), denique scholia anonyma de Categoriis quae habentur in cod. Laurent. 71, 32, Marc. 201; de Hermeneutica Marc. 257, Laurent. 71, 32, Ambros. L, 93, Paris. Reg. 2064; de Analyticis prioribus Marc. 201, Ambros. L, 93; de Analyticorum posteriorum libro I Ambros. L, 93, Paris. Reg. 1972; de libro II Riccard. chart. fol. 10, Paris. Reg. 1917 marg. Quibus quidem scholiis ut nimium pretium statuamus, nos certe longissime absumus: etenim colligendi laborem non tam propterea subeundum putavimus, quod

magnum fructum Aristotelem nostrum inde capturum esse sperabamus, sed quia verebamur ne et laboris impatientia et officium desertum nobis exprobraretur, quod quum sponte nobis imposuissemus, conservare debebamus. Si quis vero conquerendum putet de inutilitate eorum quae non sine magno labore congesserimus, equidem me ipsum contentum profiteor eo, quod Stephani de Hermeneutica commentarium, quem exstare viri docti adhuc videntur ignoravisse (v. Buhlium in Aristot. ed. Bipont. I. p. 313), et codicis Riccard. paraphrasin libri II Analyticorum posteriorum, quam non possum non iudicare et meliorem quam externa libri species promittere videtur et lectione dignissimam, in lucem protrahere contigit.

Ut ad librum ipsum veniamus, ante omnia petimus a lectoribus, ne artis logicae imperiti ad libros ab Aristotele de ea compositos accedant, deinde ne inconsiderate iudicent de iis quae non temere scripsimus: sciant autem pergratum mihi fore quodcunque re bene perpensa reprehendatur, etiam si me non habeat assentientem. Iam in libro componendo hoc potissimum spectavimus, ut, non compilatis iis quae alii scripsissent, nova daremus quam plurima eaque non nisi ex iis fontibus hausta, quibus aut ipsi usi essemus aut alios, quibus merito fides habenda esset, usos esse sciremus: quare prae ceteris nobis cavimus, ne quid diceretur quod, quum aut nemini ignotum esset aut satis facile ad inveniendum iis qui Aristotelem intelligere studerent, si abesset, nemo requireret. Brevis esse laboravi, num obscuritatem vitaverim, iudicent alii: prolixo certe commentario Aristotelem explanare indignum iudicavi summo philosopho, qui brevitatem perspicuitate haud raro potiorem habuerit. Latine scripsimus, ut oratio non clara esse non posset, non ut Ciceronis more

modestiae speciem praeberemus, quae arrogantiam occultaret; imo, quum Ciceronis arrogantia a nobis aliena sit, ne eius modestiam quidem affectare voluimus: vita enim nos edocuit ea laude nobis acquiescendum esse, quam in nos ipsi conferre non erubescimus, si peregimus quod et temporis angustiae et virium modus concesserunt. Latinam linguam igitur patrio sermoni praetulimus, ne etiam in nos caderet quod non paucis philosophorum recentiorum vitio vertitur, quod ita scripserint, ut nobile dictum Talleyrandi, quod „oratio facta sit, ut occultetur quod sentias", facto comprobare videantur. Interdum hoc cadit in Biesium — nam e. g. terminos syllogismi non appellat „Begriffe", sed „Begriffsmomente": scilicet quum alterum et doctius sit et plane idem significet, non video, cur non liceat delectari vocabulo splendidiori. Doctrinam autem Aristotelis libro suo ita exposuit, ut universam quidem viam et rationem, quam ille secutus sit, bene explanaverit, singula vero quae difficultatibus laborarent aut praetermiserit aut minus accurate explicuerit. Facilius quidem hoc, sed melius, opinor, de Aristotele meruisset, si in singula diligentius inquisivisset; quae si magis habuisset perspecta, etiam universa clarius exposuisset: nobis certe propositum fuit, ut singula, quo maioribus difficultatibus impedirentur, eo diligentius perscrutaremur et interpretaremur, dum de universa via et ratione qua Aristoteles procederet (hae enim facilius intelliguntur) brevius diceremus. Quare quod Rassow (Aristot. de notionis definitione doctrina. p. 37 not. 2, cf. p. 15 not. 3) de Biesio dixit „etsi locum silentio non praetermittat, tamen incerta quadam oratione rem velavit potius quam illustravit" non solum in unum locum cadit, sed de universo fere libro dici poterit. Cf. quae diximus p. 377. Quamquam Biesium diligentissime lectitavisse Aristotelem

non negamus, tamen eius librum, quum singula explanare laboraremus, non multum nobis profuisse ingenue fatemur. Qui Aristotelem nondum attigerint aliquem certe fructum ex eo capient, quamvis minime satisfaciet iis qui non quod ille docuerit discere, sed ingenium et indolem summi viri aestimare, quique verum Aristotelem cognoscere velint: nam Biesius Aristotelem non fecit Germanicum, imo Hegelianum, quod merito reprehendit C. Kühn (De notionis definitione qualem Arist. constituerit. Halis. 1844. Praefat.), qui novo commentario logica Aristotelis scripta se ipsum illustraturum esse promisit. Genus dicendi quo Biesius utitur certe tale est, ut Aristoteles antiqua veste deposita ad huius aetatis morem compositus sui ipse vix similis sit. Accedit quod non semper verbis utitur cuiusque rei maxime propriis: v. c. ubi de deductione ad absurdum agit, id quod per syllogismum ipsum probatur appellat „den Widerspruch", quod quidem vocabulum non nisi de eo intelligere solemus quod repugnantiam in se habet: dicendum erat igitur „das Gegentheil" vel etiam simplicius cum Aristotele „das Falsche" (τὸ ψεῦδος, v. Biese I. p. 155 init.). Deinde in iis quae disputavit de syllogismis plerumque usus non est litterarum notis, unde factum est, ut quod Aristoteles clare expresserit difficilius sit et obscurius apud Biesium. Denique usum libri impedit etiam hoc, quod, quum Aristotelis verba afferuntur, libro quidem unde sumta sint et capite adscripto paginae et versuum numeri editionis Bekkerianae omitti solent. — Zellius in versione sua *) Iulii Pacii vestigia premit. Quodcunque dubium est ita

*) Novae versionis Franco-gallicae (I. B. St. Hilaire, la logique d'Aristote traduite en français pour la première fois et accompagnée de notes perpétuelles. Tom. I. Paris. 1844) copia nobis nondum facta est.

solvit, ut cum illo consentiat, quamquam auctorem non ubique nominat. Notae quas addidit nihil fere habent quod non legatur in commentario Iulii Pacii, ut quodcunque in altero vel laudaverimus vel reprehenderimus etiam de altero accipiendum sit. Ceterum Zellius non tam vertere voluisse videtur Aristotelem quam interpretatione explicare: saepius enim, ne oratio brevior obscuritatem haberet, adiecit quae deesse ei videbantur: qua quidem amplificatione Aristotelem non corrumpi aegre mihi persuadeo, nisi qui amplificet animorum quodam consensu coniunctus sit cum eo cuius scripta exponat, quod de Zellio praedicare non ausim, quum haud paucis locis (nonnullos exempli causa in commentario commemoravimus, quem de Analyticis prioribus scripsimus) veram Aristotelis mentem eum non perspexisse appareat. — Quae in edit. Arist. Bipont. Buhlius dederit non magni momenti esse vix est quod probemus: quare paucis quibusdam exemplis allatis, unde appareat quomodo Aristotelem intellexerit, contenti sumus: Vol. II p. 673 formulam Aristoteli tritissimam τὸ ἀγαθῷ εἶναι significare dicit „τὸ inesse bono", cf. quae diximus p. 359 extr.; 18 a 39 scribi vult ἐπὶ τῷ αὐτῷ, quia nihil praecesserit ad quod referri possit numerus pluralis τοιούτοις. Quae legimus 37 a 35 inepte mutavit, quamquam valde gloriatus de correctione. 70 a 10 excidisse putat vocem ἀτελής, quamquam Iul. Pacius hanc vocem aliunde intrusam esse satis aperte ostendit. Qui plura velit videat quae diximus ad 8 a 34, 13 a 19, 20 a 24, 46 b 34 et quae Buhlius ad vocem τρίτον 69 b 13, ad κἂν ib. vs. 32, multa alia quae et facilia sunt ad inveniendum et indigna quae hic commemoremus. Scholiis non perlectis, sed inspectis ita usus est, ut hic illic delibaverit quod in usum suum conferret; a Iulio Pacio autem, perspicacissimo Aristotelis interprete, in quo, temporis quo vixit ratione habita,

ne hoc quidem reprehendes, quod rem aliquando ita explanaverit, ut singulorum verborum potestatem non satis consideravisse videatur, ingenii acumine longe superatur. „Animadversiones criticae", quas Buhlius adiecit, non sine arrogantia scriptae sunt, quam, quum non magnam utilitatem habeant quae disputavit, aegre tulimus. Dicendum est autem, ne quid iustae eius laudi detraxisse videamur, quod contulit editionem Aristotelis Aldinam, Iuntinam, Camotianam, Basileensem priorem, Isingrinianam, Hildenianam, Sylburgianam, Casaubonianam, Pacianam et veterem interpretem latinum (ed. Ven. 1480), cuius codicem bibliothecae Gothanae etiam nos passim adhibuimus in Analyticis (desunt enim in codice Categoriae et Hermeneutica), denique in fine voluminis III lectionis varietatem adnotavit quam cod. Guelpherbytanus praebet. Quibus quidem libris quamquam non ita usus est, ut integram eorum collationem instituerit, tamen nemo erit, quin insignis assiduitatis et praeclarae doctrinae laudem ei concedat. — Sequitur ut eos libros commemorem, quibus quantum debeam libentissime profiteor et quos quo melius adhibui et imitatus sum, eo melius etiam rei meae consuluero, recensionem dico Aristotelis quam Bekkerus fecit et scholia quae Brandisius collegit. Ac de scholiis quidem quoniam supra diximus, nunc de nova recognitione quam ipsi instituimus exponendum erit. Alienum est autem ab hoc loco quaerere num ea quae sub Aristotelis nomine nobis tradita sint recte ei tribuantur (de qua quidem re Brandisius ita scripsit, ut nobis ab ea abstinendum sit): namque quod nobis propositum est eo continetur, ut quae ad nostram aetatem pervenerint considerata diversitate, quam vel libri mss., in quibus insint, vel alia subsidia quaecunque, quibus uti liceat, praebeant, talia et exhibeamus et interpretemur qualia ab auctore et

scripta et intellecta esse quam maxime sit veri simile. Nititur autem Aristotelis recensio tum auctoritate codicum, quibus eius scripta nobis conservata sunt, tum fide veterum interpretum, qui vel hanc vel illam lectionem in libris suis invenisse dicunt.

Bekkerus in recensendo Organo quattuor codicibus usus est, quorum optimos (*A* et *B*) integros iterum contulimus, tertium (*C*) hic illic inspeximus, ut videremus num nova collatione opus esset — qua re vera opus esse et ea docebunt quae a Bekkero praetermissa in Categoriis infra notabimus et quae dabimus ad 124b10; 125b26, 39; 126a33 sq., b20; 127a3 al. Quem quidem codicem ut non integrum retractaremus, tum copiae nos moverunt quas iam aliunde comparatas habebamus, tum temporis angustiae, quas ad describendas Pappi collectiones mathematicas adhuc ineditas conferre maluimus, praesertim quum codex ipse reliquis duobus, quos Bekkerus contulit, longe inferior sit. Quartum librum quem Bekkerus adhibuit cur non inspexerim dixi p. 11. Novam autem quam instituimus codicum *ABC* collationem non inutilem fuisse apparebit ex iis quae a Bekkero in Categoriis omissa hic adscribamus.

1b4 *τινὸς* om *A*.
2a26 *καὶ ζῷον* pr om *A*.
3b37 *αὕτη AB*.
4a7 *γε* om *B*.
8 *οὐσία ABC*.
31 *μετέβαλλεν* habet *B*, non *C*.
b21 *τὰ μὲν BC*. — *αὐτοῖς C*.
22 *τὰ δὲ AB*.
23 *οἷον* habet *B*.
31 *ἀεὶ* om *B*.
5a19 *οὗ A*.
b8 *ἂν* om *BC*.
6a7 *αὐτὸ*] *καὶ αὐτὸ* non habet *C*, sed *B*.
21 *οὔτε BC*.
29 *A* eadem habet quae praebent *BC*.
b11 *ἔστι AC*.

6 b 24 τὰ πρός τι om *B*.
7 a 3 ὥστε ἂν *C*.
31 ἔτι δὲ ἂν *C*.
b 7 καὶ] δὲ καὶ *A*.
8 πτερωτῷ αὐτῷ *B* non habet.
29 μὲν om *A*.
8 a 5 σῶμα οἷον *C*.
b 27 λεγέσθω corr *B*.
28 πολυχρονιώτερον *AB*.
9 a 21 δὲ] γὰρ *A*.
33 et 34 τῷ] τὸ pr *A*.
b 16 εἴ τις corr *B*.
29 λέγεται] litura *A*.
10 a 6 καθισταμένων *ABC*.
7 οὐδὲ] οὐ *AB*.
11 a 28 εἰ] ἢ corr *B*.
12 a 22 ἄλλα τοιαῦτα χρώματα *ABC*.
28 καὶ θάτερον corr *B*.
b 6 τὰ et 9 οὐδ' ἓν corr *B*. — οὐδ' corr *A*.
7 κατάφασις καὶ ἀπόφασις *C*.
13 a 8 ἀνὰ μέσον ἐστίν *A*.
19 γενέσθαι *ABC*.
20 τὸ corr *A*.
b 31 ἢ non habet *B*.
14 a 26 ἕτερον ἑτέρου *ABC*.
27 καθὸ *AC*.
b 7 αὐτοῖς *AB*.
30 ἡμίσεως pr *A*.
15 a 2 πτηνὸν καὶ τὸ πεζὸν non habet *B*.
5 πρότερά ἐστιν οὐ *ABC*.
22 „fortasse" ante *A* del.
b 1 ἠρεμίαι *AB*.
9 ἀντιθείη *ABC*. — ἢ om *AB*, del *C*. — τῇ . . . μεταβολῇ *AB*.
14 ἢ om *ABC*.
19 pr καὶ om *AB*.
25 πύρους] τοὺς πύρους *ABC*.

Sunt autem plures loci quibus Bekkerum aliam lectionem recepturum fuisse putaverim, si lectionis varietatem integram habuisset: v. c. 6 a 29, b 11; 8 b 28; 10 a 14; 13 a 19; 15 b 19; 16 a 23; 17 a 31; 18 b 31, 38, 39; 19 b 3. Omittimus reliqua, quum odiosum sit reprehendere eum, cui tanta debeamus, ut fatendum sit nos, nisi ille bonam partem operis absolvisset, aliquid praestituros fuisse quod

fortasse non contemnendum fuerit, at certe non laudandum. Enotavimus autem omnem lectionis varietatem quam invenimus. Quod si cui videatur operosius factum esse quam utilius, sciat in lectionis varietate indicanda aliquid inutile me maluisse adiicere quam omittere, quod prodesse possit, praesertim quum in his rebus et alia aliis videantur utilia et auctoritati eorum quae nunc inutilia sint aliis codicibus collatis aliquid accedere possit. Omnes codices, quorum in libro nostro fit mentio, ipsi inspeximus, quod ingenue fatemur, ut nobis tribuatur et quod emendatum et quod peccatum sit. Non iactamus ita excussos esse omnes, ut iam nihil emolumenti reliquum sit quod ex iis provenire possit, imo vanitate omni abiecta quam maxime optamus, ut exstent qui Aristotelis scriptis emendandis et explicandis eandem operam navent, etiam si quod nos praestiterimus non solum superetur, verum etiam obscuretur et oblivione obruatur. Iam quum tempore quam optime uti vellemus, in conferendis codicibus ita versati sumus, ut liber, quo nobis videretur praestantior, eo diligentius a nobis excuteretur: namque quum certum temporis spatium, quod in conferendis libris mss. consumere licebat, nobis constitutum esset, in locis difficilioribus, quorum lectio valde dubia esset, maiorem curam ponere quam in facilibus, de quibus optimi codices consentirent, par erat: magis enim profuturum putavimus novae Aristotelis recensioni, si nova aliorum codicum auctoritate accedente confirmarentur quae dubia essent, quam si aliis codicibus, qui iis quos iam inspexissemus inferiores essent, collatis quae certissima essent etiam certiora reddere vellemus. Quare ex ipsa librorum bonitate qua quisque diligentia dignus esset iudicantes librum diligenter scriptum accurate contulimus, librum negligentius exaratum non nisi quibusdam locis inspeximus, quibus quae vera esset lectio dubitaremus. Quum igitur praeter codices optimos, quos

quam diligentissime excussimus, aut pauci conferendi essent integri — nam codicum qui Aristotelis scripta logica habent tanta est copia, ut subsidia, quae ad novam recensionem adhiberi possint, omnia unquam congestum iri desperandum sit — aut pluribus ita utendum esset, ut difficiliorum locorum maiorem curam haberemus quam faciliorum, fecimus quod rei nostrae maxime profuturum esse putavimus. Ob eandem causam factum est, ut numerus codicum, quibus usi sumus in Analyticis prioribus, minor sit numero eorum quos in reliquis libris adhibuimus: causa scilicet in eo est, quod Analytica priora, ut in quibus lectio minus variare soleat (quod facile intelliges, si lectionum variarum copiam, quam Bekkerus dedit in singulis libris, inter se comparaveris), novis subsidiis minus egent quam reliqua.

Codicum quibus uti nobis licuit antiquissimi iique optimi sine dubio sunt quos Bekkerus litteris *AB* notavit, quamquam in eo ab illo recedendum putavimus, quod codicem *A* potiorem duxit codice *B*, quum nobis codex *B* reliquis omnibus praeferendus videatur. Ac ille quidem saepissime ubi consentiunt *BC* eorum auctoritatem postposuit codici *A*, v. c. 16 a 12, 26, b 28 al. — sunt tamen loci quibus codicem *B* invito codice *A* secutus est, v. c. 67 a 14, 18, 25, 32, 35, 37, 39, b 12, 13 al. — nos vero lectionem quam praeberet *A* non praetulimus, nisi ubi eius auctoritati aliquid accederet aliunde: v. c. quod *BC* praebent 9 a 12, 17 b 5 mendi speciem habet. Eadem ratio est 14 a 27, quum etiam 14 b 26 habeatur κατὰ τὸν χρόνον. 19 b 37 codd. *An* cum Ammonio et Boethio consentiunt: cf. 33 b 39, 42 a 26, 46 b 20, 54 a 12, 60 b 31 sq., 61 a 39, 63 b 38, 64 a 17, 66 a 16. Re vera autem codicem *B* ita praestare codici *A*, ut lectio quam ille praebeat alteri praeferenda sit, nisi vel sensus ratio vel reliquorum codicum vel interpretum auctoritas postulet al-

teram, apparebit eorum locorum ratione habita quos iam adscripturi sumus. Quos quidem locos e libris Categoriarum et περὶ ἑρμηνείας solis repetimus, ne exemplorum numerus frustra augeatur: sin autem erit cui haec exempla non satisfaciant, eum ut convincamus, reliqua lectionis varietate quam codices *AB* praebent omni enotata perpendere eum iubemus uter utri praestet. Cf. igitur 1 b 8, ubi *B* omisit quae a recentiore quodam interprete intrusa in aliis codicibus leguntur. Eodem fere modo res se habet 6 a 8, 9 a 17, ib. b 21 et 29, 13 a 35, 14 a 17 et 36, 16 a 26, 18 a 19 et 38, 19 a 39, 20 a 35, in primis autem 21 a 2, ib. b 33 — 37; 17 b 21 vero et 20 a 24 Boethii auctoritas lectionem codicis *B* confirmat. Deinde 1 a 4, 2 a 1, 2 b 17, 3 a 34, 3 b 6, 7 a 20 quae recepimus e codice *B* cum iis conveniunt quae editiones priores habent. 1 a 9 et b 18 Bekkerus ipse codicem *B* meliorem iudicavit; idem fecit 18 a 32, 36, b 1, 16, aliis locis quibus lectionem codicis *B* praestare res ipsa docet. Quod Boethius habuit exhibet *B* 7 b 39, 8 a 1 seq., ib. 2, 5, 7, 9, 10 a 26, ib. b 23, 15 b 12, 18 b 24, cum Simplicio et Boethio concinit 7 b 23, cum Alexandro et Ammonio 17 b 25. 6 a 22 lectionem codicis *B* et sensus postulat et veterum interpretum auctoritas. Item non probari non poterit quod prius habuit *B* 15 b 1, 17 a 13, 18 a 34. Quibus quidem locis diligenter perpensis inspectisque iis quae in commentario disputavimus vix erit, opinor, qui reprehendendum putet, quod codicem *B* codice *A* potiorem iudicaverimus. — Codices *C* et *D* Bekkerus reliquis quibus usus est merito longe postposuit: qua in re, quamquam sunt loci quibus lectionem *C* solam probandam putavimus (v. c. 11 b 28, 12 a 28, 13 b 1), ita cum eo consentimus, ut etiam pluribus locis quam ille eam non admiserimus, dum ille interdum, ut vulgarem lectionem retineret, eam recipiendam putavit: cf. 4 a 23 et b 4, 6 a 38, 10 b 10, 16 a 32, 21 a 3 sq.,

18 b 11 et 22 — ultimis duobus locis certe restituenda erat lectio *AB*, quum eadem habeatur in versione Boethiana. Nonnunquam Bekkerus reiecit quod praebent codd. *ABC*, quod, ubi ferri posset, reduximus: v. 5 b 14, 6 a 31, 15 b 30. — Reliquos codices (de quorum usu et pretio disserere noluimus, tum quia longum est, ut ab hoc loco alienum esse debeat, praesertim quum, ut intelligerentur quae disputaremus, commentarius quem conscripsimus diligenter prius perlegendus esset, tum etiam quia res ipsa copiosa commentatione quam requireret vix digna esset), non invento qui libris *AB* praestaret, ita adhibuimus, ut, ubi optimi inter se discreparent, litem, si fieri posset, diiudicarent.

At erit qui dicat non tam codices ipsos inter se comparandos esse, ut quid cuique tribuendum sit decernatur, sed adeundos esse veterum interpretum commentarios, ut qui liber eam plerumque lectionem exhibeat quae interpretum auctoritate commendetur, is optimus iudicandus sit. Quae quidem sententia cur probanda non sit iam explicabimus. Verum quidem est sine dubio antiquissimam habendam esse lectionem quam veteres interpretes in libris suis reperisse dicant — nisi forte in ipsa lectione quam exhibeat vetus interpres aliquid mutatum esse et depravatum demonstrari possit, quod accidit e. g. 58 b 8 sq.: quare eam semper lectionem, si ferri posset, recepimus quam illos habuisse constaret; sed hoc ipsum saepe difficillimum est ad diiudicandum, quam lectionem habuerint. Namque frequens scholiorum graecorum usus nos docuit nullius fere momenti esse ea verba Aristotelis quae ipsam explicationem, qua Aristotelis sententia ab interpretibus illustretur, praecedere soleant: recte enim Buhlius (Vol. I p. 527): „Mihi tamen, ut hoc semel moneam, probabile est ipsa Aristotelis verba tam in Simplicii quam in plurium aliorum graecorum Aristotelis interpretum commentariis non semper ab his inter-

pretibus adscripta, sed nonnunquam a librariis imperitis interposita esse". Nihilominus tamen Buhlium multum tribuere lectionibus quas ex eo fonte hauserit quem modo aspernari eum vidimus tum multis locis apparet „Animadversionum criticarum" (cf. e. c. quae dicit ad Categ. V §. 2), tum inde quod pravas lectiones collegit fere omnes quae ex Philoponi commentariis enotari possent. Apparet autem Aristotelis verba explicationi ipsi praeposita non ab ipsis graecorum commentariorum auctoribus adiecta esse, sed ab iis qui commentarios descripserint: nonnunquam enim alieno loco inserta sunt. Sic in Alex. comm. in Anal. pr. (Iunt. 1521) fol. 24 b coll. fol. 31 a verba Aristotelis Alexandri disputationem interrumpunt, fol. 28 b non eo ordine leguntur quem habere debebant. Deinde ne sibi ipsi quidem constant interpretes in lectione quam in Aristotele invenerunt indicanda: nam quamquam Philoponum 48 b 7 *τὸ μίαν* reperisse apparet ex ipso commentario, tamen in Aristotelis verbis quae explicationem praecedunt habetur *τῷ μίαν*; Ammonius schol. 122 a 11 verbis Aristotelis quae leguntur 19 b 23 post *ἀπόφασιν* addit *τῶν ἁπλῶν*, quae omittit schol. 123 a 8; Alexander (comm. in Anal. pr. Iunt. 1521. fol. 21 b) in verbis quae leguntur 25 b 32 modo praebet *ὥστε* modo *ὡς*, modo omittit *ὅλῳ* 25 b 33 et prius *ἢ* ib. vs. 34 modo retinet; idem fol. 24 a (ad 26 a 18 sqq.) habet *πρὸς τῷ μείζονι* et *πρὸς τῷ ἐλάττονι*, sed fol. 25 a sub fin. habet (26 a 20) *πρὸς τὸ ἔλαττον*; ib. fol. 63 b *ἀεὶ* et *ἢ* in Aristotelis verbis (32 b 9) omittuntur, quamquam non desunt in ipso commentario; ib. fol. 97 a adscribuntur verba Aristotelis 38 b 32 *καὶ καθόλου δὲ ἀναγκαία ᾖ ἢ . . .*, sed fol. 97 b habetur lectio quam dedit Bekkerus; Philoponus (comm. in Anal. pr. Ven. 1536. fol. 7 b) in verbis Aristotelis 24 a 25 explicationi praepositis habet *τῆς ἀντιφάσεως*, in commentario ipso articulum omittit; idem fol. 27 exhibet *ὅταν*

28 a 10, dum in commentario scribit ἐάν; Boethius in priore editione commentarii quem de libro περὶ ἑρμηνείας composuit ad 17 b 17 in ipsa versione commentario praemissa haec habet: „opponi itaque dico affirmationem negationi quae universaliter significat ei quae non universaliter", ut legisse eum putares καθόλου vel ὅτι καθόλου pro τὸ καθόλου, nisi in ipso commentario diceret „Hoc est enim quod ait quae universale significat eidem quoniam non universaliter". Itidem res habet 21 a 20. Unde apparet quanta circumspectione opus sit, ne quid temere colligatur de lectione quam veteres interpretes habuerint. Accedit quod ipsi interpretes Aristotelis verba interdum non satis accurate reddunt: sic Alexander 50 b 33 omittit μὲν et τῷ, 51 a 1 omittit vocem συλλογισμῶν, 51 a 2 exhibet ἀνάγεται, schol. 182 a 42 vocem ἐστὶν transpositam esse apparet, quod saepius accidit: neque hoc ita factum esse mirum est, si quidem interpretes non id agebant, ut singula verba, quae et quo ordine ab Aristotele scripta essent, servarentur, sed re ipsa intellecta et explanata contenti erant: quare Alexander quae legimus 17 a 22 in comm. in Anal. pr. fol. 5 b sic exhibet: ἔστιν οὖν ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ εἰ ὑπάρχει τι ἢ μὴ ὑπάρχει. Denique Aristotelis verba quae in commentariis graecis explicationem praecedere solent, sive ab ipsis interpretibus inserebantur sive aliis supplenda relinquebantur, saepissime depravata sunt ab iis qui codices descripserunt, ut etiam propter mendorum frequentiam lectiones quas praebeant minus certae sint: v. c. 184 b 1 καὶ τὸ pro καὶ τῷ mendum est, ib. vs. 18 μία δύναμις habetur, quamquam Alexandrum legisse πᾶσα δύναμις apparet ib. vs. 20; ib. vs. 22 τὸν λόγον explicationis gratia Aristotelis verbis adiectum esse patet; 185 a 22 δέχεται omissum est in Aristotelis verbis, quamquam vs. 26 iisdem verbis adiectum est ἐπιδέχεται; ib. vs. 40 ἐπεὶ in contextum irrepsisse videtur e

vs. sq. Haec omnia igitur quum occurrant p. 184b et 185a, Aristotelis verba in commentariis graecis satis negligenter scripta esse luculenter ostendunt: quae si cui non satisfaciant, eum ut commentarios ipse perlegat hortamur, nobis vero inde manifestum videtur lectionis varietatem, quam Aristotelis verba commentariis graecis inserta praebeant, tam incertam esse, ut nulla fere eius sit auctoritas: quare has in recensendo Aristotele plane neglexìmus.

Alia ratio est eorum locorum quibus quae fuerit lectio quam veteres interpretes habuerint certo scimus: nam praeferenda semper erit lectio quam interpretes in codicibus suis repererunt lectioni quae nostra aetate in libris mss. occurrit, nisi res ipsa aperte doceat potiorem habendam esse alteram. Quare iis lectionibus quas veterum interpretum auctoritate confirmatas habemus id pretium statuimus, ut, quo vetustiores sint, eo certiores a nobis habeantur: ubi vero interpretes ipsi inter se discreparent, antiquissimam semper lectionem, si admitti posset, recipiendam putavimus. Etenim sunt loci quibus recentiores interpretes lectionis quandam varietatem in libris suis repererunt quam antiquiores non habuerunt (v. c. 44 b 38 Alexander habuit ὅτι, quod et in nostris codicibus et in Philoponi libris videtur defuisse), quid? quod probabile est verba τὸ ἀτελές, quae in Aristotele suo reperit Philoponus (schol. 173a21), in contextum migravisse ex commentario Alexandri, qui nullam lectionis varietatem hoc loco videtur habuisse: dicit enim (ib. vs. 25) δυνατὸν εἶπε τὸν ἀτελῆ συλλογισμόν. Eadem fere ratio est 58b8, de quo loco v. quae diximus in commentario. Tamen Boethium et veterem interpretem latinum interdum secuti sumus etiam invito Alexandro, ubi levem emendationem sensus flagitaret, cf. e. g. 46a37 et 36a23.

Iam vero apparet ex iis quae diximus haud raro aliam alium interpretem habuisse lectionem — namque Ammo-

6. 2 a 6. 6 b 2.

imbuit K. correx

codices AB illis

varietate

dubium

reiiciendis

solum verum est, 18 a 10 codex *i* solus lectionem Ammonii praebet quam restituimus, 27 b 37 recepimus quod codex *u* solus habet.

Quae quum ita sint, de codicum bonitate non iudicandum erit e lectione quam interpretes graeci habuerunt: unde etiam intelligitur ne hoc quidem concessum esse nostrae aetati, ut Aristotelem restituamus qualem veteres interpretes habuerint. Namque quum codices optimi qui nobis servati sint non easdem lectiones praebere soleant quas illos in libris suis reperisse compertum habeamus, in recensendo Aristotele nihil nobis relictum est, nisi ut iis locis (quamquam paucissimi sunt) quibus quid illi habuerint certo sciamus, recipiamus quod illorum auctoritate commendetur, reliquis vero omnibus recensionem talem constituamus qualem tum fides quae singulis libris habenda sit tum sensus ratio et loquendi usus qui apud Aristotelem obtineat postulent. Quae si vera est, quam in Aristotele recensendo sequi debemus, lex et ratio, probandum erit quod antiquissimorum interpretum auctoritate moti a lectione Bekkeri recessimus 1 a 2, 4, 6 et 9, 1 a 7 et b 16, 2 a 6 sq., 19 b 25, 30 sq., quod 6 b 22 Simplicium et Iamblichum contra Ammonii auctoritatem, 7 b 23 Simplicium, 9 a 23 Simplicium et Ammonium, 17 a 11 Boethium solum omnibus codicibus invitis, 17 b 25 Alexandrum et Ammonium, 18 a 10 et 20 a 33 Ammonium solum secuti sumus: neque tamen quod interpretes graeci darent sine exceptione recipiendum putavimus. Namque quamvis maxima sit eorum auctoritas, tamen quae 2 b 6 et Simplicius et codices habent intrusa esse apparet, quippe quae etiam Bekkerus e contextu recte eiecerit. Item 11 b 16 od ille habuit recipere non ausi sumus. Sunt alii loci ibus Ammonius (v. 16 b 10, 17 b 17, 23 a 13, 23 b 39) et mplicius (v. 5 a 5) lectionis quadam varietate indicata on decernunt utra praeferenda sit: quid? quod Ammonius

nius (v. schol. nostra ad 24 a 29) *ἀρχαίως γεγραμμένα βιβλία* commemorat, ut quae diversa sint a recentioribus, Philoponus vero saepius (v. e. g. schol. 177 b 30) lectionis varietatem ex Alexandro affert quam ipse non habuit — quare, quamquam recipiendae sunt lectiones quas veteres interpretes habuisse certum est, si ferri possint, tamen, quum neque magnus sit locorum numerus, quibus quid illi habuerint constet, neque, ubi constet, ipsi semper inter se de lectione consentiant, decerni inde vix poterit pretium quod singulis codicibus statuendum sit. Accedit quod lectiones interpretum graecorum saepius servatae sunt in codicibus minus bonis quam in iis (codices *AB* dicimus) quibus maximam fidem habendam esse nemo negabit. Sic codex *n*, qui haud pauca habet quae ab ipso Aristotele profecta non esse patet, 38 b 4 solus praebet quod habuerunt Alexander, Boethius et vetus interpres latinus, 39 b 22 solus exhibet lectionem Philoponi, 39 a 27 solus cum Boethio conspirat, 41 b 39 cum codicibus *Cfm*, Philopono et Boethio, 46 a 38 cum codice *m* et cum Alexandro concinit. Item codices *en* 7 b 23 praebent lectionem quam ex Simplicio et Boethio dedimus, *e* vero solus habet lectionem quam e veteribus interpretibus restituimus 1 a 4 et 6, 2 a 6, 6 b 22. 20 a 33 *enu* idem habent quod Ammonius, habuit *K*, correxit *d**). At quis est, quaeso, qui propterea codices *AB* illis postponendos putet? Nam lectionis varietate quam praebent codices *en* leviter tantum inspecta dubium esse non potest, quin quae habeant plerumque reiicienda sint: accidit autem aliquando, ut probandum sit quod libri minus boni exhibeant. Sic quae recipienda erant 1 b 16 leguntur in codicibus *uaf*, correcta sunt in codicibus *nh*, 5 b 10 quod codex *d* correxit

*) Namque in lectionis varietate quam notavimus ad 20 a 33 indicanda peccavimus, ut pro „*δόξειαν e, δόξαιαν e, δόξαιεν* corr *K*" legendum sit „*δόξαιαν* corr *K* qui prius *δόξειεν*, *δόξαιεν* corr *d*".

solum verum est, 18 a 10 codex *i* solus lectionem Ammonii praebet quam restituimus, 27 b 37 recepimus quod codex *u* solus habet.

Quae quum ita sint, de codicum bonitate non iudicandum erit e lectione quam interpretes graeci habuerunt: unde etiam intelligitur ne hoc quidem concessum esse nostrae aetati, ut Aristotelem restituamus qualem veteres interpretes habuerint. Namque quum codices optimi qui nobis servati sint non easdem lectiones praebere soleant quas illos in libris suis reperisse compertum habeamus, in recensendo Aristotele nihil nobis relictum est, nisi ut iis locis (quamquam paucissimi sunt) quibus quid illi habuerint certo sciamus, recipiamus quod illorum auctoritate commendetur, reliquis vero omnibus recensionem talem constituamus qualem tum fides quae singulis libris habenda sit tum sensus ratio et loquendi usus qui apud Aristotelem obtineat postulent. Quae si vera est, quam in Aristotele recensendo sequi debemus, lex et ratio, probandum erit quod antiquissimorum interpretum auctoritate moti a lectione Bekkeri recessimus 1 a 2, 4, 6 et 9, 1 a 7 et b 16, 2 a 6 sq., 19 b 25, 30 sq., quod 6 b 22 Simplicium et Iamblichum contra Ammonii auctoritatem, 7 b 23 Simplicium, 9 a 23 Simplicium et Ammonium, 17 a 11 Boethium solum omnibus codicibus invitis, 17 b 25 Alexandrum et Ammonium, 18 a 10 et 20 a 33 Ammonium solum secuti sumus: neque tamen quod interpretes graeci darent sine exceptione recipiendum putavimus. Namque quamvis maxima sit eorum auctoritas, tamen quae 2 b 6 et Simplicius et codices habent intrusa esse apparet, quippe quae etiam Bekkerus e contextu recte eiecerit. Item 11 b 16 quod ille habuit recipere non ausi sumus. Sunt alii loci quibus Ammonius (v. 16 b 10, 17 b 17, 23 a 13, 23 b 39) et Simplicius (v. 5 a 5) lectionis quadam varietate indicata non decernunt utra praeferenda sit: quid? quod Ammonius

(16b22) diversam lectionem in Porphyrio deprehendere sibi visus est, ubi illum nihil aliud habuisse veri simile est. Interdum etiam interpretes non secuti sumus (v. c. Herminum et Simplicium 16a6 sq.), ubi non de ipsius lectionis, sed de explicationis diversitate disceptare putandi sunt: nam quum antiquitus scriberetur *TAYTA*, utrum legendum sit ταῦτα an ταὐτά non tam ex codicum vel interpretum auctoritate pendebit quam ex eo quod et sensus et totius loci ratio requirat. Denique quibusdam locis (v. e. g. 17a13, 27a10, 30b14, 45a12, 58b7) coniectura utendum erat, quum quod verum nobis videretur neque codices neque interpretes graeci praeberent: quod cur faciendum erat in commentario exposuimus.

Veteri interpreti latino, quem et Buhlius hic illic contulit et nos ex codice Gothano in Analyticis adhibuimus, idem pretium statuendum est atque versioni Boethianae et optimis codicibus graecis: dolendum est autem, quod, quamquam in utraque versione verbum de verbo redditur, tamen multae lectiones sunt, quarum diversitas sermone latino indicari nequit. Namque quodcunque in articulis secus habet vel quodcunque diversum est in singulis verbis scribendis, dum significatio eadem maneat, versione non proditur.

Haec fere sunt quae de universa ratione, quam in Aristotele recensendo inierimus, dicenda habuimus. Iam ut satisfaciamus etiam iis qui librum nostrum leviter inspectum iudicare quam integrum perlegere malint, caventes ne sententiam dicant iniquam quosdam locos Analyticorum priorum indicemus, qui vel graviorem mutationem experti sunt vel quos nove interpretati sumus: conferri iubemus igitur quae diximus ad 26a32, 41b15, 42b5, 44a31 et 38, 45a12, 55b3, 57a1, 58b8, 66a37. Ubicunque lectionem a Bekkero receptam reiecimus causas, quibus adducti aliam

praetulerimus, in commentario explicuimus, ita tamen, ut silentio praetermiserimus eos locos, quibus cur alia lectio recipienda fuisset facile intelligeretur ab iis qui perspecta haberent quae modo diximus de universa ratione quam in nova Aristotelis recognitione ineundam putavimus. Quare ne quis conqueratur, quod incauta quadam novandi cupiditate ducti ratione non reddita interdum aliquid mutaverimus, liceat exempli gratia hic adscribere quae in libris Categoriarum et *περὶ ἑρμηνείας* emendanda censuimus, quamquam cur hoc fecerimus in commentario non indicavimus. Sunt autem haec:

1 b 4 *τινὸς* om.
3 b 28 *τῆς οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ γὰρ καὶ* ...
4 a 1 *καὶ ἧττον* om.
5 b 14 *ἄρα* om.
6 a 19 *καὶ] καὶ τὸ.*
8 b 39 *γινόμενος.*
9 a 20 *λέγονται* ante *οὐ* vs. 19.
10 a 7 *οὐδὲ] οὐ.*
11 b 29 *πρὸς] πρὸς τὸ.*
14 a 26 *ἕτερον ἑτέρου.*
15 a 5 *πρότερά ἐστιν οὐ.*
16 b 23 *ἄν.*
17 a 31 alt *τις* om.
b 39 *ἐστι* om.
18 a 8 *μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει.*
b 31 *γίνεσθαι.*
38 *οὐ γάρ.*
39 *ἀποφαθῆναι ἢ καταφαθῆναι.*
19 a 2 *τῷ* om.
34 *τὰ ἐναντία.*
20 a 12 *εἶναι* om.
b 19 *οὔτε ἄν.*
25 *ἄν.*
21 b 36 *δόξαιεν.*
22 a 35 *ἀκολουθεῖ* om.
37 alt *εἶναι* om.
b 3 *τὸ ἀναγκαῖον.*
23 a 20 *τὰ ἄλλα.*
22 *ἢ* om.
b 13 *εἰσὶν* om.
24 b 6 *καὶ ὅτι.*

In verbis scribendis et interpungendis Bekkerum utique secuti sumus, nisi res ipsa, ut aliquid mutaretur, flagitaret: v. c. 20b39, 49b26 et 28 (quibus locis non mirari non possum, quod Bekkerus falsam Iulii Pacii interpunctionem servavit). Inde factum est, ut ferendam putaverimus cum illo codicum inconstantiam in scribendis verbis γίνεσθαι — γίγνεσθαι, πλεῖον — πλέον, ἀεί — αἰεί, τοιοῦτο — τοιοῦτον, ἀνδρεία — ἀνδρία, id genus alia. In his igitur codices secuti sumus, ne sine idonea causa eorum auctoritatem negligere videremur. Idem Bekkerus tulit 931a39, b7 et 14 in θάλαττα et θάλασσα, 963b19 ἄρσενα, quum aliis locis scripserit ἄῤῥενα, 907a27 et 926a29 ὀδμή, alias ὀσμή, 870b27 et 29 ἧσσον, plerumque ἧττον. In apostropho ponendo (de quo v. quae diximus ad 5b19) et in ν ἐφελκυστικῷ vel adiiciendo vel omittendo item Bekkerum secuti sumus, quum certam regulam codicum auctoritate comprobatam hac de re constituere frustra laboravissemus. Denique retinuimus cum Bekkero formam ἡμίσεος, licet invito codice *B* (v. 6b30, 7b17, 20 al.), qui scribere solet ἡμίσεως, et formas Σωκράτην, Ἀριστομένην et quae his sunt similia (v. e. g. 47b29), quamquam *B* ubique servat formas Σωκράτη, Ἀριστομένη.

Sequitur ut paucis complectamur quae de commentario quem scripsimus praemonenda sunt. Ac primum quidem verbosa interpretatione Aristotelem explanare noluimus, ne Iulii Pacii verbositatem imitantes iis qui artis logicae periti essent taedium faceremus; sin autem sunt qui nimiam brevitatem nobis exprobrent, eos ad Iulium Pacium reverti iubemus: nos certe repetere noluimus quod vel nihil novi haberet vel ita planum esset, ut non tam explicari quam enarrari deberet. Quare longiorem expositionem non dedimus nisi ubi lectio vel incerta vel

perplexa videretur. Aliis auctoribus, quum res logicae ita comparatae sint, ut non doctrina aliunde petita explicari, sed in sola cogitatione positae per se ipsas intelligi velint, ad illustrandum Aristotelem non nisi parce usi sumus, ne eruditionis quandam speciem affectare videremur in rebus philosophicis explicandis, quas qui perspicere velit non auctores quaerere, sed intimam ipsius rei naturam cogitatione penetrare debebit: quod quidem negotium, quamquam omni difficultate liberari nunquam poterit, tamen ut facilius reddatur, commentario nostro efficere studuimus. Hoc igitur fine proposito eandem viam in Aristotele illustrando ingressi quam Trendelen burgius instituit, priusquam ad explicationem ipsam accederemus, quo melius universus sermonis contextus intelligeretur, quod quoque capite ageretur exposuimus, ut facile sit singulos libros uno aspectu complecti perlectis iis quae singulis capitibus versuum numero indicato praemisimus. Qua quidem in re ita versati sumus, ut perlegentibus ea quae de singulis verbis disputavimus in memoria haerere vellemus quae de universo capite dicta essent; nam singula quaeque optime perspicientur ab eo qui universam loci rationem intellexerit. Commentarius autem ad singula tantum pertinet, ut aut quomodo inter se cohaereant aut quid sibi velint exponat. Ut in lectione constituenda id potissimum spectavimus, ne quid temere mutatum admitteretur, ita in commentario scribendo id in primis cavimus, ne quid adiiceretur quod abesse vel posset vel etiam deberet: quare, ut in Aristotele legendo non eos adiuvaremus qui ita eum explicari vellent, ut ipsi omni labore supersederent, sed eos qui haud parvam laboris partem non deprecarentur, ea brevitate usi sumus, quae non totam viam persequeretur, sed alios a recta via aberrare non pateretur. Nam ut Aristo-

telis studium eum fructum ferat quem habere possit, qui commentarium componit Aristoteli suo eo melius prospiciet, quo magis aliorum animos ad eum convertat et ad eius studium excitet: quod qui efficere velit non omnia quae de re quam explicet dici possint proferre, sed ut veri reperiendi cupiditatem instiget et exstimulet, alia innuere, alia attingere, pauca tantum pertractare debebit. Etenim in libris legendis hoc utique primum est, ut veri videndi cupiditate accensi non discamus quae ab aliis explorata nobis tradantur, sed nostris oculis videamus quae ab aliis investigata sint: quare aut aliis ducentibus de integro nobis inveniendum erit quod illi iam exploratum habuerint aut tentandum, ut ipsi inveniamus quod alii nondum viderint. Accedit quod longa expositio etiam propterea Aristoteli non convenit, quod quomodo inter se cohaereant quae dicantur eo difficilius fit ad intelligendum, quo copiosius agatur de singulis, praesertim in scriptore et ingenii celeritate et sententiarum frequentia insigni. Quae quum ita sint, excusatione non videtur indigere, quod aliquando Aristotelem ita illustraverimus, ut aliis locis ex Aristotele desumtis, quos ita disponere et inter se coniungere studuimus, ut appareret quomodo quod propositum esset explicari deberet, contenti fuerimus. Idem fere fecimus ubi loquendi usum qui apud Aristotelem obtineret — huius enim, ut singula bene intelligerentur, prae ceteris ratio habenda esse videbatur — exposuimus. Namque singulos locos, quos ex Aristotele exscripsimus, ita composuimus, ut inde pateret et quae princeps esset vocabuli de quo ageretur significatio et quomodo reliquae ab illa fluxissent. Quare non solum loci ipsi diligenter legendi, sed etiam ordinis quo collocati sint ratio habenda erit, ut intelligatur quo vinculo connectantur: quod ubi facilius esset ad cognoscendum

non indicavimus, ne legentium perspicacitati parum tribuisse videremur. Fatendum est non sine incommodo singulos locos nudos ita interdum iuxta poni, ut difficiliores sint ad intelligendum: nam quum aliunde desumti sint, quem sensum habeant interdum non apparet, nisi prius expositum sit quomodo cohaereant et cum iis quae antecesserint et cum iis quae sequantur. Quod quidem incommodum si cui gravius videatur, libri ipsi, unde singuli loci petiti sunt, ne quid perperam intelligatur, inspiciendi erunt: ubicunque autem paucis verbis adiectis rem expedire licebat, ipsi perversae interpretationi occurrere non neglexîmus. In locis autem ex Aristotele adscribendis, quibus vel eius doctrinam vel loquendi usum illustraremus, non nisi iis libris usi sumus quos ad illum auctorem referendos esse certum esset, ne quid Aristoteli tribueretur quod ab eo profectum non esset. — Denique scholiis a Brandisio collectis in commentario ita usi sumus, ut non refutatis iis quae ab interpretibus graecis non recte explanata esse primo aspectu pateret, alia explicatione eaque meliore proposita contenti essemus. Ubi illi rem claram et planam interpretatione sua obscuriorem fecerint (quod haud raro accidit, v. e. g. 41 a 4 sq.), vel ubi Aristotelem ad arbitrium corrigant (quod v. c. fecit Philoponus ad 35 b 1), vel ubi non tam Aristotelis verba explicent quam quae ipsi de eadem re sentiant pluribus verbis exponant et quae fluant ex iis quae Aristoteles dixerit verbose persequantur, eorum quae disputaverint in commentario nostro rationem plerumque non habuimus. Quae quidem quamquam ad Aristotelem intelligendum aliquando haud multum faciunt, tamen tantum abest, ut Brandisium qui ea exscribenda curaverit reprehendamus, ut gratias ei agamus quam maximas. Namque scholiis collectis non solum Aristoteli melius intelligendo et emen-

dando optime prospexit, sed etiam quid cuique veterum interpretum tribuendum sit, quam singuli viam et rationem in Aristotele explicando secuti sint, quid profecerint ipsi et quomodo usi sint iis quae ab aliis acceperint, patefacere voluit, ne verbosa eorum scripta integra relegere coactus esset qui quid cuique maxime proprium et quomodo quisque in Aristotele interpretando versatus esset, intelligere vellet.

Reliquum est, ut gratias agam Augusto et Constantino Straubeliis, viris doctissimis, quos opera et consilio me iuvisse libenti animo profiteor. Qui si officio, quod mihi praestiterunt, de Aristotele ipso bene meruisse sibi persuadeant, et ipsi operae pretium ferent et mihi facient pergratum.

Scrib. Marburgi d. XX. m. Iulii
a. MDCCCXLIV.

DE
CODICIBUS GRAECIS ORGANI.

Marc. 201 anno Chr. 955 exaratus membr. 4. totum organum complectens praemissa Porphyrii isagoge, a Bekkero collatus, qui littera B eum notavit. In fine categoriarum hoc epigramma legitur:

Παγκρατὲς ὦ δεκάδος μέγα δίκτυον, ὦ τόσον ἕρκος,
Ὦ φύσιος) πινυτὴ μῆτις Ἀριστοτέλους.*
Εἴ τις ἰδεῖν σπεύσειεν ἀπείριτον ἑσμὸν ἐόντων,
Εἰς ἐμὲ παπταίνοι τὴν μάλα βαιοτάτην.
*Ὠκεανὸς γενόμην φυσίζοος**). εἰ δ' ἀπιθήσεις,*
Εἰπὲ τίς ἡμετέρης οὐκ ἀλέγει δεκάδος;
Σεῖο κατηγοριῶν σημάντορα μῦθον ἰάλλω,
Ὦ πινυτῶν ἐπέων εὖχος Ἀριστότελες.

In fine totius libri autem haec:

Χάρις σοι πολλὴ Ἰησοῦ, ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ εὐχαριστία ἀνθ' ὧν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ἐπελάβου καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τῇ δέλτῳ ἐχαρίσω. Ἐγράφη χειρὶ Ἐφραὶμ μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδ. ιγ' ἔτους ,ςυξγ'. Isagoge, Cat. et Anal. pr. scholia habent ab initio minus frequentia eadem manu scripta qua contextus, reliquorum librorum scholia sunt recentiora eaque rariora. Antiquiora semper in margine sunt, recentiora et in margine et inter versus occurrunt. Tituli librorum et primae semper litterae minio scripti sunt.

Marc. 202 bomb., fol. 123—154 chart., quae Pselli paraphrasin in librum de intp. continent ed. Ven. 1503. Constantinum Psellum auctorem eius esse dicit Bandini catal. mss. Laur. I p. 493, cui codd. contradicunt e. g. Marc. 599. Incipit liber a commentario anonymo in Isagog. Porphyrii, de quo haec nota adscripta est: *Ἐξήγησις αὕτη τῶν πέντε φωνῶν καὶ μετ' αὐτὰς τῶν κατηγοριῶν οὔτε τοῦ Ἀμμωνίου οὔτε τοῦ Φιλοπόνου ἤ τινός ἐστι τῶν μεγάλων*

*) Cod. *φύσις*. — **) Cod. *φυσίχοος*.

ἐκείνων, νεωτέρου γε μέντοι τινὸς κατὰ πάντα τοῖς προειρημένοις ἑπομένου. Ab initio mutilus est. Sequitur comm. in Cat. fol. 41 — 76 Olympiodori nomine recenti manu inscriptus. Prooemium inc.: καθάπερ ἀρχόμενοι τῶν εἰσαγωγικῶν ἐλέγομεν τὰ πρὸς πᾶσαν φιλοσοφίαν συντείνοντα, unde sequitur eundem auctorem etiam de Isagoge librum composuisse, quamquam non solum nescimus num ea quae praecesserunt ei tribuenda sint, sed etiam incertum est num ab Olympiodoro alter comm. scriptus sit. I. Morelli bibl. ms. Bassani 1802 p. 122 ad Philoponum auctorem referendum esse e cod. Matritensi probavit. Idem commentarius sub Ammonii nomine editus est, quia Philoponus haec scholia conscripsit ἐκ τῶν συνουσιῶν Ἀμμωνίου. Idem accidisse videmus iis scholiis quae habemus de Anal. pr. Philoponi nomine inscriptis. Quod quam verum sit iam ipsum explicationis initium comprobat: αἱ ψυχαὶ αἱ ἡμέτεραι γυμναὶ μὲν οὖσαι τῶν σωμάτων ἠδύναντο δι' αὐτῶν τῶν νοημάτων σημαίνειν ἀλλήλαις. Aliis verbis idem expressum est in schol. Ammonii cod. Laur. 71, 10. Riccard. 4. 55. Bessario auctorem putavit recentiorem Philopono et Ammonio. Mihi quidem optima quaeque videntur ab Ammonio profecta esse. Philoponus autem eorum quae ab illo accepit novam recensionem fecit (unde etiam in scholiis quae de Anal. pr. habemus verisimile est Philoponum disposuisse magis et recensuisse quae ab Ammonio ei tradita fuerint, quam nova ipsum adiecisse), qua quidem recensione Olympiodorus quidam ita usus est, ut paene nihil nisi verba mutaverit: nova enim satis rara sunt in hoc libro, bona etiam rariora. Eundem commentarium habent etiam codd. Pariss. 2051. 1937. 1928. 1973, de quibus v. quae dixit Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 284. Fol. 83 legitur initium commentarii in lib. de intp. sine auctoris nomine: μέλλοντας σὺν θεῷ τὸ παρὸν μάθημα τὸ περὶ ἑρμηνείας παρὰ τοῦ δαιμονίου Ἀριστοτέλους ἀκριβῶς ἐκτεθὲν σαφηνίσασθαι. Inde a fol. 92 habentur Quinque Voces Porph., quae meliore charactere alia manu exaratae sunt. Deinde Cat., de intp., Anal. pr. et post., quorum multae sunt variae lectiones, sed parum utiles. Scholia addita sunt et in marg. et inter vss. in Anal. τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, Ioannis Pediasimi; cf. Morelli l. l. Pars libri novissima ita madefacta est, ut legi paene nequeat. Fol. 307 seqq. chartt. legitur Theod. Prodromi et Leonis Magenteni comm. in Anal. post. lib. II; cf. quae diximus de cod. Paris. Reg. 1917.

Marc. 203 et 204 bomb. 8. saec. XIV nullius fere pretii. Codicis 204 quindecim foliorum plus quam dimidiae partes avulsae sunt et ab initio libri et in fine. Isag. Porph., ut solet, in utroque organum praecedit.

Marc. 214. Scripta Aristotelis logica non habet: fallitur enim Zanetti catal. bibl. ms. D. Marci Ven. 1740. p. 115.

Marc. 211 bomb. 8. Pars prior saec. XV, posterior inde a fol. 151, quo Theophrasti metaphysica incipiunt, saec. XII exaratus

est. Fol. 136 cat., fol. 143 lib. de intp. Pauca quaedam scholia habent. De reliquis quae insunt cf. catal. Metaphys. huius cod. contulit Bekker.

Marc. 599 bomb. 4. min. saec. XV. Post Hermogenis rhetoricam ab initio mutilam habentur Isagoge et Categ. cum commentario, cuius initium videtur deesse. Auctorem eius esse Ammonium nonnullis locis collatis compertum habeo. Sequuntur Davidis commentarii, quibus usus est Brandis, et Mich. Pselli explicatio libri de intp. Per librarii errorem folia ita disposita sunt, ut legi omnino nequeant, nisi quis susceperit longum ordinandi laborem, qui eo difficilior erit, quod commentarius singulis contextus partibus subiectus est.

Marc. 604 chart. 4. Librum quintum Topicorum et sexti initium habet. De reliquis quae in hoc cod. insunt cf. catal.

Marc. App. IV, 5 membr. 4. charactere satis magno scriptus, haud anguste inter singulos versus spatio relicto. In Top. et versus et litterae magis contrahuntur. Scholia non insunt, sed syllogismorum figurae in margine adscriptae. Post Porphyrii Isagogen inc. organum fol. 16. In fine legitur: *τετέλεσται σὺν θεῷ ἡ λογικὴ πραγματεία τοῦ Ἀριστοτέλους μηνὶ δεκελιῶνι τρίτης ἔτει ͵ςω' εἰκοστῷ ὀγδόῳ.* Recenti manu adiectum est „anno mundi 6828, Christi anno 1320." Organum integrum inest. Scholia in marg. libri tertii Topicorum rariora sunt et contextu recentiora. Quae emendata sunt ea in ipso contextu ita correcta sunt, ut quae prior sit lectio, quae posterior, nunc discerni nequeat.

Marc. App. IV, 53 bomb. fol. saec. XII. Codex olim Francisci Barbari Patricii Veneti. E bibl. S. Michaelis apud Murianum (cf. Mittarelli bibl. codd. mss. Ven. 1779) illatus est in bibl. D. Marci Ven. Appendicis catalogus manu scriptus tantum exstat in ipsa bibl. Ethica huius codicis contulit Bekk. Scriptus est charactere nitidissimo, bipartito ab initio, paullo post initium libri II. Anal. pr. binae columnae non amplius distinguuntur. Isagoge Porph. minio inscripta est litteris maiusculis. Reliqua aut titulos habent recentiores aut plane iis carent, exceptis ethicis et soph. elench., qui minio inscripti sunt eodem charactere, quo contextus exaratus est. Foliorum numerus non indicatur. Scholia non multa eaque recentiora. Inter singulos libros Top. titulo omisso angustum spatium relictum est. Idem factum est 175 a 2 post *εἴρηται*, ubi elenchorum pars altera incipit.

Marc. App. IV, 51 bomb. 4. rec. Anal. post. Prima cuiusque periodi verba minio scripta sunt. Liber eleganter exaratus est charactere grandi. Satis amplum inter singulos versus relictum est spatium. Scholia fere nulla in eo reperiuntur.

Querinianus A. IV, 3 Brixiae bibl. publ., cuius catal. codd. mss. duo volumina complectitur. Chart. 4. rec. fol. 110—146 Categorias habet, quibus adfectus est commentarius prolixus ab initio.

Eadem manu scriptus videtur qua contextus. Cod. bipartito scr. Contextus nullius fere pretii est.

Ambros. B, 103 et D, 82 bomb. 4. saec. XV Porph. isag. et organon habent cum schol in marg. et inter versus.

Ambros. C, 97 bomb. fol. min. saec. XV. Aristotelis categ. ab initio mutilae cum comm. Ammonii, cuius verba a contextu non distinguuntur. Notandum est quod in commentario fusius agitur de iis categoriis, quas Aristoteles levius tantum attigit (πού, ποτέ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν), antequam ea pars libri explicatur, quae dicitur Postpraedicamenta, ita ut de categoria ἔχειν non in fine libri dicatur, sed ultimo loco disputetur de motu. Post Philoponi comm. in V voces sine auctoris nomine legitur annus quo liber exaratus est ϛϡνϛʹ ἰνδικτ. ιαʹ i. e. 6956 s. anno Chr. 1448. Ultima duo codicis folia initium habent libri de intp., cui subiectus est comm. anonym.

Ambros. L, 93 membr. 4. saec. X/XI. Tituli litteris maioribus scripti et figuris pictis ornati sunt. Scholia in marg. sunt saeculi XV. Prima manu scriptum scholion in cat. unum inveni, quod de privatione agit. Praecedit vita Aristotelis auctore anonymo (ed. Buhle p. 60 sqq., ubi monendum est ultimos duo versus p. 67 ἀναλφάβητος ... λάλος recentiori manu adiectos non ad eundem auctorem referendos esse qui composuit priores. Minime enim de Aristotele dici putanda sunt verba ἀναλφάβητος οὑτοσὶ στιχογρ., sed de ipso versuum, qui praecesserunt, auctore). Liber de intp. scholia haud rara habet prima manu scr. Folium minus antiquum quam reliqua codici insertum est verba Aristotelis 22 b 4 τοῖς ... 32 εἶναι complectens. Sequuntur quaedam ex Ammonii comm. excerpta. Prima decem capita Analyticorum recentiora sunt, antiquam manum vero imitari voluisse videtur qui hoc supplementum scripsit, ut difficilius sit ad diiudicandum quando adiectum sit. Scholia saec. XII/XIII inter singulos vss. minio, in marg. atramento scripta sunt. In Analyticis scholia prima manu scr. pauca tantum occurrunt, sub finem libri II priorum et ab initio libri I posteriorum frequentiora sunt. Extrema pars libri neglegentiu exarata est.

Ambros. F, 67 bomb. 4. min. saec. XV Anal. post. nitidissime scr. sine scholiis habet.

Ambros. Q, 87 bomb. saec. XV pluribus manibus scriptus. Insunt Nicephori Gregorae scriptum de Astrolabio e latino translatum, responsiones episcopi Litri Ioannis, Porphyr. isag., Aristot. cat., de intp., Anal. pr. cum scholiis ex Ammonio et Philopono excerptis, brevibus notis minio scriptis et figuris adiectis, Euclidis elementa cum scholiis anonymis, Aphthonii et Hermogenis scripta rhetorica. Qui notam scripsit in primo folio „codicis huius magnam partem perantiquam esse et valde bonam" aut falsus est aut mentitus.

Ambros. B, 54 bomb. 4. Cleomed. de cycl. theor. et Meteor., Ammon. in V vocc. et categ., Magenteni in lib. de intp. commenta-

rius, qui falso Philoponi nomen prae se fert. Aristotelis verba eadem manu scripta sunt, sed in minoribus foliis, ita ut a commentariis separata sint, qui maioribus continentur. Magenteni comm. in Anal. pr. contextus initium tantum habet. In fine eius haec minio scripta occurrunt: *τέλος σὺν θεῷ τῆς τοῦ ὀργάνου Ἀριστοτελικῆς διδασκαλίας. ἐτελειώθη δὲ τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἀλεξίου ἁμαρτωλοῦ τοῦ Σολυμᾶ μηνὶ ἰουλ. ιε ἰνδ. ιε΄ ἔτους ,ςψηπ΄. ἁγία τριὰς βοηθεῖ τῷ σῷ δούλῳ Ἀλεξίῳ τῷ ἁμαρτωλῷ.* Eodem folio verso leguntur Anal. pr. atramento scripta longe pallidiore inde a p. 68 b 15. Unum folium quod ad comm. pertinet errore in contextum transpositum est. Anal. post. non integra sunt. Sequuntur folia variae magnitudinis quae continent quaedam ex isagoge, categoriarum partem (ab init. — 13 a 19), *ἀρχὴν τοῦ β΄ σχήματος* ex Anal. pr., post quam continuantur et finiuntur categoriae. Reliqua libri pars ad Anal. pr. pertinet antea interrupta, neque tamen integra insunt. Maior pars codicis male affecta est et humore adsperso et marginibus abscisis. Commentarii, de quibus diximus, alia manu diligentius scripti videntur quam Cleomedis et Aristotelis opp., quorum ipse character incuriam prodit.

Ambros. M, 71 bomb. 4. saec. XV. Prima novem folia continent quaedam ad cat. et isag. spectantia sine auctoris nomine. Organum integrum esset, nisi elenchorum bona pars deficeret. Cat. et lib. de intp. multa scholia habent alia atramento alia minio scripta, quorum tamen magna pars legi nequit. In reliquis sensim rariora fiunt. Eodem saeculo omnia, sed pluribus manibus exarata videntur charactere satis diverso. Nam alia manus scripsit initium libri I Top., alia (cuius character magis rotundus est, contextus autem ipse emendatior videtur) finem libri II et maiorem partem libri IV, librum V — VIII, alia initium Anal. pr. usque ad caput XXIII, alia quod reliquum erat priorum et post. Anal., alia categorias, alia denique librum de intp.

Ambros. M, 89 bomb. 4. Anal. post. lib. I saec. XIII. Longe maximam libri partem commentarius occupat alia manu saec. XIV scriptus. Et contextus et commentarii initium vix legi potest: totus enim liber madefactus est, neque tamen reliqua ad legendum difficilia sunt. Character scripturae grandis, sed charta mollior usu multum affecta est. Contextus verba saepius pallidissima sunt. Tituli, quo commentarius inscriptus fuit, vestigia apparent quae uncinis non circumdedimus: *[Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου Ἀλε]ξανδρέως σχολαστικαὶ ἀποσημει[ώσεις] εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν Ἀριστοτέλους.* Primum codicis folium notam habet recentiorem, quae Alexandri esse hunc commentarium docet, quod quae adhuc supersunt in fronte libri confirmare videbantur. Sed quum ipsum inspexissem, mox gaudium quod ex invento ceperam deposui. Non erat quem invenire sperabam Alexandri commentarius, sed Philoponi, ut indicavi in titulo.

De codicibus Romanis, et iis qui in bibl. Vaticana asservantur et iis qui in Angelica, scripsit Brandis (Abhandl. d. Berl. Akad. von 1831. Hist.-phil. Kl. p. 47). Qui quum dixerit non solum de omnibus, quos vidi, sed etiam de pluribus, non habeo quod adiiciam. Codices qui ad Organon pertinent complexus est sub numeris 1 — 79, 257 et 258.

Item in sequentibus ne Bandini catalogum bibl. Laurentianae exscriberem de codd. Laurentt. nihil dicere volui nisi quae addenda videbantur.

Laurent. 72, 5 (Bandini III, p. 30). Scholia eadem manu scripta sunt qua textus. Litterarum formae simillimae Urb. 35*). Fol. 120 (49 a 27) altera manus incipit eaque recentior. Fol. 173 (69 b 4) prior manus redit. Topica et soph. elenchi manu scripti etiam duabus prioribus recentiore. Fol. 213 σύνοπτον σύνταγμα φιλοσοφίας, quod non editum putavit Buhle (Aristot. Opp. I, p. 159), editum est sub nomine Gregorii Aneponymi per Voegelinum Aug. Vindel. 1600. Idem inest in cod. Marc. 591 et 231 fol. 217 — 234, ubi licet recentiore manu tamen recte inscriptum est nomine τοῦ θεολόγου Γρηγορίου, quem Morelli (bibl. ms.) Gregorium Nazianzenum esse monet, qui in cod. Paris. Reg. 2062 fol. 106 auctor huius compendii exhibetur. Ex eodem libro intelligimus πρός τινα μαθητὴν istum libellum a Gregorio conscriptum esse.

Laurent. 72, 4. Folia ita transposita sunt, ut difficillimum sit invenire quod quaeras. Atramentum pallidum. Inferior pars foliorum tam male affecta erat, praesertim in top. et soph. el., ut nova charta agglutinata nunc refecta quidem sit, sed extremi versus ista charta tecti legi omnino nequeant.

Laurent. 72, 3. In fine alia manu litterae Ατκτ (γ forte leg. pro altero τ) adscriptae sunt, quas annum 1383 denotare putaverim, quo cod. scriptus sit, certe non erit saeculi XII, quod putat Bandini.

---

*) Liceat hic adiicere quae scripturae codicum, qui IX — XI saec. exarati sunt, propria esse observavimus. In his enim scribi solet αὔτως, raro αὕτως, quod non inveni nisi praecedente ὡς δ'; ὅτ' ἂν pro ὅταν; scribitur οὕτω ante vocalem cum aspiratione sive leni sive aspera et ante vocem quae incipit per litteram sibilantem, iota non subscribitur, sed adscribitur. Particulae quae binis litteris constant ut ἐξ, ἐπ' ita dividuntur ut altera littera in priore versu habeatur altera in sequente. Praeterea de cod. A (Urb. 35) notandum est, quod saec. XV vel XVI multa in eo correcta sunt. Prae ceteris ν ἐφελκυστικὸν saepius deletum est, accentus, apostrophi et spiritus plerique adiecti sunt manu recentiore. In eodem cod. modi verborum saepe ita confusi sunt, ut error manifestus sit, αἰεὶ et ἀεὶ sine discrimine ponuntur, semper scribitur ἀνδρία, non ἀνδρεία, ν ἐφελκυστικὸν omittitur in fine periodi, nisi nova periodus initium sumit a vocali. Ultima decem folia codicis perperam disposita sunt.

Laurent. 72, 8. Perperam notavit Bandini hoc codice Anal. pr. librum II contineri. Est commentarius anonymus in hunc librum, quem e Paris. Reg. 1873 excerpsit Brandis, quod iam patet collato fine libri, quem Bandini adiecit, cum fine scholii ap. Brandis. p. 195 b 25. Initium eum fefellit: prima enim Aristotelis verba interpretationi praeposita sunt.

Laurent. 72, 22. Manus qua categoriae scriptae sunt antiquior videtur esse quam quae reliqua exaravit.

Laurent. 72, 18 elegantissime exaratus, notae rarissimae sunt. Finem libri VII Topicorum recte iudicavit Bandini scholiastae cuiusdam additamentum, est enim initium libri octavi commentarii in Top. ab Alex. Aphr. compositi, quod vide in Brand. schol. p. 291 b 38—292 a 18 ἡ παρασκευή.

Laurent. 72, 10. Recentissima sunt prima folia, quae habent categoriarum initium usque ad p. 9 b 22 φύσιν, et Anal. pr., quae fol. 33 b incipiunt, 24 a 10—b 12 ἐν τοῖς. Liber II alia manu exaratus. Maior libri pars a recenti manu profecta est, quae librum imperfectum vel mutilum supplere voluit.

Laurent. 72, 16. Ammonio tribuit quae Philoponi esse dicit Paris. Reg. 1843; cf. Brandis. schol. p. 34. Reliqua huius cod. Ammonii scholia eadem sunt atque in editis. Contextus nullius pretii est.

Laurent. 72, 17. In medio libro de intp. tria folia antiquiora videntur inesse 20 a 24 ἀποφῆσαι — 23 b 35 ὅτι οὐκ, item Categ. 13 b 27 ἐπὶ — 18 a 10 καί τινες. Plerumque cum cod. B convenit.

Laurent. 71, 35. Manus, quae categ. scripsit, antiquior est manu quae librum de intp.

De codd. Laurentt. 72, 12; 72, 15; 72, 20; 87, 16 et 71, 6 nihil habui quod iis adiicerem quae dixit Bandini in catal. Codex quem notavit Montfaucon Palaeogr. Gr. p. 84 est Laurent. 71, 5, eum vero quem dixit Buhle (p. 160) a c. 5 categorias incipere non inveni, quamquam praeter eos, quorum mentionem fecit, exstant in eadem bibl. quattuor alii qui ad organon pertinent.

Laurent. 72, 19. Prima septem capita habet Anal. priorum.

Laurent. 72, 26 fol. 85—94 lib. I Top.

Laurent. 31, 37 fol. 233 — 262 et 59, 17 fol. 165 — 176 Categ. Reliquum est ut dicamus de cod. Laurent. 89 super. 77 olim Gaddiano, in quo fol. 400 — 402 post VIII libros Topicorum etiam noni initium adiicitur, quod Buhle commentarii fragmentum esse putavit. Placet hic describere quae in cod. invenimus collatis Top. II c. 2 — 4, unde patefiat Peripatetici cuiusdam philosophi fuisse dialecticae epitomen.

Τοπικῶν θ' περὶ τῶν τοῦ συμβεβηκότος τόπων.

Σκοπεῖν εἰ τὸ ὡς γένος ὑπάρχον ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. οἷον εἴ τις τῷ λευκῷ φαίεν (leg. φαίη vel φήσειεν) συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι (109 a 37). τοῦτο μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διωρίσθαι φαίνεται, πολλάκις δὲ καὶ μὴ διορισθὲν τίθεται, οἷον εἴ τις τὴν λευ-

κότητα κεχρῶσθαι φήσειεν ἢ τὸν ἄνθρωπον ἐζωῶσθαι· — ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους παρωνύμως ἡ κατηγορία οὐ (leg. ἀλλὰ. 109 b 5) μόνον τοῦ συμβεβηκότος. εἰ δέ τι πρόβλημα ἢ πάντων ἢ μηδέν, ἐκ διαιρέσεως σκοπεῖν εἰ ἀληθές. οἷον (17) εἰ τῶν ἀντικειμένων τις ἔφη μίαν ἐπιστήμην, διαιρετέον εἰς τὰ εἴδη τὰ ἀντικείμενα καὶ μέχρι τῶν ἀτόμων (21), καὶ εἴ τινος τούτων εὕρῃς μὴ οὖσαν μίαν ἐπιστήμην οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου ἀναιρεῖ τὸ πρόβλημα (24). ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἔθετο. δεῖ δὲ ποιεῖν ὁρισμὸν καὶ τοῦ συμβεβηκότος καὶ τοῦ ὑποκειμένου ᾧ συμβέβηκε ἢ ἀμφοτέρων (30 sq.), εἰ ἀφανῆ καὶ ἄγνωστα ἢ ταῦτα, ἢ τοῦ ἑνός, εἰ τὸ λοιπὸν ἐγνωσμένον. οἷον εἴ τις τὸν θεὸν ἀδικεῖσθαι λέγῃ. εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖσθαι τὸ βλάπτεσθαί ἐστι, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι. ἂν δέ τι τῶν πολλαχῶς ῇ λεγομένων (110 a 23 sq.), τίθεται δὲ παρά τινος ὑπάρχειν, δεικνύναι τὸ μὴ ὑπάρχον (leg. ὑπάρχειν) τῷ θάτερον τῶν συμβαινομένων προφέρειν· οἷον εἰ τὸ κοιμώμενον αἰσθάνεσθαι λέγει· ἐπεὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ αἰσθάνεσθαι, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει, δεικνύναι μὴ αἰσθάνεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ ὑπάρχειν τεθῇ, τὸ ὑπάρχειν δεικνύναι. τοῦτο δὲ ποιητέον καὶ ἐπὶ τῶν λανθανόντων ὁμωνύμων καὶ ἀγνοουμένων τῷ προσδιαλεγομένῳ τὸ καθόλου τὸ ἀντικείμενον ἐπιφέρειν. εἰ δὲ μὴ λανθάνει τὸ τινὶ μὲν ὑπάρχειν τινὶ δὲ μή, λέγειν. ὁμοίως δὲ ποιητέον καὶ ἐπὶ τῶν ἀμφιβόλων (b 16 ad quem l. cf. Alex.), οἷον εἰ ἡ ἐπιστήμη (fort. εἰ ἐπιστήμην) μίαν πλειόνων τις ἀξιώσειεν· ἢ γὰρ ὡς [τοῦ] τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέλος, οἷον ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιάσαι καὶ τοῦ διαιτῆσαι, ἢ ὡς ἀμφοτέρων καθάπερ ἡ αὐτὴ ὑγιείας καὶ νόσου, ἢ ὡς τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὡς ὑγιείας (17—22) καὶ ἐμπνοίας. εἰ γὰρ κατὰ μηδέτερον τούτων ἐνδέχεται μίαν εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δηλονότι οὐδ' ὅλως ἐνδέχεται. ἔτι δὲ μεταλαμβάνειν εἰς γνωριμώτερον ὄνομα (111 a 8) τὸ τεθέν, οἷον ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης τὴν φιλοπραγμοσύνην καὶ ἀντὶ τοῦ ἐλευθερίου τὸ (fort. τὸν) ἄσωτον. πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα σκοπεῖν ἐπὶ γένους, οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῶον, τὸ δὲ ζῶον λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ εἴδους τῷ γένει τἀναντία δεικνύναι (δεικνεῖν cod.) ὑπάρχοντα, οἷον ἐπεὶ ἡ διάθεσις γένος τῆς ἐπιστήμης (21 — 23), ἐὰν ἐπιστήμη ἔστι (ᾖ leg.) φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσις ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία. τὸ μὲν οὖν πρότερον πρὸς τὸ κατασκευάζειν ψευδής (leg. ψευδές)· οὐ γὰρ ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει ταῦτα καὶ τῷ εἴδει, τὸ δὲ δεύτερον ἀλήθεια· ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ τῷ γένει. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν (29) ἀνάπαλιν· ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει οὐδὲ τῷ εἴδει, ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει οὐκ ἀνάγκη ταῦτα τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι (34 — 36), καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι, ἢ (leg. ἢν v. ἂν) τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι (b 5), σκοπεῖν εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἐνδέχεται κινεῖσθαι. εἰ γὰρ κατὰ μηδέν, δηλονότι οὐ γίνεται. σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ προ-

κειμένου (17) τινος ὄντος ἀνάγκη τὸ προκείμενον, ἢ τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενον ἔστι. κατασκευάζοντι μὲν οὖν ληπτέον τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔστιν. εἰ γὰρ ἐκεῖνο ὑπάρχον δειχθῇ, καὶ τὸ προκείμενον δειχθήσεται. ἀνασκευάζοντι δὲ τί ἔστιν εἰ τὸ προκείμενον ἔστι. ἐὰν γὰρ τὸ ἀκολουθοῦν τῷ προκειμένῳ δειχθῇ μὴ ὄν, ἀναιρεθήσεται καὶ τὸ προκείμενον. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ ἐπὶ τὸν χρόνον εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι· τρέφεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῶα, αὔξεται δ' οὐκ ἀεί (23—25).

Simile additamentum in cod. Laur. 72, 5, de quo modo diximus, invenimus adiectam ad finem Anal. post. Quod quamquam ab hoc loco plane alienum esse patet (agit enim de syllogismis hypotheticis), tamen valde dignum mihi visum est quod h. l. addam.

Ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς πρῶτοί εἰσιν οἱ ἐκ δύο ὅρων συνημμένων ἢ διαλελυμένων· εἶτα οἱ ἐκ τριῶν δύο συνημμένοις ὅροις γίνονται συλλογισμοί. τέσσαρες διὰ τῆς ἐπὶ τὸν πρότερον ἐπανόδου*) καὶ τέσσαρες διὰ τῆς ἐπὶ τὸν ἔσχατον. λαμβάνονται γὰρ ἢ καταφατικῶς οἱ δύο ὅροι ἢ ἀποφατικῶς ὁ δεύτερος ἢ ὁ πρότερος ἀποφατικῶς ἢ ἀμφότεροι ἀποφατικῶς. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τὸν (τῶν ms.) πρῶτον ἐπάνοδος κατὰ θέσιν γίνεται, ἡ δ' ἐπὶ τὸν δεύτερον κατὰ ἀναίρεσιν. οἷον εἰ τὸ *Α*, τὸ *Β*. ἐπάνοδος· τὸ *Α* δέ. συμπέρασμα· τὸ *Β* ἄρα. εἶτα εἰ τὸ *Α*, οὐ τὸ *Β*· τὸ *Α* δέ, οὐ τὸ *Β* ἄρα. πάλιν εἰ οὐ τὸ *Α*, τὸ *Β*· οὐ τὸ *Α* δέ, τὸ *Β* ἄρα. τέταρτον εἰ οὐ τὸ *Α*, οὐδὲ τὸ *Β*· οὐ τὸ *Α* δέ, οὐδὲ τὸ *Β* ἄρα. ἐπὶ τὸν δεύτερον ἐπάνοδος· εἰ τὸ *Α*, τὸ *Β*· οὐ τὸ *Β* δέ, οὐδὲ τὸ *Α* ἄρα. εἶτα εἰ τὸ *Α*, οὐ τὸ *Β*· τὸ *Β* δέ, οὐ τὸ *Α* ἄρα. ἔτι εἰ οὐ τὸ *Α*, τὸ *Β*· οὐ τὸ *Β* δέ, τὸ *Α* ἄρα. τέταρτον εἰ οὐ τὸ *Α*, οὐ τὸ *Β*· τὸ *Β* δὲ, καὶ τὸ *Α* ἄρα. Ἑξῆς τοῖς ἐκ συνημμένων ὅρων οἱ ἐκ διαλελυμένων εἰσὶ συλλογισμοί, ὧν ἡ ἐπάνοδος ἐφ' ὁπότερον ἂν τύχῃ, οἷον εἰ ἐξ ἀνάγκης τὸ *Α* ἢ τὸ *Β*, μὴ ἔστι δὲ τὸ *Β*, τὸ *Α* ἄρα· ἢ μὴ ἔστι δὲ τὸ *Α*, τὸ *Β* ἄρα. Ἐκ δὲ τριῶν ὅρων συνημμένων ὀκτὼ μὲν συλλογισμοὶ διὰ τῆς ἐπὶ τὸν πρῶτον ἐπανόδου ὀκτὼ δὲ διὰ τῆς ἐπὶ τὸν (τὸ ms.) ὕστερον· — συντίθενται γὰρ οἱ τρεῖς ὅροι ἢ καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς ὁ τρίτος ἢ καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ δεύτερος ἢ μόνος ὁ δεύτερος. πάλιν τε αὖ ἢ ἀποφατικῶς οἱ τρεῖς ἢ καταφατικῶς ὁ τρίτος ἢ καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ δεύτερος ἢ μόνος ὁ δεύτερος. ὥστε γίνεσθαι τὴν σύνθεσιν ὀκταχῇ, οἷον ὡς ἐπὶ ἑνὸς τρόπου (τρίτου ms.) εἰ τὸ *Α*, τὸ *Β*· εἰ τὸ *Β*, τὸ *Γ*· εἰ τὸ δὲ *Α*, ἄρα τὸ *Γ*. τὸ σχῆμα πρῶτον. ὁ γὰρ συνάγων ὅρος μέσος ἐστὶ δὶς λαμβανόμενος, λήγων μὲν ἐν τῷ προτέρῳ συνημμένῳ ἡγούμενος δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ. διὸ καὶ ἀναπόδεικτοι οἱ συλλογισμοὶ οὐ δεόμενοι ἀναλύσεως πρὸς ἀπόδειξιν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ τρόποι τοῦ πρώτου σχήματος ὁμοίως ἔχουσι συντιθέμενοι καθάπερ εἴρηται. Δεύτερον δὲ σχῆμα ἐν ᾧ ὁ συνάγων ὅρος τὴν αὐτὴν ἔχει σχέσιν πρὸς ἑκάτερον τῶν συναγομένων καθὸ ἡγεῖται ἐν ἑκατέρῳ συνημμένῳ, πλὴν ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ καταφατικῶς, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ

*) De syllogismis hypotheticis loquitur, qui duo tantum terminos habent.

ἀποφατικῶς. διὸ καὶ ἀναλυόμενοι εἰς τὸ πρῶτον ἀποδείκνυνται οἷον ἐπὶ ἑνὸς τρόπου ἐκ καταφατικῶν τῶν συναγομένων ὅρων συνεστῶτος (*συνεστὼς* ms.)· *εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ οὐ τὸ Α, τὸ Γ· εἰ οὐ τὸ Β, ἄρα τὸ Γ. ἀναλύεται δὲ εἰς τὸ πρῶτον οὕτως. εἴτε καταφατικοὺς ἔχει τοὺς συναγομένους εἴτε ἀποφατικοὺς εἴτε ἀνομοίους μετὰ τοῦ συνάγοντος ἐναλλὰξ τιθεμένου λαμβάνεται ἐν τῇ ἀναλύσει τὸ ἀντικείμενον τῷ προτέρῳ συνημμένῳ καὶ ἐπάγεται τὸ δεύτερον, ἵνα ὁ ἀντικείμενος τῷ λήγοντι ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ οἷον ἐπὶ τοῦ προκειμένου τρόπου ᾖ· εἰ οὐ τὸ Β, οὐ τὸ Α· εἰ οὐ τὸ Α, τὸ Γ· εἰ οὐ τὸ Β, ἄρα τὸ Γ, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Τρίτον σχῆμα ἐν ᾧ ὁ συνάγων ὅρος τὴν μὲν αὐτὴν ἔχει σχέσιν πρὸς ἑκάτερα τῶν συναγομένων, λήγων δὲ ἐν ἑκατέρῳ τῷ συνημμένῳ καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς, οἷον ὡς ἐπὶ ἑνὸς τρόπου πάλιν ἐκ καταφατικῶν τῶν συναγομένων ὅρων συνεστῶτος· εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ τὸ Γ, οὐ τὸ Β· εἰ τὸ Α, ἄρα οὐ τὸ Γ. ἡ δὲ ἀνάλυσις αὐτοῦ γίνεται εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα οὕτως. τὸ ἀντικείμενον τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ λαμβάνεται μετὰ τὸ πρότερον συνημμένον καὶ συνάγεται τὸ ἡγούμενον τοῦ προτέρου συνημμένου πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ ἐν τῷ δευτέρῳ, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου τρόπου· εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ τὸ Β, οὐ τὸ Γ· εἰ τὸ Α, ἄρα οὐ τὸ Γ· ὅπερ ἔδει δεῖξαι ἐπὶ ὕλης ὡς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστίν· εἰ φῶς ἐστίν, ὁρᾶται τὰ ὁρατά· εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁρᾶται ἄρα τὰ ὁρατά. δευτέρου σχήματος καὶ πρώτου τρόπου· εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστίν· εἰ οὐχ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν· εἰ μὴ φῶς ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν. ἀνάλυσις· εἰ μὴ φῶς ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἡμέρα· εἰ οὐχ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν· εἰ μὴ φῶς ἄρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν ἐστίν. τρίτου σχήματος καὶ πρώτου τρόπου· εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστίν· εἰ ἀθεώρητα τὰ ὁρατά, οὐκ ἔστι φῶς· εἰ ἡμέρα ἄρα ἐστίν, οὐκ ἀθεώρητα τὰ ὁρατά. Εἰσὶν οἱ τρόποι ὀκτὼ τοῦ δευτέρου σχήματος καὶ τοῦ τρίτου ὀκτώ· δύο ἐκ καταφατικῶν συναγόμενοι δύο ἐξ ἀποφατικῶν τέσσαρες ἐξ ἀνομοίων μετὰ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου τιθεμένου τοῦ συνάγοντος.*

τέλος τῶν Ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν.

Neque verum hunc Analyticorum finem esse neque omnino scriptum ab Aristotele non est quod probemus iis, qui vel leviter noverint Aristotelis Analytica, sed ab homine compositum esse non solum artis logicae peritissimo, sed etiam ingenii acumine praestanti et e dicendi genere patere mihi videtur, quod ab scholiastarum ambagibus alienum est, et ex ipsa re, de qua nove clare apte disseruit. Quae ab Aristotelis usu recedant paucis annotare placet. *ἐπάνοδος* idem est quod apud Aristot. *μετάληψις* vel *μεταλαμβανόμενον*, de quo cf. quae diximus ad 41 a 39, *συνάγων ὅρος* vocatur *μέσος* ab Aristotele, *συναγόμενοι* — *τὰ ἄκρα*, *τὸ συνημμένον* — *ἡ πρότασις*. Propositionem autem *εἰ τὸ Α, οὐ τὸ Β* converti posse in hanc: *εἰ τὸ Β, οὐ τὸ Α*, non expresse quidem demonstravit Aristoteles, sed facile hoc colligitur ex iis quae tradit 57 b 1 vel 53 b 12.

Riccard. 55 chart. 4. praeter Porphyrii isagogen cum Ammonii comm. habet cat. et librum de intp., comm. anonymum in cat. qui etiam occurrit in Laurent. 71, 11 fol. 81—142. Videntur haec scholia excerpta esse ex Ammonio. Sub finem auctor prolixitatem qua antea usus erat ita cohibuit, ut Aristotelis verba maiorem foliorum partem occupent.

Basil. F, II. 21 membr. 4. saec. XI/XII. Porphyr. isag. et categ. uno tenore scripta sunt. Ultima duo isagoges folia et prima categoriarum recentiora videntur. Anal. pr. lib. I et Anal. post. scholia habent copiosissima, sed recentiora sunt ut in soph. elenchis. In Topicis 132 a 36 εἶναι — 137 a 4 τἀνθρώπου desunt. Sunt quaedam in codice non prima manu deleta et mutata. Scholia negligentius scripta et partim male affecta.

Coislin. 330 cod. C Bkki. Alia manus incipit 82 a 2 σκοπεῖν, quae valde similis est ei, qua finis soph. el. exaratus est inde a 176 b 17. In fine codicis quaedam exempla leguntur sophismatum. Topica, in quibus desunt 132 a 18 καλῶς — 138 b 33, alia manu scripta sunt quam reliqua. Iota subscriptum omnino negligi solet. Finem soph. el. contulimus, ut etiam quae recentiori manu exarata a Bekkero neglecta sunt, non negligentius scripta esse ostenderemus.

Coislin. 170 quem Bekk. littera D notavit organon non habet; cf. catal. bibl. Coisl.

De reliquis organi codd., quorum mentionem fecit Buhle, nihil dico, quippe de quibus non possim nisi relata referre.

Quum dixissem de iis codicibus, qui organon ipsum habent, restat ut dicam de iis, qui commentarios continent, ex quibus scholia desumsi ad Brandisii exemplum ex ineditis commentariis collecta. Reliquos libros, qui graecos interpretes exhibent, a me inspectos, ex quibus vel nihil emolumenti hausi vel quod referrem non habui memoratu dignum, silentio praetereo.

Chigianus R. 4. 18 (Bibl. principis Chigi Romani) membr. 4. saec. XII. Logica quaedam habet, maxime quidem ad cat. et librum de intp. spectantia. Ἰωάννης ἐλάχιστος auctor perhibetur. Liber satis eleganter scriptus, sed sine ordine. Ex pluribus consutus videtur; sunt membra disiecta. Plus semel iidem tituli redeunt diversis expositionibus eiusdem rei praepositi. Quod notatu dignum fuerit nihil in iis inveni.

Marc. App. IV, 49 chart. fol. saec. XVII τοῦ σοφωτάτου κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν πραγματείαν. Prooem. inc. οὐ μόνον καλῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀρθῶς τοῖς ἐρωτῶσιν. Sunt σχολαστικαὶ ἀποσημειώσεις in Aristotelis org. cui interiectae sunt ἀπορίαι et λύσεις.

Marc. App. IV, 24 bomb. 4. saec. XV. Pertractatio artis logicae et physicae auctore Iosepho Rhacendyte. Eandem habet cod. Bavar. 78 de quo cf. catal.

Marc. 257 bomb. 4. saec. XV fol. 255 — 275 commentarium habet sine auctoris nomine in lib. de intp. Inc. πρὸ τῆς κατὰ λέξιν ἐξηγήσεως τοῦ περὶ ἑρμηνείας βιβλίου ζητήσωμεν τὰ ἓξ ταῦτα κεφάλαια. Acidum quoddam atramento admixtum fuisse videtur, ut bona pars (e. c. scholia ad 16 b 26 — 19 b 5) legi nequeat: acidum enim dimidiam partem chartae denigratae abstulit et quae reliqua sunt in diem magis corrumpuntur. Duae Aristotelis vitae auctore anonymo hunc commentarium sequuntur, quae in lucem edentur a Cobetio, iuvene doctissimo mihique amicissimo.

Marc. 524 bomb. 4. saec. XIV fol. 40—45 διδασκαλία σύντομος καὶ σαφεστάτη περί τε τῶν δέκα κατηγοριῶν καὶ τῶν προτάσεων καὶ τῶν συλλογισμῶν περὶ ὧν τις προδιδαχθεὶς εἰς πᾶσαν μὲν καὶ ἄλλην ἐπιστήμην καὶ τέχνην ἐξαιρέτως δὲ εἰς ῥητορείαν εὐκόλως ἐμπορεύσεται τοῦ ὑπερτίμου κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ. Inc. ἐπειδή τισιν οὐκ οἶδ' ὅθεν εἰπεῖν. Sequitur σύνοψις καὶ μετάφρασις σαφεστάτη τῆς διδασκαλίας τοῦ περὶ ἑρμηνείας, quae integra inest in cod. Christ. Reg. 116 de quo cf. Brandis in Abhh. der Berl. Akad. von 1831. Sequuntur pauca quaedam de syllogismis.

Marc. App. IV, 12 praeter Ammonii commentarios singula quaedam scholia habet varia ad logicam spectantia.

Marc. App. IV, 8 praeter duo exemplaria commentarii ab Alexandro in soph. el. conscripti habet scholia anonyma in eosdem fol. 135 — 157. Inc. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν σοφιστικῶν ἐπακοῦσαι ποθεῖς ἐνοχλήσεων πειράσομαι, fin. τὸ ὄργανον ᾧ κλείομεν τὰς θύρας κόραξ ἐστίν. Post brevem singulorum sophismatum expositionem, in qua nihil novi reperi nisi quod ad 166 a 14 quartus modus amphiboliae adiicitur: τέταρτος δὲ ὁ ἀντιστρόφως τούτῳ (τῷ τρίτῳ) ἔχων ὅταν τὸ μὲν σύνθετον ἓν σημαίνῃ ὡς τὸ ἄνθρωπος νεκρός, κεχωρισμένον δὲ πολλαχῶς λεγόμενον ὑπάρχῃ. Ipsam explicationem interpres incipit a capite 19. Catalogus haec scholia epitomen esse dicit commentarii ab Alexandro compositi, quae quidem epitome ita facta est, ut auctor quaecumque placuerint ex Alexandro descripserit ne verbo quidem mutato.

Marc. App. IV, 62 chart. rec. brevem artis logicae expositionem habet scholastici cuiusdam philosophi bipartito scriptam graece et latine. Inc. ἡ λογικὴ ἥπερ ἐπιχειροῦμεν τῇ ἐξηγήσει.

Marc. App. IV, 37 chart. rec. Logicae epitome quae initio caret. fin. fol. 60: ὥστε δὶς εἶπε τὸ ῥίς, ταῦτα δὲ πάντα σοφιστικά εἰσι. Alia logicae epitome brevior fol. 81, sequuntur quae habuimus in cod. Marc. 524 fol. 40 — 45. Deinde alia quaedam de syllogismis sine ordine conscripta. fol. 98 Georgii Scholarii logica ed. Oxon. 1666.

Marc. 265 membr. 4. min. saec. XV, cf. catal. p. 130 cod. rescriptus. Manu recentiori in fronte libri adiectum est: Ἰωάννου τοῦ φιλοσόφου τοῦ Ἰταλοῦ ἀπορίαι καὶ λύσεις. Vici taedium quod perlegenti hic liber facit. Quae ex eo enotavi hic inserere volui, quia in scholiis, quae collegi, locum habere vix poterant. Quae in schol.

Brandisii leguntur p. 94 sq. quin ex eodem opere sumta sint non dubito. De Ioanne Italo cf. Lambec. comm. de bibl. Vindob. Lib. VII no. 86. Aemulus fuit Michaelis Pselli, vixit Constantinopoli saec. XI Michaele Duca et eius fratribus regnantibus. *Ἐκδόσεις εἰς διάφορα ζητήματα*. Capita sunt nonaginta tria. Inc. *εἰς τὸ τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν. Πολλοὶ μὲν πολλαχῶς τῶν ἀρχαίων τὴν φιλοσοφίαν* — —

Ἰστέον ὅτι κατὰ μὲν Πλάτωνα ἓξ εἰσι τὰ αἴτια, ὑλικὸν εἰδικὸν ποιητικὸν τελικὸν ὀργανικὸν καὶ παραδειγματικόν, ὧν τὰ μὲν δύο χείρω τοῦ αἰτιατοῦ καθέστηκε, τὸ ὑλικόν τέ φημι καὶ τὸ εἰδικόν, τὰ δ' ἄλλα τοῦ αἰτιατοῦ κρείττονα.

φανερὸν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ ἑνὸς ἐπέκεινα οὔτε μὴν τἀγαθοῦ ἀρχικώτερον. πάντα γὰρ τῷ ἑνί ἐστιν ὄντα καὶ τἀγαθοῦ ἐφιέμενα· ἓν ἐστι τὸ ὂν καὶ ὂν καὶ ἓν ὂν ἀγαθοῦ ἐφιέμενον ἀεί. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ πρέπουσα τῶν ὄντων ἀρχὴ καὶ περὶ ταύτης ἡ φιλοσοφία διαλέγεται καὶ ὥσπερ ἀρχῶν ἀρχὴ αὕτη. οὕτω καὶ φιλοσοφία ἐπιστήμη ἐπιστημῶν· περὶ γὰρ τὰ ὄντα ᾗ ὄντα ἐστὶ καταγίνεται.

τῶν ἁπλῶς ὄντων ᾗ ἁπλῶς ἐστι μονὰς ἀρχή, καὶ αἱ μὲν ἄλλαι ἐπιστῆμαι ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσιν, ἀφ' ὧν τὰς ἀποδείξεις ποιοῦνται. ἡ δὲ φιλοσοφία ἐκ τῆς ἀληθοῦς μονάδος καὶ πάντων τῶν ὄντων ἀρχῆς — καὶ τοῦτό ἐστι πρὸς ὃ ὁ Σταγειρίτης ἀποβλέπων τέχνην τεχνῶν αὐτὴν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν διωρίσατο.

περὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν πολλοὶ τῶν ἀρχαίων διαπεφωνήκασι φάσκοντες οἱ μὲν ὄντα τὰ τοιαῦτα ὑπάρχειν, οἱ δὲ μὴ ὄντα ἀλλὰ ψιλῇ ἐπινοίᾳ λαμβανόμενα, ὥσπερ Ἀντισθένης ἔλεγεν.

τὸ πεφυκὸς ἐν σώματι τὸ εἶναι ἔχειν συμπαθές ἐστιν αὐτῷ καὶ σύγχρονον καὶ ἅμα ὄντος τοῦ σώματος ἔσται καὶ μὴ ὄντος οὐκ ἔσται. καὶ τοῦτο ἂν εἴη ὃ ἐν ὑποκειμένῳ ὁ Σταγειρίτης ἐλέγετο.

Aristot. 16, a, 5 sq. *εἰ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι φύσει τὰ γραφόμενα ὅτι οὐ παρὰ πᾶσι τὰ αὐτά, ἔσται διὰ τοῦτο μὴ φύσει τὰ λεγόμενα· διὸ καὶ σημεῖα τῶν παθημάτων εἴρηται. παθήματα τοίνυν ὁ Ἀριστοτέλης τὰ νοήματα ἐκάλεσεν ὡς τῆς ἡμετέρας ψυχῆς διὰ πάθους νοούσης.*

αἱ παρὰ τῷ Πορφυρίῳ λεγόμεναι πέντε φωναὶ τρόπον τινὰ ταῖς τοῦ Ἀριστοτέλους φωναῖς ἤγουν δέκα κατηγορίαις ταὐτόν εἰσιν, ἀλλ' αἱ μὲν λογικῶς αἱ δὲ φυσικῶς.

ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ ἄπταιστος τοῦ ὑποκειμένου κατάληψις· οὗτος ὁ ὁρισμὸς ἁρμόζει τοῖς τέσσαρσι μαθήμασι καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ.

οὐκ ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις τὸ ψεύδεσθαί τε καὶ ἀληθεύειν ἐστίν, ὡς δοκεῖ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἀδυνάτοις.

ὅτι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ὑφεστήκασιν ἐντεῦθεν δῆλον. ταῦτα ἢ ὄντα εἰσὶν ἢ μὴ ὄντα. καὶ εἰ μὲν ὄντα, ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον. εἰ δὲ μὴ ὄντα, ἢ στέρησίς εἰσιν ἢ μηδαμῇ μηδαμῶς ἢ ἅπαν τὸ αἰσθητὸν ἢ τὸ κατ' ὑπεροχὴν λεγόμενον ἢ τὸ χεῖρον καὶ ἄγονον, ὃ

δὴ καὶ ὕλη τοῖς παλαιοῖς προσηγόρευται. ἀλλ' εἰ μὲν ἦν στέρησις, ἔδει μὴ εἶναι τῶν πρώτων οὐσιῶν [οὐσῶν]. εἰ δὲ μηδαμῆ μηδαμῶς ὄν, πῶς ἂν εἴη φανταστὸν ἢ ὅλως ῥητόν; εἰ δ' ἅπαν τὸ αἰσθητόν, τοῦτο καὶ ὄν· εἰ δὲ τὸ ὑπεροχῇ λεγόμενον, οὐχ ἁπλῶς μὴ ὄν, ἀλλὰ μᾶλλον κρειττόνως ὄν, οὐδέ γε ἡ ὕλη μὴ ὄν· ὂν ἄρα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος καὶ οὐχὶ μὴ ὄν.

διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι γένος τὸ ὄν, ὅτι τὸ εἶναι ἐξ αὐτοῦ παρωνύμως λεγόμενον οἰκείως πάντων κατηγορεῖται. οὐ γὰρ οὐδὲ πάνυ ἐπιστημονικὸν τὸ τόδε τι λέγειν ὅτι ὄν ἐστιν, ἀλλὰ μόνον ἔστιν. τὸ γὰρ ὂν ἐστιν ἐστὶν ἔστιν καὶ οὐκ ἄλλο ἐστίν.

ἐν ταῖς κατηγορίαις ὁ Ἀριστοτέλης τὴν τῶν γενῶν ἡμῖν διττὴν φαίνεται ποιούμενος τάξιν, τοῦτο μὲν τὸ ποιὸν προτιθεὶς τῶν πρός τι τοῦτο δὲ ταῦτα ἐκείνου ... ἔσται τοίνυν καὶ τὸ ποιὸν προτάξαι ἀναγκαῖον διὰ τὸ καθ' αὐτὸ εἶναι τὸ τοιοῦτο σχέσεως οὔσης τῆς ἑτέρας κατηγορίας, καὶ ταῦτα πάλιν τοῦ ποιοῦ ὡς τῆς γενέσεως αὐτοῦ καὶ σχήματος αἴτια. ἀλλ' ὅτι μὲν καθ' αὐτὸ τὸ ποιὸν μὴ οὕτως ἐχούσης φύσεως τῆς τῶν πρός τι κατηγορίας φανερόν, ὅτι δὲ ταῦτα τοῦ ποιοῦ, ὡς εἴρηται, ποιητικὰ τυγχάνει οὐ πάντη δῆλον. λέγεται τοίνυν ὡς ἡ τοῦ ποιοῦ φύσις ἔκ τε ποσοῦ καὶ λόγου συνέστηκεν οὐ τοῦ τυχόντος λόγου, ἀλλ' ὡς τύπῳ εἰπεῖν ἐπιτρίτου καὶ ἡμιολίου ἢ τῶν ἄλλως πρὸς ἀλλήλους σχέσιν ἐχόντων ἀριθμῶν. εἰ γὰρ τὸ ποιὸν κράσεώς ἐστιν ἀποτέλεσμα καὶ συνδρομὴ πλειόνων συντρεχόντων εἰς τὴν τοῦ ἑνὸς γένεσιν (τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον ὡς πάντα τοῦ (τῷ?) ἑνὶ ὄντα ὑπόστασις: (sic) δῆμος ἀγέλη), πῶς οὐκ ἂν εἴη ἐκ τούτων γεγενημένον ὧν ὁ λόγος ἀπεφήνατο;

πότερον ὅ τις ἄνθρωπος καὶ ὅ τις ἵππος πρώτως τε καὶ μάλιστα καὶ κυρίως οὐσίαι λέγονται καθ' αὑτὸ ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν γνῶσίν τε καὶ αἴσθησιν ὥς τινες ὑπολαμβάνουσι; δοκεῖ δὲ μὴ οὕτως ἔχειν. τούτου δὲ τὴν πίστιν παρέχεται ἐν τοῖς φυσικοῖς Ἀριστοτέλης τὸ ὅλον εἰπὼν πρότερον εἶναι κατὰ τὴν αἴσθησιν, τὸ δὲ καθόλου ὅλον, ὥστ' οὐ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν τὸ μερικόν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ καθόλου ὡς ὁ Ἀριστοτέλης διατάττεται.

μετὰ δὴ τούτους (Thalem dicit et Anaximandrum) Ἀναξαγόρας ἐπιγεγονὼς ὁ φιλόσοφος καὶ τὴν Μίλητον καταλιπὼν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ὥρμησε καὶ Ἀρχαιόλαόν (leg. Ἀρχέλαόν) τινα Ἀθηναῖον ὄντα εἰς τὸν αὐτὸν τῆς φιλοσοφίας ζῆλον ἐνέβαλεν, ὃν δὴ καὶ Σωκράτης διδάσκαλον ἐσχηκὼς πολλοὺς τῶν κατ' ἐκεῖνο χρόνου ὑπερηκόντισε ... μεθ' ὃν (Πλάτωνα sc.) καὶ Σπεύσιππος, εἶτα Ξενοκράτης ἀντ' αὐτοῦ ταχέως τὸν βίον παρελθόντος τῶν Πλατωνικῶν δογμάτων γέγονεν ἐξηγητής, εἶτα Πολέμων καὶ Κάντωρ (leg. Κράντωρ) εἰς ὃν ἡ ἀρχαία κατέληξεν Ἀκαδημία καὶ ὃς τὴν μέσην Ἀκαδημίαν ἐξεῦρεν, οὗ δὴ καὶ Καρνεάδης ἀκροατής ... μετὰ δὲ τούτους Κλειτόμαχος γέγονε φιλόσοφος καὶ Φίλων καὶ Ἀντίοχος ... μετὰ δὲ τούτους (Cleanthem et Chrysippum) Διογένης καὶ Βαβυλώνιος καὶ Ἀντίπατρος καὶ πρὸς τούτοις Ποσειδώνιος καὶ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος.

οἱ μὲν δὴ ὕλην φύσιν ἐκάλουν ὡς Ἀντιφῶν, οἱ δὲ τὸ εἶδος ὥς τινες τῶν Περιπατητικῶν.

Zenonem Stoicum post Carneadem vixisse putat auctor. Omnia sine ordine conscripta sunt in nostro codice. Fol. 42 commemoratur *Γάϊος ὁ φιλόσοφος*. Paullo post: *Ἰωάννης ὁ φιλόσοφος ὁ Ἰταλὸς ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος οὕτως.* Quamquam igitur in indice capitum fol. 199 Io. Italus auctor libri exhibetur, patet tamen ex hac nota eum compositum esse ab alio quodam, qui eius scholis interfuerit. Miscentur grammatica cum logicis et ethicis. Sequitur *Ἰωάννου ὑπάτου καὶ διδασκάλου τῶν φιλοσόφων τοῦ Ἰταλοῦ ἔκδοσις εἰς τὸ δεύτερον τῶν τοπικῶν* Andronico Imperatori de dialectica quaerenti dedicata. Explicatio ipsa incipit a cap. 2 fol. 142 *περὶ τῶν συγκριτικῶν τόπων* i. e. Top. III, fol. 151 Top. IV, fol. 166 dialectica, de qua cf. Bandini III p. 17, fol. 177 *περὶ τῆς τῶν συλλογισμῶν ὕλης καὶ τῆς συστάσεως αὐτῶν.* Qui quidem titulus ab alio adscriptus est, qui nihil legisse videtur nisi prima verba. Etiam in aliis Io. Italus saepius non de iis agit de quibus se disputaturum promisit, sed in his nihil omnino dicit de syllogismis; disserit de Topicis: repetuntur quae iam antea legimus, alia confuse admiscentur. Fol. 187 eiusdem auctoris rhetorica, de qua cf. Nesselii catal. Bibl. Caes. IV p. 113, III. Fol. 193 quaedam capita religiosa. Fol. 201 Aristot. de mundo. Fol. 225 Anon. *περὶ τῶν τριῶν σχημάτων* ed. Zanetti Ven. 1536. c. comm. Philop. in Anal. pr. Sequuntur etiam ea, quae in hac editione leguntur de syllogismis hypotheticis. Eidem auctori videntur esse tribuenda.

Ambros. D, 47 bomb. 4. scriptus anno 1348 *διὰ χειρὸς Ἰωάννου Ἀλιτροῦ υἱοῦ ἱερέως Γεωργίου τοῦ ἀπὸ Ἀσιναρίκης*, quod legitur in fine. Mentionem facio huius libri propterea quod scholia quae ap. Brandis. leguntur p. 16 inscripta sunt *ἐξήγησις Νικήτα φιλοσόφου τοῦ καὶ Δαυὶδ μετονομασθέντος τῶν προλεγομένων τῆς Πορφυρίου εἰσαγωγῆς ἀπὸ φωνῆς Δαυίδ.*

Ambros. A, 80 chart. 8 saec. XVI. Post Arriani gesta Alexandri M. et Indica Anonym. de praepositionibus, Lysidis Pythagorici epistola, Ephesi poema, Basilius de puerorum institutione, Timaeus Locrus, Georg. Gemistius in magica Zoroastris, *τί ἐστιν ἡ λογικὴ πραγματεία.* Inc. *ἡ λογικὴ πραγματεία τέλος ἔχει τὴν εὕρεσιν τῆς ἀποδείξεως.* Post hoc scholion, quod duodecim foliis continetur, et narrationem laborum Herculis et excerpta quaedam e Dionysio et Basilio leguntur definitiones quaedam et brevis syllogismorum expositio, denique singula scholia quae de syllogismis sophisticis agunt, *περὶ αἰτίου*, *περὶ προσδιορισμῶν*, de propositionum oppositione. Novi nihil inveni neque in hoc cod. neque in sequenti.

Ambros. O, 9 bomb. 8. saec. XV, qui logicam habet, mutilam quidem et ab initio et sub finem, sed pauca tantum videntur

deesse. Capita sunt triginta septem. Initium satis prolixum est. De syllogismis brevius disputatur.

Laurent. 85, 1 Oceanus dictus v. Bandini III p. 237 sqq. Alcionius in Giornale de' Letterati III p. 32. Magenteni nomen eadem manu recentiore in fronte commentarii ad categ. adscr. est, qua fol. 70 Simplicii nomen adiectum est. Recte vero referri ad auctorem Magent. patet e codd. Pariss. Expositio *περὶ τῶν ἀντικειμένων* brevior est: una pagina continetur. Postpraedicamenta, quae dicuntur, plane praetermissa sunt. Deest igitur libri finis, sive auctori hoc tribuendum est sive ei qui librum descripsit. Ultima verba haec sunt: *στέρησίς ἐστιν ἡ παντελὴς φθορὰ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ἕξεως ἤγουν ὁράσεως καὶ ἀκοῆς ἢ ἄλλης τινὸς τῶν αἰσθήσεων.* Pselli paraphrasis in Anal. pr. lib. I. (eadem inest in cod. Paris. 1918 fol. 40—111) duas lacunas habet haud parvas. Laurent. 71, 19 priorem tantum paraphrasis partem habet, qua agitur de tribus figuris syllogismi, neque hanc integram: post fol. 106 enim unum folium deest, quod ex altero Laurent. videre licet. Neque in Paris. 1819 integra est paraphrasis, sed pauca desunt. Interpres Analyticorum personam Aristotelis induit. Quod exscriberem nihil dignum inveni.

Laurent. 31, 37 ante categ. habet quaedam logica fol. 226 *περὶ ἀντιδιαιρουμένων καὶ ὅτι ὀκτὼ τρόποι διαιρετικοί.*

Ἐν ἑκάστῳ πράγματι τέσσαρα ταῦτα ζητοῦμεν (cf. Analyt. post. II. init.), *εἰ ἔστι, τί ἐστιν, ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν. καὶ τὸ μὲν εἰ ἔστι ζητοῦμεν διὰ τὰ λεγόμενα, μὴ ὄντα δέ, ὡς τραγέλαφοι, ἱπποκένταυροι, τὸ δὲ τί ἐστι διὰ τοὺς ὁρισμοὺς καὶ διὰ τὸ τῶν λεγομένων τὰ μὲν ἀμφιβαλλομένην ἔχειν* (ἔχει ms.) *τὴν ὕπαρξιν ὡς ἄναστρος σφαῖρα καὶ ἀντίποδες, τὰ δὲ ἀναμφίβολον, ὡς ἄνθρωπος, ἵππος, τὸ δὲ ὁποῖόν τί ἐστι διὰ τὸ τὰ πράγματα μὴ μόνον κοινωνεῖν ἀλλήλοις ἀλλὰ καὶ διαφέρειν, καὶ κοινωνεῖν μὲν κατὰ τὸ γένος καθὸ ζῶα διαφέρειν δὲ καθὸ τὰ μὲν λογικὰ τὰ δὲ ἄλογα, τὸ δὲ διὰ τί ἐστι ζητοῦμεν, ἐπειδὴ πάντα πρός τι τέλος ὁρῶσι καὶ οὐδὲν μάτην γεγόνασιν οἷον ἄνθρωπός ἐστι διὰ τὸ κοσμῆσαι τὸ πᾶν καὶ κλίνη* (κλίνει ms.) *διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπαυσιν.*

Haec scholia conscripta sunt sine ullo ordine. Sequuntur quaedam definitiones, *εἰ σῶμα αἱ πέντε φωναὶ ἢ ἀσώματον*, alia huiusmodi. Fol. 294 initium habetur Logicae, de qua diximus ad Laur. 72, 5.

Laurent. 71, 10 habet Magenteni comm. in Anal. pr. sine auctoris nomine. Praecedunt ea quae una cum illo anonyma ed. Zanetti Ven. 1536. Equidem persuasum habeo eidem auctori ista esse tribuenda, sed ne unum quidem codicem vidi, in quo auctoris nomen adscriptum esset.

Laurent. 71, 12. Auctorem scholiorum in Anal. post. lib. I Magentenum esse ut in Monac. 75 edocemur cod. Paris. Reg. 1972.

Circumit magis copiosa loquacitate Aristotelem quam explanat. Optima quaeque ex Philopono desumta videntur, quaedam etiam e Themistio. Verba Aristotelis, quae hic illic occurrunt, multum depravata sunt.

Laurent. 71, 33 praeter ea scripta anonyma de syllogismis, quae in Laur. 71, 10 invenimus, et Dexippi in Categ. commentarium habet fol. 77, ubi incipit ὄκνος τις ἔχει με μάλα καλὴν καὶ γενναίαν χάριν αἰτῆσαι προθυμούμενον (sunt libri III. lat. ed. ap. Hieron. Scotum Ven. 1546 et 1566 interprete Io. Bern. Feliciano ad calcem Porphyrii in Praedicamenta; v. Bandini catal. III. p. 21), quod quidem initium differt ab iis quae dedit Brandis e Coisl. 332, v. schol. 39 a 34; etiam Petri Hispani dialecticam et philosophi Thomae libellum de sophismatis habet.

Laurent. 71, 5 eadem habet de syllogismis excepto initio. Inc. enim: Πέντε εἰσὶν εἴδη συλλογισμῶν, ἀποδεικτικὸς διαλεκτικὸς ῥητορικὸς σοφιστικὸς ποιητικός. εἰκότως εἰσὶ πέντε, ἐπεὶ καὶ αἱ προτάσεις ἀληθεῖς καὶ ποιοῦσι τὸν ἀποδεικτικόν, ἢ πάντη ψευδεῖς καὶ ποιοῦσι τὸν ποιητικὸν καὶ μυθώδη, ἢ πῆ μὲν ἀληθεῖς πῆ δὲ ψευδεῖς, καὶ τοῦτο τριχῶς, ἢ γὰρ μᾶλλον ἀληθεύει ἧττον δὲ ψεύδεται καὶ ποιεῖ τὸν διαλεκτικὸν συλλογισμόν, ἢ πλέον ἔχει τὸ ψεῦδος τῆς ἀληθείας καὶ ποιεῖ τὸν σοφιστικόν, ἢ ἐπίσης ἔχει τὸ ἀληθὲς τῷ ψεύδει καὶ ποιεῖ τὸν ῥητορικόν. Ἣν ἐκτελεῖ χρείαν ἡ στάθμη τῷ τέκτονι διακρίνουσα τὰ εὐθέα ἀπὸ τῶν καμπύλων καὶ παρὰ τοῖς οἰκοδόμοις τὸ βαρύλλιον διακρῖνον (διακρίνων ms.) τὰ ὀρθὰ ἀπὸ τῶν κεκλιμένων, οὕτω καὶ ἡ λογικὴ ὄργανον οὖσα τῆς φιλοσοφίας διακρίνει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἵνα μήτε ψευδῆ δοξάσωμεν μήτε κακὰ διαπραξώμεθα. Τῆς συνόψεως τῶν συλλ. etc. quae ed. Zanetti.

Laurent. 71, 32. Paraphrasin in soph. el. quae inest edidit Spengel Monach. 1842. Cod. Paris. Reg. 1831 fragmentum habet eiusdem paraphrasis, cui haec nota in fronte adscripta legitur: τὸ ἐπίγραμμα οὐ γέγραπται διὰ τό τινας μὲν λέγειν εἶναι τὴν ἐξήγησιν Σιμπλικίου, τινὰς δὲ Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου. Fol. 37—57 παράφρασις εἰς τὰς κατηγορίας. Eandem habet Marc. 218. Inc.: τῶν ὄντων τὰ μὲν ταὐτώνυμα τὰ δὲ ἑτερώνυμα τὰ δὲ μέσα τούτων. καὶ τῶν ταὐτωνύμων τὰ μὲν ὁμώνυμα τὰ δὲ συνώνυμα, τῶν δὲ ἑτερωνύμων τὰ μὲν ἰδίως ἑτερώνυμα τὰ δὲ πολυώνυμα, τὰ δὲ ἕτερα μέσα δὲ τούτων οἷα τὰ παρώνυμα: quam quidem divisionem a Speusippo profectam esse tradit Simplicius; v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 271. Ab initio paraphrasis est liberior, sed inde a cap. 5 magis sequitur verba Aristotelis. Auctor fuit philosophus Neoplatonicus christianus. In iis categoriis, quas attingit tantum Aristoteles, Pseudo-Archytam videtur secutus esse. Memoratu dignum est, quod de postpraedicamentis quae vocantur nihil dicitur, sed decem categoriae omnes uno tenore pertractantur. Nova haud

pauca inveni, quae describere non poeniteat, non multa. Fol. 61—70: Brevis expositio libri de intp. Sequuntur pauca quaedam de tribus figuris syllogismi et duae ferme paginae περὶ εὐπορίας προτάσεων. Fol. 70—80: Methodus dialectica Ioannis Itali. Inest etiam in Marc. 265 fol. 166 et Marc. 519, in quo titulus est Ἔφοδος συνοπτικὴ τῆς διαλεκτικῆς ἐκτεθεῖσα παρὰ Ἰωάννου ὑπάτου τῶν φιλοσόφων τοῦ Ἰταλοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνόν.

Καὶ πρώην μέν, ὦ κράτιστε βασιλεῦ, παροτρύνειν ἡμᾶς οὐκ ἐπαύσω περὶ μεγάλων διαλεγόμενος, ζητῶν περὶ ὧν τοῖς πρὸ ἡμῶν διά τε τὸ δυσχερῆ εἶναι καὶ τοῖς πολλοῖς ἀδιεξίτητα σεσιώπηται, ἴσως λέγω δὴ περὶ ἀναστάσεως καὶ πῶς οἷόν τε μετὰ τουτωνὶ τοὺς τεθνεῶτας ἀναστῆναι τῶν σωμάτων, οὐχ ἥκιστα, εἰ καὶ νῦν περὶ διαλεκτικῆς τίς τε ὁ τρόπος αὐτῆς καὶ τί τὸ ταύτης ὑποκείμενον καὶ τίνες οἱ τρόποι ἀφ' ὧν οἱ συλλογισμοί, ἔτι τὸ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι τοὺς προσδιαλεγομένους οὐ μικρῶν ὄντων οὐδὲ τούτων, εἰ μή τι καὶ πολλῆς δεομένων καὶ μεγάλης ἐξετάσεως, ὅθεν ἐπὶ σοὶ οὐκ ἂν ἦν ἄτοπον τούτοις (τουτοῖ ms.) χρῆσθαι τοῖς ἔπεσι μὴ οὖσιν ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἐναντίοις δόγμασιν (Odyss. XIV, 53)·

Ζεύς τοι δοίη, ξεῖνε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
ὅ τι μάλιστ' ἐθέλεις, ὅτι με πρόφρων ἐπεγείρεις (ὑπέδεξο Odyss.)
ἐπὶ τὸ θεωρεῖν τι τῶν μεγάλων καὶ ὠφελίμων.

Τὴν διαλεκτικὴν οἱ παλαιοὶ ἀποδεικτικῆς μέσην οὖσαν καὶ τέχνης σοφιστικῆς εἰκότως (εἰκότος ms.) ταύτην δύναμιν ἐκάλεσαν ὡς τῶν ἄκρων μετέχουσαν καὶ τὸ αὐτὸ δυναμένην κατασκευάζειν ἅμα καὶ ἀνασκευάζειν. λέγω δὲ ἄκρα τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ τὴν σοφιστικήν, ὡς τὴν μὲν ἐκ πρώτων καὶ ἀληθῶν οὖσαν, τὴν δὲ ἔκ τινων φανταστῶν τοὺς λόγους ποιουμένην, οὓς δὴ (δεῖ ms.) ἐπὶ μέρους τε καὶ ψευδεῖς εἶναι συμβέβηκεν. ὡς οὖν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἐναντία, τὰ δ' ἐναντία ἄκρα, οὕτω τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ σοφιστικὴν ἄκρα τυγχάνειν ὑπολαμβάνομεν. τούτων δὴ οὖν τῶν δυνάμεων, τῆς μὲν περὶ ἄπταιστον ὑποκείμενον καταγενομένης τῆς δὲ περὶ πταιστόν, καὶ τῆς μὲν περὶ ἀναγκαίων καὶ ἀεὶ ὄντων (ὧν ms.) τῆς δὲ περὶ ἐνδεχομένων (ἐνδεχόμενον ms.)· καί ποτε τὴν μέσην ἡ διαλεκτικὴ τάξιν εἴληχε· καὶ γὰρ περὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐνδεχομένων διαλέξεται, ὧν τὰ μὲν ἀνασκευάζειν πειρᾶται μόνως ἢ κατασκευάζειν. ἔπειτα πάντα ἀληθῆ ἀνασκευάζειν ἀδύνατον ἢ τὰ πάντα ψευδῆ κατασκευάζειν, τὰ δὲ τούτων ὄντα μεταξὺ καὶ κατασκευάζειν ἅμα καὶ ἀνασκευάζειν, ἃ δὴ καὶ διαλεκτικὰ προβλήματα εἰώθασι καλεῖν, καὶ δι' ἃ μᾶλλον αὐτὴν δύναμιν ὠνομάκασιν ὡς ταῖς ἐν ἡμῖν δυνάμεσιν ἐοικυῖαν· τῶν γὰρ ἐναντίων αἱ δυνάμεις.

αὕτη τοίνυν ἡ μέθοδος (ἡ διαλεκτική) ἀπόδειξίς τις ὑπάρχει, πᾶσαι δὲ ἀποδείξεις διὰ συλλογισμοῦ, πᾶς δὲ συλλογισμὸς ἢ ὑποθετικός ἐστιν ἢ κατηγορικὸς ἢ ἀποδεικτικός ἐστι καὶ ἐπιστημονικὸς ἢ τῶν ἐσχάτων τε καὶ σοφιστικὸς ἢ ἐξ ἐνδόξων τε καὶ διαλεκτικός. ἐπεὶ δὲ οἱ συλλογισμοὶ ἐκ προτάσεων καὶ περὶ προβλημάτων εἰσί, πᾶσα δὲ

πρότασις καὶ πᾶν πρόβλημα ὑποκείμενον ἔχει καὶ κατηγορούμενον, πᾶν δὲ (cf. 101 b 17 sqq.) κατηγορούμενον ἐν προτάσει ἢ προβλήματι ἢ γένος ἐστὶν ἢ ὅρος ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκός, φανερὸν ὡς ἅπαν ἔσται πρόβλημα καὶ πᾶσα πρότασις ἐξ ἑνὸς τῶν εἰρημένων, λέγω δὴ γένους ὅρου ἰδίου καὶ συμβεβηκότος.

ἔστι δὲ τῶν διαλεκτικῶν ἀποδείξεων εἴδη δύο, τὸ μὲν ἐπαγωγὴ τὸ δὲ συλλογισμός. δοκεῖ δὲ ἡ ἐπαγωγὴ συλλογισμός τις εἶναι καὶ (οὐ τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ, ἀλλὰ τῷ μέσῳ συνάπτειν πέφυκε) οὐ συλλογισμός. οἷον εἴ τις βούλοιτο πάντα ἄνθρωπον ἀποδεικνύναι ζῶον ἐπαγωγῇ χρώμενος ἐρεῖ· Ἰσοκράτης καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἄνθρωποι ὄντες ζῶά εἰσι, καὶ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι. τούτων οὖν τῶν τριῶν ὅρων, ζώου τέ φημι καὶ ἀνθρώπου καὶ τῶν καθ' ἕκαστον, τὸ μὲν ζῶον μείζων ὅρος ἐστὶν ὁ δὲ ἄνθρωπος μέσος καὶ οἱ καθ' ἕκαστον ἔσχατος, ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ συλλογισμοῦ τὸ ζῶον διὰ μέσου τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται τῶν ἐσχάτων, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπαγωγῆς διὰ τῶν ἐσχάτων καὶ μερικῶν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον.

νυνὶ δὲ σκεπτέον ἂν εἴη περὶ τῶν τρόπων, ἐνδεχομένου ἀναγκαίου δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου. ἐν τῷ τρόπῳ θετέον τὴν ἄρνησιν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δέ τι καὶ ἐνδέχοιτο τοιοῦτον, οὐχ ἁπλῆν τὴν τοιαύτην λέγομεν, ἀλλ' ἐκ μεταθέσεως πρότασιν ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄνευ τρόπου ἐγένετο.

θέσιν λέγω τὸ ὑποκείμενον ζήτημα.

τὰ δὲ ἀπὸ διαφορᾶς ἢ εἴδους προβλήματα συντακτέον τῷ γένει καὶ λεγέσθω γενικὰ πάντα, τὰ δὲ συγκριτικά, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον συμβέβηκε, συναριθμητέον τοῖς ἀπὸ συμβεβηκότος (102 b 14), καὶ τοῖς ἀπὸ ὅρου τὰ ὁπωσοῦν ἐξ ὀνομάτων λεγόμενα καὶ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἢ ἕτερον καταγίνεται, καὶ αὖθις τοῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου ὅσα τυγχάνει ὄντα μὴ ἀπὸ τῶν ἁπλῶς ἰδίων, ἀλλὰ τῶν ποιοτήτων (ποιωτέων ms.) ἢ πρός τι λεγομένων.

Satis festinanter hunc libellum conscriptum esse, ut poscenti domino satisfaceret auctor, multa produnt. Singula capita Topicorum Aristotelis, cuius verba adscribi solent omisso quidem eius nomine, sed adiecto simplici φησίν, enumerata sunt, non explanata. Quantum veritus sit scribendi moram maxime apparet eo loco, quo dicit: πῶς οὖν καθόλου καὶ μερικὸν καὶ πῶς ἐπὶ πλέον καὶ ἐπ' ἔλαττον διὰ ζώσης εἰρήσεταί σοι φωνῆς.

Superest ut addam scholion quoddam fol. 84 — 86 eiusdem codicis alia manu scriptum quam reliqua omnia, unde verisimile est sumta esse haec folia ex alio libro, in quo non solum de primis quattuor categoriis, sed de omnibus aequabiliter disputatum esse videtur.

Περὶ τῆς τοῦ ποτὲ κατηγορίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῆς ποτὲ κατηγορίας δίκαιον ἂν εἴη διαλαβεῖν πρότερον περὶ χρόνου τὰ χρήσιμα ἐκθεμένους διὰ τὸ οἰκεῖον εἶναι τὸν χρόνον τῇ τοιαύτῃ φωνῇ. ἔστιν οὖν ὁ χρόνος ποσόν· συνε-

χὲς γὰρ ἐδείχθη τῶν μορίων αὐτοῦ τοῦ τε παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος κατὰ τὸ νῦν συνημμένων. ὥσπερ δὲ ἕκαστον τῶν ὑπὸ τὸ ποσὸν ἀναγομένων, εἴτε διωρισμένον λέγεις εἴτε συνεχές, τὰ μὲν ὑπό τινος ἑνὸς τῶν ἐν αὐτοῖς μετρεῖται, ὡς ἄνθρωποι δέκα ὑπό τινος τῶν ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ συνεχῆ θεμένων τι μέτρον ἐπ' αὐτοῖς ἡμῶν οἷον πόδα ἤ τι ἕτερον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· καὶ ὁ χρόνος ἕν τι γε ὂν τῶν συνεχῶν ποσῶν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι μετρεῖται θεμένων ἡμῶν ἐλάχιστον πρὸς αἴσθησιν χρόνον οἷον ὥραν ἢ ἥμισυ ταύτης ἢ καὶ ἕτερον μέρος. ἔστι δὲ ὅτε καὶ μείζονί τινι μετρεῖται οἷον ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ καὶ τῇ ἐξ ἀμφοῖν τοῦ ἡλίου περιόδῳ καὶ μηνὶ καὶ ἐνιαυτῷ. ἔτι τριῶν ὄντων, μεγέθους, οἷον σταδίου φέρε εἰπεῖν, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις γίνεται, καὶ κινήσεως καθ' ἣν τὸ κινούμενον κινεῖται, καὶ χρόνου, ἐν ᾧ τὸ κινούμενον κινεῖται, ταῦτα μετροῦσιν ἄλληλα καὶ ὑπ' ἀλλήλων μετροῦνται. μετρεῖ γὰρ καὶ ὁ χρόνος τὴν κίνησιν· ἐρωτηθέντες γάρ, πόση τις ἡ κίνησις, φαμὲν ἡμερησία· καὶ αὖθις ἡ κίνησις τὸν χρόνον· πόσος γὰρ χρόνος; γνωρίζομεν ὅτι πολύς, ἐὰν πολλὴ ἡ κίνησις· καὶ αὖθις τὸ μέγεθος ἡ κίνησις μετρεῖ καὶ ἀντιμετρεῖταί γε ὑπ' αὐτοῦ (cf. 220 b 14—32)· πολλὴν γάρ φαμεν ὁδὸν ἧς ἡ πορεία πολλή, πολλὴν δὲ πάλιν πορείαν, ὅταν ἡ ὁδὸς μῆκος ἱκανὸν ἔχῃ. τριῶν οὖν ὄντων τούτων, διὰ μὲν τὸ μέγεθος ὃ διερχόμεθα, ὅτι ποσὸν καὶ ὅτι τοσόνδε, καὶ ἡ κίνησις δήλη ὅτι ποσὴ καὶ ὅτι τοσήδε, διὰ δὲ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος δῆλον ὅτι ποσὸν καὶ ὅτι τοσόνδε. ἔτι δὲ δῆλον καὶ ἐκ τῶνδε, ὅτι συνεχὲς ποσὸν ὁ χρόνος, ἐκ τοῦ πᾶν τὸ λαμβανόμενον ὑπ' αὐτοῦ μέρος διαιρετὸν εἶναι. οὐ γὰρ διαιροῦντες τὸν χρόνον εἰς ἀδιαίρετόν τι λήγομεν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὴν μονάδα ἀδιαίρετον οὖσαν, ἀλλὰ τῷ μεγέθει καὶ τῇ κινήσει ἀκολουθεῖ ἅπερ συνεχῆ ὄντα πᾶς τις ἐρεῖ. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ μεγέθει ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσει εἶναι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον διὰ τὸ μέγεθος. ἔτι γε μὴν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ διὰ τὴν κίνησιν· ὁρίζομεν δὲ τὸν χρόνον (ὁρίζ. — χρ. rec. adi.) τὸ ἄλλο ἄλλο *) ὑπολαβεῖν τό τε πρότερον νῦν καὶ τὸ ὕστερον καὶ τὸ μεταξὺ αὐτῶν ἕτερον· ὅταν γὰρ ἕτερα τὰ ἄκρα τοῦ μέσου νοήσωμεν καὶ δύο εἴπῃ ἡ ψυχὴ τὰ νῦν, τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, τότε φαμὲν χρόνον εἶναι (cf. 219 a 25 — 29). τινὲς μὲν οὖν χρόνον τὴν τοῦ παντὸς περιφορὰν εἰρήκασιν, οἱ δὲ τὴν τοῦ παντὸς σφαῖραν (cf. 218 a 33 sqq.), ἔστι δὲ οὐδέτερον ἀληθές. περιφορᾶς μὲν γὰρ τὸ μέρος οὐκ ἔστι περιφορά, χρόνου δὲ μέρος χρόνος· ἀλλ' οὐδὲ χρόνος ἡ τοῦ παντὸς σφαῖρα, ὥς τινες φήθησαν ἐκ τοῦ ἀμφότερα περιεκτικὰ εἶναι. οἱ γὰρ οὕτω λέγοντες πρῶτον μὲν οὐ συλλογίζονται, ἔπειτα καὶ ἑτέρως ἁμαρτάνουσι. τὸ γὰρ περιέχειν πρός τι ὂν οἰκείως ἐν ἀμφοτέροις ἀποδέδοται. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἡ τοῦ παντὸς σφαῖρα περιεκτικὴ σωμάτων πάντων, ὁ δὲ χρόνος περιεκτικὸς τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πραγμάτων. δόξειε δ' ἂν μᾶλλον κίνησις εἶναι καὶ μεταβολὴ ὁ χρόνος, οὐκ ἔστι δέ. ἡ μὲν γὰρ ἑκάστου

*) τῷ ἄλλο καὶ ἄλλο coni.

μεταβολὴ καὶ κίνησις ἐν αὐτῷ τῷ μεταβάλλοντι μόνον ἐστίν, οἷον ἐγὼ κινοῦμαι καὶ ἐν ἐμοὶ ἡ κίνησις, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐν σοί, ὁ δὲ χρόνος ὁμοίως καὶ πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσιν. ἔτι κίνησις μὲν λέγεται καὶ θάττων (θᾶττον ms.) καὶ βραδυτέρα, χρόνος δὲ οὐκέτι, ἀλλὰ πολὺς καὶ ὀλίγος. τὸ δὲ θᾶττον καὶ βραδύτερον ἐν χρόνῳ μετρεῖται· ταχὺ μὲν γὰρ λέγομεν τὸ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺ κινούμενον, βραδὺ δὲ τὸ ἐν πολλῷ χρόνῳ ὀλίγον διάστημα κινούμενον (cf. 218 b 9 — 17), ὥστε οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος κίνησις ἢ μεταβολή, ἀλλ' ἔστιν ἀριθμὸς ὁ μὲν ἀριθμῶν, ὁ δὲ ἀριθμούμενος. ζητητέον πῶς φαμεν τὸν χρόνον ἀριθμὸν κινήσεως, ἆρα ὡς ἀριθμοῦντα τὴν κίνησιν ἢ ὡς ὑπ' αὐτῆς ἀριθμούμενον. φαμὲν δὴ τὸν χρόνον ἀριθμεῖσθαι μὲν ὑπὸ τῆς πρώτης καὶ ἁπλῆς κινήσεως τῆς κυκλοφορικῆς (cf. 223 b 19), ἀνταριθμεῖν δὲ πάλιν αὐτήν. εἰ μὴ γὰρ ὑπὸ χρόνου ἡ τοιαύτη κίνησις, ὑπὸ τίνος ἀριθμηθείη ἄν; τὴν πρώτην οὖν καὶ κυριωτάτην τῶν κινήσεων τὴν κυκλοφορικὴν ὁ χρόνος μετρῶν κατ' ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας μετρεῖ, ὥστε τῆς μὲν κυκλοφορικῆς κινήσεως ἀριθμὸς ἔσται ὁ χρόνος καὶ ὡς ἀριθμῶν καὶ ὡς ἀριθμούμενος, τῶν δὲ λοιπῶν κινήσεων ὡς ἀριθμῶν μόνον οὐ μὴν καὶ ὡς ἀριθμούμενος (cf. 220 b 8)· οὐ γὰρ τῆς ἐμῆς βαδίσεως ἀριθμὸς ἔσται ὁ χρόνος ὡς ἀριθμούμενος, ἀλλὰ μόνον ὡς ἀριθμῶν. οὐ μόνον δὲ τῶν κινήσεων μέτρον ὁ χρόνος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠρεμιῶν· καὶ αὗται γὰρ ὑπὸ χρόνου μετροῦνται πλὴν κατὰ συμβεβηκός (cf. 221 b 7)· οὐ γὰρ καθὸ ἠρεμίαι, ἀλλὰ καθὸ καὶ ἠρεμίαι καὶ ἐν ῥοῇ εἰσι διηνεκεῖ μηδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἱστάμεναι (ὡς συνελόντα εἰπεῖν del. ms.). ἄλλως τε, εἰ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν ἡ ἠρεμία καὶ τέλος, δῆλον ὅτι χρόνῳ καὶ αὐτὴ μετρεῖται, ὥστε συνελόντα εἰπεῖν μέτρον ἐστὶν ὁ χρόνος τῆς ἐν γενέσει ῥοῆς, ἥτις ἐστὶ κοινὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας. διαιρεῖται δὲ ὁ χρόνος εἰς παρεληλυθότα καὶ μέλλοντα, διαιρεῖται δὲ κατὰ τὸ νῦν. καὶ ἔστι τὸ νῦν πέρας μὲν τοῦ παρελθόντος ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος (cf. 222 a 10 — 12), ἀλλ' ὅπερ ἐν γραμμῇ τὸ σημεῖον καὶ τὸ κίνημα ἐν κινήσει, τοῦτο καὶ (τὸ) νῦν ἐν τῷ χρόνῳ. τὴν δὲ χρείαν ἣν ὁ χρόνος τῷ παντὶ παρέχεται δίκαιον ἂν εἴη προσθεῖναι περὶ χρόνου λέγοντας. φαμὲν δὴ ὡς ἡ γένεσις διὰ τὸν χρόνον ἐν τάξει διακέκριται, ὡς, εἴπερ μὴ ἦν χρόνος, σύγχυσις ἂν ἦν καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν πράξεων ὡς συγκεχύσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν τὰ νῦν. Τινὲς μὲν οὖν τὸν χρόνον ὥσπερ δὴ καὶ τὸν τόπον οὐ τῷ ποσῷ, τοῖς δὲ πρός τι συνέταξαν διὰ τὸ μὲν τὸν χρόνον μέτρον εἶναι κινήσεως, τὸν δὲ τόπον περιεκτικὸν σώματος καὶ πέρας τοῦ περιέχοντος, ἐν σχέσει δὲ εἶναι ταῦτα καὶ διὰ ταῦτα ὑποκεῖσθαι τοῖς πρός τι. φαμὲν δὴ ὡς τὸ μέτρον εἴτε ἐπ' ἀριθμοῦ τὸν λόγον ἐκδέξῃ εἴτε ἐπὶ μεγέθους διττόν ἐστιν, ἢ γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ θεωρεῖται ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὸ μετρούμενον ἀναφοράν· καὶ ὡς μὲν καθ' αὑτό, ποσὸν καὶ τῶν ποσῶν πάντων ἀρχή, ὡς δὲ πρὸς τὸ μετρούμενον, πρός τι ἂν εἴη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τῆς κινήσεως μέτρον ὁ χρόνος, ὡς μὲν καθ' αὑτὸ καὶ διάστημα ἔχον, ποσὸν ἂν εἴη τι, ὡς δὲ πρὸς τὴν κίνησιν, πρός τι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον κατ' ἄλλας καὶ ἄλλας ἐννοίας εἰς διαφόρους κατηγορίας ἀνάγεσθαι (cf. 11 a 27). ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ

τόπου· ὅτι κατὰ μὲν τὴν διάστασιν ἐπιφάνειά ἐστι καὶ κατὰ τοῦτο ποσόν, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ περιεχόμενον σχέσιν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ καὶ ὁ τόπος εἰς τὸ πρός τι ἀνάγοιτο ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος. οὐκ ἔστιν οὖν ὁ χρόνος ἡ τοῦ ποτὲ κατηγορία, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὂν ἐν χρόνῳ· ὁ μὲν γὰρ χρόνος ποσόν, τὸ δὲ ὂν ἐν χρόνῳ οὐσία τυχόν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ συνθετὸν ἐξ ἀμφοῖν· ἁπλῆ γὰρ ἡ κατηγορία, ψιλὴ δὲ μόνη ἡ σχέσις τοῦ πράγματος πρὸς τὸν χρόνον εἰδοποιεῖ τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν (cf. schol. 79 b 39), οἷον τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τουτέστιν αὐτὸ τὸ χρονίζειν. ὥσπερ δὲ ἄλλο μέν ἐστι φρόνησις, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ φρόνησιν, τουτέστι τὸ φρονεῖν (cf. ib. 79 b 43), καὶ τὸ μέν ἐστι ποιότης, τὸ δὲ τοῦ ποιεῖν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι διέστηκε· καὶ ὁ μέν ἐστι ποσόν, τὸ δὲ τῆς τοῦ ποτὲ κατηγορίας δηλωτικόν· ὅταν γάρ τι πρᾶγμα ἕτερον ὂν τοῦ χρόνου καὶ οὐχ ὡς μέρος χρόνου λαμβανόμενον σχέσιν ἔχῃ (ἔχει pr. ms.) πρὸς τὸν χρόνον καὶ διὰ τοῦτο ἐν χρόνῳ ᾖ (ἐστίν ms.), ὥσπερ ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, τότε ἄλλη κατηγορία γίνεται, ἡ τοῦ ποτὲ ἄλλη οὖσα παρὰ τὸ ποσὸν εἰδοποιουμένη μὲν ἐν τῷ διίστασθαι τοῦ χρόνου θεωρουμένη δὲ [ὁ μὲν] ἐν χρόνῳ.

Καὶ χρόνου μὲν διαφοραὶ παρεληλυθὼς ἐνεστὼς μέλλων, τοῦ δὲ ποτὲ τὸ χθὲς αὔριον τήμερον, τὸ μὲν οἰκείως ἔχον πρὸς τὸ παρελθὸν τὸ δὲ πρὸς τὸ μέλλον τὸ δὲ πρὸς τὸ ἐνεστώς, εἰ πρὸς τὸ νυχθήμερον ἀποβλέψεις· εἰ δὲ πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον, ἀντὶ μὲν παρελθόντος τὸ πέρυσι, ἀντὶ δὲ τοῦ μέλλοντος τὸ εἰς νέωτα, ἀντὶ δὲ ἐνεστῶτος τὸ τῆτες. λοιπὸν δὲ καὶ ἀορίστως ἐστὶ λαβεῖν διαφορὰς τοῦ ποτέ· πρὸς μὲν τὸ παρὸν τὸ ἤδη καὶ ἄρτι, πρὸς δὲ τὸ παρελθὸν τὸ πάλαι, πρὸς δὲ τὸ μέλλον τὸ οὔπω. καὶ ὁ μὲν χρόνος ἄπειρος, εἴπερ ἡ γένεσις συνεχής, τὸ δὲ ποτὲ πεπέρασται, ὅτι καὶ ἡ ἐν αὐτῷ πρᾶξις πεπερασμένη καὶ ὁ μὲν χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ, τὸ δὲ ποτὲ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι δηλοῖ.

Τοῦ δὲ ἔν τινι ἑνδεκαχῶς λεγομένου (cf. 210 a 14—24 et schol. 44 b 7, 12, 17. Longam eorum expositionem quae ἔν τινι dicantur v. ap. Mag. in cat. Laurent. 71, 32 fol. 61) — λέγεται γὰρ ἔν τινι ὡς τὸ συμβεβηκὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ ὡς τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι καὶ ὡς τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ καὶ ἔτι μέντοι ὡς τὸ γένος ἐν τοῖς εἴδεσι καὶ τὰ εἴδη ἐν τῷ γένει καὶ πρὸς τούτοις τὰ τῶν ἀρχομένων ἐν τῷ ἄρχοντι καὶ τὰ τοῦ ἄρχοντος ἐν τοῖς ἀρχομένοις καὶ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ καὶ τὸ ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ· τοσαυταχῶς οὖν λεγομένου τοῦ ἔν τινι ἄξιον ἀπορῆσαι, διὰ τί κατὰ μόνας τὰς δύο σχέσεις ταύτας ἴδιαι κατηγορίαι συνέστησαν. λέγομεν δή· τὰ μὲν ἄλλα σημαινόμενα τοῦ ἔν τινι συμπληρωτικά ἐστιν ἀλλήλων ὡς τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη καὶ τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, τὰ δὲ οὐ δυνάμενα χωρὶς ὑποστῆναι ὡς τὸ ἐν ὕλῃ εἶδος καὶ ὡς τὸ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός, ὅπερ καὶ μορφὴ τοῦ ὑποκειμένου γίνεται· διὸ καὶ καλεῖται κατ' ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον οἷον λευκὸν καὶ ηὐξημένον καὶ ἐπὶ ἄλλων κατηγοριῶν τῶν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχουσῶν. πῶς οὖν ἂν εἴη ἐν τούτοις τὸ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ κυρίως, ὅτε μηδέ εἰσιν ἁπλῶς ἕτερα ἀλλήλων κεχωρισμένα καθ' ὑπόστασιν, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν μόνην καθ' ἣν τὰ γένη χωρίζομεν; διὰ τοῦτο μὲν οὖν οὐδὲ κατηγορίας ἰδικῆς ἕκαστον τῶν τοιούτων ἐκρίθη ἄξιον, τὰ

μέντοι ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ· ἐν τούτοις γὰρ μόνοις, ἐπεὶ τὸ μὲν περιέχει τὸ δὲ περιέχεται, ἑκατέρου τὴν ἑαυτοῦ φύσιν διασώζοντος καὶ μηδετέρου μέρους τοῦ ἑτέρου γινομένου μηδὲ συμπληροῦντος τὸ ἕτερον. ἐν γὰρ τούτοις μόνοις αὐτὸ τὸ ἕν τινι φύσις τις ἀφωρισμένη γίνεται κατὰ τὴν σχέσιν ὑφεστῶσα. διὰ ταῦτα καὶ κατηγορίας ἰδίας ἑκάτερον τούτων ἠξίωται· φανερώτατα γὰρ τὰ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ ὄντα ἕτερά ἐστι τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου· τοιγαροῦν καὶ τὰ αὐτὰ τῷ ἀριθμῷ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ γίνονται τόπῳ καὶ χρόνῳ.

Dolendum est nihil amplius superesse praeter ea quae dedimus: patet enim ex his, ut mihi quidem videtur, auctorem neque fuisse ex eorum numero qui aliorum libros compilarent, neque eorum qui suum iudicium Aristotelis auctoritati postponerent.

Riccard. chart. 4, 76 fol. 24 — 73. *Γεωργίου Γεμιστοῦ πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις.* Multa in hoc libro disputantur de Pythagoreis et de Platone, qui contra Aristotelem defenditur. Contumeliosis verbis adversarium prosequitur Gemistus, quae argumentis allatis graviora videtur putavisse. Orta est rixa a rebus christianis. Quae ad logicam pertinerent hic adiicere volui.

Οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν γε ὄντων τὸ αὐτὸ εἶναι ἐννοοῦμεν ὅταν εἶναι αὐτῶν ὁτιοῦν λέγωμεν, ἀλλὰ τὸ Ἀριστοτέλη σφάλλον καὶ τοὺς Ἀριστοτέλει περὶ τούτου προσέχοντας ἐκεῖνό ἐστι μάλιστα, ὅτι οὐκ ἐνενόησαν (cod. *ἐνόησαν*), *ὡς ἅπαν γένος λόγῳ μὲν ἐπίσης ὑπὸ τῶν εἰδῶν μετέχεται τῶν ἑαυτοῦ, τῷ δὲ πράγματι οὐκ ἐπίσης. τὸ γοῦν ζῷον ὑπὸ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀλόγου λόγῳ μὲν ἐπίσης μετέχεται τῷ γε κατὰ παντὸς καὶ ἑκατέρου αὐτοῖν κατηγορεῖσθαι, οὐ μέντοι καὶ τῷ πράγματι ἐπίσης· μᾶλλον γὰρ ζῷον τὸ λογικόν, ἐπεὶ καὶ μᾶλλον ζωὴ ἡ γε λογική, ἡ δ' ἄλογος μίμημά τι ζωῆς τῆς λογικῆς. καὶ ἡ οὐσία δὲ λόγῳ μὲν ἐπίσης ὑπό τε τῆς ἀθανάτου μετέχεται καὶ τῆς θνητῆς τῷ κατὰ πάσης καὶ ἑκατέρας αὐτοῖν κατηγορεῖσθαι, τῷ γε μὴν πράγματι ἡ ἀθάνατος μᾶλλον οὐσία τῆς θνητῆς· μίμημα γάρ τι ἡ θνητὴ τῆς ἀθανάτου.*

ὥσπερ Ἀριστοτέλης τῇ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς ἀποφάσει τὸ ξύλον προστιθεὶς (cf. Aristot. 21 b 4) *ἀξιοῖ τὸ ψευδὲς ἀληθὲς ποιεῖν, οὐκ ἔστι καὶ ἡμῖν τῷ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος λευκὸς ἐλέφαντα προσθεῖσι τὸ τέως ψευδὲς ἀληθὲς ποιεῖσθαι … ἀλλὰ τοῦτο Ἀριστοτέλους καὶ καταγέλαστον τὸ ἐκ τῶν οὐ λεγομένων τὸ τῶν ἀποφάσεων ψεῦδος ἢ ἀλήθειαν ἀξιοῦν κρίνεσθαι καὶ οὐκ ἐκ μόνων τῶν λεγομένων. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς καὶ μικρὸν μόριον λόγου ἔσθ' ὅτε προστεθὲν ἐς τοὐναντίον τὸν λόγον περιέτρεψεν;*

καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἔν γε τῷ περὶ ἑρμηνείας αὐτοῦ βιβλίῳ τὴν εἱμαρμένην πειρᾶται ἀνελεῖν τὸ βουλεύεσθαι ποιῶν ἀρχὴν τῶν ἐσομένων οὐκ ὀρθῶς (18 b 31).

Fol. 150 — 161. *Δημήτριος Κηδόνης περὶ ψυχῆς ἀθανασίας.* Inc. *φαμὲν τὸν ἄνθρωπον ζῷον εἶναι καὶ ζῆν. τοῦ μὲν οὖν ζῆν σημεῖον …* Non male scriptum est. Monstrata animi praestantia immortalitas probatur.

Riccard. chart. fol. 10: Orationes quaedam Leonis Imperatoris scr. anno ͵αφπε΄ i. e. 1585, Litterarum commercium Marci Ephesii et Gregorii Protosyngeli (Scholarii), Alexandri Tralliani medicina, Gregorii Acropolitae historia incipiens ab Alexio Comneno, desinens in Mich. Palaeologo. Fol. 295 μετάφρασις τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς πραγματείας ἤτοι τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν Ἀριστοτέλους. Inc. Διαλαβὼν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς ἀποδεικτικῆς περὶ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης. Deinde fragm. libri de intp. bombyc. 4to. 15 b 16 ὁμοίων — 20 b 30 desunt. Sequuntur astrologica quaedam et excerpta ex Pausania. Initium metaphrasis illius (eadem inesse videtur in Coisl. 158, in cuius marg. alia quaedam scholia leguntur: in eadem XIV capita in utroque cod. divisa est) plane convenit cum schol. 240 a 39 — 47 ἐστιν, sed quae sequuntur differunt. Alia congruunt omnino cum iis quae habet Theod. Prodromus (metaphrasis quam scripsit initium v. in schol. 241 a 1), alia iisdem verbis ap. Philoponum leguntur, e. g. schol. 240 a 21 — 28, alia denique in schol. marg. cod. Paris. 1917 occurrunt.

Paris. Reg. 1917. De Philoponi in lib. I Anal. Post. comm. v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 293 sqq. In nostro cod. inde a fol. 257 duo commentarii leguntur libri II Anal. post., quorum prior Philopono tribuitur, v. Brandis ib. p. 296. Non recte hoc factum esse inde patet, quod plura quae ap. Philop., qualem typis exscriptum habemus, leguntur aperte repugnant iis, quae in hoc commentario habentur, e. g. in codice dicitur σκοπὸς τῷ βιβλίῳ περὶ ὁρισμοῦ (quod Alexandro visum est, v. schol. 240 b 2), Philoponus vero aperte contradicit κατὰ συμβεβηκὸς διδάσκει περὶ ὅρου (v. schol. 240 a 15 sqq.). Haec scholia eadem sunt quae ed. Ald. Ven. 1534 fol. sine auctoris nomine, ita tamen, ut in nostro codice prooemium additum sit, quod in ed. Aldina omissum est (schol. 240 b 24 — 48). Alter commentarius constat scholiis undique collectis. Singula enim saepius inter se pugnant, ut duo diversa scholia in eundem Aristotelis locum occurrant: modo copiosiora sunt modo tenuiora, saepius ordinem non servaverunt in explicatione, quem Aristotelis verba praescribebant. Fol. 259 schol. inscriptum est νικαίας i. e. μητροπολίτου Νικαίας, Eustratii, a quo plura profecta videntur quae in marg. inveniuntur, e g. leguntur fol. 315 marg. eadem quae schol. 248 b 41, sed vs. 42 ἐκλέγειν pro διαλέγειν. Denique haec scholia undique conquisita esse etiam inde patet, quod fol. 311 a ad 97 a 8 unum eorum sic desinit: τὸ σόφισμα τοῦ Σπευσίππου οὕτω πως προβαίνει: neque tamen exponitur quomodo procedat, sed statim ad aliam rem in explicando pergitur. Fol. 273 incipit commentarius a Theodoro Prodromo in eundem librum compositus, cui eodem modo ac priori commentario scholia adiecta sunt in marg. Eo potissimum consilio collecta esse videntur, ut diversae interpretum opiniones et explanationes ex adverso positae facile comparari

possint. Fol. 261—272 scholia in marg. non habent et quae Prodromi commentario addita sunt cum iis quae praecesserunt plane conveniunt. Crescit difficultas iudicandi, quid huic, quid illi auctori debeatur, codice 1919 inspecto, qui fol. 168 paraphrasin habet eiusdem libri. Ipsa paraphrasis inc. *τὸ προοίμιον περὶ τῶν τεσσάρων διαλέγεται προβλημάτων· τοσαῦτα γάρ, φησίν, ἐστὶν ἃ ζητοῦμεν*, praecessit autem scholion illud quod in cod. 1917 bis legitur: *διαλαβὼν ὁ Ἀρ.* (schol. 240 a 39), post quod aliud scholion legitur: *φέρε οὖν ὥσπερ κοινὰ θεμέλια* (240 b 25), unde patet verba ista: *ἵνα — ἐπαγγελίᾳ*, quae in cod. 1917 Philoponi nomine inscripta extremo folio recto leguntur (*φέρε ὥσπερ* etc. vero prima sunt folii versi), aliunde intrusa non cum iis iungi debere, cum quibus Brandis in schol. cohaerere ea putavit, nisi eum, qui cod. 1919 scripsit, ex ipso cod. 1917 illa sumsisse dixeris vel negligentem primum paraphrasis versum vel ignorantem illum huc pertinere. Ceterum finis commentarii qui habetur in cod. 1919 convenit cum fine scholiorum quae in cod. 1917 ad marg. Theodori Prodr. adiecta sunt. Utri istorum codicum maior sit fides habenda, equidem diiudicare non ausim, in utroque autem scholia male disposita et conturbata esse satis patere arbitror ex iis quae modo diximus. — Ex eodem codice desumsit Brandis quae in notis scholia Mich. Ephesii occurrunt (schol. p. 100 seqq.) ad librum *περὶ ἑρμηνείας*. Quae autem in schol. dedit 187 a 16 — 188 a 41 non omnia inveniuntur in cod. 1917. Post *συνάγουσι* enim (187 a 34) adiectum est *καὶ τὰ ἐφεξῆς*. Inscriptum hoc schol. *σκοπὸς εἰς τὸν* (leg. *τὸ*) *δεύτερον τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν*. Philoponi scholiis praepositum habetur. Ad commentarium in soph. el. qui sub Alexandri nomine editus est haec nota adiecta est (ut in cod. 1792 fol. 654, cod. 2055 et Coisl. 157. Eadem nota legitur etiam in Laurent. 71, 17 qui paraphrasin a Spengelio editam habet; v. p. 17 de Laurent. 71, 32): *γρ. οἱ μὲν ὅτι τοῦ Ἐφεσίου, οἱ δὲ τοῦ Ψελλοῦ*. Fol. 538 inc. paraphrasis soph. el., de qua diximus ad Marc. App. IV, 8.

Reg. 1974 Ammonii scholia quidem habet, sed scholia in Anal. quae promittit catalogus non insunt.

Reg. 1832. Commentarius sine auctoris nomine in soph. el. qui Alexandro tribui solet ut in cod. 1946, quamquam non recte (v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 298 sqq.). Nomen eius adscriptum abscisum est.

Reg. 1932 Theodori Prodromi et Magenteni scripta de lib. II Anal. post. ita permiscet, ut quae ad hunc, quae ad illum referenda sint non liqueat. Fol. 5 verso in marg. inf. *τοῦ παρόντος ἡ ὄπισθεν κειμένη ἐξήγησις ἦν τοῦ Μαγεντήνου, ἡ δὲ παροῦσα τοῦ Προδρόμου, ἐτέθη δὲ ἐνταῦθα κατὰ λήθην*. In marg. hic illic scholia occurrunt *Σχολαρίου*.

Reg. 1943. Idem commentarius quo Brandis usus est e cod. 1873. Omisit 194 b 44 *ἐν οἷς — πληροῦται* et 195 b 21 *πάλιν σημεῖον*.

Reg. 1944 et 1945 eandem paraphrasin habent quam 1943, alter eorum duo exemplaria quorum prius est antiquius. In fine cuiusque capitis adiectum est ἐν οἷς ἡ πρᾶξις. Alterius exemplaris margines superiores madefactae sunt, ut maior pars folii legi nequeat. Quinque ultima folia differunt. Non integro enim capite, quod περὶ ἐνστάσεως agit, exposito in altero exemplari ex alio libro finis adiectus est, qui non cohaeret cum iis quae praecesserunt. Desinit in haec verba: ὡς τὸ Β τῷ Γ, ἀλλὰ ἴσα καὶ ἀντιστρέφει.

Reg. 1942. Commentarius in Anal. pr. sine auctoris nomine, est Magenteni fol. 232—273.

Reg. 1972 inter alia habet scholia in Anal. post. Alia ad Philoponum auctorem referenda sunt (neque tamen quae Philopono tribuuntur semper cum editis conveniunt, e. c. 198a20 καὶ ἄλλως—24 ἔννοιαι] καὶ ὅτι καθολικωτέρα ἐστὶν ἐπιστήμη τῆς ἀποδείξεως καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς; ib. 25 οὕτως—27 τὸ] οὐχ ὡς ἀπὸ εἴδους οὖν τῆς ἀποδείξεως ἐπὶ τὴν γενικὴν ἐπιστήμην μετῆλθεν, ἀλλ' ὡς ἐπί; ib. 28 ὡς — 30 παραδίδωσι om.), alia verbo ἄλλως notata sunt, ut incertum sit a quo profecta sint, alia litteras α, β, γ vel alia signa habent, alia denique μι^τλ' (Μιτυλήνης h. e. μητροπολίτου Μιτυλήνης, Magenteni) nomen prae se ferunt. Quod recte se habere intelligere licet e Coisl. 167, qui Magenteni scholia in Anal. post. habet aliis non admixtis. Prima quaeque primorum versuum verba plerumque legi nequeunt. E cod. Coisl. supplere licet quae perierunt. Parum adiumenti promittunt, ut ea non legisse haud poeniteat. Scholiis in Top. usus est Brandis. Scholia in soph. el. Magenteno tribuenda sunt; cf. Coisl. 167, qui eadem habet. Eodem modo cod. 2055 commiscet scholia Alexandri cum explicatione Magenteni quae inc. τὰ πράγματα ἢ πάντα ἀληθῆ εἰσιν ἢ πιθανά. Copiosissima sunt, sed legenti vix operae pretium erit. Saepe ipsa Alexandri verba dedit, e. g. schol. 301b21.

Reg. 1897 A. Alia manu quam qua reliquus cod. exaratus est in fine exstat ἐξήγησις Ἐφεσίου τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων. Non integra est, neque in hoc cod. neque in cod. 1918, blattis peresa; ultimorum foliorum magna pars avulsa est. Scriptura satis elegans, ut dolendum sit suppleri debere commentarium e cod. 2019, qui ne ipse quidem integrum habet. Ceterum auctor quo magis procedit, eo magis Alexandrum repetit. Singulorum verborum explicationi praemittere solet universam totius loci expositionem. Saepe ipsa Alexandri verba descripsit, saepius aliis eorum sensum reddidit. Clara explanat, obscura praeterit. Sophismata singula copiose exponit.

Reg. 2062. Commentarius de lib. I Anal. pr., qui auctoris nomine caret; Michaelis Pselli est, idem quem habuimus in cod. Laurent. 85, 1. Fol. 143—150 fragm. commentarii in Anal.: πληρώσας τὸν περὶ τριῶν σχημάτων τῶν ὑπαρχουσῶν λόγον μετεῖσι...

Reg. 2064. Fol. 1—35: Commentarius in lib. περὶ ἑρμηνείας ab init. mutilus. Expositio quintae partis longe brevior est (duobus foliis continetur) quam eorum quae praecesserunt, quamquam de eius sinceritate nihil omnino dicitur. Deest explicatio verborum 22 b 31—23 a 26, quae unum folium complectens inseri debebat post fol. 33. Fol. 36—81: σχόλια σὺν θεῷ ἀπὸ φωνῆς Στεφάνου φιλοσόφου εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας Ἀριστοτέλους (Buhle I p. 313). In fine cuiusque τμήματος additum est ἐν οἷς σὺν θεῷ ἡ πρᾶξις. Idem fecit auctor anonymus, cuius scholia in lib. I Anal. pr. e cod. 1873 collegit Brandis. Fortasse tribuenda sunt eidem Stephano, quem conscripturum fuisse commentarium in Anal. e scholiis patet, quae de libro π. ἑρμ. composuit: dicit enim fol. 56 ὡς σὺν θεῷ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς μαθησόμεθα. Sic etiam ad commentarium de categ. conscriptum plus semel nos remittit. Expositio brevior est inde a p. 17 b 38. Difficultates theologicas, quae nascantur ex iis quae de omnium rerum absoluta necessitate Aristoteles disputet, diligenter et religiose solvit Iamblichi auctoritatem sequens. Multa ex Ammonio sumsit, quintam libri partem spuriam putat cum Porphyrio; cf. schol. 135 b 26. Fol. 88: σχόλια εἰς τὸ πρῶτον τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν ἀπὸ φωνῆς Ἀμμωνίου. Multum differunt ab iis quae sub Philoponi nomine ἐκ τῶν συνουσιῶν Ἀμμωνίου τοῦ Ἑρμείου edita sunt. Quam copiosa sint ex eo intelligere licet, quod Aristotelis syllogismi definitionem bene se habere quinque foliis demonstratur. Longe maior pars deest. Fol. 113 — 156 partem scholiorum Philoponi in eundem librum habent, in quibus repetuntur quae iam ab Ammonio explicita erant, inutilibus quibusdam divisionibus et definitionibus interpositis. Sequitur fol. 161 expositio εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τὸ περὶ εὐπορίας προτάσεων. Multa quae ordinem scholiorum turbant admixta sunt. Non integer quidem est commentarius in lib. I Anal., sed pauca desunt. Sequuntur alia quaedam de syllogismis, sed male disposita sunt et sine ordine conscripta.

Coisl. 170 Magenteni commentarium in Top. habet.

Basil., de quo iam diximus, in fine habet unum folium commentarii, quem deperditum esse valde dolendum est (Simpl. in schol. p. 40 a 34, Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 279 extr.). Quae in hoc commentario legantur saepius cum iis pugnare, quae in altero κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν a Porphyrio conscripto reperiantur, refert Simplicius fol. 8 δ' ed. Basil. 1551.

Πορφυρίου εἰς τὰς δέκα κατηγορίας Ἀριστοτέλους.

Νυνὶ δὲ περὶ τῶν πραγμάτων λεκτέον ἃ δή τινες δέκα κατηγορίας καλοῦσιν. ὑπέστη μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πράγματα, ὕστερον δὲ εὑρέθη τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα· οὐ γὰρ πρῶτον τὰ ὀνόματα θέμενοι ὕστερον τὰ πράγματα εὕρομεν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως ὠρέχθημεν. δοκεῖ δέ πως τὰ πράγματα καὶ παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ βαρβάροις δέκα εἶναι τὸν ἀριθμόν·

οὐσία ποιὸν ποσὸν πρός τι ποὺ ποτὲ κεῖσθαι ἔχειν ποιεῖν πάσχειν. ταῦτα δὲ ἐκάλεσαν ἄλλοι μὲν ἄλλως, Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Περιπατητικὸς δέκα κατηγορίας διὰ τὸ κατά τινος πράγματος ἀγορεύεσθαι (cf. Πορφυρ. κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρ. ed. Paris. 1543. 4. fol. 2 b). ἔστι δὲ ἡ μὲν οὐσία κατὰ τὸ τί, τὸ δὲ ποιὸν κατὰ τὴν ἰδέαν, τὸ δὲ ποσὸν κατὰ τὸ πλῆθος, τὸ δὲ ποὺ κατὰ τόπον, τὸ δὲ πρός τι κατὰ σύγκρισιν, τὸ δὲ ποτὲ κατὰ χρόνον, τὸ δὲ κεῖσθαι κατὰ τὴν σχέσιν, τὸ δὲ ἔχειν κατὰ τὴν πρόσληψιν, τὸ δὲ ποιεῖν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, τὸ δὲ πάσχειν κατὰ τὸ ἐνεργεῖσθαι. Ἰδίᾳ μὲν οὖν τούτων ἕκαστον ἀτελὲς καὶ κατὰ τὴν φωνὴν καὶ κατὰ τὸ σημαινόμενον, δι' ἀλλήλων δὲ σημαίνει πάντα καὶ μετὰ ἀλλήλων. (Sequuntur exempla omnium categoriarum.) τούτων πάντων συνελθόντων οὐσία ἀποτελεῖται καὶ πρᾶγμα ὑποκείμενον, οἷον ἵππος καλὸς μέγας ἐν Λυκίῳ χθὲς καλῶς κεχαλινωμένος εἱστήκει ... αὐτὰ δὲ τὰ δέκα εἰς δύο πάλιν ἀνάγεται δυνάμεις εἴς τε τὴν οὐσίαν καὶ εἰς τὰ συμβεβηκότα τῇ οὐσίᾳ.

In scholiis a Brandisio ad Cat. Hermen. et Anal. pr. collectis haec videntur corrigenda. 30 a 7 (quod Brandis ipse indicavit Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 277 not.) legendum est οἱ δὲ πρὸ τῶν τόπων, ὡς Ἄδραστος ὁ Ἀφρ. ὁ Περιπ., οἱ δὲ περὶ τῶν καθόλου λόγων, ὡς Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος; 38 a 34 αἱ φωναί] τῆς φωνῆς; 49 b 28 πᾶσα — 29 σημαίνειν Aristotelis verba sunt, non Ammonii; ib. 33 παρέλκεται in contextum recipiendum est, quod Aldus iam dedit in ed. Ammonii Ven. 1503 fol., unde patet in ed. Ven. 1545 per typographi errorem irrepsisse παρέδεκται; 64 b 14 quae Simplicius habet in Phys. sine dubio praeferenda sunt, si quidem etiam vs. 17 Νικομήδους recte legitur; 91 b 38 legendum est ηα' καὶ ἔτι τοῦ βη' καὶ ηγ' καὶ ηδ'; ib. 39 et 42 αη' ηδ'. Haec ita corrigenda esse apparet ex iis quae praecesserunt. Erroris origo videtur forma litterarum mss. fuisse, est enim ll = κ et h = η; 93 a 6 πρὸ τῆς τοῦ ῥητοῦ (non ῥήτορος quod habet Bandini in catal. ms.) σαφηνείας e cod. Laurent. 72, 1 fol. 123; cf. schol. 95 b 30. Philoponi esse hanc paraphrasin (de qua v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 289. Eadem praestantissima Brandisii commentatio legenda erit ei, qui quomodo ille in scholiis colligendis singulis codicibus usus sit, perspicere velit) auctor catal. mss. Coisll. cod. 160 inde videtur coniecisse, quod quae sequuntur in cod. scholia eadem manu exarata ad Philoponum referenda sunt. Num idem sit commentarius, quem sub Philoponi nomine in bibl. Vindob. existere dicit Fabr. in Bibl. Gr., nescio: Lambecius in comm. nihil de eo refert, sed Psellus (comm. in lib.

περὶ ἑρμηνείας ed. Ald. 1503 fol. 14 b) Philoponum quoque de hoc libro scripsisse refert, quod confirmari videtur eo, quod Philoponus (schol. 144 a 36) dicit ὡς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις εἴρηται, quod intelligendum videtur de commentario quem de libro Aristotelis περὶ ἑρμηνείας conscripserit; 131 a 37 pro οὐ τὸ legendum esse οὐ τὸ μή apparet ex iis quae sequuntur, quamquam μή omissum est in utraque ed. Ald.; 144 extr. legendum videtur τὸ γὰρ „καταφατικὸς ἢ ἀποφατικὸς" εἰ μὲν ... Idem est 145 a 12; 159 a 38 β'] γ'; 165 b 32 ex sequentibus patet omittendum esse μή; 168 a 45 in fin. quaedam videntur deesse; 172 a 34 legendum videtur τῷ εἰ ἡμέρα; 174 b 18 περιτταί ante ὡς delendum erit; 175 b 10 scribendum ταὐτά ἐστι τὸ ὄν; ib. vs. 12 συλλογιζοίμεθα et vs. 35 ἐκουσιώδη καὶ τῶν ἐκουσιωδῶν; 176 a 16 τῷ] τὸ; 176 b 43 ᾧ] ὅ; 183 a 8 τοῦ] τὸ; 184 a 35 εἴη τῷ β'; 185 a 24, 28, 30 μέρει] μέρους; ib. vs. 33 del. μή; 188 b 22 ἢ ἐπί τι ψευδής, συνάγεται; ib. 26 leg. ἀληθοῦς ἀποφατικῆς et ψευδοῦς καταφατικῆς; 189 b 26 α'] πρώτου, sed 190 b 1 δευτέρῳ] β' et plura huiusmodi in sequentibus; 191 b 16 in marg. scribendum est 63 a 18; ib. vs. 29 β'] ς'; ib. vs. 30 delendum videtur δι' ἀδυνάτου; 192 a 29 ἔτι — 30 αβγ' et 33 τὸ γὰρ — συλλογισμός Aristotelis verba sunt; 193 a 8 prius μή et b 6 μένων delenda sunt; 194 a 10 leg. τὴν βγ'; ib. vs. 16 καὶ εἰ τὸ γ'; ib. b 7 τὸ β'] τὸ δ'; ib. 8 τὸ δὲ δ' τὸ γ'; 195 b 17 in marg. leg. 70 b 14; ib. 21 leg. ἐμπίπτομεν. ἐφ' οὗ ἴδιον ὑπῆρχε τοῦ γένους τὸ ἓν ... e Paris. Reg. 1945.

ΣΧΟΛΙΑ
εἰς τὰς Κατηγορίας.

Laurent. 71, 32; Laurent. 85, 1 qui Magenteni scholia habet; Marc. 201.

Σκοπὸς γοῦν κυρίως ἐστὶ τῷ Ἀριστοτέλει τὸ διδάξαι περὶ ἁπλῶν φωνῶν σημαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα διὰ μέσων ἁπλῶν νοημάτων … ἐπιγέγραπται δὲ ἡ πραγματεία αὕτη „Δέκα Κατηγορίαι" διὰ τὸ διδάσκειν ἐνταῦθα περὶ τῶν γενικωτάτων γενῶν … ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν γενικώτατα γένη εἶπε τὸ ἴδιον αὐτῶν „Κατηγορίαι"· τὰ γὰρ ὑπάλληλα γένη καὶ κατηγοροῦνται καὶ ὑπόκεινται. Magent.

προέταξε τὰ ὁμώνυμα τῶν συνωνύμων ὡς ἁπλούστερα καὶ εὐχερέστερα τῶν ποικιλοτέρων καὶ δυσχερεστέρων … διδάσκει δὲ μόνον περὶ ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων καταλιπὼν τὰ πολυώνυμα καὶ τὰ ἑτερώνυμα, ἢ διότι ταῦτα μόνα χρησιμεύουσιν αὐτῷ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηγοριῶν, ἐκεῖνα δὲ ὡς ἀσυντελῆ παρέλειψεν, ἢ διότι περιττὸν ἦν τὸ καὶ περὶ αὐτῶν διδάξαι· τῶν γὰρ ἐναντίων ἡ αὐτή ἐστιν ἐπιστήμη … λευκοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὁρατοῦ διακρίνεται καὶ διαχέεται καὶ ἐξαπλοῦται ἡ ὄψις πρὸς τὸ ἀντιλαβέσθαι αὐτοῦ, μέλανος δὲ πάλιν ὄντος τοῦ ὁρατοῦ συγκρίνεται ἡ ὄψις καὶ συστέλλεται καὶ κωλύεται πρὸς τὸ ἀντιλαβέσθαι αὐτοῦ … ὁμώνυμα εἶπε καὶ οὐχ ὁμώνυμον, ἵνα δείξῃ ὡς ἡ ὁμωνυμία οὐκ ἐν ἑνί τινι θεωρεῖται, ἀλλ' ἐν πολλοῖς· οὐ γάρ τι λέγεται ὁμώνυμον αὐτὸ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ πολλοῖς … οὐκ εἶπε δέ, ὅτι ὁμώνυμα ἔστιν, ἀλλὰ „λέγεται", ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐκ αὐτὸς ἐγένετο ἐφευρετὴς τῶν ὁμωνύμων, ἀλλὰ οἱ πρὸ αὐτοῦ … ὄνομα οὖν ἐνταῦθα (1 a 1) *ληπτέον τὸ κοινῶς ἐπὶ πάσης λέξεως λεγόμενον· οὐ γὰρ μόνον ἡ ὁμωνυμία ἐν τοῖς ὀνόμασι θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ῥήμασι.* Magent.

1 a *εἰκότως δὲ οὐκ εἶπε· τί ἐστιν ἑκάτερον αὐτῶν, ἀλλὰ τί ἐστι τὸ εἶναι,*
5 *ἤγουν τὸ εἶδος ἑκατέρῳ αὐτῶν … ὁ εἰδικὸς ὁρισμὸς κρείττων ἐστὶ καὶ*
τιμιώτερος τοῦ τε ὑλικοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ ἐκ συναμφοτέρου. Id.

1 a *„λεγόμενα" λέγονται καὶ αἱ φωναὶ ὡς προφερόμεναι καὶ τὰ πρά-*
16 *γματα, ἀλλ' ὡς σημαινόμενα, καὶ τὰ νοήματα, ἀλλ' ὡς ἐξαγγελλόμενα,*
ἐνταῦθα δὲ λεγόμενα ληπτέον τὰς προφορικὰς φωνάς. προέταξε δὲ
τὰς συνθέτους τῶν ἁπλῶν φωνῶν ὡς γνωριμωτέρας οὔσας ἡμῖν καὶ
συνήθεις. Id.

1 a *ἐπεὶ δὲ περὶ ἁπλῶν φωνῶν διδάσκει ἐνταῦθα σημαινουσῶν ἁπλᾶ*
20 *πράγματα διαιρήσας φωνὰς νῦν διαιρεῖ καὶ τὰ πράγματα.* Id.

1 b *„ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα", ἤγουν καθόλου πάντα τὰ ἄτομα εἴτε μερι-*
6 *καὶ οὐσίαι εἴτε μερικὰ συμβεβηκότα εἰσίν· ἵνα δὲ μὴ ὑπολάβῃς ἄτομα*
λέγειν τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα, προσέθηκε τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ, ἵνα δηλώσῃ
τὰ μερικά. Id.

1 b *ἕτερα γένη λέγονται καὶ τὰ πάντη ἀλλήλων διεστηκότα καὶ ὑπὸ*
16 *ἄλλο καὶ ἄλλο γενικώτατον γένος ἀναγόμενα ὡς τὸ ζῷον καὶ ἡ ἐπιστή-*
μη· ἡ μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγεται, τὸ δὲ ὑπὸ τὴν οὐσίαν,

ἅτινα οὐδὲ ὑπ' ἄλληλά εἰσιν ... ἕτερα λέγεται γένη καὶ τὰ μὴ πάντη διεστηκότα ἀλλήλων ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν γένος ἀναγόμενα οἷον τὸ καθόλου ζῷον καὶ τὸ μερικὸν ζῷον. Magent.

εἰκότως δὲ προσέθηκε „τῷ εἴδει"· εὑρίσκονται γὰρ γένη ἕτερα πάντη 1 b
διεστηκότα ἀλλήλων ὡς τὸ ζῷον καὶ τὸ σκεῦος· τὸ μὲν γὰρ ἀνάγεται 17
ὑπὸ τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ σκεῦος ὑπὸ τὸ κεῖσθαι, ἔχοντα τὰς διαιρετικὰς διαφορὰς τὰς αὐτάς, πλὴν εἰ καὶ αἱ αὐταὶ δοκοῦσιν, ἀλλ' οὖν τῇ φωνῇ καὶ τῇ ἀναλογίᾳ εἰσὶν αἱ αὐταί, τῷ δὲ εἴδει ἤγουν τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ ὁριστικῷ λόγῳ εἰσὶν ἕτεραι· πόδες γὰρ λέγονται καὶ ἐπὶ τοῦ ζῴου καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης. Id.

„τὰ γὰρ — κατηγορεῖται" οὐ κατασκευαστικόν ἐστι τοῦ προσε- 1 b
χῶς ῥηθέντος, ἀλλὰ τοῦ καταλειφθέντος ὡς ὁμολογουμένου. Id. 22

τὸ ὂν ἢ ἐν αὐτῷ ὑφέστηκε καί ἐστιν οὐσία ἢ ἐν ἑτέρῳ, καὶ τούτου 1 b
τὸ μὲν ἐν σχέσει ἐστὶ καὶ ποιεῖ τὰ πρός τι, τὸ δὲ ἄσχετόν ἐστι· τοῦ δὲ 25
ἀσχέτου τὸ μὲν κατὰ διάστασιν θεωρεῖται καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, τὸ δὲ ἀδιάστατόν ἐστι καὶ ποιεῖ τὸ ποιόν, καὶ οὕτω μὲν τὰς τέσσαρας καὶ κυριωτέρας τῶν κατηγοριῶν ἀπὸ διαιρέσεως ἔχομεν.

οὐκ εἴ τινα μὴ μετέχει τῶν ὅλων γενῶν, ἐλλιπὴς ἡ (εἰς τὰς δέκα κατηγορίας) διαίρεσις δείκνυται, ἀλλ' ἐάν τι τῶν προτεινομένων ἔξω πίπτει τῆς εἰς τὰς δέκα ἀναγωγῆς, τότε ὁ καθόλου λόγος τῶν κατηγοριῶν ἐνδεὴς ἔσται ... περὶ μὲν συνδέσμων καὶ ἄρθρων καὶ τῶν ὑπολειπομένων τοῦ λόγου μερῶν ἐκεῖνο λέγομεν, ὡς ἐν οὐδεμίᾳ τῶν κατηγοριῶν ἀναχθήσεται. οὐ γὰρ προηγουμένη αὐτῶν ἐστιν ἡ σημασία, ἀλλὰ συσσημαίνουσιν ὥσπερ τὰς διπλᾶς εἰώθαμεν παραγράφειν καὶ τὰς κορωνίδας. Anon. Laur. 71, 32, qui praeterea multa de perfecta categoriarum divisione et de ratione disputat, qua singulae orationis partes singulis categoriis subiiciantur.

εἶτα λέγει τὴν μείζονα πρότασιν τοῦ συλλογισμοῦ ... (τὸ δὲ δοκεῖ 2 a
ἀντὶ τοῦ δοξάζεται παρὰ πάντων καὶ ὁμολογεῖται), εἶτα λέγει καὶ τὴν 7
ἐλάττονα πρότασιν. Magent.

„τὰ δὲ ἄλλα πάντα", ἤγουν αἱ δεύτεραι οὐσίαι καὶ τὰ συμβεβηκότα, 2 a
ἤγουν αἱ ἐννέα κατηγορίαι. Id. 34

δείκνυσι τὸ εἶδος μᾶλλον οὐσίαν παρὰ τὸ γένος ἐκ δύο ἐπιχειρημά- 2 b
των, ἀπό τε τῆς πρὸς τὴν μερικὴν οὐσίαν σχέσεως, τουτέστιν οἰκειότη- 7
τος καὶ ἐγγύτητος, καὶ ἀπὸ ἀναλογίας, τουτέστιν ὁμοιότητος (vs. 15). Id.

ἀπορίαν τινὰ ἐνταῦθα λύει· ἴσως γάρ τις ἠπόρησε, διὰ τί ὥσπερ τὰ 2 b
γένη καὶ τὰ εἴδη λέγονται δεύτεραι οὐσίαι, οὕτως οὐ λέγονται καὶ τὰ 29
συμβεβηκότα τρίται οὐσίαι, καὶ λύει ταύτην τὴν ἀπορίαν πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς (πρὸς, quod cod. om.) τὰ μερικὰ σχέσεως, εἶτα (vs. 37) καὶ ἀπὸ ἀναλογίας τινὸς καὶ ὁμοιότητος ... τὰ συμβεβηκότα ἐὰν ὑπέκειντο ἄλλοις τισὶν ἢ πρὸς κατηγορίαν ἢ πρὸς ὕπαρξιν, εἶπεν ἂν καὶ ταῦτα τρίτας οὐσίας. Id.

ἐπιχειρεῖ καὶ ἀποδοῦναι ἴδιον τῆς οὐσίας· διορισμοῦ γὰρ οὐκ ἔστιν 3 a
αὐτὴν παραστῆσαι, διότι ἡ οὐσία γένος γενικώτατόν ἐστιν. Id. 7

3 a ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας οὐσίας ἴσως ὑπολάβῃ τις, ὅτι τὸ εἶδος καὶ τὸ
9 γένος ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῇ ἀτόμῳ οὐσίᾳ, καθὸ καὶ ἄμφω ἐν αὐτῇ θεωροῦνται καὶ τὸ γένος πάλιν ἐν τῷ εἴδει δόξειεν ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι αὐτῷ ... ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τὴν ὑπόστασιν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον συμπληροῦσι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ συμπληροῦν τὴν οὐσίαν πῶς ἂν εἴη ἐν ὑποκειμένῳ; Magent.

3 a ἔστι γοῦν εἰπεῖν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ εἶναι τὴν διαφορὰν οὐσίαν,
22 ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα οὐ διδάσκει περὶ τῶν ὄντων, ἤγουν τῶν δέκα κατηγοριῶν, ὡς ἔχουσι φύσεως, ἀλλ' ὡς οἱ πολλοὶ ἔχουσι γνώσιν ... ἐπεὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τῆς συνθέτου οὐσίας διδάσκει, ἤγουν τῆς ἀτόμου καὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν, ἡ δὲ διαφορὰ ἁπλῆ οὐσία ἐστὶ περὶ ἧς ἐνταῦθα οὐ περιλαμβάνει, εἰκότως λέγει, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ἴδιον μόνης τῆς συνθέτου οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁπλῆς οὐσίας, τουτέστι τῆς διαφορᾶς ῥηθήσεται ἴδιον τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. Id.

3 a πάντα τὰ ὑποκείμενα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν διαφορῶν δεχό-
34 μενα τὴν κατηγορίαν συνωνύμως λέγονται τοῖς κατηγορουμένοις ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ὁρισμοῦ αὐτῶν δεκτικά. Id.

3 b δείξας τὰ ἀποδοθέντα ἴδια τῆς οὐσίας μὴ ὄντα ἴδια μεταβαίνει
10 εἰς ἕτερον καί, φησί, δοκεῖ τισιν ἴδιον πάσης οὐσίας τὸ σημαίνειν (σημαίνει cod.) τόδε τι, ἤγουν ἕν τι πρᾶγμα μερικόν. Id.

3 b τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον παρεισδυσιν ἔχουσιν ἐφ' οἷς ἐπιμιξία τις
33 τῶν ἐναντίων γένηται οἷον τὸ ξανθὸν ἐπιμιξίαν ἔχει τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος ... οἱ γοῦν ἀποδόντες ἴδιον εἶναι τῆς οὐσίας τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἐναντιότητα — — ἀποδεδώκασι τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Id.

4 a ἔξωθεν δεῖ συννοεῖν τὸ ἀνὰ μέρος. εἰ γὰρ μὴ συννοεῖται, φαίνεται
10 ὁμοῦ τὰ ἐναντία δέχεσθαι, ὅπερ ἀδύνατον ... ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἄτομοι οὐσίαι οὐ λέγονται, ἀλλὰ μοναδικαί· ἐν αἷς γὰρ οὐσίαις γένος καὶ εἶδος οὐ θεωρεῖται, ἐνταῦθα οὐδὲ μερικὴ οὐσία λέγεται. Id.

4 b τὸ δὲ ποσὸν τέτακται μετ' αὐτὴν (τὴν οὐσίαν), διότι καὶ ἐν τῇ
20 γενέσει τῶν ὄντων κατὰ τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν πρώτη ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ δεύτερον τὸ ποσὸν καὶ τρίτον τὸ ποιόν. πρώτη γὰρ ἡ ὕλη ἐστὶν οὐσία οὖσα, ὕλην δέ φημι τὴν παρὰ τοῖς φιλοσόφοις λεγομένην ἀνείδεον καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀσώματον — αὕτη οὖν ἡ ἀνείδεος ὕλη δεξαμένη τὸ τριχῇ διάστατον ἐξώγκωται πλάτει καὶ μήκει καὶ βάθει. αἱ γοῦν διαστάσεις καθ' ἃς ἐξώγκωται τρεῖς εἰσίν, ὁ δὲ τρία ἀριθμός, ὁ δὲ ἀριθμὸς ποσόν. εἶτα τῷδε τῷ μέρει τῆς ἐξογκωθείσης ὕλης καὶ ποσωθείσης τρισσαῖς διαστάσεσι προσελθοῦσαι αἱ ποιότητες ἡ θερμότης καὶ ἡ ξηρότης τὸ πῦρ συνεστήσαντο, ἐν ἄλλῳ δὲ μέρει τῆς τοιαύτης ὕλης ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρότης προσελθοῦσαι ἀπετέλεσαν τὸν ἀέρα καὶ ἐν ἑτέρῳ ψυχρότης καὶ ὑγρότης τὸ ὕδωρ συνεστήσαντο, ἡ δὲ γῆ παρήχθη ψυχρότητος καὶ ξηρότητος προσελθούσης ἔν τινι μέρει τῆς ὕλης αὐτῆς, καὶ τῇ συγκράσει αὖθις τῶν τεσσάρων στοιχείων τὰ φυσικὰ πάντα γεγόνασι σώματα. ὁρᾷς ὅπως τῇ φυσικῇ τάξει πρώτη ἐστὶν οὐσία, δεύτερον τὸ ποσόν, τρίτον τὸ ποιόν. ἢ καὶ οὕτως. ἐπεὶ

τοῦ ποσοῦ ἐμνήσατο ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς οὐσίας, ἐν οἷς ἔλεγε μὴ μόνον ὑπάρχειν τῇ οὐσίᾳ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον (3 b 24—29), ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν (τῷ ποσῷ leg.), ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ μένωμεν ἀγνοοῦντες, τὴν τοῦ ποσοῦ φύσιν εὐθὺς μετὰ τὴν οὐσίαν διδάσκει καὶ περὶ τοῦ ποσοῦ. Magent.

ἐκεῖνα δὲ λέγονται ἔχειν θέσιν, ἃ κεῖνταί που καὶ δεικτά εἰσιν, 4 b
τουτέστι δείξει καὶ αἰσθήσει ὑποπίπτοντα, ἔχουσι δὲ καὶ τὰ μόρια αὐ- 21
τῶν ἅμα ὑφεστῶτα. Id.

εἰπὼν „ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα" διεχώρισε τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον 4 b
ἀπ' αὐτῶν, καί φαμεν, ὅτι ἐκεῖνα μὲν οἴκοθεν ἔχει τὴν συνέχειαν, ὁ δὲ 24
τόπος καὶ ὁ χρόνος οὐ δι' ἑαυτά εἰσι συνεχῆ, ἀλλὰ δι' ἕτερα. ... δέδεικται γοῦν ὁ μὲν χρόνος συνεχὴς διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ τόπος συνεχὴς διὰ τὸ περιεχόμενον σῶμα. ... τόπος ἐστὶ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον. Id.

νεώτεροί τινες τὴν μὲν ἐπιφάνειαν τοῦ κυλινδροειδοῦς καὶ σφαι- 5 a 3
ρικοῦ σώματος ἐπίπεδον ὠνόμασαν, τὴν δὲ ἰθυτενῶς ἀποτεταμένην ἐπιφάνειαν (cf. schol. 56 b 30) ... ἰστέον δὲ ὅτι ἡ κοιλώδης ἐπιφάνεια τοῦ περικυκλοῦντος ἀέρος τὸ σῶμα ὡς μὲν πέρας τοῦ ἀερίου σώματος λέγεται ἐπιφάνεια, ὡς δὲ περιέχουσα τὸ μῆλον ῥηθήσεται τόπος. Id.

τάξις φυσική ἐστιν, ὅταν τὸ δεύτερον ἐπανακάμψαι οὐ δύναται 5 a
καὶ γενέσθαι πρῶτον. Id. 29

τὸ „πάνυ" πρόσκειται ἀντὶ τοῦ ἀκριβῶς. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς ὁ ἀρι- 5 a
θμῶν θέσιν οὐχ ἕξει, ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ ἀριθμούμενος (numerus denomi- 32
natus), ἐπεὶ σώματά εἰσιν, ἕξει θέσιν.

ἴδιον τοῦ ποσοῦ ἀπέδωκάν τινες τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, πρὸς 5 b
ἀνατροπὴν δὲ τούτου οὐ χωρεῖ διὰ τὸ προσεχῶς διδάξαι, ὅτι οὐδὲ τῇ 11
οὐσίᾳ ἐστὶν ἐναντίον. Id.

οὔτε γὰρ τὰ τρία μᾶλλον ἀριθμὸς ῥηθήσεται πρὸς ἕτερα τρία οὔτε 6 a
πρὸς τὰ πέντε. 21

καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐστὶ δῆλον, ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου τὴν δυσ- 6 a
χέρειαν ἔχει, πῶς τὸ ἄνισον συμβιβασθήσεται, εἴ γε χρόνος ἐστὶν ἡ 26
ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου ἀποκατάστασις.

τῷ λευκῷ (τοῦ λευκοῦ cod.) τὸ „οὐ πάνυ" προσέθετο, ἵνα δείξῃ ὅτι, 6 a
εἰ καὶ λευκὸν λέγεται ἴσον καὶ ἄνισον, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλὰ 34
πρὸς τὴν λευκανθεῖσαν ἐπιφάνειαν ἀναφέρεται.

τρίτην τάξιν ἐπέχει ἡ ποιότης καὶ ἔδει αὐτὴν πρὸ τῶν πρός τι δι- 6 a
δάξαι, ἄλλως τε τὰ ποιὰ αὐτὰ καθ' αὑτά εἰσι καὶ ἰδίαν ὑπόστασιν 36
ἔχουσιν. ... τὰ δὲ πρός τι ἰδίαν ὑπόστασιν οὐκ ἔχουσιν. ... ἀνατέτραπται δὲ ἡ φυσικὴ τάξις ἀπὸ διδασκαλικῆς τινος οἰκονομίας· ἐπεὶ γὰρ ἐμνήσθη τῶν πρός τι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ ποσοῦ λέγων τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν μὴ εἶναι ποσά, ἀλλὰ τῶν πρός τι (5 b 16), ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ μένωσιν οἱ ἀκροαταὶ ἀγνοοῦντες τὰ πρός τι, μετὰ τὸ ποσὸν διδάσκει καὶ περὶ αὐτῶν. ... οὐδὲν ἄτοπον ἦν, εἰ καὶ ἑνικῶς ἐπέγραψε περὶ τοῦ πρός τι.

6 b 2 ἐπεὶ οὖν τὰ ῥηθέντα παραδείγματα, τὸ μεῖζον καὶ τὸ διπλάσιον, πρός τι εἰσιν ἐν ποσῷ θεωρούμενα, διεχώρισε (διεχώρησε cod.) ταῦτα ἀπὸ τῆς ἕξεως καὶ τῆς διαθέσεως καὶ τῶν λοιπῶν ὡς πρός τι μὲν οὐσῶν, ἐν ποιότητι δὲ θεωρουμένων. τούτου γὰρ χάριν εἶπεν „ἔστι δὲ καὶ ..." ἢ ὅτι τὰ μὲν ἄνω παραδείγματα καὶ κατὰ γενικὴν ἀποδίδονται καὶ κατὰ γενικὴν ἀντιστρέφουσι, ταῦτα δὲ κατὰ γενικὴν μὲν ἀποδίδονται, κατὰ δοτικὴν δὲ ἀντιστρέφουσιν. Magent.

7 b 24 προσέθετο τὸ „ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ" διὰ τὰ μηχανικά· ἐπὶ γὰρ τῶν μηχανικῶν ἅμα ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὑφίστανται ... ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τῶν μηχανικῶν ἀκριβολογησάμενός τις εὑρήσει τὸ ἐπιστητὸν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἅμα ὑφίστασθαι. πρῶτον γὰρ ἐπινοεῖταί τις καὶ λαμβάνει γνῶσίν τινος τεχνάσματος, εἶθ' οὕτως καὶ ἀποτελεῖ τὸ τέχνασμα, ὡς δοκεῖν ἐντεῦθεν τὴν ἐπιστήμην προϋπάρχειν τοῦ ἐπιστητοῦ. ἀλλ' ἔστι πρὸς τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι οὐδὲ ἐπιστήμη ῥηθήσεται, εἰ περί τινος ἀποτελέσματος προσεπενοήθη ἡ τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς γνῶσις, διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι, εἰ καὶ εἰς ἔργον τὸ διανοηθὲν προβήσεται.

7 b 36 ἡ αἴσθησις ἐν τῷ αἰσθητικῷ σώματι ὑφίσταται, ὡς εἴπομεν, τὸ δὲ αἰσθητικὸν σῶμα ἐκ τῶν τεσσάρων συνίσταται. λοιπὸν ἄρα πρότερά εἰσι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα αἰσθητὰ ὄντα τοῦ αἰσθητικοῦ σώματος. ἐξ αὐτῶν γὰρ καὶ συνέστη καὶ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης οὐ πρὸς ἀλήθειαν βλέψας, ἀλλὰ πρὸς τὸ φαινόμενον ἤλεγξε τὰ ἀποδοθέντα ἴδια, ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει οὕτως· τὰ πρός τι πάντα ἀχώριστα ἀλλήλων εἰσὶ καὶ θάτερον θατέρου οὐ προϋπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἅμα ὑφίστανται ... τὰ γὰρ πράγματα ἢ αὐτὰ καθ' αὐτά εἰσι καὶ ἄσχετα καὶ ἀπόλυτα ἢ συνδέονται ἀλλήλοις καὶ συμπλέκονται τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει. αὐτίκα ὁ Σωφρονίσκος καὶ ὁ Σωκράτης ὡς μὲν πράγματα θεωρούμενα προϋπάρχει ὁ Σωφρονίσκος τοῦ Σωκράτους ὡς γεννήσας αὐτόν, εἰ δὲ ὡς πατέρα καὶ υἱὸν λάβῃς αὐτούς, θάτερος θατέρου οὐ προϋπάρχει.

8 a 30 τὸ ἀδύνατον ἐπίτασίς ἐστι τοῦ χαλεποῦ ... καὶ διὰ τοῦτο οἷον ἐπανορθούμενος ἑαυτὸν εἶπε τὸ „ἢ ἀδύνατον."

8 a 34 οὐ μὴν τὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτῶν τῶν πρός τι τὸ αὐτὰ ἀναφέρεσθαι πρὸς ἕτερον.

8 a 36 τοῦτο δὲ ἀνεφάνη ὡς πορισμὸς ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος ἰδίου παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. πόρισμα δέ ἐστι παρὰ γεωμέτραις ὃ ἀναφαίνεται ἔξωθεν ἔκ τινος ἑτέρου συναχθέντος.

8 b 15 λοιπὸν ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι τὰ μέρη τῆς δευτέρας οὐσίας πρός τι οὐκ εἰσίν.

8 b 22 δι' εὐλάβειαν εἴρηκε φιλόσοφον ... ἢ παρακινῶν τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὸ σπουδάζειν εὑρίσκειν, εἰ δυνατόν, καλλίονα.

8b31 τὸ δὲ „μετρίαν" ἀντὶ τοῦ μερικὴν νοητέον.

9 a 14 οὐκ εἶπεν εἶδος, ἵνα μὴ ἐπινοήσῃ τις εἶδος εἶναι εἰδικώτατον.

9 a 28 τὰ γοῦν πάθη ποιότητες οὐ λέγονται διὰ τὸ φθάσαι φθαρῆναι ταύτην πρὸ τοῦ ἐξ αὐτῆς παρονομασθῆναι τὸ μετέχον αὐτῆς σῶ-

μα. ... οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας πεπονθέναι τι, ἤγουν οὐχὶ ἐν τῷ ἀπὸ πάθους ἐπιγενέσθαι τῷ σώματι τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ ἐν τῷ πάθος ποιεῖν κατὰ τὰς αἰσθήσεις. ... εἰ δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει τὴν λευκότητα καὶ τὴν μελανίαν ὡς ἀπὸ πάθους γινομένας, ἀλλ' ὅταν ὡς συμπληρωτικὰ οὐσιῶν λαμβάνωνται, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται ὡς πάθος μόνον ἐμποιοῦσαι. **Magent.**

συμπτώματα λέγει τὰ χρώματα διὰ τὸ ἀπό τινος συμπτώματος 9 b
ἐπιγίνεσθαι τοῖς σώμασιν. 20

τὸ σχῆμα προετάγη τῆς μορφῆς ὡς καθολικώτερον. σχῆμα γὰρ 10 a
λέγονται ἔχειν καὶ οἱ λίθοι καὶ τὰ λογικὰ καὶ τὰ ἄλογα, ἡ δὲ μορ- 11
φὴ ἐπὶ μόνων τῶν λογικῶν ζώων λέγεται ἢ καὶ τῶν ἀλόγων.

ζητεῖται δὲ πῶς τὴν εὐθύτητα καὶ καμπυλότητα ὁ Ἀριστοτέλης 10 a
ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγει καὶ οὐχ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι. ἐπεὶ γοῦν ἐπέ- 12
γραψε τὴν παροῦσαν κατηγορίαν „περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος", μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ποιότητος διδάσκει καὶ περὶ ποιοῦ. ἐπιδιορθοῦται δὲ καὶ τὸ ἴδιον τὸ ἀποδοθὲν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῆς προσθήκης τῆς „ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν."

ἡ δὲ ποιότης αὐτή, ἤγουν ἡ λευκότης, ἡ ὑγίεια μία οὖσα καὶ ἡ 11 a
αὐτὴ ὁμοία καὶ ἀνομοία οὐ ῥηθήσεται, τὰ δὲ μετέχοντα τῆς λευκό- 15
τητος.

Expositis quattuor primis categoriis pergit Magent.: *ἀλλὰ φέρε καὶ ἐκ διαιρέσεως καὶ τὰς λοιπὰς κατηγορίας εὑρήσομεν καὶ διὰ τί δέκα εἰσὶ καὶ οὔτε πλείονες οὔτε ἐλάττονες.* **Adiectis quibusdam de reliquis categoriis:**

ἐντεῦθέν τινες πλανηθέντες εἶπον σκοπὸν ἔχειν τὸν Ἀριστοτέλην 11 b
διδάξαι περὶ τῶν νοημάτων· τὰ γὰρ γένη πανταχοῦ λέγει ὁ Ἀριστο- 15
τέλης εἶναι ἐννοηματικά.

τὸ μὲν „ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι" εἶπε διὰ τὰ ἐναντία τὰ κατὰ 12 b
συμβεβηκὸς κατηγορούμενα τοῦ ὑποκειμένου ... τὸ δὲ „ἢ ὧν κατη- 28
γορεῖται" εἶπε διὰ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἃ καθ' αὑτὸ κατηγοροῦνται. **De iis quae sequuntur brevissime exposuit Magent., Anon. Laur., postquam egit de primis quattuor categg., ab Aristot. omnino discedens pergit:**

Μετὰ δὲ τὸν τῆς ποιότητος λόγον τὴν χρονικὴν καὶ τοπικὴν κατηγορίαν ἐκτίθεμεν ... οὐκ ἄκαιρον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀρχύτα περὶ χρόνου παραθέσθαι ἄρτι. φησὶ δὲ ὧδε· „τὸ δέ ποκα καὶ ὁ χρόνος καθόλου μὲν ἴδιον ἔχει τὸ ἄμεσον καὶ τὸ ἀνυπόστατον· τὸ γὰρ νῦν ἀμερὲς λεγόμενον ἅμα λεγόμενον καὶ νοούμενον παρελήλυθε καὶ οὐκ ἔστι παραμένον· γινόμενον γὰρ συνεχῶς τὸ αὐτὸ οὐδέποκα σώζεται κατ' ἀριθμόν, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος· ὁ γὰρ ἐνεστὼς νῦν χρόνος καὶ ὁ μέλλων οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τῷ προγεγονότι· ὁ μὲν γὰρ ἀπογέγονε καὶ οὐκ ἔτι ἔστιν, ὁ δὲ ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστακὼς παρῴχηκε, καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει τὸ νῦν συνεχῶς ἄλλο καὶ ἀλλὸ γινόμενόν τε καὶ φθειρόμενον, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος τὸ αὐτό. πᾶν γὰρ τὸ

νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, καίπερ ὁ μέν ἐστι τῶ *) προγεγονότος ἀρχὰ δὲ τῶ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ γραμμᾶς εὐθείας κλασθείσας τὸ σαμεῖον περὶ ὃ ἁ κλάσις, ἀρχὰ μὲν γίνεται τᾶς ἑτέρας γραμμᾶς πέρας δὲ τᾶς ἑτέρας. συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένος ὥσπερ ἀριθμὸς καὶ λόγος καὶ ἁρμονία. τῶ μὲν γὰρ λόγω τᾶς συλλαβᾶς τὰ μόρια διωρισμένα καὶ τᾶς ἁρμονίας τοὶ φθόγγοι καὶ τῶ ἀριθμῶ ταὶ μονάδες, γραμμὰ δὲ καὶ χωρίον καὶ τόπος συνεχές· τὰ γὰρ μόρια τούτων κοινὰ τμήματα ποιέει διερευμένα (διαιρευμένα fort.)· τέμνεται γὰρ γραμμὰ μὲν κατὰ στιγμάς, ἐπίπεδον δὲ κατὰ γραμμάν, στερεὸν δὲ κατ' ἐπίπεδον. ἔστιν ὦν καὶ ὁ χρόνος συνεχής· οὐ γὰρ ἦν ποκα φύσις, ὁπόκα χρόνος οὐκ ἦν, οὐδὲ κίνασις, ὁπόκα τὸ νῦν οὐ παρῆν, ἀλλ' ἀεὶ ἦν καὶ ἔστι καὶ οὐδέποκα ἐπιλείψει (ἐπιλήψει cod.) τὸ νῦν ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον ἀριθμῷ μὲν ἅτερον, εἴδει δὲ τωὐτόν. διαφέρει γε μὰν τῶν ἄλλων συνεχέων, ὅτι τᾶς γραμμᾶς καὶ τῶ χωρίω καὶ τῶ τόπω τὰ μέρεα ὑφέστηκε, τῶ δὲ χρόνω τὰ μὲν γενόμενα ἔφθαρται τὰ δὲ γενησόμενα φθαρήσεται, διόπερ ὁ χρόνος ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν ἢ ἀμυδρῶς καὶ μόλις ἔστιν· οὐ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκ ἔτι ἔστι, τὸ δὲ μέλλον οὐδέπω ἔστι, τὸ δὲ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, πῶς ἂν ὑπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν;" Καὶ φύσις μὲν χρόνου κατὰ τὸν Ἀρχύταν αὕτη ... ἔτι δὲ νοερώτερον οἱ Πυθαγόρειοι καὶ περιεκτικώτερον τὸν χρόνον ὡρίσαντο· διάστημα γὰρ αὐτὸν ἔφασαν εἶναι καθόλου τῆς τοῦ παντὸς φύσεως· αὐτοκινήτου γὰρ καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ κατὰ Πλάτωνα τῆς ψυχῆς οὔσης πάντως ἔδει καὶ ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τέλη ἔχειν κινήσεων, ὥστε ἔοικε διὰ τούτων ἡ οὐσιώδης τῆς ψυχῆς ἐμφαίνεσθαι κίνησις καὶ ἡ τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων αὐτῇ λόγων προβολὴ καὶ μετάβασις ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα, περὶ ἣν ἡ ἄλλη πᾶσα κίνησις συνέχεται καὶ τέτακται καὶ μεμέτρηται, ἧς ἀριθμὸς καὶ μέτρον γενεσιουργὸν καὶ προϊὸν εἰς ποίησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὁ νῦν παραδιδόμενος χρόνος, ὃς διεξόδους ἀεὶ καὶ μεταβάσεις ποιεῖται ἔνδον κατὰ τὰς προβολὰς τῶν φυομένων ἐξ αὐτοῦ, ὃς δὴ καὶ ἐναργής ἐστι χρόνος. οὐ πολὺ δὲ διέστηκε καὶ τοῦ ἐκείνως λεγομένου χρόνου, ὃν ἀριθμὸν ἔξωθεν καὶ μέτρον ἐπιγινόμενον ἐν τῷ συνεχεῖ ἐθεωροῦμεν. τούτοις συνᾴδει καὶ τὰ τῶν παλαιοτέρων· οἱ μὲν γὰρ χωρείᾳ**) τινὶ τῆς ψυχῆς περὶ τὸν νοῦν, οἱ δὲ ταῖς τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ τοῦ νοῦ περιόδοις, οἱ δὲ τῇ φυσικῇ περὶ τὸν νοῦν χωρείᾳ**), οἱ δὲ ταῖς ἐγκυκλίοις περιφοραῖς τὸν χρόνον ὡρίσαντο, ἅπερ ἅπαντα ἡ Πυθαγόρειος αὕτη περιείληφεν αἵρεσις ... διάστημα ἐνταῦθα λέγομεν οὐ τὸ κατὰ τὸν ὄγκον, οὐ τὸ κατὰ τὴν κίνησιν ἁπλῶς τὴν ἐκτός, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν προϋπάρχουσαν τῆς κινήσεως τάξιν, ἐν ᾗ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον προδιατεταγμένα καὶ ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς κινήσεσι τὴν τάξιν παρέχεται. Καὶ περὶ μὲν

---

*) τῶ] τὸ πέρας τῶ fort. leg.

**) χωρεία, quum non exstet verbum χωρεύειν, tolerari non potest. Scribendum videtur una littera mutata χορείᾳ.

τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ χρόνου ὡς ἐν εἰσαγωγαῖς ἀρκεῖ τοσαῦτα, περὶ δὲ τοῦ ποὺ καὶ τοῦ τόπου κατὰ τὰ αὐτὰ διαλαβεῖν ὑπολείπεται. ... ταύτην δὲ τὴν ἰδιότητα καὶ Ἀρχύτας ἀποδίδωσι τῷ τόπῳ λέγων· „τῷ δὲ τόπῳ ἴδιόν ἐστι τὸ τὰ μὲν ἄλλα ἐν αὐτῷ ἦμεν, αὐτὸν δὲ ἐν μηδενί. εἰ γὰρ ἔν τινι τόπῳ ἔσται καὶ ὁ τόπος πάλιν αὐτὸς ἐν ἑτέρῳ καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρω συμβήσεται, ἀνάγκα τοιγαροῦν τὰ μὲν ἄλλα ἐν τόπῳ ἦμεν, τὸν δὲ τόπον ἐν μηδενί, ἀλλ' οὕτως ποτὰ ὄντα ὥσπερ καὶ τὰ πέρατα πρὸς τὰ περατούμενα". ... δεῖ τὸ πέρας ἀεὶ ἐπὶ τὴν πρεσβυτέραν αἰτίαν ἐπαναφέρειν. οὕτω γὰρ ἔσται τοῦ μὲν ὅλου κόσμου πέρας ἡ ψυχὴ ἢ ὁ νοῦς καὶ τούτου ἡ μία καὶ ἡνωμένη ἐνέργεια. ἀνωτέρω δὲ ἔτι καὶ τούτου τὴν θείαν ὡς οὐσίαν τόπον κατοψόμεθα ἑνοειδῆ (ἐνοειδῆ cod.) τινα οὖσαν καὶ πάντα ἐν αὐτῇ συνέχουσαν καὶ καθ' ἓν μέτρον τὰ ὅλα συμπεραίνουσαν. ... Μετὰ δὲ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποὺ ἀκόλουθον ἂν εἴη περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν διαλαβεῖν. τοὺς μὲν οὖν πληρεστάτους λόγους περὶ αὐτῶν ἐν ἄλλαις πραγματείαις ἐκδεδωκέναι φθάνομεν, ἔν τε τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ καὶ μετὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. οἰκειοτέρα γὰρ ἡ περὶ αὐτῶν ἐκεῖσε σκέψις, ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐνταῦθα θεωρῆσαι περὶ αὐτῶν προειλόμεθα, ἐφ' ὅσον χρήσιμον τοῖς εἰσαγομένοις καὶ πρὸς τὴν λογικὴν πραγματείαν. ἔστι δὲ ποιεῖν μὲν τὸ κυρίως καὶ πρώτως ἐν ἑαυτῷ ἔχειν (ἔχον ms.) τὴν αἰτίαν τῆς ἐνεργείας, πάσχειν δὲ τό τε ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν ἑτέρῳ ... γράφει δὲ καὶ Ἀρχύτας περὶ αὐτῶν οὕτω· „τῶ δὲ ποιέοντος ἴδιόν ἐστι τὸ ἐν ἑαυτῷ ἔχειν (ἔχον cod.) τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως, τῶ δὲ ποιουμένω καὶ τῶ πάσχοντος τὸ (τῶ cod.) ἐν ἑτέρῳ." ὁ μὲν γὰρ ἀνδριαντοποιὸς ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει τοῦ ποιεῖν τὸν ἀνδριάντα, ὁ δὲ χαλκὸς τὸ ποιεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ ἀνδριαντοποιῷ, καὶ ἐπὶ τῶν πάθεων δὲ τῆς ψυχῆς ὁ αὐτὸς λόγος. ὁ γὰρ θυμὸς ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ πέφυκεν ἀνεγείρεσθαι καὶ ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἔξωθεν ἐρεθίζεσθαι, οἷον ὀλιγωρίας ἀτιμίας ὕβριος, ὁ δὲ ταῦτα δρῶν ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει τοῦ (τῶ cod.) ταῦτα δρᾶν. ... Ἀρχύτας λέγει ὧδε· „τὸ δὲ πάθος τοῦ πεπονθότος διαφέρει· πάθος μὲν γὰρ γίνεται μετ' αἰσθήσεως, οἷον θυμὸς ἁδονὰ φόβος, πεπονθέναι δὲ δύναταί τι καὶ ἄνευ αἰσθήσεως οἷον ὁ κηρὸς τακεὶς ἢ ὁ πηλὸς ξηρανθείς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποίημα τοῦ παθήματος ... τὸ μέν ἐντι ποιέον, τὸ δὲ πάσχον, τὸ δὲ καὶ ποιέον καὶ πάσχον, ὡς (οἷς cod.) ἐν τοῖς φυσικοῖς ποιέον μὲν ὁ θεός, πάσχον δὲ ἁ ὕλα καὶ ποιέον τε καὶ πάσχον τὰ στοιχεῖα". ... περὶ δὲ τοῦ κεῖσθαι μετὰ ταῦτα λέγομεν. καὶ πρότερον ὁ θεὸς τόπος τῶν ὄντων καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα κεῖσθαι λέγεται· τὰ γὰρ μετ' αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ τῇ δραστικῇ δυνάμει συνείληπται. ... ἔχειν ἐστὶν οὐσίας περὶ οὐσίαν περίθεσις, τοῦτο δὲ σῶμα πάντως. ... ἔχειν ἐστὶν οὐ ἡ μετουσία μὴ συμφυής, ἀλλ' ἐπίκτητος, καὶ ὃ δὴ κεχωρισμένον ὂν τῆς (τοῖς cod.) τοῦ ὑποκειμένου οὐσίας οὔτε διατίθησιν αὐτὴν καθ' αὑτὸ οὔτ' ἀλλοιοῖ ἢ ὀνομάζει ἀφ' ἑαυτοῦ. ... τὰ δὲ μέρη τῶν ὅλων καὶ τὰ γεννήματα οὐκ ἂν ἔχοιτο ... οὔτε γὰρ τὰ μέρη ἐκείνων οὕτως ἀτόμως συμπέφυκεν ὡς ἐφ'

ἡμῶν οὔτε τὰ γεννήματα οὕτως ἀπέσπασται ὥσπερ δὴ τὰ ἡμέτερα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ζητητέον ἐπὶ πλέον καὶ διαπορητέον. τέλος.
15 a Ἡ κίνησίς ἐστιν ἐξάλλαξις καὶ ἔκστασις. ἐξίσταται δέ τις ἑαυτοῦ
13 καὶ ποιεῖ γένεσιν καὶ φθοράν, ἢ τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ γὰρ μεριστὸν καὶ ποσόν, ἐν ᾧ αὔξησις καὶ μείωσις, ἢ ἀμέριστον καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, ἐν ᾧ ἡ ἀλλοίωσις, ἢ τῶν περὶ αὐτὸ καὶ ποιεῖ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν· ὁ γὰρ τόπος περὶ ἡμᾶς, οὐκ ἐν ἡμῖν. ἰστέον δὲ ὅτι οὐχ ὥς γε εἰς εἴδη ἡ κίνησις διαιρεῖται. ἐν γὰρ τοῖς ὡς γένος εἰς εἴδη διαιρουμένοις οὐκ ἔστι τάξις· προτέρα δὲ ἡ κατὰ τόπον κίνησις τῶν λοιπῶν διὰ τὰ οὐράνια. ταῦτα γὰρ τὴν μὲν κατὰ τόπον κίνησιν ἔλαχεν. οὐδεμιᾶς δὲ ἄλλης κινήσεως μετέσχεν οὔτε γενέσεως ἢ φθορᾶς, οὐκ αὐξήσεως ἢ μειώσεως, οὐκ ἀλλοιώσεως. Marc. 201.
15 b περὶ τοῦ ἔχειν ἐνταῦθα διαλέγεται οὐ τοῦ ποιοῦντος μίαν τῶν
17 κατηγοριῶν· ἄτοπον γὰρ ἦν τῷ τρίτῳ τμήματι μετὰ τὰς κατηγορίας περὶ τῶν κατηγοριῶν διαλέγεσθαι, ἄλλως τε καὶ αὐτοῦ διαῤῥήδην εἰπόντος ἐπὶ τῶν ἓξ κατηγοριῶν τῶν συνθέτων μηδὲν πλέον ἔχειν εἰπεῖν ἢ ὅσα περὶ αὐτῶν εἴρηται καὶ ἀνωτέρω. διαλέγεται οὖν περὶ τοῦ ἔχειν ὁμωνύμου φωνῆς καὶ τὴν κατηγορίαν περιεχούσης. Marc. 201.

Εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας.

Marc. 257, Laurent. 71, 32, Ambros. L, 93, Paris. Reg. 2064 qui habet et Stephani paraphrasin et aliam incerti auctoris. Praeter hos inspexi etiam Michaelis Pselli et Leonis Magenteni commentarios typis exscriptos, quibus Brandis non videtur usus esse.

Πρὸ τῆς κατὰ λέξιν ἐξηγήσεως τοῦ περὶ ἑρμηνείας βιβλίου ζητήσωμεν τὰ ἓξ ταῦτα κεφάλαια (cf. schol. 30 a 27, 141 b 28). Init. Marc. 257.

Τὰ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγόμενα οὔτε ἀλήθειαν σημαίνουσιν οὔτε ψεῦδος. Init. Laur. 71, 32.

Προοίμιον ἔχει ἡ παροῦσα πραγματεία διμερές· προέταξε τὸ ὄνομα τοῦ ῥήματος ὡς κοινότερον ἰδικωτέρου. Init. Steph.

ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν βιβλίον περὶ ἑρμηνείας ὡς περὶ μόνου τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου τοῦ ἑρμηνεύοντος καὶ ἐκμαιεύοντος τὸ κεκωμμένον*) νόημα τῆς ψυχῆς**) ... διττὰς ἔχει ἡ ἡμετέρα ψυχὴ τὰς δυνάμεις, γνωστικὰς καὶ ζωτικάς, καὶ γνωστικαὶ μέν εἰσι πέντε, νοῦς διάνοια δόξα φαντασία καὶ αἴσθησις, ζωτικαὶ δὲ δύο, βούλησις καὶ προαίρεσις, αἳ καὶ ὀρεκτικαὶ λέγονται. Marc. 257.

*) κεκωμμένον forma nihili: vox κεκομψευμένη a Magent. usurpata docet scribendum esse κεκομμωμένον.

**) ἰστέον δὲ ὅτι ἑρμηνεία καλεῖται καὶ ἡ λογογραφικὴ ἀπόδειξις καὶ ἡ κεκομψευμένη φράσις, περὶ ὧν οὐδεὶς αὐτῷ λόγος. Magent. Metropol. Mityl. intp. in Arist. de intp. ed. Ald. 1503.

ἰστέον δὲ ὅτι εἰσὶ καὶ ὗλαι τρεῖς, ἡ ἀναγκαία ἡ ἐνδεχομένη καὶ ἡ ἀδύνατος, ὗλαι δὲ ὀνομάζονται, ὅτι αὐτομάτως συναναφαίνονται ταῖς προτάσεσιν. ἐὰν γὰρ εἴπω πρότασιν τὴν Σωκράτης ἀναπνεῖ, αὐτομάτως ἀναφαίνεται, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἀναπνεῖ... εἰς τὸ ἐπὶ πλέον ἐνδεχόμενον κατάγεται ἡ φυσικὴ καὶ ἡ τέχνη ... εἰς δὲ τὸ ἐπ' ἴσης ἐνδεχόμενον κατάγεται ἡ προαίρεσις ... τὸ δὲ ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον συμβαίνει ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτου. Laur.

ἠπόρησάν τινες, διὰ τί ὀκτὼ μερῶν ὄντων τοῦ λόγου μόνων τῶν δύο τούτων ἐμνημόνευσε ... λέγομεν, ὅτι πάντα ταῦτα εἰς ὄνομα καὶ ῥῆμα ἀναφέρει ... ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλοίου φαμὲν τὰς μὲν σανίδας μέρη, τὴν δὲ κόλλαν καὶ τοὺς ἥλους καὶ τοὺς γόμφους μέρη γε οὔ, ἀλλὰ συμβαλλόμενα πρὸς τὰ μέρη, οὕτως καὶ ταῦτα μέρη μὲν οὐκ εἰσὶ λόγου, ἀλλὰ λέξεως μέρη, ἧς καὶ ὁ λόγος μέρος. Steph.

καλῶς εἶπε τὰ γραφόμενα καὶ οὔτε γράμματα οὔτε στοιχεῖα, 16 a
ἐπειδὴ τὸ μὲν γράμμα πρωτοτύπως μὲν σημαίνει τὸν τύπον καὶ τὸν 4
χαρακτῆρα τῆς ξέσεως, ὡς καὶ ὁ ποιητής (Il. λ, 388)·

„νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὔχεαι αὔτως."

κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὴν ἐκφώνησιν καὶ τὴν δύναμιν σημαίνει, τὸ δὲ στοιχεῖον ἔμπαλιν ... οὐδεὶς γὰρ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τε καὶ ἐξηγητῶν εἶπε τοῦτο, οὔτε Ἀλέξανδρος οὔτε Πορφύριος. Id.

εἰκότως δὲ ἐπὶ τῶν νοημάτων ὁμοιώματα εἶπεν, ἐπὶ δὲ τῶν ὀνο- 16 a
μάτων σύμβολα, διότι τὸ ὁμοίωμα τοιοῦτον εἰκονίζει τὸ πρᾶγμα οἷον 7
καὶ ἔστι, τὸ δὲ σύμβολον οὐχ οὕτως. Marc.

„ἁπλῶς" λέγει τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, „κατὰ χρόνον" δὲ τὸν πέριξ 16 a
τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου. Steph. 18

φωνὴν τοίνυν εἶπεν ἀντὶ γένους. οὐ γάρ ἐστι κυρίως γένος ἡ 16 a
φωνὴ ἡ τοῦ ὀνόματος, διότι τὸ μὲν ὄνομα θέσει, ἡ δὲ φωνὴ φύσει ... 19
ἀλλὰ τὴν φωνὴν ὡς ὕλην ἔλαβεν ἀναλογοῦσαν τῷ γένει ... Γαληνὸς ὁρίζεται τὸ ὄνομα οὕτως· φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἁπλοῦ νοήματος. οὗτος δὲ ὁ ὁρισμὸς οὐ μόνον ἐπὶ ὀνόματος ἁρμόζει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λόγου καὶ ἐπὶ ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου. Id.

τὸ κέλης σημαίνει τὸν μονόζυγα ἵππον. ἐπακτροκέλης δέ ἐστιν 16 a
εἶδος λῃστρικοῦ πλοίου. μέμνηται Αἰσχίνης (p. 27, 9) λέγων· „εἰς τὸν 26
ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάζων." Id. ἐπακτροκέλης εἶδος πλοίου λῃστρικοῦ μεταξὺ ἀκάτου καὶ κέλητος ἅπερ εἰσὶ καὶ αὐτὰ πλοῖα, καὶ Θουκυδίδης· „εἰς τὸν ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάσας." Ambros.

„καὶ ἀεὶ τῶν ὑπαρχόντων σημεῖόν ἐστι." τοῦτο οὐκ ἀληθές· 16 b
ὑπάρχουσι γὰρ καὶ οὐσίαι. ἀμέλει γοῦν καὶ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων 10
„τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων" ἔχει, ὅπερ ἐστὶ βέλτιον. Id.

ὥσπερ ἑαυτὸν ἐπιλαβόμενος ἀπὸ τοῦ ἔτι μᾶλλον αὐτὸ κατασκευά- 16 b
ζει, ὡς εἰ ἔλεγεν, οὐδὲ αὐτὸ τὸ ὄν, εἰς ὃ τὸ ἔστιν ἀναλύεται, μυριάκις 23
λεγόμενον αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὐδὲν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος δηλοῖ. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν. Anon. Reg. 2064., cuius τμήματος β' init. hoc est: πέρας ἔχει τὸ α' τμῆμα τὸ περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀποφαντικοῦ ...

16 b 27 προσέθηκε „τι" σημαίνων, ὅτι οὐ πάντα σημαντικά ἐστιν, ἀλλά τινα. Id.

17 a 16 λέγει ὁ Ἰάμβλιχος ὅτι ἄνω τὸ (τῷ ms.) „συνδέσμῳ εἷς" ἐπὶ συμπλεκτικῶν συνδέσμων εἶπε τοὺς μὴ σημαίνοντας σχέσιν δύο πραγμάτων ἢ πολλῶν, ὡς ὁ Σωκράτης βαδίζει καὶ Πλάτων διαλέγεται, ἐνταῦθα δὲ „συνδέσμῳ εἷς" εἶπεν αἰνιττόμενος τὰς ὑποθετικὰς προτάσεις ... οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές. Steph.

πᾶσα πρότασις τοὐλάχιστον ἐξ ὑποκειμένου ἐστὶ καὶ κατηγορουμένου καὶ σχέσεως, σχέσις δέ ἐστιν ἣν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον ... ταύτην δὲ τὴν σχέσιν οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον ὕλην. Reg.

Θεόφραστος μερικὴν ἀπροσδιόριστον ἐκάλεσεν. Id. (cf. Brandis. schol. 113 b 12).

17 b 4 ἐναντίας δὲ ἐκάλεσε τὰς τοιαύτας ἀποφάνσεις, διότι ἐοίκασι τοῖς ἐμμέσοις ἐναντίοις. Steph.

17 b 7 καθόλου ὡς μὴ καθόλου λέγει τὰς προτάσεις τὰς ἐχούσας τὸ μὲν ὑποκείμενον καθόλου, προσδιορισμὸν δ' οὔ. Id. καθόλου μὴ καθόλου καλεῖ τὴν ἀπροσδιόριστον. Reg.

17b8 αἰνιττόμενος τὰ ἄμεσα ἐναντία. Steph.

17 b 12 ὁ πᾶς προσδιορισμὸς ἢ ὁ οὐδεὶς οὐ σημαίνει καθολικήν τινα φύσιν, ὥσπερ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὴν τοιάνδε σχέσιν σημαίνει τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Id.

17 b 16 πρὸς τοῦτό φησιν ὁ Θεόφραστος, ὅτι ἐπί τινων, ἐὰν μὴ ὁ προσδιορισμὸς ᾖ καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ἀντίφασις συναληθεύσει, οἷον, φησίν, ἐὰν λέγωμεν· Φαινίας ἔχει ἐπιστήμην, Φαινίας οὐκ ἔχει ἐπιστήμην, δύναται ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ. Ambros.

17 b 19 ὥσπερ ἐκεῖ τῷ πᾶς καθόλου ὄντι προσδιορισμῷ προσετέθη τὸ οὐ ἀρνητικὸν μόριον μόνον, οὕτως ἔδει καὶ ἐνταῦθα τῷ τὶς μερικῷ προσδιορισμῷ πλεονάζειν τὴν οὐ ἄρνησιν καὶ γίνεσθαι οὔ τις. Steph.

17 b 36 οἱ μὲν λέγουσι τὴν καθόλου ἀπόφασιν ἕπεσθαι αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλη μάρτυρα παραφέροντες· λέγει γὰρ ... ἐν τῷ περὶ ψυχῆς „οὐκ ἔστιν αἴσθησις παρὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις," τουτέστιν οὐκ ἔστιν αἴσθησις οὐδεμία παρὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ πάλιν ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει „οὐκ ἔστι κίνησις παρὰ τὰ κινούμενα" ... τὰ ἐπιχειρήματα Ἀριστοτέλους δῆλον ὅτι ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης ἐλήφθησαν· σκοπὸν γὰρ εἶχε μόνον αὐτὸ τοῦ δεῖξαι, ὅτι ἀντιφατικῶς οὐ μάχονται. Steph.

18 a 11 τῷ τῆς ἀντιφάσεως ὀνόματι οὐχ ὃν εἴωθε τρόπον ἐχρήσατο νῦν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τῆς ἀντιθέσεως ὀνόματος. Reg. „ἀντίφασις", κἀνταῦθα δὲ τὴν ἀντίθεσιν νόησον. Pselli paraphr. in Aristot. de intpr. ed. Ald. 1503. fol. 6 b (cui quod pretium statuendum sit, facile inde coniicias, quod saepius expositioni suae addit ἤ, εἰ βούλει, καὶ οὕτω μοι νόησον τὸ ῥητόν et al. huiusmodi) ἰστέον τοίνυν ὅτι οἱ Στωϊκοὶ ἀναιροῦντες τὸ ἐνδεχόμενον δύο τινὰς προβάλλονται ἀπορίας (quas v. ap. Ammon. ad 18 a 28.). Reg.

σκοπὸν ἔχει ὁ Ἀριστοτέλης διαλαβεῖν (διαβαλεῖν leg.) τοὺς ἀστρο- 18 a
λόγους οἵτινες εἱμαρμένην εἶναι δοξάζοντες καὶ ὅτι πάντα ἀναγκαίως 26
τῇ τῶν ἀστέρων φορᾷ ἀποτελεῖται ἀναιροῦσι τὸ ἐφ' ἡμῖν. Ambros.

τοῦτο οἱ μὲν ἐξηγηταὶ ὡς περὶ τῶν προειρηθέντων εἰρημένον 18 b
ἐκδέχονται. δόξειε δ' ἂν μᾶλλον περὶ τῶν ἑπομένων λέγειν αὐτό· 26
ἐν τούτοις γὰρ κατασκευάζει ὅτι (τὸ ?) ἀεὶ εἶναι τὴν τοῦ ὁπότερ' ἔτυχε φύσιν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὡς ὁμολογουμένῳ ἀτόπῳ τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ προσχρώμενος. Id. cf. Psell. fol. 8 a.

ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐξ ἀορίστου τοῦ κατηγορουμένου καλεῖ ταύτας 19 b
τὰς ἐκ μεταθέσεως. Reg. 19

ὁ Θεόφραστος ἐκ μεταθέσεως ἐκάλεσεν (τὴν πρότασιν) ἢ διὰ τὸ μετατίθεσθαι τὴν οὐ ἄρνησιν ἐκ τοῦ ἔστι τρίτου προσκατηγορουμένου ἐπὶ τὸν κατηγορούμενον ἢ ὅτι μετατίθεται αὐτῶν ἡ τάξις ἐν τῷ διαγράμματι. Steph.

κατὰ τὸ στοιχοῦν ἢ καὶ τὴν ἀκολουθίαν. Id. κατὰ τὸ στοι- 19 b
χοῦν ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀναλογίαν. Reg. ὡς ἔχουσιν αἱ στερητι- 24
καὶ πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, οὕτω καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς ... οὐ μὴν ὡς ἔχουσιν αἱ στερήσεις πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, οὕτως ἕξουσι καὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς· ἐπ' ἔλαττον γάρ, ὥστε τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρουσι τῶν ἁπλῶν αἱ στερήσεις. Magent. fol. 11 b.

ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος, ὥσπερ ἐνταῦθα εἴρηται, οὕτως ἐξηγεῖται τὸ χωρίον (est ea explicatio, quam dat Ammon. schol. p. 122 a 20 sqq.), ὁ δὲ *Πορφύριος* οὕτως ἐξηγεῖται. τοῦτο, φησί, βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς παραβαλλόμεναι οὐ λέγονται ἁπλῶς προτάσεις, ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο στερητικαὶ προτάσεις, οὕτως καὶ (add. αἱ) ἐκ μεταθέσεως οὐ λέγονται ἁπλῶς προτάσεις, ἀλλὰ μετά τινος προσθήκης ἐκ μεταθέσεως προτάσεις. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐπήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὕτως ταῦτα τέτακται ἐνταῦθα ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς, χώραν εἶχεν αὕτη ἡ ἐξήγησις. Id.

ἔοικε μὲν αἰνίγματι, γνωρίζεται δὲ οὕτως. κείσθωσαν γὰρ ὡς ἐν διαγράμματι αἱ προτάσεις στοιχηδὸν καὶ γενέσθωσαν ὡς δύο σειραὶ καὶ ἐν τῇ μιᾷ γεγράφθω ἡ ἁπλῆ κατάφασις ἡ „ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν", ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις ἡ „ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν". ζητηθήτω οὖν πρῶτον, ποία τῶν ἐκ μεταθέσεως προτάσεων ἀκολουθήσει τῇ ἁπλῇ καταφάσει ἤγουν συναληθεύσει, καὶ ἐκείνη γραφέσθω ὑπὸ ταύτην. ἡ μὲν οὖν ἐκ μεταθέσεως κατάφασις οὐ συναληθεύσει· πῶς γὰρ ἡ ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστι συναληθεύσει τῇ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι. λείπεται οὖν, ὅτι ἡ ἀπόφασις συναληθεύει ἡ ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν· ὃς γὰρ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν. κείσθω οὖν αὐτὴ (leg. αὕτη) ἐν τῷ διαγράμματι, καὶ ὑπὸ μὲν τὴν ἁπλῆν ἀπόφασιν κείσθω ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, ὑπὸ δὲ τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ὡς εἴπομεν, ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις. λέγουσιν οὖν ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μεταθέσεως ὠνομάσθησαν αἱ τοιαῦται προτάσεις, ὅτι μετετέθησαν·

ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν.
(ἐπὶ πλέον τῆς ἁπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως)
ἄνθρωπος ἄδικος οὐκ ἔστιν.
(ἐπὶ πλέον τῆς ἁπλῆς μόνης)
ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν.

ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν
(ἐπὶ πλέον τῆς στερητικῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως).
ἄνθρωπος ἄδικός ἐστιν
(ἐπ' ἔλαττον τῆς ἁπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως [μόνης]).
ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν.

(Monendum est autem in priori serie ea quae uncis inclusimus ad propositiones referri quae sequuntur, in altera vero ad eas quae praecesserunt) ... ὃν τοίνυν λόγον ἔχει ἡ στερητικὴ ἀπόφασις πρὸς τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ὥσπερ ὃν λόγον ἔχει τὰ τρία πρὸς τὸ ἕν, οὕτω καὶ τὰ δύο πρὸς τὸ ἓν κατὰ τὸ ἐπὶ πλέον ... καὶ ἔστι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, ὅτι ὃν μὲν λόγον ἔχουσιν αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχουσι καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς ... ἡ μὲν κυρίως ἐνταῦθα ἀπόφασις γίνεται τιθεμένου τοῦ οὒ ἀρνητικοῦ μορίου πρὸς τὸ ἔστιν. Laur.

19 b 31 ἰστέον ὅτι ὅσον ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ῥητοῦ τούτου πρότερά εἰσι τὰ Ἀναλυτικὰ τῆς παρούσης πραγματείας. Steph.

20 a 30 οὕτως μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων ἀπέδειξε, ποία πρότασις ποίᾳ προτάσει ἕπεται, ὁ δὲ Πρόκλος καθόλου μέθοδόν τινα τῆς τούτων εὑρέσεως παραδίδωσιν. ἡ δὲ μέθοδός ἐστι τοιαύτη. ἐὰν προτεθῇ τις πρότασις, φύλαξον τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον καὶ τὸ αὐτὸ ποσόν, ἄλλαξον δὲ τὸ [αὐτὸ] ποιὸν καὶ τὸν κατηγορούμενον, καὶ τὸ μὲν ποιὸν οὕτως. ἐὰν ἡ προτεθεῖσα πρότασις καταφατικὴ ᾖ (ἐστί cod.), ποίησον αὐτὴν ἀποφατικήν, καὶ ἔμπαλιν, ἐὰν ἀποφατικὴ ᾖ (ἐστίν cod.), ποίησον αὐτὴν καταφατικήν, τὸν δὲ κατηγορούμενον ἀμείβει οὕτως, ἐὰν ὡρισμένον ᾖ (ἐστί cod.) ποιῶν αὐτὸν ἀόριστον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἐὰν ἀόριστον, ὡρισμένον. Id.

20 b 23 ἰστέον δὲ ὅτι τὴν διαλεκτικὴν ἐρώτησιν πρότασιν καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ἀντίφασιν. Magent. fol. 13 b.

20 b 26 οὐκ ἔστιν ἡ πρὸς τὰ πολλὰ ταῦτα ἀπόκρισις μία, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ ἐρώτησις. οὐ γὰρ δύνανται συμβῆναι εἰς ἄλληλα, περὶ ὧν εἴρηται ἐν τοῖς Τοπικοῖς. ἐν γὰρ τοῖς Σοφιστικοῖς Ἐλέγχοις διδάσκει περὶ τούτων. τόπους γὰρ σοφιστικοὺς ἐκεῖσε διδασκόμεθα. Marc.

21 a 34 διαφέρουσι δὲ (οἱ τρόποι) τῶν προειρημένων ὑλῶν, ὅτι ἐκεῖ αἱ ὗλαι αὐτομάτως συνανεφαίνοντο ταῖς προτάσεσι καὶ μὴ ἐξηγγέλλοντο, ἐνταῦθα δὲ τίθενται καὶ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς. Laur.

21 b 14 ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατὸν ἔστιν ὅτε καὶ ὡς ἀναγκαῖον λαμβάνεται, τοῦτο οὖν φησίν, ὅτι τὸ δυνατὸν τὸ ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου λαμβανόμενον ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Reg.

22 b 36 χωρισθέντος τοῦ βαδίζειν οὐ φθείρεται τὸ βαδιστικόν, τοῦτο δὲ καλεῖται ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον. Steph.

23 a 6 „οὐδ' — εἶδος" ἀντὶ τοῦ οὐδ' ὅσαι δυνάμεις λέγονται ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ. Magent. fol. 17 b.

τοῦτό φησιν ὡς „τὸ οὕτω δυνατόν", τὸ ἐπαμφοτερίζον καὶ ἐπὶ 23 a
τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου 15
τοῦ μονοειδοῦς κατηγορεῖν, τὸ ἕτερον δὲ τὸ ἐνεργοῦν ἀεὶ καὶ μὴ
μετακινούμενον ἐκεῖνο κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ῥηθήσεται. Marc.

ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὴν ἀπόφασιν βούλεται ἀντικεῖσθαι 23 a
μᾶλλον ἤπερ τὴν τοῦ ἐναντίου κατάφασιν, καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν 27
ἑπόμενοι αὐτῷ ἄχρι Συριανοῦ· πρῶτος δὲ Συριανὸς ὁ φιλόσοφος
ἀντεῖπεν καὶ ἀποδείκνυσι ψεῦδος ὄν. Fin. Anon. Reg. 2064.

εἴρηκε δὲ τὸ „εἰ ἔστι μία" πρὸς δήλωσιν τῶν ἐμμέσων καὶ ἀμέ- 23 b
σων ἐναντίων. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐμμέσων προτάσεων αἱ ἀντικείμεναι 2
τῇ ἀληθεῖ καταφάσει οὐκ εἰσὶ μία τῇ ἐννοίᾳ. Marc.

τινὲς τῶν ἐξηγητῶν ὧν ἔστι καὶ Ἀμμώνιος ἐνόμισαν αὐτῷ (leg. 23 b
αὐτὸ) πρῶτον ἐπιχείρημα εἶναι, οὐκ ἔστι δέ· οὐδὲν γάρ πως πρὸς 3
τὸ προκείμενον ἔχει. Steph.

πλείους μὲν διὰ τὸ εἶναι τῇ προφορᾷ δύο, μία δὲ τῇ ἐννοίᾳ. 23 b
Marc. 5

ἰστέον δὲ ὡς ἄλλο ἐστὶν ἐναντίον καὶ ἄλλο ἐναντίως λεγόμενον. 23 b
ἐναντίον μὲν γάρ ἐστι τῷ λευκῷ τὸ μέλαν, ἐναντίως δὲ τὸ οὐ λευ- 7
κόν. Id.

Εἰς τὰ πρότερα Ἀναλυτικά.

Ammon. (Paris. Reg. 2064.), Marc. 201, Ambros. L, 93.

Ὁ φιλόσοφος ὅτε περὶ φωνῶν διαλέγεται, οὐ περὶ τῶν ἀσήμων. Init. Ammon.

καλῶς Θεόδωρος λέγει δύνασθαι διττὸν εἶναι τὸν σκοπὸν τῶν κατηγοριῶν, καὶ περὶ φωνῶν καὶ περὶ πραγμάτων ... οὐ περὶ παντὸς λόγου ἐκεῖ (ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας) διαλαμβάνει οὔτε περὶ τοῦ ἐφεκτικοῦ (ἐβκτικοῦ ms.) οὔτε περὶ τοῦ προστακτικοῦ οὔτε ἄλλου τινὸς ἤτοι τῶν πέντε κατὰ τοὺς Περιπατητικοὺς ἢ τῶν δέκα κατὰ τοὺς Στωϊκούς ... ὁ δὲ πειραστικὸς (συλλογισμὸς) πεῖραν λαμβάνει, ἵνα διδάξῃ μὴ ἀπατᾶσθαι, ὡς ὁ Εὐκλείδης διδάσκει ἡμᾶς διὰ τῶν ψευδαρίων μὴ ἀπατᾶσθαι ἐν τοῖς θεωρήμασιν. Ammon.

ἐπειδὴ τιμιώτερόν ἐστι τὸ εἶδος τῆς ὕλης, ἐν τῷ πρώτῳ (τμήματι) διαλαμβάνει περὶ τοῦ ὡς εἴδους, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς ὕλης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοῦτο λέγει, ὅτι τὰ ἐν τῷ πρώτῳ λεγόμενα οἰκεῖά ἐστι τῇ ἀποδεικτικῇ πραγματείᾳ, τὰ δ' ἐν τῷ δευτέρῳ τῇ διαλεκτικῇ. Id., ubi in marg.: διαιρεῖται δὲ τὸ βιβλίον εἰς τρία, καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι περὶ συνθέσεως συλλογισμῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ εὑρέσεως λημμάτων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ ἀναλύσεως.

καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ἐστι σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις ... ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς φυσιολόγοις σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις ... καὶ παρὰ

τοῖς φιλοσόφοις ἐστὶν ἐρωτικὴ (leg. ἐρωτηματικὴ) ἀνάλυσις, ᾗ κέχρηται ἐν τῷ Συμποσίῳ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς κάλλους ἀνατρέχων ἐπὶ τὸ νοητὸν κάλλος ... ἔστι δὲ καὶ γεωμετρικὴ ἀνάλυσις, ἤπω (fort. ᾗ που) τὸ δεύτερον τῶν Εὐκλείδου ἀναλύεται ὅλον, καὶ τὴν τοιαύτην ἀνάλυσιν ὁ Γεμῖνος ὁριζόμενός φησιν· ἀνάλυσίς ἐστιν ἀποδείξεως εὕρεσις· ἀπὸ γὰρ τοῦ συμπεράσματος ἔρχονται οἱ ἀναλύοντες, καὶ ἐὰν εὕρωσιν ἀναλῦσαι εὐχερῶς, ἃ ἀναλύοντες εὑρήκασι συνθέντες ποιοῦνται τὴν ἀπόδειξιν. ὥστε καλῶς ὡρίσατο τὴν ἀνάλυσιν ἀποδείξεως εὕρεσιν εἶναι. ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις. Ammon.

οὐδεὶς πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παραδέδωκε τὴν συλλογιστικὴν μέθοδον οὐδὲ εὗρε τὰ τρία σχήματα. Id.

τῆς διαλεκτικῆς τέσσαρές εἰσι μέθοδοι δυνάμεις οὖσαι καὶ οἱονεὶ βλαστήματα αὐτῆς, διαιρετικὴ ὁριστικὴ ἀποδεικτικὴ ἀναλυτική· ταύταις ταῖς τρισὶ μεθόδοις ἀντίκειται ἡ ἀναλυτική. εἴδωμεν δὲ ἑκάστης τὴν δύναμιν, ἵνα μάθωμεν πῶς ἀντίκειται αὐταῖς ... ταύταις δὲ πάσαις κέχρηται ταῖς μεθόδοις ὁ θεῖος Πλάτων πολλαχοῦ καὶ ἀνυμνεῖ αὐτὰς ἐν διαφόροις, ὡς ἐν τῷ Φαίδρῳ τὴν διαλεκτικὴν (fort. διαιρετικὴν) καὶ τὴν ὁριστικήν, ἐν τῷ Φιλήβῳ τὴν ἀναλυτικήν. Id.

οἱ Στωϊκοὶ τὴν λογικὴν οὐ μόνον ὄργανον οὐκ ἀξιοῦσι καλεῖσθαι φιλοσοφίας, ἀλλ' οὐδὲ μόριον τὸ τυχόν, ἀλλὰ μέρος, καί τινες τῶν Πλατωνικῶν ταύτης ἐγένοντο τῆς δόξης, ὅτι κατὰ Πλάτωνα οὐκ ὄργανον ἡ λογική, ἀλλὰ μέρος καὶ τιμιώτατον μέρος ἐστὶ φιλοσοφίας ... καὶ παραφέρουσι τὰ ἐν Φαίδρῳ ῥηθέντα περὶ τῆς διαλεκτικῆς, ἐν οἷς ἀνυμνεῖ αὐτήν, καὶ τὰ ἐν ἄλλοις ὡς ἀνάγουσαν τὰς ψυχὰς ἄχρι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων αἰτίαν. ἡμεῖς δέ φαμεν πρὸς τούτους, ὅτι ἔστω μέρος αὐτὴν εἶναι, οὐ μέντοι δύναται εἶναι τὸ τιμιώτατον ... ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἕνεκα μερῶν εὑρημένον. Id.

ἄλλο ἐστὶν ἡ συλλογιστικὴ πραγματεία καὶ ἄλλο λογική ... τῆς λογικῆς τὸ μέν ἐστι συλλογιστικόν, τὸ δ' ἀσυλλόγιστον, τοῦ συλλογιστικοῦ τὸ μὲν ἀποδεικτικόν, τὸ δὲ διαλεκτικόν, τὸ δὲ σοφιστικόν· τοῦ ἀσυλλογίστου τὸ μὲν ἔμμετρον, τὸ δ' ἄμετρον, ἔμμετρον μὲν τὸ περὶ ποιητικῆς, ἄμετρον δὲ τὸ περὶ τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν. Id.

24 a 10 τὸν σκοπὸν ἐνταῦθα προσαναφωνεῖ· εἴωθε δὲ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν. τοῦτο ἐποίησε καὶ ἐν τοῖς Τόποις ... τούτων τῶν βιβλίων ὁ μὲν προσεχὴς σκοπός ἐστι περὶ συλλογισμῶν εἰπεῖν, ὁ δὲ ἀπωτέρω περὶ ἀποδεικτικοῦ. Id.

24 a 12 καθ' ἑαυτὸν μὲν ὁ ἀποφαντικὸς λόγος οὐκ ἔστι πρότασις, τότε δὲ γίνεται πρότασις, ὅταν μέρος συλλογισμοῦ γένηται. Id.

24 a 16 τῷ κατὰ ἀνάλυσιν τρόπῳ διδασκαλίας κεχρημένος οἰκείως τοῖς προκειμένοις· λέγει γὰρ (b 16) „ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις." ἀνάγκη [ὅτι] ἡμᾶς προγνῶναι, τί ποτ' ἐστὶ πρότασις, εἰ μέλλοιμεν ἀπ' αὐτῆς τὸν ὅρον γνώσεσθαι, διὸ ἀπὸ τῆς προτάσεως ἤρξατο. Id.

24 a 17 καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεσημήνατο μήτε ὅρον εἶναι τὸν ἀποδοθέντα· αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐπὶ πλέον βούλονται τοῦ ὁριστοῦ ὑπάρχειν καὶ κατὰ

πλειόνων βούλονται κατηγορεῖσθαι ... ἀλλὰ μᾶλλον ὑπογραφὴν δεῖ καλεῖν αὐτήν. cod. 2064 marg.

ἰστέον δὲ ὅτι τὰ μὲν νεώτερα βιβλία ἔχει τὸ „τινὸς κατά τινος ἢ τινος ἀπό τινος" καὶ σαφῆ ποιεῖ τὸν ὅρον ἡ τοιαύτη γραφή ... τὰ δὲ ἀρχαῖα βιβλία καὶ ἡ ἀρχαία γραφὴ οὐκ ἔχει τὸ „ἤ τινος ἀπό τινος". Ib.

διχῇ δὲ λαμβάνει τὴν διαφορὰν τῆς τε ἀποδεικτικῆς καὶ τῆς δια- 24 a
λεκτικῆς, ἀπό τε τῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τῆς χρήσεως. Ammon. 22

„ὁ ἀποδεικνύων" ἀντὶ τοῦ ἀποδεικτικὸς καὶ „ὁ ἐρωτῶν" ἀντὶ 24 a
τοῦ ὁ διαλεκτικός. Id. 26

πάλιν δὲ ἐνταῦθα τὰ ἀρχαίως γεγραμμένα βιβλία οὐκ ἔχει τὸ (τὸν 24 a
ms.) „τινὸς ἀπό τινος," ἀλλὰ μόνον τὸ „τινὸς κατά τινος." Id. 29

ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ὕλης λαμβάνει τὴν διαφορὰν τῆς ἀποδεικτικῆς 24 a
προτάσεως πρὸς τὴν διαλεκτικήν. Id. 30

ὅρους δ' ἐκάλεσε τὰ μόρια τῆς προτάσεως ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν 24 b
ὅρων τῶν ὁριζόντων τὰ χωρία· καὶ τὴν πρότασιν γὰρ τὰ ὁρίζοντα καὶ 16
οἱονεὶ περιέχοντα καὶ ἀποκλείοντα. Id.

οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας σύνθεσιν ἐκάλεσε τὴν κατάφα- 24 b
σιν, διαίρεσιν δὲ τὴν ἀπόφασιν, λέγων „περὶ γὰρ συντιθεμένου καὶ 17
διαιρουμένου ἐστὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές" ... οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ μέγας φιλόσοφος βαθύτερον καὶ ἀκριβέστερον ἐξηγούμενος λέγει ὅτι τὸ „ἢ προστιθεμένου — ἢ μὴ εἶναι" τὰ διάφορα εἴδη τῶν προτάσεων σημαίνει· τῶν γὰρ προτάσεων αἱ μὲν αὐτόθεν ἔχουσι τὸν κατηγορούμενον ὅρον τῷ ὑποκειμένῳ συναπτόμενον, αἱ δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορούμενον, αἱ δὲ μετὰ τρόπου. πάλιν αἱ μὲν ἁπλαῖ εἰσιν, αἱ δὲ ἐκ μεταθέσεως. τοῦτο σημαίνει ἐνταῦθα, ὅτι πᾶσα πρότασις εἰς ὅρους διαλύεται. ... ἡ σύνθεσις οὖν τοῦ ἔστι σημαίνει τὰς μετὰ τρόπου προτάσεις, ἡ δὲ διαίρεσις τοῦ μὴ εἶναι σημαίνει τὰς μετὰ τρόπου ἐκ μεταθέσεως. Id.

„τεθέντων" δὲ ἀντὶ τοῦ ὁμολογηθέντων· καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς προτά- 24 b
σεις ὁ Πλάτων ὁμολογήματα καλεῖ. καὶ πολλαχοῦ λέγει „ἀπὸ τῶν 19
ὡμολογημένων" ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ῥηθεισῶν προτάσεων, οἱ δὲ Στωϊκοὶ ἀξιώματα αὐτὰ ἐκάλουν καὶ λήμματα. ... τινὲς δὲ τὸ „τεθέντων" λέγουσιν αὐτὸν εἰρηκέναι ἀντὶ τοῦ κατηγορηθέντων ... τὸ „τεθέντων" οὐ πρὸς διαστολὴν τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν εἴρηται ... τὸ δὲ „τινῶν" εἶπε διορίζων αὐτὸν ἀπὸ τῶν μονολημμάτων συλλογισμῶν. ... ἐπειδὴ τὸ κατὰ τὴν ὕπαρξιν μὲν ἀναγκαῖον οὐ παντὶ συλλογισμῷ ὑπάρχει, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν παντί, διὰ τοῦτο εἶπε τὸ „συμβαίνει" ἀντὶ τοῦ ἀκολουθεῖ. ... τινὲς δὲ ἐνόμισαν, ὅτι τὸ „τῷ ταῦτα εἶναι" εἶπε διὰ τοὺς θελομένους (leg. καλουμένους) παρ' αὐτῷ ἀτελεῖς συλλογισμούς. ... ὁ δὲ Βοηθὸς ἑνδέκατος ἀπὸ Ἀριστοτέλους γενόμενος ἐναντίως τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τούτου ἐδόξασε καὶ καλῶς ἐδόξασε καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι πάντες οἱ ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι τέλειοί εἰσιν. τούτῳ ἠκολούθησε Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος, ἔτι μέντοι καὶ ὁ Μάξιμος ἀκροατὴς ἦν Ἱερίου τοῦ Ἰαμβλίχου ἀκροατοῦ, καὶ Θεμίστιος δὲ ὁ παραφραστὴς τῆς ἐναντίας ἐγένετο δόξης τῆς καὶ τῷ Ἀριστοτέλει δο-

κούσης· τούτοις οὖν τοῖς δυσί, τῷ τε Μαξίμῳ καὶ τῷ Θεμιστίῳ, ἐναντία περὶ τούτου δοξάζουσι καὶ κατασκευάζουσιν, ὡς ᾤοντο, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς καὶ διήτησεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς καὶ δέδωκε τὴν ψῆφον Μαξίμῳ καὶ Ἰαμβλίχῳ καὶ Πορφυρίῳ καὶ Βοηθῷ. φαίνεται δὲ καὶ Θεόφραστος ὁ Ἀριστοτέλους αὐτοῦ ἀκροατὴς τὴν ἐναντίαν αὐτῷ περὶ τούτου δόξαν ἔχων, τούτοις δὲ τοῖς ἀπὸ Βοηθοῦ ἠκολούθησε καὶ ὁ μέγας Πρόκλος καὶ ὁ τούτου διδάσκαλος καὶ ὁ ἡμέτερος πατήρ, ὅτι καὶ οἱ ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι πάντες τέλειοί εἰσιν. Ammon.

25 a οὐ λέγει δὲ ἐνταῦθα περὶ τῶν τριῶν βοηθειῶν, ἀλλὰ περὶ μόνης
1 τῆς ἀντιστροφῆς, ἐπειδὴ καὶ ἀσαφεστέρα ἐστὶ καὶ οἱ πλείους συλλογισμοὶ διὰ ταύτης βοηθοῦνται. ... περὶ δὲ τῆς ἐκθέσεως ἐρεῖ τούτου τοῦ βιβλίου πρὸς τῷ τέλει, ἐν δὲ τοῖς μέσοις περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ... ἔκθεσις δέ ἐστιν ἡ λῆψις καὶ προβολὴ μερικοῦ τινος καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ὅλον πιστουμένη ... ὥστε συντόμως εἰπεῖν ἡ ἔκθεσις παράδειγμά ἐστιν. Id.

τριάκοντα ἓξ συζυγίαι εἰσὶν ἐν ἑκάστῳ τῶν σχημάτων δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἀνάγκη τὰς προτάσεις συνερχομένας εἰς γένεσιν τῶν συλλογισμῶν ἢ ὁμοειδεῖς εἶναι ἢ ἀνομοειδεῖς. ὁμοειδεῖς δὲ λέγω κατὰ τὸ εἶδος τῶν προτάσεων, ὅταν ἢ ἄμφω καθόλου ὦσιν ἢ ἄμφω μερικαὶ ἢ ἄμφω ἀπροσδιόριστοι, καὶ δῆλα τούτων τὰ παραδείγματα· εἰ δὲ ἀνομοειδεῖς εἰσιν, ἢ καθόλου μετὰ μερικῆς εἰσιν ἢ καθόλου μετὰ ἀπροσδιορίστου ἢ μερικὴ μετὰ ἀπροσδιορίστου. καὶ εἰ μὲν ὁμοειδεῖς εἰσι, γίνονται δώδεκα διαφοραί· ἢ γὰρ ἄμφω καθόλου εἰσὶ καὶ ποικίλλονται κατὰ τὸ ποιὸν τετραχῶς, τουτέστιν ἢ ἄμφω καταφατικαὶ ἢ ἄμφω ἀποφατικαὶ ἢ ἡ μὲν πρώτη καταφατικὴ ἡ δὲ δευτέρα ἀποφατικὴ ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ἡ μὲν πρώτη ἀποφατικὴ ἡ δὲ δευτέρα καταφατική· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν μερικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροσδιορίστων· ἀνὰ τέσσαρας γίνονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ ἄμφω ἀνομοειδεῖς εἰσιν, ὀκταχῶς ποικίλλονται. ἔστω γὰρ καθόλου μετὰ μερικῆς καὶ ἔστω ἡ μὲν πρώτη πρότασις καθόλου ἡ δὲ δευτέρα μερική· τετραχῶς αὕτη ποικίλλεται, ἢ γὰρ ἄμφω καταφατικαὶ ἢ ἄμφω ἀποφατικαὶ ἢ ἡ μὲν πρώτη καταφατικὴ ἡ δὲ δευτέρα ἀποφατικὴ ἢ ἀνάπαλιν. εἰ δὲ ἡ μὲν πρώτη ἐστὶ μερικὴ ἡ δὲ δευτέρα καθόλου, πάλιν τετραχῶς αὗται ποικίλλονται. ἔχομεν οὖν ... Marc. (Stephani nomen huic schol. adiectum est).

32 b δικαίως οὖν οἱ Πλατωνικοὶ οὐ προσίενται τὰς ἐνδεχομένας ἀντι-
24 στροφάς· ζητοῦμεν γὰρ αὐτὰς διὰ τοὺς συλλογισμούς, οἱ δὲ συλλογισμοὶ ὑπὸ τεχνῶν ἢ ἐπιστημῶν προβάλλονται. Marc.

43 b τοῦτο τῆς τοπικῆς πραγματείας διακρίνειν (cod. διακρίνον), ποῖα
7 μὲν ὡς ὁρισμοὶ ἕπονται, ποῖα ὡς ἴδια, ποῖα ὡς συμβεβηκότα καὶ τίνα ὡς γένη. Id.

45 a ἀνάγεται τὸ τὰ ΒΗ ἀσυνύπαρκτα εἶναι εἰς τὸ τὰ ΔΗ τὰ αὐτὰ
13 εἶναι. ἐπεὶ γὰρ τὸ Β τῷ Α παντὶ τῷ δὲ Η οὐδενί, ἐν πρώτῳ σχήματι ἀλλότριον τὸ Α τοῦ Η, πάντα δὲ τὰ ἀλλότρια τοῦ Α ἐν τῷ Δ ἐστί, τὸ (fort. τι) ἄρα τῶν Δ ταὐτόν ἐστι τῷ Η, ἡ δὲ λέξις φησίν· ἕπεται τῷ τὰ ΒΗ ἀσυνύπαρκτα εἶναι τὸ τὰ ΒΘ τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' οὐχ, ὡς ἔφην,

τὸ τὰ ΔΗ τὰ αὐτὰ εἶναι. καὶ ἔστι γραφικὸν τὸ ἁμάρτημα. ἔδει γὰρ
ἀντὶ τῶν ΒΘ τὰ ΔΗ γεγράφθαι. Marc.

„τὰ πρότερον", ὅτι ἀνάγκη τρία μόνα εἶναι τὰ σχήματα· καὶ γὰρ 47 a
καὶ τὴν γένεσιν τῶν συλλογισμῶν ἀποδιδόντες τρία μόνα ταῦτα ἐδεί- 6
κνυμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν προτάσεων. εἰ τοίνυν καὶ ἀνα-
λύοντες εἰς ταῦτα μόνα ἀναλυομένους εὕροιμεν αὐτὴν ἑαυτῇ σύμφω-
νον, εὑρήσομεν τὴν ἀλήθειαν. Id.

ἄρα μὴ ὥσπερ αἱ ἀσυλλόγιστοι παρὰ τὴν ὕλην συνῆγον, οὕτω καὶ 49 b
αἱ συλλογιστικαὶ παρὰ τὰ στοιχεῖα καὶ αὐτὰ ὕλη ὄντα. τἀληθὲς ἢ 33
ψεῦδος τοῦτο· καὶ γὰρ κἂν ἕτερα ᾖ τὰ στοιχεῖα, τὸ αὐτὸ συνάγεται,
χρώμεθα δὲ τοῖς στοιχείοις διὰ τὸν μανθάνοντα ὥσπερ καὶ ὁ γεωμέ-
τρης τοῖς καταγραφομένοις ἐν τῷ ἀβακίῳ. Id.

τὸ μὲν δεύτερον βιβλίον τῶν Ἀναλυτικῶν συμβάλλεται εἰς τὴν δια- 52 b
λεκτικὴν μέθοδον ὥσπερ τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀποδεικτικήν. Laur. 38

ὑπόθεσίν φησι τὴν πρώτην εἰλημμένην πρότασιν εἴτε ἁπλῶς εἴτε 63 a
διὰ συλλογισμοῦ. Id. 15

ἰδίως γράφειν ἐλέγοντο οἱ ἐν γεωμετρίᾳ ἀποδεικνύντες, ἐπειδὴ 65 a
καταγράφοντες ἀπεδείκνυον. λέγει δὲ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ἐάν τις ὅτι 5
παράλληλοί εἰσιν ἀποδεικνύῃ διὰ τοῦ πᾶσαν εὐθεῖαν εἰς δύο εὐθείας
ἐμπίπτουσαν τὰς ἐντὸς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ποιεῖν· τοῦτο γὰρ
αὐτὸ ἂν δειχθείη, τὸ δύο ὀρθαῖς ἴσας εἶναι τὰς ἐντὸς γωνίας, διότι
παράλληλοί εἰσιν αἱ εὐθεῖαι. Id.

ὁμοίως φησὶ τὰ ἀποφατικὰ συμπεράσματα κατὰ τὴν δύο πρὸς τὸν 65 a
ἕνα ὁμοίαν ἄδηλον σχέσιν ἐν πρώτῳ καὶ τρίτῳ, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ 33
σχήματι καὶ προτάσεως καὶ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος ἡ δεῖξις
τοῦ ἐν ἀρχῇ τῷ μὴ ἀντιστρέφειν τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικόν· τοῦτο
γὰρ δηλοῖ τὸ „καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότεραι αἱ προτάσεις" ... προτάσεις
λέγει νῦν τὰ συμπεράσματα. Id.

„συστοιχίαν" εἶπεν, ὅτι ἐπὶ τῶν συνεχῶν προτάσεων τῶν ἐν τῷ 66 b
συλλογισμῷ ἄλλος ὑπ' ἄλλον λαμβάνεται μέσος. Id. 27

τουτέστι κἂν δοκῶμεν δὲ εἰδέναι, οὐχ ὡς αἰσθητὸν ἴσμεν, ἀλλ' 67 b
ὡς καθόλου τῷ φαντάζεσθαι αὐτὸ καὶ ἔχειν τὴν αὐτοῦ φαντασίαν, 1
ἀλλ' οὐχ ὡς ἐνεργοῦντες δι' αὐτό. Marc.

τὰς ὑπολήψεις κοινότερον ἐπιστήμας ἐκάλεσεν. Laur. 67 b 3

ὅπερ γάρ, φησί, καὶ ἐπὶ τοῦ εἰκότος (εἰδότος fort.) ἀφ' ἑκατέρου 67 b
συλλογισμοῦ μίαν πρότασιν καὶ ἐν ἑαυτῷ γινώσκοντι, ὅτι, εἰ ἀμφο- 7
τέρας ἑκατέρου εἴποι, ἑαυτῷ ἐναντιοῦται. Marc.

δοκεῖ αὕτη δευτέρα δεῖξις εἶναι τοῦ αὐτοῦ, τουτέστι τῆς ἀντι- 67 b
στροφῆς τῆς ΒΔ (leg. ΒΑ), οὐκ ἔστι δέ· καὶ γὰρ ἡ προειρημένη δεῖ- 38
ξις ἡ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος οὐ προβαίνει ἄνευ τῆς
τοῦ συμπεράσματος ἀντιστροφῆς, καὶ αὕτη πάλιν οὐ προβαίνει ἄνευ
τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος, διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ὅτι ᾧ τὸ Β τὸ Γ
ὑπάρχει. ἀσαφὲς δέ ἐστι τὸ ῥητὸν καὶ ἀκαταλλήλως κείμενον. Id.

καλῶς εἶπε „βούλεται"· ὁ μὲν γὰρ διὰ σημείου συλλογισμὸς ὡς 70 a
ἀποδεικτικῇ προτάσει κέχρηται αὐτῷ, οὐκ ἔστι δὲ ἀποδεικτική, οὐδ' 7

εἰ ἀναγκαῖον εἴη τὸ σημεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν σημεῖον, ἕπεται οὐ ἔστι σημεῖον, ἡ δὲ ἀπόδειξις οὐ μόνον ἐκ τῶν γνωρίμων, ἀλλὰ καὶ πρώτων προέρχεται ... οὐκ ἀντιδιέστειλε τὴν ἀναγκαίαν πρότασιν τῇ ἀποδεικτικῇ, ὡς φήθησάν τινες, ἀλλ' ἐπεσφράγισεν, ὅτι ἀναγκαία ἐστί· τὸ γὰρ „ἢ" ἀντὶ τοῦ καὶ ληπτέον, ἀντὶ τοῦ καὶ ἀναγκαῖον τὸ σημεῖον. Id.

70 a 10 *ἰστέον ὅτι ἐνθύμημα μίαν πρότασιν τοῦ συλλογισμοῦ λέγει καὶ οὐ τὸ συμπέρασμα ἐπάγει, καί ποτε μὲν τὴν μείζονα παραλιμπάνει, ποτὲ δὲ τὴν ἐλάττονα. τὴν μὲν μείζονα ὡς ὅταν εἴπῃ· ὁ δεῖνα καλλωπιστής, καὶ μοιχὸς ἄρα, τὴν δὲ ἐλάττονα ὡς τὸ παρ' Αἰσχίνει· ὁ τοῖς οἰκείοις πονηρὸς καὶ μισότεκνος δημοσίοις οὗτος οὐκ ἂν εἴη καλός· οὐκοῦν καὶ ὁ Δημοσθένης οὐκ ἔστι καλός ... τὸ σημεῖον ἢ ἐπίσης ἢ ἐπ' ἔλαττον ἢ ἐπὶ πλέον.* Id.

70 b 7 *μέτεισιν ἐπὶ τὸ φυσιογνωμονεῖν. ἐπεὶ γάρ τινες πίστιν ποιοῦνται, φυσιογνωμονοῦνται δὲ οἷον σημείοις τισὶ κεχρημένοι, εἰκότως μετὰ τὸ σημεῖον ὑπέθετο καὶ περὶ φυσιογνωμονικῆς πίστεως διαληψόμενος.* Id.

Εἰς τὰ ὕστερα Ἀναλυτικά.

In lib. I. Ambros. L, 93; Magent. e Laur. 71, 12 et Paris. Reg. 1972.

Σκοπὸς δ' ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ διδάξαι συλλογισμοῦ, οὗ χάριν καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα ἐδίδαξε. προετάγη δὲ ἡ παροῦσα πραγματεία τῆς διαλεκτικῆς, διότι αὕτη μὲν πρὸς τὸ ἀναγκαῖον καταγίνεται, ἐκείνη περὶ τὸ πιθανόν ... ἡ περὶ συλλογιστικῆς μεθόδου διαλαμβάνουσα ... ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικὰ ἐκ τοῦ τιμιωτέρου μέρους ... διδάσκει ἐν τῷ περὶ ἀναλύσεως, πῶς δεῖ ἀναλύειν τὸν συλλογισμὸν καὶ τὸν μέσον εὑρίσκειν, καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικά, ἡ δὲ ἀποδεικτικὴ ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικὰ οὐχ οὕτως· οὐδὲν γὰρ τῶν πρὸ αὐτῆς τιμιώτερον, ἀλλ' ἐπιγέγραπται οὕτως αὕτη, καθόσον καὶ ὁ μέσος ὅρος ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται ἀπὸ ἀναλύσεως ἢ καὶ αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς καὶ αἱ ἄμεσοι προτάσεις. ἢ Ἀναλυτικὰ ἐπιγέγραπται ἀπὸ τοῦ ἀνέρχεσθαι ἡμᾶς δι' ἀναλύσεως ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν ἐπὶ τὰ αἴτια, ἐξ ὧν ἐστι τῷ αἰτιατῷ καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ γινώσκεσθαι (ἢ καὶ αἱ — γινώσκεσθαι adiicit Paris. Reg. 1972). *λέγεται δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ὄργανον, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὅλον βιβλίον ἐκλήθη. ... ἵνα γοῦν μὴ περιπλανᾶται ἡ ψυχὴ περὶ τὴν κρίσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους, παρέδωκεν (παρέδωκαν* ms.) *ἡμῖν ὡς ὄργανον τὴν ἀπόδειξιν ... ἀλλ', ὃ μὲν διέλαθε, λέγεται τὸ ὄργανον λογικὴ πραγματεία, διότι παραδίδωσι μεθόδους τινὰς χρησιμευούσας εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ τέ-*

χνην, τὸ δὲ διαλαμβάνον περὶ μεθόδων κοινῶς χρησιμευουσῶν εἰς πάντα λογικὴ λέγεται. Magent.

ῥητορικοὺς δὲ λέγει συλλογισμοὺς τὸν παραδειγματικὸν καὶ τὸν 71 a
ἐνθυμηματικόν. (Laur.) λέγεται δὲ τὸ παράδειγμα ἐπαγωγή, διότι 9 sq.
ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς φιλοσόφοις ἡ ἐπαγωγή, τοῦτο ἐστι τὸ παράδειγμα ἐν τοῖς ῥήτορσι. διαφέρουσι δὲ διότι ἡ ἐπαγωγὴ τὸ καθόλου πιστοῦται διὰ τῶν μερικῶν, ἡ δὲ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ἐπαγωγὴ τὸ μερικὸν πιστοῦται διὰ τῶν μερικῶν. (Reg.) Magent.

τὰ κοινὰ ἀξιώματα ἢ καὶ τὰς ἀμέσους προτάσεις ὀφείλομεν γινώ- 71 a
σκειν καὶ κατὰ τὸ ὅτι ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ τί ἐστιν. Laur. 15

ἡμικύκλιον λέγει τὴν ἐπικάλυψιν τῆς καλάμης τὴν διὰ δακτύλων. 71 a
κατεσοφίζοντο γοῦν τινες οὕτως. ἔγραφον ἐν τῇ χειρὶ τρίγωνον. 21
Reg.

„τοῦτον τὸν τρόπον" ἤγουν ἐν τῷ ὑποπεσεῖν τῇ αἰσθήσει ... 71 a
ἔσχατα δὲ λέγει τὰ μερικὰ ὡς μὴ ἔχοντα ἕτερα ὑποκάτω αὐτῶν κείμε- 22
να. Laur.

ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον, ἐάν τι ὡδὶ γινώσκει, ἤγουν κατὰ τὸ μερικόν, 71 b
καθὸ καὶ μανθάνει αὐτὸ ὡς ἀγνοῶν, „καὶ ὥς" ἤγουν κατὰ τὸν τρόπον 8
τῆς δείξεως. Id.

καίτοι, εἰ δεῖ ἐκ πρώτων ἀρχῶν λαμβάνεσθαι τὰς προτάσεις τῆς 71 b
ἀποδείξεως, πῶς δυνατὸν καὶ γνωρίμους ἡμῖν αὐτὰς εἶναι; οὐ γάρ. 21
τὰ γὰρ προσεχῆ καὶ καθέκαστ[illegible] ἡμῖν ἐστι γνώριμα. Ambros.

λαμβάνεται δὲ τὸ πρότερον ἀντὶ τοῦ προσεχεῖς (leg. προσεχοῦς v. 71 b
προσεχές)· ὁ γὰρ πάππος αἴτιος τοῦ ἐγγόνου, ἀλλὰ πόῤῥω, προσεχὲς 30
δὲ αἴτιον ὁ πατήρ. Laur.

„τοιαῦτα" ἐκ κοινῆς ἐννοίας καὶ φυσικῆς τῷ μανθάνοντι γινω- 72 a
σκόμενα. Id. 17

φαίνεται ἀπὸ τούτου ὁ Ἀριστοτέλης λέγων ὡς τὴν μίαν ὀφείλει γι- 72 a
νώσκειν, τὴν δὲ ἑτέραν συμβαίνει πολλάκις ἀγνοεῖν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον 28
λέγει, ἀλλὰ ... φησίν· ἢ καὶ τὰς δύο προτάσεις τὰς ἐν τῷ συλλογισμῷ ληφθείσας ὀφείλομεν ἐπίστασθαι κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν ὡς κοινὰ ἀξιώματα οὔσας, ἢ εἰ καὶ αἱ δύο προτάσεις ἀξιώματα οὐκ εἰσίν, ἀνάγκη τὴν μίαν τὴν μείζονα κοινὸν ἀξίωμα εἶναι καὶ γινώσκειν αὐτὴν κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν. εἰ δὲ συμβῇ τὴν ἐλάττονα ἔμμεσον εἶναι καὶ ἀποδεικτικήν, μὴ πρότερον δεῖ λαβεῖν αὐτὴν ἐν τῷ ἀποδεικτικῷ συλλογισμῷ, εἰ μὴ καὶ ταύτην ἀπόδειξις δι' ἀποδείξεως. Id.

μήτε βέλτιον εἰδὼς ἢ κατὰ ἀπόδειξιν. Ambros. μήτε διακείμενος 72 a
καὶ γινώσκων βέλτιον καὶ κρειττόνως παρὸ εἰ ἐτύγχανεν εἰδὼς αὐτὰς 34
δι' ἀποδείξεως. Laur.

„τοῦτο" ἤγουν τὸ μὴ γινώσκειν τὰς προτάσεις μᾶλλον τῶν συμ- 72 a
περασμάτων τῶν πιστευόντων, ἤγουν τῶν πιστευομένων καὶ γινωσκο- 35
μένων δι' ἀποδείξεως. Id.

„ἢ οὐχ ἁπλῶς", τοῦτο λύσις ἐστὶ τῆς ἐνστάσεως καί φησιν· οὐχ 72 b
ἁπλῶς καὶ κυρίως ἀπόδειξις ῥηθήσεται ἡ κύκλῳ δεῖξις, ἀλλὰ δεῖξις, 31
ὥστε καλῶς ἀπεδόθη ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀποδείξεως. Id.

72 b 39 ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν *A* εἶπε *Γ*, ἵνα διὰ τῆς ἑτερότητος τοῦ στοιχείου δηλώσῃ ὅτι τὸ μὲν *A* εἴληπται. Laur.

73 a 6 δέδεικται δὲ ὅτι ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι ἢ οὐ γίνεται κύκλῳ δεῖξις ἢ οὐ τοῦ ληφθέντος γίνεται συλλογισμός. Laur.

73 a 37 τὸ δὲ „αὐτοῖς" ἀντὶ τοῦ τισὶν ὑποκειμένοις ληπτέον. Id.

74 a 8 „ἀνώνυμον" ἤγουν ἀόριστον. ἀόριστον δὲ τοῦτό φημι ὡς μὴ δυνάμενον ἐπὶ ποσῶν μόνων θεωρεῖσθαι καὶ ἐφ' ὧν εἴπομεν εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ποιῶν καὶ οὐσιῶν, καὶ λαμβάνοντες τοῦτο τὸ κοινὸν καὶ λέγοντες· ἐὰν τέσσαρα τάδε (τὰ δὲ ms.) ἀνάλογον ἔχωσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἕξουσιν, οἴονται μὲν καθόλου δεῖξαι, οὐ δεικνύουσι δὲ διὰ τὸ εἶναι τὸ κοινὸν τοῦτο ἀόριστον. Id.

74 a 9 ὡς τὸ τρίγωνον ἐφ' οὗ καθόλου δείκνυται καὶ πρώτως τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, ἔησε (ἐάσει v. εἴασε?) δέ τις ἐπὶ τοῦ καθόλου τούτου τριγώνου τὴν ἀπόδειξιν ποιῆσαι, ἀποδείξει δὲ τοῦτο τὸ πάθος ὑπάρχειν (ὑπάρχει ms.) ἐπὶ μέρει τινὶ τοῦ τριγώνου, ἤγουν ἐν τῷ ἰσοσκελεῖ ἢ ἐν τῷ ἰσοπλεύρῳ. Id. cf. Philop.

74 a 15 οὐκ ἔστι δὲ καθόλου ἡ ἀπόδειξις τούτου, ἤγουν τοῦ μὴ συμπίπτειν, διότι τοῦτο τὸ μὴ συμπίπτειν συμβαίνει αὐταῖς, μὴ ὅτι ὡδὶ ἴσαι, ἤγουν οὐ διότι μόνον αἱ ἐντὸς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ἀλλ' ᾗ ὁπωσοῦν ἴσαι, ἀλλὰ καὶ διὸ ἡ ἐκτὸς γωνία ἴση ἐστὶ τῇ ἐντός. οὐ προσφυὲς δέ ἐστι τὸ παράδειγμα τοῦτο. Id.

74 a 26 „ἢ μιᾷ ἀποδείξει" ἤγουν τῇ ἐπ' εὐθείας δείξει, „ἢ καὶ ἑτέρᾳ" ἤγουν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ. Id.

75 a 15 ἐὰν λάβῃ ἐνδεχόμενον μέσον μὴ εἰδὼς ὅτι ἐνδεχόμενός ἐστι ... ἢ κἂν γινώσκῃ ὅτι ὁ ληφθεὶς ἐνδεχόμενός ἐστιν, οὐδὲ ὅλως οἰήσεται ὅτι ἐπίσταται. Id.

75 a 17 τουτέστι δι' ἀμέσων, οἷον ὅτι ἡ σελήνη σκιὰν οὐ ποιεῖ, τὸ σκιὰν οὐ ποιοῦν ἐκλείπει, ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει. αἱ προτάσεις αὗται ἄμεσοί εἰσι· δείκνυται γὰρ ἡ ἐλάττων, ὅτι ἡ σελήνη σκιὰν οὐ ποιεῖ ... ὁμοίως καὶ ἡ μείζων, ὅτι τὸ σκιὰν οὐ ποιοῦν ἐκλείπει. Id.

75 a 25 ἰστέον δὲ ὅτι ἕτερον τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἕτερον τὸ ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης καθολικώτερον. Id.

75 a 42 ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα λέγει κοινὰ εἶναι τὰ κοινὰ ἀξιώματα ὡς ὃ εἶπον ἀξίωμα, ἀλλ' οὖν προϊὼν λέγει ὅτι διαφορά τίς ἐστι καὶ ἐν τούτοις· ὁ μὲν γὰρ γεωμέτρης λαμβάνει ὃ εἶπον ἀξίωμα ἐπὶ μεγεθῶν ... ὁ δὲ ἀριθμητικὸς ἐπὶ ἀριθμῶν. Id.

75 b 40 ὅτι πολλοὶ πολλαχῶς περὶ τοῦ τετραγωνισμοῦ διέλαβον, ἀκριβῶς μέντοι οὐδεὶς ἀπεφήνατο· καὶ γὰρ οὗτος ὁ Βρύσων καὶ Ἱπποκράτης ὁ Χῖος καὶ Ἀντιφῶν ὁ σοφιστὴς καὶ ὁ μέγας Ἀρχιμήδης ... ὁ δ' Ἱπποκράτης διὰ τῶν τμημάτων ἤγουν μηνίσκων, ὁ δ' Ἀντιφῶν διὰ τῆς διχοτομίας τοῦ ἐγγεγραμμένου εἰς τὸν κύκλον τετραγώνου τῶν πλευρῶν, μόνος δ' ὁ μέγας Ἀρχιμήδης σχεδὸν ἀπέδειξε τοῦτο, κατ' ἀκρίβειαν μέντοι οὐδείς. Ambros.

77 a 19 „τὸ πρῶτον" ἤγουν ὁ μείζων ὅρος. Laur.

προσέθετο τὸ „συλλογιστικόν", ἵνα μὴ δόξῃ τισὶ περὶ διαλεκτι- 77 a
κοῦ ἐρωτήματος λέγειν. Laur. 36

ἡ δὲ κατὰ διάθεσιν ἄγνοια ἢ παρὰ (περὶ cod.) τὴν ὕλην γίνεται ἢ 77 b
παρὰ τὸ εἶδος· παρὰ μὲν τὴν ὕλην, ὅταν λαβών τις ψευδεῖς προτάσεις 20
συνάξῃ ψευδὲς συμπέρασμα ... παρὰ τὸ εἶδος, ὅταν ἀληθεῖς μὲν λά-
βῃς προτάσεις, τὸ δὲ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ οὐ τηρήσῃς ὑγιές. Id.

συναπτέον „τὴν ἄγνοιαν" τῷ „γεωμετρικὰ" οὕτως· ποῖά ἐστιν 77 b
ἐρωτήματα γεωμετρικὰ κατὰ ἄγνοιαν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ ἀγεωμέτρη- 18
τον. Id.

μαθήματα λέγονται ἡ γεωμετρία ἡ ἀριθμητικὴ ἡ μουσικὴ καὶ ἡ 77 b
ἀστρονομία. Id. 20

πολλαπλασίαν ἀναλογίαν ἐνόησαν τοὺς ἐπιμορίους ἀριθμούς. ἐπι- 78 a
μόριοι δὲ ἀριθμοί εἰσιν ὁ ἡμιόλιος ὡς ὁ τρία πρὸς τὸν δύο ... ὁ ἐπί- 1
τριτος ... ὁ ἐπιτέταρτος ... καὶ εἶπον ταχίστην τὴν αὔξησιν γίνεσθαι
καὶ τὴν γένεσιν τῶν ἀριθμῶν καὶ (κατὰ opinor) τὰς τοιαύτας ἀναλο-
γίας ... λέγεται ὁ τρία πρὸς τὸν τέσσαρα ὑποεπίτριτος καὶ ὁ δύο
πρὸς τὸν τρία ὑφημιόλιος. Id.

λαμβάνει τὸ Α „ὂν" ἤγουν ἀληθὲς συμπέρασμα. τούτου δὲ ὄντος 78 a
ἀληθοῦς ἔστι ταδί, ἤγουν εἰσὶν αἱ προτάσεις ἃς οἶδεν ὅτι εἰσὶν ἀλη- 8
θεῖς. Id.

ἤγουν κατὰ τὴν λῆψιν τῶν ἀμέσων προτάσεων· ἔδειξε γὰρ ὅτι 78 a
ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ εἰλήφθω (fort. εἴληπται) αἴτια καὶ αἰτιατὰ ἐξισά- 25
ζοντα. Id.

κατὰ ἀπόφασιν ἄγνοιά ἐστιν ἣν ἔχει ὁ ἰδιώτης. Id. 79 b 23

ἤγουν διὰ οὗ μέσου συνάγεται τὸ ἀληθές, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου 80 b
συνάξει τὸ ψεῦδος. Id. 18

ἐξ ἀφαιρέσεως λέγεται τὰ γεωμετρικά. εἰ γὰρ καὶ ἡ ἐπιφάνεια καὶ 81 b
ἡ γραμμὴ καὶ τὸ τρίγωνον ἔνυλά εἰσιν, ἀλλ' ὁ γεωμέτρης ... θεωρεῖ τὰ 3
εἴδη αὐτῶν αὐτὰ καθ' αὑτά. Id.

οἱ γὰρ λέγοντες πάντα εἶναι ἀπόδεικτα διὰ τὸ ἀεὶ εἶναι ἀδύνατον 82 a
(leg. δυνατὸν) μέσον ὅρον λαβεῖν τῆς προτεθείσης προτάσεως εἰς τοῦτο 7
προάγονται, ἤγουν τὸ λέγειν μηδενὸς εἶναι ἀπόδειξιν. Id.

„ἐκείνως" ἤγουν ἐν α' καὶ β' σχήματι δέδεικται. Id. 82 b 25

„ἐκείνων" ἤγουν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῶν κάτω εἰς τὸ ἄνω προόδου τῶν 82 b
κατηγοριῶν. Id. 35

ἢ αὐτὸ τὸ καθόλου ξύλον ὑπόκειται ἢ ξύλον τι οἷον πλάτα- 83 a
νος. Id. 14

τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν „ᾧ ἐνυπῆρχε" καὶ νοητέον οὕ- 84 a
τως· ᾧ τινι τῷ περιττῷ ὑπάρχοντι καὶ κατηγορουμένῳ τοῦ ἀριθμοῦ 19
ἐνυπῆρχεν ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ περιττοῦ. Id.

„καὶ τὰς ἀρχάς" ἤγουν καὶ κατὰ τὰς ἀρχάς. τινὰ δὲ τῶν ἀντι- 84 a
γράφων ἔχουσι „καὶ κατ' ἀρχάς." Id. 32

οὐκ ἀνάγκη οὖν τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαι κατὰ πλειόνων ἀεὶ διὰ μέ- 84 b
σου τινὸς ὅρου· εἰ γὰρ ἀεὶ ἔσται μέσον λαβεῖν τῆς ληφθείσης προτά- 12

σεως, ἔσται μέσα διαστήματα, ἤγουν ἔμμεσοι προτάσεις ἄπειροι. γράφεται δὲ καὶ „ἄμεσα διαστήματα" καὶ νοεῖται οὕτως, ὡς οὐκ ἀνάγκη τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαί τινων ἀεὶ διὰ μέσου, ἐπεὶ ἔσται καὶ εὑρίσκονται ἄμεσοι (εὑρίσκεσθαι ἀμέσους fort.) προτάσεις. Laur.

84 b ἔξω πίπτει ἤγουν μεταμείβουσιν οἱ ἐν αὐτῷ ὅροι τὴν οἰκείαν
33 τάξιν ἐν τῷ προσλαμβάνεσθαι τὸ Γ. Id.

85 a ποιεῖ ἡμᾶς δοξάζειν καὶ νομίζειν τοῦτο τὸ καθόλου εἶναί τι.
32 Id.

85 a περὶ ὄντος, ἤγουν τῶν μερικῶν, ἢ μὴ ὄντος, ἤγουν παρὰ ἡ κα-
36 θόλου δεῖξις. Id.

85 a ὥσπερ καὶ οἱ γεωμέτραι περὶ τὸ ἀνάλογον ποιοῦσιν. ἀρχόμενοι
37 γὰρ ἀπὸ τῶν μερικῶν ἐπὶ τὸ καθόλου καταντῶσιν. Id.

85 b τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα τὸ ἀπὸ τοῦ καθ' αὑτὸ μᾶλλον ἐφαρμόζει
4 τῇ καθόλου παρὰ τῇ κατὰ μέρος. Id.

85 b εἰ παντὸς καθόλου ἐστὶν ὁρισμός ... ὁ δὲ ὁρισμὸς φύσιν τινὰ
15 δηλοῖ καὶ εἶδος, λοιπὸν ἄρα τὸ καθόλου οὐκ ἔστι μὴ ὄν. Id.

87 a ἡ δὲ στιγμή ἐστιν οὐσία θετὴ ἤγουν ἐν ὑποκειμένῳ θεωρουμένη·
36 ἐν γὰρ γραμμῇ θεωρεῖται ... τὰ μὲν εἴδη λέγοντες (οἱ Πυθαγόρειοι) μονάδας ὡς ἀμερῆ, τὴν δὲ ὕλην δυάδα ὡς διαιρετὴν καὶ μεριστήν· πᾶσα γὰρ διαίρεσις κατὰ διχοτομίαν γίνεται. διὰ δὲ τοῦ τρία τὰ σώματα ἐδήλουν ὡς τριχῇ διαστατὰ καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τὸ τριμερὲς αὐτῆς, διὰ δὲ τῆς τετράδος τὸν χρόνον· τέσσαρας γὰρ ἔχει καιρούς. Id.

87 b ἠρεμίζεσθαι καὶ ἠρεμίζειν δέ ἐστι τὸ (οὐ adi.?) ταχέως κινεῖσθαι.
12 Laur. marg.

88 a δείξας τὴν αἴσθησιν ἑτέραν τῆς ἐπιστήμης νῦν φησίν· ἀλλ' εἰ καὶ
1 ἑτέρα ἐστίν, ἀλλ' οὐ πάντη ἀσυντελές ἐστι πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἀλλ' ὄργανον ταύτης ἐστίν. Laur.

88 a 20 „καὶ γὰρ ἔστιν", τοῦτο λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως. Id.

88 a ἢ ἐκ παραλλήλου ληφθήσεται τοῖς ἄνω ῥηθεῖσι καὶ διὰ μὲν τοῦ
35 „εἴσω" ὀφείλεις νοεῖν τὸ πρῶτον σχῆμα ... διὰ δὲ τοῦ „ἔξωθεν" τὸ δεύτερον καὶ τρίτον. ἢ οὕτως νοήσεις τοῦτο· διὰ μὲν τοῦ „εἴσω ἔχειν" δηλώσεις τὸν ἐλάττονα ὅρον ὡς ὑποκείμενον τῷ μείζονι καὶ ἐμπεριεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ, διὰ δὲ τοῦ „ἔξω" τοὺς μείζονας ὅρους ὡς ἀεὶ κατηγορουμένους καὶ μὴ περιεχομένους ὑπό τινος. Id.

88 b τοῦτο οὐχ ἕτερον ἐπιχείρημα, ἀλλὰ σκευαστικὸν (κατασκευαστι-
6 κὸν leg.) τοῦ προσεχῶς ῥηθέντος ἐπιχειρήματος. Id.

88 b 7 τοῦτο ἕτερον ἐπιχείρημα. Id.

88 b οὐδὲ τῶν συμπερασμάτων ἀπείρων ὄντων ἐνδέχεται τὰς προτά-
9 σεις εἶναι πεπερασμένας, ὃ συμβαίνει, εἰ συγχωρήσει τις τὰς αὐτὰς εἶναι προτάσεις πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Id.

88 b εἰ δὲ λέγει τις τὰς πρώτας ἀμέσους προτάσεις ταύτας εἶναι ἀρ-
20 χὰς ταύτας. Id.

89 a τοῦτο δὲ τὸ μέσον, δι' οὗ ὁ δοξάζων συλλογίζεται, ἀνάγκη εἶναι
16 ἐνδεχόμενον. Id.

εἰ ἡ ἀληθὴς δόξα καὶ ἡ ψευδὴς λέγεται ταὐτὰ τῷ ὑποκειμένῳ, οὐ μέντοι γε [δὲ del.] τῷ ὁριστικῷ λόγῳ. Id. 89 a 26

„ὁμοίως" ὡς ταὐτὰ ὄντα τῷ ὑποκειμένῳ, τῷ δὲ λόγῳ ἕτερα. Id. 89 a 33

„ὅπερ ἀνθρώπου" ἤγουν μέρος αὐτοῦ ἐν τοῖς φυσικοῖς, ὡς ἐν τῷ περὶ ψυχῆς. Id. 89 a 35

In libr. II Riccard. chart. fol. 10, Theod. Prodr. e Paris. Reg. 1917, Schol. marg. eiusdem cod.

Σκοπὸς*) τοίνυν ἐνταῦθα τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τοῦ ἐν ἀποδείξει ἀκριβολογήσασθαι μέσου καὶ διδάξαι, ὅπως ποτὲ θηράσιμος γεγονὼς οὐ μόνου τοῦ συμπεράσματός ἐστιν αἴτιος, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ πράγματος. ἐπεὶ δὲ τὸν μέσον αἴτιον εἶναι χρεὼν καὶ ὡς ἔφαμεν αἴτιον, κοινῇ περὶ παντὸς αἰτίου διδάσκει, τοῦ ποιητικοῦ φημὶ καὶ ὑλικοῦ καὶ εἰδικοῦ καὶ τοῦ τελικοῦ καὶ μάλιστά γε τοῦ εἰδικοῦ, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν τοῦ ὁριστικοῦ. εἶδος γὰρ τοῦδέ τινος ὁ ὁρισμὸς ἐκείνου ἐστί. καὶ κατὰ τοῦτο λέγομεν εἰδοποιεῖσθαι ἕκαστον, καθ' ὃ ἀμέλει καὶ ἀφορίζεται. μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ὁριστικοῦ αἰτίου διαλαμβάνει, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῶν αἰτίων τὸ αἰτιώτατον, τοῦ μὲν ὑλικοῦ ὑποκειμένου διὰ τὸ ὑπὸ τούτου ἐκεῖνο τάττεσθαι καὶ ὁρίζεσθαι καθ' ἑαυτὸ ἀορισταῖνον καὶ ἀτακτοῦν, τοῦ δὲ ποιητικοῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν τῷ ποιουμένῳ τὸ ποιοῦν, καθάπερ ἐν αὐτῷ ὁ ὅρος ἐστί, τοῦ δὲ τρίτου καὶ τελικοῦ, ὅτι τὸ μὲν τέλος, κἂν τούτου ἕνεκα τὰ γινόμενα γίνηται, ἀλλ' ὕστερόν τε (δὲ fort.) συναναφαίνεται, τὸ δὲ εἶδος αὐτῷ συνυπάρχει καὶ συμπέφυκε τῷ εἰδοποιουμένῳ δὲ (τε fort.) καὶ ὁριζομένῳ. ἐπιγέγραπται δὲ Ἀναλυτικὰ ἰδίως τὸ παρὸν βιβλίον, δηλαδὴ τὸ πρῶτόν τε καὶ δεύτερον βιβλίον τῆς Ἀποδεικτικῆς, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον καθ' ὃ δὴ καὶ τὸ περὶ συλλογισμοῦ εἴρηται. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ τιμιωτέρου μέρους τῆς συλλογιστικῆς μεθόδου ἡ ἐπιγραφὴ τέθειται, τιμιώτερον δὲ τὸ οὗ ἕνεκα, δηλονότι ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἕνεκά του, δηλονότι τῶν πρὸς τοῦτο συμβαλλομένων ὀργάνων, τουτέστιν ἁπλῶν φωνῶν καὶ προτάσεων καὶ συλλογισμῶν καὶ τῶν ἄλλως συμπαραλαμβανομένων. οὐ τοίνυν κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ πραγματεία Ἀναλυτικὰ ἐπιγέγραπται, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀναλύσεως ἡμῖν αἱ ἀρχαὶ ταύτης εὑρίσκονται, ἀπὸ τῶν ἡμῖν προτέρων καὶ αἰτιατῶν ἐπὶ τὰ φύσει πρότερα ἢ τὰ αἴτια ... τοῦτο ἡ ἀνάλυσις ἐκ τῶν αἰτιατῶν ἀνιοῦσα ἐπὶ τὰ αἴτια, εἶτα ἡ ἀπόδειξις ἐκ τῶν αἰτίων ἐπὶ τὰ αἰτιατὰ κάτεισιν ... ἐπεὶ οὖν ἐν ἀποδείξει οὐ μόνον ὁ ὁρισμὸς γίνεται μέσον ἤτοι τὸ εἰδικὸν αἴτιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ αἴτια τό τε ποιητικὸν καὶ τὸ ὑλικὸν καὶ το τελικόν, ζητήσεις περὶ τούτων καὶ δείξει ὅτι καὶ ταῦτα τὰ τρία αἴτια μέσα λαμβανόμενα ποιοῦσιν ἀπόδειξιν. Riccard.

---

*) Eadem occurrunt apud Theod. Prodr.

εἰ ἔστι	*διαιρετική*
τί ἐστιν	*ὁριστική*
ὁποῖόν τί ἐστιν	*ἀποδεικτική*
καὶ διὰ τί ἐστιν	*ἀναλυτική.* Vat. 1294 et 243.

89 b 23 *ἀρχὴ τῆς μεταφράσεως κεφάλαιον πρῶτον. τίνα τὰ ἐπὶ πασῶν ἐπιστημῶν ζητούμενά τε καὶ γινωσκόμενα; Τὰ ζητούμενα ἐπὶ πάσης γνώσεως ἐπιστημονικῆς ἰσάριθμά ἐστι τοῖς γινωσκομένοις πράγμασιν, ὧνπερ γνωστῶν πραγμάτων ἔχομεν ἐπιστήμην* (eadem in Reg. 1917 marg.) ... *ὅταν μὲν γὰρ πότερον τόδε τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχει τῷδε τῷ ὑποκειμένῳ, οἷον τὸ ἐκλείπειν τῷ ἡλίῳ ἢ οὔ, καὶ τῇ γῇ τὸ κινεῖσθαι ἢ μή, τὸ ὅτι ζητοῦμεν, ὥστε δῆλον ἂν εἴη ἐντεῦθεν, ὅτι ἐπὶ τῶν συνθέτων ζητημάτων ἐφαρμόζει τὸ ὅτι· τὸ γὰρ πότερον ἐπὶ δύο τινῶν εἴωθεν ἐρωτᾶσθαι.* Riccard.

τὸ δὲ τὰ ζητούμενα ἴσα εἶναι τοῖς εἰς ἐπιστήμην ἐρχομένοις μὴ κατ' ἀριθμὸν τῶν ἀτόμως ζητουμένων εἰρῆσθαι ὑποληπτέον· οὐ γὰρ ὅσα ζητεῖται ταῦτα καὶ εὕρηται, ἀλλὰ κατὰ τὰ γένη τῶν ζητημάτων ἐκδεκτέον τὸν λόγον. Prodr.

89 b 24 *τὸ εἰ ἔστιν αὐτόθι ζητεῖ εἰ ὑφίσταται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸ δὲ τί ἐστιν αὐτὴν τὴν τοῦ πράγματος οὐσίαν ζητεῖ, τὰ δέ γε λοιπὰ δύο τὰ καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχοντα ἐπισκέπτεται, οἷον ὁποῖον ἀθάνατον ἡ ψυχὴ καὶ διὰ τί ἀθάνατον ... τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι διαλεκτικά ... τὸ δὲ ὁποῖόν τι καὶ τὸ διὰ τί κυσματικά.* E prooemio comm. anon., quod omissum est in ed. Ald. 1534 fol.

89 b 26 *ὅταν τι σύνθετον προθῶμεν πρόβλημα, ἤγουν ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχον δηλοῦν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ „εἰς ἀριθμὸν θέντες" ... ὅταν οὖν τοῦτο ποιῶμεν, τὸ ὅτι ζητοῦμεν. νικαίας.* (Eustrat.) Reg. 1917 marg.

89 b 32 *„ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν" οὐχ ὡς ἐν προτάσει οὐδ' ὡς ἐν κατηγορουμένῳ καὶ ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἐν ἁπλῇ φωνῇ οἷον ἔστι θεὸς ... ἢ μή;* Riccard.

90 a 5 *φησὶ „συμβαίνει ἄρα" τῇ τοῦ ἀκροατοῦ συνέσει καταλιπὼν τὸ εἰ ἔστιν εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ σύνθετον διελεῖν καὶ τῷ μὲν ἁπλῷ τὴν τοῦ εἰ ἔστι κυρίως κλῆσιν ἀπονέμειν, τῷ συνθέτῳ τὴν τοῦ ὅτι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τί ἐστιν εἰς τὸ σύνθετον καὶ τὸ ἁπλοῦν διελόμενον τὸ σύνθετον μὲν ὀνομάσαι διότι, τὸ δ' ἁπλοῦν τί ἐστιν ἰδιοτρόπως προσαγορεῦσαι.* Prodr.

90 b 1 *πλάνην οὐ μικρὰν τῇ τοῦ ἀκροατοῦ διανοίᾳ παρεχόμενον τοῦ μηδὲν διαφέρειν ὁρισμὸν ἀποδείξεως ἐκ τοῦ λέγειν, ὅτι ταὐτόν ἐστι τὸ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν.* Id.

90 b 5 *δείκνυσιν ἄλλον ὄντα τὸν ὁρισμὸν παρὰ τὴν ἀπόδειξιν, ἀλλὰ μᾶλλον παρὰ τὸν συλλογισμόν ... ἐκ τοῦ μᾶλλον ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν ἤτοι τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ γὰρ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ ἡ ἀπόδειξις, ἄρα εἴ τι τοῦ ὅλου γένους δηλαδὴ τοῦ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον ἀλλοτριῶν* (*ἀλλοτριοῦν* leg.) *ἐστί, πολὺ πρότερον ἀλλοτριοίη καὶ τοῦ εἴδους, τῆς ἀποδείξεως.* Id.

ὅτι τὸ μὲν ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτικόν ἐστι τὸ ἔχειν οἰκείαν καὶ 90 b
πρόσφορον αὐτοῦ γνῶσιν δι' ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ, τοῦ δὲ ὁρι- 10
στοῦ αὖθις οἰκεία γνῶσίς ἐστιν ὁ ὁρισμός. Riccard.

ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ τοῦτο ἐλέγετο, εἶναι τὸ ἐπίστασθαι ἀποδεικτικῶς τὸ ἔχειν ἀπόδειξιν. εἰ τοίνυν ἀποδεικτικῶς τὰ ἀποδεικτικὰ ἐπιστάμεθα, ἀπόδειξιν ἔχοντες αὐτὰ ἐπιστάμεθα. εἰ δὲ ταῦτα καὶ δι' ὁρισμοῦ ἐπιστάμεθα, συμβήσεται ταῦτα ἐπίστασθαι ἀπόδειξιν μὴ ἔχοντες (leg. ἔχοντας). Reg. 1972 marg.

ἔτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίας τινός ἐστι γνωρισμός, ἡ δὲ ἀπόδειξις 90 b
τῶν καθ' ἑαυτὰ συμβεβηκότων ἐστὶ παραστατική, φανερὸν ὅτι τά γε 16
τοιαῦτα οὐκ οὐσίαι. Riccard.

ὡς ἐκεῖ ἄτοπον ἐδείκνυτο (s. ἐδέδεικτο, ἐδέκειτο ms.) ἀπόδει- 90 b
κτον δι' ὅρου γινώσκεσθαι διὰ τὸ συμβαίνειν τὸ ἀπόδεικτον ἐπίστα- 20
σθαι χωρὶς ἀποδείξεως, οὕτω κἀνταῦθα ἄτοπον τὸ γινώσκειν τὸ ὁριστὸν δι' ἀποδείξεως ἐκτὸς ὁρισμοῦ. Prodr.

μία μὲν δὴ αἰτία καὶ περὶ τούτου ἡ αὐτή. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ὅτι οὐχ οἷόν τε τοῦ αὐτοῦ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεως καὶ ὁρισμοῦ... ὁ μὲν ὁρισμὸς ἀπεκληρώσατο τὰς φύσεις παριστᾶν τῶν πραγμάτων, ἡ δὲ ἀπόδειξις δείκνυται τὰ κατηγορούμενα τοῖς ὑποκειμένοις καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς. Riccard.

ἐνταῦθα τὸ ἀνάπαλιν ἔδει λέγειν τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ γὰρ μή, 90 b
ὁ τὴν ἀπόδειξιν ἔχων ἄνευ ὁρισμοῦ τὸ ὁριστὸν ἐπιστήσεται. Prodr. 23

ὅπερ τὸ δεύτερον ἀπόρημα ἦν, κἂν νῦν ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει 91 a
τῶν ἄλλων προτέτακται. Id. 7

ὁπότε γὰρ ἔλεγε μὴ τοῦ τί ἐστιν εἶναι ἀλλὰ τοῦ διὰ τί τὴν 91 a
ἀπόδειξιν, μεταποδείκνυσθαι πάντως τὸν ὁρισμὸν ὑπετίθετο, εἴ γε 14
ἕτερα γένη ζητημάτων καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένα τὸ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν... ἐκεῖ ἐζήτει τὸ εἰ τὸ αὐτὸ γινώσκειν δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως δυνατόν, νῦν δὲ ζητεῖται εἰ ἔστιν ἀποδεῖξαι τὸν ὁρισμόν, ὅτι ἐκείνου ἐστὶν ὁρισμὸς οὗ ὁρισμὸς εἶναι λέγεται. Reg. 1917 marg.

τὸ „ταῦτα δ' ἀνάγκη" διττῶς νοεῖται, ἢ γὰρ τοῖς ἄνωθεν συν- 91 a
τάττεται ἢ τοῖς κάτω. Id. 16

ἀσυναρτήτως λέγων καὶ ἐλλιπῶς — ἀκεραιωθείη δ' ἂν ὁ λόγος καὶ πρὸς τὸ σαφέστερον προχωρήσειεν, ἐὰν οὕτω προθέντες εἴπωμεν. εἰ δὲ διὰ συλλογισμοῦ τις καὶ ἀποδείξεως ἐνίσταιτο δεικνύναι τὸν ὁρισμόν, δεῖ αὐτὸν ὁρικὰ καὶ τὰ δύο λήμματα λαβεῖν τοῦ συλλογισμοῦ, ἃ καὶ ἀντιστρέφειν ἀνάγκη, ἐπεὶ καὶ ὁρικά εἰσιν. ὅτι δὲ αὕτη τῆς λέξεως ἡ διάνοια τῷ Ἀριστοτέλει δηλοῖ καὶ τὸ ἐπαγόμενον. Prodr.

τὸ λεγόμενόν ἐστι τοιοῦτον. λοιπόν, εἰ τὸ Α ὁρισμος τοῦ Β καὶ 91 a
τὸ Β τοῦ Γ, τὸ Α ὁρισμὸν εἶναι τοῦ Γ. Marg. 1917. 18

συνάψας τὸ παντὸς τῷ καθόλου οὐδεὶς μὲν ἐπέσκεπται τῶν ἀρ- 91 a
χαίων ἐξηγητῶν ... δεῖ ἄρα καὶ ἄμφω ταῦτα ἔχειν τὸν ὁρισμὸν τό 19

τε κατὰ παντὸς τοῦ ὁριστοῦ καὶ τὸ καθόλου κατηγορεῖσθαι· τοῦτο γὰρ καὶ τὸν φιλόσοφον ὑπαινίττεσθαι. Prodr.

91 a 21 „διπλώσας", τουτέστι δύο ὅρους ἐφεξῆς λαβὼν ἔν τε τῇ μείζονι καὶ ἐλάττονι προτάσει. Marg. 1917.

91 a 23 μὴ κατὰ πάντων ὅσων λέγεται, δηλονότι τοῦ Γ. Prodr.

91 a 24 καίτοι ἀπορήσειεν ἄν τις διὰ τί τῆς μείζονος προτάσεως ὁρικῆς οὔσης, τῆς δὲ ἐλάττονος μὴ τοιαύτης, οὐ τῇ μείζονι τῶν προτάσεων τῇ ὁρικῇ ἀκολουθήσει τὸ συμπέρασμα... τῇ χείρονι μᾶλλον ἢ τῇ κρείττονι ἕπεσθαι τὸ συμπέρασμα δεῖ. Id.

91 a 33 ἐνδέχεται δέ, φησίν, ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσιν ὡς ἐν ἃ ταὐτοῖς (?) καὶ ἐν ὅροις ἀρχοειδεστέροις σκοπεῖν τὸ λεγόμενον, λέγω δὴ τὸ εἰ ἔστι συμπεράναι, ὅτι τὸ Α ὁρισμός ἐστι τοῦ Γ. ὁ δὲ Ἀλέξανδρός φησιν ὅτι χρὴ δύο προτάσεις προθεμένους ἀμέσους ἐπὶ πραγμάτων σκοπεῖν τὸ λεγόμενον· τότε γὰρ φανερώτερον ἐπὶ ὕλης ἐξεταζόμενον. Marg.

91 b 3 κατασκευάζει τὸ εἰρημένον ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπιχειρῶν. Ib.

91 b 7 κἂν γὰρ ὅροι καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις κεῖνται (leg. κέωνται) τοῖς διαστήμασι μὴ μέντοι καὶ ὡς ὅροι κατηγορῶνται ὧν κατηγοροῦνται, οὐδ' οὕτως ὁρικῶς περανοῦμεν. Prodr.

91 b 16 οὐ γὰρ δεῖ, φησί, τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον εἶναι ὡς ὑπάρχειν περὶ αὐτοῦ ἔτι λαβὰς ἐρωτήσεων. Id.

91 b 24 ἀσυλλόγιστος ἡ χρῆσις γίνεται καὶ ἐκείνων αὐτῶν τῶν δυνατῶν ὄντων συλλογισθῆναι, οἷον τὸ ζῷον διὰ μέσου τοῦ αἰσθητικοῦ συλλογισθῆναι δυναμένου ἀσυλλογίστως λαμβάνεται. Id. Similia Riccard.

91 b 28 ταῦτα μὲν οὖν παρίεται μὲν τοῖς ἀπροσέκτοις καὶ συγκεχώρηται, ἐνδέχεται δὲ λῦσαι τὸ ἁμάρτημα τοῦ (τοῦτο fort.) ὀρθῶς διαιροῦντα τῷ μηδὲν μὲν συμβεβηκὸς λαμβάνειν, πάντα δὲ τὰ οὐσιώδη καὶ ἐν τῷ τί ἐστι καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ἀπὸ τοῦ πρώτου γένους τὴν διαίρεσιν ποιεῖν. Riccard.

παρίεται μὲν ταῦτα τοῖς ἀπροσέκτοις καὶ συγκεχώρηται. ἐνδέχεται δὲ τὸν ὀρθῶς καὶ φρονίμως διαιροῦντα ταύτας ἰατρεῦσαι τὰς νόσους. Prodr.

91 b 34 τὸ εἰς γνῶσιν ὁρισμοῦ συμβάλλεσθαι τὴν διαίρεσιν μὴ μέντοι συλλογιστικῶς ἀποδεικνύναι τὸν ὁρισμόν. Id.

91 b 37 „συμπ. — μέσων" τοιαῦτα δ' ἂν εἶεν τὰ ὑποθετικά τε καὶ μονολήμματα. Riccard.

92 a 3 ἤτοι ὁ ἀπὸ τῶν διαφορῶν τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως συναγόμενος οὐκ ἀναγκαστικῶς δείκνυται ὅτι ἐστὶν ὁρισμός. Marg.

92 a 5 ὥστε εἰ καὶ δοίημεν ἐκ διαιρέσεώς τι δείκνυσθαι, ἀλλ' ἀπόδειξις ἐντεῦθεν οὐ γίνεται ὁρισμοῦ, ἐπεὶ μηδὲ ὁρισμὸς γίνεται συλλογισμὸς ἤτοι συμπέρασμα ἀποδείξεως. Riccard.

92a 6 ἀλλ' ἄρα (ἄρα ms.) ἔστιν ἀποδεῖξαι τὸν οὐσιώδη καὶ ὁριστικὸν λόγον ἐξ ὑποθέσεως μέσῳ (cod. μέσου) χρησάμενον ὅρῳ τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὁρισμοῦ λαβόντα τε ὑποθετικῶς τὸν μέλλοντα ποιήσασθαι τὴν ἀπόδειξιν ὁρισμὸν μὲν εἶναι καὶ φύσιν τοῦ πράγματος λόγον ἐκ τῶν ἰδίων ἐν τῷ τί ἐστι λαμβανόμενον, ὅπερ ἐστὶν ἡ μείζων πρότασις,

ταῦτα δὲ μόνα τὸ ζῷον τὸ πεζὸν τὸ δίπουν ἐν τῷ τί ἔστι τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐλάττων πρότασις καὶ πᾶν ἢ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἴδιον εἶναι ἤτοι ὁρισμὸν ἀνθρώπου, ὅπερ ἐστὶ τὸ συμπέρασμα; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶναι καὶ ἡ φύσις τοῦ ὁρισμοῦ. ποῖον δὴ τοῦτο; λόγος ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστι λαμβανόμενος. Riccard.

ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἐν συλλογισμῷ τινὶ λαμβάνεται ὁ τοῦ συλλογι- 92 a
σμοῦ ὅρος... οὕτως οὐδὲ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ δέον ἐνεῖναι μέ- 11
σον ὅρον τῇ ἀποδείξει τοῦ ὁρισμοῦ. Id.

ἐπάγει παραδειγματικῶς εἰς δήλωσιν τοῦτο. Marg. 92 a 12

συγκεχωρήσθω μέν σοι, λέγει, λαμβάνειν εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ ὁρι- 92 a
σμοῦ ἄλλα τινά, δι' ὧν δειχθείη ὁ ὁρισμός, ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ἀπο- 25
δείξεσι τὰς προτάσεις λαμβάνοντες οὕτως ἀναγκάζομεν τὸ συμπέρασμα, πλὴν ἔστω τὸ λαμβανόμενον ἕτερον τοῦ εἰς δεῖξίν σοι προκειμένου καὶ μήτε τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ μήθ' ἕτερον μέν, τὴν δὲ αὐτὴν ἔχον ἀναλογίαν καὶ ἀντιστρέφειν δυνάμενον πρὸς ἐκεῖνο. ἀμφοτέρως γὰρ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι συμβήσεται. Prodr.

λαμβάνει οὖν ὁ ὑποθετικῶς ἀποδεικνύων τὸν ὁρισμὸν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ ἄλλον ὁρισμόν... ὅθεν καὶ πάλιν αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνων τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον. πλὴν τὸ μέλλον λαμβάνεσθαι ὡς μέσον καὶ αἴτιον εἰς τὴν τοῦ ὁρισμοῦ ἀπόδειξιν ἄλλο τι ἔστω καὶ μὴ ὁρισμός. Marg.

ἀλλὰ μὴ αὐτὸ ὃ δεῖ δεῖξαι μηδὲ τοιοῦτον ὃ τὸ αὐτό (τῷ αὐτῷ 92 a
cod.) ἐστι τῷ δεικνυμένῳ καὶ ἀντιστρέφον αὐτῷ. Riccard. 27

εἰ ὁ τὸ τί ἐστι δεικνὺς ἅμα αὐτῷ καὶ τὸ ὅτι ἐστὶ δείκνυσιν, ἄτο- 92 b
πον· πῶς γὰρ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ δύο κατὰ γένος διάφορα;... 8
καὶ ὥσπερ τὴν δεικνύουσαν ὅτι ἐστὶν ἀπόδειξιν οὐκ ἐνδέχεται σὺν αὐτῷ δηλοῦν καὶ τὸ τί ἐστιν, οὕτως οὐδὲ τὸν ὁρισμὸν δεικνύντα τὸ τί ἐστιν ἐνδέχεται σὺν αὐτῷ δηλοῦν καὶ τὸ ὅτι ἐστίν. Marg.

εἰ μὴ ἄρα γε τοῦτο ὁρισμὸς εἴη· μόνος γὰρ αὐτὸς οὐκ ἀποδεί- 92 b
κνυται, τὸ δὲ λέγειν περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὄντων ὡς ἄρα ἔστι, 13
τοῦτο οὐκ ἔστιν οὐδενὸς ὁρισμός. οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν, ἀλλ' ὁμώνυμος φωνή, ὥστε ὁ τὸ εἶναι κατηγορῶν ὁτουοῦν πράγματος οὐ τὴν φύσιν, ἀλλὰ μόνην τὴν τοῦ πράγματος παρίστησιν ὕπαρξιν ὅτι ἔστιν. ἡ ἄρα ἀπόδειξις ἔσται τοῦ ὅτι ἐστίν. Riccard.

πλὴν τῆς οὐσίας ἤτοι τοῦ τί ἐστιν... εἰ δὲ μὴ οὐσία τὸ εἶναι πᾶσιν, ὃ μὴ οὐσία ἀποδείξει δείκνυται· ἀποδείξει ἄρα τὸ ὅτι ἐστὶ δείκνυται. Marg.

ὅτι δέ ἐστιν ἔχον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἀποδεί- 92 b
κνυσιν ἡ ἀπόδειξις· τί οὖν δείξει λοιπὸν ὁ τὸ τρίγωνον ὁριζόμενος 16
ἢ πάντως καὶ οὗτος τὸ τρίγωνον, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως. Riccard. Iisdem verbis Marg.

ὅτι ἐστὶν ὁ δὲ ὁ ὅρος τοῦ δὲ τοῦ ὁριστοῦ. Riccard. et 92 b
Marg. 20

92 b ὀρείχαλκός ἐστιν ὃν καλοῦμεν ἤλεκτρον, ὡς δ' ἐνίοις δοκεῖ βο-
22 τάνη ὄρειος ἐκ τοῦ ὄρει χαίρειν ἐτυμολογουμένη. Prodr. et Riccard.

ἔχει τις λέγειν ὅτι οὗτος ὁ ὁρισμὸς προσαρμόσειε καὶ τῷ ἐν τῷ ὄρει γινομένῳ χαλκῷ. Marg.

92 b ὥσπερ οὖν οὐδεμία ἀπόδειξις ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, ὅτι τοῦδέ
33 ἐστιν ὄνομα ὀνομαστοῦ, οὕτως οὐδὲ οἱ ὁρισμοὶ τοῦτο προσδηλοῦσιν ὡς ὀνοματώδεις ὑποκείμενοι. Riccard.

εἰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τόδε τὸ ὄνομα ἦν τοῦδε τοῦ ὀνομαστοῦ φύσει ἄν, οὐ θέσει ἦν τὰ ὀνόματα καὶ οὔτε ὁμωνύμως ἐλέγετό τι οὔτε πολυωνύμως. Prodr.

93 a ἐπεὶ δέ ἐστιν, ὡς ἔφαμεν, ταὐτὸν τὸ εἰδέναι τί ἐστι καὶ τὴν αἰ-
4 τίαν τοῦ εἰ ἔστιν, ... αἴτιον δὲ τοῦ ἐγχωρεῖν γενέσθαι ἀπόδειξιν ὁρισμοῦ διὰ συλλογισμοῦ τόδε ἐστίν, ὅτι ἔχομέν τινας ὁρισμοὺς ἐξ ὕλης ἢ εἴδους ἀποδεδομένους καὶ οὗτοι ἢ ἀντιστρέφουσι πρὸς τὰ ὁριζόμενα ἢ οὐκ ἀντιστρέφουσι, ∴ ἐπεὶ δὲ καὶ πᾶσιν ἀπόδειξις ἐκ προτέρων γίνεται, ἀνάγκη τοῦ ὑλικοῦ ἀπόδειξιν γενέσθαι διὰ μέσου τοῦ εἰδικοῦ οὕτως. ὁ θυμούμενος ὀρέγεται ἀντιλυπήσεως, τοῦ δὲ ὀρεγομένου ἀντιλυπήσεως ζεῖ τὸ περὶ καρδίαν αἷμα, ὁ ἄρα θυμούμενος ζέον ἔχει τὸ περὶ καρδίαν αἷμα. ... αἰτία δὲ τοῦ εἶναι ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ αὕτη ἐστίν, ὅτι ἔστι τι, ὁ εἰδικὸς ὁρισμὸς δηλαδὴ ὡς αἴτιον ἐν μέσῳ λαμβανόμενος, καὶ τοῦτο τὸ μέσον αἴτιον ἢ ταὐτόν ἐστι τῷ ὁρισμῷ ἢ ἕτερον, καὶ εἰ ἕτερον, ἢ ἀποδεικτικόν ἐστιν ἢ ἀναπόδεικτον ὡς ὁ εἰδικὸς ἀμέσως ὑπάρχων τῷ θυμῷ. εἰ τοίνυν τὸ αἴτιον ἢ ὁ ὑλικὸς ὁρισμός ἐστιν ἄλλο παρὰ τὸ ὁριστὸν καὶ ἀποδέχεται τοῦτο ἀποδεῖξαι διὰ προτέρου τινός, πρότερον δὲ εἶναι δέδεικται τὸ εἰδικόν, ... ἀνάγκη μέσον λαβεῖν αἴτιον ἐν συλλογισμῷ τὸ εἰδικόν. Riccard.

93 a ἐν τούτῳ γὰρ μόνῳ τῷ σχήματι δειχθείη ἂν ὁ ὁρισμός, ἐπεὶ καὶ
8 ἐν μόνῳ τούτῳ τὸ κατηγορικὸν καθόλου συνάγεται. Prodr.

93 a 19 „οὐκ ἄνευ τοῦ ὅτι" ἤγουν τοῦ εἰ ἔστιν. Marg.

93 a ἀπὸ τοῦ ἔχειν τι τοῦ πράγματος αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ κα-
22 τάληψιν δέξασθαί τινα τῆς οὐσίας ἐχομένην αὐτοῦ. Ib.

93 a δύο εἰπὼν εἶναι τρόπους τῆς τοῦ εἰ ἔστι γνώσεώς φησι πῶς
25 τούτων ἔχει ἑκάτερον πρὸς τὴν τοῦ τί ἐστιν εἴδησιν. Prodr.

93 a ἃ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν εἰ ἔστι, ταῦτα σχεδὸν οὐδὲ οἴ-
26 δαμεν εἰ ἔστιν. Riccard.

93 a ὥσπερ τὸ οὕτω (τὸ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος) γινώσκειν οὐδὲ γινώσκειν
27 ἐστίν, οὕτως τὸ ζητεῖν περί τινος τί ἐστι μὴ εἰδότας τὸ εἶναι αὐτὸ μηδὲ ζητεῖν ἐστίν ... ἐπίστησον δὲ ὅτι πολλάκις ἐν τούτοις ἀδιαφόρως ἐχρήσατο τῷ ὅτι ἐστὶ καὶ εἰ ἔστι διὰ τὸ ἐπὶ τῶν ἑτέροις ὑπαρχόντων δεῖξαι μέλλειν τὸ προκείμενον. Marg. Similia ap. Prodr.

93 a ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ἐκ τῆς ὕλης γνῶσις πορρωτέρα ἐστὶ τοῦ γνωστοῦ,
28 ἐγγυτέρα δ' ἡ ἐκ τοῦ εἴδους, „ὡς ἂν ἔχωμεν πρὸς τὸ ..." Prodr.

93 a πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ ὁρισμοῦ ... ἔστω πρῶτος μὲν τρόπος ὁ ὧδε
29 ἐκκείμενος, δηλονότι ὁ διὰ τοῦ εἰδικοῦ αἰτίου δεικνύς. Riccard. et Prodr.

τὸ ζητεῖν εἰ ἔστι τις αἰτία δι' ἣν ἐκλείπει ἡ σελήνη καὶ τὸ ζητεῖν 93 a
εἰ ἔστιν ὁρισμὸς αἰτιώδης καὶ εἰδικὸς καὶ οὐσιώδης τῆς ἐκλείψεως τῆς 32
σελήνης οὐδεμίαν ἔχει διαφοράν. Marg.

ἐπεὶ διὰ ἀμέσων ἡμῖν ὁ συλλογισμὸς προβαίνει προτάσεων. Prodr., 93 a
sed marg. habet eandem explicationem quam dedit Anonym. Ald. 36
ἐὰν μόνον ὁ συλλογισμὸς προβαίνῃ διὰ προτάσεων ἀμέσων, εἰ δὲ μὴ τοιοῦτον εἴη τὸ μέσον καὶ αἴτιον ὡς μέρος εἰδικὸν εἶναι τοῦ πράγματος, ἀλλά τι τῶν κατὰ συμβεβηκός, τὸ ὅτι μὲν εἰσόμεθα, τὸ διότι δὲ οὔ. Riccard.

μηδενὸς φανεροῦ μεταξὺ ὄντος αὐτῆς καὶ ὑμῶν. Id. 93 a 38

ἰστέον ὅτι ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ὅτι ἀντὶ τοῦ εἰ ἔστι κατεχρή- 93 b
σατο, ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου καὶ τοῦ τί ἐστιν ὁ λόγος ἐνταῦθα τῷ φιλο- 2
σόφῳ. Riccard. in marg. „διότι δ' οὔπω," ἐπεὶ μηδὲ τὴν κυρίως αἰτίαν ἥτις ἐστὶν ἀντίφραξις, ἀλλὰ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἐθέμεθα μέσον. Riccard.

ἐκ παραλοίπων ἤτοι παρακεκομμένων καὶ ἐλλιπῶν (Simil. in Ricc.) 93 b
... τοῦτο γοῦν εἰδέναι χρεών, ὡς, ὅταν μὲν ὁ ἐν τῷ συλλογισμῷ μέσος 13
ὁ ἐκ τοῦ εἴδους ἐστὶν ὁρισμός, ἀκέραιος γίνεται καὶ ἀποδεικτικὸς ὁ συλλογισμός, ὅταν δὲ ὁ ἐκ τῆς ὕλης, παρακεκομμένος καὶ ἐλλιπής. Prodr.

γνώριμον, φησί, γέγονε, ὡς τὰ μέγιστα ἡ ἀπόδειξις συντελεῖ πρὸς τὸ 93 b
τί ἐστι. Marg. 15

τῶν γὰρ αἰτίων τὰ μέν, φησί, ταὐτά εἰσι τοῖς αἰτιατοῖς, τὰ δὲ ἕτερα 93 b
... οὐ πανταχοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς ὁρισμοῦ ἀληθὲς τὸ μὴ ἄνευ ἀποδεί- 19
ξεως τὸ τί ἐστι γινώσκεσθαι, ἀλλ' ἔνθα ἐστὶν αἴτιον ἄλλο, τουτέστιν ἔνθα μὴ ταὐτὸν τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατόν. Ib.

„ἄλλον τρόπον" οἷον εἰπεῖν δι' αἰσθήσεως ἢ δι' ἐπαγωγῆς. Ib. 93 b
Simil. Riccard. 23

φησὶν ὡς, ἐπεὶ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν καὶ ἀνέκαθεν ὁ ὁρισμὸς λόγος 93 b
εἶναι τοῦ τί ἐστιν ἀποδέδοται, φανερὸν ὡς ἡ ἀπόδοσις αὕτη πολὺ πρό- 29
τερον τῷ ἐτυμολογικῷ καὶ ὀνοματώδει λόγῳ ἐφαρμόσειεν ἄν. Marg.

ὁποῖός ἐστιν ὁ ἐν τῷ ζητεῖσθαι τί ἐστι τρίγωνον, τὴν μὲν τοῦ τρι- 93 b
γώνου φύσιν οὐχ ὁρισάμενος, τὸ τρεῖς δὲ γωνίας ἔχειν κατ' ἐτυμολογίαν 31
εἰπών. Riccard.

χαλεπὸν δέ ἐστι μαθεῖν ἀπὸ τοῦ ὀνοματώδους ὁρισμοῦ τὰς αἰτίας 93 b
τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἃ μὴ ἴσμεν ὅτι ἐστίν. Id. 33

„ἴσμεν" ἀπὸ τοῦ ὀνοματώδους ὁρισμοῦ. Id. 93 b 35

ἐπὶ μὲν τῆς ἀποδείξεως πρῶτον λαμβάνεται τὸ αἴτιον, οἷον ἀπόσβε- 94 a
σις πυρός, ἐπὶ δὲ ὁρισμοῦ τὸ αἰτιατόν, οἷον ψόφος ἀποσβεννυμένου 2
πυρός. Marg.

κατὰ τὴν παροῦσαν σκέψιν οὐχ ὡς περὶ ὁρισμοῦ ζητεῖν προτι- 94 a
θέμεθα, ἀλλ' ὡς αἴτιον καὶ μέσον (leg. αἰτίου καὶ μέσου), ἐπεὶ καὶ 20
τηνικαῦτα ἐπίστασθαι οἰόμεθα. Riccard.

τὸ εἰδικὸν αἴτιον καὶ τὸ ὑλικὸν προτάττει τῶν ἄλλων ὡς συντε- 94 a
ταγμένα τῷ πράγματι καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν γνωριμώτερα ... τὸ ποιη- 21

τικόν φησι τί πρῶτον ἐκίνησεν ὡς ἀκινήτου τῆς ὕλης οὔσης καὶ ἀνενεργήτου καθ' ἑαυτὴν ἡ ὕλη ἐστὶ δεομένης δὲ τοῦ κινοῦντος. **Marg.** *πρώτη ἡ εἰδική τε καὶ ὁριστική ... δευτέρα ἡ ὑλική ... ἑτέρα δὲ καὶ τρίτη ἡ ποιητικὴ ἣν καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχὴν κινήσεως καὶ ὅθεν ἡ κίνησις ἔθετο ... τετάρτη δὲ ἡ τελικὴ καὶ οὗ ἕνεκα.* **Riccard.**

94 a 24 *δόξειεν ἂν περὶ τῶν προτάσεων τοῦτο λέγεσθαι, οἰκειότερον δ' ἂν εἴη περὶ τοῦ μέσου νοεῖσθαι ... περὶ οὗ δὲ λέγομεν ὅτι ἀνάγκη τοῦδε ὄντος εἶναι τὸ συμπέρασμα τὸ μέσον ἐστίν, ὃ δεῖ ἓν εἶναι καὶ ἀμφοτέρας ἑνοῦν δι' ἑαυτοῦ τὰς προτάσεις.* **Marg.**

καὶ περὶ μὲν τοῦ ὁριστικοῦ καὶ εἰδικοῦ αἰτίου, πῶς ἐνδέχεται αὐτὸ ἐν ἀποδείξει λαμβάνεσθαι μέσον, ἐῤῥέθη, ὅπως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ λαμβάνεται δῆλον (leg. *δηλοῖ*) *ἐντεῦθεν ἕκαστα προχειριζόμενος καὶ πρῶτον τὸ ὑλικόν.* **Riccard.**

94 a 34 *κἂν ὑλικὸν ἐθέμεθα αἴτιον τὴν ἡμίσειαν τῶν δύο ὀρθῶν, ἀλλ' ἔοικέ πως καὶ τῷ ὁριστικῷ· ἡ γὰρ ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἤτοι τὸ Β ταὐτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι καὶ τῷ ὁρισμῷ τοῦ Γ, δηλονότι τῆς ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ.* **Id.**

τῷ ληφθέντι, φησί, μέσῳ ἐν τῇ προκειμένῃ ἀποδείξει ταὐτόν ἐστι καὶ ὁ ὁρισμός. διὰ τί; διότι ἕν ἐστι τῶν τοῦ ὅρου σημαινομένων. εἴρηται πρότερον τὸ σημαίνειν τὸν λόγον ταὐτὸν τῷ ὀνόματι ... ἤ, ὡς ὁ ἐξηγητὴς λέγει, καὶ ἐκληφθήσεται διττοῖς (leg. *διττῶς*) *τὸ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον, ἢ γὰρ τὸν λόγον τῆς ὀρθῆς τοῦτο σημαίνειν τὸ ἴσας εἶναι τῆς* (leg. *τὰς*) *ἐφεξῆς ἢ τοῦτο σημαίνειν τὸν συλλογισμόν, ἤγουν παριστᾶν τὸν ὁρισμὸν τῆς ὀρθῆς.* **Marg.**

94 b 8 *ἐλλιπῶς τοῦτο εἴρηται. ἔδει γὰρ προσκεῖσθαι τὸ ἔστι τοιαῦτα οἷον.* **Marg.**

94 b 12 *οὐδὲν διαφέρει εἰ καί τισιν ἐκεῖνο μᾶλλον ἔδοξε προσήκειν τῷ τελικῷ αἰτίῳ λέγεσθαι.* **Riccard.**

94 b 13 *ὁ Νικαίας φησὶν ὅτι ὡς τόπον προσυλλογισμοῦ λαμβάνει τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία.* **Marg.**

94 b 19 *τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἐπιπολάζειν, φημί, τὰ σιτία δηλαδὴ τὸ Β ἐστὶν ὥσπερ ἀντικρὺς ὁρισμὸς τοῦ πρώτου ἄκρου τῆς κατὰ τὴν πέψιν ὑγιείας.* **Riccard.**

94 b 22 *εἰ δὲ λέγοι τις, ἀλλ' οὐχ ὃ προὐθέμεθα δείκνυμεν· τὸν μὲν γὰρ τοῦ ἡμετέρου λόγου σκοπὸν εἶναι μέσον ὅρον ἐν ἀποδείξει τὴν τελικὴν αἰτίαν λαβεῖν καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, δηλονότι τὴν ὑγίειαν, ἡμᾶς δὲ νῦν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία μέσον λαβεῖν ὅρον, ὅπερ ἐστὶν ἕνεκά του καὶ αἰτιατὸν καὶ συνάγειν τὴν ὑγίειαν κατὰ τοῦ ἀπὸ δείπνου περιπάτου καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνειν, ἀκουέτω ὡς ἄρα χρὴ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους τοῦ συλλογισμοῦ ... τῷ Σωκράτει χρεία τοῦ ὑγιαίνειν, ᾧ χρεία τοῦ ὑγιαίνειν δεῖ τοῦτον ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ποιητικῶν αἰτιῶν ... ἐνταῦθα δὲ ἢ ἐπὶ τῶν τελικῶν αἰτιῶν δεῖ πρῶτον γενέσθαι τὸ Γ τὸ ἔσχατον καὶ αἰτιατόν.* **Riccard. et similia Prodr.**

οὐχ οὕτως φασί τινες τὸ „δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν" ὡς σὺ (Prodr.) *λέγεις συνάπτων πρὸς τὰ ἄνω ὡς λυτικόν, ἀλλ' οὕτω φασὶν ὡς ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς. ἐνδέχεται δὲ τὸν ἀποδεικτικῶς ὀφείλοντα συλλογίζεσθαι μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους ἤτοι τοὺς ὁρισμοὺς εἰς τὸ σαφέστερον ὄνομα* (*ὀνόματα* cod.), *ἐὰν ὁρισμοὶ ὦσιν ἀσαφεῖς ἴσως, ἐὰν δὲ τὰ ὀνόματα ἀσαφῆ, σαφέστεροι δὲ οἱ ὁρισμοί, δεῖ αὐτὸν τῶν ὀνομάτων παραλαμβάνειν τοὺς ὁρισμούς.* Marg.

γένεσιν ὀνομάζει τὴν κατὰ χρόνον τῶν αἰτίων τάξιν ὡς πρὸς τὸ 94 b
αἰτιατόν. ὡς ἐπὶ τῶν γινομένων γὰρ τὸν λόγον ποιούμενος διὰ τοῦτο 23
καὶ γένεσιν τὴν τοιαύτην τάξιν ὠνόμασεν. φησὶν οὖν ὅτι ἀνάπαλιν αὕτη ἐν τοῖς τελικοῖς εὑρίσκεται καὶ τοῖς ποιητικοῖς ἔχουσα. Marg. *ἐπὶ γὰρ τῶν ποιητικῶν προτέρα τῶν αἰτιῶν ἡ γένεσις καὶ τῆς γενέσεως τῶν αἰτιατῶν, ἐπὶ δὲ τῶν τελικῶν ὑστέρα.* Prodr.

ἐνδέχεται δὲ ἐπὶ τῶν αἰτίων τὸ αὐτὸ καὶ ἓν αἰτιατὸν διὰ δύο αἰ- 94 b
τιῶν συμπερανθῆναι πολλάκις καὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα μέσον ὅρον καὶ 27
ἕνεκά τινος εἶναι, τουτέστι τελικὸν αἴτιον καὶ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὑλικὸν αἴτιον. Riccard. Similia Prodr.

καθά που Ἐμπεδοκλῆς φησὶν (cf. Aristot. 437 b 30) *„πῦρ δ' ἔξω* 94 b
διαθρῶσκον (*διαθρέσκων* Ricc.) *ὅσον ταναώτερον ἦεν λάμπεσκεν* (*λάμ-* 30
πεκεν codd.) *κατὰ βηλὸν ἀτειρέσιν ἀκτίνεσσιν"* (*ἀκήνεσσιν* Ricc., *ἀκτινέεσσιν* Prodr.), *βηλὸν μὲν ὡς* (*ὃς* cod.) *καὶ Ὅμηρος προσαγορεύων τὸν οὐρανόν, ταναώτερον δὲ τὸ λεπτότερον ὀνομάζων, οὕτω μὲν οὖν ἐκ τῆς ὑλικῆς αἰτίας τὸ διὰ τί, ἐκ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς ἀποδώσομεν.* Ricc. et simil. Prodr.

τριῶν ὄντων ἐξ ὧν τὰ γινόμενα γίνεται, φύσεως διανοίας αὐ- 95 a
τομάτου, τῇ μὲν φύσει ἀεὶ τὸ τελικὸν συναναφαίνεται αἴτιον, „ἐν 3
δὲ τοῖς . . ." Riccard.

ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἀπὸ προαιρέσεως, μάλιστα δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς 95 a
τέχναις ἔστιν ἰδεῖν τὸ ἕνεκά του γινόμενον, ὅσαι στοχασμοῦ μετέχουσιν. 6
εἶεν δ' ἂν αὗται ἰατρική τε καὶ κυβερνητικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη. καὶ ἐν ὅσαις ἐγχωρεῖ γενέσθαι καὶ ὧδε καὶ ἄλλως ἢ ἐπιτυχίαν καὶ ἀποτυχίαν. εἰ (leg. *ἐὰν*) *μὴ ἄρα ἀπὸ τύχης ἐν ταύταις ἡ γένεσις ᾖ, τοῦ οὗ ἕνεκα καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δηλονότι τέλους. τηνικαῦτα γὰρ τελικὸν αἴτιον οὐ λέγεται, . . . ἀπὸ τύχης δὲ οὐδὲν τελικὸν αἴτιον γίνεται· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα λόγος, ἡ τύχη δὲ ἀλογίστως καὶ ματαίως ποιεῖ.* Id.

„ὥστε εἰ τὸ τέλος τἀγαθὸν" τινὰ τῶν ἀντιγράφων οὕτως ἔχει καὶ 95 a
δεῖ διαστέλλειν εἰς τὸ ἀγαθόν, τινὰ „ὥστε τὸ τέλος τἀγαθόν," τινὰ 7
„ὡς δὲ τὸ τέλος τἀγαθόν." εἰσὶ δὲ πάντα τῆς ἐννοίας. ἔστι δὲ ἡ ἔννοια τοιαύτη, ὅτι ἐν οἷς τῶν γενομένων ἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τὸ τέλος ἢ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἕνεκά του τὰ πρὸς αὐτὸ γινόμενα γίνεται, ὡς τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἐν τούτοις ἢ μηδόλως ἔχειν χώραν ἢ ἐφ' ὅ τι βραχύ. Marg.

ἐπὶ δὲ τῶν αἰτίων ἐκείνων ἐφ' ὧν μὴ ἅμα τὰ αἰτιατὰ τοῖς αἰ- 95 a
τίοις ὑπάρχουσι μηδ' ὁμόγονα, ἀλλὰ προλαμβάνει τοῦ αἰτιατοῦ ἡ 24

γένεσις τὴν γένεσιν τοῦ αἰτίου ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ καὶ ποιητικοῦ τί φήσομεν; Riccard.

95 a 28 πλὴν εἰ καὶ ἐν συλλογισμῷ ἀπὸ τοῦ ὑστέρου ἀρχόμεθα, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο δεῖ οἴεσθαι καὶ τὸ ὕστερον αἴτιον εἶναι τοῦ προτέρου. Id.

95 a 32 καὶ μή μοι λέγῃς, φησίν, ὡς, ἐπεὶ ἐν χρόνῳ ἅπασαι αἱ γενέσεις συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος, ἤδη καὶ αἱ γενέσεις τῶν ποιητικῶν καὶ ὑλικῶν αἰτιατῶν καὶ αἰτιῶν συνεχισθήσονται. ... τὸ γὰρ λέγειν ὡς, ἐπεὶ ἀληθές ἐστι τὸ εἰπεῖν γεγονέναι τὸν Σωφρονίσκον, ἀληθὲς ἔσται καὶ τόδε ὕστερον εἰπεῖν γεγονέναι τὸν Σωκράτην — κἄν τε ἀόριστον ὑποθώμεθα τὸν χρόνον τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ αἰτίου γενέσεως ἄχρι τοῦ αἰτιατοῦ, κἄν τε ὡρισμένον — ψεῦδος· ... ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ μήπω ἔτι τοῦ αἰτιατοῦ προβάντος εἰς τὸ εἶναι ἀλλὰ μέλλοντος ψεῦδος ἦν εἰπεῖν αὐτὸ γεγονέναι. Id.

κἂν ὡρισμένον θήσει τὸν χρόνον εἰπὼν ὅτι θεμελίου γεγονότος γενήσεται οἰκία, κἂν ἀόριστον λάβῃ τὸν χρόνον λέγων ὅτι, ἐπειδὴ γέγονε θεμέλιος, ἔσται καὶ οἰκία. Marg.

95 a 40 ὥσπερ ἐπὶ τῶν γενομένων ἔφαμεν μήτε τὸ ὡρισμένον τοῦ χρόνου μήτε τὸ ἀόριστον λυσιτελεῖν ἡμῖν εἰς τὸ ἀληθῶς ἐξεῖναι λέγειν τοῦ αἰτίου γεγονότος γεγονέναι καὶ τὸ αἰτιατόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων λέγομεν· οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται συμβάλλεσθαι τὸν μεταξὺ τῆς τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ γενέσεως χρόνον, κἄν τε ὡρισμένος ὑποτεθῇ κἄν τε ἀόριστος εἰς τὸ εἰπεῖν ὅτι τοῦ αἰτίου ... ἐσομένου ... ἐσεῖται καὶ τὸ αἰτιατόν. Riccard.

95 b 4 τὰ γὰρ γινόμενα ὁδῷ τινι καὶ κινήσει ἐοίκασιν ὡς εἰς πέρας ἀποτελευτῶντα τὸ γεγονός. Prodr.

εἰ γὰρ ἔδει ἐχόμενα εἶναι ἀλλήλων, μᾶλλον ἔδει ἔχεσθαι τὰ γινόμενα. Marg.

95 b 8 „ἀδιαίρετον" διότι ἀχρόνως καὶ ἐν τῷ νῦν γίνεται γεγονός. Ib.

95 b 11 ἐν τοῖς περὶ κινήσεως καθόλου τέσσαρσι βιβλίοις δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει. Riccard.

95 b 13 περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς καὶ οὐ συνεχοῦς γινομένης τῆς κινήσεως λαμβάνει τὸ μέσον αἴτιον ἐπὶ τῶν τεττάρων αἰτίων καὶ κατὰ τὰς χρονικὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω, καὶ ὅσον ἀνήκει λογικῇ πραγματείᾳ· ἀρκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο γνῶναι, ὡς ἀμέσως τὰ αἴτια τοῖς αἰτιατοῖς ἕπεται· „ἀνάγκη γὰρ ..." Riccard.

95 b 14 τὸ μέσον, τουτέστι τὸ αἴτιον. Marg.

95 b 16 ἐπίτηδες, οἶμαι, ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ παρόντι συλλογισμῷ ΑΓ τὴν μείζονα ἐκάλεσε πρότασιν ὡς οὐκ ἄμεσον οὖσαν, ἀλλὰ τὸ Β μέσον ἔχουσαν. Prodr.

95 b 17 ἀρχὴ δὲ ὡς ἐν συλλογισμῷ ἀναγκαστικῷ. Marg.

95 b 19 νῦν μὲν οὖν οὐκ ἐξ ἀμέσων τῶν προτάσεων ἀμφοτέρων γέγονεν ἡμῖν ὁ συλλογισμὸς καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀποδεικτικός ἐστιν. μεταξὺ γὰρ ὀροφῆς καὶ τοίχων ἐγχωρεῖ γενέσθαι θεμέλιον. Riccard.

95 b 30 „καὶ ἐν τούτοις" διὰ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι, ὡς ἔφαμεν. οὐκ ἔστι δέ· „οὐ γὰρ ..." Id.

πάλιν ἄλλην τοῦ μέσου διαφορὰν παραδίδωσιν ἐκ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων προσγινομένην αὐτῷ. Marg. 96 a 8

ἀεὶ γάρ, φησί, καὶ ἐπὶ παντὸς ἢ ἔχει ἢ γίνεται, τὰ δὲ ἀεὶ καὶ ἐπὶ πάντων ὡσαύτως γίνεται. Riccard.

„τοιαῦτα" κατηγορούμενα καθολικώτερα μὲν τοῦ ὁρισμοῦ, μὴ ὑπερβάλλοντα δὲ τὸ γένος ἐκείνου. Marg. 96 a 32

„τὸ δὲ τελευταῖον" ὅπερ ἐστὶ μήτε μετρεῖσθαι μήτε συγκεῖσθαι. Riccard. 96 b 1

ἀνώνυμον δὲ λέγεται γένος, ὅταν τὸ ὠνομασμένον γένος μετὰ μιᾶς ἢ καὶ δυοῖν τῶν διαφορῶν ἐνωθὲν κατηγοροῖτο τοῦ ὁριστοῦ, ὑπερτείνοι δ' ὅμως τοῦτο καὶ ὑπερβάλλοι. Prodr. 96 b 7

„ὅλον τι" ἤγουν γένους ὁρισμόν. Riccard. 96 b 15

εἰς τὰ αὐτοῦ εἰδικώτατα εἴδη, ἃ καὶ ἄτομα ὁ τοῦ σκοτεινοῦ δαίμονος υἱὸς Ἀριστοτέλης ὠνόμασεν. Riccard. 96 b 16

ἄτομα τῷ εἴδει ὠνόμασε τὰ εἰδικώτατα εἴδη, διότι καθάπερ τὰ ἐν ἀριθμῷ ἄτομα οἷον ὁ Σωκράτης οὐ δύναται τμηθῆναι εἰς δύο τοιαῦτα. Id. in marg. λέγεται πρῶτα, ὅτι ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου ἀνιοῦσι πρῶτα εὐθύς ἐστι τὰ εἰδικώτατα. Marg.

„ἐκείνων" δηλαδὴ τῶν εἰδικωτάτων. Riccard. 96 b 17

ἀρχὴ γὰρ καὶ ῥίζα τῆς ἀνευρέσεως τῶν ὁρισμῶν τῶν γενῶν ὁρισμοὶ τῶν εἰδῶν. ... οὕτω μὲν οὖν τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ᾡτινιοῦν ὑπάρχοντα θηρεύειν ἐμάθομεν ἀναλυτικῇ κεχρημένοι μεθόδῳ. Prodr.

οἷον εὐθείας γραμμῆς εἰ θηρεύοιμεν ὁρισμόν, εἰς εὐθεῖαν καὶ κύκλον χρὴ πρότερον αὐτὴν διελεῖν καὶ ταῦτα πολὺ πρότερον τῆς γραμμῆς πειραθῆναι ὁρίσασθαι. ὁμοίως κἂν εἰ γωνίας ὅρον ζητῶμεν, χρὴ διελομένους αὐτὴν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ τὴν ἀμβλεῖαν τούτων πειραθῆναι ποιεῖν ὁρισμόν. Riccard. 96 b 18

οὐχ ὡς περὶ εἰδῶν δεῖ ὁμογενῶν δέχεσθαι, ἀλλὰ γραμμῆς μὲν εἴδη εὐθεῖαν καὶ κύκλον τίθεσθαι, γωνίας δὲ ὀρθὴν καὶ ὀξεῖαν καὶ ἀμβλεῖαν, εἰ καὶ οὗτος συγχέας ἐπίτηδες ἀσάφειαν ἐποίησεν. Marg.

καὶ γὰρ τὰ οὐσιωδῶς συμβαίνοντα καὶ συντρέχοντα τοῖς γένεσιν, ἃ δὴ γένη συντίθεται ἐκ τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν· συντίθεται γὰρ ὡς (εἰς cod.) ὅλον ἐκ μερῶν οὕτω καὶ ἐξ εἰδῶν γένος. ταῦτα τοίνυν τὰ οὐσιωδῶς συμβαίνοντα τοῖς γένεσιν ὡς πάθη ἐκ τῶν ὁρισμῶν τῶν εἰδῶν ἔσται δῆλα διὰ τὸ ἀρχὴν καὶ ῥίζαν εἶναι τῆς ἀνευρέσεως τῶν ὁρισμῶν ἁπάντων τῶν γενῶν τὸν τοῦ εἴδους ὁρισμόν. Riccard. 96 b 21

„συλλογίζεσθαι" ἤγουν συλλέγειν τὸν ὁρισμόν. Marg. 96 b 28

ἐκ δύο τούτων ἐστί, γένους τε λέγω καὶ συστατικῶν διαφορῶν. Riccard. 96 b 32

ἀνάγκη τὸν διελόμενον ἤγουν τὸν ἐκ διαιρέσεως πειραθέντα δεῖξαι τὸν ὁρισμὸν μὴ δεικνύειν ἀλλ' αἰτεῖσθαι ὃ λαμβάνει τῆς διαιρέσεως μόριον. ἔτι εἰ καὶ μὴ πολὺ τῷ ὁριζομένῳ συμβάλλεται ἡ διαίρεσις, ἀλλ' ὅμως πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν. Id. 96 b 35

τῶν κάτωθεν καὶ πόῤῥω. Id. 96 b 37

97 a 13 ἀλλ' οὐ διαιροῦσιν οὐσίας οὐδὲ ἐν τῷ λόγῳ τῶν ὑποκειμένων παραλαμβάνονται. Riccard.

97 a 14 ἑρμηνεύει τίνα φησὶν ἀντικείμενα· ἑνικῷ γὰρ ὀνόματι διαφοράν φησιν. Marg.

ὅταν τὸν ἄνθρωπον ὁρίζεσθαι μέλλων διέλῃ τὸ ζῷον εἰς τὰ ἀντικείμενα, τουτέστι λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ λάβῃ τὴν πρὸς ἄλληλα τούτων διαφορὰν καὶ εἴπῃ ὅτι πᾶν ζῷον ἀνάγκη λογικὸν ἢ ἄλογον εἶναι, ... καὶ λάβῃ τὸ ζητούμενον, τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐν τῷ λογικῷ καὶ ταῦτα γινώσκῃ σὺν ἀκριβείᾳ ... Riccard.

97 a 19 ἂν ἔλθῃ μέχρι καὶ τῶν ἀτόμων ὧν οὐκέτι ἐστὶ διαφορά. Id.

97 a 26 ἔστι δὲ τούτων τῶν παρατηρημάτων ἡμῖν ἓν καὶ πρῶτον καλῶς ἔχον, ἐὰν ὥσπερ συλλογιζώμεθα καὶ δείκνυμεν (leg. δεικνύωμεν) τὸ συμβεβηκὸς ὅτι ὑπάρχει, ... οὕτω δυνώμεθα καὶ διὰ τοῦ γένους, τουτέστι τῶν τοῦ γένους τόπων, κατασκευάσαι καὶ δεῖξαι, ὅτι τὰ ληφθέντα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει. Id.

97 a 29 τοιοῦτόν τι οἷον τὸ ζῷον ὃ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπακολουθεῖ τοῖς μετ' αὐτό, δηλαδὴ τῷ λογικῷ θνητῷ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικῷ, ἐκείνῳ δὲ μὴ πάντα ταῦτα ἀντακολουθεῖ. Id.

97 b 3 ἀλλὰ γένος μὲν οὖν τό τε πρῶτον ἢ τὸ ὠνομασμένον καὶ τὸ μετὰ τῶν διαφορῶν γένος ἢ τὸ ἀνώνυμον καὶ τοῦτο προσελήφθη. Id.

97 b 7 καὶ μὴ γένος ὁρισμοῦ λαμβάνειν πειρώμενοι ἔπειτα ὁμώνυμον φωνὴν ἀντὶ γένους λαμβάνοντες ἀπατώμεθα, ζητεῖν οὖν χρὴ ἐπιβλέποντα τὰ ὑπὸ τὴν προκειμένην φωνὴν καθ' ἕκαστα. Id. Simil. Marg.

97 b 9 εἰσὶν ὅμως ἑαυτοῖς μὲν ὁμοειδεῖς. Prodr. et Riccard.

97 b 13 εἰ μὲν οὖν ἔχοιεν ἕνα λόγον, οὐκ ἔσται τὸ κύων ὁμώνυμον, ἀλλὰ γένος. Riccard.

97 b 28 καθέκαστον ἐνταῦθα οὐ τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ λέγει, ἀλλὰ τὸ εἶδος τὸ εἰδικώτατον. Marg.

97 b 31 „ἀδιαφόροις" εἴτ' οὖν μερικοῖς καὶ ἀτόμοις. Riccard.

97 b 32 εἶδος γάρ τι σαφηνίας ὁ ὅρος ἐστίν. Id.

97 b 34 τὸ ἐν ἑκάστῳ γένει εἶδος ὁρίζεσθαι χωρὶς καὶ ἰδίᾳ λαμβάνοντας καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῦ γένους ἀναλυτικῶς ἀνατρέχειν ὁρισμόν. Id.

97 b 35 ὅρα ὅτι καὶ γένους παράδειγμα καὶ ὁμωνύμου φωνῆς τέθεικεν. Marg.

εἴ σοι τὸ ὀξὺ προσκέοιτο (leg. προκέοιτο) εἰς ὁρισμόν, μὴ ἅπαν ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ φωνῇ ὀξὺ ἀποδιδόναι πειρῶ, οἷον ὅτι τὸ τῷ βαρεῖ ἐναντίον, ἔπειτα τὸ ἐν ὄγκοις ὅτι τὸ τῷ ἀμβλεῖ. Riccard.

97 b 37 διαλέγεσθαι γὰρ ἀνάγκη ἔσται πολλάκις μεταφοραῖς τὸν ἐξ ἐνδόξων ἐπιχειροῦντα καὶ περὶ τοῦ δοκοῦντος φιλονεικοῦντα, τὸν δὲ ὁριζόμενον οὐδαμῶς. Id.

98 a 1 τουτέστιν ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τῶν ἀνατομῶν καὶ ἀπὸ τῶν διαιρέσεων· ἐκ τριῶν γὰρ ἐγχωρεῖ αἰτίων αἰτιολογεῖν τὰ φυσικὰ προβλήματα, ἢ ἐκ γένους ἢ ἐκ πάθους ἢ ἐκ τοῦ ἀνάλογον. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐκ γένους συμβαλεῖται

ἡμῖν ἡ διαίρεσις, ἐν δὲ τοῖς ἐκ πάθους καὶ τοῦ ἀνάλογον ἡ ἀνατομή. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐκ γένους ... πλέξομεν τὸν συλλογισμὸν μέσῳ τῷ γένει χρησάμενοι. Riccard. Simil. Prodr.

„τῶν ἄλλων" τῶν ἐφεξῆς. Riccard. 98 a 12

ἐγχωρεῖ δὲ ἴσως εὑρεθῆναί τι καὶ γένος μήπω ὀνομασθέν. Prodr. 98 a
κἂν τι κοινὸν ἕτερον φανῇ πλείοσιν ὑπάρχον εἴδεσιν, ὅπερ οὐχ 14
ὡς γένος ἔχει τὸ εἶναι κοινόν, ἀλλ' ὡς συμβεβηκός τι καὶ πάθος. Marg.

τὸν ἐχῖνον ἀγροικώτερον οἱ πολλοὶ μᾶλλον κοιλίαν ὀνομάζουσιν 98 a
(... λίαν ὀνομ. cod.). Marg. 17

πῶς δὲ τὰ κερατοφόρα ἐχῖνον ἔχει καὶ οὐκ ἔστιν ἀμφώδοντα δῆλον ἐντεῦθεν. τὰ μὲν γὰρ ἀκέρωτα ζῷα ἀμφώδοντα ὄντα καὶ αὐτάρκως διά τε τῶν ἄνω καὶ κάτω τέμνειν ὁμοῦ καὶ λεαίνειν δυνάμενα τὴν τροφὴν καὶ διὰ τοῦτο ἥττονος δεομένην πέψεως ταύτην ποιεῖν ἐχῖνον οὐκ ἔχει. ἐχῖνος δέ ἐστιν εἶδός τι κοιλίας τραχὺ τὴν ἔσωθεν ἐπιφάνειαν καὶ ἀκανθῶδες ἐκ μεταφορᾶς τοῦ χερσαίου ἐχίνου οὕτως ὀνομασθέν. Prodr. et Riccard.

τῶν τινῶν μέσων τὰ μέν εἰσι τῷ γένει ταὐτὰ τὰ δὲ τῷ εἴδει τὰ 98 a
δὲ τῷ ἀριθμῷ, καὶ ταῦτα (leg. ταὐτὰ) μέν εἰσι κατ' εἶδος ὅσα τὸ 24
αὐτὸ μέσον ἔχουσιν εἰδικὸν αἴτιον, οἷον ὅτι πάντα κατὰ θερμοῦ περίστασιν. Riccard.

τὰ δὲ τῶν προβλημάτων ἀριθμῷ ταὐτὰ ὄντα τῷ τὸ μέσον ὑπὸ 98 a
ἕτερον μέσον εἶναι διαφέρουσι τῶν προειρημένων, ἀριθμῷ δέ εἰσι 29
ταὐτά, ὅταν τὸ μὲν ὡς συλλογισμὸς τὸ δ' ὡς προσυλλογισμὸς ἐκείνου λαμβάνηται. Id.

ἑκατέρωθεν, ὥσπερ τι ἑπόμενον ἄτοπον δείκνυσιν. Marg. 98 b
εἰ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ, τῆς ἐκλείψεως, μὴ ὑπάρχει τὸ αἴ- 2
τιον, ἡ ἀντίφραξις, λοιπὸν ἄλλο ἔσται τῆς ἐκλείψεως αἴτιον, ἄχρις ἂν εἰσενεχθῆναι τὴν ἀντίφραξιν εὔκαιρον δόξῃ. Riccard.

„πρότερον" εἰ μὴ τῷ χρόνῳ, ἀλλά γε τῇ ἐπινοίᾳ ἢ τῇ φύσει. 98 b
Marg. 17

τοῦ ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι. Riccard. 98 b 22

ἆρ' οὖν ... ἐνδέχεται τοῦ ἑνὸς πλείω αἴτια εἶναι; τοῦτο γὰρ 98 b
ᾐνιξάμεθα ἐν οἷς ἐλέγομεν ὅτι εἰ μὴ ὑπάρχει ἅμα τῷ αἰτιατῷ τὸ αἴ- 25
τιον, ἀλλ' ὅτι ἔσται τούτου αἴτιον τὸν μεταξὺ χρόνον. φανερὸν ὅτι ἐνδέχεται. Riccard.

τὸ αὐτὸ πλειόνων ἀμέσων κατηγορεῖσθαι. Id. 98 b
εἰ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ τὸ αὐτὸ πλειόνων ἀμέσως κατηγορεῖσθαι. 26
Prodr.

χρὴ καὶ τὸ αἴτιον, τὸν μέσον ὅρον, ὅλον τι εἶναι, τουτέστι καθό- 98 b
λου κατηγορεῖσθαι τοῦ ἐλάττονος, καὶ τὸ αἰτιατὸν ἢ τὸν μείζονα ὅρον 31
καθόλου εἶναι. Riccard.

ἢ οὐκ ἀληθῶς οὐδὲ τοῦτο λέγεται· τὸ γὰρ κυρίως αἴτιον ἐπ' 98 b
ἴσης ἔχειν ὀφείλει τῷ οἰκείῳ αἰτιατῷ καὶ μήτ' ἐνδεῖν αὐτοῦ μήθ' 32
ὑπερβάλλειν. Prodr.

98 b 38 „μὴ ὀπωροῦν" ἤγουν τῷ ἐν ποταμῷ ὕδατι, ἀλλὰ τοῦ ὑγροῦ τοῦ (τῷ ὑγρῷ τῷ fort.) ἐν τῷ πλατυφύλλῳ δένδρῳ. Riccard.

πλὴν οὐ τὴν τυχόντος ὑγροῦ (ὑγρὰν cod.) πῆξιν αἰτίαν εἶναι τοῦ φυλλοῤῥοεῖν λέγομεν. Prodr. Simil. Marg.

99 a 1 τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐροῦμεν ἀποριῶν ἑκατέρωθεν ἐπιφυομένων τῷ λόγῳ; πρῶτον μὲν γὰρ ἄτοπον ἐδόκει δύο τοῦ αὐτοῦ εἶναι αἴτια, εὕρομέν τε αὐτὸ καὶ ἐπὶ στοιχείων καὶ ὅρων ἐθέμεθα, νῦν δ' αὖ καὶ τοῦτο τῶν ἀδυνάτων δοκεῖ διὰ τὸ ἑνὸς μὲν τῶν αἰτίων εἰσαγομένου τὸ ὅλον αἰτιατὸν εἰσάγεσθαι, τοῦ δὲ ὅλου αἰτιατοῦ εἰσαγομένου μὴ καὶ τὸ πᾶν συνεισάγεσθαι αἴτιον καὶ οὕτω τὸ αἰτιατὸν ἐπὶ πλέον εἶναι λέγεσθαι τοῦ αἰτίου, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως συμβῆναι ἀδύνατον. ἢ δῆλον ὅτι οὕτω συμβιβαστέον πρὸς ἀλλήλας τὰς ἀπορίας ἀπορήσαντας πρότερον περὶ τούτων καὶ οὕτω τὴν λύσιν ἐπενεγκόντας; ἆρα γὰρ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς πράγματος μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι αἴτιον ἑτέροις καὶ ἑτέροις εἴδεσιν, ἀλλὰ τοῖσδε μὲν ἄλλο τοῖσδε δὲ ἄλλο, ἢ οὔ; ἀλλὰ δῆλον ὅτι πῆ μὲν ἐνδέχεται, πῆ δὲ οὐκ ἐνδέχεται. Riccard.

99 a 5 τὸ οὗ αἴτιον ἢ τὸν μείζονα ὅρον. Id.

99 a 6 εἰ δὲ καὶ δοθείη προβλήματα εἶναι τὰ κατὰ συμβεβηκὸς εἰλημμένους ἔχοντα ἀμφοτέρους τοὺς ἄκρους. Id.

99 a 7 εἰ δὲ γενικά. Id.

99 a 8 καὶ τοῦτο μὲν τῆς συνωνύμου κατηγορίας παράδειγμα. Id.

99 a 10 ἤγουν καθὸ ἰσάκις ἐστὶ πολλαπλάσιον. Prodr.

99 a 16 ἐπεὶ δὲ οὐ μόνους τούτους τοὺς ὅρους, τὸν μείζονα δηλαδὴ καὶ τὸν μέσον, ἐξισάζειν ἀλλήλοις ἐν τῇ ἀποδείξει δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλάττω καὶ ἔσχατον, σκεπτέον πῶς ἂν παρακολουθοῖεν ἅπαντες ἅπασιν. Riccard.

99 a 25 ὡς οὕτω τοῦ λόγου προβαίνοντος τέσσαρας ἡμῖν ὅρους ἐνταῦθα λαμβάνεσθαι, δύο μὲν τοὺς ἄκρους, μείζω τὸ φυλλοῤῥοεῖν καὶ ἐλάττω τὴν ἄμπελον ἢ συκῆν, καὶ δύο τοὺς μέσους, τὴν τοῦ ὀποῦ πῆξιν καὶ τὸ πλατύφυλλον. ... „τὸ πρῶτον μέσον" καὶ μείζονι ἄκρῳ προσεχὲς ἢ τὸν πηγνύμενον ὀπόν. λόγος τοῦτο τοῦ (τὸ cod.) φυλλοῤῥοεῖν ἐστίν. ἔσται δὲ ἀπὸ μὲν τῶν ἐσχάτων ἀρχομένοις ἡμῖν πρῶτον μὲν τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον μέσον τὸ πλατύφυλλον, καθὸ „τοιαδὶ" ἢ πλατύφυλλα τὰ φυλλοῤῥοοῦντα πάντα λέγεται δένδρα. Id.

99 a 27 ὅστις μέσος τοῦ μὲν ἐσχάτου ἄκρου ποῤῥώτερός ἐστι τοῦ δὲ μείζονος ἐγγύς. Id.

99 a 29 σπέρμα δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθά φησι τὸ ἔσχατον τοῦ ὀχάνου ἐξ οὗ τὰ φύλλα τὴν ἀρχὴν ἀναδίδοται, ὃ τῶν φυτῶν οἱ μελεδωνοὶ ὄμμα δένδρου καλοῦσιν. Prodr.

99 a 32 ἐπὶ πλεῖον δέ, ἅμα δὲ πάντων οὐκ ἐπὶ πλεῖον. Riccard.

99 b 1 διὰ τί δὲ ὥσπερ κατηγοροῦμεν τὸ Α τῶν Δ διὰ μέσου αἰτίου τοῦ Β, οὕτως οὐ κατηγορήσομεν αὐτὸ καὶ τῶν Ε δι' ἑτέρου αἰτίου; οἷον τὸ Α ὑπάρχει πᾶσι τοῖς Δ, ὑπάρχει δὲ καὶ πᾶσι τοῖς Ε, ἀλλ'

ἔστι τῶν μὲν *Δ* αἴτιον, τῶν δὲ Ε αἴτιον ἄλλο τι, ὅπερ ἐπισκέψασθαι χρή. **Riccard.**

ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τὰ αἴτια ταῦτα τὰ αὐτὰ τῷ εἴδει εἶναι ... 99 b 4
τὸ δὲ αὐτὸ διὰ πλειόνων μέσων κατὰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει λεχθῆναι οὐκ ἐγχωρεῖ, εἰ μή που ὁ εἷς ὑπὸ τὸν ἕτερον μέσος καὶ αἴτιος τάττοιτο. **Id.**

τεσσάρων ἀναπεφασμένων ἡμῖν ὅρων καὶ δύο μεταξὺ τῶν αἰτίων 99 b 9
ὄντων ζητητέον, πότερον τῶν δύο τούτων μέσων αἴτιον ἀμπέλῳ καὶ συκῇ τοῦ φυλλοῤῥοεῖν τὸ πρὸς τὸ καθόλου πρῶτον καὶ τῷ μείζονι ὅρῳ ἐγγίζον, ἢ τοῦ ὀποῦ δηλαδὴ πῆξις, ἢ τὸ πρὸς τὰ (τὸ cod.) καθέκαστα, δηλονότι τὸ πλατύφυλλον ὃ κατηγορεῖται ἀμέσως τῶν καθέκαστα. δῆλον δὴ ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστου τῶν πρὸς τῷ ἐλάττονι ὅρῳ κειμένων ἐκεῖνά ἐστιν αἴτια. ... τοῦ δὲ καὶ κατὰ τῆς πήξεως τοῦ ὀποῦ τὸ φυλλοῤῥοεῖν λέγεσθαι οὐκ ἔστιν ἄλλο αἴτιον ἀλλ' ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν· ἀμέσως γὰρ τὸ φυλλοῤῥοεῖν τῇ πήξει ἐστὶ τοῦ ὀποῦ. **Id.**

ἡ αὐτὴ κατ' εἶδος τῇ γνώσει τῇ ἐκ τῶν ἀρχῶν. **Id.** 99 b 22

ἐκ δὲ ἐμπειρίας ἤ τις γίνεται ἐκ παντὸς ἀθροισθέντος τοῦ καθό- 100 a 6
λου λόγου καὶ παγέντος καὶ ἠρεμήσαντος ἐν τῇ ψυχῇ. **Id.**

„περὶ τὸ ὄν" εἴτ' οὖν ἀπὸ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων πρα- 100 a 9
γμάτων. **Id.**

πάσχειν ὑπὸ τῶν γνωστῶν καὶ τὰ τούτων εἴδη δέχεσθαι. **Id.** 100 a 14

ἡ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνῶσις τοῦ καθόλου ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα 100 a 17
ἀντιλαμβάνεται. **Marg.**

πάλιν ἐν τούτοις τοῖς μερικοῖς οὐχ ἵσταται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἀμερῆ 100 b 2
στῇ καὶ τὰ καθόλου. οἷον ἔστη ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ ὁ *Καλλίας* οὐχ ὡς *Καλλίας*, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐχ ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ζῷον καὶ τὸ ζῷον οὐχ ὡς ζῷον, ἀλλ' ὡς τοιονδὶ ζῷον. **Riccard.**

τὰ πρῶτα τῇ φύσει καὶ τὰ καθόλου. **Id.** 100 b 4

ὡς ὁ νοῦς τῶν ἀρχῶν τῶν ἀποδείξεων γνωστικός ἐστιν, οὕτω 100 b 16
καὶ ἡ ὅλη ἐπιστήμη καὶ διάνοια τοῦ ὅλου ἐπιστητοῦ καὶ διανοητοῦ πράγματος, τουτέστι τῆς ἀποδείξεως, ἔσεται γνωστική. **Finis paraphr. Riccard.**

Εἰς τὰ Τοπικά.

Magenteni e Coisl. 170, Io. Itali e Marc. 265. (Quibus auctoris nomen non adiecimus Magenteni sunt. Paris. Reg. 1917 fol. 550 — 553 sine ullo fructu inspectus est.)

Διαφωνία γέγονε τοῖς σοφοῖς περὶ τῆς διαλεκτικῆς· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶπον διαλεκτικὴν εἶναι τὴν πρώτην φιλοσοφίαν ... οἱ δὲ περὶ *Πλάτωνα* διαλεκτικὴν ἔλεγον τὴν διαιρετικήν... σκοπὸς τῆς διαλεκτικῆς τὸ εἰς ἀντίφασιν περιάγειν τὸν προσδιαλεγόμενον ...

ὕλη δὲ τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν αἱ ἔνδοξοι προτάσεις, τῶν δὲ ἐνδόξων προτάσεων αἱ μὲν ἀπολύτως λέγονται ἔνδοξοι, αἳ καὶ τῆς διαλεκτικῆς εἰσίν· ἀπολύτως δὲ ἔνδοξοί εἰσιν αἱ δυσχερῶς ἔχουσαι λυθῆναι. ... οὐ γὰρ πάντη εἰσὶν ἀληθεῖς, ἀλλὰ πιθαναὶ καὶ κατά τι μὲν ἀληθεύουσαι κατά τι δὲ ψευδόμεναι ... αἱ δὲ τῶν ἐνδόξων προτάσεών εἰσι φαινόμεναι ἔνδοξοι. τοιαῦται δέ εἰσιν αἱ ἐπιπόλαιον καὶ φανερὰν ἔχουσαι τὴν τοῦ ψεύδους δόξαν. ... περὶ ταύτας ἡ σοφιστικὴ παραγίνεται. ... πᾶσα τέχνη καὶ ἐπιστήμη περὶ ἓν ὑποκείμενον καταγίνεται ... ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔχει ἕν τι ὑποκείμενον ὡρισμένον, ἀλλὰ τὰ ὑποκείμενα πάσης ἐπιστήμης ἔχει αὕτη ὡς οἰκεῖα, πλὴν οὐ συλλογίζεται ἐκ τῶν οἰκείων καὶ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τῷ πράγματι ... ἀλλ' ἐκ τῶν πόῤῥω ἤγουν τῶν κοινοτέρων ἀρχῶν καὶ ἐνδόξων ... καὶ τὰς μὲν ἰδίας (ἀρχὰς) γινώσκει μόνος ὁ ἐπιστήμων, τὰς δὲ κοινὰς καὶ ὁ τυχὼν καὶ ἀνεπιστήμων ... ὡσαύτως καὶ ἡ ῥητορικὴ ὑποκείμενα ἔχει ὡς οἰκεῖα τὰ ὑποκείμενα πάσης ἐπιστήμης ... καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἐξ ἀρχῆς τῆς ῥητορικῆς λέγει τὴν ῥητορικὴν ἀντίστροφον εἶναι τῆς διαλεκτικῆς ... τινὲς δὲ κακίζονται τὴν ἐπιγραφὴν λέγοντες· οὐκ ὤφειλε τὸ πρῶτον βιβλίον ἐπιγράψαι περὶ τόπων· οὐ γὰρ ἐν αὐτῷ διδάσκει περὶ τόπων, ἀλλ' ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν τούτῳ δὲ διδάσκει τέσσαρα εἶναι τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα, γενικὰ ὁρικὰ ἰδικὰ καὶ κατὰ συμβεβηκός, καί φαμεν ὡς, ἐπεὶ τοὺς τόπους χάριν τῶν προβλημάτων παραδίδωσι, τούτου χάριν καὶ τὸ παρὸν βιβλίον τοπικὸν (τοπικῶν opinor) ἐπιγέγραπται οὗ ἕνεκεν καὶ οἱ τόποι παρεδόθησαν.

100a 25 σημείωσαι δὲ ὅτι ἐκ τοῦ εἰπεῖν „ἕτερον" δείκνυσιν, ὅτι ὁ συλλογισμὸς ὄργανόν ἐστι.

100a 26 τὸ „ἐξ ἀνάγκης" οὐ δηλοῖ τὸ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τὸ ἀναγκαστικῶς καὶ βιαστικῶς· κἂν γὰρ αἱ προτάσεις ἐνδεχόμεναι ὦσιν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμα συνάγεται.

100b 23 ὁ ἐριστικὸς δὲ συλλογισμὸς διαιρεῖται εἰς δύο· εἰς τὸν παρὰ τὴν ὕλην ἤγουν τὸν ἔχοντα τὰς προτάσεις ψευδεῖς ... καὶ εἰς τὸν παρὰ τὸ εἶδος, ὃς προτάσεις μὲν ἔχει ἀληθεῖς, ἀσυλλόγιστος δέ ἐστιν. (Exempla falsae constructionis geometricae eadem affert Magent. quae Alex. comm. in Top. ed. Ald. 1513 p. 15.)

101b 3 ἐκ τοῦ εἰπεῖν „μεθόδων" (μέθοδον cod.) ἐδήλωσε καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας.

101b 14 διὰ τοῦ „ἐξ ὧν" ἐδήλωσε τὰς προτάσεις, διὰ δὲ τοῦ „περὶ ὧν" τὰ προβλήματα.

101b 39 ὅρος δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ ὁρίζειν καὶ διαχωρίζειν τὸ ὁριστὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἄλλων.

102a 32 ἡ δὲ αἰτία τοῦ τὰς διαφορὰς μετὰ τοῦ γένους ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαί ἐστιν αὕτη, ὅτι ἡ διαφορὰ συνεκφωνουμένη τῷ γένει οὐκέτι ἐστὶ διαφορά, ἀλλὰ γένος ἀνώνυμον ... τῶν γὰρ γενῶν τὰ μέν εἰσιν ὠνομασμένα ὅσα μιᾷ λέξει ἐκφωνεῖται, οἷον τὸ ζῷον, τὰ δὲ λέγεται ἀνώνυμα ... οἷον ζῷον λογικὸν θνητόν.

λέγει τὸν δεύτερον ὅρον τὸν κατὰ θέσιν βελτίονα τοῦ πρώτου, 102b
ἤγουν τοῦ κατὰ ἀναίρεσιν, διότι ὁ μὲν πρῶτος οὐδὲ ὁρισμὸς ῥηθή- 10
σεται· τοῦτο γὰρ ὁρισμοῦ ἴδιον τὸ μὴ ἀναιρεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ εἰσά-
γειν φύσιν τινά. ὅθεν καὶ πάντες οἱ κυρίως ὁρισμοὶ θετικῶς ἤγουν
καταφατικῶς εἰσάγονται. ... εἰ δέ τις ἐνσταίη λέγων τὸν πρῶτον
ὁρισμὸν βελτίονα τοῦ δευτέρου κατὰ τοῦτο, διότι ὁ πρῶτος συλλαμ-
βάνει πάντα τὰ συμβεβηκότα καὶ τὰ χωριστὰ καὶ τὰ ἀχώριστα...
ἐροῦμεν πρὸς τὸν οὕτως ἐνστάντα ἀπατηθῆναι ἐκ τοῦ μὴ νοῆσαι κα-
λῶς τὸν δεύτερον ὁρισμόν· τὸ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὕ-
τως νοεῖται, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς εἴτε χωριστὸν εἴτε ἀχώριστον οὔτε
παρὸν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ συντελεῖ τι εἰς τὴν οὐσίαν οὔτε ἀπὸν πα-
ραβλάπτει κατά τι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος.

οὐδὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς γίνεσθαι ἴδιον, ἀλλ' οὐ κυρίως 102b
ἴδιον. 21

μέλλει γοῦν δεῖξαι ἐνταῦθα διά τε τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τοῦ συλ- 103b
λογισμοῦ ὅτι πλείονα τῶν τεσσάρων προβλημάτων οὐκ εἰσὶν ἕτερα. 5

ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι τὰ τέσσαρα προβλήματα ταῦτα, ἃ καὶ 103b
εἶπε τέσσαρας διαφορὰς ὡς ἀλλήλων διαφέροντα, οὐκ εἰσὶ γένη γε- 20
νικώτατα, ἀλλ' ἀνάγονται καὶ ταῦτα ὑπὸ τὰ δέκα γενικώτατα γένη,
ἐντεῦθεν δεικνὺς ὅτι καὶ αἱ δέκα κατηγορίαι χρησιμεύουσιν εἰς τὴν
διαλεκτικήν.

„ἢ περὶ ὧν" ἤγουν ἤ εἰσι προβλήματα διαλεκτικὰ καὶ ταῦτα 104b
ἃ ... 24

„ὡς τύπῳ" ἀκριβῶς γὰρ διορίσασθαι καὶ παραδοῦναι οὐ δυνα- 105b
τόν ἐστιν· ὑπαλλάσσουσι γὰρ καὶ κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ συμπί- 19
πτουσιν.

„ἐπ' αὐτῶν" ἤγουν τοῦ ὀξέος χυμοῦ καὶ τοῦ ὀξέος ὄγκου. 106 a 34

ἔτι παραδίδωσί σοι μέθοδον, ἐξ ὧν γνωρίσεις τὰ ὁμώνυμα. 106 a 36

σομφὴν φωνὴν λέγομεν τὴν βραγχώδη. 106 b 8

ἔοικε δὲ ὁ τόπος οὗτος ὁ αὐτὸς εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι 107a
δέ, διότι ἐπ' ἐκείνου μὲν ἐκρίνομεν τὴν ὁμωνυμίαν ἀπὸ τῶν δέκα 18
κατηγοριῶν, ἐπὶ τούτου δὲ κρίνομεν τὸ ὁμώνυμον ἀπὸ τῶν προσεχῶν
γενῶν τῶν σημαινομένων. ... τὸ γοῦν ζῷον καὶ τὸ σκεῦος τὰ σημαι-
νόμενα ὑπὸ τοῦ ὄνου εἰ καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκεῦος ἀνάγεται τὸ πόῤῥω,
ἤγουν ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὰ προσεχῆ τούτων γένη εἰσὶν ἀντιδιῃ-
ρημένα καὶ ἕτερα. ... ἂν δὲ ὑπ' ἄλληλα ὦσι τὰ γένη ὑφ' ἃ ἀνάγον-
ται τὰ σημαινόμενα, οὐκ ἀναγκαῖον τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς σημαινομένους
ὑπὸ τοῦ ὀνόματος εἶναι ἑτέρους.

τοῦτο τόπος ἐστὶν ἐπιδιορθωτικὸς τοῦ προσεχῶς ῥηθέντος τόπου. 107b
εἶπε γὰρ ἐν ἐκείνῳ ὅτι ἀφαιρεθέντος ἀφ' ἑκατέρου ὁρισμοῦ τοῦ ἰδίου 6
τοῖς ὑποκειμένοις, εἰ τὸ αὐτὸ καταλειφθῇ, τὸ κατηγορούμενον συνω-
νύμως κατηγορεῖται καθ' ὧν κατηγορεῖται. ἐνταῦθα δέ φησιν ὅτι
πολλάκις τὸ καταλειπόμενόν ἐστι τὸ αὐτό, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ
συνωνύμως κατηγορεῖται καθ' ὧν κατηγορεῖται, ἀλλ' ὁμωνύμως.

οὐκ οἰκεῖός ἐστι τῇ διαλεκτικῇ, ἀλλὰ τῇ σοφιστικῇ. 108 a 34

108b 22 νοητέον γοῦν τοῦτο οὕτως· ἀπὸ τῶν κοινῶν τὸ μάλιστα κοινότερον καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον γένος ἐστί. προσέθηκε δὲ τὸ ἐν τῷ τί ἐστι, διότι, κἂν αἱ διαφοραὶ κοινότεραι τοῦ εἴδους ὦσιν (εἰσίν cod.), ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγοροῦνται.

109a 27 προβλήματα νοητέον ἐνταῦθα τὰς δόξας ἃς ἔχουσί τινες ἀμετακινήτους.

109b 14 δεῖ σε διαιρεῖν τὰ ἀντικείμενα εἰς τὰ εἴδη καὶ μὴ εἰς τὰ ἄπειρα, ἤγουν τὰ ἄτομα. ... εἰ δ' οὐχ εὑρήσεις ἐπὶ τῶν εἰδῶν, κάτελθε εἰς τὰ ἄτομα.

109b 16 ἀπὸ τῶν πρώτων ἤγουν τῶν καθόλου. ... τὰ εἴδη πάλιν διαιρήσομεν εἰς τὰ ἄτομα καὶ δείξομεν ἐπὶ πάντων τῶν ἀτόμων ἢ ἐπὶ τῶν πλείστων ὡς οὕτως ἔχει.

110a 13 ἐκεῖ μὲν γὰρ διαίρεσιν εὐθέως ἐποιούμεθα τὴν καθόλου εἰς τὰ προσεχῆ εἴδη, ἐνταῦθα δὲ πρότασιν ποιήσαντες καὶ ὡς πρὸς πρότασιν τὴν ἔνστασιν ποιησάμενοι. Io. Ital.

111b 14 ἐπεὶ ἀδύνατον πολλοὺς ὁρισμοὺς τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς πράγματος εἶναι, ἐπιδιορθούμενος οἷον ὃ εἶπε προσέθηκε „ἢ τοὺς δοκοῦντας". ... ἢ ὄντας νοητέον τοὺς παρὰ τῶν παλαιῶν τεθέντας, δοκοῦντας δὲ τὰς ὑπογραφάς· αὗται γὰρ δοκοῦσι μὲν ὁρισμοί, οὐκ εἰσὶ δέ.

111b 38 τὸν τοιοῦτον τρόπον οὐ σοφιστικὸν δεῖ καλεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον διαλεκτικόν.

112a 21 πολλάκις γὰρ ἡ μετάληψις ἤγουν τὸ ἐᾶσαι τὸ προκείμενον καὶ μεταβῆναι εἰς ἕτερον ἀκόλουθον αὐτοῦ χαλεπώτερον γίνεται, ἤγουν οὐκ ἐπιχορηγεῖ προτάσεις καὶ ἐπιχειρήματα.

112a 27 „πρὸς ἄμφω" ἤγουν πρὸς κατασκευὴν καὶ ἀνασκευήν.

112b 22 ὁ Πρόδικος διαφορὰν παρεδίδου ἡδονῆς καὶ χαρᾶς καὶ τέρψεως καὶ εὐφροσύνης, καὶ τέρψιν μὲν ἔλεγε τὴν διὰ τῶν ὤτων ἡδονήν, εὐφροσύνην δὲ τὴν διὰ λόγου, χαρὰν δὲ τὴν εὔλογον διάχυσιν, ἡδονὴν δὲ τὴν ἄλογον διάχυσιν.

113b 17 ἐπαγωγὴν δὲ λέγει τὴν λῆψιν τῶν ὅρων.

114a 27 καὶ αἱ πτώσεις σύστοιχοι λέγονται· ἀκολουθεῖ γὰρ τὸ δικαίως τῇ δικαιοσύνῃ, τὰ δὲ σύστοιχα πτώσεις οὐ λέγονται.

115a 27 ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τῶν μίξεων χρήσιμος ὁ τόπος· τὸ γὰρ μέλι οἰνόμελι οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ οἶνος ἐπιμιχθεὶς αὐτῷ ἐποίησε τὸ ὅλον οἰνόμελι.

115a 32 ἐπὶ δὲ τοῦ ποιοῦ θεωρεῖται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· μᾶλλον γὰρ θερμὸν καὶ λευκὸν καὶ ἧττον λέγεται, τὸ δὲ ποσὸν καὶ ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οὐκ ἐπιδέχονται, καὶ διὰ τοῦτο, εἴ τι ἂν προσθήσεις αὐτοῖς, οὔτε μᾶλλον οὐσία ῥηθήσεται ἢ ποσὸν οὔτε ἧττον.

116a 31 οὗτος ὁ τόπος ὁ αὐτὸς δοκεῖ εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ, διαφέρει δὲ ἐκείνου κατὰ τὴν ἐκφώνησιν.

117b 6 προσέθηκε δὲ τὸ „ἢ τῶν ἐναντίων", διότι αἱ ἀποβολαὶ ἢ ἄνευ παρουσίας τοῦ ἐναντίου γίνονται, ὡς ἡ ἀποβολὴ τῆς ἀσπίδος οὐ δι' ἐναντίου γίνεται οὔτε μὴν τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, ἢ παρουσίᾳ ἐναντίου.

118a 6 ἐκ περιουσίας δὲ λέγεται ὧν ἡ παρουσία ἀναγκαία οὐκ ἔστιν.

ὥστε τὸ κατὰ πάντα τὰ σημαινόμενα τοῦ αἱρετοῦ αἱρετὸν ὂν 118b
αἱρετώτερόν ἐστι τοῦ κατὰ δύο σημαινόμενα ὄντος αἱρετοῦ. 29

αἶσχος δὲ νοεῖ τὸ δυσειδὲς καὶ ἄμορφον ἢ τὴν ὕβριν. οὐδεὶς 118b
ὑβριζόμενος ἥδεται. 35

εἰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς πράγματος, οἷον τοῦ πλούτου, δύο τινὰ 119a
εἶσι μείζονα καὶ ὑπερέχοντα ἀγαθά, οἷον εὐεξία καὶ ὑγίεια, πλὴν τὸ 20
μὲν ὑπερέχει τοῦ πλούτου μᾶλλον, ἤγουν ἡ εὐεξία, τὸ δέ, ἡ ὑγίεια τοιοῦτον οὖσα, ἤγουν ἀγαθόν, ἔλαττον ὑπερέχει τοῦ πλούτου, ἔσται ἡ εὐεξία τῆς ὑγιείας αἱρετωτέρα.

ἐξ ἄλλου γένους λέγει εἶναι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἡδονήν. εἰ 119b
γὰρ καὶ τὸ πόῤῥω γένος αὐτῶν ἕν ἐστιν, ἤγουν ἡ ποιότης, ἀλλ' οὖν 31
τὰ προσεχῆ αὐτῶν γένη εἰσὶν ἕτερα.

„ὁ ὑποτιθέμενος" ἤγουν ὁ ὁμολογήσας, ὡς εἰ δείξεις τινὰ ψυχὴν 120a
ἀθάνατον ... ὅτι καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. 3

νῦν λέγει καὶ περὶ τοῦ κατηγορουμένου ὡς ὀφείλεις καὶ τοῦτο 120a
διαιρεῖν καὶ διορίζειν. 38

ἑξῆς περὶ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν προβλημάτων ποιεῖται τὸν λό- 120b
γον, εἰσὶ δὲ ταῦτα ἀπὸ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. 12
ἐν γὰρ τούτοις τοῖς γένεσι πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα ἐμπεριέχεται. Io. Ital.

„ὡς συμβεβηκός", τουτέστιν ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν. 120 b 21

ἐν τοῖς παραδείγμασιν εἴωθεν ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ ἀκριβολογεῖ- 121a
σθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβε τὴν κίνησιν γένος φορᾶς ἀλλοιώσεως καὶ 30
τῶν λοιπῶν.

ἤγουν κανὼν ἔστω σοι τούτων πάντων τὸ τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέ- 121b
γεσθαι παρὸ τὸ εἶδος καὶ ἡ διαφορά. 11

ἀδιάφορα τῷ εἴδει λέγονται τὰ ἄτομα. 121 b 15

ὁ Δημόκριτος ἀτόμους ὑπετίθει γραμμὰς ὡς μὴ πεφυκυίας τέ- 121b
μνεσθαι. 19

οἱ μὲν ἀποδοθέντες τόποι ἀνασκευαστικοὶ καὶ κατασκευαστικοὶ 122a
τοῦ γένους ἀπὸ τοῦ γένους ἐλήφθησαν, νῦν δὲ παραδίδωσι τόπους 31
ἀνασκευαστικοὺς καὶ κατασκευαστικοὺς τοῦ ἀποδοθέντος γένους τὰς ἀφορμὰς τῆς λήψεως ἐκ τοῦ εἴδους ἔχοντας ... τὸ δὲ εἶδος ἐνταῦθα ὡς ὑπάλληλον ἔλαβεν ὡς καὶ γένος εἶναι.

„οὕτω δ' ἀποδοθέντος" ἤγουν τῆς κράσεως γένους ἀποδοθείσης 123a
οὐδέτερον τῶν εἰρημένων συμβήσεται, ἤγουν οὔτε τὸ γένος ἔσται ἐπὶ 8
πλέον τῆς διαφορᾶς οὔτε τὸ γένος οὐ μεθέξει τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ μεθέξει, ἅπερ ἄτοπα.

εἰ γὰρ δόξαν ἔχω περί τινος μέλλοντος πράγματος, οἷον ὁ Σω- 123a
κράτης λούσεται, ἡ δόξα αὕτη πρὸ τοῦ λουθῆναι τὸν Σωκράτην 17
οὔτε ἀληθής ἐστιν οὔτε ψευδής.

ἐκ τούτου τοῦ τόπου δείξει τις τὴν δύναμιν ἤγουν τὴν ἕξιν μὴ εἶναι 124b
γένος τῆς ὁράσεως, διότι ἡ μὲν ὅρασις κατὰ τοῦ ὁρατοῦ κατηγορεῖ- 23

ται, ἡ δὲ ἕξις ἢ ἡ δύναμις οὐ κατηγορεῖται. οὐκέτι γὰρ ὅρασις ἕξις ὁρατοῦ λέγεται.

125a 40 ἤγουν ἐπεὶ δὲ δυνατόν ἐστι καὶ ἄλλο ἐπιστητὸν λαβεῖν ὃ ψυχὴ οὐκ ἔστι, τὸ δὲ „ἐν ἄλλῳ" ἀντὶ τοῦ ἄλλου ἐπιστητοῦ ληπτέον.

125b 5 ἤγουν εἰ δέ τις τὸ πρός τι τὸ μὴ τοιοῦτον, ἤγουν τὸ μὴ ὑπάρχον ἐν ἐκείνῳ πρὸς ὃ ἀναφέρεται, θήσει καὶ ἀναγάγῃ εἰς γένος τὸ τοιοῦτον ὃ πρός τι ὂν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνῳ ἐστὶ πρὸς ὃ ἀναφέρεται, οὐ καλῶς ἀποδέδωκε τὸ τοιοῦτον πρός τι γένος εἶναι τοῦ μὴ τοιούτου (τοιοῦτον cod.) πρός τι.

125b 10 ἤγουν εἴτε ὡς γένος εἴτε ὡς συμβεβηκὸς δώσεις εἶναι τὴν μονὴν ἐν τῇ μνήμῃ, διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀναιρεθήσεται.

127a 3 δοκεῖ δὲ ὁ τόπος οὗτος ἀπαράλλακτος εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ τόπῳ ... τίς οὖν ἡ διαφορὰ τῶν τόπων; ἔστι δὲ αὕτη, ὡς ἐκεῖ μὲν ἁμαρτάνειν ἐλέγετο ὁ τὸ πεπονθὸς λέγων ἁπλῶς γένος τοῦ πάθους, ἐνταῦθα δὲ ἁμαρτάνειν συμβαίνει τὸν λαμβάνοντα εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ πάθους γένος τὸ πεπονθός. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς ὃ λέγω δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν ὡς ἁμαρτάνουσιν οἱ ὁριζόμενοι τὸ πνεῦμα πάθος ὂν ἀέρα κινούμενον.

127a 5 ἐπεὶ γένος λέγεται τῷ ἐν πλείοσιν εἴδεσι θεωρεῖσθαι, ἀνάγκη λοιπὸν ἀναιρουμένων τῶν εἰδῶν ἐν οἷς θεωρεῖται ἀναιρεῖσθαι καὶ τὸ γένος· εἰ δὲ τὸ γένος μένει, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ εἴδη μένει.

127b 18 πάλιν εἰ τὸ μὲν εἶδος ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, τὸ δὲ γένος οὔτε αὐτὸ οὔτε τὸ ἐξ αὐτοῦ λεγόμενον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν γένος αὐτοῦ.

129a 21 δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι τὸ ἀεὶ ἴδιον ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ καθ' αὑτό· πᾶν γὰρ καθ' αὑτὸ καὶ κυρίως ἴδιόν ἐστι καὶ ἀεί.

129b 3 πρὸς σαφήνειαν τοῦ ῥητοῦ ληπτέον ἐκεῖθεν πάλιν τὸ „εἰ μή," τουτέστιν ἢ εἰ μὴ τὸ ἴδιον γνωριμώτερον ὑπάρχει κατὰ τὴν ὕπαρξιν, παρὸ εἰ διὰ γνωριμωτέρων καὶ σαφεστέρων ἀπεδόθη, λέγων· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἴδιόν ἐστι σαφές, οὐκ ἔγνωσται δὲ καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι ὑπάρχει τῷ εἴδει οὗ ἐστιν ἴδιον, οὐ καλῶς ἀπεδόθη τὸ ἴδιον.

129b 24 εἰκότως πρόσκειται τὸ „κατὰ τοῦτο" ἤγουν κατὰ τούτους μὲν τοὺς τρόπους.

131a 17 εἰ δέ τις ἐρεῖ· καὶ πῶς ἐν ταῖς δέκα κατηγορίαις τὰ πρός τι ἅμα ὄντα τῇ φύσει εἶπεν ἐξ ἀλλήλων γινώσκεσθαι; φαμὲν πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐνταῦθα ἐνδόξους τοὺς τόπους παραδίδωσι, τὰ δὲ ἔνδοξα οὐ πάντῃ ἀληθῆ.

132a 26 τινὲς τὸ „ῥηθήσονται" ἀντὶ τοῦ ἐῤῥέθησαν ἐνόησαν.

132b 8 οὗτος ὁ τόπος ὁ αὐτὸς μέν ἐστι τῷ προσεχῶς ῥηθέντι, διαφέρει δὲ ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐπιχειρεῖ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου.

132b 35 κατὰ μέθεξιν λέγονται εἶναι αἱ οὐσιώδεις διαφοραί.

133a 8 τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς οὐκ οὐσιώδης διαφορὰ τοῦ ζῴου ἐστίν, ἀλλ' ἐπουσιώδης· τὸ αἰσθητικὸν γάρ ἐστιν οὐσιώδης διαφορὰ τοῦ ζῴου.

133a 13 τὸ δὲ „ἢ τοὔνομα" ἀντὶ τοῦ καὶ ληπτέον.

ἕτερος δὲ ὁ τόπος ἐστὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ οὗτος· ἐπ' ἐκείνου μὲν 133a
γὰρ ἔλαβεν ἐν παραδείγματι τὰ ταὐτὰ τῇ φύσει, ἐνταῦθα δὲ διὰ 35
παραδείγματος παραλαμβάνει τὰ ταὐτὰ τῷ γένει.

τὸ καλῶς ἀποδοθὲν ἴδιον ... καθ' οὗ κατηγορεῖται ὁ λόγος ... 134a
κατὰ τούτου λεχθήσεται καὶ τοὔνομα. 25

τοῦτο δὲ οὐ δεῖ γίνεσθαι τὸ ἀποδιδόναι ἓν ἴδιον πάντων τῶν 134b
εἰδῶν τοῦ πυρός. 34

τὸ „αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιστήσας" ἀντὶ τοῦ ἐπισκεψάμενος καθ' ἑαυ- 135a
τόν. 26

κατηγορούμενα λέγει τὰ καταφατικῶς κατηγορούμενα ... μὴ κα- 136a
τηγορούμενα δὲ τὰ ἀποφατικῶς. 14

εἰ δέ τις ἐρεῖ· καὶ πῶς τὸ δοξαστὸν κατάφασις ὂν ἐστιν ἴδιον 136a
τῆς ἀποφάσεως ἤγουν τοῦ μὴ ὄντος; ἐροῦμεν ὡς τὸ δοξαστὸν οὐ 37
δοξάζει ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν, ὥστε τὸ δοξαστὸν ἐν-
ταῦθα ἀνυπαρξίαν σημαίνει.

ἰστέον ὡς πλείονα μὲν ἴδια τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ πράγματος 138a
ἐνδέχεται εἶναι, τὸ δ' αὐτὸ ἴδιον ἀδύνατον εἶναι πολλῶν πρα- 20
γμάτων.

οὗτοι οἱ τόποι οἱ ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἐνταῦθα παραδιδόμενοι ἕτε- 138a
ροί εἰσι τῶν ἀπὸ τῶν ὁμοίως ἐχόντων οὓς φθάσας (ἔφθασας cod.) 30
παρέδωκεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον τὴν ὁμοιότητα κατὰ ἀναλογίαν
καὶ ὅτι οὐδ' ὑπάρχον τι ἐν αὐτοῖς ἐθεώρησεν, οὗτοι δὲ θεωροῦσί τι
ὁμοίως ὑπάρχον δυσὶ πράγμασιν... ἢ δύο ἑνὶ πράγματι ὁμοίως ὑπάρ-
χοντα ... ἢ δύο δυσὶ πράγμασιν.

καθ' ὑπερβολὴν λέγεται ἴδια τὰ καθ' ὑπέρθεσιν λεγόμενα. 139 a 9

καλῶς δὲ προσέθηκε τὸ „ὄντος γένους"· εἰσὶ γάρ τινα μὴ ὑπὸ 139a
γένος ἀναγόμενα ὡς τὰ δέκα γενικώτατα γένη. 27

δεικνύει δὲ ἐντεῦθεν ὡς δεῖ πρῶτον τοῦ μὴ καλῶς ὡρίσθαι ἀνα- 139b
τρεπτικοὺς τόπους παραδοῦναι, εἶθ' οὕτως καὶ τοῦ μηδόλως ὡρί- 9
σθαι.

τουτέστιν εἰ ὁρισμὸν εἴπῃς τοῦ φλέγματος τὸ πρῶτον ὑγρόν, 140b
οὐκ ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος. 13

τὸ γοῦν λέγειν ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν ἡδέος οὐδὲν διαφέρουσιν, 140b
εἰ μὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν μὲν τῇ ὀρέξει κεῖται τὸ ἡδέος ἐνεργείᾳ, ἐν 30
δὲ τῇ ἐπιθυμίᾳ δυνάμει.

τὰ πρός τι ἢ καθ' αὑτά εἰσιν ἢ κατὰ συμβεβηκός. 142 a 26

„τοῦτο δὲ" τὸ ἀληθεύειν τὴν ἀπόφασιν μόνην. 143 b 28

ἤγουν ἐπὶ τῶν στερήσεων. 143 b 33

χλευασία δέ ἐστιν ἡ διὰ καταγέλωτος γενομένη ὕβρις. 144 a 6

ἤγουν ἄτομόν τι. ταῦτα γάρ εἰσιν ὑποκάτω τοῦ εἴδους. 144 a 29

τὸ δὲ πάθος πέφυκε χωρίζεσθαι τοῦ οὗ ἐστι πάθος, ἄλλως τε 145a
τὸ μὲν πάθος ἐπιτεινόμενον, ὡς ἡ ἐν τῷ ζῴῳ θερμότης ἢ ψυχρότης 4
ἐπιταθεῖσα ἐξίστησι τὸ ζῷον τῆς οὐσίας ἤγουν οἰκείου εἴδους καὶ
διαφθείρει, ἡ δὲ διαφορὰ ἐπιταθεῖσα μᾶλλον σῴζει.

145a 23 νοεῖ δὲ στλεγγίδα τὸ κοινῶς λεγόμενον ψηκτρίον.

146a 21 τῶν πρός τι τῶν πρὸς δύο ἀποδιδομένων τὰ μὲν πρὸς ἄμφω ἅμα ἀποδίδονται, οἷον ἡ γραμματικὴ ἐπιστήμη λέγεται τοῦ ὀρθῶς γράφειν καὶ τοῦ ὀρθῶς ἀναγινώσκειν ἅμα, τὰ δὲ πρὸς δύο μὲν ἀποδίδονται, ἀλλ' οὐ πρὸς ἄμφω ἅμα, ἀλλ' ἰδίᾳ πρὸς ἑκάτερον τὴν ἀπόδοσιν ἔχει.

146b 37 τὸ δ' „ἐφ' ὅσων ἄλλων ἁρμόττει τὸ φαίνεσθαι" προσέθηκε διὰ τοὺς σοφιστικοὺς συλλογισμούς· οὐ γάρ τις δύναται αὐτοὺς ἀπολύτως συλλογισμοὺς εἰπεῖν, ἀλλὰ φαινομένους συλλογισμούς.

147a 22 „ἐκ τῶν ἐναντίων" τῷ εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ καὶ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ.

147b 5 ὅτι δὲ τὰ στερητικῶς ὠνομασμένα οὐ στερήσεις εἰσίν, ἀλλὰ διαφέρουσι τούτων δῆλον· ἐκ γὰρ τῆς στερήσεως οὐκ εἴδομέν ποτε ἐπάνοδον γενομένην ἐπὶ τὴν ἕξιν.

147b 16 εἰ μή τις λέγει, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀνισότητα οὕτως ὁριοῦμαι τὸ ἐναντίον ἰσότητι, ἀλλ' ἀσυμμετρίαν σωμάτων ἢ ἀσυμμετρίαν ποσοῦ.

148a 25 ἤγουν οὐ γὰρ ὥσπερ τὸ ὁμώνυμον ὄνομα ἐφαρμόζει κοινῶς πᾶσι τοῖς σημαινομένοις αὐτῷ, οὕτω καὶ εἷς λόγος ἐφαρμόσει αὐτοῖς.

150a 22 εἰ δὲ τὸ ὁριστὸν ὁριζόμενος μὴ εἴπῃς εἶναι ταῦτα τὰ μέρη ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων συγκείμενον.

151b 7 εἰ δὲ ὅλος ὁ ὁρισμός ἐστιν ἀσαφής, δεῖ σε συνδιαρθρῶσαι.

152b 17 ἀλλὰ καὶ ἂν τεθῇ ὑπόληψις ἀδύνατος, δυνατόν ἐστιν ἐκ ταύτης ὑπάρξαι τι ἀδύνατον, τὸ δὲ ἀδύνατον ἔξωθεν ληπτέον διὰ τὸ σαφέστερον.

152b 25 τὸ „ὁπωσοῦν" πρόσκειται διὰ τὸ τινὰ μὲν οὐσιωδῶς κατηγορεῖσθαι, τινὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός.

153a 30 συμπλοκαὶ δὲ πλείους εἰσίν, οἷον τῷ ποιητικῷ ἀγαθοῦ ἐναντίον ἐστὶ τὸ ποιητικὸν κακοῦ ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ.

154a 9 κατὰ σύγκρισιν ἤγουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως πρὸς δύο ὁριστά.

155b 9 καθ' ἑαυτὸν συλλογίζεται καὶ τὰς ἀποδείξεις ποιεῖται καὶ οὐ πρὸς ἕτερον· τοῦτο γὰρ τὸ ἐρωτηματίζειν τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστίν.

156b 37 δριμεῖς λέγει τοὺς ἀλαζόνας.

157a 6 ὃ εἶπεν ὄπισθεν ὄγκον λόγου, τοῦτο λέγει ἐνταῦθα κόσμον ἤγουν τοῦ συλλογισμοῦ διακόσμησιν.

157a 37 οὐκ ὀφείλει τὸν ἀποκρινόμενον ἀξιοῦν καὶ κατασκευάζειν ἐνστῆναι πρὸς τὴν ἐρωτηθεῖσαν πρότασιν, ἀλλὰ δεῖξαι ἐπὶ τίνος τῶν ὑπὸ τὴν ἐρωτηθεῖσαν πρότασιν οὐκ ἀληθεύει ἡ πρότασις.

158b 33 ἀνταναίρεσις δέ ἐστιν, ὅταν ὅσον ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς, τοσοῦτον ἀφαιρεθῇ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου.

160a 3 δι' εὐλάβειαν εὐηθείας ἢ ἵνα μὴ δόξῃ εὐήθης καὶ μωρὸς ὁμολογῶν τὰ ἄδοξα.

160a 5 ἤγουν αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ.

160a 38 εἶπε δὲ τὸ „ὡς ἐπὶ τὸ πολύ", διότι ἡ καθόλου πρότασις καὶ διὰ συλλογισμοῦ πολλάκις δεικνύεται.

παρέδωκε γὰρ μεθόδους καὶ τρόπους, πῶς δεῖ ἀποκρίνεσθαι. 160 b 12

αἱ γὰρ προτάσεις ἐνδοξότεραι καὶ γνωριμώτεραί εἰσι τοῦ συμ- 161b
περάσματος. 28

τινὰ μὲν τῶν βιβλίων ἔχουσιν „ἐξ εὐήθων συμπεραίνεται", τινὰ 162a
δὲ „ἐξ ἀληθῶν." 5

„ὁ εἰρημένος λόγος", ἤγουν ὁ προσυλλογισμός. 162 a 12

„αὐτὸ" μὲν λέγει τὸ αὐτοδόξαστον ἤγουν τὸ κυρίως δοξαστόν, 162a
„μὴ αὐτὸ" δὲ τὰ αἰσθητὰ ταῦτα καὶ δοξαστά, ἐν οἷς δὲ ἔστι τὸ αὐ- 28
τὸ καὶ μὴ αὐτό, ἤγουν τὸ αὐτοδόξαστον καὶ τὸ ἁπλῶς δοξαστόν, ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἐν τῇ δόξῃ ἄρα ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἤγουν ἐστὶν ἄρα δόξα δόξης μᾶλλον. εἰ οὖν τις τοῦτο οὕτως δείξει, εὖ ἂν ἔχοι.

ἤγουν ὁ συλλογισμὸς ὁ ἐκ ψευδῶν ψεῦδος συνάξας. 162 b 16

τὸ μεταλαβεῖν τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ἐναντίον ἢ εἰς τὸ ἀντιφα- 163a
τικῶς ἀντικείμενον καὶ μετὰ μιᾶς τῶν προκειμένων προτάσεων ἀν- 33
ελεῖν τὴν ἑτέραν.

ἤγουν καὶ εἰς ἀνασκευὴν καὶ κατασκευήν. 163 a 37

ἤγουν ἐπικρίνειν, ποῖα τῶν ἐπιχειρημάτων εἰσὶ δυνατώτερα, καὶ 163b
τούτοις προστίθεσθαι. 1

Ἐξήγησις Ἐφεσίου τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων e Paris. Reg. 1918 fol. 174 — 194. Inc. Ὁ ἐριστικὸς (sic cod. 2019, ὁριστικὸς enim habet 1918) λόγος, ὡς καὶ (καὶ om. 1918) ἐν τοῖς Τοπικοῖς ἐπεσημήνατο [Ἀριστοτέλους adi. 1918] καὶ Πλάτων (πάντων 1918) ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ, ὁ αὐτός ἐστι τῷ σοφιστικῷ ἐλέγχῳ... τοῦ δὲ ἐλέγχου μέρη δεκατρία, ἓξ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἑπτὰ δὲ παρὰ τὴν διάνοιαν*), οὓς αὐτὸς ἔξω τῆς λέξεως καλεῖ.

φύσει πρῶτα λέγοι ἂν ἢ τὰ κοινά (κοινὸν δὲ τούτοις ὁ συλλογι- 164a
σμός, οὐδέ φησιν ἑξῆς εἶναι τὰ γένη), ἢ φύσει πρῶτα λέγοι ἂν τὰς 22
οἰκείας ἑκάστου ἀρχάς.

εἴρηται δὲ νῦν ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα. ἀνάγκη τὸ διττὸν ἢ ἐν 166a
τισιν εἶναι τούτων τῶν ὀνομάτων ἢ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, τρίτον γὰρ 16
οὐδὲν ἔχομεν.

ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν ἀπὸ τῶν σημαινόντων ἐνέργειαν λαμβάνειν 166b
ὡς ἐνεργείας ὂν σημαντικόν, ὡς ἐπὶ τοῦ μανθάνειν καὶ ὁρᾶν εἴ- 15
ρηται.

εἴρηται καὶ πρότερον ὅτι τῶν ὄντων εἰς φωνὰς καὶ πράγματα 166b
διαιρουμένων καὶ ἐν ἑκάστοις τούτων παραλογισμῶν γινομένων εἰ- 21
πὼν τοὺς ἐκ τῶν φωνῶν τρόπους, οὓς παρὰ τὴν λέξιν ἐκάλει, λέγει καὶ τοὺς ἐκ τῶν πραγμάτων. ... λέγει δὲ τὸ σόφισμα παρὰ τὸ συμ-

*) Eandem divisionem habet Stephanus in comm. in libr. περὶ ἑρμ., quam etiam Aristoteles videtur probavisse v. 165 b 24 coll. 170 b 37 sq.

βεβηκός, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ συμβεβηκὸς κεχωρισμένον καὶ μετὰ
τοῦ ᾧ συμβέβηκε πρὸς τὸ ᾧ συμβέβηκε συγκρινόμενον.

166b 37 „ἁπλῶς" λέγει τὰ χωρὶς κατηγορούμενα, „πῇ" δὲ τὰ ὁμοῦ.

167a τοῦ μὲν ὀφθαλμοῦ τὸ μὲν ἥμισυ λευκὸν καὶ τὸ ἥμισυ οὐ τοιοῦ-
17 τον, ἢ καί, ὡς αὐτὸς ἀλλαχοῦ εἴρηκεν, ὅταν τι μέγεθος τῷ μὲν πλά-
τει δίπηχύ ἐστι τῷ δὲ μήκει τετράπηχυ.

167a ὁ γὰρ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολίαν τῶν παρὰ τὴν λέ-
35 ξιν ἦσαν τρόπων, τὸ δὲ ὁ κοιμώμενος ὄψιν ἔχει ἀμφίβολον.

167b περὶ δὲ τοῦ λόγου Μελίσσου ... εἴρηται μὲν πολλὰ καὶ καλὰ ἐν
13 τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τῷ φιλοσοφωτάτῳ Σιμπλικίῳ καὶ
Θεμιστίῳ καὶ Φιλοπόνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐ δεῖ με περὶ τούτου
πλέον τι λέγειν ἐκείνου.

168a οἱ δὲ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας καὶ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας ὀνομάτων εἰσὶ
24 καὶ λόγων καὶ οὐχ ἁπλῶν, ἀλλ' οὐ πράγματος ἑνός, ὥστε καὶ εἰς τὴν
τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν ἀναχθήσονται.

168b ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἔλεγχος συλλογισμός ἐστιν, ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ
23 οὔτε τὸ ἐν ἀρχῇ κεῖσθαι δεῖ καὶ τὰ κείμενα αἴτια χρὴ τυγχάνειν τοῦ
συμπεράσματος, ὁ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον λαμβάνων ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς
αἰτούμενος οὐ συλλογίζεται, εἰ δὲ μὴ συλλογίζεται, οὐδὲ ἐλέγχει.

168b ὅταν μὲν ἀντιστρέψωμεν τοὺς ὅρους καὶ μετὰ τὴν ἀντιστρο-
28 φὴν προσλάβωμεν ὅρον, παρὰ τὸ ἑπόμενον τὸ τοιοῦτον σόφισμα
γίνεται. ὅταν δὲ μὴ ἀντιστρέψωμεν, ἀλλ' εὐθὺς τῇ ληφθείσῃ προ-
τάσει προσλάβωμεν ἑτέραν πρότασιν ... παρὰ τὸ συμβεβηκός ἐστι τὸ
σόφισμα.

169a οἱ μὲν παρὰ τὴν λέξιν εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν ἀνάγονται
20 διὰ τὸ μὴ ἀληθῆ ἀντίφασιν συνάγειν, ὅπερ ἐστὶν ἴδιον ἐλέγχου, ἀλλὰ
φαινομένην.

169a ἀντὶ τοῦ μάλιστα δὲ δύναται συμπείθειν, ἢ οὕτως· μάλιστα δὲ
33 δύναται πείθειν εἰς τὸ συνεπινεύειν.

170a 14 ἐὰν δὲ μὴ λάβῃ ὁ σοφιστὴς ...

170b ὅτι τὸ μὲν „πρὸς τὴν διάνοιαν" ἀντὶ τοῦ οὐ παρὰ τὴν διάνοιαν
13 εἴληπται αὐτὸς δῆλον πεποίηκε διὰ τοῦ μετ' ὀλίγον ἐπαχθέντος τοῦ
„τί γάρ ἐστι τὸ μὴ ..." (vs. 16)

171a δείξας τοίνυν αὐτοὺς μὴ καλῶς διαιροῦντας μέμφεται καὶ ἄλλως
1 λέγων „ὅλως τε ἄτοπον".

171a οὕτως (διαιρετικῶς) δὴ τῶν ἐρωτήσεων γινομένων ἀνάγκη ἢ
19 πρὸς τὴν διάνοιαν ἢ παρὰ τὴν διάνοιαν τουτέστι πρὸς τοὔνομα
γίνεσθαι τοὺς συλλογισμούς· τὸ γὰρ παρὰ τὴν διάνοιαν ἢ ἄλλο ἐστὶν
ἢ μὴ πρὸς τὸ πρᾶγμα ὃ διανοούμενος εἴρηκεν ὁ ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ
πρὸς τοὔνομα ποιεῖσθαι τοὺς συλλογισμούς. ... γράφεται καὶ οὕ-
τως· „ἀλλ' ἢ διδόναι διαίρεσιν" ἀμφοτέρων τῶν γραφῶν τὸ αὐτὸ
δηλουσῶν.

171a εὐθύνει τὸν ἀξιοῦντα λόγον κατὰ διαίρεσιν ἐρωτᾶν καὶ παρὰ τὴν
32 διαλεκτικὴν μέθοδον τὴν ἀξίωσιν ποιούμενος. διδασκόντων γάρ ἐστι
τὸ διαιρεῖν ποσαχῶς λέγεται τὸ πρᾶγμα.

λέγων κοινὰ τὰ δοκοῦντα πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σο- 171b
φοῖς. 6

„περὶ τῶνδε (τόνδε cod. 1918) φαινόμενον" λέγει τὸν μὴ κατὰ 171b
τὸ σχῆμα ὑγιῆ, „κατὰ δὲ τὸ πρᾶγμα φαινόμενον" τὸν ὑγιῆ μὲν κατὰ 18
τὸ σχῆμα δοκοῦντα δὲ συνάγεσθαι ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ πράγματος, μὴ
συναγόμενον δὲ ἀπ' ἐκείνων, ἀλλὰ φαινομένως.

ὁ μὲν γὰρ γεωμέτρης καὶ ὁ ψευδογράφος ἐκ τῶν αὐτῶν τῇ γεω- 172a
μετρίᾳ συλλογίζονται, ὁ δὲ ἐριστικὸς οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ μὲν 10
διαλεκτικὸς ἐκ τῶν ἐνδόξων ὁ δ' ἐριστικὸς ἐκ τῶν φαινομένων μέν,
μὴ ὄντων δέ.

ὁ μετὰ τέχνης πειράζων ὁ διαλεκτικός, ὁ δὲ τέχνην μὲν ἀγνοῶν 172a
τὰ δ' ἑπόμενα εἰδὼς ἐριστικός. 35

Reliqua desunt in codd., quos inspicere mihi licuit.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ.

A. **Urbinas 35.**
B. **Marcianus 201.**
C. **Coislinianus 330.**
D. **Coislinianus 170. (? v. p. 11.)**
E. **Vaticanus 247.**
F. **Vaticanus 209.**
G. **Laurentianus 72, 17.**
K. **Vaticanus 241.**
M. **Marcianus App. IV, 51.**
N. **Laurentianus 72, 18.**
P. **Vaticanus 207.**
T. **Laurentianus 72, 12.**
a. **Angelicus C, 3, 13.**
b. **Angelicus C, 3, 16.**
c. **Vaticanus 1024.**
d. **Laurentianus 72, 5.**
e. **Laurentianus 72, 3.**
f. **Marcianus App. IV, 5.**
g. **Laurentianus 71, 35.**
h. **Marcianus App. IV, 53.**
i. **Laurentianus 72, 15.**
m. **Ambrosianus Q, 87.**
n. **Ambrosianus L, 93.**
o. **Marcianus 204.**
p. **Ambrosianus M, 89.**
q. **Ambrosianus M, 71.**
u. **Basileensis F. II, 21.**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

Ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος· ἐὰν γάρ τις ἀποδιδῷ τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει. συνώνυμα δὲ λέγεται ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον, καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ αὐτός· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν λόγον ἀποδώσει. παρώνυμα δὲ λέγεται ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει, οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος.

ed. Bkk. p. 1

Codices *ABCdenu* (*fg*, *h* ab initio, *i* inde a cap. 8, quibusdam locis *abEG*).

Tit *δέκα κατηγορίαι Vat* 1314 *Ambros Q* 87, *αἱ δέκα κατηγορίαι Vat* 242, *κατηγορίαι δέκα u Vat* 247 *Palat* 74, *περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν Urb* 55, *ἀρχὴ σὺν θεῷ τῶν δέκα κατηγοριῶν g*, *τοῦτό τινες ἐπιγράφουσιν οὕτως· τὰ πρὸ τῶν τόπων Vat* 1021, *κατηγορίαι ἤτοι περὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν Vat* 244 et *C* omisso *ἤτοι*.

1a1 *κατ' οὔνομα e.* — 2, 4, 6 et 9 *λόγος*] *λόγος τῆς οὐσίας* codices excepto *e*, qui 4 et 6 omisit *τῆς οὐσίας*. — 2 *τῆς οὐσίας λόγος C*, vs 6 idem habet *g*. — 4 *κατὰ τοὔνομα* om *e*. — *ἂν ACdeh*. — *ἀποδιδῷ τις unfg*. — 5 et 11 *ἀποδίδωσι n*. — 6 *ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος* codices. — 7 *οἷον τὸ ζῷον. ὁ γὰρ ἄνθρωπος e*. — *ὁ γὰρ . . . βοῦς*] *τούτων γὰρ ἑκάτερον nf*, *τούτων γὰρ ἑκατέρων* rec *a*, *ταῦτα γὰρ g*. — 8 *ὁ* om *e*. — *ζῷα u*. — 9 *δὲ* rec *h*, om *ACadg*. — 10 *ἑκατέρῳ αὐτῶν Ceg*. — 11 *ἀποδώσει λόγον g*. — 14 *ὁ* om *g*.

2 Τῶν λεγομένων τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δ᾽ ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκὴν οἷον ἄνθρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ· τὰ δ᾽ ἄνευ συμπλοκῆς οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, τρέχει, νικᾷ.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι· τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται (ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν), οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ᾽ ὑποκειμένου δ᾽ οὐδενὸς λέγεται, καὶ τὸ τὶ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ μὲν τῷ σώματί ἐστιν (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι), καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· τὰ δὲ καθ᾽ ὑποκειμένου τε λέγεται καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς· τὰ δὲ οὔτ᾽ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου λέγεται, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ὁ τὶς ἵππος· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου λέγεται. ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ κατ᾽ οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι· ἡ γάρ τις γραμματικὴ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί.

3 Ὅταν ἕτερον καθ᾽ ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται, οἷον ἄνθρωπος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ζῷον.

νικᾷ, τρέχει dh. — 21 οἷον ὁ ἄνθρ. g. — 22 δὲ] δέ γε ne. — 27 τουτὶ τὸ g. — 28 πᾶν f. — ἐστὶ τῷ σώματι fg. — 29 δὲ καὶ καθ᾽ e. — τε om e.

1b4 λέγεται] τινὸς λέγεται ng. — καὶ] ἢ ufg. — 6 ὑποκ. τινὸς λέγεται u. — 7 ὑποκειμένου] μὲν ὑποκειμένου ug, ὑποκειμένου μὲν C. — 8 ἔνια αὐτῶν οὐδὲν e. — κωλύει αὐτῶν εἶναι Cg. — 8 ἐστὶ] μέν ἐστι Cdh, rec A, ἐστί, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται ACdefgh, rec B. — οὐδενὸς λέγεται om d. — λέγεται fort pr om k. — 10 καθ᾽ om g. — 11 πάν in voce πάντα corr h, τοσαῦτα e, ταῦτα u, om g. — 12 οἷον ὁ ἄνθρωπος g, pr C. — κατὰ om C. — 14 τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται Cufg, τὸ ζ. ἄρα κατηγορηθ. n. — 15 καὶ ἄνθρωπος om e.

Τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης· ζῴου μὲν γὰρ διαφοραὶ οἷον τό τε πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπους εἶναι. τῶν δέ γε ὑπ' ἄλληλα γενῶν οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι· τὰ γὰρ ἐπάνω τῶν ὑπ' αὐτὰ γενῶν κατηγορεῖται, ὥστε ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦται καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται.

Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον ἤτοι 4
οὐσίαν σημαίνει ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ κεῖσθαι ἢ ἔχειν ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν. ἔστι δὲ οὐσία μὲν ὡς τύπῳ εἰπεῖν οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δὲ οἷον λευκόν, γραμματικόν· πρός τι δὲ οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δὲ οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν p. 2
Λυκείῳ· ποτὲ δὲ οἷον ἐχθές, πέρυσιν· κεῖσθαι δὲ οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν δὲ οἷον ὑποδέδεται, ὥπλισται· ποιεῖν δὲ οἷον τέμνει, καίει· πάσχειν δὲ οἷον τέμνεται, καίεται. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ δοκεῖ κατάφασις ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, λευκόν, τρέχει, νικᾷ.

---

16 ἑτερογενῶν *ABCdeg*, pr *nh*. — 18 γὰρ] γὰρ αἱ *d*. — οἷον om *Aeunfg*. — τό τε πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ ἔνυδρον *A*, τό τε πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν *Cdh*, τό τε πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν *n*. — 20 τῷ] τὸ *d*, pr *h*. — γε om *f*. — 23 τοῦ pr et post] κατὰ τοῦ *n*. — τοσαῦται om *d* et pr *h*. — 27 μὲν om *e*. — 29 οἷον om pr *A*. — γραμματικόν, λευκόν *e*.

2a1 ἥμισυ om *d*, pr *B*. — ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ *Adenh*. — ἐν ἀγορᾷ rc *h*, om *d*. — λυκίῳ *d*, pr *B*. — 2 χθὲς *Cdnufg*. — 3 ὑποδέδυται *g*, ὑποδεθέσθαι (sic) corr *h*. — ὑποδεδέσθαι ὡπλίσθαι fort pr *d*. — ὡπλίσθαι *h*. — 4 τέμνειν, καίειν *ABCundefgha*. — τέμνεσθαι, καίεσθαι *BCuegha*. — 5 ἑαυτὸ *n*. — ἐν om *e*. — 6 ἢ ἀποφάσει om *e*. — τῇ] ἢ ἀποφάσει τῇ codd excepto *e*. — ἀποφάσει λέγεται τῇ *f*. — 7 ἢ ἀπόφασις post καταφ. add codd excepto *c*. — γίγνεται *n*. — δοκεῖ post κατάφασις *e*, post alt ἀπόφασις *f*. — καταφ. καὶ ἀπόφασις *ABCdfh*, καταφ. ἢ ἀποφ. *nug*. — 8 κατὰ μηδεμίαν δὲ *C*. — 9 οὐδὲ ἓν *e*, οὐθὲν *u*. — λευκός *Cf*.

5 Οὐσία δέ ἐστιν ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται μήτ' ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος ἢ ὁ τὶς ἵππος. δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι, ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ ζῷον· δεύτεραι οὖν αὗται λέγονται οὐσίαι, οἷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, καὶ κατηγορεῖταί γε τοὔνομα· τὸν γὰρ ἄνθρωπον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι. ὥστε καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. τῶν δ' ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων οὔτε τοὔνομα οὔθ' ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον, οἷον τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου (λευκὸν γὰρ σῶμα λέγεται), ὁ δὲ λόγος ὁ τοῦ λευκοῦ οὐδέποτε κατὰ σώματος κατηγορηθήσεται. τὰ δ' ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων, οἷον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ

---

11 *δὲ* om *e*, pr *g*. — *τε* om *u*. — 13 *τινί* om *e*. — *ἢ*] *καὶ ng*. — alt *ὁ* om *a*. — 14 *ἐν*] *τὰ εἴδη ἐν g*. — 15 *λεγόμεναι οὐσίαι unfa*. — 17 *τοῦ ἀνθρώπου g*. — *δευτέρως n*. — 18 *λέγονται αὗται u*. — *τε* om *e*. — 21 *τὸ ὑποκείμενον* pr *u*. — *ὁ* om *Cu*. — 22 *λέγεται*] *μὲν λέγεται Ccfg*. — *καὶ* om pr *C*. — *γε* om *u*. — *καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται καὶ τοὔνομα g*. — 23 *τοῦ*] *κατὰ τοῦ BCufgdea* et *h* qui correxit *κατὰ*, *καὶ κατὰ τοῦ n*. — 24 *δὲ* et *τοῦ* om *e*. — alt *ὁ* om *n*. — 26 *ἐστι*] *ἐστι καὶ ζῷον Cdeufgh*, rc *ABn*. — *καὶ ὁ λόγος καὶ τοὔνομα a*. — *κατὰ* om *e*. — *κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου f*. — 27 *κατηγορεῖται nc*. — 29 *τοῦ*] *κατὰ τοῦ g*. — *μὲν* om *u*. — 30 *ποτε* om *Budea*, pr *h*. — *τοῦ ὑποκειμένου* om *ea*. — 33 *ὁ* om *na*. — *κατὰ*] *τοῦ e*. — *κατὰ τοῦ σώματος udfh*. — 34 *ὑποκειμένου f*. — *λέγεται* ante 35 *ἢ g*. — 35 *φανερὸν δὲ τοῦτο g*. — 36 *κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον Cfea*.

τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον· εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ ἀνθρώπου ὅλως. b πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι· οὐκοῦν καὶ ἐν τινὶ σώματι· εἰ γὰρ μὴ ἐν τινὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι.

Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους· ἔγγιον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστι, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἀποδώσει τὸ εἶδος ἀποδιδοὺς ἤπερ τὸ γένος, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἂν ἀποδοίη ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τὸ μὲν γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ κοινότερον. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἀποδώσει δένδρον ἀποδιδοὺς ἢ φυτόν. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν ταύταις εἶναι διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει· ὑπόκειται γὰρ τὸ εἶδος τῷ γένει· τὰ μὲν γὰρ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. αὐτῶν δὲ τῶν εἰ-

---

38 τὸ ζ. κατηγ. fa. — τινὸς pr om e. — κατηγορηθήσεται τὸ ζ. om Cne. 2b1 οὔτε uf. — κατὰ] κατὰ τοῦ f. — 2 σώματί τινι g. — 3 μηδὲ ἐν d, fort h. — 4 ἤτοι om e. — λέγεται ante 5 ἢ ug. — λέγεται post οὐσιῶν Cnah, τῶν πρ. οὐσιῶν rc k ubi locus paucioribus. — λέγ.... οὐσιῶν] τούτων λέγεται d. — 6 τι τῶν ἄλλων nfu. — post εἶναι ABCuagnef addunt haec: πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τούτων λέγεται ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν, ὥστε μὴ οὐσῶν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. — 7 τὸ εἶδος οὐσία a. — 8 γένους ἐστὶν ἔγγιον e. — 9 καὶ οἰκειότερον om u. — 10 εἶδος] εἶδος μᾶλλον ue. — ἀποδιδοὺς post γένος dhf. — ἢ uef. — οἷον τὸν] τὸν γὰρ f. — 11 ἀποδιδοὺς ante 12 ἢ g, om u. — ἀποδιδούς τις γνωρ. f. — ἂν ἀποδοίη] ἀποδώσει ἂν e, ἀποδώσει a, ἀποδώσει τις u. — ἀποδοίη τις ἄνθρωπον Cg. — ἄνθρωπον ... ἀποδιδούς] οἰκειότερον ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον ne, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον u. — 12 ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον Cf. — ἀποδιδοὺς om g. — μᾶλλον post 13 ἀνθρ. e. — 14 γνωρ. καὶ οἰκειότερον ἀποδ. Cu. — ἂν ἀποδοίη f. — ἀποδιδοὺς...δένδρον pr om h. — alt ἀποδιδοὺς] καὶ οἰκειότερον e. — 15 ἔτι δὲ αἱ Cdfh. — πᾶσιν uf. — 16 τὰ ἄλλα πάντα ue. — 17 αὐταῖς Aegh. — οὐσίαι] οὐσίαι πρῶται deghn. — δέ γε] οὖν e. — 18 πάντα τὰ ἄλλα a, τἄλλα n, πάντα om nu. — 19 γάρ πως τὸ Cfg. — 20 κατὰ om Cuef.

δῶν ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσεις κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἢ ὁ τὶς βοῦς.

Εἰκότως δὲ μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας μόνα τῶν ἄλλων τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη δεύτεραι οὐσίαι λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς οἰκείως ἀποδώσει καὶ γνωριμώτερον ποιήσει ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τῶν δ' ἄλλων ὅ τι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκώς, οἷον λευκὸν ἢ τρέχει ἢ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς. ὥστε εἰκότως τῶν ἄλλων ταῦτα μόνα οὐσίαι λέγονται. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι κυριώτατα οὐσίαι
p. 3 λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικόν· οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς ἀνθρώπου λέγεται,

---

23 μή] μὲν μή e. — 24 γὰρ] γὰρ μᾶλλον n. — ἀποδώσει nu. — 25 τὸν] ἢ τὸν e. — 27 ἑτέρου οὐσία om e. — οὐδὲ Aef. — 28 οὐσία ἐστὶν ἢ Ceg. — τὶς] τὶς ἵππος ἢ e. — 29 δὲ] οὖν g. — 32 τὸ μὲν] ἢ τὸ e. — ἀποδῷ n. — 33 οἰκειότερον ue. — καὶ] καὶ γὰρ n. — 34 ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον e. — εἴ τι g. — 35 ἀποδῷ dh. — οἷον ἢ λευκὸν g. — 36 τρέχειν A, τρέχον e. — ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων Cneg, μόνα ταῦτα τῶν ἄλλων u. — 37 ἔτι δὲ αἱ n. — 38 ὑποκεῖσθαι πᾶσι n. — post ὑποκεῖσθαι editi add: καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν αὐταῖς εἶναι et sic habet a, sed ταύταις pro αὐταῖς, item gu omissis ἢ . . . εἶναι. — κυριώταται udg.

3a1 γε om e. — 2 οὕτω καὶ τὰ g. — τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη Ce. — pr λοιπὰ] ἄλλα e. — γὰρ ἅπαντα C. — alt πάντα ante 4 τον e. — οὔτε καθ' ὑποκ. λέγεται οὔτε ἐν ὑποκ. ἐστίν ne. — 9 ὑποκ. τινὸς λέγεται g. — 10 οὐκ εἰσὶν] οὐδεμία e, οὐδεμία ἐστὶν u, corr C. — 11 λέγεται ante τοῦ u.

ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῷον καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῷον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. ἔτι δὲ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοὔνομα· τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις, καὶ τὸν τοῦ ζῴου ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο οὐσίας, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν. τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ δίπουν ἢ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ' οὗ ἂν λέγηται ἡ διαφορά, οἷον εἰ τὸ πεζὸν κατὰ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μή ποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶναι· οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συνωνύμως ἀπὸ τούτων λέγεσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπ' αὐτῶν κατηγορίαι ἤτοι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας οὐδεμία ἐστὶ κατηγορία· κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν τὸ μὲν εἶδος κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγο-

12 οὐκ] οὐδενὶ u. — 14 μὲν om e. — 15 δὲ] δὲ καὶ g, om e. — 16 ποτὲ κατηγορεῖσθαι n. — τοῦ ὑποκειμένου ποτὲ g. — 17 alt δὲ] δέ γε nu. — 18 pr καὶ] τοὔνομα καὶ n. — κατὰ om e. — καὶ τοὔνομα om n. — 20 ὡσαύτως om g, pr n. — ὥστε corr n. — ἡ om une. — οὐσία om e. — 21 τοῦτο τῆς οὐσίας pr A. — τοῦτο post οὐσίας fgnuae. — 22 ὑποκειμένων h. — τὸ] τὸ μὲν e. — 23 μὲν om ne. — τοῦ] τοῦ τινὸς fg. — 24 οὐδὲ γὰρ fg. — ἐν ὑποκειμένῳ τὸ δίπουν f. — 25 τὸ δίπουν ἐστὶ Ce. — ἢ] οὐδὲ nug. — 26 λέγεται h, pr n. — 27 κατὰ] κατὰ τοῦ ACeugh, τοῦ corr h. — λέγεται] κατηγορεῖται e. — alt ὁ om n. — 28 ὁ om C. — 29 ὑμᾶς ue. — 30 μὴ] σώμασι μὴ u. — 32 τὰ] ἀλλὰ τὰ μὲν e. — τινι] τινι, ἀλλὰ τὰ μὴ ὡς μέρη g. — 34 ἀπ'] τὰ ἀπ' Ce. — ἀπ' αὐτῶν A. — 35 pr κατὰ om e. — ἢ] ἢ καὶ u. — 36 τῆς] τῶν ἀτόμων e. — κατηγορία ἐστὶ g. — 38 τῶν ἀτόμων u.

ρεῖται, τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τοῦ εἴδους καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. b ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται. καὶ τὸν λόγον δὲ ἐπιδέχονται αἱ πρῶται οὐσίαι τὸν τῶν εἰδῶν καὶ τὸν τῶν γενῶν, καὶ τὸ εἶδος δὲ τὸν τοῦ γένους· ὅσα γὰρ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τῶν διαφορῶν λόγον ἐπιδέχεται τά τε εἴδη καὶ τὰ ἄτομα. συνώνυμα δέ γε ἦν ὧν καὶ τοὔνομα κοινὸν καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν διαφορῶν συνωνύμως λέγεται.

Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθές ἐστιν ὅτι τόδε τι σημαίνει (ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενόν ἐστιν), τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς προσηγορίας τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ ἄνθρωπον ἢ ζῷον, οὐ μὴν ἀληθές γε, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει· οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῷον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὥσπερ τὸ λευκόν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει τὸ λευκὸν ἀλλ' ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶδος καὶ τὸ γένος περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὸν ἀφορισμὸν ποιεῖται· ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν ἐπὶ πλεῖον περιλαμβάνει ἢ ὁ τὸν ἄνθρωπον.

---

39 καὶ om n. — τῶν εἰδῶν κ. κ. τῶν ἀτόμων u. — ἀτόμου κ. κ. τοῦ εἴδους e.

3b1 δὲ om e. — sec καὶ om ABef. — 3 οὐσίαι τὸν om g. — εἰδῶν et γενῶν loc mut nu. — τὸν bis om u. — 5 λέγεται om e. — καὶ] πάντα καὶ ACgh, τοσαῦτα καὶ dnuf. — κατηγορηθήσεται u. — 6 ἐπιδέχονται ga. — τά τε εἴδη Bn, fort pr d. — τὰ εἴδη καὶ] καὶ τὰ ὀνόματα e, om a. — 7 γε om A. — κοινὸν om e. — 8 pr ὁ om a. — ὥστε καὶ πάντα dh. — 9 τὰ ἀπὸ om nga. — τῶν om g. — συνώνυμα f. — 10 τι om u. — 11 ἀληθέστατον ὅτι e. — 12 σημαίνειν pr g. — 13 τῶν δὲ] ἐπὶ δὲ τῶν ACefnug. — 14 τόδε] ὅτι τόδε e. — σημαίνει e. — εἴπῃς e. — 15 γε ἀληθὲς g. — 17 λέγεται om Cu. — 18 τι om nu. — 19 οὐθὲν u, οὐδὲ f. — ἄλλο] ἄλλο τι ef. — λευκὸν] συμβεβηκὸς e. — ἢ τὸ ποιόν e. — οὐδὲν ... λευκὸν rc mg h. — 20 γένος καὶ τὸ εἶδος Ce. — 21 δηλοῖ οὐσίαν e. — 22 ποιεῖται] εἰπὼν ποιεῖται h, pr d. — ὁ om g. — γὰρ om e. — πλέον u. — παραλαμβάνει Ag. — 23 ὁ om e.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν αὐταῖς ἐναντίον εἶναι. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐσίᾳ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οἷον τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ; οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον. οὐδέ γε τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ ζῴῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ· τῷ γὰρ διπήχει ἢ τριπήχει οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδέ γε τοῖς δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί, εἰ μή τις τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον εἶναι ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τῶν δὲ ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδὲν οὐδενὶ ἐναντίον ἐστίν.

Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγω δὲ οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας οὐκ ἔστι μᾶλλον οὐσία καὶ ἧττον οὐσία (τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἔστιν), ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν αὕτη ἡ οὐσία ἄνθρωπος, οὐκ ἔσται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ οὔτε ἕτερος ἑτέρου· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος, ὥσπερ τὸ λευκόν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλόν ἐστι λευκόν, καὶ καλὸν ἕτερον p. 4 ἑτέρου μᾶλλον καλὸν καὶ ἧττον λέγεται. καὶ αὐτὸ δὲ αὑτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὂν μᾶλλον λευκὸν εἶναι λέγεται νῦν ἢ πρότερον, καὶ θερμὸν ὂν μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δέ γε οὐσία οὐδὲν μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται, οὐδέ γε τῶν ἄλλων

---

24 ἐναντίον αὐταῖς n. — 25 ἐναντίον εἴη e. — 26 ἢ...ζῴῳ] ἢ τὸ ζῷον pr C, om efnu. — οὐδὲν ... ἐναντίον om b. — γὰρ om ue, pr C. — ἐστιν] ἐστιν ἀλλὰ καὶ f. — 27 ἢ] οὐδὲ n. — ἐστιν ἐναντίον] ἐναντίον ἐστὶν e, om g. — 28 τοῦτο τῆς οὐσίας Aef. — τῆς om A. — ἀλλὰ] ἔστιν ἀλλὰ aeg. — γὰρ om efna. — 29 τὸ h. — ἢ τῷ τριπήχει C, om Bbdfhnu. — γε ante seq τῶν fu, om ABabdh. — 31 εἶναι ἐναντίον a. — μέγα] μέρος pr u. — 32 οὐδενὶ οὐδὲν a. — ἐστιν ἐναντίον οὐδενὶ g. — 33 οὐκ enu. — 34 pr οὐσία om e. — οὐσία καὶ ἧττον om Cg. — 35 μὲν om e. — 37 οἷον...ἧττον om u. — αὐτὴ deau. — ἡ om a. — οὐσία ὁ ἄνθρ. n. — ἔστι Cna.

4a1 ἐστιν ante ἕτερον Cnuefg. — ἐστι] ἐστι καὶ ἧττον fg, rc A. — καὶ καλὸν ...λέγεται om C. — 2 καλὸν om e. — καὶ...λέγεται om n. — λέγεται] καλὸν g. — 3 δὲ om e. — ἑαυτοῦ neg. — λέγεται om e. — 4 λέγεται εἶναι g. — εἶναι om n. — 5 ὂν om e. — θερμὸν post ἧττον dn, om h. — φαίνεται u. — 6 καὶ ἧττον λέγεται] οὐσία λέγεται οὐδὲ ἧττον g, λέγεται οὐδὲ ἧττον οὐσία f, καὶ ἧττον hnd, καὶ ἧττον φαίνεται u, λέγεται e. — οὐδὲν f. — γὰρ ὁ ἄνθρωπος Cnfg. — 7 νῦν μᾶλλον n. — λέγεται ἢ πρότερον Ce. — γε post 8 ὅσα u, om BCebdnuh.

οὐδέν, ὅσα ἐστὶν οὐσία. ὥστε οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτο ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον.

Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν, οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐκ ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτο προενεγκεῖν, ὅσα μή εἰσιν οὐσίαι, ὃ ἓν ἀριθμῷ ὂν τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν, οἷον τὸ χρῶμα, ὅ ἐστιν ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔσται λευκὸν καὶ μέλαν, οὐδ' ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία τῷ ἀριθμῷ οὐκ ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μή εἰσιν οὐσίαι. ἡ δέ γε οὐσία ἓν καὶ ταὐτὸν ἀριθμῷ ὂν δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ὁτὲ μὲν λευκὸς ὁτὲ δὲ μέλας γίνεται, καὶ θερμὸς καὶ ψυχρός, καὶ φαῦλος καὶ σπουδαῖος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον, εἰ μή τις ἐνίσταιτο τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φάσκων τῶν τοιούτων εἶναι δεκτικά. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἀληθὴς καὶ ψευδὴς εἶναι δοκεῖ, οἷον εἰ ἀληθὴς εἴη ὁ λόγος τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος ψευδὴς ἔσται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης· εἰ γάρ τις ἀληθῶς δοξάζοι τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ ψευδῶς δοξάσει, τὴν αὐτὴν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο παραδέχοιτο, ἀλλὰ τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν αὐτὰ μεταβάλλοντα δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ἐστί·

---

8 οὐδέν] οὐθέν *A*, οὐδὲ ἓν *g*, om pr *d*, οὐδὲν ἔσται *n*. — ἡ οὐσία pr om *g*. — 9 καὶ τὸ ἧττον *Cufghabde*. — post ἧττον addit *n*: οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι αὐτὴν τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ γὰρ τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. — 10 δοκεῖ ante ἴδιον *Ce*. — 12 οὐκ] οὐδενὸς *naeg*. — τὸ τοιοῦτο] τοῦτο *e*, om *C* et pr *Bdn*. — τοιοῦτον *h*. — προσενεγκεῖν *ue*. — 13 ἐστιν οὐσία *Cng*. — ὂν om *e*. — δεκτικὸν τῶν ἐναντίων *ng*. — 14 τῷ om *Cn*. — ἐστι *Cef*, λέγεται *n*. — 15 οὔθ' *Ceh*. — τῷ fort pr om *h*. — 16 οὐκ del *n*. — ἐστι *n*. — 17 ὅσαι *Ad*. — ἔστιν *fn*. — οὐσία *ng*. — ταὐτὸν καὶ ἓν *e*. — 18 ἀριθμῷ] τῷ ἀρ. *efg*. — δεκτικὴ *Ch*. — 20 θερμός γε καὶ *n*. — φαῦλός τε γίνεται καὶ *Ceh*. — 21 οὐδαμῶς *e*. — 22 μὴ ἄν τις *g*, μὴ ἄρα τις *Ceh*. — ἐνίσταται *Ceh*, *n* incert. — 23 τοιούτων] ἐναντίων *Cdefhn*, τοιούτων ἐναντίων *g*. — ἀληθής τε καὶ *Cnuefh*. — 24 δοκεῖ εἶναι *Ceung*. — τὸ] τοῦ *g*, om *Ce* et pr *h*. — 25 οὗτος om *Ceha*. — λόγος post ψευδὴς *Ceh*, om *na*. — 26 ἂν *g*. — ἀληθὲς *g*. — 27 δοξάζῃ *g*, δοξάζει *e*, pr *n*. — τὸ] τοῦ *g*. — ψεῦδος *C*. — δοξάσει] ὁ αὐτὸς οὗτος δοξάζει *nh*. — 28 τὴν] ὁ τὴν *g*. — ἔχων om *e*. — δὴ *n*. — 29 παρέχοιτο *c*. — 30 τῶν ἐναντ. δεκτικά εἰσι *g*. — εἰσί corr *h*.

ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γενόμενον μετέβαλεν (ἠλλοίωται γάρ) καὶ μέλαν ἐκ λευκοῦ καὶ σπουδαῖον ἐκ φαύλου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον αὐτῶν μεταβολὴν δεχόμενον τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν. ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ δόξα αὐτὰ μὲν ἀκίνητα πάντῃ πάντως διαμένει, τοῦ δὲ πράγματος κινουμένου τὸ ἐναντίον περὶ αὐτὰ γίνεται· ὁ μὲν γὰρ λόγος διαμένει ὁ αὐτὸς τὸ καθῆσθαί τινα, τοῦ δὲ πράγματος κινηθέντος ὁτὲ μὲν ἀληθὴς ὁτὲ δὲ ψευδὴς λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὥστε τῷ τρόπῳ γε ἴδιον ἂν εἴη τῆς οὐσίας τὸ κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. εἰ δή τις καὶ ταῦτα παραδέχοιτο, τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο. ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα οὐ τῷ αὐτὰ δέχεσθαί τι τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται, ἀλλὰ τῷ περὶ ἕτερόν τι τὸ πάθος γεγενῆσθαι. τῷ γὰρ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἢ μὴ εἶναι, τούτῳ καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι λέγεται, οὐ τῷ αὐτὰ δεκτικὰ εἶναι τῶν ἐναντίων. ἁπλῶς γὰρ οὐθὲν ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ὁ λόγος κινεῖται οὔτε ἡ δόξα, ὥστε οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων μηδενὸς ἐν αὐτοῖς γινομένου πάθους. ἡ δέ γε οὐσία τῷ αὐτὴ τὰ ἐναντία δέχεσθαι, τούτῳ δεκτικὴ τῶν ἐναντίων εἶναι λέγεται· νόσον γὰρ καὶ ὑγίειαν δέχεται, καὶ λευκότητα καὶ μελανίαν· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων αὐτὴ δεχομένη τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴ λέγεται. ὥστε ἴδιον ἂν οὐσίας εἴη τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν δεκτι-

---

31 γινόμενον *Cdeh*. — μετέβαλλεν *Bu*. — 32 pr καὶ om *e*. — 33 αὐτὸ *Cgkn*. — 34 τοῦ ἐναντίου *n*. — ἐστὶ δεκτικὸν *Cgh*. — 36 τὰ ἐναντία *Cekg*. — 37 ὁ om *e*. — τὸ] τοῦ *e*.

4b2 post γε litura unius verbi *C*. — δὲ et γε om *e*. — 3 αὐτῆς *Ceh*. — 4 δέ *efgu*, corr *Cn*. — καὶ ante τις *a*, om *en*. — ταῦτα om *e*. — παρέχοιτο *e*. — τὸν om *n*. — τὴν δόξαν καὶ τὸν λόγον *an*. — 5 δεκτικὰ] φάσκειν δεκτικὰ *u*. — ἐστιν] ἐστι δὲ *na*, pr *C*, fort pr *B*. — 6 δεδέχθαι *n*. — 8 τὸ post τι om *Aef*, pr *a*. — γίνεσθαι *Ch*. — 9 τοῦτο *e*. — ἢ ψευδὴς om *n*. — 10 αὐτὸς δεκτικὸς *gn*, fort pr *B*, αὐτὸν δεκτικὸν *f*. — τοῦ ἐναντίου *n*. — 11 οὐθὲν] οὐδὲν *e*. — οὐθὲν post οὐδενὸς *f*, post λόγος *n*, om *a*. — ὑπ' οὐθενὸς (lit...) οὐθὲν οὐδὲ *d*. — οὐδὲ *An*, οὐδέποτε οὔτε *a*. — ὁ om *A*. — 12 οὐκ ἂν] κἂν *e*. — γιγνομένου *n*. — 13 πάθους pr om *n*. — γε om *e*, pr *n*. — αὐτὴν *ne*. — δέχεσθαι] ἔχειν ἐν *e*. — 14 εἶναι om *ne*. — 15 ἐπιδέχεται *h*. — 16 αὕτη *n*. — 17 οὐσίας ἂν *e*. — δεκτικὴν *fga*. — δεκτικὸν ... 18 ἐναντίων post μεταβολὴν *fgqnu*.

κὸν εἶναι τῶν ἐναντίων κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολήν. περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

6 Τοῦ δὲ ποσοῦ τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές, καὶ τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὸ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν. ἔστι δὲ διωρισμένον μὲν οἷον ἀριθμὸς καὶ λόγος, συνεχὲς δὲ οἷον γραμμὴ ἐπιφάνεια σῶμα, ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα χρόνος καὶ τόπος. τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ, οἷον τὰ πέντε εἰ ἔστι τῶν δέκα μόριον, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ τρία γε καὶ τὰ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὅτι μὲν γὰρ ποσόν ἐστιν ὁ λόγος, φανερόν· καταμετρεῖται γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ. λέγω δὲ αὐτὸν τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γιγνόμενον. πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάστη διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν.
p. 5 ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν· ἔστι γὰρ λαβεῖν κοινὸν ὅρον πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, στιγμήν, καὶ τῆς ἐπιφανείας γραμμήν· τὰ γὰρ τοῦ ἐπιπέδου μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἃ τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῶν τοιούτων· ὁ γὰρ νῦν χρόνος συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα. πάλιν ὁ τόπος τῶν

---

18 τῶν ἐναντίων εἶναι g. — κατὰ] καὶ κατὰ e. — ἑαυτοῦ B, αὐτῆς Ch. — περὶ] καὶ περὶ nu. — περὶ ... εἰρήσθω om g. — 19 οὖν om nuh. — 21 τὰ μὲν Cdg. — αὐτοῖς Cedhn. — 22 ὑφέστηκε e. — τὰ ACdgfa. — ἐξ οὐκ BCdefgh. — 23 οἷον om n. — καὶ ὁ λόγος C. — οἷον om Anudeba. — 25 κοινῶς b. — 27 μόρια g. — οὐδένα γὰρ κοινὸν Bd, pr C. — 28 ἀλλ' ἀεὶ bn. — γε] δὲ e, om u. — 29 οὐδένα γε κ. b. — οὔτε n. — 30 ἔχοις ἂν ἐπ' e. — λαβεῖν κοινὸν ὅρον bn. — ὅρον rc h. — 31 ἀεὶ om AB. — 32 ἐστίν om e. — 34 μακρᾷ καὶ βραχείᾳ Cnhb. — 35 γινόμενον ndh, κινούμενον b. — τὰ μόρια αὐτοῦ nb. — 36 ἔστι ... ὅρος] κοινὸν λαβεῖν ὅρον e.

5a1 συνεχές Cneh. — ἐστιν om e. — 6 ὃν Ch, ἣν n. — 7 τε om An.

συνεχῶν ἐστί· τόπον γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου μόρια, ἃ κατέχει ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὴς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος· πρὸς γὰρ ἕνα κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει.

Ἔτι δὲ τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν, οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖταί που, καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι οὗ ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ καὶ πρὸς ποῖον μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ ἐπιπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά· ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ἕκαστον οὗ κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. καὶ τὰ τοῦ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ τοῦ τόπου. ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐπιδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα ἢ κεῖταί πού, ἢ ποῖά γε πρὸς ἄλληλα συνάπτει τῶν μορίων. οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου· ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων· ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου τὸ δ' ὕστερον. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὡσαύτως τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν· καὶ οὕτω τάξιν τινὰ ἂν ἔχοι, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως· οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων αὐτοῦ, ἀλλ' εἴρηταί τε καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι τοῦτο λαβεῖν, ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων αὐτοῦ, εἴγε μηδὲν ὑπομένει. τὰ μὲν οὖν ἐκ θέσιν ἐχόντων τῶν μορίων συνέστηκε, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν.

Κυρίως δὲ ποσὰ ταῦτα μόνα λέγεται τὰ εἰρημένα,

---

10 τοῦ pr om *d*. — 13 συνεχὲς *Chn*. — 14 ἕνα om *e*. — συνάπτει τὰ μόρια *Ch*. — 15 δὲ om *nfge*. — δὲ καὶ τὰ *Ch*. — 16 αὐτοῖς *denu*. — ἐξ οὐκ *Cgu*, corr *d*. — 17 ἔχοι *AB*, pr *Ch*. — 18 ἔχοι ἂν λαβεῖν *e*. — 19 ποῦ *g*. — 21 ἂν om *d*. — ἕκαστον ἀποδ. *e*. — 23 alt τοῦ rc *h*, om *d*. — δέ γε corr *n*. — 26 τὰ] γε τὰ *e*. — 28 τινὰ post ἔχοι *Ch*, om *e*. — ἀλλὰ] τῶν μορίων ἀλλὰ *en*. — 30 ἐπὶ om *e*. — τῷ...τῶν] τὸ πρότερον ἀριθμῆσαι τὸ ἓν τῶν *e*. — 31 τὸ ἓν ante τῶν *n*. — 32 ἄν τινα *en*. — ἔχῃ *e*. — 33 δὲ om *e*. — 34 ἔτι ante ἔστι *n*, om *e*. — 36 συνέστηκε τῶν μορίων *en*. — 37 ἐξ οὐκ *Ceku*. — 38 ταῦτα πόσα *nf*.

τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ συμβεβηκός· εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντες καὶ τἆλλα ποσὰ λέγομεν, οἷον πολὺ τὸ λευκὸν λέγεται τῷ τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι, καὶ ἡ πρᾶξις μακρὰ τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι, καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσὸν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδιδῷ τις πόση τις ἡ πρᾶξίς ἐστι, τῷ χρόνῳ ὁριεῖ, ἐνιαυσιαίαν ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδιδοὺς τῇ ἐπιφανείᾳ ὁριεῖ· ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπιφάνεια ᾖ, τοσοῦτον καὶ τὸ λευκὸν φήσεις εἶναι. ὥστε μόνα κυρίως ποσὰ καθ' αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα, τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ συμβεβηκός.

Ἔτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφωρισμένων φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οἷον τῷ διπήχει ἢ τριπήχει ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ ἢ τῶν τοιούτων τινί· οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν ἐναντίον, εἰ μὴ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσὸν ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι· οὐδὲν γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρόν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, οἷον ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη τῷ τὴν μὲν τῶν ὁμογενῶν μεῖζον' εἶναι, τὸ δὲ ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν. οὐκοῦν πρὸς ἕτερον ἡ ἀναφορά, ἐπεὶ εἴγε καθ' αὑτὸ μικρὸν ἢ μέγα ἐλέγετο, οὐκ ἄν ποτε τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἡ δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι, ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους πολλαπλασίους αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ

5b1 βλέποντες καὶ ἄλλα e. — τὰ ἄλλα h. — 5 ὁπόση e. — ὁριεῖ] θείη e. — ἐνιαυσίαν n, ἐνιαυσιαία Au. — 6 καὶ...ἀποδιδοὺς om e. — 7 ἂν εἴη ἡ ἐπιφ. n. — 8 τὸ om n. — φήσειεν Af, φήσει hda, corr C, φησιν nuE. — ἂν ante εἶναι adi A. — κυρίως om u. — ποσὰ καθ' αὑτὰ] καὶ καθ' αὑτὰ ποσὰ Aefn et u omisso καὶ. — ἑαυτὰ g. — 9 τὰ εἰρημένα] ταῦτα μόνα f. — οὐθὲν nub. — αὐτὸ om ACdefh. — καθ' ἑαυτὸ g. — 10 εἰ] ἢ ABCbefhnug, pr d. — κατὰ om pr Aa. — 11 οὐθὲν n. — ἐναντίον ἐστίν u. — ἐπὶ...ἐναντίον om e. — 12 οὐδὲν n. — 13 ἢ] ἢ τῷ enu. — οὐθὲν bn. — 14 αὐτοῖς nuf, αὐτῷ g, om a. — αὐτῶν ἐστίν nubf. — μὴ] μὴ ἄρα Afg. — τῷ ὀλίγῳ τὸ πολὺ a. — 15 τις] τις ἂν en, om u. — τὸν pr B. — μέγαν f, pr B. — μικρῷ τῷ f. — 16 οὐθὲν n. — τῶν] μᾶλλον τῶν ufg. — αὐτῶν e. — 17 τῷ om enu. — ἀναφέρεται enu. — 19 τῷ τὸ μὲν edu. — μείζων pr B, μείζον' corr B, μεῖζον den, pr Ca, μείζω h, corr Ca. — εἶναι μεῖζον u. — ἔλασσον nb, ἐπ' ἔλαττον e. — 21 μέγα ἢ μικρὸν n. — τὸ om u. — 23 πολλούς φαμεν nu. — 24 πολλαπλασίους corr h.

πολλούς, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους πολλῷ πλείους ὄντας. ἔτι τὸ μὲν δίπηχυ καὶ τρίπηχυ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων ποσὸν σημαίνει, τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν οὐ σημαίνει ποσὸν ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥστε φανερὸν ὅτι ταῦτα τῶν πρός τί ἐστιν. ἔτι ἐάν τε τιθῇ τις ταῦτα ποσὰ εἶναι ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐναντίον οὐδέν· ὃ γὰρ μή ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν φαίη τις τούτῳ τι ἐναντίον; ἔτι δὲ εἰ ἔσται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς εἶναι ἐναντία. συμβαίνει γάρ ποτε ἅμα τὸ αὐτὸ μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι· ἔστι γὰρ πρὸς μὲν τοῦτο μικρόν, πρὸς ἕτερον δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα. ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ μέγα καὶ μικρὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι συμβαίνει· ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. ἀλλ' οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι, οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας· δεκτικὴ p. 6 μὲν τῶν ἐναντίων δοκεῖ εἶναι, ἀλλ' οὔτι γε ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει. ἀλλ' οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν ἐστιν ὃ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. καὶ αὐτὰ δ' ἑαυτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι. εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτό ἐστιν ἅμα μέγα καὶ μικρόν, αὐτὸ ἑαυτῷ εἴη ἂν ἐναντίον. ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτῷ εἶναι ἐναντίον. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ. ὥστε εἰ καὶ μὴ τῶν πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἕξει.

---

28 τὸ om *u*. — 29 καὶ] ἢ *u*, om pr *C*. — τὸ om pr *Cu*. — 30 ἂν pr *u*. — τιθείη *n*. — αὐτὰ *enu*. — 32 ἀναφέροντα *h*, pr *Cnd*, ἀναφέρονται pr *B*. — φαίη τις] εἴη *nubefE*. — 33 δὲ om *eu*. — ἐστι *ne*. — 34 τἀναντία *n*, ἐναντίον *u*. — δέχεσθαι *e*. — 35 ποτε post 36 αὐτὸ sed del *n*, om *ef*. — 36 τε om *eu*. — εἶναι om pr *B*. — 37 pr τὸ] γε *u*. — 38 pr καὶ ... εἶναι] μικρὸν εἶναι καὶ μέγα κατὰ τ. α. χρ. *u*. — 39 ὡς *e*.

6a2 εἶναι δοκεῖ *ae*. — οὐχὶ corr *n*. — οὔτε ἅμα *u*. — νοσεῖ] νοσείων *h*, νοσεῖ τις *n*. — 3 ἀλλ' ... ἀλλ' om *a*. — ἀλλ' bis om *nue*. — 4 οὐθὲν *n*. — ἐστιν ὃ om *nga*. — τἀναντία *n*. — 5 αὐτοῖς *B*. — εἶναι ἐναντία *d*. — ἐστι om *f*. — 6 δ' om *fg*. — ἅμα] ἅμα καὶ *Buag*, καὶ *f*. — καὶ om *d*. — 7 αὐτὸ] καὶ αὐτο *Cdegh*. — ἂν εἴη *ng*, εἴη ἂν εἶναι *h*. — ἀλλὰ ... ἐναντίον om *a*. — 8 τι ante εἶναι adi *ng*, post εἶναι *Af*. — 9 εἰ καὶ] κἂν *n*. — 10 τῶν om *e*. — αὐτὰ *f*.

Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ περὶ τὸν τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐναντίον τιθέασι, τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγοντες διὰ τὸ πλείστην τῷ μέσῳ διάστασιν πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν ἀπὸ τούτων ἐπιφέρειν· τὰ γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία ὁρίζονται.

Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οἷον τὸ δίπηχυ· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον δίπηχυ· οὔτε ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τὰ τρία τῶν πέντε οὐδὲν μᾶλλον πέντε ἢ τρία, οὐδὲ τὰ τρία τῶν τριῶν. οὐδέ γε χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος εἶναι λέγεται. οὐδ' ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὅλως οὐδενὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε καὶ τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται, οἷον σῶμα καὶ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται, καὶ ἀριθμὸς καὶ ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται καὶ χρόνος καὶ ἴσος καὶ ἄνισος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων ἕκαστον ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. τῶν δὲ λοιπῶν ὅσα μή ἐστι ποσά, οὐ πάνυ ἂν δόξαι ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι, οἷον ἡ διάθεσις οὐ πάνυ ἴση τε καὶ ἄνισος λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία, καὶ τὸ λευκὸν ἴσον

---

13 *δοκεῖ εἶναι n.* — *τῷ*] *τὸ e, πρὸς τὸ n, πρὸς τὸν E.* — 14 *τὸ*] *τὴν* pr *A.* — *τῶν μέσων e.* — 15 *διάστασιν τοῦ μέσου a.* — 16 *ἐναντίον* pr *A.* — 18 *διωρίζονται* (sic) *g.* — 20 pr *τὸ* om *A.* — 21 *οὐδ' ἐπὶ Afgnu.* — *τοῦ* om *E.* — *οὐδὲν ... τρία* pr om *g.* — 22 *πέντε ἢ*] *τὰ A,* om *CehdnE Ambros Q 87 Marc* 211, *πέντε ἢ* marg *g,* supra vs *a.* — *τρία*] *τρία λέγεται au,* marg *g, τρία λέγεται ἢ Ambros Q* 87, *ἢ τρία λέγεται Marc* 211, *τρία τῶν πέντε λέγεται bn,* sed *τῶν πέντε* corr *n.* — alt *τρία*] *πέντε ACdeghnuEab Marc* 211. — *γε*] *γε ὁ abngE,* om *ACdeh.* — 23 *χρόνος* om *bu.* — *εἶναι* om *unfg.* — 24 *ὅλως* ante *τὸ f,* om *E.* — 25 pr *καὶ* om *uf,* pr *n.* — 27 *ποσῶν*] *ποσῶν καὶ ACfengu.* — *τε* om *efngu.* — 28 *οἷον τὸ σῶμα ἴσον τε καὶ a,* om *Ambros Q* 87 *Marc* 211. — *ἴσον καὶ ἄνισον*] *ἀριθμὸς g, καὶ ἀριθμὸς Marc* 211, om *Ambros Q*87. — *λέγεται* post seq *ἄνισος fg Ambros Q* 87 *Marc* 211. — 29a *καὶ ἀριθμὸς καὶ χρόνος καὶ u, καὶ χρόνος καὶ ἀριθμὸς καὶ f.* — *καὶ* ante *ἴσος* om *be.* — *λέγεται ... ἄνισος* om *eufg.* — *καὶ ὁ χρόνος an.* — *καὶ χρ. ... ἄνισος* om *b.* — 29b *ἄνισος*] *ἄνισος λέγεται n.* — *ἄλλων* om *u.* — 30 *ἕκαστον* ante *λέγεται bn.* — *τε* om *e.* — 31 *μή ἐστι*] *ἐστιν οὐ Cdh, ἐστι μὴ nu.* — *δόξαιεν Marc* 211 *da, δόξῃ eu Ambros Q* 87. — *ἴσον τε καὶ ἄνισον ABCbefgahn.* — 32 *οὐ πάνυ* ante *λέγεσθαι nu,* ante *λέγεται b.* — *τε* om *u.* — *ἴση ... ἄνισος*] *τι e.* — 33 *ὁμοία καὶ ἀνομοία ab,* corr *u.*

τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ, ἀλλ' ὅμοιον. ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, οἷον τὸ μεῖζον τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται· μεῖζον τινὸς γὰρ λέγεται μεῖζον· καὶ τὸ διπλάσιον τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα ἄλλα 7 b τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τι οἷον ἕξις διάθεσις αἴσθησις ἐπιστήμη θέσις. πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται καὶ οὐκ ἄλλο τι· ἡ γὰρ ἕξις τινὸς ἕξις λέγεται καὶ ἡ ἐπιστήμη τινὸς ἐπιστήμη καὶ ἡ θέσις τινὸς θέσις, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστὶν ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, οἷον ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον· πρός τι γὰρ μέγα λέγεται τὸ ὄρος· καὶ τὸ ὅμοιον τινὶ ὅμοιον λέγεται, καὶ τὰ ἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως πρός τι λέγεται. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ καθέδρα θέσεις τινές, ἡ δὲ θέσις τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι ἢ ἑστάναι ἢ καθῆσθαι αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγεται.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι, οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον, ἑκάτερον ὂν τῶν πρός τι, καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ. οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον· τῷ γὰρ διπλασίῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τῷ τριπλασίῳ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί.

Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι· ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἴσον καὶ ἀνισαίτερον, ἑκάτερον αὐτῶν τῶν πρός

34 τε om nub. — πάνυ] πάνυ λέγεται Cdha, πάνυ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται f. — ἀλλ'] ἀλλὰ μᾶλλον ef. — 35 τε om be. — 36 τοιάδε n. — 38 pr λέγ.... μεῖζον] ἑτέρου τινὸς μεῖζον λέγεται e. — μεῖζον om Cefghnu. — μεῖζον λέγεται nu. — 39 ἑτ. λεγ. ante τοῦθ' nu.

6b1 διπλάσιον] ἑτέρου διπλ. e. — 2 τοιάδε en. — 3 πάντα] ταῦτα d. — 4 ταῦθ' ἅπερ d, τοῦθ' ὅπερ en. — εἶναι om n. — 5 λέγ.] εἶναι λέγ. e. — 7 εἶναι pr om n. — 9 πρός] ὄρος πρός n. — pr τὸ om f. — τινὶ] δέ τινι f. — 10 alt τὰ om e. — 11 ἔτι dgh, εἰσὶ g, rc A. — αἱ δὲ θέσεις g. — ἀνακέκλισθαι corr A. — 14 προειρημένων λέγονται θέσεων e. — λέγονται fn. — 16 ἀρετῇ κακία C. — ὂν post τι en. — τῶν] αὐτῶν n. — 17 ἐναντία ὑπάρχει e. — 19 οὐδενὶ] τινὶ Cue. — 20 pr καὶ om e. — τὸ om n. — 21 καὶ ἀνόμοιον om n. — 22 ἀνισαίτερον] ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται ABCdfghu et n qui

τι ὄν· τό τε γὰρ ὅμοιον τινὶ ὅμοιον λέγεται καὶ τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον. οὐ πάντα δὲ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· τὸ γὰρ διπλάσιον οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν.

Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέγεται καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης, καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ διπλασίου ἥμισυ, καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον μείζονος ἔλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν, καὶ ἡ αἴσθησις αἰσθητοῦ αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδιδούς, οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ. οὐ γὰρ οἰκείως τὸ p. 7 πρῶτον ἀποδέδοται πτερὸν ὄρνιθος· οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτοῦ λέγεται, ἀλλ' ᾗ πτερωτόν ἐστι· πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. ὥστε ἐὰν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέφει, οἷον τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερὸν καὶ τὸ πτερωτὸν πτερῷ πτερωτόν. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κείμενον ᾖ ὄνομα πρὸς ὃ οἰκείως ἂν ἀποδοθείη, οἷον τὸ πηδάλιον πλοίου ἐὰν ἀποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις γίνεται· οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται· ἔστι γὰρ πλοῖα ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια. διὸ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγεται πηδαλίου πλοῖον. ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα ἂν ἡ ἀπόδοσις εἴη, εἰ οὕτω πως ἀποδοθείη, τὸ πηδάλιον πηδαλιωτοῦ πη-

---

pr habuit ἄνισον καὶ ἴσον. — τῶν om ABCdghnu. — 23 τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον] τὸ ἀνόμοιον τινὶ ἀνόμοιον Adfgh, e prius habuit τὸ ἀνισαίτερον τινὶ ἀνισαίτερον; τὰ ἀνισαίτερα ἑτέρων τινῶν ἴσων ἀνισαίτερα b et pr n qui bis ἄνισα corr, τὸ ἀνόμοιον τινὶ ἀνόμοιον καὶ τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον Cu, qui ἀνισαίτερον bis corr. — 24 δὲ] δὲ τὰ πρός τι Ccfghub, corr a. — ἐπιδέχονται ef. — καὶ τὸ ἧττον Cdefgabu. — 25 οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ (τὸ Cdf) ἧττον, οὐδὲ ACdf. — 29 λέγ. δοῦλος en. — 30 δεσπότης] δεσπ. λέγεται eg, δεσπ. λέγ. εἶναι d. — ἡμίσεως pr BCd. — διπλάσιον] διπλ. λέγεται e. — 33 τὴν pr om d. — 34 ἡ om e. — 37 ἂν en.

7a1 ἀποδίδοται eg. — 2 αὐτῆς gn, corr A. — 3 ὄρνιθος Ag. — ὄρνιθες οἷον νυκτερίς. ὥστε f. — ὥστ' ἂν n, ὥστε ἂν C. — 7 πλοίου] τοῦ πλοίου ACdfgh. — ἂν n. — ἀποδοθείη e. — 8 γίνεται om enf. — 10 πηδάλιον ne. — διὸ καὶ οὐκ n. — 12 πως om e. — ἀποδοθῇ e.

δάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως· ὄνομα γὰρ οὐ κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἷον ἡ κεφαλὴ οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ ἢ ζῴου ἀποδιδομένη· οὐ γὰρ ᾗ ζῷον, κεφαλὴν ἔχει· πολλὰ γὰρ τῶν ζῴων κεφαλὴν οὐκ ἔχει. οὕτω δὲ ῥᾷστα ἂν ἴσως τις λαμβάνοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι τιθείη τὰ ὀνόματα, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων ἀπὸ τοῦ πτεροῦ τὸ πτερωτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτόν. πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐάν περ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται, οὐκ ἀντιστρέφει. λέγω δὲ ὅτι οὐδὲ τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῶται καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ ἀλλ᾽ ἀνθρώπου ἢ δίποδος ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσίς ἐστιν. ἔτι δ᾽ ἐὰν μέν τι οἰκείως ἀποδεδομένον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται, πάντων περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ὅσα συμβεβηκότα ἐστί, καταλειπομένου δὲ μόνου τούτου πρὸς ὃ ἀπεδόθη οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται, οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν πρὸς δεσπότην λέγηται, περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ, οἷον τὸ δίποδι εἶναι καὶ τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ καὶ τὸ ἀνθρώπῳ, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ δεσπότην εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται· ὁ γὰρ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέ-

---

13 *γὰρ αὐτοῦ οὐ C.* — 16 *οἰκείως e.* — *ἢ*] *κεφαλὴ ἢ e.* — 18 *λάβοι τις ἴσως e, τις λάβοι ἴσως n.* — 19 *λάβοι ACdefgh.* — *λάβοι τις u.* — 20 *ἃ*] *αὐτὰ ACdghn*, corr *B.* — 21 *ἐπὶ*] *ἀπὸ e.* — 23 *λέγονται e*, pr *d.* — 24 *ἂν n.* — *αὐτὸ* om *e.* — 27 *ἀντιστρέφει οὐδὲν e.* — 28 *μὴ ᾖ πρὸς n.* — *αὐτὰ ἃ n.* — 29 *ἀποδοθῇ δεσπότου e.* — *ἀποδοθῇ δοῦλος ἀλλ᾽ n.* — *ὁτιοῦν dn.* — 31 *ἔτι δὲ* corr *C*, *ἔστιν en* omissis *δ᾽* et *τι.* — *δὲ ἂν d.* — *ἂν C.* — *εἴη C.* — 32 *πάντων*] *τῶν ἄλλων e.* — 33 *λειπομένου* pr *n.* — *μόνου* post *τούτου en*, om *d.* — *ἃ u.* — 35 *ἐὰν* om *n.* — *λέγεται n.* — *τῶν*] *δὲ τῶν e*, om *n.* — *ἄλλων* om *n.* — 36 *ἁπάντων*] *πάντων e*, om *C.* — *ἐστὶ συμβεβ. e.* — 36 et 37 *τὸ*] *τῷ* ter *d.* — 37 *δίποδα g.* — *καὶ* bis om *nc*, pr *u.* — *δεκτικὸν g.* — *ἄνθρωπον g.* — *τῷ ἀνθρώπῳ* pr *AC.* — 39 *λέγεται δοῦλος cf*, *δοῦλος ῥηθήσεται BCd*, corr *e.*

b γεται. ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὅ ποτε λέγεται, περιαιρουμένων μὲν τῶν ἄλλων, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οὐ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδόσθω γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου καὶ τὸ πτερὸν ὄρνιθος, καὶ περιῃρήσθω τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεσπότῃ αὐτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ὁ δοῦλος πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται· μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου οὐδὲ δοῦλός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ ὄρνιθος περιῃρήσθω τὸ πτερωτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πτερὸν τῶν πρός τι· μὴ γὰρ ὄντος πτερωτοῦ οὐδὲ πτερὸν ἔσται τινός. ὥστε δεῖ μὲν ἀποδιδόναι πρὸς ὅ ποτε οἰκείως λέγεται. κἂν μὲν ὄνομα ᾖ κείμενον, ῥᾳδία ἡ ἀπόδοσις γίνεται· μὴ ὄντος δὲ ἀναγκαῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὕτω δὲ ἀποδιδομένων φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα ῥηθήσεται.

Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ἀληθές ἐστιν. ἅμα γὰρ διπλάσιόν τέ ἐστι καὶ ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος ὄντος διπλάσιόν ἐστι· καὶ δεσπότου ὄντος δοῦλός ἐστι, καὶ δούλου ὄντος δεσπότης ἐστίν· ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα. καὶ συναναιρεῖ δὲ ταῦτα ἄλληλα· μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου οὐκ ἔστιν ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος μὴ ὄντος οὐκ ἔστι διπλάσιον· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης πρότερον ἂν δόξειεν εἶναι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν· ἐπ' ὀλίγων γὰρ ἂν ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην. ἔτι τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην, ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ· ἐπιστητοῦ μὲν γὰρ μὴ ὄντος οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη (οὐδενὸς γὰρ ἔτι ἔσται ἐπιστήμη), ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης οὐδὲν

7b1 γε om *eu*. — 3 μόνον om *e*. — 4 ὁ om *c*. — καὶ] δοῦλος καὶ *e*. — 5 δεσπότην αὐτὸν *ACdefgh*. — 5 et 8 περιῃρείσθω (sic) *e*. — 7 οὐδὲ ὁ δοῦλος ἔσται *a*. — δὲ om *gh*. — καὶ ἐπὶ τοῦ *a*. — 8 τὸ corr *A*. — πτερωτὸν *Cag*, pr *bf*. — πτερωτὸν αὐτὸ εἶναι *u*. — 10 καὶ ἐὰν *n*. — ἐὰν μὲν ᾖ τὸ ὄνομα κειμ. *e*. — 14 λέγεται *ACdgh*. — 16 ἐστιν, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐκ ἀληθές *C*. — 17 ἥμισύ ἐστι καὶ *n*. — ἐστι om *e*. — δεσπότου . . . καὶ om *en*. — 19 τἄλλα *en*. — δὲ] γε *e*. — 20 ὄντος γὰρ *e*. — 23 τῆς ἐπιστήμης ante 24 εἶναι *ABCdfgu*. — 26 ἂν bis om *nu*, alt ἂν om *B*. — 29 μὲν om *ACdg*. — ἔσται *AC*. — 30 ἔτι om *ACdg*.

κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι, οἷον καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς εἴγε ἔστιν ἐπιστητόν, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸς δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. ἔτι ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τῶν δ' ἐπιστητῶν πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν πρότερον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν, ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις περὶ σῶμα καὶ ἐν σώματί εἰσιν, αἰσθητοῦ δὲ ἀναιρεθέντος ἀνῄρηται καὶ τὸ σῶμα (τῶν γὰρ αἰσθητῶν καὶ τὸ σῶμα), p. 8
σώματος δὲ μὴ ὄντος ἀνῄρηται καὶ ἡ αἴσθησις, ὥστε συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ἡ δέ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ· ζῴου γὰρ ἀναιρεθέντος αἴσθησις μὲν ἀνῄρηται, αἰσθητὸν δὲ ἔσται, οἷον σῶμα, θερμόν, γλυκύ, πικρόν, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα ἐστὶν αἰσθητά. ἔτι ἡ μὲν αἴσθησις ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται· ἅμα γὰρ ζῷόν τε γίνεται καὶ αἴσθησις· τὸ δέ γε αἰσθητόν ἐστι καὶ πρὸ τοῦ αἴσθησιν εἶναι· πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ζῷον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ὅλως εἶναι ἢ αἴσθησιν, ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν.

Ἔχει δὲ ἀπορίαν πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, ἢ τοῦτο ἐνδέχεται κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐστιν· οὔτε γὰρ τὰ ὅλα οὔτε τὰ μέρη πρός τι λέγεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ τὶς βοῦς τινός τις βοῦς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη· ἡ

---

31 *οἷόν τι καὶ Cd.* — *καὶ* om *eu.* — 32 *γε* pr om *n.* — 33 *οὔπω e.* — *αὐτὸ Bnue.* — *δὲ*] *δὲ τὸ Cdf.* — *ἔτι τοῦ ζῴου e.* — 34 *ἔστιν e*, corr *n.* — 35 *ἔχει* post *δὲ n.* — 39 *περὶ τὸ σῶμα e.* — *ἀναιρεῖται ACdg.*

8a1 *τὸ* om *n.* — *τῶν . . . σῶμα* om *e.* — alt *καὶ* om *Ade*, pr *g.* — 2 *ἀναιρεῖται ACdg.* — 4 *συναναιρεῖ* om *n.* — *γὰρ*] *μὲν γὰρ a.* — *ἀναιρ. ἢ αἴσθ. e.* — 5 *ἀναιρεῖται ACdgnu.* — *ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν δὲ οὔ* corr *C.* — *ἔσται*] *ἔστι bd*, pr *C. οὔ. αἰσθητὸν δὲ ἔστι f, οὔ. ἔστι δὲ αἰσθητόν a.* — *σῶμα* ante *οἷον Cdug*, om *a*, *οἷον τὸ σῶμα f.* — 6 *τὰ ἄλλα nug.* — *ἅπερ e.* — *αἰσθητὰ* om *C.* — *ἡ*] *εἰ e.* — 7 *αἰσθητῷ* corr *g.* — *ζῷόν τε*] *τῷ ζῴῳ ACdg, ζῷον f*, pr *u.* — 8 *καὶ*] *καὶ ἡ ng*, pr om *g.* — 9 *τοῦ ζῷον εἶναι ἢ αἴσθησιν* (*ἢ αἴσθησιν εἶναι Ag*) *ACfg.* — 10 *καὶ* om *u.* — *συνέστηκεν f.* — *συνίσταται τὸ αἰσθητόν, ἔστι* pr *B.* — *ὅλως ζῷον n.* — 18 pr *τὶς* om *e.*

γάρ τις χεὶρ οὐ λέγεται τινός τις χεὶρ ἀλλά τινος χείρ, καὶ ἡ τὶς κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλὴ ἀλλά τινος κεφαλή. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπί γε τῶν πλείστων, οἷον ὁ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ βοῦς τινὸς βοῦς, οὐδὲ τὸ ξύλον τινὸς ξύλον, ἀλλά τινος κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι· ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν, οἷον ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ τινὸς λέγεται χεὶρ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ὥστε ταῦτα τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται· εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ' ἔστι τὰ πρός τι οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν, ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς αὐτά. ὁ δὲ πρότερος ὁρισμὸς παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι, οὐ μὴν τοῦτό γέ ἐστι τὸ πρός τι αὐτοῖς εἶναι τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν μὲν οὖν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐστίν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τόδε τι ὅτι ἔστι τῶν πρός τι, ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τῷ
b πρός τί πως ἔχειν, κἀκεῖνο οἶδε πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει· εἰ γὰρ οὐκ οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει, οὐδ' εἰ πρός τί πως ἔχει εἴσεται. καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα δὲ δῆλον τὸ τοιοῦτον, οἷον τόδε τι εἰ οἶδε ἀφωρισμένως ὅτι ἔστι διπλάσιον, καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν εὐθὺς ἀφωρισμένως οἶδεν· εἰ γὰρ μηδενὸς τῶν ἀφωρισμένων εἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ' εἰ διπλάσιόν ἐστιν ὅλως οἶδεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τόδε τι εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιόν ἐστι, καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν εὐθὺς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι διὰ ταῦτα. οὐκ ἀο-

---

22 et 23 ὁ om *n*. — 26 οἷον εἰ ἡ *C*. — 28 ἂν om *e*. — 30 τὸ λῦσαι ὡς *n*. — 32 τῷ] τὸ *A*, pr *d*. — 33 ταῦτα *buef*. — 34 τοῦτο corr *AC*, pr *g*, ταὐτό *B*, ταὐτόν *df*. — γέ om *f*. — τὸ corr *Ab*, pr *d*. — 35 τῷ *f*, corr *b*, pr *C*. — 36 ἂν *n*. — 38 αὐτοῦ *n*. — 39 pr ἔστι post τι *en*. — ταὐτὸ *n*. — τῷ] τὸ *A*.

8b2 μὴ *en*. — 4 εἰ] εἴ τις *Cf*. — 6 μή τινος *n*. — 7 ἔσται διπλάσιον *e*, ἔστι διπλ. *n*, ἔστιν αὐτὸ διπλ. *f*. — 8 ἐστιν ἀφωρισμένως καὶ *C*. — 9 εὐθὺς om *enf*. — ἀναγκαῖον...ταῦτα] οἶδεν, ἀναγκαῖον γάρ ἐστι διὰ ταῦτα ἀφωρισμένως εἰδέναι *f*.

ρίστως δὲ εἴσεται ὅτι τοῦτό ἐστι χείρονος κάλλιον· ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτο γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη· οὐ γὰρ ἔτι ἀκριβῶς εἴσεται ὅτι ἐστὶ χείρονος κάλλιον. εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτοῦ. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ἀφωρισμένως, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ἀφωρισμένως εἰδέναι. τὴν δέ γε κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, αἵ εἰσιν οὐσίαι, αὐτὸ μὲν ὅπερ ἐστὶν ὡρισμένως ἔστιν εἰδέναι, πρὸς ὃ δὲ λέγεται, οὐκ ἀναγκαῖον· τίνος γὰρ αὕτη ἡ κεφαλὴ ἢ τίνος ἡ χείρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὡρισμένως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι. εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα τῶν πρός τι, ἀληθὲς ἂν εἴη λέγειν ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τί ἐστιν. ἴσως δὲ χαλεπὸν ὑπὲρ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαίνεσθαι μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένον· τὸ μέντοι διηπορηκέναι ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν.

Ποιότητα δὲ λέγω καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. 8
ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν. διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως τῷ πολυχρονιώτερον εἶναι καὶ μονιμώτερον. τοιαῦται δὲ αἵ τε ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ἀρεταί· ἥ τε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν παραμονίμων εἶναι καὶ δυσκινήτων, ἐὰν καὶ μετρίως τις ἐπιστήμην λάβῃ, ἐάν περ μὴ μεγάλη μεταβολὴ γένηται ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀρετή, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶναι οὐδ' εὐμετάβολον. διαθέσεις δὲ λέγονται ἅ ἐστιν εὐκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα, οἷον θερμότης καὶ κατάψυξις καὶ νόσος καὶ ὑγίεια καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· διάκειται μὲν γὰρ

---

10 εἴσεται om *n*. — 11 τοιοῦτον *Cen*. — ἔτι om *e*. — εἴσεται ἀκριβῶς *en*. — 12 ἐστὶ om *e*. — 14 ὃ] ὅτι *B*. — ἐὰν *ABd*. — ὡρισμένως *uen*, id 15 *en*. — 15 εἰδέναι] ἀναγκαῖον εἰδέναι *ABCdug*. — 16 ἃ *ACd*. — 20 εἰ ... τι om *e*. — ταῦτα om *n*. — 21 δὲ] δὲ καὶ *d*. — περὶ *en*. — 22 ἀποφ. σφοδρῶς *e*. — ἐπεσκεμμένων *g*, pr *C*, ἐπεσκεμμένους *e*. — 23 μέντοι] μὲν *e*. — ἑκάστῳ *e*. — 25 εἶναι om *ne*. — 26 πολλαχῶς *e*. — 27 λεγέσθω corr *B*. — 28 μονιμώτερον καὶ πολυχρονιώτερον εἶναι *Ceanu*. — 29 pr τε om *en*. — 30 ἐὰν καὶ] ἐάν τε καὶ *B*, ἐὰν *Ag*, καὶ corr *C*, ἐάνπερ καὶ *b*, ἐὰν γὰρ *a*. — 31 λάβοι *e*. — μεταβολὴ μεγάλη *i*. — 32 γίνηται *g*. — 33 tert ἡ om *n*. — 36 μεταβάλλονται *e*. — θερμότης ψυχρότης *i*. — 37 τἆλλα *i*, om *e*.

πως κατὰ ταύτας ὁ ἄνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ ψυχρὸς γινόμενος καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νο-
p. 9 σεῖν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων τυγχάνοι διὰ χρόνου πλῆθος ἤδη πεφυσιωμένη καὶ ἀνίατος ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα, ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν ἤδη προσαγορεύσοι. φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν, ἅ ἐστι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα· τοὺς γὰρ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ κατέχοντας ἀλλ' εὐκινήτους ὄντας οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν, καίτοι διάκεινταί γέ πως κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον. ὥστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως τῷ τὸ μὲν εὐκίνητον εἶναι, τὸ δὲ πολυχρονιώτερόν τε καὶ δυσκινητότερον. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις, αἱ δὲ διαθέσεις οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις· οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες καὶ διάκεινταί γέ πως κατ' αὐτάς, οἱ δὲ διακείμενοι οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν.

Ἕτερον δὲ γένος ποιότητος καθ' ὃ πυκτικοὺς ἢ δρομικοὺς ἢ ὑγιεινοὺς ἢ νοσώδεις λέγομεν, καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί γέ πως ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως ἢ μηδὲν πάσχειν, οἷον πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται οὐ τῷ διακεῖσθαί πως ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως, νοσώδεις δὲ τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μὴ

---

38 καταντὰς (sic) *B*, κατ' αὐτὰς *fi*. — 39 γενόμενος *ACdf*.
9a2 τυγχάνει *Ceng*. — πλείονος ἤδη pr *g*. — πεφυσιωμένος *e*. — 3 ἀκίνητος ἢ *ne*. — τις ὡς *n*. — 4 ἤδη om *g*. — προσαγορεύσει *a Vat* 238, corr *A*, προσαγορεύοι *Cn*, προσαγορεύει *eu*, προσαγορεύσῃ *dgi*. — βούλεται *d*. — 5 γὰρ τὰ τῶν rc *C*. — 6 ὄντας om *C*. — 7 ἔχειν] εἰπεῖν *e*. — 9 τὴν μὲν ἑ. ἑ. τὴν δὲ πολυχρονιωτέραν τε καὶ δυσκινητοτέραν *Afg*. — τε om *e*. — 11 ἔχοντες ἕξεις *e*. — 12 γε om *Cenuf*. — κατὰ ταύτας *BCdiu*. — 13 ἕξεις *u*. — 14 δεύτερον *dif*. — δὲ γένος] εἶδος *e*. — 14 et 15 ἢ] καὶ *u*. — λέγομεν om *d*. — 16 λέγονται *Ccu*. — τὸ *A*, pr *d*. — 17 γέ om *Cenuf*. — λέγεται] ποιὸν λέγεται *A*, ποιὰ λέγονται *g*. — τὸ *d*. — 18 τοῦ] ἢ ἀδυναμίαν τοῦ *ABCfg*. — ἢ ... πάσχειν] τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως ἀλλὰ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως *Vat* 238 omissis 20 τοῦ ... φυσικὴν. — 19 παθεῖν *C*. — οἷον οἱ πυκτικοὶ καὶ δρ. *Vat* 238. — λέγονται ante 20 ἀλλὰ *Ag*. — 20 ἀλλὰ τῷ δύναμιν] τῷ δὲ *di*. — φύσιν *d*, om *C*. — 21 ῥᾳδίως ἢ μηδὲν πάσχειν ὑγ. pr *B*. — δὲ] γὰρ *A*, τε *B*. — 23 τῷ] διὰ τὸ *Ad*. — δύνα-

πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει· τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ μαλακὸν τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου.

Τρίτον δὲ γένος ποιότητος παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. ἔστι δὲ τὰ τοιάδε οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης καὶ στρυφνότης καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ, ἔτι δὲ θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ λευκότης καὶ μελανία. ὅτι μὲν οὖν αὗται ποιότητές εἰσι, φανερόν· τὰ γὰρ δεδεγμένα αὐτὰ ποιὰ λέγεται κατ' αὐτάς, οἷον τὸ μέλι τῷ γλυκύτητα δεδέχθαι γλυκὺ λέγεται καὶ τὸ σῶμα λευκὸν τῷ λευκότητα δεδέχθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει. παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας πεπονθέναι τι· οὔτε γὰρ τὸ μέλι τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκύ, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης παθητικαὶ ποιότητες λέγονται οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεπονθέναι τι, τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικὴν παθητικαὶ ποιότητες λέγονται· ἥ τε γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφήν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. λευκότης δὲ καὶ μελανία καὶ αἱ ἄλλαι χροιαὶ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς εἰρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον· αἰσχυνθεὶς γάρ τις ἐρυθρὸς ἐγένετο καὶ φοβηθεὶς

μιν i. — φυσικὴν pr om n. — μηδὲν ABdeg, corr Cn, om i. — φυσικὴν τοῦ μηδὲν] τοῦ αὐτοῦ τούτου τῷ e. — 24 πάσχειν corr C. — ῥᾳδίως om C. — ὑπὸ τῶν τυχόντων] τοῦ αὐτοῦ τούτου rec g qui pr del, om Bdi. — 25 alt τὸ om e. — 26 τῷ] τὸ Bd. — τοῦ] φυσικὴν τοῦ f. — 27 τῷ] τὸ ABd. — 28 δὲ om e. — 29 τὰ om e. — τε rc f, om C. — alt καὶ om C. — πικρότης om Vat 238. — 30 πάντα . . . συγγενῆ] τὰ τοιαῦτα e. — δὲ] δὲ καὶ C. — 31 καὶ λευκότης καὶ μελανία post 30 στρυφνότης e. — αὗται παθητικαὶ ποιότητες C. — 32 εἰσι om e. — τὰ γὰρ] αὐτὰ γὰρ τὰ f. — αὐτὰς e, om Bdi. — 33 λέγονται Cf. — κατὰ ταύτας Cn, om e. — 33 et 34 τῷ] τὸ pr A. — 33 et 34 δέχεσθαι di. — λέγεται γλυκὺ Cefn. — 35 δὲ om n. — ἔχει om C.

9b1 οὐ om e. — 2 οὐδὲ Ad. — 3 τούτοις om d. — ἡ bis om e. — alt ἡ om g. — 4 ποιότητες om en. — οὐ . . . 7 λέγονται om i. — 4 τὸ e. — 7 τε om C. — περὶ e. — τὴν om i. — 9 αἱ bis om ei. — 11 ὑπὸ c. — γεγενῆσθαι Cefnu. — 12 πάθους de.

ὠχρὸς καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε καὶ εἴ τις φύσει τῶν τοιούτων τι παθῶν πέπονθεν, ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων τὴν ὁμοίαν χροιὰν εἰκός ἐστιν ἔχειν αὐτόν· ἥτις γὰρ νῦν ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐγένετο, καὶ κατὰ φυσικὴν σύστασιν ἡ αὐτὴ γένοιτ' ἄν, ὥστε φύσει καὶ τὴν χροιὰν ὁμοίαν γίγνεσθαι. ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμονίμων τὴν ἀρχὴν εἴληφε, ποιότητες λέγονται. εἴτε γὰρ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συστάσει ὠχρότης ἢ μελανία γεγένηται, ποιότητες λέγονται (ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λεγόμεθα), εἴτε διὰ νόσον μακρὰν ἢ διὰ καῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβέβηκεν ὠχρότης ἢ μελανία, καὶ μὴ ῥαδίως ἀποκαθίστανται ἢ καὶ διὰ βίου παραμένουσι, ποιότητες καὶ αὐταὶ λέγονται· ὁμοίως γὰρ ποιοὶ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥαδίως διαλυομένων καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται· οὐ γὰρ λέγονται ποιοί τινες κατὰ ταύτας. οὔτε γὰρ ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὸ αἰσχυνθῆναι ἐρυθρίας λέγεται, οὔτε ὁ ὠχριῶν διὰ τὸ φοβηθῆναι ὠχρίας, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη λέγεται. ὅσα τε γὰρ ἐν τῇ γενέσει εὐθὺς ἀπό τινων παθῶν γεγένηται, ποιότητες λέγονται, οἷον ἥ τε μανικὴ ἔκ-
p. 10 στασις καὶ ἡ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας

14 τῶν] ἐκ τῶν e. — 15 τι post 14 τις g. — τι] τι συμπτωμάτων ἢ n omissis ἐκ...συμπτ. — τι...συμπτ.] συμπτωμάτων τούτων τι τῶν παθῶν πέπονθε e. — φυσικῶν om g. — 16 αὐτὸν ἔχειν ἐστίν n, ἔχειν αὐτόν ἐστιν e. — εἴ τις corr B. — 17 νῦν om c. — 18 ἂν διάθεσις, ὥστε Ce. — 19 γίνεσθαι den, γενέσθαι u. — 21 ποιότητες] παθητικαὶ ποιότητες ACfgua. — 23 γένηται Cef, corr i. — ποιότης λέγεται Cenu. — κατ' αὐτὰς i. — 24 ἢ] εἴτε d. — αὐτὸ τοῦτο] τοιοῦτον C Vat 238, αὐτὸ e. — 27 αὗται C. — 29 γίνονται g. — λέγονται gi, del A. — οὐ] ποιότητες δὲ οὔ· οὐ Cgu, corr A, οὐ ποιότητες· οὐ e. — 30 ποιοί τινες] ποιότητες e. — κατ' αὐτὰς ag, καθ' αὐτὰς f, κατὰ ταῦτα Cen. — 31 τὸ φοβεῖσθαι nueg, τὸν φόβον f Vat 238. — 32 ὠχριάσας Vat 238. — ἀλλὰ] λέγεται ἀλλὰ e. — μᾶλλον τῷ πεπονθέναι ABCubgi, τῷ τι μᾶλλον πεπονθέναι a, μᾶλλον τὸ πεπονθέναι d. — 33 λέγονται Caf. — 34 καὶ τὰ κατὰ af. — τὴν om ab Vat 238. — λέγονται Cafbnug et e qui ante πάθη pos. — 35 ὅσα τε] ὅσα Adfi, ὅσα μὲν Bb, ὅσαι τε nu. — γενήσει B. — εὐθὺς om ACdi. — παθῶν] παθῶν δυσκινήτων Aaefgui. — 36 γεγένηνται Cebu, γένηται i. — λέγονται καὶ αὗται οἷον C.

10a1 ἡ om cg. — ταῦτα e, αὐτὰς f.

λέγονται, ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαί, ἀλλ' ἀπό τινων ἄλλων συμπτωμάτων γεγένηνται δυσαπάλλακτοι ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λέγονται. ὅσα δὲ ἀπὸ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται, οἷον εἰ λυπούμενός τις ὀργιλώτερός ἐστιν· οὐ γὰρ λέγεται ὀργίλος ὁ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει ὀργιλώτερος ὤν, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα, ποιότητες δ' οὔ.

Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εὐθύτης καὶ καμπυλότης, καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιόν ἐστιν. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι λέγεται· τῷ γὰρ τρίγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι ποιόν τι λέγεται, καὶ τῷ εὐθὺ ἢ καμπύλον. καὶ κατὰ τὴν μορφὴν δὲ ἕκαστον ποιόν τι λέγεται. τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον δόξειε μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν, ἔοικε δὲ ἀλλότρια τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως· θέσιν γὰρ μᾶλλόν τινα φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν. πυκνὸν μὲν γὰρ τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις, μανὸν δὲ τῷ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων· καὶ λεῖον μὲν τῷ ἐπ' εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι, τραχὺ δὲ τῷ τὸ μὲν ὑπερέχειν τὸ δὲ ἐλλείπειν.

Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος ἄν τις φανείη τρόπος ποιότητος, ἀλλ' οἵ γε μάλιστα λεγόμενοι σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσιν.

Ποιότητες μὲν οὖν εἰσὶν αἱ εἰρημέναι, ποιὰ δὲ τὰ κατὰ ταύτας παρωνύμως λεγόμενα ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐ-

---

2 λεγόμεθα *di*. — λεγ. οἷον ὀργ. *nge*. — τε om *e*. — alt καὶ om *i*. — ὅσαι] ὅσαι ἄλλαι *Cg*. — 3 ἄλλων om *d*. — 4 γεγένηνται om *d*. — ἄλλως *Bid*. — 5 καὶ τὰ τοιαῦτα om *g*. — ποιοὶ] λέγονται· ποιοὶ *dfi*. — γὰρ] γὰρ καὶ *C*. — ταῦτα *df*, αὐτὰς *g*. — λέγονται ὀργίλοι τε καὶ μανικοὶ ὅσα *B*. — 6 ἀπὸ] ἀπὸ ῥᾳδίως καὶ *Cefgu*, corr *Bn*. — καθισταμένων *ABCdi*. — γίνονται *e*. — 7 γρ. θυμούμενος *g*. — τις om *Bu*, pr *n*. — ἐστιν] γένηται *Cg*, corr *en*, γίνεται *f*. — οὐ] οὐδὲ *Ci*. — 8 ὁ] ὡς *i*. — μᾶλλον τῷ πεπονθέναι *Cdgi*. — 9 λέγονται *Ci*. — 11 δὲ om *e*. — 13 τι] τι ἄλλο *en*. — ἐστιν om *e*. — 14 et 15 τῷ] τὸ *ABCegu*. — 14 pr γὰρ om *di*. — 15 ποιόν τι λέγεται om *e*. — ἢ] ἢ καὶ *C*. — καμπύλον εἶναι καὶ *ABudi*. — 16 δὲ om *eg*. — τι om *Cneg*. — 17 τὸ bis om *gen*, etiam tert om *ne*. — 18 μὲν om *igf*. — τι om *Adi*. — τὰ τοιαῦτα ἀλλότρια *d*. — 19 μᾶλλον post τινα *en*, om *C*. — 20 ἕκαστον *C*. — γὰρ] γὰρ λέγεται *C*, om *e*. — 21 μανὸν τὸ *i*. — 25 ἂν om *d*. — ἄν τις om *Cde*. — 26 οὗτοι *Ad*. — 27 κατ' αὐτὰς *Cf*.

τῶν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πλείστων καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων παρωνύμως λέγεται, οἷον ἀπὸ τῆς λευκότητος λευκὸς καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης δίκαιος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπ' ἐνίων δὲ διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ὀνόματα οὐκ ἐνδέχεται παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι, οἷον δρομικὸς ἢ πυκτικὸς ὁ κατὰ δύναμιν φυσικὴν λεγόμενος ἀπ' οὐδεμιᾶς ποιότητος παρωνύμως λέγεται· οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι καθ' ἃς οὗτοι ποιοὶ λέγονται, ὥσπερ ταῖς ἐπιστήμαις καθ' ἃς πυκτικοὶ ἢ παλαιστρικοὶ κατὰ διάθεσιν λέγονται· πυκτικὴ γὰρ λέγεται ἐπιστήμη καὶ παλαιστρική, ποιοὶ δ' ἀπὸ τούτων παρωνύμως οἱ διακείμενοι λέγονται. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου οὐ λέγεται παρωνύμως τὸ κατ' αὐτὴν ποιὸν λεγόμενον, οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος· τῷ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν σπουδαῖος λέγεται, ἀλλ' οὐ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. οὐκ ἐπὶ πολλῶν δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. ποιὰ τοίνυν λέγεται παρωνύμως τὰ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιόν, οἷον δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον καὶ λευκότης μελανίᾳ καὶ τἆλλα δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ποιὰ λεγόμενα, οἷον τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τὸ τοιοῦτον· τῷ γὰρ πυῤῥῷ ἢ ὠχρῷ ἢ ταῖς τοιαύταις χροιαῖς οὐδὲν ἐναντίον ποιοῖς οὖσιν. ἔτι δέ, ἐὰν τῶν ἐναντίων θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τοῦτο δὲ δῆλον προχειριζομένῳ τὰς ἄλλας κατηγορίας, οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη, ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγο-

---

30 λευκὸς] ὁ λευκὸς *Cnef*, sic infra ὁ γραμματικὸς et ὁ δίκαιος, ὁ δρομικὸς et ὁ πυκτικὸς *Cnef*. — 32 διὰ τὸ] ἐκ τοῦ *e*. — 33 ἐνδέχεται τὰ λεγόμενα παρωνύμως *n*. — 34 ὁ om *e*.

10b1 ὄνομα *n*. — 2 ἃ *i*. — ὥσπερ καὶ ταῖς *Cn*. — 3 post λέγονται paene duorum vss litura *C*. — 4 ἐπιστήμη λέγεται *Cn*. — 5 διάθεσιν ἔχοντες et ante λέγονται litura unius verbi *C*. — δὲ om *i*. — 9 τοίνυν] οὖν *Cng*. — 10 τὰ παρωνύμως *Cgnu*. — 11 ὁπωσοῦν ἄλλως om pr *n*. — 13 τὰ ἄλλα *e*. — 14 δὲ om *Cn*, post ὡσαύτως pos *g*. — καὶ om *e*. — κατὰ ταύτας *B*. — αὐτὰς δὲ ποιὰ *nu*, αὐτὰς δὲ λεγόμενα ποιὰ *C*. — 16 τοιοῦτον] τοιοῦτο *ABdfgu*, τοιοῦτον συμβαίνει *n*. — 17 οὐδέν ἐστιν ἐναντίον *Cn*. — δὲ om *C*, pr *n*. — ἂν *i*. — 19 δῆλον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχ. *C*. — 21 ἄρα om *n*. — οὐδὲ γὰρ μία *e*.

ριῶν ἐφαρμόσει τῇ ἀδικίᾳ, οὔτε τὸ ποσὸν οὔτε τὸ πρός τι οὔτε ποῦ οὐθ' ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων.

Ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά. λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται, καὶ δίκαιον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον. καὶ αὐτὸ δὲ ἐπίδοσιν λαμβάνει· λευκὸν γὰρ ὂν ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γενέσθαι. οὐ πάντα δέ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα. δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης εἰ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀπορήσειεν ἄν τις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων. ἔνιοι γὰρ διαμφισβητοῦσι περὶ τῶν τοιούτων· δικαιοσύνην μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ πάνυ φασὶ δεῖν λέγεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδὲ ὑγίειαν ὑγιείας, ἧττον μέντοι ἔχειν ἕτερον ἑτέρου ὑγίειαν, καὶ δικαιοσύνην ἕτερον ἑτέρου, ὡσαύτως δὲ καὶ γραμματικὴν καὶ τὰς ἄλλας p. 11 διαθέσεις. ἀλλ' οὖν τά γε κατὰ ταύτας λεγόμενα ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· γραμματικώτερος γὰρ ἕτερος ἑτέρου λέγεται καὶ ὑγιεινότερος καὶ δικαιότερος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεσθαι, οὐδὲ τῶν ἄλλων σχημάτων οὐδέν. τὰ μὲν γὰρ ἐπιδεχόμενα τὸν τοῦ τριγώνου λόγον ἢ τὸν τοῦ κύκλου πάνθ' ὁμοίως τρίγωνα ἢ κύκλοι εἰσί, τῶν δὲ μὴ ἐνδεχομένων οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου ῥηθήσεται· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ τετράγωνον τοῦ ἑτερομήκους κύκλος ἐστίν· οὐδέτερον γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου

---

23 ἐφαρμόζει gu. — pr οὔτε] οἷον οὔτε Cf, οὔτε γὰρ Af. — τὸ bis om nu. — 24 ποῦ] τὸ ποῦ Cbefg. — οὐδ' ABedbifn. — τι om Cafu. — ἢ] ἢ τὸ C. — 26 δὲ] δὲ καὶ BCbfn, om e. — 27 καὶ ἧττον om Bdbei. — καὶ ... μᾶλλον om abdi. — 28 δικαιότερον Ae. — ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον] μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου λέγεται B, ἕτερον ἑτέρου (λέγεται C) μᾶλλον καὶ ἧττον Cgf. — αὐτὰ agf, ταῦτα C. — δὲ om u. — ἐπίτασιν Cu. — 29 ἐνδέχεται ἔτι C. — γίνεσθαι g. — 30 γὰρ] μὲν γὰρ a. — 31 λέγοιτο Bibdu, corr g. — καὶ] δικαιοσύνη καὶ g. — καὶ ἧττον om B et pr A. — ἂν om u. — 33 δικαιοσύνῃ Bb. — 34 φασὶ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεσθαι Cefnu. — οὐδὲ] οὐδέ γε f. — 35 ὑγίειαν ... ἑτέρου] ὑγίειάν φασι καὶ δικαιοσύνην (δικαιοσύνην φ. καὶ ὑγ. f) ἧττον ἕτερον ἑτέρου ἔχειν Cef. — καὶ] φασὶ καὶ ug. — ἕτερον ἑτέρου om u.

11a1 ἑτέρου ἔχειν ὡσαύτως n. — καὶ om u. — γραμμ. γραμματικῆς καὶ Ce. — 3 alt τὸ om Bifn. — 4 δικαιότερος καὶ ὑγιεινότερος Cenu. — 6 μᾶλλον καὶ (τὸ C) ἧττον ἐπιδεχ. Ce. — 7 τοῦ om e. — 8 pr ἢ] καὶ Ce, corr n. — τὸν om ne. — 9 δὲ om e. — μᾶλλον ante ῥηθήσεται Cn. — 11 ἔσται n.

λόγον. ἁπλῶς δέ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχηται ἀμφότερα τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐ πάντα οὖν τὰ ποιὰ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν ἴδιον ποιότητος, ὅμοια δὲ καὶ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται· ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδὲν ἢ καθ' ὃ ποιόν ἐστιν. ὥστε ἴδιον ἂν εἴη τῆς ποιότητος τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον λέγεσθαι κατ' αὐτήν.

Οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι, μή τις ἡμᾶς φήσῃ ὑπὲρ ποιότητος τὴν πρόθεσιν ποιησαμένους πολλὰ τῶν πρός τι συγκαταριθμεῖσθαι· τὰς γὰρ ἕξεις καὶ διαθέσεις τῶν πρός τι εἶναι ἐλέγομεν. σχεδὸν γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων τὰ γένη πρός τι λέγεται, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα οὐδέν. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη, γένος οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται (τινὸς γὰρ ἐπιστήμη λέγεται), τῶν δὲ καθ' ἕκαστα οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται, οἷον ἡ γραμματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμματικὴ οὐδ' ἡ μουσικὴ τινὸς μουσική. ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ τὸ γένος καὶ αὗται τῶν πρός τι λέγονται, οἷον ἡ γραμματικὴ λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς γραμματική, καὶ ἡ μουσικὴ τινὸς ἐπιστήμη λέγεται, οὐ τινὸς μουσική. ὥστε αἱ καθ' ἕκαστα οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. λεγόμεθα δὲ ποιοὶ ταῖς καθ' ἕκαστα· ταύτας γὰρ καὶ ἔχομεν· ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῷ ἔχειν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινά. ὥστε αὗται ἂν καὶ ποιότητες εἴησαν, αἱ καθ' ἕκαστα, καθ' ἅς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμεθα· αὗται δὲ οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. ἔτι εἰ τυγχάνοι τὸ αὐτὸ πρός τι καὶ ποιὸν ὄν, οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς γένεσιν αὐτὸ καταριθμεῖσθαι.

b 9 Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὸ γὰρ θερμαίνειν

14 ἐπιδέχ. τὰ ποιὰ *Cfen.* — alt τὸ om *n.* — 16 καὶ] ἢ *Cn.* — 17 ἑτέρου *fe.* — οὐκ ἔστι ante ἕτερον *Ce.* — 18 τῆς om *Cenf.* — καὶ] ἢ *Cen.* — 19 κατ' αὐτὴν om *f.* — 20 φήσει *Bb*, φῇ *uf*, corr *n.* — 22 συναριθμ. *a.* — καὶ τὰς δ. *Caeng.* — 23 ἐλέγομεν rec marg *n*, ante εἶναι *Bbg*, om *d* et pr *C.* — πασῶν τῶν τοιούτων (sic) ποιοτήτων τῶν πρός *Cf.* — 24 πρός] τῶν πρός *e.* — ἕκαστον *Ceifgnu.* — μὲν om *Adiu.* — 26 γὰρ om *g.* — δὲ] δέ γε pr *n.* — ἕκαστον *g.* — 28 εἰ] ἢ *ueg*, corr *ABCd.* — 31 λέγεται om *Cen.* — 34 ἐπιστήμην *e.* — τινάς *Ci*, corr *A.* — 35 ἂν αὗται *e.* — ἃ *i.* — 36 ποτε pr om *n.* — 37 ἔτι δὲ εἰ *f.* — τυγχάνει *enf*, τύχοι *u.* — ποιὸν καὶ πρός τι *enug.* — ὂν om *ABi.* — 38 αὐτὸ τοῖς γένεσιν *Cg.* — αὐτὸ] αὐτὸ τοῦτο *u.*

11b1 δὲ om *enig.* — pr καὶ om *e.*

τῷ ψύχειν ἐναντίον καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι καὶ τὸ ἥδεσθαι τῷ λυπεῖσθαι, ὥστε ἐπιδέχεται ἐναντιότητα. καὶ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον· θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἔστι, καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον. ἐπιδέχεται οὖν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν.

Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα λέγεται· εἴρηται δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι παρωνύμως ἀπὸ τῶν θέσεων λέγεται. ὑπὲρ δὲ τῶν λοιπῶν, τοῦ τε ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ καὶ τοῦ ἔχειν, διὰ τὸ προφανῆ εἶναι οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλο λέγεται ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐῤῥέθη, ὅτι τὸ ἔχειν μὲν σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὡπλίσθαι, τὸ δὲ ποῦ οἷον ἐν Λυκείῳ, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐῤῥέθη.

10 Ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν προτεθέντων γενῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων, ποσαχῶς εἴωθεν ἀντικεῖσθαι, ῥητέον. λέγεται δὲ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντικεῖσθαι τετραχῶς, ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων ὡς τύπῳ εἰπεῖν ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῷ ἡμίσει, ὡς δὲ τὰ ἐναντία, οἷον τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ, ὡς δὲ τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὄψις, ὡς δὲ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, οἷον κάθηται - οὐ κάθηται.

Ὅσα μὲν οὖν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων λέγεται ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐτά, οἷον τὸ διπλάσιον, αὐτὸ ὅπερ ἐστίν, ἑτέρου διπλάσιον λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον. καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ τῷ ἐπιστητῷ ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ λέγεταί γε ἡ ἐπιστήμη αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἐπιστητοῦ. καὶ τὸ ἐπιστητὸν δὲ αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ πρὸς τὸ ἀν-

---

5 δὲ om *Ced*. — καὶ τὸ ἧττον *Cednf*, corr *i*. — 6 ἧττον καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπ. *Cfe*. — 7 οὖν καὶ τὸ *f*, corr *n*. — tert τὸ del *f*. — 8 δὲ] οὖν *g*. — 11 τοῦ om *f* et pr *n*. — εἶναι] λίαν εἶναι *f*. — τούτων *f*. — 12 ὅσον *i*. — ἐῤῥήθη *nu* et sic vs 14, εἶπον *f*. — τὸ om *nif*. — 13 τὸ δὲ ποῦ] ποῦ δὲ *f*. — οἷον ... δὲ om *f*. — 14 post ἐῤῥέθη *Bd* add τέλος τῶν ι' κατηγοριῶν. Sequentia *d* inscribit περὶ τῶν ἀντικειμένων. — 17 ἑτέρου *i*. — ἀντικεῖσθαι ἑτέρῳ *e*. — 18 et 21 τἀναντία *n*. — 20 οἷον διπλάσιον καὶ ἥμισυ *e*. — 21 οἷον om *g*. — τὸ et τῷ om *f*. — 22 δὲ om *u*. — τὰ om *Cdngu*. — στέρησις καὶ ἕξις *u*. — οἷον] ὡς *ABCdi*. — 25 λέγονται *C*. — 26 αὐτὸ] τοῦ ἡμίσεος αὐτὸ *Cfe*, corr *n*. — διπλάσιον om *n*. — 28 καὶ om *e*. — γε] δὲ *ABiedg*. — 29 πρὸς τὸ] πρὸς *Ade*.

τικείμενον λέγεται, τὴν ἐπιστήμην· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν τινὶ λέγεται ἐπιστητόν, τῇ ἐπιστήμῃ.

Ὅσα οὖν ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεται ἢ ὁπωσδήποτε πρὸς ἄλληλα λέγεται. τὰ δὲ ὡς τὰ ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται, ἐναντία μέντοι ἀλλήλων λέγεται· οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ λέγεται ἀγαθόν, ἀλλ' ἐναντίον, οὔτε τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος λευκόν, ἀλλ' ἐναντίον. ὥστε διαφέρουσιν αὗται αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων. ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων τοιαῦτά ἐστιν
p. 12 ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν, τούτων οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἔστι τι ἀνὰ μέσον πάντως, οἷον νόσος καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζῴου πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον ὑπάρχειν τῷ τοῦ ζῴου σώματι, ἢ νόσον ἢ ὑγίειαν. καὶ περιττὸν δὲ καὶ ἄρτιον ἀριθμοῦ κατηγορεῖται, καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχειν, ἢ περιττὸν ἢ ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας οὔτε περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἔστι τι ἀνὰ μέσον, οἷον μέλαν καὶ λευκὸν ἐν σώματι πέφυκε γίνεσθαι, καὶ οὐκ ἀναγκαῖόν γε θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ σώματι· οὐ γὰρ πᾶν ἤτοι λευκὸν ἢ μέλαν ἐστίν. καὶ φαῦλον δὲ καὶ σπουδαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατ' ἀνθρώπου καὶ κατὰ ἄλλων πολλῶν, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐκείνοις ὧν ἂν κατηγορῆται· οὐ γὰρ πάντα ἤτοι φαῦλα ἢ σπουδαῖά ἐστιν. καὶ ἔστι γέ τι τούτων ἀνὰ μέσον, οἷον τοῦ μὲν λευκοῦ καὶ μέλανος τὸ φαιὸν καὶ τὸ ὠχρὸν καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα, τοῦ δὲ φαύλου καὶ σπουδαίου τὸ οὔτε φαῦλον οὔτε

---

32 γοῦν *f*. — ἀντίκειται post τι *f*. — ἑτέρων] τῶν ἀντικειμένων *fg*, in marg *B*, in contextu lacuna est, quam explevisse videtur εἶναι, quod *b* habet. — 33 λέγεται om *ug*. — ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς *n*. — 34 τὰ om *n*. — λέγεται om *e*. — 35 ἀλλήλοις *e*. — 36 τοῦ om *i*. — 37 τοῦ ... λευκὸν om *e*.

12a1 γίγνεσθαι *n*. — 2 θάτερον αὐτῶν *e*. — οὐδὲν αὐτῶν ἐστιν *n*. — 3 γε om *n*. — ἀνὰ μέσον τι *n*. — 4 ζῴου om *i*. — 11 ἐν τῷ σώματι *C*. — γίγνεσθαι *n*. — 12 γε om *ne*. — αὐτῶν post ὑπάρχειν *n*, om *e*. — 13 πᾶν] πᾶν σῶμα *eni*. — 14 pr καὶ om *e*. — 15 οὐκ] καὶ οὐκ *n*. — 16 ἂν om *u*. — κατηγορεῖται *n*. — 17 γέ τι om *e*. — τούτων τι *n*. — 18 καὶ τοῦ μέλανος *Cn*. — alt τὸ om *n*. — 19 καὶ τοῦ σπουδαίου *n*.

σπουδαῖον. ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον, οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος τὸ φαιὸν καὶ τὸ ὠχρὸν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα [χρώματα]· ἐπ' ἐνίων δὲ ὀνόματι μὲν οὐκ εὔπορον τὸ ἀνὰ μέσον ἀποδοῦναι, τῇ δ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀποφάσει τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται, οἷον τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν καὶ οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον.

Στέρησις δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταὐτόν τι, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν· καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἡ ἕξις πέφυκε γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτερον αὐτῶν. ἐστερῆσθαι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μηδαμῶς ὑπάρχῃ. νωδόν τε γὰρ λέγομεν οὐ τὸ μὴ ἔχον ὀδόντας, καὶ τυφλὸν οὐ τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχον ὅτε πέφυκεν ἔχειν· τινὰ γὰρ ἐκ γενετῆς οὔτε ὄψιν ἔχει οὔτε ὀδόντας, ἀλλ' οὐ λέγεται οὔτε νωδὰ οὔτε τυφλά. τὸ δὲ ἐστερῆσθαι καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν οὐκ ἔστι στέρησις καὶ ἕξις. ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις, στέρησις δὲ ἡ τυφλότης· τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν οὐκ ἔστιν ὄψις, οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι τυφλότης. στέρησις γάρ τις ἡ τυφλότης ἐστίν, τὸ δὲ τυφλὸν εἶναι ἐστερῆσθαι, οὐ στέρησίς ἐστιν. ἔτι εἰ ἦν ἡ τυφλότης ταὐτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ· ἀλλὰ τυφλὸς μὲν λέγεται ὁ ἄνθρωπος, τυφλότης δὲ οὐδαμῶς λέγεται ὁ ἄνθρωπος. ἀντικεῖσθαι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστερῆσθαι καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν, ὡς στέρησις καὶ ἕξις· ὁ γὰρ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός· ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται.

Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν καὶ κατά-

21 pr τὸ ... χρώματα corr *u*. — alt τὸ et καὶ ... χρώματα om *n*. — 22 τοιαῦτα om *nu*. — δὲ] μὲν *e*. — 23 δοῦναι *i*. — 25 καὶ om *e*. — 26 δὲ] μὲν *e*. — 27 τύφλωσις *e*. — καθόλου] καὶ καθόλου *n*. — 28 ᾧ] ᾧ ἂν *ABdegi*. — πέφυκεν ἡ ἕξις *Cfgnu*. — γίγνεσθαι *n*. — καὶ θάτερον corr *B*, fort pr *u*. — 29 αὐτῶν] αὐτῶν γίνεσθε (sic) *n*. — 30 καὶ] μὴ ὑπάρχειν καὶ *e*. — ὑπάρχῃ] ἔχει *e*, om *i*. — 33 ἔνια γὰρ *n*. — ἔκ γε τῆς *i*. — 34 ἔχει ante ἀλλ' *n*. — alt οὔτε om *n*. — οὐδὲ *n*. — 35 ἔχειν τὴν ἕξιν *Ccn*. — 36 δέ ἐστιν ἡ *i*. — 37 οὔτε τὸ *n*. — 38 τις om *ni*. — 39 εἶναι] εἶναι ἢ *ei*. — οὐ] ὄψεως οὐ *i*. — ἐπεὶ εἰ *n*. — 40 κατηγοροῖτο *e*. — 41 ὁ ἄνθρωπος λέγεται *n*.

12b1 δὲ ὁ ἄνθρ. οὐδαμῶς λ. *n*. — 2 τὴν om *e*. — 6 τὰ corr *B*. — κατάφ. καὶ ἀπόφ. *n*.

φασιν ἀπόφασις καὶ κατάφασις· ἡ μὲν γὰρ κατάφασις λόγος ἐστὶ καταφατικὸς καὶ ἡ ἀπόφασις λόγος ἀποφατικός, τῶν δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν οὐδέν ἐστι λόγος. λέγεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ὁ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός. ὡς γάρ ποτε ἡ κατάφασις πρὸς τὴν ἀπόφασιν ἀντίκειται, οἷον τὸ κάθηται τῷ οὐ κάθηται, οὕτω καὶ τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται, τὸ καθῆσθαι τῷ μὴ καθῆσθαι.

Ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, φανερόν· οὐ γὰρ λέγεται αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἀντικειμένου. ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις, οὐδ' ἄλλως οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγοιτ' ἂν τυφλότης ὄψεως, ἀλλὰ στέρησις μὲν ὄψεως ἡ τυφλότης λέγεται, τυφλότης δὲ ὄψεως οὐ λέγεται. ἔτι τὰ πρός τι πάντα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ὥστε καὶ ἡ τυφλότης εἴπερ ἦν τῶν πρός τι, ἀντέστρεφεν ἂν κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται. ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις τυφλότητος ὄψις.

Ὅτι δὲ οὐδ' ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον, ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί· τούτων γὰρ οὐδὲν ἦν ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἦν ἀναγκαῖον τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν, οἷον ἐπὶ νόσου καὶ ὑγιείας καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δὲ ἔστι τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον· οὔτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀνάγκη πᾶν εἶναι τὸ δεκτικόν, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν· τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ τούτων ἦν τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν

---

7 κατάφ. καὶ ἀπόφ. *Cn.* — 8 καὶ . . . ἀποφ. om *e.* — καὶ ἡ] ἡ δὲ *f.* — λόγος ἐστὶν ἀποφ. *n.* — 9 ἀπόφ. ἢ κατάφ. *g* — καὶ ἀπόφ. om *e.* — καὶ] ἢ *Cn.* — οὐδ' ἓν corr *B*, οὐδ' corr *A*, οὐδείς *edu.* — 10 λόγος] λόγος ἀλλὰ πρᾶγμα *gn.* — 13 τῷ] πρὸς τὸ *n.* — 14 ἐφ' *e.* — τῷ] τινα πρὸς τὸ *n.* — 16 δὲ καὶ ἡ *C.* — ἡ ἕξις καὶ ἡ στέρ. *na.* — 19 λέγεται πρὸς αὐτὸ *e.* — 21 λέγεται οὐδ' ὄψις τυφλότητος. ἔτι rc *C.* — 22 λέγονται *i.* — 27 γὰρ om *e.* — 28 οὐδὲν *en.* — ἐν] ἢ ἐν *i.* — οἷς *n.* — 29 γίγνεσθαι *n.* — ὑπάρχ. αὐτῶν *e.* — 30 ἀναγκαῖον ἦν *Cn.* — 32 τι pr om *n.* — 34 ψυχρὸν οὔτε θερμόν *Ce.* — 36 ἦν θάτερον ὑπάρχειν *Cnied.*

ἢν τῷ δεκτικῷ, εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ. ἐπὶ δὲ τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι οὐδὲ τὴν χιόνα μέλαιναν. ὥστε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνον οἷς φύσει p. 13 τὸ ἓν ὑπάρχει, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως οὐδέτερον τῶν εἰρημένων ἀληθές· οὔτε γὰρ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν οὔτε τυφλὸν οὔτε ὄψιν ἔχον λέγεται, ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν τοιούτων ἐναντίων ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ἀλλ' οὐδ' ὧν τι ἔστιν ἀνὰ μέσον· ἀναγκαῖον γάρ ποτε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· ὅταν γὰρ ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται, καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ τυφλὸν ἢ ἔχον ὄψιν εἶναι, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δέ γε τῶν ἐναντίων, ὧν ἔστι τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον ἦν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισί, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἕν. ὥστε δῆλον ὅτι κατ' οὐδέτερον τῶν τρόπων ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα.

Ἔτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων, ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι, εἰ μή τινι φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ θερμῷ εἶναι· καὶ γὰρ τὸ ὑγιαῖνον δυνατὸν νοσῆσαι καὶ τὸ λευκὸν μέλαν γενέσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμόν, καὶ ἐκ σπουδαίου γε φαῦλον καὶ ἐκ

38 ἐπὶ] εἶναι ἐπὶ *e*. — 39 καὶ] τῷ δεκτικῷ καὶ *e*. — 40 τὸ] ἂν τὸ *n*. — 41 ἀναγκαῖον *e*.

13a3 οὐθ' ἕτερον *n*. — 4 οὐδὲ *Agn*. — 5 μὴ *g*. — 6 ἔχον] ἔχειν ante ὥστε *g*. — 7 τὰ τοιαῦτα *a*. — ταῦτα τὰ ὡς στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα τῶν *d*. — μηδὲν *n*. — 7 et 8 ἔστιν] ἐστί τι *a*. — 8 ἀνὰ μέσον ἐστίν *Abed*. — ὧν τι et γάρ corr *n*. — ποτε om *dieg* et pr *C*, del *B*. — 9 ὑπάρχειν αὐτῶν *e*. — ἤδη om *e*. — 10 ἔχ. ὄψιν bis *Cn*. — 12 οὐ...ἔτυχεν om *e*. — ἀναγκαίως corr *C*. — ὄψιν ἔχον *Cdin*. — εἶναι] ῥηθήσεται *C*. — 13 γε om *ACdefui*. — τι om *ABbdni*. — 15 τούτων *e*. — ὅτι] τὸ *e*. — 16 ἕξιν καὶ στέρησιν *n*. — 18 ὄντος *Bb*. — 19 γίνεσθαι *nui*. — 20 ὑπάρχῃ *d*, ὑπάρχειν *g*, in fin corr *B*. — πυρὶ] πυρὶ τὸ *en*, corr *A*, rec *BC*. — θερμὸν *Bbdei*. — εἶναι] ὑπάρχειν *C*. — καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ· καὶ γὰρ *f*. — 21 δύναται *n*. — τὸ θερμὸν ψυχρὸν καὶ λευκὸν *f*. — 22 θερμὸν ψυχρόν *d*. — ante καὶ litura duorum vbb *a*. — γε] δὲ *an*.

φαύλου σπουδαῖον δυνατὸν γενέσθαι. ὁ γὰρ φαῦλος εἰς βελτίους διατριβὰς ἀγόμενος καὶ λόγους κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη εἰς τὸ βελτίων εἶναι. ἐὰν δὲ ἅπαξ κἂν μικρὰν ἐπίδοσιν λάβῃ, φανερὸν ὅτι ἢ τελέως ἂν μεταβάλοι ἢ πάνυ πολλὴν ἐπίδοσιν λάβοι· ἀεὶ γὰρ εὐκινητότερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται, κἂν ἡντινοῦν ἐπίδοσιν εἰληφὼς ἐξ ἀρχῆς ᾖ, ὥστε καὶ πλείω εἰκὸς ἐπίδοσιν αὐτὸν λαμβάνειν. καὶ τοῦτο ἀεὶ γινόμενον τελείως εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀποκαθίστησιν, ἐάν περ μὴ χρόνῳ ἐξείργηται. ἐπὶ δέ γε τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή, ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδύνατον. οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις πάλιν ἀνέβλεψεν, οὔτε φαλακρὸς ὢν πάλιν κομήτης ἐγένετο, οὔτε νωδὸς ὢν ὀδόντας ἔφυσεν.

Ὅσα δὲ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται, φανερὸν ὅτι κατ᾽ οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων ἀντίκειται· ἐπὶ γὰρ μόνων τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν ἀληθὲς τὸ δὲ ψεῦδος αὐτῶν εἶναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς εἶναι θάτερον δὲ ψεῦδος, οὔτε ἐπὶ τῶν πρός τι, οὔτε ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως. οἷον ἡ ὑγίεια καὶ ἡ νόσος ἐναντία, καὶ οὐδέτερόν γε οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδέτερον οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος. οὐδέ γε τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης. ὅλως δὲ τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν· πάντα δὲ τὰ

---

23 δυνατὸν σπουδαῖον i. — 24 γέ] τέ f. — τοι Cd. — 25 εἰς τὸ] ἐπὶ τὸ n, ἐπὶ τὸ εἰς g. — βέλτιον e, pr n. — ἐὰν δὲ] αἴτε γὰρ rc A, ἄν τε γὰρ g, ἂν δὲ f. — κἂν om nugf. — 26 φανερόν ἐστιν ὅτι C. — ὅτι om e. — τελείως ἂν μεταβάλλοι n. — πολλὴν ἂν ἐπίδοσιν n. — 27 λάβῃ i. — αἰεὶ C. — 28 ἥντινα οὖν ne. — ἐξ ἀρχῆς ante εἰληφὼς C, post ᾖ n. — 29 αὐτὸν pr om n. — ἀεὶ om C. — γιγνόμενον n. — 30 ἂν C. — περ om e. — 31 γε om Auaf. — τῆς στερ. καὶ τῆς ἕξεως nug. — 32 γίγνεσθαι u, γίνεσθαι i. — 33 γίνεται ἐπὶ στέρησιν C. — 35 τις ante 34 τυφλὸς C, post τυφλὸς ae. — τις οὐδεὶς πάλιν f. — ἔβλεψεν nf. — ἀνέβλεψεν εἰ μήτι (μήτοι rc A, μήτε g) γε θείᾳ δυνάμει Aedi, marg u, del vult g, ἀνέβλεψεν εἰ μήτινι θείᾳ προνοίᾳ aC (δυνάμει C qui rc supra ἐξηγητοῦ). — πάλιν post 36 ὢν gn, ante ἔφυσεν i, om. f. — κομίτης di.

13b1 τρόπων] τρόπον (A) τῶν εἰρημένων ug (προειρημένων g). — 2 ἐπὶ] ἐπὶ μὲν e. — μόνων γὰρ Cnug. — 3 et 4 ψευδὲς di. — 4 θάτερον μὲν ἀληθὲς Cn. — 5 alt τῆς om Cdin, del f. — 5 et 6 ἡ om n. — 6 prius οὔτε om C. — 8 οὐκ ἔστιν] ἕκαστον e. — 9 οἷον] λεγόμενα οἷον n. — ἡ τυφλότης καὶ ὄψις C. — 10 δὲ τῶν] τῶν γὰρ i, τῶν pr d. — 11 ἅπαντα n.

εἰρημένα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων· τὸ γὰρ ὑγιαίνειν Σωκράτην τῷ νοσεῖν Σωκράτην ἐναντίον ἐστίν. ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς θάτερον δὲ ψεῦδος εἶναι. ὄντος μὲν γὰρ Σωκράτους ἔσται τὸ μὲν ἀληθὲς τὸ δὲ ψεῦδος, μὴ ὄντος δὲ ἀμφότερα ψευδῆ· οὔτε γὰρ τὸ νοσεῖν Σωκράτην οὔτε τὸ ὑγιαίνειν ἐστὶν ἀληθὲς αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως μὴ ὄντος τε ὅλως οὐδέτερον ἀληθές, ὄντος τε οὐκ ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς θάτερον δὲ ψεῦδος· τὸ γὰρ ὄψιν ἔχειν Σωκράτην τῷ τυφλὸν εἶναι Σωκράτην ἀντίκειται ὡς στέρησις καὶ ἕξις, καὶ ὄντος τε οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος (ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμφότερα ψευδῆ), μὴ ὄντος τε ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὕτω ψευδῆ ἀμφότερα, καὶ τὸ ὄψιν ἔχειν καὶ τὸ τυφλὸν αὐτὸν εἶναι. ἐπὶ δέ γε τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως ἀεί, ἐάν τε ᾖ ἐάν τε μὴ ᾖ, τὸ ἕτερον ἔσται ψεῦδος καὶ τὸ ἕτερον ἀληθές. τὸ γὰρ νοσεῖν Σωκράτην καὶ τὸ μὴ νοσεῖν Σωκράτην, ὄντος τε αὐτοῦ φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, καὶ μὴ ὄντος ὁμοίως· τὸ μὲν γὰρ νοσεῖν μὴ ὄντος ψεῦδος, τὸ δὲ μὴ νοσεῖν ἀληθές. ὥστε ἐπὶ μόνων τούτων ἴδιον ἂν εἴη τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶναι, ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται.

Ἐναντίον δέ ἐστιν ἐξ ἀνάγκης ἀγαθῷ μὲν κακόν· τοῦτο δὲ δῆλον τῇ καθ' ἕκαστον ἐπαγωγῇ, οἷον ὑγιείᾳ νόσος καὶ ἀνδρείᾳ δειλία, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. κακῷ δὲ p.14 ὁτὲ μὲν ἀγαθὸν ἐναντίον, ὁτὲ δὲ κακόν· τῇ γὰρ ἐνδείᾳ κακῷ

12 δόξειε ἂν n. — 13 τοιοῦτον C. — λεγομένων ἐναντίων i. — 14 Σωκράτη ut solent Bfn. — τὸ d. — 16 εἶναι post ἀληθὲς C. — γὰρ om e. — 19 ἐστὶν om n. — 20 τε] μὲν Buf, γε n, δὲ i. — 21 τε] δὲ ABufg. — θάτερον post ἀεὶ rc marg B. — θάτερον δὲ ψεῦδος om Adi. — δὲ om e. — 22 τὸ] τῷ di. — τὸ dni. — alt Σωκράτην om f. — 23 τε] γε ABCdefgnu. — 24 θάτερον ante 23 οὐκ u. — 25 ἀμφότερα ἔχειν e. — τε] δὲ n. — 26 ὄψιν αὐτὸν ἔχειν Cen. — 27 αὐτὸν om n. — 28 τῆς om i. — ἐάν τε ᾖ om e. — alt ἐάν τε om i. — τὸ μὲν ἕτερον n. — 29 καὶ τὸ] τὸ δὲ n. — 30 Σωκράτην om C. — 31 ἢ] τὸ δὲ ἕτερον Cng, om A. — καὶ] ἔστιν, καὶ gn. — ὄντος] ὄντος τε uf. — 32 μὴ νοσεῖν δὲ u. — 36 δὲ] μὲν e. — ἐξ ἀνάγκης ante κακόν n. — νόσος καὶ τῇ (καὶ τῇ om e, τῇ om n) δικαιοσύνῃ (ἡ g) ἀδικία καὶ Cgen.

14a1 δὲ om i. — 2 ἐναντίον ἀγαθὸν Cdc. — ὁτὲ] ἔστιν ὁτὲ n.

ὄντι ἡ ὑπερβολὴ ἐναντίον κακὸν ὄν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης ἐναντία ἑκατέρῳ, οὖσα ἀγαθόν. ἐπ' ὀλίγων δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἴδοι τις, ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ἀεὶ τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον ἐστίν.

Ἔτι ἐπὶ τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ὑγιαινόντων μὲν γὰρ ἁπάντων ὑγίεια μὲν ἔσται, νόσος δὲ οὔ· ὁμοίως δὲ καὶ λευκῶν ὄντων ἁπάντων λευκότης μὲν ἔσται, μελανία δὲ οὔ. ἔτι εἰ τὸ Σωκράτην ὑγιαίνειν τῷ Σωκράτην νοσεῖν ἐναντίον ἐστί, μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων ὄντος καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι· ὄντος γὰρ τοῦ Σωκράτην ὑγιαίνειν οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτην.

Δῆλον δὲ ὅτι καὶ περὶ ταὐτὸν ἢ εἴδει ἢ γένει πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζῴου, λευκότης δὲ καὶ μελανία ἁπλῶς ἐν σώματι, δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία ἐν ψυχῇ ἀνθρώπου.

Ἀνάγκη δὲ πάντα τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη εἶναι. λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν ἐν τῷ αὐτῷ γένει (χρῶμα γὰρ αὐτῶν τὸ γένος), δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν (τοῦ μὲν γὰρ ἀρετή, τοῦ δὲ κακία τὸ γένος)· ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν οὐκ ἔστιν ἐν γένει, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη τινῶν ὄντα.

12 Πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται τετραχῶς, πρῶτον μὲν καὶ κυριώτατα κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃ πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον λέγεται· τῷ γὰρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι καὶ πρεσβύτερον καὶ παλαιότερον λέγεται. δεύτερον δὲ τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, οἷον τὸ ἓν τῶν δύο πρότερον· δυοῖν μὲν γὰρ ὄντων ἀκολουθεῖ εὐθὺς τὸ ἓν εἶναι, ἑνὸς δὲ ὄντος οὐκ ἀναγκαῖον δύο εἶναι, ὥστε οὐκ ἀντιστρέφει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἡ ἀκολούθησις τοῦ εἶ-

---

3 ὂν om *C*. — 4 ἐπ'] ἔστιν ἐπ' *e*. — 7 ἐπὶ om *Cn*. — ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἐὰν *Ce*. — 8 μὲν om *n*. — 10 τῷ *eg*. — 11 τὸ *Ae*. — 13 εἶναι] ὑπάρχειν *C*. — 14 ὑγιαίνειν Σωκράτη *n*. — 15 τὸ αὐτὸ *Cdn*, αὐτὸ *e*. — 16 et 17 γίγνεσθαι *n*. — 16 ἐν om *G*. — 17 ζῴου] ζῴου πέφυκε γίνεσθαι *Au*. — 18 ἀνθρώπου om *u*. — 19 ἀναγκαῖον *Cefu*. — ἅπαντα *Cu*. — τὰ om *d*. — 21 μὲν om *e*. — 26 πρότερον δὲ ἕτ. *e*. — πρῶτα *e*. — μὲν γὰρ καὶ *enu*. — καὶ om *A*. — 27 κυριώτατον *gu*. — κατὰ τὸν χρόνον *A*. — καθὸ *ACeg*. — ὂν *n*. — 28 καὶ] λέγομεν καὶ *f*, omisso λέγεται. — 31 δυεῖν *AB*, δυοῖν corr *n* (ει superscr.), δυοῖν *e*. — μὲν om *i*. — ὄντοιν *Ce*.

ναι τὸ λοιπόν. πρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις.

Τρίτον δὲ κατά τινα τάξιν πρότερον λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λόγων. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῇ τάξει (τὰ γὰρ στοιχεῖα πρότερα τῶν διαγραμμάτων τῇ τάξει, καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς τὰ στοιχεῖα πρότερα τῶν συλλαβῶν), ἐπί τε τῶν λόγων ὁμοίως· τὸ γὰρ προοίμιον τῆς διηγήσεως πρότερον τῇ τάξει ἐστίν.

Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα τὸ βέλτιον καὶ τὸ τιμιώτερον πρότερον εἶναι τῇ φύσει δοκεῖ. εἰώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν προτέρους φάσκειν παρ' αὐτοῖς εἶναι. ἔστι μὲν δὴ καὶ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν τρόπων οὗτος.

Οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι τρόποι τοῦ προτέρου σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσιν. δόξειε δ' ἂν παρὰ τοὺς εἰρημένους καὶ ἕτερος εἶναι προτέρου τρόπος· τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι πρότερον εἰκότως τῇ φύσει λέγοιτ' ἄν. ὅτι δ' ἔστι τινὰ τοιαῦτα, δῆλον· τὸ γὰρ εἶναι ἄνθρωπον ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν πρὸς τὸν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λόγον. εἰ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος, ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος. καὶ ἀντιστρέφει γε· εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, τὸ μέντοι πρᾶγμα φαίνεταί πως αἴτιον τοῦ εἶναι ἀληθῆ τὸν λόγον· τῷ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἢ μὴ ἀληθὴς ὁ λόγος ἢ ψευδὴς λέγεται. ὥστε κατὰ πέντε τρόπους πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται.

Ἅμα δὲ λέγεται ἁπλῶς μὲν καὶ κυριώτατα, ὧν ἡ 13

34 λοιπόν] λοιπὸν τὰ δύο e. — 35 ἀντιστρέφῃ e. — 36 δὲ] δὲ ὃ n, δὲ ὁ g. — τινα] τὴν pr A. — τάξιν τὸ πρότ. Adeiu, corr B. — 39 σημεῖα et supra vs γὰρ στοιχεῖα e. — πρότερον n.

14b1 καὶ] ἅνπερ ἀρχαὶ πρότεραι τῶν θεωρημάτων τῇ τάξει καὶ i, ante καὶ lacuna unius vs d. — πρότερα τὰ στοιχεῖα d, sed in marg τὰ στ. πρ. — τὰ] δὲ τὰ e. — 2 τε] δὲ d, τε γὰρ e. — 4 προειρημένα g. — alt τὸ om en. — 5 εἴωθε g. — 7 παρ' αὐτοῖς φάσκειν u. — παρ' αὐτοῖς εἶναι om C. — 9 τοῦ πρ. τρόποι en. — σχεδὸν om n, post 10 εἰσὶ pos Laur 71, 11. — δόξει e. — ἄν τις παρὰ Cn. — καὶ ante παρὰ n. — 11 εἶναι τοῦ προτέρου C. — 12 τοῦ pr om d. — 17 εἰ] ὁ e. — ὁ om e. — 18 ἄνθρ. καὶ ἔστιν ἄνθρ. n. — 19 ἀληθὴς om C. — 23 λέγοιτ' ἂν n.

γένεσίς ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ· οὐδέτερον γὰρ πρότερον οὐδὲ ὕστερόν ἐστιν αὐτῶν. ἅμα δὲ κατὰ τὸν χρόνον ταῦτα λέγεται. φύσει δὲ ἅμα, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ τοῦ εἶναί ἐστιν, οἷον ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος· ἀντιστρέφει μὲν γὰρ ταῦτα, διπλασίου μὲν γὰρ ὄντος ἔστιν ἥμισυ καὶ ἡμίσεος ὄντος διπλάσιον ἔστιν, οὐδέτερον δὲ οὐδετέρῳ αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστιν.

Καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις ἅμα τῇ φύσει λέγεται. ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, οἷον τὸ πτηνὸν τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιῄρηται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· τὸ γὰρ ζῷον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἴς τε τὸ πτηνὸν καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, καὶ οὐδέν γε τούτων πρότερον ἢ ὕστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. διαιρεθείη δ' ἂν καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων εἰς εἴδη πάλιν, οἷον τὸ πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔσται οὖν κἀκεῖνα ἅμα τῇ φύσει, ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσίν ἐστιν. τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν ἀεὶ πρότερά ἐστιν· οὐ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, οἷον ἐνύδρου μὲν ὄντος ἔστι ζῷον, ζῴου δὲ ὄντος οὐκ ἀνάγκη ἔνυδρον εἶναι.

Ἅμα οὖν τῇ φύσει λέγεται, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ τοῦ εἶναί ἐστι, καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις· ἁπλῶς δὲ ἅμα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

14 Κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ, γένεσις, φθορά, αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις, ἡ κατὰ τόπον μεταβολή.

---

25 γένησίς i. — ἐστιν om n. — οὐδέτερον et οὐδὲ] ἢ bis *Laur* 71, 11. — γὰρ] γὰρ τῶν τοιούτων n. — 26 ἐστιν ante 25 οὐδὲ n. — λέγεται ταῦτα e. — 27 ἅμα] ταῦτα e. — ὅσα ἀντιστρέφει μὲν om *Laur* 71, 11. — 28 τοῦ εἶναι om i. — 29 ἡμίσεως pr *AB*. — μὲν om *ACdefgiG*. — 30 γὰρ] δὲ f, om nu. — μὲν om *Afgn*. — ἥμισύ ἐστιν n. — 31 ἡμίσεως *G*, pr *AB*. — 32 τοῦ εἶναι om g. — 34 ἀντιδιαιρεῖσθαι *C*. — δὲ om i. — λέγεται τῇ φύσει ἀλλήλοις *G*. — 36 ταῦτα . . . γένους om *Laur* 71, 11. — ἀντιδιαιρεῖται *C*. — 37 γένους ὄντα τὸ *BCun*. — εἴς τε om n. — 38 πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν n. — γε om e.

15a1 τοιαῦτα] αὐτὰ *G*. — ἕκαστον τούτων *Ceg*. — τούτων ἕκαστον n. — 2 πτηνὸν καὶ (καὶ om i) τὸ πεζὸν i*G*. — 3 ἔστι e. — 4 ἀεὶ τῶν εἰδῶν *C*. — 5 ἀεὶ] ἐστιν ἀεὶ g. — ἐστιν om en. — 6 μὲν] μὴ i. — 8 μὲν om g. — 9 τὸ om ni. — 10 αὐτοῦ δὲ γένους *C*. — 11 ἅμα λέγεται ὧν *C*, ἅμα ἐστὶν ὧν e. — 14 ἡ] καὶ ἡ *Ce*, om pr n.

Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κινήσεις φανερὸν ὅτι ἕτεραι ἀλλήλων εἰσίν· οὐ γάρ ἐστιν ἡ γένεσις φθορὰ οὐδέ γε ἡ αὔξησις μείωσις οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι· ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως ἔχει τινὰ ἀπορίαν, μή ποτε ἀναγκαῖον ᾖ τὸ ἀλλοιούμενον κατά τινα τῶν λοιπῶν κινήσεων ἀλλοιοῦσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές ἐστι· σχεδὸν γὰρ κατὰ πάντα τὰ πάθη ἢ τὰ πλεῖστα ἀλλοιοῦσθαι συμβέβηκεν ἡμῖν οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων κινήσεων κοινωνοῦσιν· οὔτε γὰρ αὔξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κατὰ πάθος κινούμενον οὔτε μειοῦσθαι, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὥσθ' ἑτέρα ἂν εἴη παρὰ τὰς ἄλλας κινήσεις ἡ ἀλλοίωσις· εἰ γὰρ ἦν ἡ αὐτή, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον εὐθὺς καὶ αὔξεσθαι ἢ μειοῦσθαι ἤ τινα τῶν ἄλλων ἀκολουθεῖν κινήσεων· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμενον ἤ τινα ἄλλην κίνησιν κινούμενον ἀλλοιοῦσθαι ἔδει· ἀλλ' ἔστι τινὰ αὐξανόμενα ἃ οὐκ ἀλλοιοῦται, οἷον τὸ τετράγωνον γνώμονος περιτεθέντος ηὔξηται μέν, ἀλλοιότερον δὲ οὐδὲν γεγένηται· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ὥσθ' ἕτεραι ἂν εἴησαν αἱ κινήσεις ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν κίνησις ἠρεμίᾳ ἐναντίον, ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα αἱ καθ' ἕκαστα, γενέσει μὲν φθορά, αὐξήσει δὲ μείωσις, τῇ δὲ κατὰ τόπον μεταβολῇ ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία. μάλιστα δ' ἔοικεν ἀντικεῖσθαι ἡ πρὸς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή, οἷον τῇ κάτωθεν ἡ ἄνω, τῇ δὲ ἄνωθεν ἡ κάτω. τῇ δὲ λοιπῇ τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων οὐ ῥᾴδιον ἀποδοῦναι τί ποτέ ἐστιν ἐναντίον, ἔοικε δὲ οὐδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον, εἰ μή τις καὶ ἐπὶ ταύτης τὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίαν ἀντιθείη ἢ τὴν εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολήν,

16 γε om *Bdei*. — 17 κατὰ τὸν τόπον *g*. — δὲ om *g*. — 20 ἀλλοιώσεων ὑπάρχειν *G*. — 21 ἢ κατὰ τὰ *e*. — τά γε πλεῖστα *n*. — 22 οὐδεμιᾷ pr *C*. — κοινωνούσης *Afgdu*. — 26 ἢ] καὶ *e*. — 27 τινι corr *n*. — 28 τὸν *C*. — αὐξόμενον *n*. — 29 ἔδει rc add *n*. — 30 ἀλλοιοῦνται *C*. — τετραγ. τοῦ γνώμ. *A*, τοῦ rc. — περιτιθέντος *e*, παρατεθέντος *g*. — 31 εἶεν *di*.
15b1 ἔτι *i*. — μὲν] τῇ μὲν *fg*, om *e*. — κινήσει *fgu*. — ἠρεμία *Cefi*, om *g*. — ἐαντία *ACdefgi*. — 2 γένεσις μὲν φθορᾷ *G*. — φθορὰ ἐναντίον αὐξήσει *f*. — 4 δ' om *fn*. — ἡ] καὶ ἡ *ABdeibufgG*, καὶ εἰ ἄρα del vult ante ἡ *n*. — πρὸς] εἰς *n*. — ἐναντίον ante 5 οἷον *g*. — 5 τῇ ἄνω ἡ κάτω *g*. — ἄνω] ἄνωθεν *i*. — τῇ δὲ] καὶ τῇ *f*, τῇ *n*. — 6 ῥᾴδιόν ἐστιν ἀποδ. *f*. — 7 οὐδὲ *C*. — εἶναι] εἶναί τι *Cf*. — ταύτῃ *f*. — 9 ἀντιτιθείη *u*, τιθείη *g*. — ἢ om *ABue*, del *Cd*. — τῇ εἰς τ. ε. τ. π. μεταβολῇ *ABeuiG*, pr *dn*.

καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν ἢ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολήν· ἔστι γὰρ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κατὰ τὸ ποιόν. ὥστε ἀντικείσεται τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή, οἷον τὸ λευκὸν γίνεσθαι τῷ μέλαν γίνεσθαι· ἀλλοιοῦται γὰρ εἰς τὰ ἐναντία τοῦ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

15 Τὸ δὲ ἔχειν κατὰ πλείονας τρόπους λέγεται. ἢ γὰρ ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα· λεγόμεθα γὰρ ἐπιστήμην τινὰ ἔχειν καὶ ἀρετήν. ἢ ὡς ποσόν, οἷον ὃ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος· λέγεται γὰρ τρίπηχυ μέγεθος ἔχειν ἢ τετράπηχυ. ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον ἢ χιτῶνα. ἢ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον. ἢ ὡς μέρος, οἷον χεῖρα ἢ πόδα. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυροὺς ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον· οἶνον γὰρ ἔχειν τὸ κεράμιον λέγεται, καὶ ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς· ταῦτ' οὖν πάντα ἔχειν λέγεται ὡς ἐν ἀγγείῳ. ἢ ὡς κτῆμα· ἔχειν γὰρ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν λεγόμεθα.

Λεγόμεθα δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα· ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος τοῦ ἔχειν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν ἢ ὅτι συνοικεῖ.

Ἴσως δ' ἂν καὶ ἄλλοι τινὲς φανείησαν τοῦ ἔχειν τρόποι· οἱ δὲ εἰωθότες λέγεσθαι σχεδὸν ἅπαντες κατηρίθμηνται.

---

12 ἀντίκειται ACdefguinG. — 13 ἡ...ἢ pr om n. — 14 ἢ om iG et pr d. — ἡ om ABCefdgu. — τῷ λευκὸν ie. — γίγνεσθαι fu. — 15 τὸ μέλαν dei. — γίγνεσθαι u. — 16 γιγνομένης n, γενομένης i. — 17 δὲ om ng. — πλείους nf. — 19 γὰρ] γὰρ καὶ Cinu, δὲ g. — τινὰ om nu. — ὡς τὸ ποσόν f. — 21 τὰ pr om n. — τὸ σῶμα τί G, τῷ σώματι e. — 24 ἢ] καὶ f. — ἢ...πυροὺς om e. — 25 λέγεται post γὰρ u. — τοὺς om nu. — 26 τοιαῦτ' i. — ἔχειν πάντα u. — ὡς] ἢ ὡς i. — ἢ ἐν κτήματι G. — 27 ἢ] καὶ C. — λεγόμεθα ἢ ἀγρόν u, ἢ ἀγρόν corr. — 28 καὶ om g. — ἡ om C. — γυνὴ δὲ ἄνδρα u. — 29 νῦν om g. — ἔχειν] ἔχειν εἶναι efgu. — οὐθὲν n. — 30 γὰρ... τοῦ ἔχειν γυναῖκα, ἄλλο ἔχειν σημ. e. — τὸ iG. — τὸ γυναῖκα ἔχειν g. — σημαίνει i. — 31 ἂν om ue. — τινὲς...ἔχειν om g. — τρόποι ante τινὲς f. — φανεῖεν e, corr C. — 32 εἰώθασι i. — λέγεσθαι... κατηρίθμ.] ἐῤῥέθησαν g, qui statim incipit commentarium in libr. περὶ ἑρμηνείας. — πάντες uf.

ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Πρῶτον δεῖ θέσθαι τί ὄνομα καὶ τί ῥῆμα, ἔπειτα τί p.16
ἐστιν ἀπόφασις καὶ κατάφασις καὶ ἀπόφανσις καὶ λόγος.

Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ φωνῇ. καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί· ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, ταὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη ταὐτά. περὶ μὲν οὖν τούτων εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς· ἄλλης γὰρ πραγματείας. ἔστι δ', ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ὁτὲ μὲν νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὁτὲ δὲ ἤδη ᾧ ἀνάγκη τούτων ὑπάρχειν θάτερον, οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ· περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι, οἷον τὸ ἄνθρωπος ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδος οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦδε· καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, ἐὰν μὴ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ χρόνον.

Ὄνομα μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην 2
ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον·

Codices *ABCdenuf* (*g* ab initio, *i* ubi non recens suppletus est, quibusdam locis *ab* et *EKG*).

Tit περὶ ἑρμηνείας ἤτοι περὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου *E*.

16a5 οὐδὲ] οὕτως (del vult *n*) οὐδὲ *Cefn*. — 6 σημεῖα ταῦτα *C*. — πρῶτον *dG*. — τὰ αὐτὰ *f*, corr *n*. — 8 τὰ αὐτὰ *ng*. — οὖν om *e*. — 9 γὰρ] γὰρ ταῦτα *fn*, γὰρ τοῦτο *g*. — πραγματείας τοῦτο. ἔστι *de*. — 12 pr καὶ] τε καὶ *E*. — τε καὶ] καὶ *Ag*, pr *n*. — αὐτὰ om *n*. — 14 καὶ] ἢ καὶ *Een*, ἢ *n* suprascripto καί, ἢ *fgu*. — 14 et 15 τὸ] τῷ *f*. — 15 τὸ rc *n*. — ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος *g*. — 17 μέντοι *e*. — ἢ] τι ἢ *g*. — ἂν *e*, pr *n*. — 18 μὴ] τὸ μὴ *g*. — 19 συνθήκην corr *A*. — 20 μηθὲν *Ce*, pr *n*.

ἐν γὰρ τῷ Κάλλιππος τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς πεπλεγμένοις· ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ τὸ μέρος οὐδαμῶς σημαντικόν, ἐν δὲ τούτοις βούλεται μέν, ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένον, οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης τὸ κέλης οὐδέν. τὸ δὲ κατὰ συνθήκην, ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅταν γένηται σύμβολον, ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τι καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι, οἷον θηρίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα.

Τὸ δ' οὐκ ἄνθρωπος οὐκ ὄνομα. οὐ μὴν οὐδὲ κεῖται ὄνομα ὅ τι δεῖ καλεῖν αὐτό· οὔτε γὰρ λόγος οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον. τὸ δὲ Φίλωνος ἢ Φίλωνι καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά, ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, τὸ δὲ ὄνομα ἀεί· οἷον Φίλωνός ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γάρ πω οὔτε ἀληθεύει οὔτε ψεύδεται.

3 Ῥῆμα δέ ἐστι τὸ προσσημαῖνον χρόνον, οὗ μέρος οὐδὲν σημαίνει χωρίς, καὶ ἔστιν ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. λέγω δ' ὅτι προσσημαίνει χρόνον, οἷον ὑγίεια μὲν ὄνομα, τὸ δὲ ὑγιαίνει ῥῆμα· προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν. καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν, οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου ἢ ἐν ὑποκειμένῳ.

Τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει καὶ τὸ οὐ κάμνει οὐ ῥῆμα λέγω· προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον καὶ ἀεὶ κατά τινος ὑπάρχει,

---

21 Κάλιππος corr A. — αὐτὸ om gf et pr n. — σημαίνει καθ' αὐτὸ g. — αὐτὸ fn. — 22 τὸ d, pr C. — 23 νοήμασιν, οὕτως f. — 24 συμπεπλεγμένοις nuf. — οὐδαμῶς τὸ μέρος nfe, οὐδαμῶς ἐστι τὸ μέρος g. — σημαντικόν] ἐστι σημαντικόν Ce. — 25 τούτοις] τοῖς διπλοῖς f. — 26 οἷον ἐν τῷ corr d. — οὐδέν om fEednuG. — οὐδέν] οὐδὲν (οὐδέν τι g) σημαίνει καθ' ἑαυτό Ag. — 29 οἷον corr d. — 30 οὐ...ὅ τι rc d ubi locus paucioribus. — κεῖταί γε ὄνομα CEeg. — 31 οὐδὲ pr n. — οὐδὲ g, corr n. — ἀπόφανσις g. — 32 ἐστιν om g. — τὸ] ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν (ὁτῳοῦν e) ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. τὸ Cefug, rc marg d. — ἢ] καὶ G.

16b1 ὅσα] ὅσα ἄλλα C. — πτῶσις A. — ὀνομάτων f. — λόγος ... ψεύδεται post 5 ψεύδεται pos g. — 2 αὐτῶν E, supra vs g. — ἢ ἔσται ἢ ἦν f. — 4 ἐστιν ἔστιν ἢ A. — 6 δὲ om g. — οὐθὲν de. — 7 καὶ om n. — 9 ὑγιαίνω e, ὑγιαίνειν G. — γὰρ om e. — ὑπάρχει e. — 10 ἐστιν ante ἀεὶ C. — 11 ὑποκειμένῳ] ὑποκειμένῳ ὄντων Ceg. — 12 καὶ τὸ et λέγω om E. — 13 μὲν om E.

τῇ δὲ διαφορᾷ ὄνομα οὐ κεῖται· ἀλλ' ἔστω ἀόριστον ῥῆμα, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγίανεν ἢ τὸ ὑγιανεῖ οὐ ῥῆμα ἀλλὰ πτῶσις ῥήματος· διαφέρει δὲ τοῦ ῥήματος, ὅτι τὸ μὲν τὸν παρόντα προσσημαίνει χρόνον, τὰ δὲ τὸν πέριξ.

Αὐτὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα ὀνόματά ἐστι καὶ σημαίνει τι (ἵστησι γὰρ ὁ λέγων τὴν διάνοιαν, καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν), ἀλλ' εἰ ἔστιν ἢ μή, οὔπω σημαίνει· οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι σημεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος, οὐδ' ἂν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ψιλόν. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι, προσσημαίνει δὲ σύνθεσίν τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι.

Λόγος δέ ἐστι φωνὴ σημαντική, ἧς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον, ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις. λέγω δέ, οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἔσται κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἐάν τι προστεθῇ. ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ μῦς τὸ ῦς σημαντικόν, ἀλλὰ φωνή ἐστι νῦν μόνον. ἐν δὲ τοῖς διπλοῖς σημαίνει μέν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό, ὡς προείρηται. 4

Ἔστι δὲ λόγος ἅπας μὲν σημαντικός, οὐχ ὡς ὄργανον δέ, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, κατὰ συνθήκην. ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὑπάρχει, οἷον ἡ εὐχὴ λόγος μέν, ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς οὔτε ψευδής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείσθωσαν· ῥητορικῆς γὰρ ἢ ποιητικῆς οἰκειοτέρα ἡ σκέψις· ὁ δὲ ἀποφαντικὸς τῆς νῦν θεωρίας. p. 17

Ἔστι δὲ εἷς πρῶτος λόγος ἀποφαντικὸς κατάφασις, εἶτα ἀπόφασις· οἱ δ' ἄλλοι πάντες συνδέσμῳ εἷς. ἀνάγκη 5

---

14 διαφορᾷ δὲ *enf*. — 15 ὅτι pr om *d*. — ὁτῳοῦν *e*. — 16 τὸ οὐχ ὑγιανεῖ ἢ οὐχ ὑγίανεν *e*. τὸ ὑγιανεῖ καὶ τὸ ὑγίανεν *C*. — ἢ] καὶ *Eg*. — ἀλλὰ] λέγω ἀλλὰ *ef*. — 17 πτώσεις (*d*) εἰσὶ ῥήματος *G*. — 18 τὸ *Ee*. — τοὺς *E*. — 19 αὐτὰ *efn*. — τὰ ῥήματα pr om *g*. — 20 τὴν διάνοιαν ὁ λέγων *C*. — 21 εἰ] ἢ *G*. — 22 γὰρ om *C* — 23 ἐὰν *d*. — αὐτὸ om *gn*. — καθ' αὑτὸ *gn*, om *e*. — 25 οὐκ ἔστι] ἀδύνατον *g*. — 26 ἧς] κατὰ συνθήκην, ἧς *Ad*. — 28 ἢ ἀπόφασις add *Af* post κατάφασις. — 29 μὲν om *ABGdfgn*. — ἀλλ' ... προστεθῇ om *e*. — 30 οὐχ ἡ *dfg*, corr *A*. — 31 ὗς *e*. — 33 ἑαυτό *C*. — ὥσπερ εἴρηται *CEe*.

17a1 ἅπας λόγος *f*. — μὲν ante ἅπας *E*, ante οὐχ *f*. — 2 ὡς προείρηται *A*. — 3 οὐκ ... ὑπάρχει om *f* et pr *d*. — 4 πᾶσι *e*. — ἡ om *g*. — 9 πάντες om *n*.

δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν ἐκ ῥήματος εἶναι ἢ πτώσεως ῥήματος· καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν μὴ τὸ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται ἤ τι τοιοῦτον προστεθῇ, οὔπω λόγος ἀποφαντικός. δι' ὅ τι δὲ ἕν τί ἐστιν ἀλλ' οὐ πολλὰ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν — οὐ γὰρ δὴ τῷ σύνεγγυς εἰρῆσθαι εἷς ἔσται, ἔστι δὲ ἄλλης πραγματείας τοῦτο εἰπεῖν. ἔστι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς ἢ ὁ ἓν δηλῶν ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς, πολλοὶ δὲ οἱ πολλὰ καὶ μὴ ἓν ἢ οἱ ἀσύνδετοι. τὸ μὲν οὖν ὄνομα ἢ ῥῆμα φάσις ἔστω μόνον, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν οὕτω δηλοῦντά τι τῇ φωνῇ ὥστε ἀποφαίνεσθαι, ἢ ἐρωτῶντός τινος, ἢ μή, ἀλλ' αὐτὸν προαιρούμενον. τούτων δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἐστὶν ἀπόφανσις, οἷον τὶ κατά τινος ἢ τὶ ἀπό τινος, ἡ δὲ ἐκ τούτων συγκειμένη οἷον λόγος τις ἤδη σύνθετος. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν τι ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται·

6 κατάφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος κατά τινος. ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος. ἐπεὶ δὲ ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον, καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς δὲ τοῦ νῦν χρόνους ὡσαύτως, ἅπαν ἂν ἐνδέχοιτο καὶ ὃ κατέφησέ τις ἀποφῆσαι καὶ ὃ ἀπέφησε καταφῆσαι. ὥστε δῆλον ὅτι πάσῃ καταφάσει ἐστὶν ἀπόφασις ἀντικειμένη καὶ πάσῃ ἀποφάσει κατάφασις. καὶ ἔστω ἀντίφασις τοῦτο, κατάφασις καὶ ἀπόφασις αἱ ἀντικείμεναι. λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὴν τοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, μὴ ὁμωνύμως δέ, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν τοιούτων προσδιοριζόμεθα πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις.

---

11 ἐὰν] λόγος, ἐὰν codices. — ἔσται ἢ ἦν nf. — ante ἦν et 12 ἔσται add τὸ g. — τοιοῦτο Bu. — 13 διότι codices. — δὲ] δὴ Afun, corr B, del Gd, om Eeg. — 14 τὸ G, pr g. — 15 τοῦτο πραγματείας efn. — ἔστι δὲ corr A. — ἢ om e. — 17 ἢ καὶ οἱ e. — οἱ om C. — ἢ] καὶ τὸ γρ. ἢ n. — ἢ τὸ ῥῆμα Ce. — 18 ἐπεὶ en. — τινα e. — 20 ἐστὶν om g. — ἀπόφασις Cg. — 21 alt τι om G. — 22 μὲν om ACdfGg, ἡ μὲν om u. — ἀπόφασις C. — 23 ὑπάρχει bis pr n. — τι om g. — ὡς ... διῄρηνται om G. — 25 κατὰ ... 26 pr τινος pr om n. — 26 ἐστιν om Cbf. — καὶ om g. — 27 pr μὴ] οὐχ eg. — 29 δὲ om g. —30 χρόνου BCEG. — καὶ om g. — 31 τις ante καταφῆσαι add n. — 32 ἔσται g. — 34 καὶ] δὲ καὶ e. — 35 κατὰ τὰ τοῦ C. — 36 πρὸς om pr C.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ μὲν καθόλου τῶν πραγμάτων τὰ δὲ 7 καθ' ἕκαστον (λέγω δὲ καθόλου μὲν ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι, καθ' ἕκαστον δὲ ὃ μή, οἷον ἄνθρωπος μὲν τῶν καθόλου, Καλλίας δὲ τῶν καθ' ἕκαστον)· ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μὴ ὁτὲ μὲν τῶν καθόλου τινί, ὁτὲ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον. ἐὰν μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηται ἐπὶ τοῦ καθόλου ὅτι ὑπάρχει τι ἢ μή, ἔσονται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις. λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, αὗται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι, τὰ μέντοι δηλούμενα ἔστιν εἶναι ἐναντία ποτέ. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου, οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἄνθρωπος οὐχ ὡς καθόλου κέχρηται τῇ ἀποφάνσει· τὸ γὰρ πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει ἀλλ' ὅτι καθόλου. ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου κατηγορεῖν τὸ καθόλου οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐδεμία γὰρ κατάφασις ἀληθὴς ἔσται, ἐν ᾗ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου τὸ καθόλου κατηγορεῖται, οἷον ἔστι πᾶς ἄνθρωπος πᾶν ζῷον. ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω ἀντιφατικῶς τὴν τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῷ αὐτῷ ὅτι οὐ καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός - οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός - ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός· ἐναντίως δὲ τὴν τοῦ καθόλου κατάφασιν καὶ τὴν τοῦ καθόλου ἀπόφασιν, οἷον πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος - οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. διὸ ταύτας μὲν οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, τὰς δὲ ἀντικειμένας αὐταῖς ἐνδέχε-

---

39 ἕκαστα e. — πέφυκε] ἐστὶ G.
17b1 alt δὲ] δὴ b, fort pr B. — 2 ὑπάρχειν g. — 3 ἕκαστα e. — οὖν om uge, del d. — 4 ἐπὶ τῶν b. — ὅτι] ὡς e. — ἔσονται αὗται ἐναντίαι uf. — 5 αἱ om BCGbnug. — ἀπόφανσιν BCg. — τῶν g. — ἀποφαίνεσθαι...πᾶς om G. — 6 οὐδεὶς] οὐ πᾶς e. — 7 αὗται μὲν om g. — μὲν om G. — 8 δηλούμενα ἐξ αὐτῶν ἔστιν e. — ποτε ante ἐναντία befg, om n. — 11 χρῆται n, κέχρηνται d. — ἀποφάσει b, pr n. — 12 οὐχὶ i. — 13 τὸ ante pr καθόλου udefGgi, pr Bn, ante κατηγορεῖν C, καθόλου τὸ καθόλου τὸ καθόλου κατηγορεῖν b. — 14 ἀληθὴς marg B. — 25 κατηγορηθήσεται n. — 17 λέγω om e. — ἀποφατικῶς G. — 18 ἄνθρωπος...20 λευκός corr u ubi pauciora. — 19 ἔστι om Cb. — 20 ἐναντίας b. — 21 οἷον] οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός - οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός Aeg, rc du. — πᾶς] ἢ πᾶς pr n. — 22 οὐδεὶς] τῇ οὐδεὶς pr n. — διὸ καὶ ταύτας i. — 23 ἅμα om b et fort pr C. — εἶναι ἀληθεῖς g. — ταύταις CEu et e isque ante ἀντικειμένας.

ται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, οἷον οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός καὶ ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. ὅσαι μὲν οὖν ἀντιφάσεις τῶν καθόλου εἰσὶ καθόλου, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ, καὶ ὅσαι ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οἷον ἔστι Σωκράτης λευκός - οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός· ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, οὐκ ἀεὶ ἡ μὲν ἀληθὴς ἡ δὲ ψευδής. ἅμα γὰρ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, καὶ ἔστιν ἄνθρωπος καλὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ γὰρ αἰσχρός, καὶ οὐ καλός· καὶ εἰ γίνεταί τι, καὶ οὐκ ἔστιν. δόξειε δ' ἂν ἐξαίφνης ἄτοπον εἶναι διὰ τὸ φαίνεσθαι σημαίνειν τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ἅμα καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· τὸ δὲ οὔτε ταὐτὸν σημαίνει οὔθ' ἅμα ἐξ ἀνάγκης.

Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ μία ἀπόφασις μιᾶς καταφάσεως· τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ ἀποφῆσαι τὴν ἀπόφασιν ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ τῶν καθ' ἕκαστά τινος ἢ p. 18 ἀπὸ τῶν καθόλου τινός, ἢ ὡς καθόλου ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ οἷον ἔστι Σωκράτης λευκός - οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι ἢ ἀπ' ἄλλου τὸ αὐτό, οὐχ ἡ ἀντικειμένη ἀλλ' ἔσται ἐκείνης ἑτέρα. τῇ δὲ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, τῇ δὲ τὶς ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· τῇ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός.

Ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει ἀντίκειται ἀντιφατικῶς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι ἄλλαι, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται· καὶ ὅτι οὐ πᾶσα

---

25 ἐνδέχεται] ἐνδέχεταί ποτε ACefnu, rc Bd, post αὐτοῦ ponunt gi. — ταὐτοῦ n. — οἷον] ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, οἷον A. — ἀληθεύειν, οἷον Ce, rc d, συναληθεύειν, οἷον Eg, corr f. — καὶ om gi. — 27 εἰσὶν ὡς καθόλου ei. — ἢ ψευδῆ εἶναι d. — 28 ὅσα G. — 28 et 29 λευκὸς Σωκράτης g. — 29 δὲ om g. — 30 ἀεὶ μὲν ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς G. — 31 ἐστιν ante ἀληθές g, om e. — 32 alt καὶ et 34 καὶ om G. — 34 δ' om g. — ἂν om i. — 35 φαίνεσθαι ταὐτὸν σημαίνειν eg. — 36 ὅτι] τὸ e, τὸ αὐτὸ g. — τὸ αὐτὸ ei. — 39 τὸ] ἐστί· τὰ Aeg, ἔσται· τὸ uf, pr C. — 40 τοῦ αὐτοῦ, ἢ om i.

18a1 alt ἢ om f, del BG. — ἢ ὡς μὴ καθόλου om C. — μὴ ὡς pr n. — 2 λευκὸς Σωκράτης bis g. — 3 αὐτὸ μὴ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οὐχ C. — 4 ἀλλ' ἔσται] ἐστὶν, ἀλλ' ἔστιν f. — δὲ] μὲν i. — 8 μιᾷ καταφάσει μία ἀπόφασις Anu. — 9 καὶ ὅτι . . . αὗται rc supra vs g. — αἱ om e. — 10 καὶ] καὶ ὑπεναντίαι καὶ g. — αὗται εἴρηται· καὶ ABCdefnubg.

ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἀντίφασις, καὶ διὰ τί, καὶ πότε ἀληθὴς ἢ ψευδής.

Μία δέ ἐστι κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς 8 σημαίνουσα, ἢ καθόλου ὄντος καθόλου ἢ μὴ ὁμοίως, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν - οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός - οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός - ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός, εἰ τὸ λευκὸν ἓν σημαίνει. εἰ δὲ δυοῖν ἓν ὄνομα κεῖται, ἐξ ὧν μή ἐστιν ἕν, οὐ μία κατάφασις, οἷον εἴ τις θεῖτο ὄνομα ἱμάτιον ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ, τὸ ἔστιν ἱμάτιον λευκόν, αὕτη οὐ μία κατάφασις οὐδὲ ἀπόφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ἔστιν ἵππος καὶ ἄνθρωπος λευκός. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν ἔστιν ἵππος λευκὸς καὶ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ οὖν αὗται πολλὰ σημαίνουσι καὶ εἰσὶ πολλαί, δῆλον ὅτι καὶ ἡ πρώτη ἤτοι πολλὰ ἢ οὐδὲν σημαίνει· οὐ γάρ ἐστιν ὁ τὶς ἄνθρωπος ἵππος. ὥστε οὐδ' ἐν ταύταις ἀνάγκη τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι ἀντίφασιν.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὄντων καὶ γενομένων ἀνάγκη τὴν κα- 9 τάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθόλου ὡς καθόλου ἀεὶ τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, ὥσπερ εἴρηται, ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων οὐκ ἀνάγκη· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ μελλόντων οὐχ ὁμοίως. εἰ γὰρ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθὴς ἢ ψευδής, καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὥστε εἰ ὁ μὲν φήσει ἔσεσθαί τι ὁ δὲ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο, δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατάφασις

---

13 ἀπόφασις καὶ κατάφασις *b*. — καὶ μία ἀπόφ. *e*. — 14 ἢ ὡς καθόλου *eg*. — ὁμοίως om *g*. — 16 οὐδεὶς . . . ἔστι ante 17 εἰ *f*. — 17 εἰ] ἐστιν, εἰ *e*. — 18 δυεῖν *B*. — οὐδεμία *u*, pr *n*. — οὐ μία . . . μία om *b*. — 19 οἷον] οὐδὲ ἀπόφασις, οἷον *Ceu*, οὐδὲ ἀποφ. μία, οἷον *Adgi*. — θεῖτο corr *B*, θείη τὸ *E*, rc *d*, θεῖτο τὸ pr *d*. — 20 οὔτε *A*. — οὐδὲ ἡ ἀπόφ. *e*. — 21 τοῦτο] τοῦτο τοῦ *gf*, rc *d*, τοῦ *bi*. — ἢ] ἢ ὅτι *BC*, ὅτι *u*, del *n*, om *Edif*. — 22 ἄνθρωπος καὶ ἵππος *i*. — 23 ἵππος et ἄνθρωπος loc mut *f*. — pr λευκὸς om *C*. — 24 pr καὶ corr *n*. — 25 ἤτοι] ἢ *d*. — οὐ] οὐδὲ *f*. — ὁ om *BCEdefginu*. — 26 ταύταις ὁμώνυμον ἐχούσαις τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸν ὑποκείμενον ἀνάγκη *g*. — 27 ἀντίφ. εἶναι *gfn*, sed εἶναι del *n*. — 28 γινομένων *g*. — 29 καὶ om *de*. — μὲν] δὲ *e*. — 30 ὡς καθόλου pr om *n*. — μὲν ἀνάγκη ἀληθῆ *g*. — 31 εἶναι om *n*. — ὡς *ef*. — 32 ληφθέντων *An*, δὲ ληφθέντων *E*. — λέχθ. μὴ καθόλου *e*. — 34 ἢ] καὶ *An*. — 35 ὥστε εἰ] εἰ γὰρ *ef*. — 37 ἀληθεύειν ἀνάγκη *g*. — τὸ ἕτερον

καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν ἢ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολήν· ἔστι γὰρ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κατὰ τὸ ποιόν. ὥστε ἀντικεῖσεται τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή, οἷον τὸ λευκὸν γίνεσθαι τῷ μέλαν γίνεσθαι· ἀλλοιοῦται γὰρ εἰς τὰ ἐναντία τοῦ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

15 Τὸ δὲ ἔχειν κατὰ πλείονας τρόπους λέγεται. ἢ γὰρ ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα· λεγόμεθα γὰρ ἐπιστήμην τινὰ ἔχειν καὶ ἀρετήν. ἢ ὡς ποσόν, οἷον ὃ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος· λέγεται γὰρ τρίπηχυ μέγεθος ἔχειν ἢ τετράπηχυ. ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον ἢ χιτῶνα. ἢ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον. ἢ ὡς μέρος, οἷον χεῖρα ἢ πόδα. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυροὺς ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον· οἶνον γὰρ ἔχειν τὸ κεράμιον λέγεται, καὶ ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς· ταῦτ' οὖν πάντα ἔχειν λέγεται ὡς ἐν ἀγγείῳ. ἢ ὡς κτῆμα· ἔχειν γὰρ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν λεγόμεθα.

Λεγόμεθα δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα· ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος τοῦ ἔχειν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν ἢ ὅτι συνοικεῖ.

Ἴσως δ' ἂν καὶ ἄλλοι τινὲς φανείησαν τοῦ ἔχειν τρόποι· οἱ δὲ εἰωθότες λέγεσθαι σχεδὸν ἅπαντες κατηρίθμηνται.

---

12 ἀντίκειται ACdcfguinG. — 13 ἡ...ἢ pr om n. — 14 ἢ om iG et pr d. — ἡ om ABCefdgu. — τῷ λευκὸν ie. — γίγνεσθαι fn. — 15 τὸ μέλαν dei. — γίγνεσθαι n. — 16 γιγνομένης n, γενομένης i. — 17 δὲ om ng. — πλείους nf. — 19 γὰρ] γὰρ καὶ Cinu, δὲ g. — τινὰ om nu. — ὡς τὸ ποσόν f. — 21 τὰ pr om n. — τὸ σῶμα τί G, τῷ σώματι e. — 24 ἢ] καὶ f. — ἢ...πυροὺς om e. — 25 λέγεται post γὰρ u. — τοὺς om nu. — 26 τοιαῦτ' i. — ἔχειν πάντα u. — ὡς] ἢ ὡς i. — ἢ ἐν κτήματι G. — 27 ἢ] καὶ C. — λεγόμεθα ἢ ἀγρόν u, ἢ ἀγρόν corr. — 28 καὶ om g. — ἡ om C. — γυνὴ δὲ ἄνδρα u. — 29 νῦν om g. — ἔχειν] ἔχειν εἶναι efgu. — οὐθὲν n. — 30 γὰρ... τοῦ ἔχειν γυναῖκα, ἄλλο ἔχειν σημ. e. — τὸ iG. — τὸ γυναῖκα ἔχειν g. — σημαίνει i. — 31 ἂν om ue. — τινὲς... ἔχειν om g. — τρόποι ante τινὲς f. — φανεῖεν e, corr C. — 32 εἰώθασι i. — λέγεσθαι... κατηρίθμ.] ἐῤῥέθησαν g, qui statim incipit commentarium in libr. περὶ ἑρμηνείας. — πάντες uf.

ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Πρῶτον δεῖ θέσθαι τί ὄνομα καὶ τί ῥῆμα, ἔπειτα τί p.16
ἐστιν ἀπόφασις καὶ κατάφασις καὶ ἀπόφανσις καὶ λόγος.

Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ φωνῇ. καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί· ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, ταὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη ταὐτά. περὶ μὲν οὖν τούτων εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς· ἄλλης γὰρ πραγματείας. ἔστι δ', ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ὁτὲ μὲν νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὁτὲ δὲ ἤδη ᾧ ἀνάγκη τούτων ὑπάρχειν θάτερον, οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ· περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι, οἷον τὸ ἄνθρωπος ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδος οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦδε· καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, ἐὰν μὴ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ χρόνον.

2 Ὄνομα μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον·

Codices *ABCdenuf* (*g* ab initio, *i* ubi non recens suppletus est, quibusdam locis *ab* et *EKG*).

Tit περὶ ἑρμηνείας ἤτοι περὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου *E*.

16a5 οὐδὲ] οὕτως (del vult *n*) οὐδὲ *Cefn*. — 6 σημεῖα ταῦτα *C*. — πρῶτον *dG*. — τὰ αὐτὰ *f*, corr *n*. — 8 τὰ αὐτὰ *ng*. — οὖν om *e*. — 9 γὰρ] γὰρ ταῦτα *fn*, γὰρ τοῦτο *g*. — πραγματείας τοῦτο. ἔστι *de*. — 12 pr καὶ] τε καὶ *E*. — τε καὶ] καὶ *Ag*, pr *n*. — αὐτὰ om *n*. — 14 καὶ] ἢ καὶ *Een*, ἢ *n* suprascripto καί, ἢ *fgu*. — 14 et 15 τὸ] τῷ *f*. — 15 τὸ rc *n*. — ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος *g*. — 17 μέντοι *e*. — ἢ] τι ἢ *g*. — ἂν *e*, pr *n*. — 18 μὴ] τὸ μὴ *g*. — 19 συνθήκην corr *A*. — 20 μηθὲν *Ce*, pr *n*.

ἐν γὰρ τῷ Κάλλιππος τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς πεπλεγμένοις· ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ τὸ μέρος οὐδαμῶς σημαντικόν, ἐν δὲ τούτοις βούλεται μέν, ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένον, οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης τὸ κέλης οὐδέν. τὸ δὲ κατὰ συνθήκην, ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅταν γένηται σύμβολον, ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τι καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι, οἷον θηρίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα.

Τὸ δ' οὐκ ἄνθρωπος οὐκ ὄνομα. οὐ μὴν οὐδὲ κεῖται ὄνομα ὅ τι δεῖ καλεῖν αὐτό· οὔτε γὰρ λόγος οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον, τὸ δὲ Φίλωνος ἢ Φίλωνι b καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά, ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, τὸ δὲ ὄνομα ἀεί· οἷον Φίλωνός ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γάρ πω οὔτε ἀληθεύει οὔτε ψεύδεται.

3 Ῥῆμα δέ ἐστι τὸ προσσημαῖνον χρόνον, οὗ μέρος οὐδὲν σημαίνει χωρίς, καὶ ἔστιν ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. λέγω δ' ὅτι προσσημαίνει χρόνον, οἷον ὑγίεια μὲν ὄνομα, τὸ δὲ ὑγιαίνει ῥῆμα· προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν. καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν, οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου ἢ ἐν ὑποκειμένῳ.

Τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει καὶ τὸ οὐ κάμνει οὐ ῥῆμα λέγω· προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον καὶ ἀεὶ κατά τινος ὑπάρχει,

---

21 Κάλιππος corr A. — αὐτὸ om gf et pr n. — σημαίνει καθ' αὐτὸ g. — αὐτὸ fn. — 22 τὸ d, pr C. — 23 νοήμασιν, οὕτως f. — 24 συμπεπλεγμένοις nuf. — οὐδαμῶς τὸ μέρος nfe, οὐδαμῶς ἐστι τὸ μέρος g. — σημαντικόν] ἐστι σημαντικόν Ce. — 25 τούτοις] τοῖς διπλοῖς f. — 26 οἷον ἐν τῷ corr d. — οὐδέν om fEednuG. — οὐδέν] οὐδὲν (οὐδέν τι g) σημαίνει καθ' ἑαυτό Ag. — 29 οἷον corr d. — 30 οὐ...ὅ τι rc d ubi locus paucioribus. — κεῖταί γε ὄνομα CEeg. — 31 οὐδὲ pr n. — οὐδὲ g, corr n. — ἀπόφανσις g. — 32 ἐστιν om g. — τὸ] ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτονοῦν (ὁτῳοῦν e) ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. τὸ Cefug, rc marg d. — ἢ] καὶ G.

16b1 ὅσα] ὅσα ἄλλα C. — πτῶσις A. — ὀνομάτων f. — λόγος ... ψεύδεται post 5 ψεύδεται pos g. — 2 αὐτῶν E, supra vs g. — ἢ ἔσται ἢ ἦν f. — 4 ἔστιν ἔστιν ἢ A. — 6 δὲ om g. — οὐθὲν de. — 7 καὶ om n. — 9 ὑγιαίνω e, ὑγιαίνειν G. — γὰρ om e. — ὑπάρχει e. — 10 ἐστιν ante ἀεὶ C. — 11 ὑποκειμένῳ] ὑποκειμένῳ ὄντων Ceg. — 12 καὶ τὸ et λέγω om E. — 13 μὲν om E.

τῇ δὲ διαφορᾷ ὄνομα οὐ κεῖται· ἀλλ' ἔστω ἀόριστον ῥῆμα, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγίανεν ἢ τὸ ὑγιανεῖ οὐ ῥῆμα ἀλλὰ πτῶσις ῥήματος· διαφέρει δὲ τοῦ ῥήματος, ὅτι τὸ μὲν τὸν παρόντα προσσημαίνει χρόνον, τὰ δὲ τὸν πέριξ.

Αὐτὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα ὀνόματά ἐστι καὶ σημαίνει τι (ἵστησι γὰρ ὁ λέγων τὴν διάνοιαν, καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν), ἀλλ' εἰ ἔστιν ἢ μή, οὔπω σημαίνει· οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι σημεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος, οὐδ' ἂν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ψιλόν. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι, προσσημαίνει δὲ σύνθεσίν τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι.

Λόγος δέ ἐστι φωνὴ σημαντική, ἧς τῶν μερῶν 4
τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον, ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις. λέγω δέ, οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἔσται κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἐάν τι προστεθῇ. ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ μῦς τὸ ῦς σημαντικόν, ἀλλὰ φωνή ἐστι νῦν μόνον. ἐν δὲ τοῖς διπλοῖς σημαίνει μέν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό, ὡς προείρηται.

Ἔστι δὲ λόγος ἅπας μὲν σημαντικός, οὐχ ὡς ὄργανον p. 17
δέ, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, κατὰ συνθήκην. ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὑπάρχει, οἷον ἡ εὐχὴ λόγος μέν, ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς οὔτε ψευδής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείσθωσαν· ῥητορικῆς γὰρ ἢ ποιητικῆς οἰκειοτέρα ἡ σκέψις· ὁ δὲ ἀποφαντικὸς τῆς νῦν θεωρίας.

Ἔστι δὲ εἷς πρῶτος λόγος ἀποφαντικὸς κατάφασις, 5
εἶτα ἀπόφασις· οἱ δ' ἄλλοι πάντες συνδέσμῳ εἷς. ἀνάγκη

---

14 διαφορᾷ δὲ *enf*. — 15 ὅτι pr om *d*. — ὁτῳοῦν *e*. — 16 τὸ οὐχ ὑγιανεῖ ἢ οὐχ ὑγίανεν *e*. τὸ ὑγιανεῖ καὶ τὸ ὑγίανεν *C*. — ἢ] καὶ *Eg*. — ἀλλὰ] λέγω ἀλλὰ *ef*. — 17 πτώσεις (*d*) εἰσὶ ῥήματος *G*. — 18 τὸ *Ee*. — τοὺς *E*. — 19 αὐτὰ *efn*. — τὰ ῥήματα pr om *g*. — 20 τὴν διάνοιαν ὁ λέγων *C*. — 21 εἰ] ἢ *G*. — 22 γὰρ om *C* — 23 ἐὰν *d*. — αὐτὸ om *gn*. — καθ' αὑτὸ *gn*, om *e*. — 25 οὐκ ἔστι] ἀδύνατον *g*. — 26 ἧς] κατὰ συνθήκην, ἧς *Ad*. — 28 ἢ ἀπόφασις add *Af* post κατάφασις. — 29 μὲν om *ABGdfgn*. — ἀλλ' ... προστεθῇ om *e*. — 30 οὐχ ἡ *dfg*, corr *A*. — 31 ὗς *e*. — 33 ἑαυτό *C*. — ὥσπερ εἴρηται *CEe*.

17a1 ἅπας λόγος *f*. — μὲν ante ἅπας *E*, ante οὐχ *f*. — 2 ὡς προείρηται *A*. — 3 οὐκ ... ὑπάρχει om *f* et pr *d*. — 4 πᾶσι *e*. — ἡ om *g*. — 9 πάντες om *n*.

δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν ἐκ ῥήματος εἶναι ἢ πτώσεως ῥήματος· καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν μὴ τὸ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται ἤ τι τοιοῦτον προστεθῇ, οὔπω λόγος ἀποφαντικός. δι' ὅ τι δὲ ἕν τί ἐστιν ἀλλ' οὐ πολλὰ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν — οὐ γὰρ δὴ τῷ σύνεγγυς εἰρῆσθαι εἷς ἔσται, ἔστι δὲ ἄλλης πραγματείας τοῦτο εἰπεῖν. ἔστι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς ἢ ὁ ἓν δηλῶν ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς, πολλοὶ δὲ οἱ πολλὰ καὶ μὴ ἓν ἢ οἱ ἀσύνδετοι. τὸ μὲν οὖν ὄνομα ἢ ῥῆμα φάσις ἔστω μόνον, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν οὕτω δηλοῦντά τι τῇ φωνῇ ὥστε ἀποφαίνεσθαι, ἢ ἐρωτῶντός τινος, ἢ μή, ἀλλ' αὐτὸν προαιρούμενον. τούτων δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἐστὶν ἀπόφανσις, οἷον τὶ κατά τινος ἢ τὶ ἀπό τινος, ἡ δὲ ἐκ τούτων συγκειμένη οἷον λόγος τις ἤδη σύνθετος. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν τι ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται·

6 κατάφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος κατά τινος. ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος. ἐπεὶ δὲ ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον, καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς δὲ τοῦ νῦν χρόνους ὡσαύτως, ἅπαν ἂν ἐνδέχοιτο καὶ ὃ κατέφησέ τις ἀποφῆσαι καὶ ὃ ἀπέφησε καταφῆσαι. ὥστε δῆλον ὅτι πάσῃ καταφάσει ἐστὶν ἀπόφασις ἀντικειμένη καὶ πάσῃ ἀποφάσει κατάφασις. καὶ ἔστω ἀντίφασις τοῦτο, κατάφασις καὶ ἀπόφασις αἱ ἀντικείμεναι. λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὴν τοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, μὴ ὁμωνύμως δέ, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν τοιούτων προσδιοριζόμεθα πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις.

---

11 ἐὰν] λόγος, ἐὰν codices. — ἔσται ἢ ἦν nf. — ante ἦν et 12 ἔσται add τὸ g. — τοιοῦτο Bu. — 13 διότι codices. — δὲ] δὴ Afun, corr B, del Gd, om Eeg. — 14 τὸ G, pr g. — 15 τοῦτο πραγματείας efn. — ἔστι δὲ corr A. — ἢ om e. — 17 ἢ καὶ οἱ e. — οἱ om C. — ἢ] καὶ τὸ γρ. ἢ n. — ἢ τὸ ῥῆμα Ce. — 18 ἐπεὶ en. — τινα e. — 20 ἐστὶν om g. — ἀπόφασις Cg. — 21 alt τι om G. — 22 μὲν om ACdfGg, ἡ μὲν om u. — ἀπόφασις C. — 23 ὑπάρχει bis pr n. — τι om g. — ὡς ... διῄρηνται om G. — 25 κατὰ ... 26 pr τινος pr om n. — 26 ἐστιν om Cbf. — καὶ om g. — 27 pr μὴ] οὐχ eg. — 29 δὲ om g. — 30 χρόνου BCEG. — καὶ om g. — 31 τις ante καταφῆσαι add n. — 32 ἔσται g. — 34 καὶ] δὲ καὶ e. — 35 κατὰ τὰ τοῦ C. — 36 πρὸς om pr C.

Ἐπεὶ δ᾽ ἐστὶ τὰ μὲν καθόλου τῶν πραγμάτων τὰ δὲ καθ᾽ ἕκαστον (λέγω δὲ καθόλου μὲν ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι, καθ᾽ ἕκαστον δὲ ὃ μή, οἷον ἄνθρωπος μὲν τῶν καθόλου, Καλλίας δὲ τῶν καθ᾽ ἕκαστον)· ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μὴ ὁτὲ μὲν τῶν καθόλου τινί, ὁτὲ δὲ τῶν καθ᾽ ἕκαστον. ἐὰν μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηται ἐπὶ τοῦ καθόλου ὅτι ὑπάρχει τι ἢ μή, ἔσονται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις. λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, αὗται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι, τὰ μέντοι δηλούμενα ἔστιν εἶναι ἐναντία ποτέ. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου, οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἄνθρωπος οὐχ ὡς καθόλου κέχρηται τῇ ἀποφάνσει· τὸ γὰρ πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει ἀλλ᾽ ὅτι καθόλου. ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου κατηγορεῖν τὸ καθόλου οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐδεμία γὰρ κατάφασις ἀληθὴς ἔσται, ἐν ᾗ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου τὸ καθόλου κατηγορεῖται, οἷον ἔστι πᾶς ἄνθρωπος πᾶν ζῷον. ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω ἀντιφατικῶς τὴν τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῷ αὐτῷ ὅτι οὐ καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός - οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός - ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός· ἐναντίως δὲ τὴν τοῦ καθόλου κατάφασιν καὶ τὴν τοῦ καθόλου ἀπόφασιν, οἷον πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος - οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. διὸ ταύτας μὲν οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, τὰς δὲ ἀντικειμένας αὐταῖς ἐνδέχε-

---

39 ἕκαστα e. — πέφυκε] ἐστὶ G.

17b1 alt δὲ] δὴ b, fort pr B. — 2 ὑπάρχειν g. — 3 ἕκαστα e. — οὖν om uge, del d. — 4 ἐπὶ τῶν b. — ὅτι] ὡς e. — ἔσονται αὗται ἐναντίαι uf. — 5 αἱ om BCGbnug. — ἀπόφανσιν BCg. — τῶν g. — ἀποφαίνεσθαι...πᾶς om G. — 6 οὐδεὶς] οὐ πᾶς e. — 7 αὗται μὲν om g. — μὲν om G. — 8 δηλούμενα ἐξ αὐτῶν ἔστιν e. — ποτε ante ἐναντία befg, om n. — 11 χρῆται n, κέχρηνται d. — ἀποφάσει b, pr n. — 12 οὐχὶ i. — 13 τὸ ante pr καθόλου udefGgi, pr Bn, ante κατηγορεῖν C, καθόλου τὸ καθόλου τὸ καθόλου κατηγορεῖν b. — 14 ἀληθὴς marg B. — 25 κατηγορηθήσεται n. — 17 λέγω om e. — ἀποφατικῶς G. — 18 ἄνθρωπος... 20 λευκός corr u ubi pauciora. — 19 ἔστι om Cb. — 20 ἐναντίας b. — 21 οἷον] οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός - οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός Aeg, rc du. — πᾶς] ἢ πᾶς pr n. — 22 οὐδεὶς] τῇ οὐδεὶς pr n. — διὸ καὶ ταύτας i. — 23 ἅμα om b et fort pr C. — εἶναι ἀληθεῖς g. — ταύταις CEu et e isque ante ἀντικειμένας.

ται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, οἷον οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός καὶ ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. ὅσαι μὲν οὖν ἀντιφάσεις τῶν καθόλου εἰσὶ καθόλου, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ, καὶ ὅσαι ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οἷον ἔστι Σωκράτης λευκός-οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός· ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, οὐκ ἀεὶ ἡ μὲν ἀληθὴς ἡ δὲ ψευδής. ἅμα γὰρ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, καὶ ἔστιν ἄνθρωπος καλὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ γὰρ αἰσχρός, καὶ οὐ καλός· καὶ εἰ γίνεταί τι, καὶ οὐκ ἔστιν. δόξειε δ' ἂν ἐξαίφνης ἄτοπον εἶναι διὰ τὸ φαίνεσθαι σημαίνειν τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ἅμα καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· τὸ δὲ οὔτε ταὐτὸν σημαίνει οὔθ' ἅμα ἐξ ἀνάγκης.

Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ μία ἀπόφασις μιᾶς καταφάσεως· τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ ἀποφῆσαι τὴν ἀπόφασιν ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ τῶν καθ' ἕκαστά τινος ἢ p. 18 ἀπὸ τῶν καθόλου τινός, ἢ ὡς καθόλου ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ οἷον ἔστι Σωκράτης λευκός-οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι ἢ ἀπ' ἄλλου τὸ αὐτό, οὐχ ἡ ἀντικειμένη ἀλλ' ἔσται ἐκείνης ἑτέρα. τῇ δὲ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, τῇ δὲ τὶς ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· τῇ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός.

Ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει ἀντίκειται ἀντιφατικῶς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι ἄλλαι, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται· καὶ ὅτι οὐ πᾶσα

---

25 ἐνδέχεται] ἐνδέχεταί ποτε ACefnu, rc Bd, post αὐτοῦ ponunt gi. — ταὐτοῦ n. — οἷον] ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, οἷον A. — ἀληθεύειν, οἷον Ce, rc d, συναληθεύειν, οἷον Eg, corr f. — καὶ om gi. — 27 εἰσὶν ὡς καθόλου ei. — ἢ ψευδῆ εἶναι d. — 28 ὅσα G. — 28 et 29 λευκὸς Σωκράτης g. — 29 δὲ om g. — 30 ἀεὶ μὲν ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς G. — 31 ἐστιν ante ἀληθές g, om e. — 32 alt καὶ et 34 καὶ om G. — 34 δ' om g. — ἂν om i. — 35 φαίνεσθαι ταὐτὸν σημαίνειν eg. — 36 ὅτι] τὸ e, τὸ αὐτὸ g. — τὸ αὐτὸ ei. — 39 τὸ] ἐστί· τὸ Aeg, ἔσται· τὸ uf, pr C. — 40 τοῦ αὐτοῦ, ἢ om i.

18a1 alt ἢ om f, del BG. — ἢ ὡς μὴ καθόλου om C. — μὴ ὡς pr n. — 2 λευκὸς Σωκράτης bis g. — 3 αὐτὸ μὴ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οὐχ C. — 4 ἀλλ' ἔσται] ἐστὶν, ἀλλ' ἔστιν f. — δὲ] μὲν i. — 8 μιᾷ καταφάσει μία ἀπόφασις Anu. — 9 καὶ ὅτι . . . αὗται rc supra vs g. — αἱ om e. — 10 καὶ] καὶ ὑπεναντίαι καὶ g. — αὗται εἴρηται· καὶ ABCdefnubg.

ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἀντίφασις, καὶ διὰ τί, καὶ πότε ἀληθὴς ἢ ψευδής.

8 Μία δέ ἐστι κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς σημαίνουσα, ἢ καθόλου ὄντος καθόλου ἢ μὴ ὁμοίως, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν - οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός - οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός - ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός, εἰ τὸ λευκὸν ἓν σημαίνει. εἰ δὲ δυοῖν ἓν ὄνομα κεῖται, ἐξ ὧν μή ἐστιν ἕν, οὐ μία κατάφασις, οἷον εἴ τις θεῖτο ὄνομα ἱμάτιον ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ, τὸ ἔστιν ἱμάτιον λευκόν, αὕτη οὐ μία κατάφασις οὐδὲ ἀπόφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ἔστιν ἵππος καὶ ἄνθρωπος λευκός. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν ἔστιν ἵππος λευκὸς καὶ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ οὖν αὗται πολλὰ σημαίνουσι καὶ εἰσὶ πολλαί, δῆλον ὅτι καὶ ἡ πρώτη ἤτοι πολλὰ ἢ οὐδὲν σημαίνει· οὐ γάρ ἐστιν ὁ τὶς ἄνθρωπος ἵππος. ὥστε οὐδ' ἐν ταύταις ἀνάγκη τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι ἀντίφασιν.

9 Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὄντων καὶ γενομένων ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθόλου ὡς καθόλου ἀεὶ τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, ὥσπερ εἴρηται, ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων οὐκ ἀνάγκη· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ μελλόντων οὐχ ὁμοίως. εἰ γὰρ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθὴς ἢ ψευδής, καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὥστε εἰ ὁ μὲν φήσει ἔσεσθαί τι ὁ δὲ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο, δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατάφασις

---

13 ἀπόφασις καὶ κατάφασις *b*. — καὶ μία ἀπόφ. *e*. — 14 ἢ ὡς καθόλου *eg*. — ὁμοίως om *g*. — 16 οὐδεὶς ... ἔστι ante 17 εἰ *f*. — 17 εἰ] ἐστιν, εἰ *e*. — 18 δυεῖν *B*. — οὐδεμία *u*, pr *n*. — οὐ μία ... μία om *b*. — 19 οἷον] οὐδὲ ἀπόφασις, οἷον *Ceu*, οὐδὲ ἀποφ. μία, οἷον *Adgi*. — θεῖτο corr *B*, θείη τὸ *E*, rc *d*, θεῖτο τὸ pr *d*. — 20 οὔτε *A*. — οὐδὲ ἡ ἀπόφ. *e*. — 21 τοῦτο] τοῦτο τοῦ *gf*, rc *d*, τοῦ *bi*. — ἢ] ἢ ὅτι *BC*, ὅτι *u*, del *n*, om *Edif*. — 22 ἄνθρωπος καὶ ἵππος *i*. — 23 ἵππος et ἄνθρωπος loc mut *f*. — pr λευκὸς om *C*. — 24 pr καὶ corr *n*. — 25 ἤτοι] ἢ *d*. — οὐ] οὐδὲ *f*. — ὁ om *BCEdefginu*. — 26 ταύταις ὁμώνυμον ἐχούσαις τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸν ὑποκείμενον ἀνάγκη *g*. — 27 ἀντίφ. εἶναι *gfn*, sed εἶναι del *n*. — 28 γινομένων *g*. — 29 καὶ om *de*. — μὲν] δὲ *e*. — 30 ὡς καθόλου pr om *n*. — μὲν ἀνάγκη ἀληθῆ *g*. — 31 εἶναι om *n*. — ὡς *ef*. — 32 ληφθέντων *An*, δὲ ληφθέντων *E*. — λέχθ. μὴ καθόλου *e*. — 34 ἢ] καὶ *An*. — 35 ὥστε εἰ] εἰ γὰρ *ef*. — 37 ἀληθεύειν ἀνάγκη *g*. — τὸ ἕτερον

ἀληθὴς ἢ ψευδής. ἄμφω γὰρ οὐχ ὑπάρξει ἅμα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι λευκὸν ἢ ὅτι οὐ
b λευκόν ἐστιν, ἀνάγκη εἶναι λευκὸν ἢ οὐ λευκόν, καὶ εἰ ἔστι λευκὸν ἢ οὐ λευκόν, ἀληθὲς ἦν φάναι ἢ ἀποφάναι· καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει, ψεύδεται, καὶ εἰ ψεύδεται, οὐχ ὑπάρχει, ὥστε ἀνάγκη ἢ τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. οὐδὲν ἄρα οὔτε ἔστιν οὔτε γίνεται οὔτε ἀπὸ τύχης οὔθ' ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα καὶ οὐχ ὁπότερ' ἔτυχεν. ἢ γὰρ ὁ φὰς ἀληθεύει ἢ ὁ ἀποφάς. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐγίνετο ἢ οὐκ ἐγίνετο· τὸ γὰρ ὁπότερ' ἔτυχεν οὐδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ μὴ οὕτως ἔχει ἢ ἕξει. ἔτι εἰ ἔστι λευκὸν νῦν, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν πρότερον ὅτι ἔσται λευκόν, ὥστε ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὁτιοῦν τῶν γενομένων ὅτι ἔσται. εἰ δὲ ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἢ ἔσται, οὐχ οἷόν τε τοῦτο μὴ εἶναι οὐδὲ μὴ ἔσεσθαι. ὃ δὲ μὴ οἷόν τε μὴ γενέσθαι, ἀδύνατον μὴ γενέσθαι· ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ γενέσθαι, ἀνάγκη γενέσθαι. ἅπαντα οὖν τὰ ἐσόμενα ἀναγκαῖον γενέσθαι. οὐδὲν ἄρα ὁπότερ' ἔτυχεν οὐδὲ ἀπὸ τύχης ἔσται· εἰ γὰρ ἀπὸ τύχης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς οὐδέτερόν γε ἀληθὲς ἐνδέχεται λέγειν, οἷον ὅτι οὔτε ἔσται οὔτε οὐκ ἔσται. πρῶτον μὲν γὰρ οὔσης τῆς καταφάσεως ψευδοῦς ἡ ἀπόφασις οὐκ ἀληθής, καὶ ταύτης ψευδοῦς οὔσης τὴν κατάφασιν συμβαίνει μὴ ἀληθῆ εἶναι. καὶ πρὸς τούτοις, εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι λευκὸν καὶ μέγα, δεῖ ἄμφω ὑπάρχειν, εἰ δὲ ὑπάρξει εἰς αὔριον, ὑπάρξειν εἰς αὔριον. εἰ δὲ μήτε ἔσται μήτε μὴ ἔσται αὔριον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, οἷον ναυμαχία· δέοι γὰρ ἂν μήτε γενέσθαι ναυμαχίαν μήτε μὴ γενέσθαι.

---

pr u, θάτερον f. — εἰ…ψευδής corr d. — κατάφ.] κατάφ. καὶ ἀπόφασις A, κατ. ἢ (ἡ C, ἢ rc d,) ἀπόφασις CEfgabd, rec u, κατάφ. ἢ ἀπόφ. ἢ e. — 38 ὑπάρχει g.

18b1 ὅτι om AEef. — ἐστιν om e. — ἢ μὴ f. — 2 ἢ μὴ e. — 3 ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ E. — οὐχ] καὶ οὐχ i. — 4 ἢ] ἀεὶ f, om BEa. — κατάφ. et ἀπόφ. loc mut E. — εἶναι ἀληθῆ E. — 5 ἔσται i. — 6 οὔτε f. — 7 ἀληθεύσει AC. — 8 ἂν om e. — ἐγίγνετο bis n. — 9 ἔτι δὲ εἰ fi. — 10 ἐστὶ e. — 11 γινομένων nu. — ἔσται] ἔστιν ἢ ἔσται ef, rc adi B, pr C. — 12 εἰπεῖν om i, pr d. — 13 οὐδὲ] ἢ f, pr d. — 15 ἀνάγκη f. — 16 ἔσται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα· εἰ AEi, ἔσται, ἀλλὰ πάντα ἐξ ἀνάγκης· εἰ f. — 20 συμβαίνει rc marg u. — καὶ πρὸς] πρὸς δὲ n. — 21 καὶ] ἅμα καὶ ue. — μέγα δεῖ] μέλαν i. — 22 δὲ ὑπάρξειν fn. — ὑπάρξει εἰς CEgn, corr B, ὑπάρχειν εἰς du. — 23 ἔσται εἰς αὔριον CEeu. — 24 γενέσθαι corr n. — μήτε] αὔριον μήτε Ai.

Τὰ μὲν δὴ συμβαίνοντα ἄτοπα ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα, εἴπερ πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἢ ἐπὶ τῶν καθόλου λεγομένων ὡς καθόλου ἢ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀνάγκη τῶν ἀντικειμένων εἶναι τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ, μηδὲν δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν εἶναι ἐν τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ πάντα εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐξ ἀνάγκης. ὥστε οὔτε βουλεύεσθαι δέοι ἂν οὔτε πραγματεύεσθαι, ὡς ἐὰν μὲν τοδὶ ποιήσωμεν, ἔσται τοδί, ἐὰν δὲ μὴ τοδί, οὐκ ἔσται τοδί. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ εἰς μυριοστὸν ἔτος τὸν μὲν φάναι τοῦτο ἔσεσθαι τὸν δὲ μὴ φάναι, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἔσεσθαι ὁποτερονοῦν αὐτῶν ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν τότε. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο διαφέρει, εἴ τινες εἶπον τὴν ἀντίφασιν ἢ μὴ εἶπον· δῆλον γὰρ ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, κἂν μὴ ὁ μὲν καταφήσῃ τι ὁ δὲ ἀποφήσῃ· οὐ γὰρ διὰ τὸ ἀποφαθῆναι ἢ καταφαθῆναι ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, οὐδ' εἰς μυριοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ ἐν ὁποσῳοῦν χρόνῳ. ὥστε εἰ ἐν ἅπαντι p.19
χρόνῳ οὕτως εἶχεν ὥστε τὸ ἕτερον ἀληθεύεσθαι, ἀναγκαῖον ἦν τοῦτο γενέσθαι, καὶ ἕκαστον τῶν γενομένων ἀεὶ οὕτως εἶχεν ὥστε ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι. ὅ τε γὰρ ἀληθῶς εἶπέ τις ὅτι ἔσται, οὐχ οἷόν τε μὴ γενέσθαι· καὶ τὸ γινόμενον ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἀεὶ ὅτι ἔσται.

Εἰ δὴ ταῦτα ἀδύνατα — ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἔστιν ἀρχὴ τῶν ἐσομένων καὶ ἀπὸ τοῦ βουλεύεσθαι καὶ ἀπὸ τοῦ πρᾶξαί τι, καὶ ὅτι ὅλως ἔστιν ἐν τοῖς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὥστε καὶ τὸ γενέσθαι καὶ τὸ μὴ γενέσθαι. καὶ πολλὰ ἡμῖν δῆλά ἐστιν οὕτως ἔχοντα, οἷον ὅτι τουτὶ τὸ ἱμάτιον δυνατόν ἐστι διατμηθῆναι καὶ οὐ διατμηθήσεται, ἀλλ' ἔμπροσθεν κατατριβήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ διατμηθῆναι δυνατόν· οὐ γὰρ ἂν ὑπῆρχε τὸ ἔμπροσθεν αὐτὸ κατα-

---

27 καὶ ἀπόφ. om i. — 28 λεγομένων ante ἢ C. — ἕκαστα CEefn. — 30 γινομένοις defi. — 31 γίγνεσθαι gnE. — 33 τοδί rec n. — 35 ὁπότερον ἂν ei, ὁπότερον ἦν fd. — αὐτὸν C. — ἦν om nf, del d. — 36 οὐδὲν fort pr A. — εἴ] οἴ e. – 38 τι om en. — οὐδὲ γὰρ i. — 39 ἀποφανθῆναι ἢ καταφανθῆναι ABCdfi, καταφαθῆναι ἢ ἀποφαθῆναι nu, ἀποφάναι ἢ καταφάναι ἢ ἔσεσθαι E, καταφάναι ἢ ἀποφάναι a, ἢ ἀποφ. e omisso καταφ.

19a2 χρόνῳ] τῷ χρόνῳ C, pr n. — ὥστε ἐξ ἀνάγκης τὸ i. — 3 γινομένων e. — 4 εἴ τε i. — τις εἶπέ τι ὅτι i. — 5 γενόμενον enu, corr B. — 8 ἀπὸ τοῦ om n. — 10 ὁμοίως corr n. — μὴ· ὁμοίως AB. — 11 τὸ pr om n. — καὶ om i. — 13 ἐστι om e. — 15 ἂν pr om A. — αὐτῷ f. — κατατριβῆναι αὐτὸ n.

τριβῆναι, εἴγε μὴ δυνατὸν ἦν τὸ μὴ διατμηθῆναι. ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενέσεων, ὅσαι κατὰ δύναμιν λέγονται τὴν τοιαύτην. φανερὸν ἄρα ὅτι οὐχ ἅπαντα ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἔστιν οὔτε γίνεται, ἀλλὰ τὰ μὲν ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθής, τὰ δὲ μᾶλλον μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θάτερον, οὐ μὴν ἀλλ' ἐνδέχεται γενέσθαι καὶ θάτερον, θάτερον δὲ μή.

Τὸ μὲν οὖν εἶναι τὸ ὂν ὅταν ᾖ, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι ὅταν μὴ ᾖ, ἀνάγκη· οὐ μὴν οὔτε τὸ ὂν ἅπαν ἀνάγκη εἶναι οὔτε τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστι τὸ ὂν ἅπαν εἶναι ἐξ ἀνάγκης ὅτε ἔστι, καὶ τὸ ἁπλῶς εἶναι ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος. καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως ὁ αὐτὸς λόγος. εἶναι μὲν ἢ μὴ εἶναι ἅπαν ἀνάγκη, καὶ ἔσεσθαί γε ἢ μή· οὐ μέντοι διελόντα γε εἰπεῖν θάτερον ἀναγκαῖον. λέγω δὲ οἷον ἀνάγκη μὲν ἔσεσθαι ναυμαχίαν αὔριον ἢ μὴ ἔσεσθαι, οὐ μέντοι ἔσεσθαί γε αὔριον ναυμαχίαν ἀναγκαῖον οὐδὲ μὴ γενέσθαι· γενέσθαι μέντοι ἢ μὴ γενέσθαι ἀναγκαῖον. ὥστ' ἐπεὶ ὁμοίως οἱ λόγοι ἀληθεῖς ὥσπερ τὰ πράγματα, δῆλον ὅτι ὅσα οὕτως ἔχει ὥστε ὁπότερ' ἔτυχε καὶ τὰ ἐναντία ἐνδέχεσθαι, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν καὶ τὴν ἀντίφασιν. ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσιν. τούτων γὰρ ἀνάγκη μὲν θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος, οὐ μέντοι τόδε ἢ τόδε ἀλλ' ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ μᾶλλον μὲν ἀληθῆ τὴν ἑτέραν, οὐ μέντοι ἤδη ἀληθῆ ἢ ψευδῆ. ὥστε δῆλον b ὅτι οὐκ ἀνάγκη πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν ἀντικειμένων τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὄντων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων δυνατῶν δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται.

---

16 ἦν om d. — μὴ om i. — καὶ om d. — 19 γίγνεται n. — 20 ἡ om e. — τὰ] ἢ ψευδής, τὰ f. — 22 οὗ f. — 24 μέντοι ena. — οὔτε om a. — ἀνάγκη ἅπαν i. — εἶναι om a, locus longe pluribus. — 25 ὂν ἀνάγκη μὴ e. — οὔτε i. — 26 καὶ corr n. — τὸ om d. — 27 ὁ αὐτὸς λόγος om n. — 29 οὐ μὴν δ. f. — 30 μὲν] μὲν ἢ n. — ἔσεσθαι μὲν e. — 31 ἔσεσθαί γε] γενέσθαι γε n, γενέσθαι γε ἢ ἔσεσθαι e, γε ἔσεσθαί γε f, γε ἔσεσθαι C, γενέσθαι E. — ναυμαχίαν ante αὔριον En, ante οὐδὲ C. — 33 οἱ λόγοι ὁμοίως Cn. — 34 ὁπόσα C. — καὶ] εἶναι καὶ eu. — τἀναντία defi. — 35 ὁμοίως ἀνάγκη C. — 36 οὖσιν ... μὴ] οὐκ i, om A. — μὴ οὖσιν corr n. — 37 ψευδὲς Aeu, corr C. — 38 ὁπότερον Bdi. — 39 ψευδῆ εἶναι. ὥστε Ae.

19b1 τῶν ἀντικ. om b. — 3 μὲν post μὴ ὄντων add deu, rc AB. — 4 alt εἶναι om e.

Ἐπεὶ δέ ἐστί τι κατά τινος ἡ κατάφασις σημαίνουσα, **10** τοῦτο δέ ἐστιν ἢ ὄνομα ἢ τὸ ἀνώνυμον, ἓν δὲ δεῖ εἶναι καὶ καθ᾽ ἑνὸς τὸ ἐν τῇ καταφάσει (τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται καὶ τὸ ἀνώνυμον πρότερον· τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος ὄνομα μὲν οὐ λέγω ἀλλ᾽ ἀόριστον ὄνομα· ἕν γάρ πως σημαίνει καὶ τὸ ἀόριστον. ὥσπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει οὐ ῥῆμα ἀλλ᾽ ἀόριστον ῥῆμα), ἔσται πᾶσα κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἢ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος. ἄνευ δὲ ῥήματος οὐδεμία κατάφασις οὐδὲ ἀπόφασις· τὸ γὰρ ἔστιν ἢ ἔσται ἢ ἦν ἢ γίνεται, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ῥήματα ἐκ τῶν κειμένων ἐστί· προσσημαίνει γὰρ χρόνον. ὥστε πρώτη ἔσται κατάφασις καὶ ἀπόφασις τὸ ἔστιν ἄνθρωπος – οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, εἶτα ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος – οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, πάλιν ἔστι πᾶς ἄνθρωπος – οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος – οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς δὲ χρόνων ὁ αὐτὸς λόγος. ὅταν δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορῆται, ἤδη διχῶς λέγονται αἱ ἀντιθέσεις. λέγω δὲ οἷον ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· τὸ ἔστι τρίτον φημὶ συγκεῖσθαι ὄνομα ἢ ῥῆμα ἐν τῇ καταφάσει. ὥστε διὰ τοῦτο τέτταρα ἔσται ταῦτα, ὧν τὰ μὲν δύο πρὸς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν ὡς αἱ στερήσεις, τὰ δὲ δύο οὔ. λέγω δ᾽ ὅτι τὸ ἔστιν ἢ τῷ ἀνθρώπῳ προσκείσεται ἢ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ, ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις. τέτταρα οὖν ἔσται. νοοῦμεν δὲ τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων. ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· ἀπόφασις τούτου, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. τὸ γὰρ ἔστιν ἐνταῦθα καὶ τὸ οὐκ ἔστι τῷ ἀνθρώπῳ προσκείσεται καὶ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, οὕτω τέτακται. ὁμοίως δὲ ἔχει κἂν καθόλου τοῦ ὀνόματος ᾖ ἡ κατά-

---

5 *τι κατά τινος* post *σημαίνουσα i.* — 6 pr *ἢ* om *Ce*, pr *d.* — *καὶ*] *ἢ μὴ εἶναι καὶ* sed *καὶ* rc *n*, om *a.* — 7 *τὸ*] *καὶ τὸ b.* — *καταφάσει* corr *n.* — *τὸ δὲ . . . καὶ τὸ*] *editi plerique τί δὲ . . . καὶ τί.* — 9 *καὶ* om *n.* — *τὸ* rc *n.* — *ἀόριστον ὄνομα ὥσπερ e.* — *τὸ* om *i.* — 10 *ῥῆμα λέγω ἀλλ᾽ e.* — *ἀλλ᾽ d. ῥῆμα* rc supra vs *n.* — *ἔσται*] *ἔσται γὰρ e, ἔσται οὖν i.* — 11 *καὶ ἀπόφασις* om *en.* — *ἢ ἔσται* post *γίνεται ei.* — 15 *ἔσται* om *en.* — 16 tert *οὐκ* rc mg *A.* — 19 *δὲ* om *n.* — 19 *προσκατηγορηθῇ n.* — 20 *ἤδη* om *n.* — 21 *ἄνθρ. δίκαιος f.* — 22 *φάσει e.* — *ταῦτ᾽ ἔσται e.* — 24 *ὅτι* om *e.* — 25 et 30 *ἀνθρώπῳ*] *δικαίῳ codices.* — *πρόσκειται* pr *d.* — 26 *νοῶμεν Cf.* — 27 *τούτου ἀπόφασις ef.* — 30 *πρόσκειται* ante *ταῦτα n*, ib *προσκείσεται CKe.* — *καὶ*] *ἢ Kf.* — 31 *λέγεται codices.* — 32 *ἕξει e.*

φασις, οἷον πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος. ἀπόφασις τούτου, οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος. πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος — οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος. πλὴν οὐχ ὁμοίως τὰς κατὰ διάμετρον ἐνδέχεται συναληθεύειν· ἐνδέχεται δὲ ποτέ. αὗται μὲν οὖν δύο ἀντίκεινται, ἄλλαι δὲ πρὸς τὸ οὐκ ἄνθρωπος ὡς ὑποκείμενόν τι προστεθέντος· ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος — οὐκ ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος — p. 20 οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος. πλείους δὲ τούτων οὐκ ἔσονται ἀντιθέσεις. αὗται δὲ χωρὶς ἐκείνων αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἔσονται, ὡς ὀνόματι τῷ οὐκ ἄνθρωπος προσχρώμεναι. ἐφ' ὅσων δὲ τὸ ἔστι μὴ ἁρμόττει, οἷον ἐπὶ τοῦ ὑγιαίνει καὶ βαδίζει, ἐπὶ τούτων τὸ αὐτὸ ποιεῖ οὕτω τιθέμενον ὡς ἂν εἰ τὸ ἔστι προσήπτετο, οἷον ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος — οὐχ ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος — οὐχ ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. οὐ γάρ ἐστι τὸ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λεκτέον, ἀλλὰ τὸ οὔ, τὴν ἀπόφασιν, τῷ ἄνθρωπος προσθετέον. τὸ γὰρ πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. δῆλον δὲ ἐκ τοῦδε, ὑγιαίνει ἄνθρωπος — οὐχ ὑγιαίνει ἄνθρωπος, ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος — οὐχ ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος. ταῦτα γὰρ ἐκείνων διαφέρει τῷ μὴ καθόλου. ὥστε τὸ πᾶς ἢ μηδεὶς οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει ἢ ὅτι καθόλου τοῦ ὀνόματος ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν. τὰ δὲ ἄλλα τὰ αὐτὰ δεῖ προστιθέναι.

Ἐπεὶ δὲ ἐναντία ἀπόφασίς ἐστι τῇ ἅπαν ἐστὶ ζῷον δίκαιον ἡ σημαίνουσα ὅτι οὐδέν ἐστι ζῷον δίκαιον, αὗται μὲν φανερὸν ὅτι οὐδέποτε ἔσονται οὔτε ἀληθεῖς ἅμα οὔτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, αἱ δὲ ἀντικείμεναι ταύταις ἔσονταί ποτε, οἷον οὐ πᾶν ζῷον δίκαιον καὶ ἔστι τι ζῷον δίκαιον. ἀκολουθοῦσι δὲ αὗται, τῇ μὲν πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν ἡ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δί-

33 δίκαιος ἄνθρ. n, bis K. — τούτου om n. — 36 συναληθεύεσθαι B, ἀληθεύειν a, ἀληθεύεσθαι n, συναληθεύειν ἀλλήλαις K. — 37 οὖν αἱ δύο u. — οὖν om b. — ἀντίκειται B, ἀντίκεινται ἀλλήλαις, ἄλλαι deuf. — 37 δὲ] δὲ δύο BCaKuefd, δύο rec d. — 38 προστεθέν in fin corr ABd, προστεθέντες abeun, rc f. — ἔστι] οἷόν ἐστι ub, corr n, οἷόν ἐστι οἷον rec f. — ἔστι . . . ἄνθρωπος om C et pr d.

20a2 εἰσὶν n. — ἐκείνων χωρὶς n. — αὐτὰς en. — 3 ἔσονται corr n. — χρώμεναι ACdfn. — 4 ἐφαρμόττει A. — οὐχ ἁρμόττει K. — ὑγιαίνειν καὶ βαδίζειν CKdfnu. — τὸ pr om n. — 5 τιθέμενας corr u, pr n. — 6 ante οἷον plura vbb del n. — οἷον] οἷόν ἐστιν d. — 9 τῷ ἀνθρώπῳ C. — 12 καθόλου εἶναι. ὥστε Ae, rec d. — 13 ἢ οὐδεὶς A, ἢ τὸ μηδεὶς Ceu. — οὐθὲν u. — 14 pr ἢ pr om n. — καταφήσειν ἢ ἀποφήσειν e. — ταὐτὰ n. — 17 ζῷόν ἐστι n. — 18 ἀληθεῖς οὔτε f. — ταὐτοῦ n. — 20) ἡ μὲν (τῇ μὲν b) οὐδεὶς ἄνθρ. δίκαιος τῇ (ἡ b) πᾶς ἐστὶν ἄνθρ. οὐ δίκ. nb.

καιος, τῇ δὲ ἔστι τις ἄνθρωπος δίκαιος ἡ ἀντικειμένη ὅτι οὐ πᾶς ἄνθρωπός ἐστιν οὐ δίκαιος· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινα. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθ' ἕκαστον, εἰ ἀληθὲς ἐρωτηθέντα ἀποφῆσαι, ὅτι καὶ καταφῆσαι ἀληθές· οἷον ἆρά γε Σωκράτης σοφός; οὔ. Σωκράτης ἄρα οὐ σοφός. ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου οὐκ ἀληθὴς ἡ ὁμοίως λεγομένη, ἀληθὴς δὲ ἡ ἀπόφασις, οἷον ἆρά γε πᾶς ἄνθρωπος σοφός; οὔ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ σοφός· τοῦτο γὰρ ψεῦδος. ἀλλὰ τὸ οὐ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος σοφός ἀληθές· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἀντικειμένη, ἐκείνη δὲ ἡ ἐναντία.

Αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ὀνόματα καὶ ῥήματα, οἷον ἐπὶ τοῦ μὴ ἄνθρωπος καὶ μὴ δίκαιος, ὥσπερ ἀποφάσεις ἄνευ ὀνόματος καὶ ῥήματος δόξαιεν ἂν εἶναι. οὐκ εἰσὶ δέ· ἀεὶ γὰρ ἀληθεύειν ἀνάγκη ἢ ψεύδεσθαι τὴν ἀπόφασιν, ὁ δ' εἰπὼν οὐκ ἄνθρωπος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ ἧττον ἠλήθευκέ τι ἢ ἔψευσται, ἐὰν μή τι προστεθῇ. σημαίνει δὲ τὸ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος οὐδεμιᾷ ἐκείνων ταὐτόν, οὐδὲ ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ ἡ οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος· τὸ δὲ πᾶς οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος τῷ οὐδεὶς δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος ταὐτὸν σημαίνει.

Μετατιθέμενα δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ταὐτὸν σημαίνει, οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ γὰρ μὴ τοῦτό ἐστι, τοῦ αὐτοῦ πλείους ἔσονται ἀποφάσεις. ἀλλ' ἐδέδεικτο ὅτι μία μιᾶς. τοῦ μὲν γὰρ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος ἀπόφασις τὸ οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· τοῦ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, εἰ μὴ ἡ αὐτή ἐστι τῇ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔσται ἀπόφασις ἤτοι τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός ἢ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ἀλλ' ἡ ἑτέρα μέν ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός, ἡ ἑτέρα δὲ τοῦ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ὥστε ἔσονται δύο μιᾶς. ὅτι μὲν οὖν μετατιθεμένου τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος ἡ αὐτὴ γίνεται κατάφασις καὶ ἀπόφασις, δῆλον.

---

22 δίκ. ἄνθρ. n. — πᾶς ἐστὶν ἄνθρ. Cn. — 23 ἐστιν om e. — δὲ] οὖν f. — δὴ corr C. — 24 καὶ ὅτι An. — καὶ om CKe. — ἕκαστα Be, corr d. — 29 ἄρα fort pr om n. — 30 δὲ] δέ γε n. — 31 ἀντικείμενα ante 32 οἷον e. — 33 δόξειεν ABCGf, δόξειαν e, δόξαιαν e, δόξαιεν corr K. — 34 ἀνάγκη ἀληθεύειν e. — 35 οὐθὲν n. — εἰπόντος post τοῦ add Afu, rc K, post ἄνθρωπος e. — 40 οὐκ ἄνθρ. om n.

20b4 ἀλλὰ δέδεικται ef. — ὅτι om e. — 7 ἔσται] ἔσται ἡ n. — 8 λευκὸς ἄνθρωπος AKGdeuf.

11 Τὸ δὲ ἓν κατὰ πολλῶν ἢ πολλὰ καθ' ἑνὸς καταφάναι ἢ ἀποφάναι, ἐὰν μὴ ἕν τι ᾖ τὸ ἐκ τῶν πολλῶν δηλούμενον, οὐκ ἔστι κατάφασις μία οὐδὲ ἀπόφασις. λέγω δὲ ἓν οὐκ ἐὰν ὄνομα ἓν ᾖ κείμενον, μὴ ᾖ δὲ ἕν τι ἐξ ἐκείνων, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἴσως ἐστὶ καὶ ζῷον καὶ δίπουν καὶ ἥμερον, ἀλλὰ καὶ ἕν τι γίνεται ἐκ τούτων· ἐκ δὲ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βαδίζειν οὐχ ἕν. ὥστε οὔτ' ἐὰν ἕν τι κατὰ τούτων καταφήσῃ τις μία κατάφασις, ἀλλὰ φωνὴ μὲν μία καταφάσεις δὲ πολλαί, οὔτε ἐὰν καθ' ἑνὸς ταῦτα, ἀλλ' ὁμοίως πολλαί. εἰ οὖν ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ ἀποκρίσεώς ἐστιν αἴτησις, ἢ τῆς προτάσεως ἢ θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως, ἡ δὲ πρότασις ἀντιφάσεως μιᾶς μόριον, οὐκ ἂν εἴη ἀπόκρισις μία πρὸς ταῦτα· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐρώτησις μία, οὐδ' ἐὰν ᾖ ἀληθής. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς Τοπικοῖς περὶ αὐτῶν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ τί ἐστιν ἐρώτησίς ἐστι διαλεκτική· δεῖ γὰρ δεδόσθαι ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ἑλέσθαι ὁπότερον βούλεται τῆς ἀντιφάσεως μόριον ἀποφήνασθαι· ἀλλὰ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα προσδιορίσαι πότερον τόδε ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἢ οὐ τοῦτο.

Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν κατηγορεῖται συντιθέμενα ὡς ἓν τὸ πᾶν κατηγόρημα τῶν χωρὶς κατηγορουμένων, τὰ δ' οὔ, τίς ἡ διαφορά; κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ χωρὶς ζῷον καὶ χωρὶς δίπουν, καὶ ταῦτα ὡς ἕν, καὶ ἄνθρωπον καὶ λευκόν, καὶ ταῦθ' ὡς ἕν. ἀλλ' οὐχί, εἰ σκυτεὺς καὶ ἀγαθός, καὶ σκυτεὺς ἀγαθός. εἰ γάρ, ὅτι ἑκάτερον ἀληθές, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συνάμφω, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔσται. κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἄνθρωπος ἀληθὲς καὶ τὸ λευκόν, ὥστε καὶ τὸ ἅπαν. πάλιν εἰ τὸ λευκόν, αὐτὸ καὶ τὸ ἅπαν, ὥστε ἔσται ἄνθρωπος λευκὸς λευκός, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. καὶ πάλιν
p. 21 μουσικὸς λευκὸς βαδίζων· καὶ ταῦτα πολλάκις πεπλεγμένα. ἔτι εἰ ὁ Σωκράτης Σωκράτης καὶ ἄνθρωπος, καὶ Σωκρά-

---

13 ἢ] ἢ καὶ n. — φάναι e. — 16 pr ἓν ante ὄνομα fn, om C, pr dG. — ἓν ᾖ] ᾖ ἓν K. — 17 ὁ om e. — 18 γίγνεται n. — τοῦ bis om n. — 19 οὔτε ἂν ACnf. — καταφῇ n. — 24 μιᾶς ἐστι μόριον C. — μία ἀπόκρισις n. — 25 ἂν An. — 28 ἑλέσθαι] καὶ ἑλέσθαι e. — 30 τοῦτο] τόδε e. — 34 ταῦτα rc mg n. — ult καὶ om e et pr d. — 35 οὐχὶ corr n. — 36 διότι ef. — εἶναι δεῖ] ἐστι n. — 39 αὐτὸ om fn. — πᾶν d. — ἔσται ὁ ἄνθρωπος e.
21a1 πολλὰ pr n. — συμπεπλεγμένα f. — 2 ἔτι] εἰς ἄπειρον ἔτι AKu, rec d. — εἰ om n. — ὁ Σωκράτης om e. — alt καὶ . . . ἄνθρωπος et tert καὶ . . . δίπους om K. — καὶ Σωκράτης Σωκράτης ἄνθρωπος CKd.

της ἄνθρωπος. καὶ εἰ ἄνθρωπος καὶ δίπους, καὶ ἄνθρωπος δίπους.

Ὅτι μὲν οὖν εἴ τις ἁπλῶς φήσει τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἄτοπα, δῆλον· ὅπως δὲ θετέον, λέγομεν νῦν. τῶν δὴ κατηγορουμένων, καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθαι συμβαίνει, ὅσα μὲν λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἢ θάτερον κατὰ θατέρου, ταῦτα οὐκ ἔσται ἕν, οἷον ἄνθρωπος λευκός ἐστι καὶ μουσικός, ἀλλ' οὐχ ἓν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν· συμβεβηκότα γὰρ ἄμφω τῷ αὐτῷ. οὐδ' εἰ τὸ λευκὸν μουσικὸν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅμως οὐκ ἔσται τὸ μουσικὸν λευκὸν ἕν τι· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ τὸ μουσικὸν λευκόν, ὥστε οὐκ ἔσται τὸ λευκὸν μουσικὸν ἕν τι. διὸ οὐδ' ὁ σκυτεὺς ἁπλῶς ἀγαθός, ἀλλὰ ζῷον δίπουν· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός. ἔτι οὐδ' ὅσα ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἑτέρῳ. διὸ οὔτε τὸ λευκὸν πολλάκις οὔτε ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν ἢ δίπουν· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν. ἀληθὲς δέ ἐστιν εἰπεῖν κατὰ τοῦ τινὸς καὶ ἁπλῶς, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἄνθρωπον ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον λευκόν· οὐκ ἀεὶ δέ, ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ προσκειμένῳ τῶν ἀντικειμένων τι ἐνυπάρχῃ ᾧ ἕπεται ἀντίφασις, οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ ψεῦδος, οἷον τὸν τεθνεῶτα ἄνθρωπον ἄνθρωπον εἰπεῖν, ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, ἀληθές. ἢ ὅταν μὲν ἐνυπάρχῃ, ἀεὶ οὐκ ἀληθές, ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, οὐκ ἀεὶ ἀληθές, ὥσπερ Ὅμηρός ἐστί τι, οἷον ποιητής. ἆρ' οὖν καὶ ἔστιν, ἢ οὔ; κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ κατηγορεῖται τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν· ὅτι γὰρ ποιητής ἐστιν, ἀλλ' οὐ καθ' αὐτό, κατηγορεῖται κατὰ τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν. ὥστε ἐν ὅσαις κατηγορίαις μήτε ἐναντιότης ἔνεστιν, ἐὰν λόγοι ἀντ' ὀνομάτων λέγωνται, καὶ καθ' ἑαυτὰ κατηγορῆται καὶ

---

3 εἰ om nu. — καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος δίπους Kd, pr C. — 5 πλοκὰς e. — 6 λέγειν rec d. — 9 ταὐτοῦ n. — 10 οἷον ὁ ἄνθρωπος e. — 11 τὸ om n. — συμβέβηκε et ταὐτῷ n. — 12 ἔστι CK. — 13 λευκὸν μουσικὸν bis en. — γάρ ἐστι μουσικὸν τὸ λ. Vat 1022. — 14 λευκὸν καὶ μουσικὸν B, μουσικὸν λευκὸν f. — διότι GK. — ὁ om Cnf. — 16 ἔτι] ἔτι δὲ e. — ὑπάρχει K. — 17 alt ἄνθρωπος om Bf. — ἐστιν ἢ om n. — 18 δίπουν καὶ τὸ ζῷον n. — 19 ἐστιν pr om n. — 20 ἢ] εἰπεῖν e. — ἄνθρωπον ἄνθρωπον λευκόν ABdeu, ἄνθρωπον ἄνθρωπον καὶ λευκόν C, ἄνθρωπον λευκὸν ἄνθρωπον KGf. — 21 προκειμένῳ pr C. — 22 οἷς e. — 23 τὸν om pr C. — alt ἄνθρωπον om n. — 24 ὑπάρχῃ e. — 27 τοῦ] κατὰ τοῦ C. — τὸ ἔστι τοῦ Ὁμ. n. — ὅτι ... 28 τὸ ἔστιν om pr C. — 28 κατὰ marg C. — 29 ἐστίν e. — 30 αὐτὰ fn. — κατηγορεῖται d.

μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἐπὶ τούτων τὸ τὶ καὶ ἁπλῶς ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν. τὸ δὲ μὴ ὄν, ὅτι δοξαστόν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὄν τι· δόξα γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν οὐχ ὅτι ἔστιν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν.

12 Τούτων δὲ διωρισμένων σκεπτέον ὅπως ἔχουσιν αἱ ἀποφάσεις καὶ καταφάσεις πρὸς ἀλλήλας αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν καὶ ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, καὶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου τε καὶ ἀναγκαίου· ἔχει γὰρ ἀπορίας τινάς. εἰ γὰρ τῶν συμπλεκομένων αὗται ἀλλήλαις ἀντίκεινται ἀντιφάσεις, ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τάττονται, οἷον τοῦ εἶναι ἄνθρωπον ἀπόφασις τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄνθρωπον, καὶ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον τὸ μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, τὸ ξύλον ἔσται ἀληθὲς εἰπεῖν εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως, καὶ ὅσοις τὸ εἶναι μὴ προστίθεται, τὸ αὐτὸ ποιήσει τὸ ἀντὶ τοῦ εἶναι λεγόμενον, οἷον τοῦ ἄνθρωπος βαδίζει οὐ τὸ οὐκ ἄνθρωπος βαδίζει ἀπόφασις ἔσται, ἀλλὰ τὸ οὐ βαδίζει ἄνθρωπος· οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν ἄνθρωπον βαδίζειν ἢ ἄνθρωπον βαδίζοντα εἶναι. ὥστε εἰ οὕτως πανταχοῦ, καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασις ἔσται τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. δοκεῖ δὲ τὸ αὐτὸ δύνασθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν τέμνεσθαι ἢ βαδίζειν καὶ μὴ βαδίζειν καὶ μὴ τέμνεσθαι δυνατόν. λόγος δέ, ὅτι ἅπαν τὸ οὕτω δυνατὸν οὐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ, ὥστε ὑπάρξει αὐτῷ καὶ ἡ ἀπόφασις· δύναται γὰρ καὶ μὴ βαδίζειν τὸ βαδιστικὸν καὶ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὁρατόν. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις· οὐκ ἄρα τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασίς ἐστι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων ἢ τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἅμα καὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ μὴ κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ προστιθέμενα γίνεσθαι φάσεις καὶ ἀποφάσεις. εἰ οὖν ἐκεῖνο ἀδύνατον, τοῦτ' ἂν εἴη αἱρετόν.

---

32 ἔσται om n. — οὐκ] οὐκ ἔστιν e, ἔστιν, οὐκ f. — 33 αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ACdn. — 34 καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις f. — 35 εἶναι om e.

21b4 τὸ] ἀληθεύει τὸ e. — 5 εἰπεῖν ἀληθὲς n. — δὴ Cfn. — τοῦτο om n. — 11 ἔσται om n. — 12 δύνασθαι καὶ om e. — καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι d. — 13 τέμνεσθαι καὶ μὴ βαδίζειν n. — 15 αὐτῷ] τὸ αὐτῷ αὐτῷ e. — αὐτοῦ καὶ del vult n. — 18 τοῦ . . . μὴ εἶναι] αὕτη n. — 19 ἔσται u. — 20 alt καὶ om edf et pr n. — 21 γίγνεσθαι n.

ἔστιν ἄρα ἀπόφασις τοῦ δυνατὸν εἶναι τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἐνδεχόμενον εἶναι· καὶ γὰρ τούτου ἀπόφασις τὸ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοιοτρόπως, οἷον ἀναγκαίου τε καὶ ἀδυνάτου. γίνεται γὰρ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι προσθέσεις, τὰ δ' ὑποκείμενα πράγματα τὸ μὲν λευκὸν τὸ δ' ἄνθρωπος, οὕτως ἐνταῦθα τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι ὡς ὑποκείμενον γίνεται, τὸ δὲ δύνασθαι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι προσθέσεις διορίζουσαι, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὁμοίως αὗται ἐπὶ τοῦ εἶναι δυνατὸν καὶ εἶναι οὐ δυνατόν. τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀπόφασις τὸ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι. διὸ καὶ ἀκολουθεῖν ἂν δόξαιεν ἀλλήλαις· τὸ γὰρ αὐτὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· οὐ γὰρ ἀντιφάσεις ἀλλήλων αἱ τοιαῦται, ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθεύονται· ἀντίκεινται γάρ. οὐδέ γε τὸ p. 22 δυνατὸν μὴ εἶναι καὶ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι οὐδέποτε ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύονται. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι ἀπόφασις οὐ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· τοῦ δὲ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. καὶ τοῦ ἀδύνατον εἶναι οὐ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι· τοῦ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. καὶ καθόλου δέ, ὥσπερ εἴρηται, τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι δεῖ τιθέναι ὡς τὰ ὑποκείμενα, κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ταῦτα ποιοῦντα πρὸς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι συντάττειν.

---

23 εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ (οὐ *Kf*) τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ὁ *CKf*. — 26 γίγνεται *n*. — 27 alt τὸ om *cf* et pr *n*. — 28 λευκὸς pr *n*. — 29 καὶ τὸ μὴ *C*. — καὶ μὴ εἶναι om *eG* et pr *dn*. — ὑποκείμενα *C*. — γίγνεται *n*. — 30 alt τὸ om *n*. — προσθέσεις εἰσὶ διορ. *f*. — 31 καὶ τὸ μὴ *Cef*. — καὶ τὸ ψεῦδος pr om *n*. — 32 μὴ *fu*. — 34 τὸ] οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ *AKe*, rec marg *B*. — μὴ εἶναι] μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ (οὐ *f*) τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι *Cf Vat* 1022. — 35 διὸ] καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι οὐ τὸ (οὐ το οὐ *A Vat* 1022) δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. διὸ *Ae Vat* 1022, rc marg *B*. — δόξειεν *ABGf*, corr *d*, δόξειαν *C*. — δόξειεν ἂν *e*. — ἀλλήλαις] ἀλλήλαις αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι *CKefnu*, rec *d*, sed τοῦ in his om *nu* et καὶ om *enu*. — τὸ . . . 36 μὴ εἶναι om *eu*. — 36 εἶναι] καὶ εἶναι *d*. — εἶναι . . . εἶναι rec *d*. — 37 ἀλλὰ] (ἀλλὰ *K*) τὸ (τὸ om *u*) δυνατὸν εἶναι καὶ (καὶ om *eu*) δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ *AKefu*. — καὶ τὸ μὴ *n*.

22a1 ἅμα ante ἐπὶ *n*. — ἀληθεύεται *n*, ἀληθεύσονται *e*. — ἀντίκειται *C*. — 2 μὴ bis om *e*. — ἐπὶ . . . ἀληθεύονται om *n*. — 3 εἶναι κατάφασις *e*. — 4 εἶναι ἀπόφασις ἀλλὰ *e*. — 6 alt μὴ] οὐκ *e*. — 8 pr καὶ om *n*. — 9 φάσιν *n*. — 10 καὶ τὸ μὴ pr *f*. — συνάπτειν *e*, pr *n*.

καὶ ταύτας οἴεσθαι χρὴ εἶναι τὰς ἀντικειμένας φάσεις, δυνατόν - οὐ δυνατόν, ἐνδεχόμενον - οὐκ ἐνδεχόμενον, ἀδύνατον - οὐκ ἀδύνατον, ἀναγκαῖον - οὐκ ἀναγκαῖον, ἀληθές - οὐκ ἀληθές.

13 Καὶ αἱ ἀκολουθήσεις δὲ κατὰ λόγον γίνονται οὕτω τιθεμένοις· τῷ μὲν γὰρ δυνατῷ εἶναι τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι, καὶ τοῦτο ἐκείνῳ ἀντιστρέφει, καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· τῷ δὲ δυνατῷ μὴ εἶναι καὶ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι καὶ τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τῷ δὲ μὴ δυνατῷ εἶναι καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ εἶναι τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι, τῷ δὲ μὴ δυνατῷ μὴ εἶναι καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι. θεωρείσθω δὲ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ὡς λέγομεν.

δυνατὸν εἶναι	οὐ δυνατὸν εἶναι
ἐνδεχόμενον εἶναι	οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι
οὐκ ἀδύνατον εἶναι	ἀδύνατον εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι	ἀναγκαῖον μὴ εἶναι
δυνατὸν μὴ εἶναι	οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι	οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι	ἀδύνατον μὴ εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι	ἀναγκαῖον εἶναι.

Τὸ μὲν οὖν ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀδύνατον τῷ ἐνδεχομένῳ καὶ δυνατῷ καὶ οὐκ ἐνδεχομένῳ καὶ μὴ δυνατῷ ἀκολουθεῖ μὲν ἀντιφατικῶς, ἀντεστραμμένως δέ· τῷ μὲν γὰρ δυνατῷ

---

11 φάσεις pr om *n*. — 14 αἱ om *C*. — γίγνονται *n*. — τιθεμένων *e*. — 15 et 17 δυνατὸν *Ke*. — 16 τούτῳ ἐκεῖνο *u*. — 17 et 19 ἐνδεχόμενον *Ke*. — 18 τό τε μὴ *n*. — ἀναγκαῖον] δυνατὸν et οὐκ ἀδύνατον] μὴ ἀναγκαῖον corr *d*. — alt τὸ om *n*. — μὴ pr om *n*. — 19 δυνατὸν *Ke*. — ἀναγκαῖον μὴ et 20 ἀδύνατον loc mut corr *d*. — 20 δυνατὸν *Ke*, pr *C*. — 21 ἐνδεχόμενον *CKe*. — ἀναγκαῖον et 22 ἀδύνατον μὴ loc mut corr *d*. — 22 ὡς] ὃ *ef*, corr *n*. — 24—31 in marg disposita sunt ut supra, in contextu vero uno tenore δυνατὸν εἶναι, ἐνδεχόμενον εἶναι . . . οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐ δυνατὸν εἶναι . . . ἀναγκαῖον εἶναι *ABCGafnu*, e sic disposuit:

δυνατὸν εἶναι ἐνδεχόμενον εἶναι οὐ δυνατὸν εἶναι οὐκ ἐνδεχόμενον ἐ.
οὐκ ἀδύν. εἶναι οὐκ ἀναγκαῖον ἐ. ἀδύνατον εἶναι ἀναγκαῖον μὴ εἶν.
ἀδύνατον μὴ εἶναι οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι ἀδύνατον μὴ εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι ἀναγκαῖον μὴ εἶναι,

sed fol seq tabula ita disposita invenitur ut in reliqq codd. — 33 καὶ οὐ *n*. — ἀκολουθοῦσι *n*. — 34 δυνατὸν *Ke*. — δυνατῷ . . . ἀκολουθεῖ corr *n*.

εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀδυνάτου, τῇ δὲ ἀποφάσει ἡ κατάφασις· τῷ γὰρ οὐ δυνατῷ εἶναι τὸ ἀδύνατον εἶναι· κατάφασις γὰρ τὸ ἀδύνατον εἶναι, τὸ δ' οὐκ ἀδύνατον ἀπόφασις. τὸ δ' ἀναγκαῖον πῶς, ὀπτέον. φανερὸν δὴ ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' αἱ ἐναντίαι ἕπονται· αἱ δ' ἀντιφάσεις χωρίς. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἀνάγκη μὴ εἶναι τὸ οὐκ ἀνάγκη εἶναι· ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρας· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἀκολουθεῖν ὁμοίως τοῖς ἑτέροις, ὅτι ἐναντίως τὸ ἀδύνατον τῷ ἀναγκαίῳ ἀποδίδοται, τὸ αὐτὸ δυνάμενον. εἰ γὰρ ἀδύνατον εἶναι, ἀναγκαῖον τοῦτο οὐχὶ εἶναι ἀλλὰ μὴ εἶναι· εἰ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο ἀνάγκη εἶναι· ὥστε εἰ ἐκεῖνα ὁμοίως τῷ δυνατῷ καὶ μή, ταῦτα ἐξ ἐναντίας, ἐπεὶ οὐ σημαίνει γε ταὐτὸν τό τε ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀδύνατον, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, ἀντεστραμμένως. ἢ ἀδύνατον οὕτω κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγκαίου ἀντιφάσεις; τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι δυνατὸν εἶναι· εἰ γὰρ μή, ἡ ἀπόφασις ἀκολουθήσει· ἀνάγκη γὰρ ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι· ὥστ' εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀδύνατον εἶναι· ἀδύνατον ἄρα εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον. ἀλλὰ μὴν τῷ γε δυνατὸν εἶναι τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι ἀκολουθεῖ, τούτῳ δὲ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὥστε συμβαίνει τὸ ἀναγκαῖον εἶναι μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἀκολουθεῖ τῷ δυνατῷ εἶναι, οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· τῷ μὲν γὰρ ἄμφω ἐνδέχεται συμβαίνειν, τούτων δὲ ὁπότερον ἂν ἀληθὲς ᾖ, οὐκέτι ἔσται ἐκεῖνα ἀληθῆ. ἅμα γὰρ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· εἰ δ' ἀνάγκη εἶναι ἢ μὴ εἶναι, οὐκ ἔσται δυνατὸν ἄμφω. λείπεται τοίνυν τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι ἀκολουθεῖν τῷ δυνατὸν εἶναι. τοῦτο γὰρ ἀληθὲς καὶ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. καὶ γὰρ αὕτη γίνεται ἀντίφασις τῇ ἑπομένῃ τῷ οὐ δυνα-

35 τῇ] ἀκολουθεῖ τῇ *AKe*, ἢ οὐκ ἀδύνατον εἶναι τῇ *nf*. — 36 δυνατὸν *Ke*. — τὸ rec *n*. — 37 εἶναι ante ἀπόφασις add *AKe*. — 38 ἔχει ante ὀπτέον pos *n*.

22b3 τοῦ] τὸ τοῦ τὸ corr *n*. — ἀκολουθεῖν] ἀκολ. τὸ ἀναγκαῖον *AGefu*, rec *BC*. — 4 ταῖς ἑτέραις *efu*. — 5 et 6 εἰ] ὃ *ef*, corr *d*. — 6 τοῦτο οὐκ *Adef*. — 7 ὥσπερ ἐκεῖνα ὁμοίως ἀκολουθεῖ τῷ *e*. — 9 τε om *e*. — ὡς *f*. — 11 τῷ *f*. — 12 pr ἢ om *Ce* et pr *d*. — 13 εἰ τὸ μὴ *e*. — alt εἶναι om *d*. — 14 τὸ *G*. — γε om *e*. — 15 pr τὸ] τῷ *G*. — 17 alt εἶναι om *e*. — 18 δυνατὸν *nu*. — τὸ μὲν *e*. — 19 σημαίνει *e*, σημαίνειν *df*. — ἂν om *e*. — 20 ἀληθῆ καὶ μὴ εἶναι ἅμα *e*. — γὰρ] γὰρ ἄμφω *f*. — 21 ἀνάγκη ἢ εἶναι *C*. — 24 γίγνεται *n*. — τῆς ἑπομένης *n*. — δυνατὸν *Cenu*.

τῷ εἶναι· ἐκείνῳ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὗ ἡ ἀπόφασις τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. ἀκολουθοῦσί τε ἄρα καὶ αὗται αἱ ἀντιφάσεις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει τιθεμένων οὕτως.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν εἶναι ἕπεται. εἴ τε γὰρ μὴ ἕπεται, ἡ ἀντίφασις ἀκολουθήσει, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι· καὶ εἴ τις ταύτην μὴ φήσειεν εἶναι ἀντίφασιν, ἀνάγκη λέγειν τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ἅπερ ἄμφω ψευδῆ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. ἀλλὰ μὴν πάλιν τὸ αὐτὸ εἶναι δοκεῖ δυνατὸν τέμνεσθαι καὶ μὴ τέμνεσθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ὥστε ἔσται τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ψεῦδος. φανερὸν δὴ ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ εἶναι ἢ βαδίζειν καὶ τὰ ἀντικείμενα δύναται, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν οὐκ ἀληθές, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν μὴ κατὰ λόγον δυνατῶν, οἷον τὸ πῦρ θερμαντικὸν καὶ ἔχει δύναμιν ἄλογον. αἱ μὲν οὖν μετὰ λόγου
p.23 δυνάμεις αἱ αὐταὶ πλειόνων καὶ τῶν ἐναντίων, αἱ δ' ἄλογοι οὐ πᾶσαι, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, τὸ πῦρ οὐ δυνατὸν θερμαίνειν καὶ μή, οὐδ' ὅσα ἄλλα ἐνεργεῖ ἀεί. ἔνια μέντοι δύναται καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἅμα τὰ ἀντικείμενα δέξασθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τούτου χάριν εἴρηται, ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις τῶν ἀντικειμένων, οὐδ' ὅσαι λέγονται κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος. ἔνιαι δὲ δυνάμεις ὁμώνυμοί εἰσιν. τὸ γὰρ δυνατὸν οὐχ ἁπλῶς λέγεται, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅτι ἀληθὲς ὡς ἐνεργείᾳ ὄν, οἷον δυνατὸν βαδίζειν ὅτι βαδίζει, καὶ ὅλως δυνατὸν εἶναι ὅτι ἤδη ἔστι κατ' ἐνέργειαν ὃ λέγεται εἶναι δυνατόν, τὸ δὲ ὅτι ἐνεργήσειεν ἄν, οἷον δυνατὸν εἶναι βαδίζειν ὅτι βαδίσειεν ἄν. καὶ αὕτη μὲν ἐπὶ τοῖς κινητοῖς ἐστὶ μόνοις ἡ δύναμις, ἐκείνη δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀκινήτοις. ἄμφω δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι βαδίζειν ἢ εἶναι, καὶ τὸ βαδίζον ἤδη καὶ ἐνεργοῦν καὶ τὸ βα-

---

25 καὶ τὸ ἀναγκαῖον e. — καὶ ... 27 ἄρα rc *f* in litura, ubi loc paucioribus. — 26 ἡ om *AGdfenu*. — 27 τε om *Cdnu*, del *A*. — αἱ om *d*. — 30 τε om e, del *d*. — ἀκολουθεῖ *G*. — ἀπόφασις *n*. — 31 μὴ ταύτην *C*. — φήσῃ *n*. — ἀπόφασιν *n*, corr *G*. — 32 λέγειν om *n*. — post τὸ del aliquid *B*. — ἅπερ] δὲ post ἄμφω *n*. — 33 εἶναι. ὥστε τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν ἕπεται. ἀλλὰ *C*. — δοκεῖ εἶναι *Cn*. — 34 alt καὶ] δυνατὸν καὶ e. — 35 ἔσται post εἶναι e. — δὴ] δὲ e, γὰρ *G*.

23a2 γρ. πασῶν supra vs *f*. — 3 ἀεὶ ἔστ' ἂν ᾖ τὸ ὑποκείμενον ἔνια e. — δύνανται *A*. — 4 τἀντικείμενα *n*. — δέξασθαι om *n*. — 8 ἐνέργεια *Ce*, pr *n*. — ὂν om *CGd* et pr *An*. — 10 et 11 εἶναι om *n*. — 13 τὸ δυνατὸν *ef*. — 14 καὶ τὸ ἐνεργοῦν *BGeu*. — τὸ del *A*.

διστικόν. τὸ μὲν οὖν οὕτω δυνατὸν οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ἁπλῶς εἰπεῖν, θάτερον δὲ ἀληθές. ὥστε ἐπεὶ τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου ἕπεται, τῷ ἐξ ἀνάγκης ὄντι ἕπεται τὸ δύνασθαι εἶναι, οὐ μέντοι πᾶν. καὶ ἔστι δὴ ἀρχὴ ἴσως τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον πάντων ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, καὶ τὰ ἄλλα ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντα ἐπισκοπεῖν δεῖ.

Φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τὸ ἐξ ἀνάγκης ὂν κατ' ἐνέργειάν ἐστιν, ὥστε εἰ πρότερα τὰ ἀΐδια, καὶ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα. καὶ τὰ μὲν ἄνευ δυνάμεως ἐνέργειαί εἰσιν, οἷον αἱ πρῶται οὐσίαι, τὰ δὲ μετὰ δυνάμεως, ἃ τῇ μὲν φύσει πρότερα τῷ δὲ χρόνῳ ὕστερα, τὰ δὲ οὐδέποτε ἐνέργειαί εἰσιν ἀλλὰ δυνάμεις μόνον.

Πότερον δὲ ἐναντία ἐστὶν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει ἢ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει, καὶ ὁ λόγος τῷ λόγῳ ὁ λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος τῷ οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος, ἢ τὸ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος, οἷον ἔστι Καλλίας δίκαιος - οὐκ ἔστι Καλλίας δίκαιος - Καλλίας ἄδικός ἐστι· ποτέρα δὴ ἐναντία τούτων; εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ, ἐκεῖ δὲ ἐναντία δόξα ἡ τοῦ ἐναντίου, οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος τῇ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεων ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖ ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα ἐναντία ἐστίν, οὐδὲ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει ἔσται ἐναντία, ἀλλ' ἡ εἰρημένη ἀπόφασις. ὥστε σκεπτέον ποία δόξα ἀληθὴς ψευδεῖ δόξῃ ἐναντία, πότερον ἡ τῆς ἀποφάσεως ἢ ἡ τὸ ἐναντίον εἶναι δοξάζουσα. λέγω δὲ ὧδε. ἔστι τις δόξα ἀληθὴς τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, ἄλλη δὲ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ψευδής, ἑτέρα δὲ ὅτι κακόν. ποτέρα δὴ τούτων ἐναντία τῇ ἀληθεῖ; καὶ εἰ ἔστι μία, καθ' ὁποτέραν ἡ ἐναντία; τὸ μὲν δὴ τούτῳ οἴεσθαι τὰς ἐναντίας δόξας ὡρίσθαι, τῷ τῶν ἐναντίων εἶναι, ψεῦδος· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν καὶ τοῦ κακοῦ ὅτι κακὸν ἡ αὐτὴ ἴσως καὶ ἀληθὴς ἔσται, εἴτε πλείους εἴτε

16 τὸ ἐν μέρει τῷ G. — 18 μέντοι τὸ πᾶν dfu, corr A. — 20 τἄλλα Ge. — 12 πρότερον e. — ἴδια G, pr C. — καὶ] καὶ ἡ ef. — 25 χρόνῳ δὲ n. — 30 ἢ ὁ τὸ e, pr C. — δικαίως . . . ἄνθρ. om f. — οἷον] ἔστιν n. — 31 K. δίκαιός ἐστι n. — 32 δὴ corr C, δὲ ef, om n. — 34 ὅτι] ἡ f. — 36 μηδὲ C. — 37 ἐστὶν n. — ἐναντία ἔσται e. — 38 ψευδὴς ἀληθεῖ eu, corr B. — δόξει C. — 39 εἶναι et 40 τις om e.
23b1 ἄλλη n. — δὲ f. — 2 κατὰ ποτέραν ἐναντία n. — 3 τῷ om e. — 5 ἔσται om Cn.

μία ἐστίν. ἐναντία δὲ ταῦτα. ἀλλ' οὐ τῷ ἐναντίων εἶναι ἐναντία, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐναντίως. εἰ δή ἐστι μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἐστὶν ἀγαθὸν δόξα, ἄλλη δ' ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἔστι δὲ ἄλλο τι ὃ οὐχ ὑπάρχει οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι, τῶν μὲν δὴ ἄλλων οὐδεμίαν θετέον, οὔτε ὅσαι ὑπάρχειν τὸ μὴ ὑπάρχον δοξάζουσιν οὔθ' ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον (ἄπειροι γὰρ ἀμφότεραι, καὶ ὅσαι ὑπάρχειν δοξάζουσι τὸ μὴ ὑπάρχον καὶ ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον), ἀλλ' ἐν ὅσαις ἐστὶν ἡ ἀπάτη. αὗται δὲ ἐξ ὧν αἱ γενέσεις. ἐκ τῶν ἀντικειμένων δὲ αἱ γενέσεις, ὥστε καὶ αἱ ἀπάται. εἰ οὖν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ κακόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός (συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ οὐ κακῷ εἶναι), μᾶλλον δὲ ἑκάστου ἀληθὴς ἡ καθ' ἑαυτό, καὶ ψευδής, εἴπερ καὶ ἀληθής. ἡ μὲν οὖν ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν τοῦ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχοντος ψευδής, ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν τοῦ κατὰ συμβεβηκός. ὥστε μᾶλλον ἂν εἴη ψευδὴς τοῦ ἀγαθοῦ ἡ τῆς ἀποφάσεως ἢ ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα. διέψευσται δὲ μάλιστα περὶ ἕκαστον ὁ τὴν ἐναντίαν ἔχων δόξαν· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν πλεῖστον διαφερόντων περὶ τὸ αὐτό. εἰ οὖν ἐναντία μὲν τούτων ἡ ἑτέρα, ἐναντιωτέρα δὲ ἡ τῆς ἀντιφάσεως, δῆλον ὅτι αὕτη ἂν εἴη ἐναντία. ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν τὸ ἀγαθὸν συμπεπλεγμένη ἐστί· καὶ γὰρ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἀνάγκη ἴσως ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτόν. ἔτι δέ, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως δεῖ ἔχειν, καὶ ταύτῃ ἂν δόξειε καλῶς εἰρῆσθαι· ἢ γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἢ οὐδαμοῦ. ὅσοις δὲ μή ἐστιν ἐναντία, περὶ τούτων ἔστι μὲν ψευδὴς ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη, οἷον ὁ τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἄνθρωπον οἰόμενος διέψευσται. εἰ οὖν αὗται ἐναντίαι, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῆς ἀντιφάσεως. ἔτι ὁμοίως ἔχει ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, καὶ πρὸς ταύταις ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν. τῇ οὖν τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν

6 εἶναι ἐναντίαι n. — 7 μὲν om e. — ἐστὶν om n. — 8 ἄλλη] ἔστιν n. — δέ τι ἄλλο pr n. — 9 δὴ om n. — οὐδὲ μίαν C. — 10 μὴ] οὐχ ante ὑπάρχειν n. — ὅσαι in αι corr n. — 11 μὴ ... τὸ] ὑπάρχει n. — ἀμφότεροι u. — 13 δὲ] δέ εἰσιν u. — 16 αὑτὸ n. — 17 αὑτὸ Cefn. — 18 μὲν om e. — 19 αὑτὸ Cen. — 21 δόξα rec n. — 23 αὐτὸ γένος. εἰ C. — 24 ἀποφάσεως C. — 25 ἂν om e. — εἴη] εἴη ἡ bdfn. — 27 εἰ om n et pr C. — καὶ εἰ e. — 28 ταύτην e, pr B. — 29 τὸ] δύναται τὸ e. — τὸ et ἀντιφάσεως in ἀντι corr n. — 30 ἡ pr om n. — 31 μὴ n. — ἄνθρ. εἶναι οἰόμενος f. — 32 καὶ] ἐναντίαι καὶ n. — αἱ rec n qui alt αἱ om. — 34 πρὸς] πρός γε n.

ἀληθεῖ οὔσῃ δόξῃ τίς ἂν εἴη ἡ ἐναντία; οὐ γὰρ δὴ ἡ λέγουσα ὅτι κακόν· ἅμα γὰρ ἄν ποτε εἴη ἀληθής, οὐδέποτε δὲ ἀληθὴς ἀληθεῖ ἐναντία· ἔστι γάρ τι μὴ ἀγαθὸν κακόν, ὥστε ἐνδέχεται ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. οὐδ' αὖ ἡ ὅτι οὐ κακόν· ἀληθὴς γὰρ καὶ αὕτη· ἅμα γὰρ καὶ ταῦτα ἂν εἴη. λείπεται οὖν τῇ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἐναντία ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ψευδὴς p. 24 γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν. φανερὸν δὲ ὅτι οὐδὲν διοίσει οὐδ' ἂν καθόλου τιθῶμεν τὴν κατάφασιν· ἡ γὰρ καθόλου ἀπόφασις ἐναντία ἔσται, οἷον τῇ δόξῃ τῇ δοξαζούσῃ ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστιν ἡ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν ἀγαθόν. ἡ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, εἰ καθόλου τὸ ἀγαθόν, ἡ αὐτή ἐστι τῇ ὅτι ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν δοξαζούσῃ ὅτι ἀγαθόν. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ. ὥστε εἴπερ ἐπὶ δόξης οὕτως ἔχει, εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῇ φωνῇ b καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, δῆλον ὅτι καὶ καταφάσει ἐναντία μὲν ἀπόφασις ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ καθόλου, οἷον τῇ ὅτι πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἢ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀγαθὸς ἡ ὅτι οὐδὲν ἢ οὐδείς, ἀντιφατικῶς δὲ ὅτι ἢ οὐ πᾶν ἢ οὐ πᾶς. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι οὔτε δόξαν οὔτε ἀντίφασιν. ἐναντίαι μὲν γὰρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα, περὶ ταῦτα δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν· ἅμα δὲ οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ.

---

36 ἂν εἴη ἡ om *n*. — alt ἡ] ἥ γε *n*. — 37 εἶεν ἀληθεῖς *n*. — 38 μὴ ἀγαθὸν corr *B*. — 39 ἡ] εἰ *e*, om *d*. — 40 οὖν] δὴ *n*.

24a1 pr ὅτι ... ψευδὴς rc *A* in litura. — ἀγαθόν· ψευδὴς corr *C*, ψευδὴς ἀληθὴς γὰρ *Bn* (ἀληθὴς corr *n*), ἀληθὴς γὰρ *A*. — 2 τῇ] εἴη ἂν ἐναντία τῇ *u*. — 5 ὃ ἂν ᾖ om *n*. — ἀγαθὸν ᾖ .... *a*. — 6 ἔσται *d*, om *n*. — ἡ] ἔστιν ἡ *u*. — ἡ γὰρ ... ὅτι om *A*. — 7 εἰ] εἰ γὰρ *a*. — τῇ πᾶν ὅ τι *Ad* et pr *B*, τῇ ὅπερ ἂν *e*. — ὃ om *Cdfn*. — 8 ὅτι ἀγαθόν] ἀγαθόν ἐστιν ante δοξαζούσῃ *u*. — 9 εἴη *u*. — δὲ om *d*.

24b3 μὲν] μὲν ἡ *n*. — 4 τῇ om *BCdu* et pr *An*. — 5 ἀντιφαντικῶς *A*, ἀντιφατικὸν *n*. — ἢ ὅτι *a*. — ὅτι ἢ ... πᾶς] ἡ (ἡ ὅτι *c*) οὐ πᾶν καὶ ἡ οὐ πᾶς *Cfe*, ἡ ὅτι οὐ πᾶν *d*. — 6 πᾶς ἢ οὐ πᾶν *nu*. — ὅτι καὶ *df*. — ἀληθεῖ ἀληθῆ *Cnu*. — 7 ἀπόφασιν *f*. — 8 τὰ αὐτὰ *e*.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ Α.

---

p. 24 Πρῶτον εἰπεῖν περὶ τί καὶ τίνος ἐστὶν ἡ σκέψις, ὅτι περὶ ἀπόδειξιν καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς· εἶτα διορίσαι τί ἐστι πρότασις καὶ τί ὅρος καὶ τί συλλογισμός, καὶ ποῖος τέλειος καὶ ποῖος ἀτελής, μετὰ δὲ ταῦτα τί τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τόδε τῷδε, καὶ τί λέγομεν τὸ κατὰ παντὸς ἢ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι.

Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικὸς τινὸς κατά τινος. οὗτος δὲ ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει ἢ ἀδιόριστος. λέγω δὲ καθόλου μὲν τὸ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, ἐν μέρει δὲ τὸ τινὶ ἢ μὴ τινὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἀδιόριστον δὲ τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἄνευ τοῦ καθόλου ἢ κατὰ μέρος, οἷον τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἢ τὸ τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν. διαφέρει δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ πρότασις τῆς διαλεκτικῆς, ὅτι ἡ μὲν ἀποδεικτικὴ λῆψις θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν (οὐ γὰρ ἐρωτᾷ ἀλλὰ λαμβάνει ὁ ἀποδεικνύων), ἡ δὲ διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἀντιφάσεώς ἐστιν. οὐδὲν δὲ διοίσει πρὸς τὸ γενέσθαι τὸν ἑκατέρου συλλογισμόν· καὶ γὰρ ὁ ἀποδεικνύων καὶ ὁ ἐρωτῶν συλλογίζεται λαβών τι κατά τινος ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε ἔσται συλλογιστικὴ μὲν πρότασις ἁπλῶς κατάφασις ἢ ἀπόφασίς τινος κατά τινος τὸν εἰρημένον τρό-

---

Codices *ABC*,*d* et *n* ubi scriptura antiquior (*fumac* quibusdam locis, *i*, in quo 28b14—29a21 et 33a14—34a36 recentia sunt, ab initio).

Titulo adi *C περὶ γενέσεως συλλογισμῶν*. — *περὶ ἀναλυτικῶν Laur* 72, 12, *περὶ γενέσεως συλλογισμῶν ἀναλυτικῶν προτέρων τὸ πρῶτον τῇ τάξει τμῆμα πρῶτον Laur* 72, 19.

24a10 *ἡ σκέψις ἐστίν n*. — 13 *ταῦτα δὲ m*. — 18 *λέγω*] *τέσσαρες δέ εἰσιν οἱ προσδιορισμοί. λέγωμεν n*. — 21 *τὴν αὐτὴν*] *μίαν* ante *εἶναι fn*. — 26 *καὶ γὰρ καὶ ὁ Marc* 231. — 28 *ἐστὶ m*. — 29 *ἢ ἀπόφασις* om pr *C*. — *τὸν*] *ἤ τινος ἀπό τινος τὸν fn*. — *κατὰ τὸν m*.

πον, ἀποδεικτικὴ δέ, ἐὰν ἀληθὴς ᾖ καὶ διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων εἰλημμένη, διαλεκτικὴ δὲ πυνθανομένῳ μὲν ἐρώ- b τησις ἀντιφάσεως, συλλογιζομένῳ δὲ λῆψις τοῦ φαινομένου καὶ ἐνδόξου, καθάπερ ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἴρηται. τί μὲν οὖν ἐστὶ πρότασις, καὶ τί διαφέρει συλλογιστικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ καὶ διαλεκτική, δι' ἀκριβείας μὲν ἐν τοῖς ἑπομένοις ῥηθήσεται, πρὸς δὲ τὴν παροῦσαν χρείαν ἱκανῶς ἡμῖν διωρίσθω τὰ νῦν. ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις, οἷον τό τε κατηγορούμενον καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. λέγω δὲ τῷ ταῦτα εἶναι τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. τέλειον μὲν οὖν καλῶ συλλογισμὸν τὸν μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενον παρὰ τὰ εἰλημμένα πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον, ἀτελῆ δὲ τὸν προσδεόμενον ἢ ἑνὸς ἢ πλειόνων, ἃ ἔστι μὲν ἀναγκαῖα διὰ τῶν ὑποκειμένων ὅρων, οὐ μὴν εἴληπται διὰ προτάσεων. τὸ δὲ ἐν ὅλῳ εἶναι ἕτερον ἑτέρῳ καὶ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θατέρου θάτερον ταὐτόν ἐστιν. λέγομεν δὲ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ λαβεῖν τῶν τοῦ ὑποκειμένου, καθ' οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται· καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς ὡσαύτως.

'Επεὶ δὲ πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τοῦ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ **2**
ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τούτων δὲ αἱ p. 25
μὲν καταφατικαὶ αἱ δὲ ἀποφατικαὶ καθ' ἑκάστην πρόσρησιν, πάλιν δὲ τῶν καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν αἱ μὲν καθόλου αἱ δὲ ἐν μέρει αἱ δὲ ἀδιόριστοι, τὴν μὲν ἐν τῷ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὴν ἀνάγκη τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν, οἷον εἰ μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, οὐδ' ἀγαθὸν οὐδὲν ἔσται ἡδονή· τὴν δὲ κα-

---

24b13 *τίνι nm.* — *καὶ διαλεκτική* om *n.* — 16 *ἀναλύεται n.* — 17 *τὸ* om *m.* — pr *ἢ* om *i.* — 18 *καὶ*] *ἢ Cifnm.* — 19 *τινῶν . . . ἀνάγκης* rc *d* supra lituram. — *τι . . . ἀνάγκης* rc *A* supra lituram. — *τῶν κειμένων* rc *B* supra vs. — 20 *δὲ τὸ u.* — *τῷ Cifnm.* — 21 *συμβαίνειν* om *f.* — *τῷ δὲ ACmuf.* — *τὸ . . . συμβαίνειν* om *i.* — *συμβαίνειν* om *n.* — *τοῦ n.* — *ἔξω f.* — 24 *τὸν δεόμενον Marc* 231. — 26 *διὰ*] *διὰ τῶν f.* — *ἐν . . .* 29 *ᾗ* rc *A* supra lit. — 27 *ἕτερον ἐν ἑτέρῳ BCfm.* — 28 *θάτερον θατέρου nmf.* — 28 *ἐστιν*] *σημαίνει fm.* — *λέγω n.* — 29 *κατηγορεῖσθαι* om *m.* — *λαβεῖν* ante 30 *καθ' imnf.* — *τῶν* om *BCdifnum.*

25a3 *καθ'*] *καὶ καθ' n.* — 4 *καὶ ἀποφατικῶν* om *n.* — *μέν εἰσι καθόλου nmf.*

τηγορικὴν ἀντιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ μὴν καθόλου ἀλλ' ἐν μέρει, οἷον εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν τι εἶναι ἡδονήν· τῶν δὲ ἐν μέρει τὴν μὲν καταφατικὴν ἀντιστρέφειν ἀνάγκη κατὰ μέρος· εἰ γὰρ ἡδονή τις ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν τι ἔσται ἡδονή, τὴν δὲ στερητικὴν οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ εἰ ἄνθρωπος μὴ ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ, καὶ ζῷον οὐχ ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ.

Πρῶτον μὲν οὖν ἔστω στερητικὴ καθόλου ἡ ΑΒ πρότασις. εἰ οὖν μηδενὶ τῶν Β τὸ Α ὑπάρχει, οὐδὲ τῶν Α οὐδενὶ ὑπάρξει τὸ Β. εἰ γάρ τινι, οἷον τῷ Γ, οὐκ ἀληθὲς ἔσται τὸ μηδενὶ τῶν Β τὸ Α ὑπάρχειν· τὸ γὰρ Γ τῶν Β τί ἐστιν. εἰ δὲ παντὶ τὸ Α τῷ Β, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ὑπάρχει. εἰ γὰρ μηδενί, οὐδὲ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ κατὰ μέρος ἐστὶν ἡ πρότασις. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῶν Β, καὶ τὸ Β τινὶ τῶν Α ἀνάγκη ὑπάρχειν. εἰ γὰρ μηδενί, οὐδὲ τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β. εἰ δέ γε τὸ Α τινὶ τῶν Β μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν Β ἐστὶ ζῷον, τὸ δὲ Α ἄνθρωπος· ἄνθρωπος μὲν γὰρ οὐ παντὶ ζῴῳ, ζῷον δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει.

3 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων προτάσεων. ἡ μὲν γὰρ καθόλου στερητικὴ καθόλου ἀντιστρέφει, τῶν δὲ καταφατικῶν ἑκατέρα κατὰ μέρος. εἰ μὲν γὰρ ἀνάγκη τὸ Α τῷ Β μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη καὶ τὸ Β τῷ Α μηδενὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τινὶ ἐνδέχεται, καὶ τὸ Α τῷ Β τινὶ ἐνδέχοιτο ἄν. εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ Α παντὶ ἢ τινὶ τῷ Β ὑπάρχει, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ἀνάγκη ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη, οὐδ' ἂν τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοι. τὸ δ'

---

9 *ἀγ. τί ἐστιν* (*ἔσται f*, om *m*) *ἡδονή fmn.* — 10 *κατηγορικὴν infm.* — 11 *ἐστιν n.* — 12 *οὐ γὰρ εἰ*] *εἰ γὰρ* pr *C*, fort pr *A.* — *εἰ δ' ἄνθρ. nm.* — 13 *καὶ τὸ ζῷον infm.* — 14 *ἡ τοῦ αβ f.* — 15 *γοῦν n*, *γὰρ ifm.* — *τῷ β inm*, pr *C.* — *τῶν . . . β*] *τὸ β οὐδενὶ ὑπάρξει* (*ὑπάρχει n*) *τῷ α nm.* — 16 *γὰρ τὸ τινὶ Marc* 231. — 17 *τῷ m*, corr *B.* — *τῶν β* post *ὑπάρχειν n.* — *ἐστιν. ἔστω οὖν τὸ β τινὶ τῶν α ὑπάρχειν Vat* 209. — 18 pr *τῷ*] *τῶν fi*, corr *A.* — *τῶν α n.* — *ὑπάρξει ifnm.* — *μή, οὐδὲ n.* — *τῷ*] *τῶν* corr *A.* — *τῷ β*] *τῶν β οὐδενὶ if.* — 21 *τῷ* bis *mf.* — *τῷ α i.* — *ἀνάγκη ὑπάρχειν*] *ὑπάρχει C.* — 22 *τῷ imf.* — *εἰ*] *ὑπάρξει. εἰ imf.* — 23 *τῷ m.* — *τῶν Cif*, corr *A.* — 30 *τῶν if*, corr *AC.* — *μηθενὶ* bis *i.* — *καὶ* om *ACd.* — *τῷ α τὸ β m.* — *τῶν if*, corr *A.* — 31 *τῶν Cif*, corr *A.* — 32 *ἂν* om *f.* — 32 et 33 *τῶν Ci*, corr *A.* — 34 *τῶν*] *τῷ dmu.* — *ὑπάρχῃ* corr *A.*

ἐν μέρει στερητικὸν οὐκ ἀντιστρέφει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δι' ἣν καὶ πρότερον ἔφαμεν.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων, ἐπειδὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἐνδέχεσθαι (καὶ γὰρ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον καὶ τὸ δυνατὸν ἐνδέχεσθαι λέγομεν), ἐν μὲν τοῖς καταφατικοῖς ὁμοίως ἕξει κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν ἐν ἅπασιν. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ ἢ τινὶ τῷ Β ἐνδέχεται, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ἐνδέχοιτο ἄν· εἰ γὰρ μηδενί, οὐδ' ἂν τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β· δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον. ἐν δὲ τοῖς ἀποφατικοῖς οὐχ ὡσαύτως, ἀλλ' ὅσα μὲν ἐνδέχεσθαι λέγεται τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ὁμοίως, οἷον εἴ τις φαίη τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἵππον ἢ τὸ λευκὸν μηδενὶ ἱματίῳ ὑπάρχειν. τούτων γὰρ τὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, καὶ ὁμοίως ἀντιστρέφει ἡ πρότασις· εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἵππον, καὶ ἄνθρωπον ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἵππῳ· καὶ εἰ τὸ λευκὸν ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἱματίῳ, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐγχωρεῖ μηδενὶ λευκῷ· εἰ γάρ τινι ἀνάγκη, καὶ τὸ λευκὸν ἱματίῳ τινὶ ἔσται ἐξ ἀνάγκης· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐν μέρει ἀποφατικῆς. ὅσα δὲ τῷ ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ τῷ πεφυκέναι λέγεται ἐνδέχεσθαι, καθ' ὃν τρόπον διορίζομεν τὸ ἐνδεχόμενον, οὐχ ὁμοίως ἕξει ἐν ταῖς στερητικαῖς ἀντιστροφαῖς, ἀλλ' ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ πρότασις οὐκ ἀντιστρέφει, ἡ δὲ ἐν μέρει ἀντιστρέφει. τοῦτο δὲ ἔσται φανερόν, ὅταν περὶ τοῦ ἐνδεχομένου λέγωμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω πρὸς τοῖς εἰρημένοις δῆλον, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἢ τινὶ μὴ ὑπάρχειν καταφατικὸν ἔχει τὸ σχῆμα· τὸ γὰρ ἐνδέχεται τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται, τὸ δὲ ἔστιν, οἷς ἂν προσκατηγορῆται, κατάφασιν ἀεὶ ποιεῖ καὶ πάντως, οἷον τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν ἢ ἔστιν οὐ λευκὸν ἢ ἁπλῶς τὸ ἔστιν οὐ τοῦτο. δειχθήσεται δὲ καὶ τοῦτο διὰ τῶν ἑπομένων. κατὰ δὲ τὰς ἀντιστροφὰς ὁμοίως ἕξουσι ταῖς ἄλλαις.

---

36 εἴπομεν m Marc 231. — 38 ἐνδεχόμενον Marc 231. — καὶ γὰρ καὶ τὸ m.

25b1 τῶν β AC. — τῶν α C. — 2 μηδενὶ m. — τῶν C. — 4 τῷ τε ἐξ i. — ἀνάγκης] ἀνάγκης μὴ Cmdui, μὴ rc supra vs AB. — 5 τὸν ἄνθρ. φαίη m. — 8 ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν C, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει m. — ἐπὶ τὸ πολὺ Cmi (τὸ supra vs i), corr d. — 16 ἐν et 17 στερητικὴ om m. — 19 τοσοῦτον] καὶ τοῦτο post ἡμῖν m. — 21 pr τὸ om m.

4 Διωρισμένων δὲ τούτων λέγομεν ἤδη διὰ τίνων καὶ πότε καὶ πῶς γίνεται πᾶς συλλογισμός· ὕστερον δὲ λεκτέον περὶ ἀποδείξεως. πρότερον δὲ περὶ συλλογισμοῦ λεκτέον ἢ περὶ ἀποδείξεως διὰ τὸ καθόλου μᾶλλον εἶναι τὸν συλλογισμόν· ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις συλλογισμός τις, ὁ συλλογισμὸς δὲ οὐ πᾶς ἀπόδειξις.

Ὅταν οὖν ὅροι τρεῖς οὕτως ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους ὥστε τὸν ἔσχατον ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ μέσῳ καὶ τὸν μέσον ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη τῶν ἄκρων εἶναι συλλογισμὸν τέλειον. καλῶ δὲ μέσον μὲν ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἐστίν, ὃ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον· ἄκρα δὲ τὸ αὐτό τε ἐν ἄλλῳ ὂν καὶ ἐν ᾧ ἄλλο ἐστίν. εἰ γὰρ τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β καὶ τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ, ἀνάγκη τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ κατηγορεῖσθαι· πρότερον γὰρ εἴρηται πῶς τὸ κατὰ παντὸς λέγομεν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν Α κατὰ μη- p. 26 δενὸς τοῦ Β, τὸ δὲ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ, ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει. εἰ δὲ τὸ μὲν πρῶτον παντὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχει, τὸ δὲ μέσον μηδενὶ τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς τῶν ἄκρων· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι· καὶ γὰρ παντὶ καὶ μηδενὶ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχειν, ὥστε οὔτε τὸ κατὰ μέρος οὔτε τὸ καθόλου γίνεται ἀναγκαῖον· μηδενὸς δὲ ὄντος ἀναγκαίου διὰ τούτων οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν ζῷον - ἄνθρωπος - ἵππος, τοῦ μηδενὶ ζῷον - ἄνθρωπος - λίθος. οὐδ' ὅταν μήτε τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ μήτε τὸ μέσον τῷ ἐσχάτῳ μηδενὶ ὑπάρχῃ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ἐπιστήμη - γραμμή - ἰατρική, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἐπιστήμη - γραμμή - μονάς. καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, δῆλον ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός, καὶ ὅτι ὄντος τε συλλογισμοῦ τοὺς ὅρους ἀναγκαῖον ἔχειν ὡς εἴπομεν, ἄν θ' οὕτως ἔχωσιν, ὅτι ἔσται συλλογισμός.

Εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων ὁ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸν ἕτερον, ὅταν μὲν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικόν, τὸ δὲ ἐν μέρει πρὸς τὸ ἔλαττον κατηγορικόν, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι τέλειον, ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἢ

---

26 λέγωμεν corr d. — 28 δὲ] γὰρ m. — 30 ὁ] ἐστιν, ὁ C, ἐστι m, om u. — 35 μὲν et καὶ αὐτὸ om Marc 231.

26a2 ὑπάρχει] ἀκολουθεῖ et 3 ὑπάρχειν Marc 231. — 13 οὖν om C.

καὶ ἄλλως πως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀδύνατον. λέγω δὲ μεῖζον μὲν ἄκρον ἐν ᾧ τὸ μέσον ἐστίν, ἔλαττον δὲ τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ὄν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ. οὐκοῦν εἰ ἔστι παντὸς κατηγορεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθέν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· ὥρισται γὰρ καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς πῶς λέγομεν· ὥστε ἔσται συλλογισμὸς τέλειος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀδιόριστον εἴη τὸ ΒΓ, κατηγορικὸν ὄν· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος. ἐὰν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον τὸ καθόλου τεθῇ ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικόν, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οὔτε ἀποφατικοῦ οὔτε καταφατικοῦ τοῦ ἀδιορίστου ἢ κατὰ μέρος ὄντος, οἷον εἰ τὸ μὲν Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει· ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ἀγαθόν - ἕξις - φρόνησις, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἀγαθόν - ἕξις - ἀμαθία. πάλιν εἰ τὸ μὲν Β μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Β ἢ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει, οὐδ᾽ οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι λευκόν-ἵππος-κύκνος, λευκόν-ἵππος-κόραξ. οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ εἰ τὸ ΑΒ ἀδιόριστον. οὐδ᾽ ὅταν τὸ μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ καθόλου γένηται ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικόν, τὸ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι στερητικὸν κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος, οἷον εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ μή, ἢ εἰ μὴ παντὶ ὑπάρχει· ᾧ γὰρ ἄν τινι μὴ ὑπάρχῃ τὸ μέσον, τούτῳ καὶ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἀκολουθήσει τὸ πρῶτον. ὑποκείσθωσαν γὰρ οἱ ὅροι ζῷον - ἄνθρωπος - λευκόν· εἶτα καὶ ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, εἰλήφθω κύκνος καὶ χιών· οὐκοῦν τὸ ζῷον τοῦ μὲν παντὸς κατηγορεῖται, τοῦ δὲ οὐδενός, ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμός. πάλιν τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπαρ-

---

24 παντὸς] πάντως κατὰ παντὸς C, κατὰ παντὸς di, sed i ante τὸ seq. — 29 ὂν om C. — 31 pr ἢ om C. — 32 οὔτε] ἢ bis m. — καταφατικοῦ οὔτε ἀποφ. mf. — τοῦ] οὔτε codices excepto f. — 33 ἢ] τοῦ Cf, corr B, οὔτε m, corr d. — ὄντος om Angel C, 3, 13. — τῶν i, corr A. — 36 ἢ om i. — 37 pr ἢ om C. — alt ἢ...ὑπάρχει om i. — 38 ὅροι] ὅροι τοῦ παντὶ (παντὶ] μὲν C, om u) ὑπάρχειν Cfiu. — κύκνος] κύκνος· τοῦ δὲ (δὲ om u) μηδενὶ (μὴ C) ὑπάρχειν Cif, u supra vs, f ὑπάρχειν om. — 39 ἀδιόριστον εἴη Ci.

26b1 γένηται] τεθῇ i. — 2 τὸ ἔλαττον i. — οὐκ...ληφθέντος rc A ubi pauciora. — 3 ἀδιορίστου...ληφθέντος pr om d. — τε καὶ] τοῦ Marc 231. — μὲν om i. — 4 μὴ] μὴ ὑπάρχει Ci. — εἰ om C. — 7 οἱ om C. — 8 et 13 κατηγορῆται pr A. — 10 ὑπαρχέτω τῷ β C.

χέτω, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπαρχέτω· καὶ οἱ ὅροι ἔστωσαν ἄψυχον - ἄνθρωπος - λευκόν· εἶτα εἰλήφθωσαν, ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, κύκνος καὶ χιών· τὸ γὰρ ἄψυχον τοῦ μὲν παντὸς κατηγορεῖται, τοῦ δὲ οὐδενός. ἔτι ἐπεὶ ἀδιόριστον τὸ τινὶ τῷ Γ τὸ Β μὴ ὑπάρχειν, ἀληθεύεται δέ, καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει καὶ εἰ μὴ παντί, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει, ληφθέντων δὲ τοιούτων ὅρων ὥστε μηδενὶ ὑπάρχειν οὐ γίνεται συλλογισμός (τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον), φανερὸν οὖν ὅτι τῷ οὕτως ἔχειν τοὺς ὅρους οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἦν γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τούτων. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται κἂν τὸ καθόλου τεθῇ στερητικόν. οὐδ' ἂν ἄμφω τὰ διαστήματα κατὰ μέρος ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, ἢ τὸ μὲν κατηγορικῶς τὸ δὲ στερητικῶς λέγηται, ἢ τὸ μὲν ἀδιόριστον τὸ δὲ διωρισμένον, ἢ ἄμφω ἀδιόριστα, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων ζῷον - λευκόν - ἵππος, ζῷον - λευκόν - λίθος.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατὰ μέρος, ὅτι ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν ὡς εἴπομεν· ἄλλως γὰρ ἐχόντων οὐδαμῶς γίνεται. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῷ συλλογισμοὶ τέλειοί εἰσι· πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ληφθέντων. καὶ ὅτι πάντα τὰ προβλήματα δείκνυται διὰ τούτου τοῦ σχήματος· καὶ γὰρ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενὶ καὶ τὸ τινὶ καὶ τὸ μή τινι ὑπάρχειν. καλῶ δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα πρῶτον.

5 Ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἢ ἑκατέρῳ παντὶ ἢ μηδενί, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ δεύτερον, μέσον δὲ ἐν αὐτῷ λέγω τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν, ἄκρα δὲ καθ' ὧν λέγεται τοῦτο, μεῖζον δὲ ἄκρον τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον, ἔλαττον δὲ τὸ πορρωτέρω τοῦ μέσου. τίθεται δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, πρῶτον δὲ τῇ θέσει.
p.27 τέλειος μὲν οὖν οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, δυνατὸς δ' ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν

18 οὖν om *f*. — 19 τὸ *d*. — τῷ ... ὅρους] οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων *C*. — γίνεται συλλ. *f*. — ἦν] οὐδαμῶς *i*, οὐδαμῶς ἦν *u*. — 20 δὲ] γὰρ *i*. — κἂν] καὶ εἰ *Cif*. — 21 τεθείη codices excepto *a*. — οὐδέ γε ἂν *Cm* (γ' rc add *A*), οὐδὲ ἐὰν *df*. — μέρος ἢ *u*, μέρος ἢ ἢ *Cf*. — 23 λέγεται *u*. — 24 ἀδιορίστου *u*. — 28 ὥσπερ *Marc* 231. — ἄλλως] καὶ ἐὰν οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀνάγκη γενέσθαι συλλογισμόν· ἄλλως marg *u*. — 32 alt τὸ om *ABdimu*. — τινὶ καὶ τὸ μὴ corr *B*. — 38 ἔλαττον ... μέσου om pr *B*.

ὅρων ὄντων. καθόλου μὲν οὖν ὄντων ἔσται συλλογισμός, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἂν πρὸς ὁποτερῳοῦν ᾖ τὸ στερητικόν· ἄλλως δ' οὐδαμῶς. κατηγορείσθω γὰρ τὸ Μ τοῦ μὲν Ν μηδενός, τοῦ δὲ Ξ παντός. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδενὶ τῷ Μ ὑπάρξει τὸ Ν· τὸ δέ γε Μ παντὶ τῷ Ξ ὑπέκειτο· ὥστε τὸ Ν οὐδενὶ τῷ Ξ· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. πάλιν εἰ τὸ Μ τῷ μὲν Ν παντὶ τῷ δὲ Ξ μηδενί, οὐδὲ τῷ Ξ τὸ Ν οὐδενὶ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ Μ μηδενὶ τῷ Ξ, οὐδὲ τὸ Ξ οὐδενὶ τῷ Μ· τὸ δέ γε Μ παντὶ τῷ Ν ὑπῆρχεν· τὸ ἄρα Ξ οὐδενὶ τῷ Ν ὑπάρξει· γεγένηται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Ν οὐδενὶ τῷ Ξ ὑπάρξει, ὥστ' ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός. ἔστι δὲ δεικνύναι ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγοντας. ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, φανερόν, ἀλλ' οὐ τέλειος· οὐ γὰρ μόνον ἐκ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιτελεῖται τὸ ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ Μ παντὸς τοῦ Ν καὶ τοῦ Ξ κατηγορῆται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν οὐσία - ζῷον - ἄνθρωπος, τοῦ μὴ ὑπάρχειν οὐσία-ζῷον-ἀριθμός· μέσον οὐσία. οὐδ' ὅταν μήτε τοῦ Ν μήτε τοῦ Ξ μηδενὸς κατηγορῆται τὸ Μ. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν γραμμή - ζῷον - ἄνθρωπος, τοῦ μὴ ὑπάρχειν γραμμή - ζῷον - λίθος. φανερὸν οὖν ὅτι ἂν ᾖ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ἀνάγκη τοὺς ὅρους ἔχειν ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν· ἄλλως γὰρ ἐχόντων οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον.

Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἕτερον ᾖ καθόλου τὸ μέσον, ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γένηται καθόλου ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, πρὸς δὲ τὸν ἐλάττω κατὰ μέρος καὶ ἀντικειμένως τῷ καθόλου (λέγω δὲ τὸ ἀντικειμένως, εἰ μὲν τὸ καθόλου στερητικόν, τὸ ἐν μέρει καταφατικόν· εἰ δὲ κατηγορικὸν τὸ καθόλου, τὸ ἐν μέρει στερητικόν), ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν στερητικὸν κατὰ μέρος. εἰ γὰρ τὸ Μ τῷ μὲν Ν μηδενὶ τῷ δὲ Ξ τινὶ

27a3 οὖν] μὲν *Cfi*. — ἔσται] τῶν ὅρων ἔσται *Cfi Marc* 231. — 4 τὸ δὲ pr *B*. — μηθενὶ *i*, οὐδενὶ *C*. — ἐὰν *C*, κἂν *fi*. — 7 τὸ μ ... τῷ ν *Angel C*, 3, 13. — γε om *m*. — 9 πρότερον] πρότερον. εἰ γὰρ τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ (ν *C*) οὐδὲ τὸ ξ (ν *C*) οὐδενὶ τῷ μ *C*, deleta volunt *AB*. — τὸ μὲν μ *Marc* 231. — 10 pr οὐδὲ . . . 11 παντὶ τῷ rc supra lit *A*. — 10 τῷ ξ τὸ ν rc *A*, τὸ ν τῷ ξ *miu*, τὸ ξ τῷ ν *BCdf*, sed τῷ ξ corr *B* qui τῷ ν del vult. — τὸ ξ οὐδενὶ τῷ ν *Marc* 231. — εἰ . . . 11 τῷ μ om *Bd*. — 11 τῷ ν ὑπέκειτο *i*. — τὸ ἄρα] ὥστε τὸ *Cfi*. — 12 τὸ *u*. — 15 ἀπάγοντας *Cidfu*. — 21 μηδενὸς] μηδὲ *Marc* 231. — 24 ante ὄντων lit plur litterarum *C*. — 30 καθόλου τὸ κατηγορικὸν *i*.

ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ N τινὶ τῷ Ξ μὴ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδενὶ τῷ M ὑπάρξει τὸ N· τὸ δέ γε M ὑπέκειτο τινὶ τῷ Ξ ὑπάρχειν· ὥστε τὸ N τινὶ τῷ Ξ οὐχ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. πάλιν εἰ τῷ μὲν N παντὶ τὸ M, τῷ δὲ Ξ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ N τινὶ τῷ Ξ μὴ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, κατηγορεῖται δὲ καὶ τὸ M παντὸς τοῦ N, ἀνάγκη τὸ M παντὶ τῷ Ξ ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ M τῷ μὲν N παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Ξ μὴ παντί, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι οὐ παντὶ τῷ Ξ τὸ N· ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν Ξ παντὸς τοῦ δὲ N μὴ παντὸς κατηγορῆται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι ζῷον - οὐσία - κόραξ, ζῷον - λευκόν - κόραξ. οὐδ' ὅταν τοῦ μὲν Ξ μηδενός, τοῦ δὲ N τινός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - οὐσία - μονάς, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - οὐσία - ἐπιστήμη.

Ὅταν μὲν οὖν ἀντικείμενον ᾖ τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, εἴρηται πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὅταν δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, οἷον ἀμφότεραι στερητικαὶ ἢ καταφατικαί, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί, καὶ τὸ καθόλου κείσθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, οἷον τὸ M τῷ μὲν N μηδενὶ τῷ δὲ Ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· ἐνδέχεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ τῷ Ξ τὸ N ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν μέλαν - χιών - ζῷον· τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸ M τῷ Ξ τινὶ μὲν ὑπάρχει τινὶ δὲ μή. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Ξ τὸ N, τὸ δὲ M μηδενὶ τῷ N, τὸ M οὐδενὶ τῷ Ξ ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ὑπάρχειν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ λαβεῖν ὅρους, ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον· ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ M τῷ Ξ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος οὐκ ἦν συλλογισμός, φανερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. πάλιν ἔστωσαν κατηγορικαί, καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως, οἷον τὸ M τῷ μὲν N παντὶ τῷ δὲ Ξ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ τὸ N τῷ Ξ καὶ

34 ὑπάρχει *m*. — 35 ὑπόκειται *BCu*. — alt τῷ] τῶν *AB*. — ὑπάρχει *C*, ὑπάρχειν *i*. — 37 τὸ *i*. — ν et μ loc mut *mfi*. — τῷ *f*, pr *C*. — τὸ *f*. — ξ] ξ τὸ μ *m*. — ὑπάρχῃ corr *AB*. — 38 ὑπάρξει *Cfi*.

27b4 παντὸς τὸ μ τοῦ *C*. — 5 οὐκ] τὸ μ οὐκ *u*, rc *d*. — 7 τοῦ δὲ μὴ *Ci*. — 14 τὸ δὲ *A*. — 17 εἰ] ὅρους, εἰ *Ciu*. — 18 μὴ ὑπάρχει. εἰ *Ci*. — οὐδενὶ *Ci*. — 19 ὑπάρχει *C*. — τινὶ] τινὶ μὴ *Ci*. — 20 ἀορίστου pr *d*.

παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν λευκόν-κύκνος-λίθος· τοῦ δὲ παντὶ οὐκ ἔσται λαβεῖν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἥνπερ πρότερον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. εἰ δὲ τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐστί, καὶ τὸ Μ τῷ μὲν Ξ μηδενὶ τῷ δὲ Ν τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἐνδέχεται τὸ Ν τῷ Ξ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-κόραξ, τοῦ μὴ ὑπάρχειν λευκόν-λίθος-κόραξ. εἰ δὲ κατηγορικαὶ αἱ προτάσεις, ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-χιών, τοῦ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-κύκνος. φανερὸν οὖν, ὅταν ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις καὶ ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός. ἀλλ' οὐδ' εἴ τινι ἑκατέρῳ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ μὲν τῷ δὲ μὴ ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί, ἢ ἀδιορίστως. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων λευκόν-ζῷον-ἄνθρωπος, λευκόν-ζῷον-ἄψυχον.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἐάν τε οὕτως ἔχωσιν οἱ p. 28 ὅροι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης, ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί (πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν, ἃ ἢ ἐνυπάρχει τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης ἢ τίθενται ὡς ὑποθέσεις, οἷον ὅταν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικνύωμεν), καὶ ὅτι οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ τούτου τοῦ σχήματος, ἀλλὰ πάντες στερητικοί, καὶ οἱ καθόλου καὶ οἱ κατὰ μέρος.

Ἐὰν δὲ τῷ αὐτῷ τὸ μὲν παντὶ τὸ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, 6
ἢ ἄμφω παντὶ ἢ μηδενί, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ 11
τρίτον, μέσον δ' ἐν αὐτῷ λέγω καθ' οὗ ἄμφω τὰ κατηγορούμενα, ἄκρα δὲ τὰ κατηγορούμενα, μεῖζον δ' ἄκρον τὸ ποῤῥώτερον τοῦ μέσου, ἔλαττον δὲ τὸ ἐγγύτερον. τίθεται δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. τέλειος μὲν οὖν οὐ γίνεται συλλογισμὸς οὐδ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, δυνατὸς δ' ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων πρὸς τὸ μέσον. καθόλου μὲν οὖν ὄντων, ὅταν καὶ τὸ Π καὶ τὸ Ρ παντὶ τῷ Σ

---

27 τὸ C. — 32 εἰ δὲ] ἐπειδὴ d. — 33 χιών ... ζῷον om pr C. — 34 τοῦ] τοῦ δὲ rc C. — ὅτι ἐὰν C, ὅτι ἂν d. — 35 ὑπόκειται d. — 37 ἢ μὴ ὑπάρχει om u et pr B. — μὲν τινι τῷ i. — μηδετέρῳ ABCdfm, μηδ' ἑκατέρῳ i.

28a3 ἐὰν Ci. — 4 ὅτι καὶ Cd. — 9 ἀλλ' ἅπαντες C. — 10 ὅταν δὲ d. — 11 τοιοῦτο B. — 12 ἄμφω κατηγορεῖται Marc 231. — 13 ποῤῥωτέρω ... ἐγγυτέρω n. — 17 μὲν ὄντων τῶν ὅρων C. — 18 ὅταν] τῶν ὅρων, ὅταν n.

ὑπάρχῃ, ὅτι τινὶ τῷ Ρ τὸ Π ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης· ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ Σ τινὶ τῷ Ρ, ὥστ' ἐπεὶ τῷ μὲν Σ παντὶ τὸ Π, τῷ δὲ Ρ τινὶ τὸ Σ, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τῷ ἐκθέσθαι ποιεῖν τὴν ἀπόδειξιν· εἰ γὰρ ἄμφω παντὶ τῷ Σ ὑπάρχει, ἂν ληφθῇ τι τῶν Σ οἷον τὸ Ν, τούτῳ καὶ τὸ Π καὶ τὸ Ρ ὑπάρξει, ὥστε τινὶ τῷ Ρ τὸ Π ὑπάρξει. καὶ ἂν τὸ μὲν Ρ παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Π μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τὸ Π τινὶ τῷ Ρ οὐχ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως ἀντιστραφείσης τῆς ΡΣ προτάσεως. δειχθείη δ' ἂν καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν Ρ μηδενὶ τὸ δὲ Π παντὶ ὑπάρχῃ τῷ Σ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἵππος - ἄνθρωπος, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - ἄψυχον - ἄνθρωπος. οὐδ' ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τοῦ Σ λέγηται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἵππος - ἄψυχον, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἄνθρωπος - ἵππος - ἄψυχον· μέσον ἄψυχον. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀμφότεροι οἱ ὅροι ὦσι κατηγορικοί, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τινὶ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ, ὅταν δὲ στερητικοί, οὐκ ἔσται. ὅταν δ' ὁ μὲν ᾖ στερητικὸς ὁ δὲ καταφατικός, ἐὰν μὲν ὁ μείζων γένηται στερητικὸς ἅτερος δὲ καταφατικός, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ, ἐὰν δ' ἀνάπαλιν, οὐκ ἔσται.

Ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοῖν ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν, ἂν ὁποτεροσοῦν ᾖ καθόλου τῶν ὅρων. εἰ γὰρ τὸ μὲν Ρ παντὶ τῷ Σ τὸ δὲ Π τινί, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει τὸ Σ τινὶ τῷ Π, ὥστ' ἐπεὶ τὸ μὲν Ρ παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Σ τινὶ τῷ

19 ὅτι] ἔστι (ἔσται u) συλλογισμὸς ὅτι nu. — 23 τῷ] τοῦ n, corr C, τὸ i. — 24 ἐὰν Cn. — 25 et 26 ὑπάρχει Ad. — 26 ὑπάρχει τὸ π n. — ἐὰν Cn. — μὲν τὸ n. — 27 ὑπάρξει n. — ὑπάρχει n. — 28 αὐτὸς ἔσται τρόπος i. — τρόπος ἔσται τῆς C. — 30 τῶν] τοῦ C. — μηθενὶ i qui solet etiam οὐθεὶς scribere. — 31 τὸ] τὸ σ τὸ C, τῷ σ τὸ i. — 34 ἔστι d. — 35 τοῦ... ἄψυχον pr om d. — 38 τεθῶσι Ci.

28b2 ὁ ἕτερος ACf, ὁ δὲ ἕτερος mi. — 5 περὶ τὸ f. — 8 σ ὑπάρχει τὸ C.

Π, καὶ τὸ Ρ τινὶ τῷ Π ὑπάρξει· ὥστε τὸ Π τινὶ τῷ Ρ. πάλιν εἰ τὸ μὲν Ρ τινὶ τῷ Σ τὸ δὲ Π παντὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρχειν· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως. ἔστι δ' ἀποδεῖξαι καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν προτέρων. ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ κατηγορικὸς ὁ δὲ στερητικός, καθόλου δὲ ὁ κατηγορικός, ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Ρ παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Π τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντί, καὶ τὸ Ρ παντὶ τῷ Σ καὶ τὸ Π παντὶ τῷ Σ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν. δείκνυται δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἐπαγωγῆς, ἐὰν ληφθῇ τι τῶν Σ ᾧ τὸ Π μὴ ὑπάρχει. ὅταν δ' ὁ μείζων ᾖ κατηγορικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οἷον εἰ τὸ μὲν Π παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Ρ τινὶ τῷ Σ μὴ ὑπάρχει. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν ἔμψυχον - ἄνθρωπος - ζῷον. τοῦ δὲ μηδενὶ οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους, εἰ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ Σ τὸ Ρ, τινὶ δὲ μή· εἰ γὰρ παντὶ τὸ Π τῷ Σ ὑπάρχει, τὸ δὲ Ρ τινὶ τῷ Σ, καὶ τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον ληπτέον· ἀδιορίστου γὰρ ὄντος τοῦ τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ τὸ μηδενὶ ὑπάρχον ἀληθὲς εἰπεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν· μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος οὐκ ἦν συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δ' ὁ στερητικὸς ᾖ καθόλου τῶν ὅρων, ὅταν μὲν ὁ μείζων ᾖ στερητικὸς ὁ δὲ ἐλάττων κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Π μηδενὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Ρ τινὶ ὑπάρχει τῷ Σ, τὸ Π τινὶ τῷ Ρ οὐχ ὑπάρξει· πάλιν γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς ΡΣ προτάσεως ἀντιστραφείσης. ὅταν δὲ ὁ ἐλάττων ᾖ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἄνθρωπος - ἄγριον, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - ἐπιστήμη - ἄγριον· μέσον ἐν ἀμφοῖν τὸ ἄγριον. οὐδ' ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ τεθῶσιν, ᾖ δ' ὁ μὲν καθόλου ὁ δ' ἐν μέρει. ὅροι ὅταν ὁ ἐλάττων ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ζῷον - ἐπιστή- p. 29

11 ὥστε καὶ τὸ Cim, corr B. — 13 τὸ] καὶ τὸ i. — 15 ἐπὶ] καὶ ἐπὶ C. — πρότερον u. — 20 ὑπῆρχε παντί. δείκνυται C. — 22 κατηγορικός, ὁ δ' ἐλάττων μερικὸς στερητικός, οὐκ m, rec AB. — 23 ὑπάρχῃ corr A, om d. — 24 μηδενὸς Marc 231. — 25 τὸ σ τῷ ρ i. — 28 ἀορίστου A. — 29 μὴ] μηδενὶ u. — ὑπάρχειν corr A. — 30 ὑπάρχοντι pr C. — οὐκ ἦν συλλογισμὸς om C. — ην] ἔσται Marc 231. — 31 οὖν om ABdfu. — 32 ὁ δὲ ἐλάττων (ὁ δὲ ἕτερος d) κατηγορικὸς om Af, rc supra vs d. — 38 ἐν om Cm.

29a1 ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν Cf, rc A, ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ὅταν m. — τὸ ἔλαττον f. — ἐλάσσων C.

μη-ἄγριον, ζῷον-ἄνθρωπος-ἄγριον· ὅταν δ' ὁ μείζων, τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν κόραξ-χιών-λευκόν. τοῦ δ' ὑπάρχειν οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸ Ρ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ Σ, τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ Π παντὶ τῷ Ρ, τὸ δὲ Ρ τινὶ τῷ Σ, καὶ τὸ Π τινὶ τῷ Σ· ὑπέκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. οὐδ' ἂν ἑκάτερος τινὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχῃ ἢ μὴ ὑπάρχῃ, ἢ ὁ μὲν ὑπάρχῃ ὁ δὲ μὴ ὑπάρχῃ, ἢ ὁ μὲν τινὶ ὁ δὲ μὴ παντί, ἢ ἀδιορίστως, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων ζῷον-ἄνθρωπος-λευκόν, ζῷον-ἄψυχον-λευκόν.

Φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός, καὶ ὅτι ἐχόντων τε τῶν ὅρων ὡς ἐλέχθη γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης, ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί (πάντες γὰρ τελειοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν) καὶ ὅτι συλλογίσασθαι τὸ καθόλου διὰ τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔσται, οὔτε στερητικὸν οὔτε καταφατικόν.

7 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν, ὅταν μὴ γίνηται συλλογισμός, κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων ὄντων τῶν ὅρων οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον, κατηγορικοῦ δὲ καὶ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μεῖζον, οἷον εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ἢ τινί, τὸ δὲ Β μηδενὶ τῷ Γ· ἀντιστρεφομένων γὰρ τῶν προτάσεων ἀνάγκη τὸ Γ τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἑτέρων σχημάτων· ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς συλλογισμός. δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον ἀντὶ τοῦ κατηγορικοῦ τοῦ ἐν μέρει τιθέμενον τὸν αὐτὸν ποιήσει συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς ἢ διὰ τοῦ

2 ἄγριον τοῦ ὑπάρχειν ζῷον C. — μείζων ἢ καθόλου Cu. — 6 σ ὑπάρξει. ὑπέκειτο C. — ἀορίστου A. — ἐὰν Bdu. — 7 ἢ ὁ... μὴ ὑπάρχῃ om BCmfu. — 9 δὲ] δὲ πάντων Angel C, 3, 13, om u. — 12 τε om d. — 13 ἐὰν C. — 16 τὸ καθόλου συλλογίσασθαι C. — 17 ἔστιν C. — οὐδὲ A. — 19 ὅτι καὶ C. — ὅτι om d. — γένηται dm. — 21 ὄντων ἀμφοτέρων f. — τῶν ὅρων ὄντων καὶ ἐπὶ μέρους οὐδὲν Angel C, 3, 13, ὄντων καὶ ἐπὶ μέρους τῶν ὅρων οὐδὲν C, τῶν ὅρων καὶ ἐπὶ μέρους οὐδὲν fm Marc 231. — ὄντων ἐπὶ μέρους τῶν rc A. — 25 γὰρ] δὲ u. — 26 καὶ ἐπὶ C. — 27 ὅτι καὶ Cdi. — 29 ποιεῖ C. — 30 ὅτι καὶ C.

ἀδυνάτου περαίνονται πάντες· ἀμφοτέρως δὲ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, δεικτικῶς μὲν τελειουμένων, ὅτι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες, ἡ δ' ἀντιστροφὴ τὸ πρῶτον ἐποίει σχῆμα, διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου δεικνυμένων, ὅτι τεθέντος τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμὸς γίνεται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, οἷον ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι, εἰ τὸ *Α* καὶ τὸ *Β* παντὶ τῷ *Γ* ὑπάρχει, ὅτι τὸ *Α* τινὶ τῷ *Β* ὑπάρχει· εἰ γὰρ μηδενί, τὸ δὲ *Β* παντὶ τῷ *Γ*, οὐδενὶ τῷ *Γ* τὸ *Α*· ἀλλ' ἦν παντί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἔστι δὲ καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων τελειοῦνται, πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες, ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου τοῦ στερητικοῦ ἀντιστραφέντος, τῶν δ' ἐν μέρει ἑκάτερος διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, οἱ κατὰ μέρος, ἐπιτελοῦνται μὲν καὶ δι' αὐτῶν, ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος δεικνύναι εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντας, οἷον εἰ τὸ *Α* παντὶ τῷ *Β*, τὸ δὲ *Β* τινὶ τῷ *Γ*, ὅτι τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ*. εἰ γὰρ μηδενί, τῷ δὲ *Β* παντί, οὐδενὶ τῷ *Γ* τὸ *Β* ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ ἴσμεν διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στερητικοῦ ἔσται ἡ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ τὸ *Α* μηδενὶ τῷ *Β*, τὸ δὲ *Β* τινὶ τῷ *Γ* ὑπάρχει, τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ* οὐχ ὑπάρξει· εἰ γὰρ παντί, τῷ δὲ *Β* μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ *Γ* τὸ *Β* ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν τὸ μέσον σχῆμα. ὥστ' ἐπεὶ οἱ μὲν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι συλλογισμοὶ πάντες ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου συλλογισμούς, οἱ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῷ πρώτῳ εἰς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων εὐθὺς ἐπιτελοῦνται δι' ἐκείνων τῶν συλλογισμῶν, ὅταν δ' ἐν μέρει ληφθῶσι, διὰ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· οὗτοι δὲ ἀνήχθησαν εἰς ἐκείνους, ὥστε καὶ οἱ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς.

34 ἐποίει τὸ πρῶτον σχ. *i*. — 35 δὲ pr om *d*. — τοῦ ψεύδους τεθέντος *u*. — ψεύδους *C*. — 36 ἐν τῷ . . . τῷ β rc *A* supra lit.
29b6 οἱ] σχήματι, οἱ *Marc* 231. — 9 τινὶ τῷ γ pr om *d*. — γ ὑπάρξει. εἰ *Ci*. — μηδενὶ ὑπάρξει τὸ α τῷ γ τῷ *i*. — 20 τρίτῳ συλλογισμοὶ καθόλου *C*. — 22 σχήματι ἀνάγονται εἰς τοὺς καθόλου· οὗτοι *C*. — 24 οἱ om *Bu*.

Οἱ μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύντες εἴρηνται πῶς ἔχουσι, καὶ καθ' αὑτοὺς οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐκ τῶν ἑτέρων σχημάτων.

8 Ἐπεὶ δ' ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν (πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μέν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης· τὰ δ' οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔθ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν), δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων ἕτερος ἔσται, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἀναγκαίων, ὁ δ' ἐξ ὑπαρχόντων, ὁ δ' ἐξ ἐνδεχομένων.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων σχεδὸν ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων· ὡσαύτως γὰρ τιθεμένων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν καὶ τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός, πλὴν διοίσει τῷ προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. τό τε γὰρ στερητικὸν ὡσαύτως ἀντιστρέφει, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι καὶ τὸ κατὰ παντὸς ὁμοίως ἀποδώσομεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις τὸν αὐτὸν τρόπον δειχθήσεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν· ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου καταφατικὸν τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν, καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ, ὅταν τὸ μὲν καθόλου κατηγορικὸν τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν, οὐχ ὁμοίως ἔσται ἡ ἀπόδειξις, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκθεμένους ᾧ τινὶ ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει, κατὰ τούτου ποιεῖν τὸν συλλογισμόν· ἔσται γὰρ ἀναγκαίως ἐπὶ τούτων· εἰ δὲ κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος ἐστὶν ἀναγκαῖος, καὶ κατ' ἐκείνου τινός· τὸ γὰρ ἐκτεθὲν ὅπερ ἐκεῖνό τί ἐστιν. γίνεται δὲ τῶν συλλογισμῶν ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι.

9 Συμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, οἷον εἰ τὸ μὲν *A* τῷ *B* ἐξ ἀνάγκης εἴληπται ὑπάρχον ἢ μὴ ὑπάρχον, τὸ δὲ *B* τῷ *Γ* ὑπάρχον μόνον· οὕτως γὰρ εἰλημμένων τῶν

27 ἑαυτοὺς im. — 28 ἄλλους *A*, pr *Bd*. — σχημάτων om *d*. — 38 καὶ ἐν τῷ *u*.

30a1 προκεῖσθαι *A*, pr *C*. — 5 τὸ] ὅτι τὸ *C*. — ὅνπερ *u*. — 6 τὸ μὲν καθόλου *Ci*. — 7 ὅταν ᾖ τὸ *C*. — 10 ὑπάρχῃ *d*, corr *A*. — τοῦτο *C*. — 11 ἀναγκαῖος *du*, ἀναγκαίος *AB*, corr *Cm*. — δὲ καὶ κατὰ *C*. — 16 τὸν om *C*.

προτάσεων ἐξ ἀνάγκης τὸ Α τῷ Γ ὑπάρξει ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει τὸ Α, τὸ δὲ Γ τι τῶν Β ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων. εἰ δὲ τὸ μὲν ΑΒ μή ἐστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ ΒΓ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γάρ ἔστι, συμβήσεται τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης διά τε τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ Β ᾧ ἐγχωρεῖ τὸ Α μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔτι καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, οἷον εἰ τὸ μὲν Α εἴη κίνησις, τὸ δὲ Β ζῷον, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Γ ἄνθρωπος· ζῷον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἐστί, κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης, οὐδ' ὁ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ ΑΒ· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω μόνον· ἀνάγκη δὴ τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ Γ ὑπὸ τὸ Β ἐστί, τῷ δὲ Β παντὶ ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξις. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν στερητικῶν. ὅροι κίνησις - ζῷον - λευκόν.

10 Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, εἰ δ' ἡ κατηγορική, οὐκ ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ἐνδεχέσθω, τῷ

20 ἢ οὐχ ὑπάρξει om *d*.— 21 γὰρ τὸ α παντὶ *Cf*. — 22 τὸ α om *Cfi*. — τῶν] τοῦ *m*. — ἐστι τῶν β *u*. — καὶ τὸ *diu*, corr *B*. — 23 εἰ] ἢ καταφατικὸν ἢ ἀποφατικόν. εἰ *f*. — 24 ἔστι *d*. — τὸ om *C*. — 25 ἔσται *Cfi*. — τῶν *f*. — 30 alt τὸ pr om *d*. — 35 οὐκ] οὔκουν *d*. — 36 στερητικῆς...τῆς et 38 τῷ...b1 συλλογισμὸς rc supra lit *A*. — 39 δὲ *d*. — 40 δέ γε β rc *A*. — παντὶ] παντὶ τὸ α codd excepto *B*; *dfu* adi τὸ α b1 post ἀνάγκης.

30b1 ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν et ὁμοίως γὰρ καὶ rc *A*.

δὲ Γ ὑπαρχέτω μόνον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, ὥστ' οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β ἐνδέχεται· τὸ γὰρ Γ ὑπὸ τὸ Α ἐστίν. ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ πρὸς τῷ Γ τεθῇ τὸ στερητικόν· εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Α ἐγχωρεῖ· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, ὥστ' οὐδενὶ τῶν Β τὸ Γ ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ Β τῷ Γ· ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως. εἰ δὲ ἡ κατηγορικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ Γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· δέδεικται δ' ἐν τῷ πρώτῳ ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς πρὸς τὸ μεῖζον στερητικῆς οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τούτων ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἔτι δ' εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ Γ τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ Β τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ Γ τῷ Β οὐδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. τὸ δέ γε Β τινὶ τῷ Α ἀνάγκη ὑπάρχειν, εἴπερ καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν. ὥστε τὸ Γ ἀνάγκη τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ Α τοιοῦτον ληφθῆναι ᾧ παντὶ τὸ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἔτι κἂν ὅρους ἐκθέμενον εἴη δεῖξαι ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ τούτων ὄντων ἀναγκαῖον. οἷον ἔστω τὸ Α ζῷον, τὸ δὲ Β ἄνθρωπος, τὸ δὲ Γ λευκόν, καὶ αἱ προτάσεις ὁμοίως εἰλήφθωσαν· ἐνδέχεται γὰρ τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. οὐχ ὑπάρξει δὴ οὐδ' ὁ ἄνθρωπος οὐδενὶ λευκῷ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον γενέσθαι λευκόν, οὐ μέντοι ἕως ἂν ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχῃ. ὥστε τούτων μὲν ὄντων ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον.

p.31 Ὁμοίως δ' ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἡ στερητικὴ πρότασις καθόλου τ' ᾖ καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ ἡ κατηγορικὴ καθόλου, ἡ δὲ στερητικὴ κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται τὸ

---

14 καὶ codices. — 17 ἄρα δὲ οὐδὲ C. — 23 τῷ μείζονι C. — 27 μηδενὶ d. — 28 γε om Bufi. — 30 τινὶ pr om d. — 31 τῷ pr ABd. — 33 ἀναγκαίων pr Bi. — 35 λευκὸν B, pr A.

31a2 τ' pr om B. — 4 ᾗ] τε ᾗ καὶ ἀναγκαία, ἡ u.

συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ἐνδέχοιτ᾽ ἂν ὑπάρχειν· τὸ δέ γε Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει, ὥστ᾽ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Γ οὐχ ὑπάρξει τὸ Β. πάλιν ἔστω ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ κείσθω πρὸς τῷ Β τὸ κατηγορικόν. εἰ δὴ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ὅτι μὲν οὐχ ὑπάρξει τὸ Β τινὶ τῷ Γ φανερόν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν οἵπερ ἐπὶ τῶν καθόλου συλλογισμῶν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἰ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν μέρει ληφθέν, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι καθόλου μὲν ὄντων τῶν 11
ὅρων πρὸς τὸ μέσον καὶ κατηγορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἂν ὁποτερονοῦν ᾖ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν ᾖ στερητικὸν τὸ δὲ κατηγορικόν, ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον. ἔστωσαν γὰρ ἀμφότεραι κατηγορικαὶ πρῶτον αἱ προτάσεις, καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω, ἀναγκαῖον δ᾽ ἔστω τὸ ΑΓ. ἐπεὶ οὖν τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ὑπάρξει διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, ὥστ᾽ εἰ παντὶ τῷ Γ τὸ Α ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει καὶ τὸ Γ τῷ Β τινί, καὶ τῷ Β τινὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τὸ Α· τὸ γὰρ Β ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ τὸ ΒΓ ἐστὶν ἀναγκαῖον. ἀντιστρέφει γὰρ τὸ Γ τῷ Α τινί, ὥστ᾽ εἰ παντὶ τῷ Γ τὸ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, καὶ τῷ Α τινὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. πάλιν ἔστω τὸ μὲν ΑΓ στερητικόν, τὸ δὲ ΒΓ καταφατικόν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ στερητικόν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τινὶ τῷ Β τὸ Γ, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τῷ Β τινὶ ὑπάρξει ἐξ

5 δὲ i. — 9 τινὶ τῷ ACim. — ὑπάρξει d. — 10 ὑπάρχει fort A. — 20 ὁποτεροσοῦν ᾖ ἀναγκαῖος n. — 21 κατηγ. τὸ δὲ στερητικὸν n. — 26 ὑπάρχει om n. — 27 τῷ καθόλου τὸ Cn. — 29 τινί, ἀναγκαῖον καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν n. — ὑπάρχειν om u. — 30 γίγνεται n. — σχῆμα om d. — 31 ὁμοίως] πάλιν ὁμοίως ni. — 32 γ καὶ τῷ α Adn, pr C. — 33 τὸ pr B. — ὑπάρχει i. — 36 οὐδὲ] ὥστε οὐδὲ n.

ἀνάγκης τὸ Α· τὸ γὰρ Β ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν. εἰ δὲ τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ ΒΓ κατηγορικὸν καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ ΑΓ στερητικὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, ὥστ' εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Γ τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β, τὸ Α τινὶ τῶν Β οὐχ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ὅτι τῆς στερητικῆς προτάσεως μὴ ἀναγκαίας οὔσης οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἔτι κἂν διὰ τῶν ὅρων εἴη φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἀγαθόν, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β ζῷον, τὸ δὲ Γ ἵππος. τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ζῷον ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ζῷόν τι μὴ εἶναι ἀγαθόν, εἴπερ ἐνδέχεται πᾶν εἶναι ἀγαθόν. ἢ εἰ μὴ τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ τὸ ἐγρηγορέναι ἢ καθεύδειν ὅρον θετέον· ἅπαν γὰρ ζῷον δεκτικὸν τούτων.

Εἰ μὲν οὖν οἱ ὅροι καθόλου πρὸς τὸ μέσον εἰσίν, εἴρηται πότε ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοτέρων, ὅταν τὸ καθόλου γένηται ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ πρότερον· ἀντιστρέφει γὰρ καὶ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. εἰ οὖν ἀνάγκη τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν, ἀνάγκη τὸ Β τινὶ τῷ Α ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὸ Β τῷ Α τινί, καὶ τὸ Α τῷ Β τινὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γάρ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ΑΓ εἴη ἀναγκαῖον καθόλου ὄν· τὸ γὰρ Β ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν. εἰ δὲ τὸ ἐν μέρει ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ ΒΓ ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω, μὴ μέντοι ἐξ ἀνάγκης. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ ΒΓ τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα, καὶ ἡ μὲν καθόλου πρότασις οὐκ ἀναγκαία, ἡ δ' ἐν μέρει ἀναγκαία. ὅτε δ' οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, οὐκ ἦν τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τούτων. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἐγρήγορσις, τὸ δὲ Β δίπουν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Γ

---

37 τὸ α ante 36 ἐξ ni. — 38 ἔστι τὸ d. — 41 alt τὸ om pr d, post μὲν pos i. — τῶν] τῷ B.

81b5 ἐφ' ᾧ om n. — 6 ἵππῳ pr om d. — 8 ἢ εἰ] εἰ δὲ n. — ἢ] ἢ τὸ n. — 11 οἱ om A. — 15 ἣ] ἢ n. — 19 εἰ καὶ dnu. — 24 γίγνεται n.

ζῷον. τὸ μὲν οὖν Β τινὶ τῷ Γ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τῷ Γ ἐνδέχεται, καὶ τὸ Α τῷ Β οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη δίπουν τι καθεύδειν ἢ ἐγρηγορέναι. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δειχθήσεται καὶ εἰ τὸ ΑΓ εἴη ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον. εἰ δ' ὁ μὲν κατηγορικὸς ὁ δὲ στερητικὸς τῶν ὅρων, ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν τε καὶ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ γὰρ τὸ Α τῷ Γ μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ Α τινὶ τῷ Β ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον τεθῇ, ἢ καθόλου ὂν ἢ ἐν μέρει, ἢ τὸ στερητικὸν κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ταὐτὰ ἃ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον ἐροῦμεν, ὅροι δ' ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις - ζῷον - ἄνθρωπος, μέσον p. 32 ἄνθρωπος, ὅταν δ' ἐν μέρει τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις - ζῷον - λευκόν· ζῷον μὲν γὰρ ἀνάγκη τινὶ λευκῷ ὑπάρχειν, ἐγρήγορσις δ' ἐνδέχεται μηδενί, καὶ οὐκ ἀνάγκη τινὶ ζῴῳ μὴ ὑπάρχειν ἐγρήγορσιν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἐν μέρει ὂν ἀναγκαῖον ᾖ, δίπουν - κινούμενον - ζῷον, ζῷον μέσον.

12 Φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ μὲν ὑπάρχειν οὐκ ἔστι συλλογισμός, ἐὰν μὴ ἀμφότεραι ὦσιν αἱ προτάσεις ἐν τῷ ὑπάρχειν, τοῦ δ' ἀναγκαίου ἔστι καὶ τῆς ἑτέρας μόνον ἀναγκαίας οὔσης. ἐν ἀμφοτέροις δέ, καὶ καταφατικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν εἶναι τῷ συμπεράσματι. λέγω δὲ τὸ ὁμοίαν, εἰ μὲν ὑπάρχον, ὑπάρχουσαν, εἰ δ' ἀναγκαῖον, ἀναγκαίαν. ὥστε καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα οὔτ' ἀναγκαῖον οὔθ' ὑπάρχον εἶναι μὴ ληφθείσης ἀναγκαίας ἢ ὑπαρχούσης προτάσεως.

13 Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀναγκαίου, πῶς γίνεται καὶ τίνα διαφορὰν ἔχει πρὸς τὸ ὑπάρχον, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς· περὶ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου μετὰ ταῦτα λέγομεν πότε καὶ πῶς καὶ διὰ τίνων ἔσται συλλογισμός. λέγω δ' ἐνδέχεσθαι καὶ τὸ ἐνδεχόμενον, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, τεθέντος δ' ὑπάρχειν, οὐδὲν

---

29 α] α παντὶ rc *di.* — 30 καὶ] ὑπάρχειν καὶ *u.* — 31 ἢ ἐγρηγορέναι om *n.* — 36 β] $\overset{\beta}{\gamma}$ et γ] $\overset{\gamma}{\beta}$ *n.* — 39 τὰ αὐτὰ καὶ *n.* — 40 προτέρων *Gi*, ἑτέρων supra vs rc *d.* — καθόλου τὸ *n.* — 41 μέσον δὲ ἄνθρωπος *C.*
32a5 ὂν om *d.* — κίνησις *m.* — ζῷον μέσον] δίπουν, μέσον ζῷον *Ad*; ζῷον rc supra *d*, δίπουν μέσον *n*, μέσον ζῷον *C*, om *u.* — alt ζῷον in lit. *B.* — 8 μόνης *u.* — 15 γίγνεται *n.* — 17 λέγωμεν *BCifn.*

ἔσται διὰ τοῦτ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἔστι τὸ ἐνδεχόμενον, φανερὸν ἔκ τε τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν καταφάσεων τῶν ἀντικειμένων· τὸ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ ἀδύνατον ὑπάρχειν καὶ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν ἤτοι ταὐτά ἐστιν ἢ ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις, ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, τὸ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἤτοι ταὐτὰ ἔσται ἢ ἀκολουθοῦντα ἀλλήλοις· κατὰ παντὸς γὰρ ἡ φάσις ἢ ἡ ἀπόφασίς ἐστιν. ἔσται ἄρα τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον ἐνδεχόμενον. συμβαίνει δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. λέγω δὲ οὐ τὰς καταφατικὰς ταῖς ἀποφατικαῖς, ἀλλ' ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, οἷον τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ καὶ μὴ παντί, καὶ τὸ τινὶ τῷ μὴ τινί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι, εἰ ἐνδέχεται τὸ *Α* τῷ *Β* ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἐν μέρει καταφάσεων· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. εἰσὶ δ' αἱ τοιαῦται προτάσεις κατηγορικαὶ καὶ οὐ στερητικαί· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι τῷ εἶναι ὁμοίως τάττεται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.

Διωρισμένων δὲ τούτων πάλιν λέγομεν ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι κατὰ δύο λέγεται τρόπους, ἕνα μὲν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι καὶ διαλείπειν τὸ ἀναγκαῖον, οἷον τὸ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον ἢ τὸ αὐξάνεσθαι ἢ φθίνειν, ἢ ὅλως τὸ πεφυκὸς ὑπάρχειν (τοῦτο γὰρ οὐ συνεχὲς μὲν ἔχει τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸ μὴ ἀεὶ εἶναι ἄνθρωπον, ὄντος μέντοι ἀνθρώπου ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστιν), ἄλλον δὲ τὸ ἀόριστον, ὃ καὶ

---

20 ἀναγκαῖον ὂν ὁμων. *n*. — 22 καὶ τῶν καταφ. om *n*. — 25 τούτοις om *n*. — 25 et 26 καὶ τὸ οὐκ *C*. — 26 ἤτοι] ἢ *n*. — 27 ἡ] ἢ ἡ *mf*, ἢ *u*, corr *A*. — 28 κατάφασις *Cdnuif*. — ἡ om *u*. — ἐστιν om *Cdnu*. — 33 τὸ pr *A*. — 34 καὶ τῷ μὴ *n*. — 35 ante τῷ lit duarum litterarum *B*. — 40 δὲ om *BCu*. — καὶ ἐπὶ *Bumif*.

32b4 λέγωμεν *Bif*, corr *n*. — 5 τῷ ὡς *n*. — 7 αὔξεσθαι *n*. — 9 εἶναι τὸν ἄνθρωπον *C*. — 10 ἄλλο *n*, corr *A*. — δὲ τρόπον τὸ *i*.

οὕτως καὶ μὴ οὕτως δυνατόν, οἷον τὸ βαδίζειν ζῷου ἢ τὸ βαδίζοντος γενέσθαι σεισμόν, ἢ ὅλως τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οὕτως πέφυκεν ἢ ἐναντίως. ἀντιστρέφει μὲν οὖν καὶ κατὰ τὰς ἀντικειμένας προτάσεις ἑκάτερον τῶν ἐνδεχομένων, οὐ μὴν τὸν αὐτόν γε τρόπον, ἀλλὰ τὸ μὲν πεφυκὸς εἶναι τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν (οὕτω γὰρ ἐνδέχεται μὴ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον), τὸ δ' ἀόριστον τῷ μηδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως. ἐπιστήμη δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς τῶν μὲν ἀορίστων οὐκ ἔστι διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον, τῶν δὲ πεφυκότων ἔστι, καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις γίνονται περὶ τῶν οὕτως ἐνδεχομένων· ἐκείνων δ' ἐγχωρεῖ μὲν γενέσθαι συλλογισμόν, οὐ μὴν εἴωθέ γε ζητεῖσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν διορισθήσεται μᾶλλον ἐν τοῖς ἑπομένοις· νῦν δὲ λέγομεν πότε καὶ τίς ἔσται συλλογισμὸς ἐκ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τόδε τῷδε ὑπάρχειν διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν — ἢ γὰρ ᾧ ὑπάρχει τόδε ἢ ᾧ ἐνδέχεται αὐτὸ ὑπάρχειν· τὸ γάρ, καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α ἐνδέχεσθαι τούτων σημαίνει θάτερον, ἢ καθ' οὗ λέγεται τὸ Β ἢ καθ' οὗ ἐνδέχεται λέγεσθαι — τὸ δέ, καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α ἐνδέχεσθαι ἢ παντὶ τῷ Β τὸ Α ἐγχωρεῖν οὐδὲν διαφέρει, φανερὸν ὅτι διχῶς ἂν λέγοιτο τὸ Α τῷ Β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. πρῶτον οὖν εἴπωμεν, εἰ καθ' οὗ τὸ Γ τὸ Β ἐνδέχεται, καὶ καθ' οὗ τὸ Β τὸ Α, τίς ἔσται καὶ ποῖος συλλογισμός· οὕτω γὰρ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι λαμβάνονται κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, ὅταν δὲ καθ' οὗ τὸ Β ὑπάρχει τὸ Α ἐνδέχηται, ἡ μὲν ὑπάρχουσα ἡ δ' ἐνδεχομένη. ὥστ' ἀπὸ τῶν ὁμοιοσχημόνων ἀρκτέον, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

14 Ὅταν οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχηται καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν οὕτως ἐλέγομεν. ὁμοίως δὲ καὶ p. 33
εἰ τὸ μὲν Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, ὅτι τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ· τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ Β ἐνδέ-

11 alt. τὸ om Cin. — 18 ἐκείνως ἔχειν ἢ ἕξειν. ἐπιστήμη i. — 21 ἐκείνως Buif, corr d. — 23 οὖν om C. — 24 λέγωμεν Bfdn. — καὶ πῶς καὶ Bfui. — 29 τῷ β u. — 30 ἐγχωρεῖν] ἐνδέχεσθαι pr. u. — 31 ὅτι] οὖν ὅτι u. — 33 pr τὸ] τῷ corr n. — 34 γὰρ καὶ αἱ m. — 35 ὑπάρχῃ B, fort A. — 37 ὁμοιοσχήμων pr A. — καὶ om m.
33a1 λέγομεν n.

χεται, τὸ Α μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἦν, τὸ μηδὲν ἀπολείπειν τῶν ὑπὸ τὸ Β ἐνδεχομένων. ὅταν δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχηται, τὸ δὲ Β ἐνδέχηται μηδενὶ τῷ Γ, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ΒΓ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι γίνεται ὁ αὐτὸς ὅσπερ πρότερον. ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν· τοῦτο δ' εἴρηται πρότερον. ὥστ' εἰ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δ' Α παντὶ τῷ Β, πάλιν ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἡ ἀπόφασις τεθείη μετὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι. λέγω δ' οἷον εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῶν Β καὶ τὸ Β μηδενὶ τῶν Γ· διὰ μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, ἀντιστρεφομένων δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται ὡς καὶ πρότερον. φανερὸν οὖν ὅτι τῆς ἀποφάσεως τιθεμένης πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἢ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἢ οὐ γίνεται συλλογισμός, ἢ γίνεται μὲν ἀλλ' οὐ τέλειος· ἐκ γὰρ τῆς ἀντιστροφῆς γίνεται τὸ ἀναγκαῖον.

Ἐὰν δ' ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων ἡ δ' ἐν μέρει ληφθῇ, πρὸς μὲν τὸ μεῖζον ἄκρον κειμένης τῆς καθόλου συλλογισμὸς ἔσται τέλειος. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἐνδέχεσθαι παντί. πάλιν εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α ἐνδέχεσθαί τινι τῶν Γ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ στερητικὴ ληφθῇ ἡ ἐν μέρει πρότασις, ἡ δὲ καθόλου καταφατική, τῇ δὲ θέσει ὁμοίως ἔχωσιν, οἷον τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχηται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχηται μὴ ὑπάρχειν, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐ γίνεται φανερὸς συλλογισμός, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ἐν μέρει καὶ τεθέντος τοῦ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα ὃ καὶ πρότερον, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς. ἐὰν δ' ἡ πρὸς τὸ μεῖζον

4 *μὴ* om *n*. — 9 *ὥσπερ Adn*, *ἔσται ὅσπερ m*, *ὅσπερ καὶ i*, pr *Cf*, *ὥσπερ καὶ* corr *C*. — 11 *ἐπεὶ Bfiu*. — 12 *γενήσεται f*. — 14 *μηδενὶ ἐνδέχεται τῷ β f*. — 15 *τῷ γ u*. — 17 *ὅσπερ Bfu*, *ὥσπερ n Laur* 72, 4. — *καὶ* supra vs *B*. — 20 *γίνεται*] *περαίνεται fn*, corr *A*. — 22 *τὸ μὲν u*. — 25 *τοῦ κατὰ παντὸς* (rc supra vs *d*) *ἐνδέχεσθαι* (del vult *d*) *m Laur* 72, 4. — *παντί*] *αβγ' ABC Laur* 72, 4 et 12, qui, ut *B*, deleto *αβγ* suprascr. *παντί*, om *Angel C*, 3, 13, *αβγ* corr *n* qui pr *β* habuit. — 26 *τῷ γ Cn*. — 29 *ἐνδέχεται* codices. — 30 *ἐνδέχεται codd* exc *n*. — 31 *φανερὸς* om *u*.

ἄκρον ἐν μέρει ληφθῇ, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον καθόλου, ἐάν τ' ἀμφότεραι καταφατικαὶ τεθῶσιν ἐάν τε στερητικαὶ ἐάν τε μὴ ὁμοιοσχήμονες ἐάν τ' ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ κατὰ μέρος, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Β ὑπερτείνειν τοῦ Α καὶ μὴ κατηγορεῖσθαι ἐπ' ἴσων· ᾧ δ' ὑπερτείνει τὸ Β τοῦ Α, εἰλήφθω τὸ Γ· τούτῳ γὰρ οὔτε παντὶ οὔτε μηδενὶ οὔτε τινὶ οὔτε μή τινι ἐνδέχεται τὸ Α ὑπάρχειν, εἴπερ ἀντιστρέφουσιν αἱ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις καὶ τὸ Β πλείοσιν ἐνδέχεται ἢ τὸ Α ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν· οὕτω γὰρ ἐχουσῶν τῶν προτάσεων τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον-λευκόν-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον-λευκόν-ἱμάτιον. φανερὸν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων ὅτι οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. ἢ γὰρ τοῦ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι πᾶς ἐστὶ συλλογισμός. τοῦ μὲν οὖν ὑπάρχειν καὶ τοῦ ἀναγκαίου φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ καταφατικὸς ἀναιρεῖται τῷ στερητικῷ, ὁ δὲ στερητικὸς τῷ καταφατικῷ. λείπεται δὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι εἶναι· τοῦτο δ' ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων καὶ παντὶ τῷ ἐσχάτῳ τὸ πρῶτον ἀνάγκη καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις προτάσεσιν ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ κατηγορικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων, πλὴν κατηγορικῶν μὲν τέλειος, στερητικῶν δὲ ἀτελής. δεῖ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνειν μὴ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἐνίοτε δὲ λανθάνει τὸ τοιοῦτον.

'Εὰν δ' ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται 15
τῶν προτάσεων, ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τέλειοί τ' ἔσονται πάντες οἱ συλλογισμοὶ καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν, ὅταν δ' ἡ πρὸς τὸ

37 μὴ rc u. — ὁμοσχήμονες AB. — 39 τοῦ] τὸ ABdnmu, pr C. — ἴσων corr A. — ᾧ corr B. — 40 τὸ α nm.
— 33b7 δὲ om u. — 14 τῶν ὅρων pr om d. — 18 ὄντων τῶν ὅρων pr d. — 21 μὲν] μὲν ὄντων n. — 22 μὴ τὸ ἐν d. — 27 συμβαίνῃ corr n.

ἔλαττον, ἀτελεῖς τε πάντες, καὶ οἱ στερητικοὶ τῶν συλλογισμῶν οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεσθαί φαμεν καὶ μηδενὶ καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ κείσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ὑπὸ τὸ Β ἐστὶ τὸ Γ, τῷ δὲ Β παντὶ ἐνδέχεται τὸ Α, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ Γ παντὶ ἐνδέχεται. γίνεται δὴ τέλειος συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως, τῆς δὲ ΒΓ καταφατικῆς, καὶ τῆς μὲν ἐνδέχεσθαι τῆς δ' ὑπάρχειν λαμβανούσης, τέλειος συλλογισμὸς ὅτι τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν.

p. 34 Ὅτι μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν τιθεμένου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον τέλειοι γίνονται συλλογισμοί, φανερόν· ὅτι δ' ἐναντίως ἔχοντος ἔσονται συλλογισμοί, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικτέον. ἅμα δ' ἔσται δῆλον καὶ ὅτι ἀτελεῖς· ἡ γὰρ δεῖξις οὐκ ἐκ τῶν εἰλημμένων προτάσεων. πρῶτον δὲ λεκτέον ὅτι εἰ τοῦ Α ὄντος ἀνάγκη τὸ Β εἶναι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ Α δυνατὸν ἔσται τὸ Β ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ οὕτως ἐχόντων τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ Α δυνατόν, τὸ δ' ἐφ' ᾧ τὸ Β ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν δυνατόν, ὅτε δυνατὸν εἶναι, γένοιτ' ἄν, τὸ δ' ἀδύνατον, ὅτ' ἀδύνατον, οὐκ ἂν γένοιτο, ἅμα δ' εἰ τὸ Α δυνατὸν καὶ τὸ Β ἀδύνατον, ἐνδέχοιτ' ἂν τὸ Α γενέσθαι ἄνευ τοῦ Β, εἰ δὲ γενέσθαι, καὶ εἶναι· τὸ γὰρ γεγονός, ὅτε γέγονεν, ἔστιν. δεῖ δὲ λαμβάνειν μὴ μόνον ἐν τῇ γενέσει τὸ ἀδύνατον καὶ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀληθεύεσθαι καὶ ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν· ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως ἕξει. ἔτι τὸ ὄντος τοῦ Α τὸ Β εἶναι, οὐχ ὡς ἑνός τινος ὄντος τοῦ Α τὸ Β ἔσται δεῖ ὑπολαβεῖν· οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν ἐξ ἀνάγκης ἑνός τινος ὄντος, ἀλλὰ δυοῖν ἐλαχίστοιν, οἷον ὅταν αἱ προτάσεις οὕτως ἔχωσιν ὡς ἐλέχθη κατὰ τὸν συλλογισμόν. εἰ γὰρ τὸ Γ κατὰ τοῦ Δ, τὸ δὲ Δ κατὰ τοῦ Ζ, καὶ τὸ Γ κατὰ τοῦ Ζ

29 τε om C. — 34 παντὶ om n. — 36 δὴ n. — 38 λαμβανομένης Bmfnu, corr Ad. — 39 τέλειος ἔσται συλλογισμὸς Bfdmnu. — ὅτι... ὑπάρχειν om n.

34a2 ἄκρον om n. — γίγνονται n. — 3 ἔχοντες u, pr A. — 4 ὅτι καὶ d. — 6 ἔσται καὶ τὸ dn. — 7 ἐχόντων τῶν ὅρων corr A. — 9 ὅτε A. — ὅτ' ἀδ.] ὅταν δυνατόν pr Bd. — 14 pr καὶ om C. — 18 δυεῖν B. — ἐλάχιστον corr B.

ἐξ ἀνάγκης. καὶ εἰ δυνατὸν δ' ἑκάτερον, καὶ τὸ συμπέρασμα δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἴ τις θείη τὸ μὲν Α τὰς προτάσεις, τὸ δὲ Β τὸ συμπέρασμα, συμβαίνοι ἂν οὐ μόνον ἀναγκαίου τοῦ Α ὄντος καὶ τὸ Β εἶναι ἀναγκαῖον, ἀλλὰ καὶ δυνατοῦ δυνατόν.

Τούτου δὲ δειχθέντος, φανερὸν ὅτι ψεύδους ὑποτεθέντος καὶ μὴ ἀδυνάτου καὶ τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ὑπόθεσιν ψεῦδος ἔσται καὶ οὐκ ἀδύνατον. οἷον εἰ τὸ Α ψεῦδος μέν ἐστι μὴ μέντοι ἀδύνατον, ὄντος δὲ τοῦ Α τὸ Β ἐστί, καὶ τὸ Β ἔσται ψεῦδος μέν, οὐ μέντοι ἀδύνατον. ἐπεὶ γὰρ δέδεικται ὅτι εἰ τοῦ Α ὄντος τὸ Β ἔστι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ Α ἔσται τὸ Β δυνατόν, ὑπόκειται δὲ τὸ Α δυνατὸν εἶναι, καὶ τὸ Β ἔσται δυνατόν· εἰ γὰρ ἀδύνατον, ἅμα δυνατὸν ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον.

Διωρισμένων δὴ τούτων ὑπαρχέτω τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχέσθω· ἀνάγκη οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ κείσθω ὡς ὑπάρχον· τοῦτο δὲ ψεῦδος μέν, οὐ μέντοι ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν Α μὴ ἐνδέχεται τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ ὑπάρχει τῷ Γ, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ἀνάγκη ἄρα τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι· ψεύδους γὰρ τεθέντος καὶ οὐκ ἀδυνάτου τὸ συμβαῖνόν ἐστιν ἀδύνατον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ποιῆσαι τὸ ἀδύνατον, θέντας τῷ Γ τὸ Β ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, κἂν τῷ Γ παντὶ ἐνδέχοιτο τὸ Α. ἀλλ' ὑπέκειτο μὴ παντὶ ἐγχωρεῖν.

Δεῖ δὲ λαμβάνειν τὸ παντὶ ὑπάρχον μὴ κατὰ χρόνον ὁρίσαντας, οἷον νῦν ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἁπλῶς· διὰ τοιούτων γὰρ προτάσεων καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιοῦμεν, ἐπεὶ κατά γε τὸ νῦν λαμβανομένης τῆς προτάσεως οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ ἴσως κωλύει ποτὲ καὶ παντὶ κινουμένῳ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, οἷον εἰ μηδὲν ἄλλο κινοῖτο· τὸ δὲ

21 δ' om *C*. — 24 ὄντος ἅμα καὶ *Bn*. — 28 δὲ τοῦ ... ἐστί, καὶ rc supra lit *A*. — 29 μέντοι γε *n*. — 30 δυνατὸν τὸ β *C*. — 31 τὸ ἄρα β *n*. — 35 ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν ἀνάγκη *u*. — 36 ὑπάρχον *i*. — 38 μὲν om *d*. — τῷ] παντὶ τῷ *n*. — 41 ἄρα pr om *d*.

34b1 ὑποτεθέντος *nu*. — 5 κἂν] καὶ *ABCfiu*, ὑπάρχειν καὶ *m*. — παντὶ ἂν ἐνδ. *n*. — ἐνδέχεται *d*. — 7 ὑπάρχειν *n*. — 11 καὶ om *Cn*.

κινούμενον ἐνδέχεται παντὶ ἵππῳ· ἀλλ' ἄνθρωπον οὐδενὶ ἵππῳ ἐνδέχεται. ἔτι ἔστω τὸ μὲν πρῶτον ζῷον, τὸ δὲ μέσον κινούμενον, τὸ δ' ἔσχατον ἄνθρωπος. αἱ μὲν οὖν προτάσεις ὁμοίως ἕξουσι, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ καθόλου ληπτέον ἁπλῶς, καὶ οὐ χρόνῳ διορίζοντας.

Πάλιν ἔστω στερητικὴ πρότασις καθόλου ἡ ΑΒ, καὶ εἰλήφθω τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν τῷ Γ. τούτων οὖν τεθέντων ἀνάγκη τὸ Α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω, τὸ δὲ Β τῷ Γ κείσθω ὑπάρχον, καθάπερ πρότερον. ἀνάγκη δὴ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστ' ἐνδέχοιτ' ἂν τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ· ψεύδους γὰρ τεθέντος ἀδύνατον τὸ συμβαῖνον. οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντίφασις τῆς γενομένης ὑποθέσεως· ἐτέθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς τῆς ἀντικειμένης ἐστὶν ἀντιφάσεως. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α κόραξ, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β διανοούμενον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἄνθρωπος. οὐδενὶ δὴ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχει· οὐδὲν γὰρ διανοούμενον κόραξ. τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδέχεται τῷ Γ· παντὶ γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ διανοεῖσθαι. ἀλλὰ τὸ Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ τῷ Γ· οὐκ ἄρα τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἀλλ' οὐδ' ἀναγκαῖον ἀεί. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α κινούμενον, τὸ δὲ Β ἐπιστήμη, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ ἄνθρωπος. τὸ μὲν οὖν Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, καὶ οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη μηδένα κινεῖσθαι ἄνθρωπον, ἀλλ'
p. 35 οὐκ ἀνάγκη τινά. δῆλον οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμά ἐστι τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ληπτέον δὲ βέλτιον τοὺς ὅρους.

Ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαῖνον, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ

---

13 παντὶ τῷ ἵππῳ n. — 18 ἁπλῶς] ἀορίστως C. — διορίζοντι ABd, διορίζοντας corr C. — 28 ἐστιν pr om d. — 29 ὑπετέθη n. — 31 φάσεως inu, corr AC. — 33 μὲν ἐφ' ᾧ α n. — 36 pr τὸ] ἐνδέχεται τὸ n. 35a1 οὐκ rc u. — ὅτι om d. — τοῦ] τὸ u.

ἐνδέχεσθαι προτάσεως ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ Γ. οὕτω μὲν οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων οὐδὲν ἔσται ἀναγκαῖον· ἐὰν δ' ἀντιστραφῇ τὸ ΒΓ καὶ ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμὸς ὥσπερ πρότερον· ὁμοίως γὰρ ἔχουσιν οἱ ὅροι τῇ θέσει. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ στερητικῶν ὄντων ἀμφοτέρων τῶν διαστημάτων, ἐὰν τὸ μὲν ΑΒ μὴ ὑπάρχῃ, τὸ δὲ ΒΓ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ· δι' αὐτῶν μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων οὐδαμῶς γίνεται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχον, τὸ δὲ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Γ. διὰ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, ἡ δὲ ΑΒ πρότασις ὁμοίως ἔχῃ, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχειν τεθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς, οὔτε στερητικῆς οὔσης οὔτε καταφατικῆς τῆς ΑΒ προτάσεως. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-χιών, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι λευκόν-ζῷον-πίττα.

Φανερὸν οὖν ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, καὶ τῆς μὲν ὑπάρχειν τῆς δ' ἐνδέχεσθαι λαμβανομένης τῶν προτάσεων, ὅταν ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται πρότασις, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, πλὴν ὁτὲ μὲν ἐξ αὐτῶν ὁτὲ δ' ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως. πότε δὲ τούτων ἑκάτερος καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, εἰρήκαμεν. ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τὸ δ' ἐν μέρει ληφθῇ τῶν διαστημάτων, ὅταν μὲν τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθῇ καὶ ἐνδεχόμενον, εἴτ' ἀποφατικὸν εἴτε καταφατικόν, τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν καὶ ὑπάρχον, ἔσται συλλογισμὸς τέλειος, καθάπερ καὶ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ πρότερον. ὅταν δὲ καθόλου μὲν ᾖ τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ὑπάρχον δὲ καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, θάτερον δ' ἐν μέρει καὶ ἐνδεχόμενον, ἐάν τ' ἀποφατικαὶ ἐάν τε καταφατικαὶ τεθῶσιν ἀμφότεραι, ἐάν τε

6 καθάπερ ... 15 ἔσται om *A*. — 8 τῶν *Cnu*. — 10 ἐνδέχεσθαι om *n*. — 13 ὑπάρχειν *n*. — σημαίνειν et συμβαίνειν corr *d*. — 14 οὐδαμῶς om *n*. — 16 post συλλογισμός adi αβγ *n*. — ὑπάρχειν *C*. — 17 ἐνδεχέσθω *n*. — 21 παντὶ om *n*. — alt μὴ del *C*. — 22 οὔσης om *u*. — 27 λαμβάνῃ *n*. — 29 τῆς om *d*.

ἡ μὲν ἀποφατικὴ ἡ δὲ καταφατική, πάντως ἔσται συλλογισμὸς ἀτελής. πλὴν οἱ μὲν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσονται, οἱ δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἔσται δὲ συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τεθεῖσα σημαίνῃ τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐν μέρει στερητικὴ οὖσα τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ, οἷον εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ ΒΓ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι γίνεται συλλογισμός. ὅταν δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν λαμβάνῃ ἡ κατὰ μέρος τεθεῖσα, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-χιών, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-πίττα· διὰ γὰρ τοῦ ἀδιορίστου ληπτέον τὴν ἀπόδειξιν. ἐὰν δὲ τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τὸ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸ μεῖζον, ἐάν τε στερητικὸν ἐάν τε καταφατικὸν ἐάν τ' ἐνδεχόμενον ἐάν θ' ὑπάρχον ὁποτερονοῦν, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν ἐν μέρει ἢ ἀδιόριστοι τεθῶσιν αἱ προτάσεις, εἴτ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνουσαι εἴθ' ὑπάρχειν εἴτ' ἐναλλάξ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ κἀπὶ τῶν πρότερον. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον-λευκόν-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον-λευκόν-ἱμάτιον. φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθέντος ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, τοῦ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον οὐδέποτ' οὐδενός.

16 Ὅταν δ' ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, ὁ μὲν συλλογισμὸς ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, καὶ τέλειος, ὅταν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ ἀναγκαῖον· τὸ δὲ συμπέρασμα κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τιθεμένων, ἐὰν δ' ᾖ τὸ μὲν καταφατικὸν τὸ δὲ στερητικόν, ὅταν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν

---

40 δειχθήσονται corr *A*.
35b1 δὲ καὶ διὰ *Cu*, corr *d*. — τῆς om *f*. — 2 δὲ] γὰρ *i*. — 4 τὸ ὑπάρχον *ACd*, pr *f*. — ἢ μὴ ὑπάρχειν om *ACdn*. — 5 ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν *C*. — 10 ζῷον-λευκόν-πίττα *d*. — 11 ἀορίστου *Ad*. — τὸ om *C*. — 17 ἣ] ἥπερ *Cn*. — καὶ ἐπὶ *d*, ἐπὶ *n*. — 20 καθόλου om *u*. — 23 alt ἡ] ἢ μὴ ὑπάρχειν ἡ *dn*, rec *u*. — 27 τῶν ὅρων om *d*. — 28 pr καὶ om *d*. — τιθεμένων ante alt καὶ *u*.

ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν δὲ τὸ στερητικόν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. τὸ δ' ἐνδέχεσθαι ἐν τῷ συμπεράσματι τὸν αὐτὸν τρόπον ληπτέον ὅνπερ ἐν τοῖς πρότερον. τοῦ δ' ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἕτερον γὰρ τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν.

Ὅτι μὲν οὖν καταφατικῶν ὄντων τῶν ὅρων οὐ γίνεται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, φανερόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ Γ. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ἀτελὴς ὅτι ἐνδέχεται τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ὅτι δ' ἀτελής, ἐκ τῆς ἀποδείξεως δῆλον· τὸν αὐ- p. 36
τὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται ὅνπερ κἀπὶ τῶν πρότερον. πάλιν τὸ μὲν Α ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλ' οὐχ ὅτι ὑπάρχει, καὶ τέλειος, ἀλλ' οὐκ ἀτελής· εὐθὺς γὰρ ἐπιτελεῖται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς προτάσεων. εἰ δὲ μὴ ὁμοιοσχήμονες αἱ προτάσεις, ἔστω πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν Α μηδενὶ ἐνδεχέσθω τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχέσθω. ἀνάγκη δὴ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν ἢ παντὶ ἢ τινί· τῷ δὲ Β ὑπέκειτο μηδενὶ ἐνδέχεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ Α τῷ Γ ἢ παντὶ ἢ τινὶ κεῖται ὑπάρχειν· ὥστ' οὐδενὶ ἢ οὐ παντὶ τῷ Γ τὸ Β ἐνδέχοιτ' ἂν ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ παντὶ ἐξ ἀρχῆς. φανερὸν δ' ὅτι καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν γίνεται συλλογισμός, εἴπερ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. πάλιν ἔστω ἡ καταφατικὴ πρότασις ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν Α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῶν Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ἀλλ' οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἀλλὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι

30 δὲ ἢ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον καὶ C. — 32 καὶ μὴ καθόλου om u. — 34 ὅνπερ καὶ ἐν Cu. — 37 τὸ om C. — 38 τὸ α pr om d. — τὸ μὲν α Cnm. — 40 ἔσται δὴ] ἔσται A, ἔσται δὲ i, ὑπάρχειν C. — σωλλ. ἀτελὴς om C. — ὅτι δ' ἐνδέχεται nm. — ὅτι . . . ἀτελὴς om i.

36a2 καὶ ἐπὶ C. — 7 ὁμοσχήμονες pr An. — αἱ] εἶεν αἱ i. — 8 μηδενὶ ὑπαρχέτω τῷ d. — 9 τῶν β corr A. — ἐξ ἀνάγκης om Cu. — 11 ὑπάρχον n. — τὸ Α, pr C. — 14 οὐ om n. — 15 δ'] οὖν f. — καὶ om f. — 16 γίγνεται n. — ἐπείπερ n. — μὴ pr om d. — 18 τῷ β C.

μὴ ὑπάρχειν· ἥ τε γὰρ πρότασις οὕτως ἐλήφθη ἡ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἄκρου, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀγαγεῖν· εἰ γὰρ ὑποτεθείη τὸ Α τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει διὰ τούτων ἀδύνατον. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ στερητικόν, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ὅταν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται. οὐδ' ὅταν ἄμφω μὲν τεθῇ στερητικά, μὴ ᾖ δ' ἐνδεχόμενον τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅροι δ' οἱ αὐτοί, τοῦ μὲν ὑπάρχειν λευκόν - ζῷον - χιών, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν λευκόν - ζῷον - πίττα.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῶν Γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῶν Γ τὸ Β ἐνδέχεται. ἀλλ' ὑπέκειτό τινι ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ τὸ ἐν μέρει καταφατικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, οἷον τὸ ΒΓ, ἢ τὸ καθόλου ἐν τῷ κατηγορικῷ, οἷον τὸ ΑΒ, οὐκ ἔσται τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καταφατικὸν ἢ στερητικόν, ἐνδεχόμενον, τὸ δ' ἐν μέρει ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον - λευκόν - ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - ἱμάτιον. ὅταν δ' ἀναγκαῖον ᾖ τὸ καθόλου, τὸ δ' ἐν μέρει ἐνδεχόμενον, στερητικοῦ μὲν ὄντος τοῦ καθόλου τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὅροι ζῷον - λευκόν - κόραξ, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - πίττα, καταφατικοῦ δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - κύκνος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - χιών. οὐδ' ὅταν ἀδιόριστοι ληφθῶσιν αἱ προ-

21 ἡ om n. — 22 ἀπαγαγεῖν Cf. — εἰ] ἐάν τε f. — 23 τινὶ] μηδενὶ ABCdfnu. — καὶ] καὶ τὸ α corr B. — 24 μηδενὶ ἐνδέχεσθαι d. — 29 πρὸς τῷ d. — 33 ὅταν μὲν γὰρ Cn. — 34 τῷ C. — β ἀνάγκη ὑπάρχειν d. — 35 τῷ Cn. — 36 δὲ del A. — 37 τῷ α pr om d. — 39 ante ὅταν add αβγ n. — 40 τὸ β . . . οἷον om A.

36b1 ἐν] τὸ ἐν dn. — 2 καὶ om C. — 4 ἢ στερητικὸν ἢ d. — 5 πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ ante οὐκ adi BCnu. — 9 ὅροι om C.

τάσεις ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ζῷον-λευκόν-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - ἄψυχον. καὶ γὰρ τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ καὶ τὸ λευκὸν ἀψύχῳ τινὶ καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. κἀπὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως, ὥστε πρὸς ἅπαντα χρήσιμοι οἱ ὅροι.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός, πλὴν κατὰ μὲν τὸ ὑπάρχειν τιθεμένης τῆς στερητικῆς προτάσεως τοῦ ἐνδέχεσθαι ἦν ὁ συλλογισμός, κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον τῆς στερητικῆς καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοὶ καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι λαμβά- 17
νωσιν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, οὔτε κατηγορικῶν οὔτε στερητικῶν τιθεμένων, οὔτε καθόλου οὔτε κατὰ μέρος· ὅταν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης οὐδέποτ' ἔσται, τῆς δὲ στερητικῆς τῆς καθόλου ἀεί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἡ δ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται τῶν προτάσεων. δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Πρῶτον οὖν δεικτέον ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερητικόν, οἷον εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Α. κείσθω γὰρ τοῦτο, καὶ ἐνδεχέσθω τὸ Β μηδενὶ τῷ Α ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ αἱ ἐναντίαι καὶ αἱ ἀντικείμεναι, τὸ δὲ Β τῷ Α ἐνδέχεται μηδενὶ
ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ Β τῷ Α ὑπάρ- p.37
χειν. τοῦτο δὲ ψεῦδος· οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται,

20 alt τε] τι u, om n. — 21 τοῦ C. — 22 ὁ om n. — 24 ὅτι καὶ C. — ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ C. — 27 λαμβάνωνται m, marg n, corr C. — 31 alt τῆς om C. — 33 προτάσεων. ὅσα γὰρ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ ἐνδεχομένου εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων ῥηθήσεται. δεῖ d. — 34 ὥσπερ καὶ ἐν C. — πρότερον περὶ τῆς ἀντιστροφῆς τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. πρῶτον C. — 36 τῶν Bdnu, corr A. — 37 καὶ om d. — τῶν C. — 38 τῶν n.

37a1 ἂν ἐνδέχοιτο Cn. — ἂν om Ad. — τὸ β om Cdn.

καὶ τόδε τῷδε ἀναγκαῖον· ὥστ' οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν. ἔτι δ' οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν Α τῷ Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Α ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν (καὶ γὰρ ὑπάρχειν), ἄνθρωπον δ' οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ· πολλοῖς γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται ἀντιστρέφον, οἷον εἴ τις ἀξιώσειεν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ Β τῷ Α μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί· φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. εἰ δὲ τοῦτ', ἀληθὲς ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α τὸ Β ὑπάρχειν· ὥστε καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β. τοῦτο δ' ἀδύνατον· οὐ γὰρ εἰ μὴ ἐνδέχεται μηδενὶ τὸ Β τῷ Α, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ διχῶς λέγεται, τὸ μὲν εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει, τὸ δ' εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α μὴ ὑπάρχον οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται τὸ Γ τῷ Δ παντὶ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτό, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, διὰ τοῦτό φαμεν οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν τό τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν ἀντίκειται καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν ἀρχῇ διωρίσαμεν, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. τούτου δὲ ληφθέντος οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον, ὥστ' οὐ γίνεται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν.

Τούτου δὲ δειχθέντος κείσθω τὸ Α τῷ μὲν Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί. διὰ μὲν οὖν τῆς ἀντιστροφῆς οὐκ ἔσται

3 οὐκ] οὐκ ἂν *Ad*. — ἀντιστρέφοι *n*, pr *B*, corr *A*. — 6 ὑπάρχει *C*. — 12 κατάφασις γὰρ *C*. — 13 ἐξ] καὶ ἐξ *B*, καὶ τὸ ἐξ *fi*. — ὑπάρχειν τὸ β *um*, ὑπάρχει τὸ β *u*, ὑπάρχειν *Bd*, ὑπάρξειν τὸ β *C*. — 14 τῷ β *m*. — 15 τῶν α *Cif*. — ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει *C*. — τινὶ om *i*. — τὸ] εἰ μόνον τινὶ (τινὶ μόνον *i*) ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὐ παντί. τὸ *if*. — 16 εἰ om pr *B*. — 16 et 17 ὑπάρχειν *u*, pr *C*. — 16 ὑπάρχει] τῶν α *i*. — ὑπάρχει ... 17 τινὶ om *A*. — 22 ἀλλ'] εἰ τύχοι (τύχῃ *u*), ἀλλ' *nu*. — ἐν om *dn*. — 25 pr ὑπάρχειν om *d*. — τὸ ἐξ corr *C*. — 26 τὸ pr *C*. — 28 μόνον om *AC*. — post τινὶ del aliquid *n*. — καὶ om *Af*.

συλλογισμός· εἴρηται γὰρ ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ τοιαύτη πρότασις. ἀλλ' οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου· τεθέντος γὰρ τοῦ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ Α τῷ Γ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμός, δῆλον ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι ἂν εἴη διὰ τὸ μηδετέραν τῶν προτάσεων εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ οὗτος ἢ καταφατικὸς ἢ στερητικός· οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ. καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος δειχθήσεται διὰ τῶν ὅρων ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, στερητικοῦ δέ, ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἐνδεχόμενον ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α λευκόν, τὸ δὲ Β ἄνθρωπος, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἵππος. τὸ δὴ Α, τὸ λευκόν, ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ Β τῷ Γ οὔτε ὑπάρχειν ἐνδέχεται οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἄνθρωπος. ἀλλ' οὐδ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἂν ἀνάπαλιν τεθῇ τὸ στερητικόν, κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν ἢ στερητικαί· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος ἢ ἀδιόριστοι, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις· ἀεὶ γὰρ ἔσται διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. φανερὸν οὖν ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τιθεμένων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός.

18 Εἰ δ' ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνει, τῆς μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τεθείσης τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι οὐδέποτ' ἔσται συλλογισμός, οὔτε καθόλου τῶν ὅρων οὔτ' ἐν μέρει λαμβανομένων. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν δ' ἡ μὲν καταφατικὴ ἐνδέχεσθαι ἡ δὲ στερητικὴ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει·

36 οὐδενὶ pr *n*. — 38 ἐπεὶ *n*.
37b8 ἄνθρ. ἵππος *d*. — ἐνδέχεται *n*. — 11 κἂν *n*, αν om *d*. — καὶ *A*. — 13 ἐστὶν *d*. — 15 μεταβάλλειν *Ad*, μεταβαλεῖν *C*. — 16 ὅτι om *d*. — 19 σημαίνοι *C*. — 20 τιθεμένης *C*. — 26 ἀντιστρέφοντος *d*. — ὑπάρχει *ABdfu*.

τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνεδέχετο· γίνεται δὴ συλλογισμὸς ὅτι ἐνδέχεται τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν. ἐὰν δ' ἀμφότεραι μὲν ὦσι στερητικαί, σημαίνῃ δ' ἡ μὲν μὴ ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐδὲν συμβαίνει ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως γίνεται συλλογισμὸς ὅτι τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δ' ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαί, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὑγίεια-ζῷον-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ὑγίεια-ἵππος-ἄνθρωπος.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καταφατικὸν ὑπάρχον, εἴτε κα-
p. 38 θόλου εἴτ' ἐν μέρει ληφθέν, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός (τοῦτο δ' ὁμοίως καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δείκνυται τοῖς πρότερον), ὅταν δὲ τὸ στερητικόν, ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. πάλιν ἐὰν ἄμφω μὲν τὰ διαστήματα στερητικὰ ληφθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν προτάσεων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφέντος δὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικόν, ἐν μέρει δὲ ληφθῇ, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οὔτε καταφατικῆς οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσιν ἀδιόριστοι ἢ καταφατικαὶ ἢ ἀποφατικαὶ ἢ κατὰ μέρος. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

19 Ἐὰν δ' ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τῆς μὲν στερητικῆς ἀναγκαίας οὔσης ἔσται συλλογισμός, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει, τῆς δὲ καταφατικῆς οὐκ ἔσται. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφείσης οὖν τῆς στερητικῆς οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνεδέχετο·

---

29 δὲ om *C*. — 30 post ὦσι lit duarum litt *B*. — 31 μὴ ὑπάρχειν om *ACdnu*. — 33 γίγνεται *n*. — 35 πάλιν om *du*.

38a6 τὸ om *d*. — 8 δὲ μὴ ὑπάρχον *A*. — 10 ἑτέρας om *d*. — ἀπροσδιόριστοι *d*. — 11 ἢ ἀποφατικαὶ pr om *A*. — 17 τὸ δὲ *d*. — 19 ὑπάρχει *n*. — ἐνδέχεται *f*.

γίνεται δὴ πάλιν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ὁ συλλογισμὸς ὅτι τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι οὐδ' ὑπάρχει τὸ Β οὐδενὶ τῶν Γ. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν· οὐκοῦν εἰ τὸ Α τῷ Β μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β ὑπάρχει τινὶ τῶν Γ, τὸ Α τῶν Γ τινὶ οὐκ ἐνδέχεται· ἀλλὰ παντὶ ὑπέκειτο ἐνδέχεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται καὶ εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν. πάλιν ἔστω τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, θάτερον δ' ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐνδεχέσθω μηδενί, τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· συμβαίνει γὰρ τὸ Β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α λευκόν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Β ἄνθρωπος, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Γ κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δ' ἐνδέχεται μηδενί· καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. ὅτι μὲν οὖν τοῦ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔστι συλλογισμός, φανερόν· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀναγκαίου· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς συνέβαινεν. ἔτι δὲ καὶ ἐγχωρεῖ τούτων κειμένων τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχειν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Γ ὑπὸ τὸ Β εἶναι, τὸ δὲ Α τῷ μὲν Β παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ δὲ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν Γ εἴη ἐγρηγορός, τὸ δὲ Β ζῷον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Α κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι ἐξ ἀνάγκης κίνησις, ζῴῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται· καὶ πᾶν τὸ ἐγρηγορὸς ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ οὕτως ἐχόντων ἀνάγκη ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῶν ἀντικειμένων καταφάσεων, ὥστ' οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἀνάπαλιν τεθείσης τῆς καταφατικῆς. ἐὰν δ' ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰλήφθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἀντιστραφεισῶν οὖν τῶν προ-

---

20 ὁ om *C*. — 22 ὑπάρξει *Cn*. — τῷ γ *u*. — ὑπάρχον *f*. — 26 τὸ μὲν κατ. *n*. — 27 δ'] δὲ στερητικὸν καὶ *n*. — 30 τῶν *d*. — 31 alt τὸ et 32 pr τὸ om *d*. — 41 ἐγρήγορσις *n*. — 42 ᾧ τὸ α *Cn*.
38b4 φάσεων codices excepto *n*. — 6 ὁμοσχήμονες *n*, pr *AB*.

τάσεων τὸ μὲν Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται· γίνεται δὴ τὸ πρῶτον σχῆμα. κἂν εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν, ὡσαύτως. ἐὰν δὲ κατηγορικαὶ τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τοῦ μὲν γὰρ μὴ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται διὰ τὸ μὴ εἰλῆφθαι στερητικὴν πρότασιν μήτ' ἐν τῷ ὑπάρχειν μήτ' ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ οὕτως ἐχόντων τὸ Β τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει, οἷον εἰ τὸ μὲν Α τεθείη λευκόν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Β κύκνος, τὸ δὲ Γ ἄνθρωπος. οὐδέ γε τῶν ἀντικειμένων καταφάσεων, ἐπεὶ δέδεικται τὸ Β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμὸς ὅλως.

Ὁμοίως δ' ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν· ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν καθόλου τε καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ συλλογισμὸς ἔσται καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν (ἀπόδειξις δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς), ὅταν δὲ τὸ καταφατικόν, οὐδέποτε· τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι καταφατικαί· καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἣ καὶ πρότερον. ὅταν δὲ ἀμφότεραι μὲν στερητικαί, καθόλου δὲ καὶ ἀναγκαία ἡ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαίνουσα, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἐὰν δ' ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῆς μὲν στερητικῆς τῆς καθόλου τιθεμένης ἀναγκαίας ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, οὐ μόνον τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, τῆς δὲ καταφατικῆς οὐδέποτε· καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων ἔν τε τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς
p. 39 ὑπάρχουσι γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. δῆλον

11 ὑπάρχει ACdn. — 16 et 17 μηδ' A. — 17 ἐν om u. — 21 ἀποφάνσεων BCum, corr A, ἀντιφάσεων d, ἀντιφάνσεων pr A, ἀποφάσεων f, καταφάσεων καὶ ἀποφάσεων n. — ἐπειδὴ C. — 24 καὶ ἐπὶ C. — 25 γὰρ om d. — 30 αὐτὴ om u. — 33 τὸ pr om d. — 42 ἐν] τῶν ὅρων ἐν u.

δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοί, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

20 Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι καὶ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων καὶ τῆς ἑτέρας ἔσται συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνωσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐνδέχεσθαι ἡ δ' ὑπάρχειν. ὅταν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ἀναγκαία, ἐὰν μὲν ᾖ καταφατική, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα οὔτε ἀναγκαῖον οὔθ' ὑπάρχον, ἐὰν δ' ᾖ στερητική, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ληπτέον δὲ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον.

Ἔστωσαν δὴ πρῶτον ἐνδεχόμεναι, καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν ἐπὶ μέρους, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐνδέχοιτ' ἄν. ὥστ' εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β, καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ εἰ τὸ μὲν Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δ' ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθείησαν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφεισῶν δὲ τῶν προτάσεων ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ γὰρ τὸ Α καὶ τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταληφθῇ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, πάλιν ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δ' ὁ μέν ἐστι καθόλου τῶν ὅρων ὁ δ' ἐν μέρει, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων ὅνπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς ἐν μέρει προτάσεως ἀντιστραφείσης· εἰ

39a3 εἰρημένων d. — 10 ἡ Cnu. — τοῦ] καὶ τοῦ C. — 11 πρότερον αβγ. ληπτέον Cn. — 14 πρότερον C. — 16 τὸ δὲ] καὶ τὸ Cf. — 18 τῷ β d. — καὶ] ἀνάγκη, καὶ Cn. — καὶ ... β om A. — 19 ἐνδέχεσθαι Cn. — γίγνεται n. — 20 β] β ἐνδέχοιτο Cn. — 21 τῶν β Cn. — 23 ἐὰν ... τεθῶσι C. — 26 β παντὶ τῷ C. — 27 τὸ βγ εἰς ἐνδέχεσθαι C. — μὴ om codd excepto n. — 32 τινὶ τῶν Cn.

γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β, τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδέχεται. καὶ εἰ πρὸς τῷ ΒΓ τεθείη τὸ καθόλου, ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν ΑΓ στερητικὸν εἴη, τὸ δὲ ΒΓ καταφατικόν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δ' ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθείησαν, ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἀντιστραφεισῶν δ' ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὅταν δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη τὸ Α τῷ Β καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον-ἄνθρωπος-λευκόν, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἵππος-ἄνθρωπος-λευκόν, μέσον λευκόν.

21 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ὅτι ἐνδέχεται καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει, συλλογισμὸς δ' ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων τοῖς πρότερον. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικοί, καὶ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ ΒΓ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα, καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐνδέχεται τὸ Α τινὶ τῶν Β ὑπάρχειν· ὅτε γὰρ ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σημαίνοι ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν ΒΓ ὑπάρχειν τὸ δὲ ΑΓ ἐνδέχεσθαι, καὶ εἰ τὸ μὲν ΑΓ στερητικὸν τὸ δὲ ΒΓ κατηγορικόν, ὑπάρχοι δ' ὁποτερονοῦν, ἀμφοτέρως ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα· γίνεται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, δέδεικται δ' ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδέχεσθαι σημαινούσης ἐν αὐτῷ καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. εἰ δὲ τὸ στερητικὸν τεθείη πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καὶ ἄμφω ληφθείη στερητικά, δι' αὐτῶν μὲν τῶν κειμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἀντιστραφέντων δ' ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Εἰ δ' ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων ἡ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν οὐσῶν ἀμφοτέρων, ἢ τῆς μὲν καθόλου

---

34 τῷ *Cf*. — 35 τὸ βγ *Cdfn*. — 38 τεθῶσιν *C*.
39b4 ὅροι] αβγ. ὅροι *n*. — 5 λευκός *Ad*. — τοῦ ... μέσον λευκόν rc mg *n*. — 10 τοῖς] ὃν καὶ ἐν τοῖς *ABdum*, ὡς ἐν τοῖς *C*. — 12 παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω *C*. — 14 τῷ *C*. — 16 ἦν om *A*. — 22 τὸ] τὸ ἐνδεχόμενον codd exc *n*.

στερητικῆς τῆς δ' ἐν μέρει καταφατικῆς, ὁ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῶν συλλογισμῶν· πάντες γὰρ περαίνονται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὥστε φανερὸν ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ δ' ἡ μὲν καταφατικὴ καθόλου ἡ δὲ στερητικὴ ἐν μέρει, διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔσται ἡ ἀπόδειξις. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α ἐνδεχέσθω τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη δὴ τὸ Α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ κεῖται ὑπάρχειν, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν.

p. 40 Ὅταν δ' ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν ἀμφότεραι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἢ καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

22 Εἰ δ' ἐστὶν ἡ μὲν ἀναγκαία τῶν προτάσεων ἡ δ' ἐνδεχομένη, κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων ἀεὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ἔσται συλλογισμός, ὅταν δ' ᾖ τὸ μὲν κατηγορικὸν τὸ δὲ στερητικόν, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν δὲ τὸ στερητικόν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν· τοῦ δ' ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν οὐκ ἔσται συλλογισμός, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἑτέροις σχήμασιν. ἔστωσαν δὴ κατηγορικοὶ πρῶτον οἱ ὅροι, καὶ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἀνάγκη, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἐνδέχεται, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐνδεχόμενον ἔσται καὶ οὐχ ὑπάρχον· οὕτω γὰρ συνέπιπτεν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ τὸ μὲν ΒΓ τεθείη ἀναγκαῖον, τὸ δὲ ΑΓ ἐνδεχόμενον. πάλιν ἔστω τὸ μὲν κατηγορικὸν τὸ δὲ στερητικόν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ κατηγορικόν· καὶ τὸ μὲν Α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα· καὶ γὰρ ἡ στερη-

31 ὁ om *AC*. — 33 τῷ μὲν pr *n*. — 34 τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι *C*. — 36 ὑπάρχοι *h*. — κεῖται marg *d*.
40a1 ἀόριστοι *A*, pr *u*. — 9 μὴ ὑπάρχειν ante καὶ om *n*. — 11 ἑτέροις corr *d*. — δὴ] γὰρ *u*, γὰρ δὴ *d*. — 13 παντὶ] τῷ γ παντὶ *A*, παντὶ τῷ γ *nm*. — 20 τῷ γ *Cnm*. — παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω *C*.

τικὴ πρότασις ἐνδέχεσθαι σημαίνει. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· ὅτε γὰρ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον. εἰ δ' ἡ στερητικὴ πρότασις ἀναγκαία, τὸ συμπέρασμα ἔσται καὶ ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ ΒΓ καταφατικοῦ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα, καὶ ἀναγκαία ἡ στερητικὴ πρότασις. ὅτε δ' οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, συνέβαινε τὸ Α τῷ Γ καὶ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, ὥστε καὶ τὸ Α τῷ Β ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμὸς μεταληφθείσης τῆς προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἐὰν δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται· καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν ὕπνος - ἵππος καθεύδων - ἄνθρωπος, τοῦ μηδενὶ ὕπνος - ἵππος ἐγρηγορώς - ἄνθρωπος.

Ὁμοίως δ' ἕξει καὶ εἰ ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων ὁ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸ μέσον· κατηγορικῶν μὲν γὰρ ὄντων ἀμφοτέρων τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καὶ ὅταν τὸ μὲν στερητικὸν ληφθῇ τὸ δὲ καταφατικόν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ καταφατικόν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς δείξεως καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος τελειοῦσθαι τοὺς συλλογισμούς, ὥστε καθάπερ ἐν ἐκείνοις, καὶ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμπίπτειν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν καθόλου ληφθὲν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ἐὰν δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται. δειχθήσεται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε καὶ πῶς ἔσται συλλο-

25 τὸ] καὶ τὸ *C*. — 28 παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι *C*. — 29 καὶ] καὶ γὰρ *C*. 30 εἶχον *nfm*. — συμβαίνει *d*. — 31 καὶ μὴ ὑπάρχειν om *A*. — 32 καὶ om *C*. — 37 ἵππος - καθεύδων ἄνθρ. et 38 ἵππ. - ἐγρηγορὼς ἄνθρ. *ABCdu*. — 37 τοῦ δὲ μηδενὶ *C*.

40b5 ἔσται om *f*. — ἀποδείξεως *m*. — καὶ καθόλου rc marg *C*. — καὶ ... καὶ μὴ] ὥσπερ καὶ *n*. — καὶ μὴ καθόλου om *Adfu* et pr *BCd*, post 6 ὄντων ponit *m*.

γισμός, καὶ πότε τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ πότε τοῦ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν τούτοις τοῖς σχήμασι συλλογι- 23 σμοὶ τελειοῦνταί τε διὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμῶν καὶ εἰς τούτους ἀνάγονται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δ' ἁπλῶς πᾶς συλλογισμὸς οὕτως ἔχει, νῦν ἔσται φανερόν, ὅταν δειχθῇ πᾶς γινόμενος διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων.

Ἀνάγκη δὴ πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμὸν ἢ ὑπάρχον τι ἢ μὴ ὑπάρχον δεικνύναι, καὶ τοῦτο ἢ καθόλου ἢ κατὰ μέρος, ἔτι ἢ δεικτικῶς ἢ ἐξ ὑποθέσεως. τοῦ δ' ἐξ ὑποθέσεως μέρος τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. πρῶτον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶν· τούτων γὰρ δειχθέντων φανερὸν ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον καὶ ὅλως τῶν ἐξ ὑποθέσεως.

Εἰ δὴ δέοι τὸ Α κατὰ τοῦ Β συλλογίσασθαι ἢ ὑπάρχον ἢ μὴ ὑπάρχον, ἀνάγκη λαβεῖν τι κατά τινος. εἰ μὲν οὖν τὸ Α κατὰ τοῦ Β ληφθείη, τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔσται εἰλημμένον. εἰ δὲ κατὰ τοῦ Γ, τὸ δὲ Γ κατὰ μηδενός, μηδ' ἄλλο κατ' ἐκείνου, μηδὲ κατὰ τοῦ Α ἕτερον, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· τῷ γὰρ ἓν καθ' ἑνὸς ληφθῆναι οὐδὲν συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. ὥστε προσληπτέον καὶ ἑτέραν πρότασιν. ἐὰν μὲν οὖν ληφθῇ τὸ Α κατ' ἄλλου ἢ ἄλλο κατὰ τοῦ Α, ἢ κατὰ τοῦ Γ ἕτερον, εἶναι μὲν συλλογισμὸν οὐδὲν κωλύει, πρὸς μέντοι τὸ Β οὐκ ἔσται διὰ τῶν εἰλημμένων. οὐδ' ὅταν τὸ Γ ἑτέρῳ, κἀκεῖνο ἄλλῳ, καὶ τοῦτο ἑτέρῳ, μὴ συνάπτῃ δὲ πρὸς τὸ Β, οὐδ' οὕτως ἔσται πρὸς τὸ Β συλ- p. 41 λογισμός. ὅλως γὰρ εἴπομεν ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἔσται συλλογισμὸς ἄλλου κατ' ἄλλου μὴ ληφθέντος τινὸς μέσου, ὃ πρὸς ἑκάτερον ἔχει πως ταῖς κατηγορίαις· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἁπλῶς ἐκ προτάσεών ἐστιν, ὁ δὲ πρὸς

14 ἐνδέχεται *C.* — 17 οὖν om *d.* — 18 τε om *Adfu.* — καθόλου rc supra vs *n.* — 19 ἄγονται *A*, pr *d.* — 24 τι] τινὶ *n.* — 25 τοῦ δ' ἐξ ὑποθέσεως pr om *n.* — 26 μέρος ἐστὶ τὸ *Cn.* — τὸ] ὁ *f.* — τοῦ om *Vat* 199. — 27 τούτων γὰρ δειχθέντων om *C.* — 30 δὲ *f.* — ἢ] ὡς *f.* — 31 ἢ μὴ ὑπάρχον om pr *A.* — 33 δὲ τὸ α κατὰ *C.* — 35 τὸ *C*, pr *A.*
41a2 ὅλως] τοῦ α. ὅλως *Bfu.* — εἴπωμεν pr *A*, corr *B.*

τόδε συλλογισμὸς ἐκ τῶν πρὸς τόδε προτάσεων, ὁ δὲ τοῦδε πρὸς τόδε διὰ τῶν τοῦδε πρὸς τόδε προτάσεων. ἀδύνατον δὲ πρὸς τὸ B λαβεῖν πρότασιν μηδὲν μήτε κατηγοροῦντας αὐτοῦ μήτ' ἀπαρνουμένους, ἢ πάλιν τοῦ A πρὸς τὸ B μηδὲν κοινὸν λαμβάνοντας ἀλλ' ἑκατέρου ἴδια ἄττα κατηγοροῦντας ἢ ἀπαρνουμένους. ὥστε ληπτέον τι μέσον ἀμφοῖν, ὃ συνάψει τὰς κατηγορίας, εἴπερ ἔσται τοῦδε πρὸς τόδε συλλογισμός. εἰ οὖν ἀνάγκη μέν τι λαβεῖν πρὸς ἄμφω κοινόν, τοῦτο δ' ἐνδέχεται τριχῶς (ἢ γὰρ τὸ A τοῦ Γ καὶ τὸ Γ τοῦ B κατηγορήσαντας, ἢ τὸ Γ κατ' ἀμφοῖν, ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ Γ), ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα σχήματα, φανερὸν ὅτι πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ εἰ διὰ πλειόνων συνάπτοι πρὸς τὸ B· ταὐτὸ γὰρ ἔσται σχῆμα καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ δεικτικοὶ περαίνονται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων, φανερόν· ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον, δῆλον ἔσται διὰ τούτων. πάντες γὰρ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνοντες τὸ μὲν ψεῦδος συλλογίζονται, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀντιφάσεως τεθείσης, οἷον ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ ἴσα τοῖς ἀρτίοις συμμέτρου τεθείσης. τὸ μὲν οὖν ἴσα γίνεσθαι τὰ περιττὰ τοῖς ἀρτίοις συλλογίζεται, τὸ δ' ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον ἐξ ὑποθέσεως δείκνυσιν, ἐπεὶ ψεῦδος συμβαίνει διὰ τὴν ἀντίφασιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίσασθαι, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ὥστ' ἐπεὶ τοῦ ψεύδους γίνεται συλλογισμὸς δεικτικὸς ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγομένοις, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται, τοὺς δὲ δεικτικοὺς πρότερον εἴπομεν ὅτι διὰ τούτων περαίνονται τῶν σχημάτων, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοὶ διὰ τούτων ἔσονται τῶν σχημάτων. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐξ ὑποθέσεως· ἐν ἅπασι γὰρ ὁ μὲν συλλογισμὸς γίνεται πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον, τὸ

6 τόδε] τοῦτο bis *f.* — 7 τόνδε διὰ pr *B.* — 9 αὐτῶν *f.* — 12 ὃς *Au.* — 15 κατηγορήσαντες *C.* — 16 φανερὸν οὖν ὅτι pr *C.* — 17 ὡς *d.* — γενέσθαι *d.* — 18 εἰ om pr *C.* — 19 τὸ αὐτὸ *f.* — 21 οἱ om *d.* — διὰ] πάντες διὰ *f.* — 28 γενέσθαι *f.* — 36 φανερὸν οὖν ὅτι pr *B.* — καὶ om *f.*

δ' ἐξ ἀρχῆς περαίνεται δι' ὁμολογίας ἢ τινος ἄλλης ὑποθέσεως. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές, πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα b συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τριῶν τῶν προειρημένων σχημάτων. τούτου δὲ δειχθέντος δῆλον ὡς ἅπας τε συλλογισμὸς ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος καὶ ἀνάγεται εἰς τοὺς ἐν τούτῳ καθόλου συλλογισμούς.

24 Ἔτι τε ἐν ἅπαντι δεῖ κατηγορικόν τινα τῶν ὅρων εἶναι καὶ τὸ καθόλου ὑπάρχειν· ἄνευ γὰρ τοῦ καθόλου ἢ οὐκ ἔσται συλλογισμὸς ἢ οὐ πρὸς τὸ κείμενον, ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται. κείσθω γὰρ τὴν μουσικὴν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν. εἰ μὲν οὖν ἀξιώσειεν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν μὴ προσθεὶς τὸ πᾶσαν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· εἰ δὲ τινὰ ἡδονήν, εἰ μὲν ἄλλην, οὐδὲν πρὸς τὸ κείμενον, εἰ δ' αὐτὴν ταύτην, τὸ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνει. μᾶλλον δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς διαγράμμασιν, οἷον ὅτι τοῦ ἰσοσκελοῦς ἴσαι αἱ πρὸς τῇ βάσει. ἔστωσαν εἰς τὸ κέντρον ἠγμέναι αἱ ΑΒ. εἰ οὖν ἴσην λαμβάνοι τὴν ΑΓ γωνίαν τῇ ΒΔ μὴ ὅλως ἀξιώσας ἴσας τὰς τῶν ἡμικυκλίων, καὶ πάλιν τὴν Γ τῇ Δ μὴ πᾶσαν προσλαβὼν τὴν τοῦ τμήματος, ἔτι ἀπ' ἴσων οὐσῶν τῶν ὅλων γωνιῶν καὶ ἴσων ἀφῃρημένων ἴσας εἶναι τὰς λοιπὰς [τὰς ΕΖ], τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται, ἐὰν μὴ λάβῃ ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσων ἀφαιρουμένων ἴσα λείπεσθαι. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπαντι δεῖ τὸ καθόλου ὑπάρχειν, καὶ ὅτι τὸ μὲν καθόλου ἐξ ἁπάντων τῶν ὅρων καθόλου δείκνυται, τὸ δ' ἐν μέρει καὶ οὕτως κἀκείνως, ὥστ' ἐὰν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα καθόλου, καὶ τοὺς ὅρους ἀνάγκη καθόλου εἶναι, ἐὰν δ' οἱ ὅροι καθόλου, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα μὴ εἶναι καθόλου. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν ἀνάγκη γίνεσθαι τῷ συμπεράσματι. λέγω δ' οὐ μόνον τῷ καταφατικὴν

40 ἄλλης τινὸς d.
41b2 τῶν τριῶν τῶν Cf. — 6 ὅτι n. — τε om d. — δὲ ἐν ἅπασι m. — 7 γὰρ ἂν τοῦ C. — τοῦ] τῆς d. — 8 προκείμενον Cf. — 10 προσθῇς pr B, προστιθεὶς f. — 12 προκείμενον Cdf. — 16 λαμβάνει Cf, λαμβάνῃ d. — 17 τὰς om d. — 18 ἔτι] ἔτι δ' C. — 19 καὶ τῶν ἀφῃρ. n. — 20 τὰς πρὸς τοῖς εζ n, τὰς ἐξ pr d. — 21 λαμβάνῃ f. — τῶν om d. — alt ἴσων om Af. — 22 λείπεσθαι ἴσα f. — τὸ om f. — 24 ὥστε ἂν A. — 27 καθόλου εἶναι marg corr d. — ὅτι καὶ f. — 28 ἀνάγκη ὁμοίως d. — 29 μόνον τὸ n.

εἶναι ἢ στερητικήν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκαίαν ἢ ὑπάρχουσαν ἢ ἐνδεχομένην. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας.

Φανερὸν δὲ καὶ ἁπλῶς πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός, καὶ πότε δυνατὸς καὶ πότε τέλειος, καὶ ὅτι συλλογισμοῦ ὄντος ἀναγκαῖον ἔχειν τοὺς ὅρους κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων.

25 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις ἔσται διὰ τριῶν ὅρων καὶ οὐ πλειόνων, ἐὰν μὴ δι' ἄλλων καὶ ἄλλων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα γίνηται, οἷον τὸ Ε διά τε τῶν ΑΒ καὶ διὰ τῶν ΓΔ, ἢ διὰ τῶν ΑΒ καὶ ΑΓ καὶ ΒΓ· πλείω γὰρ μέσα τῶν αὐτῶν οὐδὲν εἶναι κωλύει. τούτων δ' ὄντων οὐχ εἷς ἀλλὰ p. 42 πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοί. ἢ πάλιν ὅταν ἑκάτερον τῶν ΑΒ διὰ συλλογισμοῦ ληφθῇ, οἷον τὸ Α διὰ τῶν ΔΕ καὶ πάλιν τὸ Β διὰ τῶν ΖΘ. ἢ τὸ μὲν ἐπαγωγῇ τὸ δὲ συλλογισμῷ. ἀλλὰ καὶ οὕτως πλείους οἱ συλλογισμοί· πλείω γὰρ τὰ συμπεράσματά ἐστιν, οἷον τό τε Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ. εἰ δ' οὖν μὴ πλείους ἀλλ' εἷς, οὕτω μὲν ἐνδέχεται γενέσθαι διὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ὡς δὲ τὸ Γ διὰ τῶν ΑΒ, ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τὸ Ε συμπεπερασμένον ἐκ τῶν ΑΒΓΔ. οὐκοῦν ἀνάγκη τι αὐτῶν ἄλλο πρὸς ἄλλο εἰλῆφθαι, τὸ μὲν ὡς ὅλον τὸ δ' ὡς μέρος· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον, ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ ἀναγκαῖον οὕτως τινὰς ἔχειν τῶν ὅρων. ἐχέτω οὖν τὸ Α οὕτως πρὸς τὸ Β. ἔστιν ἄρα τι ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα. οὐκοῦν ἤτοι τὸ Ε ἢ τῶν ΓΔ θάτερον ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ μὲν τὸ Ε, ἐκ τῶν ΑΒ μόνον ἂν εἴη ὁ συλλογισμός, τὰ δὲ ΓΔ εἰ μὲν ἔχει οὕτως ὥστ' εἶναι τὸ μὲν ὡς ὅλον τὸ δ' ὡς μέρος, ἔσται τι καὶ ἐξ ἐκείνων, καὶ ἤτοι τὸ Ε ἢ τῶν ΑΒ θάτερον ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ μὲν τὸ Ε ἢ τῶν ΑΒ θάτερον, ἢ πλείους ἔσονται οἱ συλλογισμοί, ἢ ὡς ἐνεδέχετο ταὐτὸ διὰ πλειόνων ὅρων περαίνεσθαι συμβαίνει· εἰ δ' ἄλλο τι παρὰ ταῦτα, πλείους ἔσονται καὶ ἀσύναπτοι οἱ συλλογισμοὶ πρὸς ἀλλή-

---

30 *στερητικὴν εἶναι, ἀλλὰ f.* — *τῷ* om *n.* — 31 *δεῖ* om *n.* — 34 *τινας* pr *d.* — 37 *αὐτὸ* om *f.* — 39 *καὶ αγ* rc supra vs *Bu*, om *A.* — *αβ καὶ αγ καὶ διὰ τῶν βγ* corr *A.* — *ἢ διὰ τῶν αβ καὶ αγ καὶ διὰ τῶν βγ Vat* 199. — 40 *οὐχὶ C.*

42a3 *θ* corr *n.* — 6 *γίνεσθαι Cdn.* — 9 alt *ἄλλο* pr om *AB.* — 12 *ἄρα*] *πάντως d.* — 14 *αβ*] *δύο n.* — *μόνφον C,* corr vult *A,* ut vs 31. — 15 *ὁ* pr om *d.* — 21 *πλείους τε ἔσονται C.* — *οἱ* om *ABdu.*

λους. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοι τὸ Γ πρὸς τὸ Δ ὥστε ποιεῖν συλλογισμόν, μάτην ἔσται εἰλημμένα, εἰ μὴ ἐπαγωγῆς ἢ κρύψεως ἤ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων χάριν. εἰ δ' ἐκ τῶν ΑΒ μὴ τὸ Ε ἀλλ' ἄλλο τι γίνεται συμπέρασμα, ἐκ δὲ τῶν ΓΔ ἢ τούτων θάτερον ἢ ἄλλο παρὰ ταῦτα, πλείους τε οἱ συλλογισμοὶ γίνονται καὶ οὐ τοῦ ὑποκειμένου· ὑπέκειτο γὰρ εἶναι τοῦ Ε τὸν συλλογισμόν. εἰ δὲ μὴ γίνεται ἐκ τῶν ΓΔ μηδὲν συμπέρασμα, μάτην τε εἰλῆφθαι αὐτὰ συμβαίνει καὶ μὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι τὸν συλλογισμόν. ὥστε φανερὸν ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις καὶ πᾶς συλλογισμὸς ἔσται διὰ τριῶν ὅρων μόνον.

Τούτου δ' ὄντος φανεροῦ, δῆλον ὡς καὶ ἐκ δύο προτάσεων καὶ οὐ πλειόνων· οἱ γὰρ τρεῖς ὅροι δύο προτάσεις, εἰ μὴ προσλαμβάνοιτο, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, πρὸς τὴν τελείωσιν τῶν συλλογισμῶν. φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ συλλογιστικῷ μὴ ἄρτιαί εἰσιν αἱ προτάσεις δι' ὧν γίνεται τὸ συμπέρασμα τὸ κύριον (ἔνια γὰρ τῶν ἄνωθεν συμπερασμάτων ἀναγκαῖον εἶναι προτάσεις), οὗτος ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν.

Κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων τῶν συλλογισμῶν, ἅπας ἔσται συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων μὲν ἀρτίων ἐξ ὅρων δὲ περιττῶν· ἑνὶ γὰρ πλείους οἱ ὅροι τῶν προτάσεων. ἔσται δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα ἡμίση τῶν προτάσεων. ὅταν δὲ διὰ προσυλλογισμῶν περαίνηται ἢ διὰ πλειόνων μέσων συνεχῶν, οἷον τὸ ΑΒ διὰ τῶν ΓΔ, τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὡσαύτως ἑνὶ ὑπερέξει τὰς προτάσεις (ἢ γὰρ ἔξωθεν ἢ εἰς τὸ μέσον τεθήσεται ὁ παρεμπίπτων ὅρος· ἀμφοτέρως δὲ συμβαίνει ἑνὶ ἐλάττω εἶναι τὰ διαστήματα τῶν ὅρων), αἱ δὲ προτάσεις ἴσαι τοῖς διαστήμασιν· οὐ μέντοι αἰεὶ αἱ μὲν ἄρτιαι ἔσονται οἱ δὲ περιττοί, ἀλλ' ἐναλλάξ, ὅταν μὲν αἱ προτάσεις ἄρτιαι, περιττοὶ οἱ ὅροι, ὅταν δ' οἱ ὅροι ἄρτιοι, περιτταὶ αἱ προτάσεις· ἅμα γὰρ τῷ ὅρῳ μία προστίθεται πρότασις, ἂν ὁποθενοῦν προστεθῇ ὁ ὅρος. ὥστ'

---

22 ἔχει m. — τῷ δ n. — 25 γίγνεται n, γένηται d. — δὲ corr n. — 26 τοῦτο θάτ. B. — 28 τοῦ] τὸ pr A. — τῶν αβ corr n. — 31 μόνων C, corr n. — 34 ἐλέχθη om A.

42b2 ἐστὶ d. — 6 μέσων μὴ συνεχῶν codd excepto n. — 11 ἀεὶ C. — αἱ μὲν om A et pr d. — 14 ἐὰν n.

ἐπεὶ αἱ μὲν ἄρτιαι οἱ δὲ περιττοὶ ἦσαν, ἀνάγκη παραλλάττειν τῆς αὐτῆς προσθέσεως γινομένης. τὰ δὲ συμπεράσματα οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἕξει τάξιν οὔτε πρὸς τοὺς ὅρους οὔτε πρὸς τὰς προτάσεις· ἑνὸς γὰρ ὅρου προστιθεμένου συμπεράσματα προστεθήσεται ἑνὶ ἐλάττω τῶν προϋπαρχόντων ὅρων· πρὸς μόνον γὰρ τὸν ἔσχατον οὐ ποιεῖ συμπέρασμα, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας, οἷον εἰ τῷ ΑΒΓ πρόσκειται τὸ Δ, εὐθὺς καὶ συμπεράσματα δύο πρόσκειται, τό τε πρὸς τὸ Α καὶ τὸ πρὸς τὸ Β. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων. κἂν εἰς τὸ μέσον δὲ παρεμπίπτῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον· πρὸς ἕνα γὰρ μόνον οὐ ποιήσει συλλογισμόν. ὥστε πολὺ πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν ὅρων ἔσται καὶ τῶν προτάσεων.

26 Ἐπεὶ δ' ἔχομεν περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί, καὶ ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι καὶ ποσαχῶς δείκνυται, φανερὸν ἡμῖν ἐστὶ καὶ ποῖον πρόβλημα χαλεπὸν καὶ ποῖον εὐεπιχείρητον· τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων περαινόμενον ῥᾷον, τὸ δ' ἐν ἐλάττοσι καὶ δι' ἐλαττόνων δυσεπιχειρητότερον. τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν τὸ καθόλου διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυται μόνου, καὶ διὰ τούτου μοναχῶς· τὸ δὲ στερητικὸν διά τε τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ μέσου, καὶ διὰ μὲν τοῦ πρώτου μοναχῶς, διὰ δὲ τοῦ μέσου διχῶς· τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου, μοναχῶς μὲν διὰ τοῦ πρώτου, τριχῶς δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. τὸ δὲ στερητικὸν τὸ κατὰ μέρος ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται, πλὴν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἅπαξ, ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ ἐν τῷ μὲν διχῶς ἐν τῷ δὲ τριχῶς. φανε-
p. 43 ρὸν οὖν ὅτι τὸ καθόλου κατηγορικὸν κατασκευάσαι μὲν χαλεπώτατον, ἀνασκευάσαι δὲ ῥᾷστον. ὅλως δ' ἐστὶν ἀναιροῦντι μὲν τὰ καθόλου τῶν ἐν μέρει ῥᾴω· καὶ γὰρ ἢν μηδενὶ καὶ ἢν τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, ἀνῄρηται· τούτων δὲ τὸ μὲν τινὶ μὴ ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται, τὸ δὲ μηδενὶ ἐν τοῖς δυσίν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἀπὶ τῶν στερητικῶν· καὶ γὰρ εἰ παντὶ καὶ εἰ τινί, ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· τοῦτο δ' ἦν ἐν δύο σχή-

22 προσκείσεται n. — 23 καὶ ἐπὶ n. — 24 ποιεῖ d. — 27 οἱ] εἰσὶ οἱ n. — καὶ ποῖον . . . 28 ἡμῖν ἐστὶ om A. — 30 π τ ώ σεων corr B. — 36 καταφατικὸν καὶ διὰ Bu. — 39 μοναχῶς, ἐν δὲ n.

43a1 τὸ om A. — 2 ῥᾷον n. — 3 et 4 εἰ corr d. — 4 μὴ τινὶ n. — 7 δυσὶ n.

μασιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει μοναχῶς, ἢ παντὶ ἢ μηδενὶ δείξαντα ὑπάρχειν. κατασκευάζοντι δὲ ῥᾴω τὰ ἐν μέρει· καὶ γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων. ὅλως τε οὐ δεῖ λανθάνειν ὅτι ἀνασκευάσαι μὲν δι' ἀλλήλων ἔστι καὶ τὰ καθόλου διὰ τῶν ἐν μέρει καὶ ταῦτα διὰ τῶν καθόλου, κατασκευάσαι δ' οὐκ ἔστι διὰ τῶν κατὰ μέρος τὰ καθόλου, δι' ἐκείνων δὲ ταῦτ' ἔστιν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἀνασκευάζειν ἐστὶ τοῦ κατασκευάζειν ῥᾷον.

Πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς καὶ διὰ πόσων ὅρων καὶ προτάσεων, καὶ πῶς ἐχουσῶν πρὸς ἀλλήλας, ἔτι δὲ ποῖον πρόβλημα ἐν ἑκάστῳ σχήματι καὶ ποῖον ἐν πλείοσι καὶ ποῖον ἐν ἐλάττοσι δείκνυται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. πῶς δ' εὐπορήσομεν αὐτοὶ πρὸς τὸ τιθέμενον ἀεὶ συλλογι- **27**
σμῶν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχάς, νῦν ἤδη λεκτέον· οὐ γὰρ μόνον ἴσως δεῖ τὴν γένεσιν θεωρεῖν τῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιεῖν.

Ἁπάντων δὴ τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι τοιαῦτα ὥστε κατὰ μηδενὸς ἄλλου κατηγορεῖσθαι ἀληθῶς καθόλου, οἷον Κλέων καὶ Καλλίας καὶ τὸ καθ' ἕκαστον καὶ αἰσθητόν, κατὰ δὲ τούτων ἄλλα (καὶ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ζῷον ἑκάτερος τούτων ἐστί)· τὰ δ' αὐτὰ μὲν κατ' ἄλλων κατηγορεῖται, κατὰ δὲ τούτων ἄλλα πρότερον οὐ κατηγορεῖται· τὰ δὲ καὶ αὐτὰ ἄλλων καὶ αὐτῶν ἕτερα, οἷον ἄνθρωπος Καλλίου καὶ ἀνθρώπου ζῷον. ὅτι μὲν οὖν ἔνια τῶν ὄντων κατ' οὐδενὸς πέφυκε λέγεσθαι, δῆλον· τῶν γὰρ αἰσθητῶν σχεδὸν ἕκαστόν ἐστι τοιοῦτον ὥστε μὴ κατηγορεῖσθαι κατὰ μηδενός, πλὴν ὡς κατὰ συμβεβηκός· φαμὲν γάρ ποτε τὸ λευκὸν ἐκεῖνο Σωκράτην εἶναι καὶ τὸ προσιὸν Καλλίαν. ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω πορευομένοις ἵσταταί ποτε, πάλιν ἐροῦμεν· νῦν δ' ἔστω τοῦτο κείμενον. κατὰ μὲν οὖν τούτων οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενον ἕτερον, πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν, ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἄλλων· οὐδὲ τὰ καθ' ἕκαστα κατ' ἄλλων, ἀλλ' ἕτερα κατ' ἐκείνων. τὰ δὲ μεταξὺ δῆλον ὡς ἀμφοτέρως ἐνδέχεται· καὶ γὰρ αὐτὰ κατ'

---

9 δείξαντι n, corr A. — 10 ἐν om Cu. — 13 alt τῶν] τῆς pr d. — 27 pr καὶ om m. — 28 ἑκατέρας n, ἑκάτερον m. — 34 κατὰ om Af.

ἄλλων καὶ ἄλλα κατὰ τούτων λεχθήσεται, καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις εἰσὶ μάλιστα περὶ τούτων.

b Δεῖ δὴ τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον οὕτως ἐκλαμβάνειν, ὑποθέμενον αὐτὸ πρῶτον καὶ τοὺς ὁρισμούς τε καὶ ὅσα ἴδια τοῦ πράγματός ἐστιν, εἶτα μετὰ τοῦτο ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. οἷς δ' αὐτὸ μὴ ἐνδέχεται, οὐκ ἐκληπτέον διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ στερητικόν. διαιρετέον δὲ καὶ τῶν ἑπομένων ὅσα τε ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ὅσα ὡς ἴδια καὶ ὅσα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖται, καὶ τούτων ποῖα δοξαστικῶς καὶ ποῖα κατ' ἀλήθειαν· ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλειόνων τοιούτων εὐπορῇ τις, θᾶττον ἐντεύξεται συμπεράσματι, ὅσῳ δ' ἂν ἀληθεστέρων, μᾶλλον ἀποδείξει. δεῖ δ' ἐκλέγειν μὴ τὰ ἑπόμενα τινί, ἀλλ' ὅσα ὅλῳ τῷ πράγματι ἕπεται, οἷον μὴ τί τινὶ ἀνθρώπῳ ἀλλὰ τί παντὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται· διὰ γὰρ τῶν καθόλου προτάσεων ὁ συλλογισμός. ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος ἄδηλον εἰ καθόλου ἡ πρότασις, διωρισμένου δὲ φανερόν. ὁμοίως δ' ἐκλεκτέον καὶ οἷς αὐτὸ ἕπεται ὅλοις, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. αὐτὸ δὲ τὸ ἑπόμενον οὐ ληπτέον ὅλον ἕπεσθαι, λέγω δ' οἷον ἀνθρώπῳ πᾶν ζῷον ἢ μουσικῇ πᾶσαν ἐπιστήμην, ἀλλὰ μόνον ἁπλῶς ἀκολουθεῖν, καθάπερ καὶ προτεινόμεθα· καὶ γὰρ ἄχρηστον θάτερον καὶ ἀδύνατον, οἷον πάντα ἄνθρωπον εἶναι πᾶν ζῷον ἢ δικαιοσύνην ἅπαν ἀγαθόν. ἀλλ' ᾧ ἕπεται, ἐπ' ἐκείνου τὸ παντὶ λέγεται. ὅταν δ' ὑπό τινος περιέχηται τὸ ὑποκείμενον ᾧ τὰ ἑπόμενα δεῖ λαβεῖν, τὰ μὲν τῷ καθόλου ἑπόμενα ἢ μὴ ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον ἐν τούτοις — εἴληπται γὰρ ἐν ἐκείνοις· ὅσα γὰρ ζῴῳ, καὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται, καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχει, ὡσαύτως, τὰ δὲ περὶ ἕκαστον ἴδια ληπτέον· ἔστι γὰρ ἄττα τῷ εἴδει ἴδια παρὰ τὸ γένος· ἀνάγκη γὰρ τοῖς ἑτέροις εἴδεσιν ἴδια ἄττα ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῷ καθόλου ἐκλεκτέον οἷς ἕπεται τὸ περιεχόμενον, οἷον ζῴῳ οἷς ἕπεται ἄνθρωπος· ἀνάγκη γάρ, εἰ

42 δειχθήσεται n. — 43 περὶ τούτων εἰσὶ μάλιστα C. — μάλιστά εἰσι d.

43b1 δὲ n. — ἕκαστον τούτων οὕτως nm. — 2 ὑποτιθέμενον corr Bu. — 6 ἔτι ληπτέον n. — 7 ὡς om ABCdun. — 10 ἂν om C. — 11 ἀληθέστερον pr B. — 12 ὅλῳ om n. — 13 τί τῷ παντὶ C, corr d, qui τί pr omisit. — 23 προκείμενον n. — 29 δεῖ corr d. — 30 ζῷον d. — γὰρ] μὲν γὰρ n.

ἀνθρώπῳ ἀκολουθεῖ τὸ ζῷον, καὶ τούτοις ἅπασιν ἀκολουθεῖν. οἰκειότερα δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκλογῆς. ληπτέον δὲ καὶ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑπόμενα καὶ οἷς ἕπεται· τῶν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προβλημάτων καὶ ὁ συλλογισμὸς ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων, ἢ πασῶν ἢ τινῶν· ὅμοιον γὰρ ἑκάστου τὸ συμπέρασμα ταῖς ἀρχαῖς. ἔτι τὰ πᾶσιν ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον· οὐ γὰρ ἔσται συλλογισμὸς ἐξ αὐτῶν. δι' ἣν δ' αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις ἔσται δῆλον.

Κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένοις κατά τινος ὅλου 28 τοῦ μὲν κατασκευαζομένου βλεπτέον εἰς τὰ ὑποκείμενα, καθ' ὧν αὐτὸ τυγχάνει λεγόμενον, οὗ δὲ δεῖ κατηγορεῖσθαι, ὅσα τούτῳ ἕπεται· ἂν γάρ τι τούτων ᾖ ταὐτόν, ἀνάγκη θάτερον θατέρῳ ὑπάρχειν. ἢν δὲ μὴ ὅτι παντὶ ἀλλ' ὅτι τινί, οἷς ἕπεται ἑκάτερον· εἰ γάρ τι τούτων ταὐτόν, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. p. 44 ὅταν δὲ μηδενὶ δέῃ ὑπάρχειν, ὃ μὲν οὐ δεῖ ὑπάρχειν, εἰς ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι· ἢ ἀνάπαλιν, ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, εἰς ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι, ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἑπόμενα. τούτων γὰρ ὄντων τῶν αὐτῶν ὁποτερωνοῦν, οὐδενὶ ἐνδέχεται θατέρῳ θάτερον ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ ὁτὲ μὲν ὁ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμός, ὁτὲ δ' ὁ ἐν τῷ μέσῳ. ἐὰν δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ᾧ μὲν μὴ ὑπάρχειν, οἷς ἕπεται, ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ δυνατὸν αὐτῷ ὑπάρχειν· εἰ γάρ τι τούτων εἴη ταὐτόν, ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μᾶλλον δ' ἴσως ὧδ' ἔσται τῶν λεγομένων ἕκαστον φανερόν. ἔστω γὰρ τὰ μὲν ἑπόμενα τῷ Α ἐφ' ὧν Β, οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' ὧν Γ, ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν Δ· πάλιν δὲ τῷ Ε τὰ μὲν ὑπάρχοντα, ἐφ' οἷς Ζ, οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' οἷς Η, ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' οἷς Θ. εἰ μὲν οὖν ταὐτό τι ἔσται τῶν Γ τινὶ τῶν Ζ, ἀνάγκη τὸ Α παντὶ τῷ Ε ὑπάρχειν· τὸ μὲν γὰρ Ζ παντὶ τῷ Ε, τῷ

39 μὲν om A. — 40 κατηγορουμένου corr B. — 42 κἂν corr d.
44a2 ᾧ codd excepto m. — οὐ] μὴ corr B, om m. — εἰς ἃ] εἰς τὰ ἑπόμενα, ὃ δὲ δεῖ μὴ ὑπάρχειν εἰς ἃ codd, sed ᾧ δὲ δ. μ. ὑπ. pr A. — 3 μὴ pr om d. — ἐνδέχηται Ad. — αὐτὸ u. — ὃ μὲν οὐ δεῖ ὑπ. m. — μὴ om pr ABu. — 5 pr εἰς om ACdu, pr B. — ἐνδέχηται d. — ᾧ pr C. — μὴ supra vs C pr manu. — μὴ] δεῖ m, δεῖ μὴ C Laur 72, 12, del B. — ὃ δὲ μὴ corr A. — 6 ὁποτέρων ABdfum Laur 72, 12, pr C. — 9 μὲν μὴ] μὲν δεῖ corr B, pr C, μὲν δεῖ μὴ nmf Laur. — 14 ἃ . . . ἐνδέχεται corr u. — 15 ἐφ' ὧν corr B. — 17 ταὐτόν C. — pr τῶν] τῷ corr u.

δὲ Γ παντὶ τὸ Α, ὥστε παντὶ τῷ Ε τὸ Α. εἰ δὲ τὸ Γ καὶ τὸ Η ταὐτόν, ἀνάγκη τινὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρχειν· τῷ μὲν γὰρ Γ τὸ Α, τῷ δὲ Η τὸ Ε παντὶ ἀκολουθεῖ. εἰ δὲ τὸ Ζ καὶ τὸ Δ ταὐτόν, οὐδενὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρξει ἐκ προσυλλογισμοῦ· ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν καὶ τὸ Ζ τῷ Δ ταὐτόν, οὐδενὶ τῶν Ζ ὑπάρξει τὸ Α, τὸ δὲ Ζ παντὶ τῷ Ε. πάλιν εἰ τὸ Β καὶ τὸ Θ ταὐτόν, οὐδενὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρξει· τὸ γὰρ Β τῷ μὲν Α παντί, τῷ δ' ἐφ' ᾧ τὸ Ε οὐδενὶ ὑπάρξει· ταὐτὸ γὰρ ἦν τῷ Θ, τὸ δὲ Θ οὐδενὶ τῶν Ε ὑπῆρχεν. εἰ δὲ τὸ Δ καὶ τὸ Η ταὐτόν, τὸ Α τινὶ τῶν Ε οὐχ ὑπάρξει· τῷ γὰρ Η οὐχ ὑπάρξει, ὅτι οὐδὲ τῷ Δ· τὸ δὲ Η ἐστὶν ὑπὸ τὸ Ε, ὥστε τινὶ τῶν Ε οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τῷ Η τὸ Β ταὐτόν, ἀντεστραμμένος ἔσται συλλογισμός· τὸ μὲν γὰρ Ε τῷ Α ὑπάρξει παντί — τὸ γὰρ Β τῷ Α, τὸ δὲ Ε τῷ Β (ταὐτὸ γὰρ ἦν τῷ Η)· τὸ δὲ Α τῷ Ε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τινὶ δ' ἀνάγκη διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τῇ καθόλου κατηγορίᾳ τὴν κατὰ μέρος.

Φανερὸν οὖν ὅτι εἰς τὰ προειρημένα βλεπτέον ἑκατέρου καθ' ἕκαστον πρόβλημα· διὰ τούτων γὰρ ἅπαντες οἱ συλλογισμοί. δεῖ δὲ καὶ τῶν ἑπομένων, καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον, εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὰ καθόλου μάλιστα βλέπειν, οἷον τοῦ μὲν Ε μᾶλλον εἰς τὸ ΚΖ ἢ εἰς τὸ Ζ μόνον, τοῦ δὲ Α εἰς τὸ ΚΓ ἢ εἰς τὸ Γ μόνον. εἰ μὲν γὰρ τῷ ΚΖ ὑπάρχει τὸ Α, καὶ τῷ Ζ καὶ τῷ Ε ὑπάρχει· εἰ δὲ τούτῳ μὴ ἕπεται, ἐγχωρεῖ τῷ Ζ ἕπεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ὧν αὐτὸ ἀκολουθεῖ σκεπτέον· εἰ μὲν γὰρ τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα ἕπεται, εἰ δὲ μὴ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ ταῦτα ἐγχωρεῖ.

Δῆλον δὲ καὶ ὅτι διὰ τῶν τριῶν ὅρων καὶ τῶν δύο προτάσεων ἡ σκέψις, καὶ διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. δείκνυται γὰρ ὑπάρχειν μὲν παντὶ τῷ Ε τὸ Α, ὅταν τῶν Γ καὶ Ζ ταὐτόν τι ληφθῇ. τοῦτο δ' ἔσται

---

20 ταὐτό n. — 21 τῷ . . . ε rc ante εἰ u. — 26 τῷ δ' corr Af, τὸ δ' Bdun. — 27 ἦν τὸ B, pr u. — ὑπάρχειν n. — 29 ὑπάρξει τὸ α, ὅτι Cf. — 30 ὑπάρξει τὸ α. εἰ Laur 72, 12. — τὸ η τῷ m. — 31 ἀντεστραμμένως γίνεται ὁ συλλ. f. — ἔσται ὁ συλλ. dnm. — ε] η fm, pr Bdn, u incert. — 32 pr α corr B. — ὑπάρχει C. — τὸ μὲν γὰρ C. — α] α παντί· ταὐτὸ γὰρ τὸ η τῷ β m. — β παντί, ταὐτὸ C. — 33 η] η τὸ β m. — 34 τὴν καθόλου κατηγορίαν τῇ Bu. — 39 alt τὰ om n.
44b9 καὶ τῶν ζ C.

μέσον, ἄκρα δὲ τὸ *Α* καὶ *Ε*· γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. τινὶ δέ, ὅταν τὸ *Γ* καὶ τὸ *Η* ληφθῇ ταὐτόν. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα· μέσον γὰρ τὸ *Η* γίνεται. μηδενὶ δέ, ὅταν τὸ *Δ* καὶ *Ζ* ταὐτόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ πρῶτον σχῆμα καὶ τὸ μέσον, τὸ μὲν πρῶτον ὅτι οὐδενὶ τῷ *Ζ* ὑπάρχει τὸ *Α*, εἴπερ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, τὸ δὲ *Ζ* παντὶ τῷ *Ε*, τὸ δὲ μέσον ὅτι τὸ *Δ* τῷ μὲν *Α* οὐδενὶ τῷ δὲ *Ε* παντὶ ὑπάρχει. τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν τὸ *Δ* καὶ *Η* ταὐτὸν ᾖ. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ *Α* οὐδενὶ τῷ *Η* ὑπάρξει, τὸ δὲ *Ε* παντὶ τῷ *Η*. φανερὸν οὖν ὅτι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες, καὶ ὅτι οὐκ ἐκλεκτέον ὅσα πᾶσιν ἕπεται, διὰ τὸ μηδένα γίνεσθαι συλλογισμὸν ἐξ αὐτῶν. κατασκευάζειν μὲν γὰρ ὅλως οὐκ ἦν ἐκ τῶν ἑπομένων, ἀποστερεῖν δ' οὐκ ἐνδέχεται διὰ τοῦ πᾶσιν ἑπομένου· δεῖ γὰρ τῷ μὲν ὑπάρχειν τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι αἱ ἄλλαι σκέψεις τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἄχρειοι πρὸς τὸ ποιεῖν συλλογισμόν, οἷον εἰ τὰ ἑπόμενα ἑκατέρῳ ταὐτά ἐστιν, ἢ εἰ οἷς ἕπεται τὸ *Α*, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ *Ε*, ἢ ὅσα πάλιν μὴ ἐγχωρεῖ ἑκατέρῳ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς διὰ τούτων. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἑπόμενα ταὐτά, οἷον τὸ *Β* καὶ τὸ *Ζ*, τὸ μέσον γίνεται σχῆμα κατηγορικὰς ἔχον τὰς προτάσεις· εἰ δ' οἷς ἕπεται τὸ *Α*, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ *Ε*, οἷον τὸ *Γ* καὶ τὸ *Θ*, τὸ πρῶτον σχῆμα στερητικὴν ἔχον τὴν πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον πρότασιν. εἰ δ' ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ, οἷον τὸ *Δ* καὶ τὸ *Θ*, στερητικαὶ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ἢ ἐν τῷ πρώτῳ ἢ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. οὕτως δ' οὐδαμῶς συλλογισμός.

Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ὁποῖα ταὐτὰ ληπτέον τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ οὐχ ὁποῖα ἕτερα ἢ ἐναντία, πρῶτον μὲν ὅτι τοῦ μέσου χάριν ἡ ἐπίβλεψις, τὸ δὲ μέσον οὐχ ἕτερον ἀλλὰ ταὐτὸν δεῖ λαβεῖν. εἶτα ἐν ὅσοις καὶ συμβαίνει γί- p. 45

13 καὶ τὸ ζ *Cd*. — πρ. ἔσται σχ. *n*. — 14 pr τὸ] καὶ τὸ *C*. — 21 γίγνεσθαι *n*. — ἐξ αὐτῶν (quae del vult) διὰ τῶν *d*. — 23 τῶν πασῶν ἑπομένων *C*. — 26 ἀχρεῖοι *Cdu*. — ποιῆσαι *d*. — 31 τὰς] ἀμφοτέρας τὰς *n*. — 33 pr τὸ pr om *A*. — 36 οὐδαμῶς ἔσται συλλ. *n*. — 38 ὅτι om *ABCdufnm*. — ταῦτα pr *BC*. — τὰ om corr *C*. — 39 καὶ] καὶ ὁποῖα ἕτερα καὶ *u*. — ἕτερα om *u*. — 40 ἐπίσκεψις *C*.
45a1 καὶ om *n*.

νεσθαι συλλογισμὸν τῷ ληφθῆναι ἐναντία ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἰς τοὺς προειρημένους ἅπαντα ἀναχθήσεται τρόπους, οἷον εἰ τὸ B καὶ τὸ Z ἐναντία ἢ μὴ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ἔσται μὲν γὰρ τούτων ληφθέντων συλλογισμὸς ὅτι οὐδενὶ τῶν E τὸ A ὑπάρχει, ἀλλ' οὐκ ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ἐκ τοῦ προειρημένου τρόπου· τὸ γὰρ B τῷ μὲν A παντὶ τῷ δὲ E οὐδενὶ ὑπάρξει, ὥστ' ἀνάγκη ταὐτὸ εἶναι τὸ B τινὶ τῶν Θ. πάλιν εἰ τὸ B καὶ H μὴ ἐγχωρεῖ τῷ αὐτῷ παρεῖναι, ὅτι τινὶ τῶν E οὐχ ὑπάρξει τὸ A· καὶ γὰρ οὕτως τὸ μέσον ἔσται σχῆμα· τὸ γὰρ B τῷ μὲν A παντὶ τῷ δὲ E οὐ τινὶ ὑπάρξει, ὥστ' ἀνάγκη τὸ B ταὐτόν τινι εἶναι τῶν Θ. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ B καὶ τὸ H τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν οὐδὲν διαφέρει ἢ τὸ B τῶν Θ τινὶ ταὐτὸν εἶναι· πάντα γὰρ εἴληπται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ E ὑπάρχειν.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐξ αὐτῶν μὲν τούτων τῶν ἐπιβλέψεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, ἀνάγκη δ' εἰ τὸ B καὶ τὸ Z ἐναντία, ταὐτόν τινι εἶναι τὸ B τῶν Θ καὶ τὸν συλλογισμὸν γίνεσθαι διὰ τούτων. συμβαίνει δὴ τοῖς οὕτως ἐπισκοποῦσι προσεπιβλέπειν ἄλλην ὁδὸν τῆς ἀναγκαίας διὰ τὸ λανθάνειν τὴν ταὐτότητα τῶν B καὶ τῶν Θ.

29 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχουσι καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγοντες συλλογισμοὶ τοῖς δεικτικοῖς· καὶ γὰρ οὗτοι γίνονται διὰ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. καὶ ἡ αὐτὴ ἐπίβλεψις ἐν ἀμφοῖν· ὃ γὰρ δείκνυται δεικτικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔστι συλλογίσασθαι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων, καὶ ὃ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ δεικτικῶς, οἷον ὅτι τὸ A οὐδενὶ τῶν E ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τινὶ ὑπάρχειν· οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ B παντὶ τῷ A, τὸ δὲ A τινὶ τῶν E, τὸ B τινὶ τῶν E ὑπάρξει· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν ὅτι τινὶ ὑπάρχει· εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν E τὸ A, τὸ δὲ E παντὶ τῷ H, οὐδενὶ τῶν

3 ἅπαν d, pr B, ἅπαντ' n, ἅπαντας mfu, corr B. — ἀπαναχθήσεται pr A, ἀχθήσεται u. — 4 alt τὸ om n. — 6 ε τὸ om d. — 8 ταὐτὸν C. — 9 καὶ τὸ η C. — ἐγχωρῇ Ad. — 11 γὰρ καὶ οὕτως C. — 12 ε] η ACdmf, corr Bu. — οὐ τινὶ] οὐδενὶ codd. — 14 τινὶ τὸ αὐτὸ d. — 17 οὖν] μὲν οὖν m. — τούτων del m. — 18 ἀνάγκη δ' εἰ] ἐὰν δὲ ACdfm. — alt τὸ et 19 τὸν om n. — 20 γίγνεσθαι n. — δὲ n. — 21 προσεπιβλέπειν Af, pr B, προβλέπειν u. — περίοδον d. — 24 γὰρ] γὰρ καὶ C. — 26 ἐπίσκεψις ἐπ' C, ἐπίσκεψις ἐν n. — 27 διὰ] καὶ διὰ n. — 30 τῷ ε τὸ n.

Η ὑπάρξει τὸ Α· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προβλημάτων· ἀεὶ γὰρ ἔσται καὶ ἐν ἅπασιν ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεῖξις ἐκ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. καὶ καθ' ἕκαστον πρόβλημα ἡ αὐτὴ σκέψις δεικτικῶς τε βουλομένῳ συλλογίσασθαι καὶ εἰς ἀδύνατον ἀγαγεῖν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἀμφότεραι αἱ ἀποδείξεις, οἷον εἰ δέδεικται μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ Ε τὸ Α, ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ Β τινὶ τῶν Ε ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον· ἐὰν ληφθῇ τῷ μὲν Ε μηδενὶ τῷ δὲ Α παντὶ ὑπάρχειν τὸ Β, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ τῷ Ε τὸ Α ὑπάρξει. πάλιν εἰ δεικτικῶς συλλελόγισται τὸ Α τῷ Ε μηδενὶ ὑπάρχειν, ὑποθεμένοις ὑπάρχειν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται οὐδενὶ ὑπάρχον. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων· ἐν ἅπασι γὰρ ἀνάγκη κοινόν τινα λαβεῖν ὅρον ἄλλον τῶν ὑποκειμένων, πρὸς ὃν ἔσται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμός, ὥστ' ἀντιστραφείσης ταύτης τῆς προτάσεως, τῆς δ' ἑτέρας ὁμοίως ἐχούσης, δεικτικὸς ἔσται ὁ συλλογισμὸς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. διαφέρει γὰρ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον, ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ κατ' ἀλήθειαν ἀμφότεραι τίθενται αἱ προτάσεις, ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ ἀδύνατον ψευδῶς ἡ μία.

Ταῦτα μὲν οὖν ἔσται μᾶλλον φανερὰ διὰ τῶν ἑπομένων, ὅταν περὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγωμεν· νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω δῆλον, ὅτι εἰς ταὐτὰ βλεπτέον δεικτικῶς τε βουλομένῳ συλλογίζεσθαι καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγαγεῖν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς τοῖς ἐξ ὑποθέσεως, οἷον ὅσοι κατὰ μετάληψιν ἢ κατὰ ποιότητα, ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις ἔσται ἡ σκέψις, ὁ δὲ τρόπος ὁ αὐτὸς τῆς ἐπιβλέψεως. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ διελεῖν ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως.

Δείκνυται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν προβλημάτων οὕτως, ἔστι δὲ καὶ ἄλλον τρόπον ἔνια συλλογίσασθαι τούτων, οἷον τὰ καθόλου διὰ τῆς κατὰ μέρος ἐπιβλέψεως ἐξ ὑποθέσεως. εἰ γὰρ τὰ Γ καὶ τὰ Η ταὐτὰ εἴη, μόνοις δὲ ληφθείη τοῖς

37 εἰς τὸ ἀδ. *n*. — 41 φανερὸν γὰρ ὅτι pr *n*.
45b3 διὰ] τινὶ διὰ *Bu*. — 4 ἀνάγκη τοῖς δι' ἀδυνάτου κοινὸν *n*. — 7 δεικτικῶς *d*. — 8 pr ὁ om *C*. — 11 ψευδὴς *d*. — 12 μᾶλλον φανερώτερα *Cd*. — 14 ταῦτα codices, ταὐτὰ corr *C*. — βουλομένοις *n*. — 15 ἄγειν *n*. — 20 δὲ pr om *n*. — δεῖ om *A*. — 24 τὰ] τὸ bis *n*.

Η τὸ Ε ὑπάρχειν, παντὶ ἂν τῷ Ε τὸ Α ὑπάρχοι· καὶ πάλιν εἰ τὰ Δ καὶ Η ταὐτά, μόνων δὲ τῶν Η τὸ Ε κατηγοροῖτο, ὅτι οὐδενὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρξει. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ οὕτως ἐπιβλεπτέον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἐνδεχομένων· ἡ γὰρ αὐτὴ σκέψις, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται τῇ τάξει τοῦ τ' ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ ὑπάρχειν ὁ συλλογισμός. ληπτέον δ' ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα δυνατὰ δ' ὑπάρχειν· δέδεικται γὰρ ὅτι καὶ διὰ τούτων γίνεται ὁ τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων οὐ μόνον ὅτι ἐγχωρεῖ διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ γίνεσθαι πάντας τοὺς συλλογισμούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι δι' ἄλλης ἀδύνατον. ἅπας μὲν γὰρ συλλογισμὸς δέδεικται διά τινος τῶν προειρημένων σχημάτων γινόμενος, ταῦτα δ' οὐκ ἐγχωρεῖ δι' ἄλλων συσταθῆναι πλὴν διὰ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον· ἐκ τούτων γὰρ
p. 46 αἱ προτάσεις καὶ ἡ τοῦ μέσου λῆψις, ὥστ' οὐδὲ συλλογισμὸν ἐγχωρεῖ γίνεσθαι δι' ἄλλων.

30 Ἡ μὲν οὖν ὁδὸς κατὰ πάντων ἡ αὐτὴ καὶ περὶ φιλοσοφίαν καὶ περὶ τέχνην ὁποιανοῦν καὶ μάθημα· δεῖ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα καὶ οἷς ὑπάρχει περὶ ἑκάτερον ἀθρεῖν, καὶ τούτων ὡς πλείστων εὐπορεῖν, καὶ ταῦτα διὰ τῶν τριῶν ὅρων σκοπεῖν, ἀνασκευάζοντα μὲν ὡδί, κατασκευάζοντα δὲ ὡδί, κατὰ μὲν ἀλήθειαν ἐκ τῶν κατ' ἀλήθειαν διαγεγραμμένων ὑπάρχειν, εἰς δὲ τοὺς διαλεκτικοὺς συλλογισμοὺς ἐκ τῶν κατὰ δόξαν προτάσεων. αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν καθόλου μὲν εἴρηνται, ὃν τρόπον τ' ἔχουσι καὶ ὃν τρόπον δεῖ θηρεύειν αὐτάς, ὅπως μὴ βλέπωμεν εἰς ἅπαντα τὰ λεγόμενα, μηδ' εἰς ταὐτὰ κατασκευάζοντες καὶ ἀνασκευάζοντες, μηδὲ κατασκευάζοντές τε κατὰ παντὸς ἢ τινὸς καὶ ἀνασκευάζοντες ἀπὸ πάντων ἢ τινῶν, ἀλλ' εἰς ἐλάττω καὶ ὡρισμένα, καθ' ἕκαστον δὲ ἐκλέγειν τῶν ὄντων, οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ ἐπιστήμης. ἴδιαι δὲ καθ' ἑκάστην αἱ πλεῖσται. διὸ τὰς

---

26 τὰ] το *Af.* — καὶ τὸ η *f.* — μόνον *Cd.* — τὸ] τὰ *n.* — 31 ὁ om *n.* — 35 δὲ] δ' ἕξει *nf.*

46a3 μέθοδος *n.* — 5 ἕκαστον *um.* — 12 πάντα *C.* — 13 αὐτὰ *A.* — καὶ ἀνασκευάζοντες om *A.* — 14 τε] τὸ *n.* — 16 καθ'] καὶ καθ' *n.* — 17 ἰδίᾳ codices. — δὲ καὶ καθ' *B*, pr *C.* — ἕκαστον *n.* — αἱ] εἰσὶν αἱ codices.

μὲν ἀρχὰς τὰς περὶ ἕκαστον ἐμπειρίας ἐστὶ παραδοῦναι. λέγω δ' οἷον τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης· ληφθέντων γὰρ ἱκανῶς τῶν φαινομένων οὕτως εὑρέθησαν αἱ ἀστρολογικαὶ ἀποδείξεις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἄλλην ὁποιανοῦν ἔχει τέχνην τε καὶ ἐπιστήμην. ὥστε ἂν ληφθῇ τὰ ὑπάρχοντα περὶ ἕκαστον, ἡμέτερον ἤδη τὰς ἀποδείξεις ἑτοίμως ἐμφανίζειν. εἰ γὰρ μηδὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν παραλειφθείη τῶν ἀληθῶς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν, ἕξομεν περὶ ἅπαντος οὗ μὲν ἔστιν ἀπόδειξις, ταύτην εὑρεῖν καὶ ἀποδεικνύναι, οὗ δὲ μὴ πέφυκεν ἀπόδειξις, τοῦτο ποιεῖν φανερόν.

Καθόλου μὲν οὖν, ὃν δεῖ τρόπον τὰς προτάσεις ἐκλέγειν, εἴρηται σχεδόν· δι' ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τὴν διαλεκτικήν.

31 Ὅτι δ' ἡ διὰ τῶν γενῶν διαίρεσις μικρόν τι μόριόν ἐστι τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν· ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις οἷον ἀσθενὴς συλλογισμός· ὃ μὲν γὰρ δεῖ δεῖξαι αἰτεῖται, συλλογίζεται δ' ἀεί τι τῶν ἄνωθεν. πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους αὐτῇ πάντας, καὶ πείθειν ἐπεχείρουν ὡς ὄντος δυνατοῦ περὶ οὐσίας ἀπόδειξιν γίνεσθαι καὶ τοῦ τί ἐστιν. ὥστ' οὔτε ὅτι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι διαιρουμένους ξυνίεσαν, οὔτε ὅτι οὕτως ἐνεδέχετο ὥσπερ εἰρήκαμεν. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀποδείξεσιν, ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν, δεῖ τὸ μέσον, δι' οὗ γίνεται ὁ συλλογισμός, καὶ ἧττον ἀεὶ εἶναι καὶ μὴ καθόλου τοῦ πρώτου b τῶν ἄκρων· ἡ δὲ διαίρεσις τοὐναντίον βούλεται· τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ ζῷον ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ θνητὸν ἐφ' οὗ Β, καὶ ἀθάνατον ἐφ' οὗ Γ, ὁ δ' ἄνθρωπος, οὗ τὸν λόγον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ Δ. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον· τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ ἂν ᾖ Α, ἅπαν εἶναι ἢ Β ἢ Γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον ἀεὶ διαιρούμενος τίθεται ζῷον εἶναι, ὥστε κατὰ τοῦ Δ τὸ Α λαμβάνει ὑπάρ-

---

18 ἕκ. δι' ἐμπ. d. — 19 ἀστρονομικὴν Cd. — μὲν om Cd. — τῇ ἀστρολογικῇ ἐπιστήμῃ Ad, pr C. — 22 ὥστ' ἐὰν dfnm. — 25 παραληφθῇ pr d, παραληφθείη pr n. — 26 παντὸς n. — 28 μὲν om d. — 29 ἐληλύθαμεν pr d. — 30 διαλεκτήν A. — 36 ante ὡς lit trium litt B. — γενέσθαι n. — 37 ὅ τι codices. — ἐνδέχεσθαι d. — 38 διαιρούμενοι ABCdfu. — συνίεσαν C. — 39 δέηται ABCdu, pr m.
46b3 ἐφ'] μὲν ἐφ' fnm. — 5 τὸν ὅρον n. — τὸ om n. — 7 ἀεὶ om n.

χειν. ὁ μὲν οὖν συλλογισμός ἐστιν ὅτι τὸ Δ ἢ Β ἢ Γ ἅπαν ἔσται, ὥστε τὸν ἄνθρωπον ἢ θνητὸν μὲν ἢ ἀθάνατον ἀναγκαῖον εἶναι, ζῷον θνητὸν δὲ οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' αἰτεῖται· τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει συλλογίσασθαι. καὶ πάλιν θέμενος τὸ μὲν Α ζῷον θνητόν, ἐφ' οὗ δὲ τὸ Β ὑπόπουν, ἐφ' οὗ δὲ τὸ Γ ἄπουν, τὸν δ' ἄνθρωπον τὸ Δ, ὡσαύτως λαμβάνει τὸ μὲν Α ἤτοι ἐν τῷ Β ἢ ἐν τῷ Γ εἶναι (ἅπαν γὰρ ζῷον θνητὸν ἢ ὑπόπουν ἢ ἄπουν ἐστί), κατὰ δὲ τοῦ Δ τὸ Α (τὸν γὰρ ἄνθρωπον ζῷον θνητὸν εἶναι ἔλαβεν)· ὥσθ' ὑπόπουν μὲν ἢ ἄπουν εἶναι ζῷον ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον, ὑπόπουν δ' οὐκ ἀνάγκη, ἀλλὰ λαμβάνει· τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει πάλιν δεῖξαι. καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ διαιρουμένοις τὸ μὲν καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν, καθ' οὗ δ' ἔδει δεῖξαι καὶ τὰς διαφορὰς ἄκρα. τέλος δέ, ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος ἢ ὅ τι ποτ' ἂν ᾖ τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σαφές, ὥστ' ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν ἄλλην ὁδὸν ποιοῦνται πᾶσαν, οὐδὲ τὰς ἐνδεχομένας εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες ὑπάρχειν. φανερὸν δ' ὅτι οὔτ' ἀνασκευάσαι ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἔστιν, οὔτε περὶ συμβεβηκότος ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι, οὔτε περὶ γένους, οὔτ' ἐν οἷς ἀγνοεῖται τὸ πότερον ὡδὶ ἢ ὡδὶ ἔχει, οἷον ἆρ' ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος. ἐὰν γὰρ λάβῃ ὅτι ἅπαν μῆκος ἢ σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον, ἡ δὲ διάμετρος μῆκος, συλλελόγισται ὅτι ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος ἡ διάμετρος. εἰ δὲ λήψεται ἀσύμμετρον, ὃ ἔδει συλλογίσασθαι, λήψεται. οὐκ ἄρα ἔστι δεῖξαι· ἡ μὲν γὰρ ὁδὸς αὕτη, διὰ ταύτης δ' οὐκ ἔστιν. τὸ ἀσύμμετρον ἢ σύμμετρον ἐφ' οὗ Α, μῆκος Β, διάμετρος Γ. φανερὸν οὖν ὅτι οὔτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητήσεως ὁ τρόπος, οὔτ' ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ πρέπειν, ἐν τούτοις ἐστὶ χρήσιμος.

Ἐκ τίνων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γίνονται καὶ πῶς, καὶ εἰς ὁποῖα βλεπτέον καθ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερὸν

---

9 ἢ β pr om *d*. — 10 μὲν] ἢ ἀθάνατον δεῖ λαβεῖν θνητὸν μὲν *n*. — 16 τοῦ] τὸ pr *A*. — 20 καὶ om *Bu*. — δὲ *C*. — αἰεὶ *u*. — 21 αὐτοὺς *n*. — δ' ἔδει] δὲ δεῖ *Cd*, δὲ *B*, δὲ δέοι *n*, corr *m*. — 23 post οὐδὲν del alqd *n*. — 27 ἢ] τι ἢ *n*. — λογίσασθαι pr *d*. — 28 ὡδὶ *Bu*, ὅτι ὡδε *A* Laur 72, 12. — ἢ ὡδε om *A*. — 29 ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος *Bm*, συμμ. ἢ ἀσύμμ. *f* Laur, ἢ συμμ. ἢ ἀσ. *nu*. — 31 ὅτι ἢ ἀσ. *n*. — ἡ διάμετρος om *n*. — 33 αὐτὴ *n*. — 34 ἔστιν] ἔστι δεῖξαι *Cn*. — συμμ. ἢ ἀσύμμ. *Cn*. — 35 β] ἐφ' οὗ β *C*. — γ] ἐφ' οὗ γ, αβγ *C*, γ, αβγ *n*.

ἐκ τῶν εἰρημένων· πῶς δ' ἀνάξομεν τοὺς συλλογισμοὺς εἰς 32 τὰ προειρημένα σχήματα, λεκτέον ἂν εἴη μετὰ ταῦτα· p.47 λοιπὸν γὰρ ἔτι τοῦτο τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ τήν τε γένεσιν τῶν συλλογισμῶν θεωροῖμεν καὶ τοῦ εὑρίσκειν ἔχοιμεν δύναμιν, ἔτι δὲ τοὺς γεγενημένους ἀναλύοιμεν εἰς τὰ προειρημένα σχήματα, τέλος ἂν ἔχοι ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις. συμβήσεται δ' ἅμα καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐπιβεβαιοῦσθαι καὶ φανερώτερα εἶναι, ὅτι οὕτως ἔχει, διὰ τῶν νῦν λεχθησομένων· δεῖ γὰρ πᾶν τὸ ἀληθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμολογούμενον εἶναι πάντῃ.

Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι τὰς δύο προτάσεις ἐκλαμβάνειν τοῦ συλλογισμοῦ (ῥᾷω γὰρ εἰς τὰ μείζω διελεῖν ἢ τὰ ἐλάττω, μείζω δὲ τὰ συγκείμενα ἢ ἐξ ὧν), εἶτα σκοπεῖν ποτέρα ἐν ὅλῳ καὶ ποτέρα ἐν μέρει, καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἰλημμέναι εἶεν, αὐτὸν τιθέντα τὴν ἑτέραν. ἐνίοτε γὰρ τὴν καθόλου προτείναντες τὴν ἐν ταύτῃ οὐ λαμβάνουσιν, οὔτε γράφοντες οὔτ' ἐρωτῶντες· ἢ ταύτας μὲν προτείνουσι, δι' ὧν δ' αὗται περαίνονται, παραλείπουσιν, ἄλλα δὲ μάτην ἐρωτῶσιν. σκεπτέον οὖν εἴ τι περίεργον εἴληπται καί τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται, καὶ τὸ μὲν θετέον τὸ δ' ἀφαιρετέον, ἕως ἂν ἔλθῃ εἰς τὰς δύο προτάσεις· ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν τοὺς οὕτως ἠρωτημένους λόγους. ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ ἐνδεές, ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ δοκοῦσι συλλογίζεσθαι διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, οἷον εἰ ληφθείη μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης μὴ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν, ἐξ ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρουμένων, καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεσθαι· τούτων γὰρ τεθέντων ἀναγκαῖον μὲν τὸ οὐσίας μέρος εἶναι οὐσίαν, οὐ μὴν συλλελόγισται διὰ τῶν εἰλημμένων, ἀλλ' ἐλλείπουσι προτάσεις. πάλιν εἰ ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη ζῷον εἶναι καὶ ζῴου οὐσίαν, ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι· ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται· οὐ γὰρ

47a2 τοῦτο τὸ τῆς *ABdu* et pr *Cm* (τὸ del volunt *Bu*). — 3 θεωροῦμεν *d*. — 11 ῥᾷον *nm*, ῥᾴω pr *C*, corr vult *u*. — 12 ἢ εἰς τὰ *m*. — ἢ τὰ ἐξ *nm*. — ὧν] ὧν σύγκειται corr *A*. — 14 τιθέναι *C* fort corr. — 15 προτείναντας τὸ ἐν τούτῳ *d*. — τὴν corr *AB*. — αὐτῇ corr *B*. — 16 pr οὔτε ... περαίνονται rc supra lit *A*. — 18 οὖν] δὲ *n*. — 19 καὶ εἴ τι *n*. — 20 εἰς] τις εἰς *Cdfnm*. — 21 ἀγαγεῖν *Adnu*, ἀναγαγεῖν corr *Cm*. — 22 δὲ] δὲ ἡ ἀπάτη γίνεται *n*. — 23 τι post δοκοῦσι *n*. — 25 μὴ] οὐκ *C*. — 28 λείπουσι *n*.

ἔχουσιν αἱ προτάσεις ὡς εἴπομεν. ἀπατώμεθα δ' ἐν τοῖς τοιούτοις διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλογισμὸς ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον ἢ ὁ συλλογισμός· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς ἀναγκαῖον, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐ πᾶν συλλογισμός. ὥστ' οὐκ εἴ τι συμβαίνει τεθέντων τινῶν, πειρατέον ἀνάγειν εὐθύς, ἀλλὰ πρῶτον ληπτέον τὰς δύο προτάσεις, εἶθ' οὕτω διαιρετέον εἰς τοὺς ὅρους, μέσον δὲ θετέον τῶν ὅρων τὸν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι λεγόμενον· ἀνάγκη γὰρ τὸ μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῇ καὶ κατηγορῆται τὸ μέσον, ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ, ἄλλο δ' ἐκείνου ἀπαρνῆται, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· ἐὰν δὲ καὶ κατηγορῇ καὶ ἀπαρνῆται ἀπό τινος, τὸ μέσον· ἐὰν δ' ἄλλα ἐκείνου κατηγορῆται, ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται τὸ δὲ κατηγορῆται, τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ εἶχεν ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ μέσον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις· ὁ γὰρ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται ταὐτὸ πλεονάκις, ὅτι οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐ γὰρ εἴληπται μέσον. ἐπεὶ δ' ἔχομεν ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι περαίνεται τῶν προβλημάτων, καὶ ἐν τίνι τὸ καθόλου καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει, φανερὸν ὡς οὐκ εἰς ἅπαντα τὰ σχήματα βλεπτέον, ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅσα δ' ἐν πλείοσι περαίνεται, τῇ τοῦ μέσου θέσει γνωριοῦμεν τὸ σχῆμα.

33 Πολλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει περὶ τοὺς συλλογισμοὺς διὰ τὸ ἀναγκαῖον, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, ἐνίοτε δὲ παρὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως· ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. οἷον εἰ τὸ Α κατὰ τοῦ Β λέγεται καὶ τὸ Β κατὰ τοῦ Γ· δόξειε γὰρ ἂν οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων εἶναι συλλογισμός, οὐ γίνεται δ' οὔτ' ἀναγκαῖον οὐδὲν οὔτε συλλογισμός. ἔστω γὰρ ἐφ' ᾧ Α τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐφ' ᾧ δὲ Β διανοητὸς Ἀριστομένης, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ Ἀριστομένης. ἀληθὲς δὴ τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν· ἀεὶ γάρ ἐστι διανοητὸς Ἀριστομένης.

33 ἀναγκαῖός Cd. — 34 ὁ ... συλλογισμὸς rc supra lit A. — πᾶς om n. — post πᾶς lit duarum litt B. — ἀναγκαῖος C. — 38 τὸν ὅρον τὸν ἐν Cf.

47b1 κατηγοροίη καὶ d. — μὲν κατηγοροίη u. — 2 ἔσται d. — 3 καὶ om uf. — κατηγοροίη AC. — 8 λέγηται ACd. — ταὐτὸν C. — 17 θέσεως τῶν ὅρων C. — 21 α] τὸ α A. — 23 ἐστιν ὁ διανοητὸς n.

ἀλλὰ καὶ τὸ Β τῷ Γ· ὁ γὰρ Ἀριστομένης ἐστὶ διανοητὸς Ἀριστομένης. τὸ δ' Α τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει· φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ Ἀριστομένης. οὐ γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἀλλ' ἔδει καθόλου τὴν ΑΒ ληφθῆναι πρότασιν, τοῦτο δὲ ψεῦδος, τὸ ἀξιοῦν πάντα τὸν διανοητὸν Ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι, φθαρτοῦ ὄντος Ἀριστομένους. πάλιν ἔστω τὸ μὲν ἐφ' ᾧ Γ Μίκκαλος, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β μουσικὸς Μίκκαλος, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Α τὸ φθείρεσθαι αὔριον. ἀληθὲς δὴ τὸ Β τοῦ Γ κατηγορεῖν· ὁ γὰρ Μίκκαλός ἐστι μουσικὸς Μίκκαλος. ἀλλὰ καὶ τὸ Α τοῦ Β· φθείροιτο γὰρ ἂν αὔριον μουσικὸς Μίκκαλος. τὸ δέ γε Α τοῦ Γ ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταὐτόν ἐστι τῷ πρότερον· οὐ γὰρ ἀληθὲς καθόλου, Μίκκαλος μουσικὸς ὅτι φθείρεται αὔριον· τούτου δὲ μὴ ληφθέντος οὐκ ἦν συλλογισμός.

Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται ἐν τῷ παρὰ μικρόν· ὡς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τῷδε ὑπάρχειν ἢ τόδε τῷδε παντὶ ὑπάρχειν, συγχωροῦμεν. πολλάκις δὲ διαψεύδεσθαι συμπεσεῖται παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς κατὰ τὴν πρότασιν ὅρους, οἷον εἰ τὸ μὲν Α εἴη ὑγίεια, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β νόσος, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἄνθρωπος. ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν (οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει), καὶ πάλιν ὅτι τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει (πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δεκτικὸς νόσου). δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον τὸ μὴ καλῶς ἐκκεῖσθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὴν λέξιν, ἐπεὶ μεταληφθέντων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις οὐκ ἔσται συλλογισμός, οἷον ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας εἰ τεθείη τὸ ὑγιαῖνον, ἀντὶ δὲ τῆς νόσου τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τῷ νοσοῦντι τὸ ὑγιαίνειν ὑπάρξαι. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος οὐ γίνεται συλλογισμός, εἰ μὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι· τοῦτο δ' οὐκ ἀδύνατον· ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ὑγίειαν. πάλιν ἐπὶ τοῦ μέσου σχήματος ὁμοίως ἔσται τὸ ψεῦδος· τὴν γὰρ ὑγίειαν νόσῳ μὲν οὐδεμιᾷ

34 p. 48

25 δ'] δέ γε m, supra vs B, sed pr manu. — 26 οὐκ ἄρα n. — 27 δεῖ n. — ληφθῆναι τὴν αβ m. — 29 Ἀριστομένη B. — 30 Μίκαλλος d, Μίκαλος u, ut solent. — 34 γε τὸ a m. — ψεῦδος αβγ. τοῦτο n. — 38 ἐν om Cdu et pr AB.
48a3 δὲ om B.

ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ὥστ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ νόσον. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος. καὶ γὰρ ὑγίειαν καὶ νόσον καὶ ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν καὶ ὅλως τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλήλοις δ' ἀδύνατον. τοῦτο δ' ἀνομολογούμενον τοῖς προειρημένοις· ὅτε γὰρ τῷ αὐτῷ πλείω ἐνεδέχετο ὑπάρχειν, ἐνεδέχετο καὶ ἀλλήλοις.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις ἡ ἀπάτη γίνεται παρὰ τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν· μεταληφθέντων γὰρ τῶν κατὰ τὰς ἕξεις οὐδὲν γίνεται ψεῦδος. δῆλον οὖν ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας προτάσεις ἀεὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἀντὶ τῆς ἕξεως μεταληπτέον καὶ θετέον ὅρον.

35 Οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ἀεὶ ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι· πολλάκις γὰρ ἔσονται λόγοι οἷς οὐ κεῖται ὄνομα. διὸ χαλεπὸν ἀνάγειν τοὺς τοιούτους συλλογισμούς. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπατᾶσθαι συμβήσεται διὰ τὴν τοιαύτην ζήτησιν, οἷον ὅτι τῶν ἀμέσων ἐστὶ συλλογισμός. ἔστω τὸ Α δύο ὀρθαί, τὸ ἐφ' ᾧ Β τρίγωνον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἰσοσκελές. τῷ μὲν οὖν Γ ὑπάρχει τὸ Α διὰ τὸ Β, τῷ δὲ Β οὐκέτι δι' ἄλλο· καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς, ὥστ' οὐκ ἔσται μέσον τοῦ ΑΒ ἀποδεικτοῦ ὄντος. φανερὸν γὰρ ὅτι τὸ μέσον οὐχ οὕτως ἀεὶ ληπτέον ὡς τόδε τι, ἀλλ' ἐνίοτε λόγον, ὅπερ συμβαίνει κἀπὶ τοῦ λεχθέντος.

36 Τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ καὶ τοῦτο τῷ ἄκρῳ οὐ δεῖ λαμβάνειν ὡς αἰεὶ κατηγορηθησομένων ἀλλήλων ἢ ὁμοίως τό τε πρῶτον τοῦ μέσου καὶ τοῦτο τοῦ ἐσχάτου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν δ' ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ εἶναι λέγεται καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἴεσθαι χρὴ σημαίνειν καὶ τὸ ὑπάρχειν. οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη. ἔστω γὰρ τὸ Α τὸ μίαν εἶναι ἐπιστήμην, τὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐφ' οὗ Β. τὸ δὴ Α

---

18 νόσοι d. — τῷ om pr A. — 20 τῷ] παντὶ τῷ n. — 21 ἂν ὁμολογούμενον Bn. — 22 ἐνδέχοιτο n. — 27 κατὰ τὴν ἕξιν] ἕξιν μὴ ἔχον rc supra lit A, μετέχον rc adi B. — 30 διὸ] διὸ καὶ n. — 33 ἐστὶ] ἔσται n. — pr τὸ om d. — τὸ δ' ἐφ' C. — 34 δὲ τὸ γ A. — 35 τῷ ante δὲ corr A. — 37 ἀποδεικτικοῦ Adnm, pr BC. — γὰρ] οὖν corr C. — 40 τὸ μέσον pr B. — 41 ἀεὶ dm, corr C.

48b6 τὰ δ' ἐναντία nm, corr A. — ἐναντία τοῖς (quod del volumus) ἀλλήλοις AB. — οὗ τὸ β d.

τῷ Β ὑπάρχει οὐχ ὡς τὰ ἐναντία τὸ μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην, ἀλλ' ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν κατ' αὐτῶν μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην.

Συμβαίνει δ' ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ μέσου τὸ πρῶτον λέγεσθαι, τὸ δὲ μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου μὴ λέγεσθαι, οἷον εἰ ἡ σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, ἡ δὲ σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη. ὁτὲ δὲ τὸ μὲν μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου λέγεται, τὸ δὲ πρῶτον ἐπὶ τοῦ μέσου οὐ λέγεται, οἷον εἰ τοῦ ποιοῦ παντός ἐστιν ἐπιστήμη ἢ ἐναντίου, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ ἐναντίον καὶ ποιόν, συμπέρασμα μὲν ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη οὐδὲ τὸ ποιὸν οὐδὲ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν ταῦτα. ἔστι δὲ ὅτε μήτε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου μήτε τοῦτο κατὰ τοῦ τρίτου, τοῦ πρώτου κατὰ τοῦ τρίτου ὁτὲ μὲν λεγομένου ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου. οἷον εἰ οὗ ἐπιστήμη ἐστίν, ἔστι τούτου γένος, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ γένος. κατηγορεῖται δ' οὐδὲν κατ' οὐδενός. εἰ δ' οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, γένος ἐστὶ τοῦτο, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τἀγαθόν ἐστι γένος. κατὰ μὲν δὴ τοῦ ἄκρου κατηγορεῖται τὸ πρῶτον, κατ' ἀλλήλων δ' οὐ λέγεται. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. οὐ γὰρ ἀεὶ σημαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε τῷδε μὴ εἶναι τόδε τόδε, ἀλλ' ἐνίοτε τὸ μὴ εἶναι τόδε τοῦδε ἢ τόδε τῷδε, οἷον ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις ἢ γενέσεως γένεσις, ἡδονῆς δ' ἔστιν· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις. ἢ πάλιν ὅτι γέλωτος μὲν ἔστι σημεῖον, σημείου δ' οὐκ ἔστι σημεῖον, ὥστ' οὐ σημεῖον ὁ γέλως. ὁμοίως δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις, ἐν ὅσοις ἀναιρεῖται τὸ πρόβλημα τῷ λέγεσθαί πως πρὸς αὐτὸ τὸ γένος. πάλιν ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἔστι χρόνος δέων· θεῷ γὰρ καιρὸς μὲν ἔστι, χρόνος δ' οὐκ ἔστι δέων διὰ τὸ μηδὲν εἶναι θεῷ ὠφέλιμον. ὅρους μὲν γὰρ θετέον καιρὸν καὶ χρόνον δέοντα καὶ θεόν, τὴν δὲ πρότασιν ληπτέον κατὰ τὴν τοῦ ὀνόματος πτῶσιν. ἁπλῶς γὰρ τοῦτο λέγομεν κατὰ πάντων, ὅτι τοὺς μὲν ὅρους ἀεὶ θετέον κατὰ

12 ἐστὶν ἐπ. . . . ὅτι τοῦ rc supra lit A. — alt ἐπιστήμη om df. — συμπέρασμα . . . ἐπιστήμη om m. — 20 ὅτε om Adn, pr Bu. — alt τοῦ om Cf. — 26 τὸ ἀγαθόν n. — 29 τόδε τῷδε n. — 37 ὠφέλιμα n. — 40 ὅτι] οἷον m.

τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων, οἷον ἄνθρωπος ἢ ἀγαθὸν ἢ ἐναντία, p. 49 οὐκ ἀνθρώπου ἢ ἀγαθοῦ ἢ ἐναντίων, τὰς δὲ προτάσεις ληπτέον κατὰ τὰς ἑκάστου πτώσεις· ἢ γὰρ ὅτι τούτῳ, οἷον τὸ ἴσον, ἢ ὅτι τούτου, οἷον τὸ διπλάσιον, ἢ ὅτι τοῦτο, οἷον τὸ τύπτον ἢ ὁρῶν, ἢ ὅτι οὗτος, οἷον ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ἢ εἴ πως ἄλλως πίπτει τοὔνομα κατὰ τὴν πρότασιν.

37 Τὸ δ' ὑπάρχειν τόδε τῷδε καὶ τὸ ἀληθεύεσθαι τόδε κατὰ τοῦδε τοσαυταχῶς ληπτέον ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι διῄρηνται, καὶ ταύτας ἢ πῇ ἢ ἁπλῶς, ἔτι ἁπλᾶς ἢ συμπεπλεγμένας· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἐπισκεπτέον δὲ ταῦτα καὶ διοριστέον βέλτιον.

38 Τὸ δ' ἐπαναδιπλούμενον ἐν ταῖς προτάσεσι πρὸς τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θετέον, οὐ πρὸς τῷ μέσῳ. λέγω δ' οἷον εἰ γένοιτο συλλογισμὸς ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν, τὸ ὅτι ἀγαθὸν ἢ ᾗ ἀγαθὸν πρὸς τῷ πρώτῳ θετέον. ἔστω γὰρ τὸ Α ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ δὲ Β ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ δὲ Γ δικαιοσύνη. τὸ δὴ Α ἀληθὲς τοῦ Β κατηγορῆσαι· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐστιν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ τὸ Β τοῦ Γ· ἡ γὰρ δικαιοσύνη ὅπερ ἀγαθόν. οὕτω μὲν οὖν γίνεται ἀνάλυσις. εἰ δὲ πρὸς τῷ Β τεθείη τὸ ὅτι ἀγαθόν, οὐκ ἔσται· τὸ μὲν γὰρ Α κατὰ τοῦ Β ἀληθὲς ἔσται, τὸ δὲ Β κατὰ τοῦ Γ οὐκ ἀληθὲς ἔσται· τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθὸν κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης ψεῦδος καὶ οὐ συνετόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν δειχθείη ὅτι ἔστιν ἐπιστητὸν ᾗ ἀγαθόν, ἢ τραγέλαφος ᾗ μὴ ὄν, ἢ ὁ ἄνθρωπος φθαρτὸν ᾗ αἰσθητόν· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς ἐπικατηγορουμένοις πρὸς τῷ ἄκρῳ τὴν ἐπαναδίπλωσιν θετέον.

Οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ θέσις τῶν ὅρων, ὅταν ἁπλῶς τι συλλογισθῇ καὶ ὅταν τόδε τι ἢ πῇ ἢ πῶς, λέγω δ' οἷον ὅταν τἀγαθὸν ἐπιστητὸν δειχθῇ καὶ ὅταν ἐπιστητὸν ὅτι ἀγαθόν· ἀλλ' εἰ μὲν ἁπλῶς ἐπιστητὸν δέδεικται, μέσον θετέον τὸ ὄν, εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, τὸ τὶ ὄν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἐπιστήμη ὅτι τὶ ὄν, ἐφ' ᾧ δὲ Β ὄν τι, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ ἀγαθόν. ἀλη-

41 κλίσεις ABu. — οἷον ... ἐναντίων om m. — τἀναντία n.
49a3 pr ὅτι om n. — 4 ἢ τὸ ὁρῶν n. — 8 ἔτι] ἔτι ἢ n. — 12 δ' ὅτι εἰ ABdu. — 14 ἢ om pr C. — 20 ἔσται om C. — 23 ἔστιν om n. — 24 ᾗ] δοξαστὸν ᾗ corr Bd, μὴ ὂν ᾗ n. — ὁ om nf. — 28 καὶ ... πῇ γρ supra vs n. — 29 τὸ ἀγαθὸν Cn. — ὅτι] τι ὅτι ABCfum. — 32 τὶ post ὅτι corr B.

θὲς δὴ τὸ Α τοῦ Β κατηγορεῖν· ἦν γὰρ ἐπιστήμη τοῦ τινὸς ὄντος ὅτι τὶ ὄν. ἀλλὰ καὶ τὸ Β τοῦ Γ· τὸ γὰρ ἐφ' ᾧ Γ ὄν τι. ὥστε καὶ τὸ Α τοῦ Γ· ἔσται ἄρα ἐπιστήμη τἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἦν γὰρ τὸ τὶ ὂν τῆς ἰδίου σημεῖον οὐσίας. εἰ δὲ τὸ ὂν μέσον ἐτέθη καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τὸ ὂν ἁπλῶς καὶ μὴ τὸ τὶ ὂν ἐλέχθη, οὐκ ἂν ἦν συλλογισμὸς ὅτι ἔστιν ἐπιστήμη τἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι ὄν, οἷον ἐφ' ᾧ τὸ Α ἐπιστήμη ὅτι ὄν, ἐφ' ᾧ Β ὄν, ἐφ' ᾧ Γ ἀγαθόν. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει συλλογισμοῖς οὕτως ληπτέον τοὺς ὅρους.

39 Δεῖ δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὸ αὐτὸ δύναται, ὀνόματα ἀντ' ὀνομάτων καὶ λόγους ἀντὶ λόγων καὶ ὄνομα καὶ λόγον, καὶ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ λόγου τοὔνομα λαμβάνειν· ῥᾴων γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις. οἷον εἰ μηδὲν διαφέρει εἰπεῖν τὸ ὑποληπτὸν τοῦ δοξαστοῦ μὴ εἶναι γένος ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑποληπτόν τι τὸ δοξαστόν (ταὐτὸν γὰρ τὸ σημαινόμενον), ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέντος τὸ ὑποληπτὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον.

40 Ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν, οὐχ ὁμοίως θετέον τοὺς ὅρους, ἀλλ' εἰ μέν ἐστιν ὁ συλλογισμὸς ὅτι ἡ ἡδονὴ τἀγαθόν, τὸ ἀγαθόν, εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, ἀγαθόν. οὕτως κἀπὶ τῶν ἄλλων.

41 Οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν οὔτ' εἶναι οὔτ' εἰπεῖν, ὅτι ᾧ τὸ Β ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ Α ὑπάρχει, καὶ τὸ εἰπεῖν τὸ ᾧ παντὶ τὸ Β ὑπάρχει, καὶ τὸ Α παντὶ ὑπάρχει· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχειν, μὴ παντὶ δέ. οἷον ἔστω τὸ Β καλόν, τὸ δὲ Γ λευκόν. εἰ δὴ λευκῷ τινὶ ὑπάρχει καλόν, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τῷ λευκῷ ὑπάρχει καλόν· ἀλλ' οὐ παντὶ ἴσως. εἰ μὲν οὖν τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει, μὴ παντὶ δὲ καθ' οὗ τὸ Β, οὔτ' εἰ παντὶ τῷ Γ τὸ Β, οὔτ' εἰ μόνον ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Α οὐχ ὅτι οὐ παντί, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχειν. εἰ δὲ καθ' οὗ ἂν τὸ Β λέγηται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ ὑπάρχει, συμβήσεται τὸ Α, καθ' οὗ παντὸς τὸ Β λέγεται, κατὰ

33 δὴ] ἂν n. — ἦν] ἡ n. — 35 ὥστε ... γ om d. — 36 ἀγαθόν] τὶ ὂν corr vult B. — ἰδίας du. — 38 τοῦ ἀγαθοῦ Cu. — 39 οἷον om Acfu. — τὸ om df.

49b5 ῥᾷον n. — 8 τὸ] τόδε pr B. — 8 et 10 ταὐτὸ C. — 8 γάρ τι τὸ n. — 9 ληφθέντος n. — 11 τἀγαθὸν nu. — 12 τἀγαθόν, εἰ dfunm. 13 οὕτως δὲ κἀπὶ n. — 16 τῷ β pr B. — καὶ ... ὑπάρχει om pr B. — 18 γ τὸ λευκὸν ABuf. — 19 τῷ om n. — 22 εἰ] τῷ γ. εἰ n. — 23 παντὶ τὸ α ὑπάρχει u, pr B.

τούτου παντὸς λέγεσθαι. εἰ μέντοι τὸ Α λέγεται, καθ' οὗ ἂν τὸ Β λέγηται κατὰ παντός, οὐδὲν κωλύει τῷ Γ ὑπάρχειν τὸ Β, μὴ παντὶ δὲ τὸ Α ἢ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. ἐν δὴ τοῖς τρισὶν ὅροις δῆλον ὅτι τὸ καθ' οὗ τὸ Β παντὸς τὸ Α λέγεσθαι, τοῦτ' ἔστι, καθ' ὅσων τὸ Β λέγεται, κατὰ πάντων λέγεσθαι καὶ τὸ Α. καὶ εἰ μὲν κατὰ παντὸς τὸ Β, καὶ τὸ Α οὕτως· εἰ δὲ μὴ κατὰ παντός, οὐκ ἀνάγκη τὸ Α κατὰ παντός.

Οὐ δεῖ δ' οἴεσθαι παρὰ τὸ ἐκτίθεσθαί τι συμβαίνειν ἄτοπον· οὐδὲν γὰρ προσχρώμεθα τῷ τόδε τι εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωμέτρης τὴν ποδιαίαν καὶ εὐθεῖαν τήνδε καὶ ἀπλατῆ εἶναι λέγει οὐκ οὔσας, ἀλλ' οὐχ οὕτως χρῆται ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος. ὅλως γὰρ ὃ μή ἐστιν ὡς ὅλον πρὸς μέρος καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἐξ οὐδενὸς τῶν τοιούτων δείκνυσιν ὁ δεικνύων, ὥστε οὐδὲ γίνεται p. 50 συλλογισμός. τῷ δ' ἐκτίθεσθαι οὕτω χρώμεθα ὥσπερ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι, τὸν μανθάνοντα λέγοντες· οὐ γὰρ οὕτως ὡς ἄνευ τούτων οὐχ οἷόν τ' ἀποδειχθῆναι, ὥσπερ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός.

42 Μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα δι' ἑνὸς σχήματός εἰσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ τούτου τὸ δὲ δι' ἄλλου. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰς ἀναλύσεις οὕτω ποιητέον. ἐπεὶ δ' οὐ πᾶν πρόβλημα ἐν ἅπαντι σχήματι ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ τεταγμένα, φανερὸν ἐκ τοῦ συμπεράσματος ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον.

43 Τούς τε πρὸς ὁρισμὸν τῶν λόγων, ὅσοι πρὸς ἕν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ, πρὸς ὃ διείλεκται, θετέον ὅρον, καὶ οὐ τὸν ἅπαντα λόγον· ἧττον γὰρ συμβήσεται ταράττεσθαι διὰ τὸ μῆκος, οἷον εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν, τὸ ποτὸν καὶ τὸ ὕδωρ ὅρους θετέον.

44 Ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς οὐ πειρατέον ἀνάγειν· οὐ γάρ ἐστιν ἐκ τῶν κειμένων ἀνάγειν. οὐ γὰρ διὰ

---

26 κωλύει εἰ τῷ γ ὑπάρχει C. — 27 ἢ pr om Cn. — δὲ C. — 28 pr τὸ om A. — 29 πάντων τούτων λέγεσθαι corr C. — 32 παντὸς αβγ ABCcun Laur 72, 12, παντὸς τοῦ γ d. — 35 καὶ τὴν εὐθεῖαν n, pr C. — τήνδε εἶναι καὶ n. — 36 εἶναι om Cnm. — οὖσαν df, corr B. — οὐχ] οὐδ' f, pr BC, οὐδ' ante ὡς n, om A. — οὕτως om cm.

50a3 τούτου ACfn. — 6 ἐστιν n. — 7 καὶ om ACfn. — 9 τεταγμένον Bun. — 11 ὁρισμοὺς n, pr Cf. — 15 ὑγρὸν] οὐ n.

συλλογισμοῦ δεδειγμένοι εἰσίν, ἀλλὰ διὰ συνθήκης ὡμολογημένοι πάντες. οἷον εἰ ὑποθέμενος, ἂν δύναμίς τις μία μὴ ᾖ τῶν ἐναντίων, μηδ' ἐπιστήμην μίαν εἶναι, εἶτα διαλεχθείη ὅτι οὐκ ἔστι πᾶσα δύναμις τῶν ἐναντίων, οἱονεὶ τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους· ἅμα γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, ἐπιδέδεικται, ὅτι δ' ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν, οὐ δέδεικται. καίτοι ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. τοῦτον μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν, ὅτι δ' οὐ μία δύναμις, ἔστιν· οὗτος γὰρ ἴσως καὶ ἦν συλλογισμός, ἐκεῖνο δ' ὑπόθεσις.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένων· οὐδὲ γὰρ τούτους οὐκ ἔστιν ἀναλύειν, ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγὴν ἔστι (συλλογισμῷ γὰρ δείκνυται), θάτερον δ' οὐκ ἔστιν· ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται. διαφέρουσι δὲ τῶν προειρημένων ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν, οἷον ἂν δειχθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμην εἶναι τὴν αὐτήν· ἐνταῦθα δὲ καὶ μὴ προδιομολογησάμενοι συγχωροῦσι διὰ τὸ φανερὸν εἶναι τὸ ψεῦδος, οἷον τεθείσης τῆς διαμέτρου συμμέτρου τὸ τὰ περιττὰ ἴσα εἶναι τοῖς ἀρτίοις.

Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι περαίνονται ἐξ ὑποθέσεως, οὓς ἐπισκέψασθαι δεῖ καὶ διασημῆναι καθαρῶς. τίνες μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ τούτων, καὶ ποσαχῶς γίνεται τὸ ἐξ ὑποθέσεως, ὕστερον ἐροῦμεν· νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναλύειν εἰς τὰ σχήματα τοὺς τοιούτους συλλογισμούς. καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν.

Ὅσα δ' ἐν πλείοσι σχήμασι δείκνυται τῶν προβλημάτων, ἢν ἐν θατέρῳ συλλογισθῇ, ἔστιν ἀναγαγεῖν τὸν συλλογισμὸν εἰς θάτερον, οἷον τὸν ἐν τῷ πρώτῳ στερητικὸν εἰς τὸ δεύτερον καὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ εἰς τὸ πρῶτον, οὐχ ἅπαντας

---

19 ἂν post τις u. — μὴ ᾖ μία n. — 20 μὴ om pr C. — διαλεχθῇ C. — 21 μία rc ABC, πᾶσα pr Bc, πάντων corr A. — οἷον εἰ τοῦ ABd, οἷον ἡ τοῦ cnmu. — τοῦ ὑγιαίνειν κ. τ. νοσεῖν m, καὶ νοσώδους καὶ ὑγ. d. — 22 τοῦ om f. — 24 ἐπιδέδεικται pr Ac, ἀποδέδεικται dfm, corr Ac. — 26 τοῦτο Cfn. — ἀνάγειν Cf. — δ' οὐδὲ n. — 30 οὐκ om n. — 37 οἷον] οἷον ὅτι C. — 40 οὖν] τούτων C. — αἱ om n.
50b1 τὸ pr om n. — 6 ἵν' pr B, εἰ corr B. — 8 καὶ τὸ ἐν n.

δὲ ἀλλ' ἐνίους. ἔσται δὲ φανερὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ. οὕτω μὲν οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα, ἐὰν δ' ἀντιστραφῇ τὸ στερητικόν, τὸ μέσον ἔσται· τὸ γὰρ Β τῷ μὲν Α οὐδενί, τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου ἀλλ' ἐν μέρει ὁ συλλογισμός, οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ τὸ μέσον ἔσται σχῆμα.

Τῶν δ' ἐν τῷ δευτέρῳ συλλογισμῶν οἱ μὲν καθόλου ἀναχθήσονται εἰς τὸ πρῶτον, τῶν δ' ἐν μέρει ἅτερος μόνον. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπάρχον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ τὸ κατηγορικὸν ᾖ πρὸς τῷ Β, τὸ δὲ στερητικὸν πρὸς τῷ Γ, πρῶτον ὅρον θετέον τὸ Γ· τοῦτο γὰρ οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β· ὥστ' οὐδενὶ τῷ Β τὸ Γ. οὐδ' ἄρα τὸ Β τῷ Γ οὐδενί· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ στερητικόν. ἐὰν δ' ἐν μέρει ᾖ ὁ συλλογισμός, ὅταν μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, ἀναχθήσεται εἰς τὸ πρῶτον, οἷον εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ τινί· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ. ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἀναλυθήσεται, οἷον εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β παντί, τῷ δὲ Γ οὐ παντί· οὔτε γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ΑΒ, οὔτε γενομένης ἔσται συλλογισμός.

Πάλιν οἱ μὲν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι οὐκ ἀναλυθήσονται πάντες εἰς τὸ πρῶτον, οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ πάντες εἰς τὸ τρίτον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ. οὐκοῦν ἐπειδὴ ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ Γ τινὶ τῷ Β· τὸ δὲ Α παντὶ ὑπῆρχεν, ὥστε γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὡσαύτως· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν, ὥστε τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Γ τινὶ ὑπάρξει.

p. 51 Τῶν δ' ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συλλογισμῶν εἷς μόνος οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ πρῶτον, ὅταν μὴ καθόλου τεθῇ

---

9 ἐνίους] ἐπ' ἐνίων ἐνίοτε n. — 18 μόνος BCufm. — 27 ἀναλυθήσεται corr B. — 33 ἐν om A. — 34 οἱ δ'] οὐδ' οἱ Bu, pr A. — 36 τὸ] καὶ τὸ n. — 37 ὥστε] τῷ β, ὥστε n.

τὸ στερητικόν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἀναλύονται. κατηγορείσθω γὰρ παντὸς τοῦ Γ τὸ Α καὶ τὸ Β· οὐκοῦν ἀντιστρέψει τὸ Γ πρὸς ἑκάτερον ἐπὶ μέρους· ὑπάρχει ἄρα τινὶ τῷ Β. ὥστ' ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β. καὶ εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινί, ὁ αὐτὸς λόγος· ἀντιστρέφει γὰρ πρὸς τὸ Γ τὸ Β. ἐὰν δὲ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ, πρῶτος ὅρος θετέος τὸ Β· τὸ γὰρ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Α, ὥστε τὸ Β τινὶ τῷ Α. ἐπεὶ δ' ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρξει. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ὁμοίως ληπτέον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενί· οὐκοῦν τινὶ τῷ Β ὑπάρξει τὸ Γ, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῷ Γ, ὥστ' ἔσται μέσον τὸ Γ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν στερητικὸν καθόλου, τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐν μέρει· τὸ μὲν γὰρ Α οὐδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικόν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις, οἷον εἰ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ μὴ ὑπάρχει· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ ΒΓ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πρὸς τὸ ἀναλύειν εἰς ἄλληλα τὰ σχήματα ἡ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ πρότασις ἀντιστρεπτέα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχήμασι· ταύτης γὰρ μετατιθεμένης ἡ μετάβασις ἐγίνετο.

Τῶν δ' ἐν τῷ μέσῳ σχήματι ἅτερος μὲν ἀναλύεται, ἅτερος δ' οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ τρίτον. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν, ἀναλύεται. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ τινί, ἀμφότερα ὁμοίως ἀντιστρέφει πρὸς τὸ Α, ὥστε τὸ μὲν Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Γ τινί· μέσον ἄρα τὸ Α. ὅταν δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις· οὐδετέρα γὰρ τῶν προτάσεων ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς καθόλου.

Καὶ οἱ ἐκ τοῦ τρίτου δὲ σχήματος ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικόν, οἷον εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινὶ ἢ παντί. καὶ γὰρ τὸ Γ τῷ μὲν Α

51a7 τινὶ τῷ β C. — 8 τὸ β τὸ γ C, corr An. — 9 πρῶτον ὅρον θετέον C, corr A. — 14 τινὶ τῶν β n. — 18 ἔστιν pr A. — 19 ὑπάρχηι (ut solet) B. — 25 γίνεται C. — 30 τὸ δὲ corr n. — 34 δὲ om ABmuf.

οὐδενί, τῷ δὲ Β τινὶ ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους ᾖ τὸ στερητικόν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οὐ γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν.

Φανερὸν οὖν ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ οὐκ ἀναλύονται ἐν τούτοις τοῖς σχήμασιν οἵπερ οὐδ' εἰς τὸ πρῶτον ἀνελύοντο, καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τῶν συλλογισμῶν ἀναγομένων οὗτοι μόνοι διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνονται.

Πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

46 διαφέρει δέ τι ἐν τῷ κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν τὸ ὑπολαμβάνειν ἢ ταὐτὸν ἢ ἕτερον σημαίνειν τὸ μὴ εἶναι τοδὶ καὶ εἶναι μὴ τοῦτο, οἷον τὸ μὴ εἶναι λευκὸν τῷ εἶναι μὴ λευκόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν σημαίνει, οὐδ' ἔστιν ἀπόφασις τοῦ εἶναι λευκὸν τὸ εἶναι μὴ λευκόν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λευκόν. λόγος δὲ τούτου ὅδε. ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύναται βαδίζειν πρὸς τὸ δύναται οὐ βαδίζειν τῷ ἔστι λευκὸν πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν, καὶ τὸ ἐπίσταται τἀγαθὸν πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἐπίσταται τἀγαθὸν ἢ ἔστιν ἐπιστάμενος τἀγαθὸν οὐδὲν διαφέρει, οὐδὲ τὸ δύναται βαδίζειν ἢ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα, οὐ δύναται βαδίζειν - οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν. εἰ οὖν τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν ταὐτὸ σημαίνει καὶ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν ἢ μὴ βαδίζειν, ταῦτά γε ἅμα ὑπάρξει ταὐτῷ (ὁ γὰρ αὐτὸς δύναται καὶ βαδίζειν καὶ μὴ βαδίζειν, καὶ ἐπιστήμων τἀγαθοῦ καὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ἐστί)· φάσις δὲ καὶ ἀπόφασις οὐχ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντικείμεναι ἅμα τῷ αὐτῷ. ὥσπερ οὖν οὐ ταὐτό ἐστι τὸ μὴ ἐπίστασθαι τἀγαθὸν καὶ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν, οὐδ' εἶναι μὴ ἀγαθὸν καὶ μὴ εἶναι ἀγαθὸν ταὐτόν. τῶν γὰρ ἀνάλογον ἐὰν θάτερα ᾖ ἕτερα, καὶ θάτερα. οὐδὲ τὸ εἶναι μὴ ἴσον καὶ τὸ μὴ εἶναι ἴσον· τῷ μὲν γὰρ ὑπόκειταί τι, τῷ ὄντι μὴ ἴσῳ, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνισον, τῷ δ' οὐδέν. διόπερ ἴσον μὲν ἢ ἄνισον οὐ πᾶν, ἴσον δ' ἢ οὐκ ἴσον πᾶν. ἔτι τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ξύλον

51b3 τοὺς λόγους n. — 7 τοδὶ] τόδε corr n. — 12 et 13 τὸ ἀγαθὸν u. — πρὸς τὸ ἐπίστασθαι B. — 19 τῷ αὐτῷ n. — 20 καὶ] καὶ ὁ pr n. — ἐπιστήμην Cn. — ἐστί] ἔχειν C, corr n. — 21 ἅμα om B. — 22 ταὐτόν C. — 24 ἀναλόγων corr B, ἀνὰ λόγον nm. — 25 alt τὸ om n.

καὶ οὐκ ἔστι λευκὸν ξύλον οὐχ ἅμα ὑπάρχει. εἰ γάρ ἐστι ξύλον οὐ λευκόν, ἔσται ξύλον· τὸ δὲ μὴ ὂν λευκὸν ξύλον οὐκ ἀνάγκη ξύλον εἶναι. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ ἔστιν ἀγαθόν τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν ἀπόφασις. εἰ οὖν κατὰ παντὸς ἑνὸς ἢ φάσις ἢ ἀπόφασις ἀληθής, εἰ μή ἐστιν ἀπόφασις, δῆλον ὡς κατάφασις ἄν πως εἴη. καταφάσεως δὲ πάσης ἀπόφασίς ἐστι· καὶ ταύτης ἄρα τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν. ἔχει δὲ τάξιν τήνδε πρὸς ἄλληλα. ἔστω τὸ εἶναι ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ μὴ εἶναι ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Β, τὸ δὲ εἶναι μὴ ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Γ, ὑπὸ τὸ Β, τὸ δὲ μὴ εἶναι μὴ ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Δ, ὑπὸ τὸ Α. παντὶ δὴ ὑπάρξει ἢ τὸ Α ἢ τὸ Β, καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ· καὶ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. καὶ ᾧ τὸ Γ, ἀνάγκη τὸ Β παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι οὐ λευκόν, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν p. 52 ἀληθές· ἀδύνατον γὰρ ἅμα εἶναι λευκὸν καὶ εἶναι μὴ λευκόν, ἢ εἶναι ξύλον οὐ λευκὸν καὶ εἶναι ξύλον λευκόν, ὥστ' εἰ μὴ ἡ κατάφασις, ἡ ἀπόφασις ὑπάρξει. τῷ δὲ Β τὸ Γ οὐκ ἀεί· ὃ γὰρ ὅλως μὴ ξύλον, οὐδὲ ξύλον ἔσται οὐ λευκόν. ἀνάπαλιν τοίνυν, ᾧ τὸ Α, τὸ Δ παντί. ἢ γὰρ τὸ Γ ἢ τὸ Δ. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷόν τε ἅμα εἶναι μὴ λευκὸν καὶ λευκόν, τὸ Δ ὑπάρξει. κατὰ γὰρ τοῦ ὄντος λευκοῦ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ λευκόν. κατὰ δὲ τοῦ Δ οὐ παντὸς τὸ Α· κατὰ γὰρ τοῦ ὅλως μὴ ὄντος ξύλου οὐκ ἀληθὲς τὸ Α εἰπεῖν, ὡς ἔστι ξύλον λευκόν. ὥστε τὸ Δ ἀληθές, τὸ δ' Α οὐκ ἀληθές, ὅτι ξύλον λευκόν. δῆλον δ' ὅτι καὶ τὸ ΑΓ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ καὶ τὸ Β καὶ τὸ Δ ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρξαι.

Ὁμοίως δ' ἔχουσι καὶ αἱ στερήσεις πρὸς τὰς κατηγορίας ταύτῃ τῇ θέσει. ἴσον ἐφ' οὗ τὸ Α, οὐκ ἴσον ἐφ' οὗ Β, ἄνισον ἐφ' οὗ Γ, οὐκ ἄνισον ἐφ' οὗ Δ.

Καὶ ἐπὶ πολλῶν δέ, ὧν τοῖς μὲν ὑπάρχει τοῖς δ' οὐχ ὑπάρχει ταὐτό, ἡ μὲν ἀπόφασις ὁμοίως ἀληθεύοιτ' ἄν, ὅτι οὐκ ἔστι λευκὰ πάντα ἢ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον· ὅτι δ'

31 φανερὸν ὅτι om *n*. — 33 ἢ ἡ ἀπόφασις *n*.
52a1 pr ὅτι] ὅτι ἐστὶν *n*. — 3 οὐ ante λευκὸν *n*. — 4 pr ἢ om *Bn*. — τῷ] τὸ pr *A*. — 9 πάντως *f*, pr *BC*. — 10 α corr *C*, del *A*, γ pr *B*. — 11 οὐ add post ξύλον *A*, δ' rc supra vs *B*, del *C*. — ὥστ' εἰ τὸ *f*. — δ' om *nf*. — 17 β] τὸ β *A*. — 19 ταὐτόν *Bn*.

ἐστὶν οὐ λευκὸν ἕκαστον ἢ πάντα ἐστὶν οὐ λευκά, ψεῦδος. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἔστι πᾶν ζῷον λευκὸν οὐ τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ἅπαν ζῷον ἀπόφασις (ἄμφω γὰρ ψευδεῖς), ἀλλὰ τὸ οὐκ ἔστι πᾶν ζῷον λευκόν. ἐπεὶ δὲ δῆλον ὅτι ἕτερον σημαίνει τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν καὶ οὐκ ἔστι λευκόν, καὶ τὸ μὲν κατάφασις τὸ δ' ἀπόφασις, φανερὸν ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ δεικνύναι ἑκάτερον, οἷον ὅτι ὃ ἂν ᾖ ζῷον, οὐκ ἔστι λευκὸν ἢ ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν, καὶ ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν· τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι μὴ λευκόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν ἔστι λευκὸν εἴτε μὴ λευκὸν ὁ αὐτὸς τρόπος· κατασκευαστικῶς γὰρ ἄμφω διὰ τοῦ πρώτου δείκνυται σχήματος· τὸ γὰρ ἀληθὲς τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται· τοῦ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκὸν οὐ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκὸν ἀπόφασις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν. εἰ δὴ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, μουσικὸν εἶναι ἢ μὴ μουσικὸν εἶναι, ὃ ἂν ᾖ ζῷον ληπτέον ἢ εἶναι μουσικὸν ἢ εἶναι μὴ μουσικόν, καὶ δέδεικται. τὸ δὲ μὴ εἶναι μουσικὸν ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, ἀνασκευαστικῶς δείκνυται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους τρεῖς.

Ἁπλῶς δ' ὅταν οὕτως ἔχῃ τὸ Α καὶ τὸ Β ὥσθ' ἅμα μὲν τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχεσθαι, παντὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης θάτερον, καὶ πάλιν τὸ Γ καὶ τὸ Δ ὡσαύτως, ἕπηται δὲ τῷ Γ τὸ Α καὶ μὴ ἀντιστρέφῃ, καὶ τῷ Β τὸ Δ ἀκολουθήσει καὶ οὐκ ἀντιστρέψει· καὶ τὸ μὲν Α καὶ Δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ, τὸ δὲ Β καὶ Γ οὐκ ἐνδέχεται. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι τῷ Β τὸ Δ ἕπεται, ἐνθένδε φανερόν. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῶν ΓΔ θάτερον ἐξ ἀνάγκης, ᾧ δὲ τὸ Β, οὐκ ἐνδέχεται τὸ Γ διὰ τὸ συνεπιφέρειν τὸ Α, τὸ δὲ Α καὶ Β μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ αὐτῷ, φανερὸν ὅτι τὸ Δ ἀκολουθήσει. πάλιν ἐπεὶ τῷ Α τὸ Γ οὐκ ἀντιστρέφει, παντὶ δὲ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, ἐνδέχεται τὸ Α καὶ τὸ Δ τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. τὸ δέ γε Β καὶ τὸ Γ οὐκ ἐνδέχεται διὰ τὸ συνακολουθεῖν τῷ Γ τὸ Α· συμβαίνει γάρ τι ἀδύνατον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τῷ Δ τὸ Β ἀντιστρέφει, ἐπείπερ ἐγχωρεῖ ἅμα τὸ Δ καὶ τὸ Α ὑπάρχειν.

29 τὸ] τοῦ *n*. — 31 κατασκευαστικὸς corr *n*. — 32 τάσσεται *C*. — 35 ὃς *n*. — ἐὰν *ABu*. — 36 alt εἶναι om *Bu*. — 37 ἀνασκευαστικῶς corr *n*. — 39 οὕτως ὅταν *C*.

52b1 alt τὸ om *n*. — δὲ fort pr om *A*. — 2 ἀντιστρέφει *Bu*. — 4 καὶ τὸ γ *C*. — 5 ἕπεται τὸ δ c. — φανερὸν ἔσται. ἐπεὶ *C*. — 8 τὸ α τῷ *Bc*, pr *An*. — 9 δὲ] δὲ ἢ *n*.

Συμβαίνει δ' ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τῶν ὅρων ἀπατᾶσθαι διὰ τὰ μὴ τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν ὀρθῶς, ὧν ἀνάγκη παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β μὴ ἐνδέχεται ἅμα τῷ αὐτῷ, ἀνάγκη δ' ὑπάρχειν, ᾧ μὴ θάτερον, θάτερον· καὶ πάλιν τὸ Γ καὶ τὸ Δ ὡσαύτως, ᾧ δὲ τὸ Γ, παντὶ ἕπεται τὸ Α. συμβήσεται γὰρ ᾧ τὸ Δ, τὸ Β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. εἰλήφθω γὰρ ἀπόφασις τῶν ΑΒ ἡ ἐφ' ᾧ Ζ, καὶ πάλιν τῶν ΓΔ ἡ ἐφ' ᾧ Θ. ἀνάγκη δὴ παντὶ ἢ τὸ Α ἢ τὸ Ζ· ἢ γὰρ τὴν φάσιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. καὶ πάλιν ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Θ· φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. καὶ ᾧ τὸ Γ, παντὶ τὸ Α ὑπόκειται. ὥστε ᾧ τὸ Ζ, παντὶ τὸ Θ. πάλιν ἐπεὶ τῶν ΖΒ παντὶ θάτερον καὶ τῶν ΘΔ ὡσαύτως, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ Ζ τὸ Θ, καὶ τῷ Δ ἀκολουθήσει τὸ Β· τοῦτο γὰρ ἴσμεν. εἰ ἄρα τῷ Γ τὸ Α, καὶ τῷ Δ τὸ Β. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἀνάπαλιν γὰρ ἦν ἐν τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἡ ἀκολούθησις. οὐ γὰρ ἴσως ἀνάγκη παντὶ τὸ Α ἢ τὸ Ζ, οὐδὲ τὸ Ζ ἢ τὸ Β· οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ Α τὸ Ζ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἀπόφασις· οὐ ταὐτὸ δ' ἐστὶ τὸ οὐκ ἀγαθὸν τῷ οὔτ' ἀγαθὸν οὔτ' οὐκ ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ΓΔ· αἱ γὰρ ἀποφάσεις αἱ εἰλημμέναι δύο εἰσίν.

B.

Ἐν πόσοις μὲν οὖν σχήμασι καὶ διὰ ποίων καὶ πόσων προτάσεων καὶ πότε καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός, ἔτι δ' εἰς ποῖα βλεπτέον ἀνασκευάζοντι καὶ κατασκευάζοντι, καὶ πῶς δεῖ ζητεῖν περὶ τοῦ προκειμένου καθ' ὁποιανοῦν p. 53 μέθοδον, ἔτι δὲ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχάς, ἤδη διεληλύθαμεν. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν καθόλου τῶν συλλογισμῶν εἰσὶν οἱ δὲ κατὰ μέρος, οἱ μὲν καθόλου πάντες αἰεὶ πλείω συλλογίζονται, τῶν δ' ἐν μέρει οἱ μὲν

---

15 τὰ rc supra vs *n*. — ᾧ pr *A*. — 19 ἕπηται *ABn*. — γὰρ om *AB*. — 25 pr ζ corr *A*. — θ παντὶ τὸ ζ corr *B*. — 26 τὸ ζ pr *A*. — τὸ ζ τῷ corr *B*. — 27 ἄρα τὸ pr *A*. — 32 ταὐτὸν *C*. — τὸ οὐκ ἀγαθὸν rc *n*. — 32 et 33 post ἀγαθὸν adi ἐστιν *m*. — 33 οὐκ ἀγαθόν] κακὸν καὶ τὸ οὐκ ἀγαθόν pr *n*.
Tit Ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν προτέρων τὸ δεύτερον *C*.
53a3 ἐπεὶ] πρότερον. ἐπεὶ *n*. — 5 ἀεὶ *Cnu*.

κατηγορικοὶ πλείω, οἱ δ' ἀποφατικοὶ τὸ συμπέρασμα μόνον. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι προτάσεις ἀντιστρέφουσιν, ἡ δὲ στερητικὴ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ δὲ συμπέρασμα τὶ κατά τινός ἐστιν. ὥσθ' οἱ μὲν ἄλλοι συλλογισμοὶ πλείω συλλογίζονται, οἷον εἰ τὸ Α δέδεικται παντὶ τῷ Β ἢ τινί, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· καὶ εἰ μηδενὶ τῷ Β τὸ Α, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α. τοῦτο δ' ἕτερον τοῦ ἔμπροσθεν. εἰ δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν· ἐνδέχεται γὰρ παντὶ ὑπάρχειν.

Αὕτη μὲν οὖν κοινὴ πάντων αἰτία, τῶν τε καθόλου καὶ τῶν κατὰ μέρος· ἔστι δὲ περὶ τῶν καθόλου καὶ ἄλλως εἰπεῖν. ὅσα γὰρ ἢ ὑπὸ τὸ μέσον ἢ ὑπὸ τὸ συμπέρασμά ἐστιν, ἁπάντων ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός, ἐὰν τὰ μὲν ἐν τῷ μέσῳ τὰ δ' ἐν τῷ συμπεράσματι τεθῇ, οἷον εἰ τὸ ΑΒ συμπέρασμα διὰ τοῦ Γ, ὅσα ὑπὸ τὸ Β ἢ τὸ Γ ἐστίν, ἀνάγκη κατὰ πάντων λέγεσθαι τὸ Α· εἰ γὰρ τὸ Δ ἐν ὅλῳ τῷ Β, τὸ δὲ Β ἐν τῷ Α, καὶ τὸ Δ ἔσται ἐν τῷ Α. πάλιν εἰ τὸ Ε ἐν ὅλῳ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ ἐν τῷ Α, καὶ τὸ Ε ἐν τῷ Α ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος τὸ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα μόνον ἔσται συλλογίσασθαι, οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί· συμπέρασμα ὅτι οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β. εἰ δὴ τὸ Δ ὑπὸ τὸ Γ ἐστί, φανερὸν ὅτι οὐχ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ Β. τοῖς δ' ὑπὸ τὸ Α ὅτι οὐχ ὑπάρχει, οὐ δῆλον διὰ τοῦ συλλογισμοῦ. καίτοι οὐχ ὑπάρχει τῷ Ε, εἰ ἔστιν ὑπὸ τὸ Α. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ Β διὰ τοῦ συλλογισμοῦ δέδεικται, τὸ δὲ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν ἀναπόδεικτον εἴληπται, ὥστ' οὐ διὰ τὸν συλλογισμὸν συμβαίνει τὸ Β τῷ Ε μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει τῶν μὲν ὑπὸ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον (οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμός, ὅταν αὕτη ληφθῇ ἐν μέρει), τῶν δ' ὑπὸ τὸ μέσον ἔσται πάντων, πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν, οἷον εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ· τοῦ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ Γ τεθέντος οὐκ ἔσται συλλογισμός, τοῦ δ' ὑπὸ τὸ Β ἔσται, ἀλλ' οὐ διὰ τὸν προγεγενημένον. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων

8 τὶ corr *n*. — 10 ἢ . . . β marg rc *n*. — καὶ] ἢ *n*. — 11 τῷ α τινὶ *C*. — 15 τε corr *B*. — 22 ἐν ὅλῳ τῷ bis *n*. — 24 ἐν ὅλῳ τῷ *Bu*. — 26 ἐστὶ *C*. — συλλογισμὸς *A*. — 30 εἰ] ὃ *n*, corr *A*. — 36 αὐτὴ *C*.

σχημάτων· τοῦ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔσται, θατέρου δ' ἔσται, πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν, ᾗ καὶ ἐν b τοῖς καθόλου ἐξ ἀναποδείκτου τῆς προτάσεως τὰ ὑπὸ τὸ μέσον ἐδείκνυτο· ὥστ' ἢ οὐδ' ἐκεῖ ἔσται ἢ καὶ ἐπὶ τούτων.

Ἔστι μὲν οὖν οὕτως ἔχειν ὥστ' ἀληθεῖς εἶναι τὰς προ- 2 τάσεις δι' ὧν ὁ συλλογισμός, ἔστι δ' ὥστε ψευδεῖς, ἔστι δ' ὥστε τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ. τὸ δὲ συμπέρασμα ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης. ἐξ ἀληθῶν μὲν οὖν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐκ ψευδῶν δ' ἔστιν ἀληθές, πλὴν οὐ διότι ἀλλ' ὅτι· τοῦ γὰρ διότι οὐκ ἔστιν ἐκ ψευδῶν συλλογισμός· δι' ἣν δ' αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις λεχθήσεται.

Πρῶτον μὲν οὖν ὅτι ἐξ ἀληθῶν οὐχ οἷόν τε ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐντεῦθεν δῆλον. εἰ γὰρ τοῦ Α ὄντος ἀνάγκη τὸ Β εἶναι, τοῦ Β μὴ ὄντος ἀνάγκη τὸ Α μὴ εἶναι. εἰ οὖν ἀληθές ἐστι τὸ Α, ἀνάγκη τὸ Β ἀληθὲς εἶναι, ἢ συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ οὐκ εἶναι· τοῦτο δ' ἀδύνατον. μὴ ὅτι δὲ κεῖται τὸ Α εἷς ὅρος, ὑποληφθήτω ἐνδέχεσθαι ἑνός τινος ὄντος ἐξ ἀνάγκης τι συμβαίνειν· οὐ γὰρ οἷόν τε· τὸ μὲν γὰρ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμά ἐστι, δι' ὧν δὲ τοῦτο γίνεται ἐλαχίστων, τρεῖς ὅροι, δύο δὲ διαστήματα καὶ προτάσεις. εἰ οὖν ἀληθές, ᾧ τὸ Β ὑπάρχει, τὸ Α παντί, ᾧ δὲ τὸ Γ, τὸ Β, ᾧ τὸ Γ, ἀνάγκη τὸ Α ὑπάρχειν καὶ οὐχ οἷόν τε τοῦτο ψεῦδος εἶναι· ἅμα γὰρ ὑπάρξει ταὐτὸ καὶ οὐχ ὑπάρξει. τὸ οὖν Α ὥσπερ ἓν κεῖται, δύο προτάσεις συλληφθεῖσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν ἔχει· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξ ἀληθῶν δεῖξαι ψεῦδος.

Ἐκ ψευδῶν δ' ἀληθὲς ἔστι συλλογίσασθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ψευδῶν οὐσῶν καὶ τῆς μιᾶς, ταύτης δ' οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν ἀλλὰ τῆς δευτέρας, ἐάνπερ ὅλην λαμβάνῃ ψευδῆ· μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ἔστιν ὁποτερασοῦν. ἔστω γὰρ τὸ Α ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχον, τῶν δὲ Β μηδενί, μηδὲ τὸ Β τῷ Γ. ἐνδέχεται δὲ τοῦτο, οἷον λίθῳ

53b1 ή (sic) *A*, ἢ *Bf*, corr *C*. — 9 οὐ] οὐ τοῦ *n*, corr *Bu*. — οὐδ' ὅτι pr *A*. — 10 δειχθήσεται *n*, ῥηθήσεται *m*. — 12 συλλογίσασθαι om *n*. — 16 δὲ κεῖται corr *A*. — ὑποληφθῇ τῷ pr *ABfu*. — 17 ἑνός] ὡς ἑνός *m*. — 19 ἐλάχιστον *C*. — 20 καὶ] αἱ *C*. — 21 ὑπάρχειν *C*. — 23 ἓν κεῖται] ἔγκειται pr *B*. — 25 ἀληθείας *C*. — 26 ἀλήθειαν *C*. — 27 τῶν om *ABCcm*. — προτάσεων om *m*. — 28 ἀλλὰ τῆς δευτέρας om *Bu*.

οὐδενὶ ζῷον, οὐδὲ λίθος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει, ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν ψευδῶν ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ζῷον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ στερητικόν. ἔστι γὰρ τῷ Γ μήτε τὸ Α ὑπάρχειν μηδενὶ μήτε τὸ Β, τὸ μέντοι Α τῷ Β παντί, οἷον ἐὰν τῶν αὐτῶν ὅρων ληφθέντων μέσον τεθῇ ὁ ἄνθρωπος· λίθῳ γὰρ οὔτε ζῷον οὔτε ἄνθρωπος οὐδενὶ ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ζῷον. ὥστ' ἐὰν ᾧ μὲν ὑπάρχει, λάβῃ μηδενὶ ὑπάρχειν, ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχειν, ἐκ ψευδῶν ἀμφοῖν ἀληθὲς ἔσται τὸ συμ-
p. 54 πέρασμα. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἐὰν ἐπί τι ψευδὴς ἑκατέρα ληφθῇ. ἐὰν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδής, τῆς μὲν πρώτης ὅλης ψευδοῦς οὔσης, οἷον τῆς ΑΒ, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές, τῆς δὲ ΒΓ ἔσται. λέγω δ' ὅλην ψευδῆ τὴν ἐναντίαν, οἷον εἰ μηδενὶ ὑπάρχον παντὶ εἴληπται ἢ εἰ παντὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Β μηδενὶ ὑπάρχον, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντί. ἂν δὴ τὴν μὲν ΒΓ πρότασιν λάβω ἀληθῆ, τὴν δὲ τὸ ΑΒ ψευδῆ ὅλην, καὶ παντὶ ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Α, ἀδύνατον τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ὑπῆρχε τῶν Γ, εἴπερ ᾧ τὸ Β, μηδενὶ τὸ Α, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ. ὁμοίως δ' οὐδ' εἰ τὸ Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει καὶ τὸ Β τῷ Γ παντί, ἐλήφθη δ' ἡ μὲν τὸ ΒΓ ἀληθὴς πρότασις, ἡ δὲ τὸ ΑΒ ψευδὴς ὅλη, καὶ μηδενὶ ᾧ τὸ Β, τὸ Α, τὸ συμπέρασμα ψεῦδος ἔσται· παντὶ γὰρ ὑπάρξει τῷ Γ τὸ Α, εἴπερ ᾧ τὸ Β, παντὶ τὸ Α, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ. φανερὸν οὖν ὅτι τῆς πρώτης ὅλης λαμβανομένης ψευδοῦς, ἐάν τε καταφατικῆς ἐάν τε στερητικῆς, τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς, οὐ γίνεται ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψευδοῦς ἔσται. εἰ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Γ παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Β τινί, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ λευκῷ δὲ τινί, τὸ δὲ λευκὸν παντὶ κύκνῳ, ἐὰν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει

---

36 ἔστω *C*. — 39 ὥστε ἂν *u*. — ἐὰν μὲν ᾧ *C*. — 40 λάβῃ] παντὶ λάβῃ *Cnu*, παντὶ λάβωμεν *m*. — μὴ ὑπάρχῃ pr *A*. — 41 ἐκ] τεθῇ ἐκ *n*.
54a5 οἷον ἢ *n*. — 6 et 8 ὑπάρχον *n*. — 7 ἐὰν *n*. — 8 τὸ om *BCmu* et pr *f*. — 12 παντὶ om *Anm*. — ληφθῇ *Bu*, ληφθείη *m*. — τὸ om *u* et pr *f*. — ἀληθὲς pr *B*. — 13 τὸ om *nmu*. — ὧν *AB*. — sec τὸ] τῷ corr *B*. — 21 ἐὰν] ἐὰν οὖν *nf*. — 22 γ καὶ τὸ *C*. — τὸ α...γ om *Af*.

ἀληθῶς· πᾶς γὰρ κύκνος ζῷον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ ΑΒ· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον τινὶ λευκῷ χιόνι δ' οὐδεμιᾷ, λευκὸν δὲ πάσῃ χιόνι. εἰ οὖν ληφθείη τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ὅλη ληφθῇ ἀληθής, ἡ δὲ ΒΓ ὅλη ψευδής, ἔσται συλλογισμὸς ἀληθής· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ Β καὶ τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους εἴδη μὴ ὑπ' ἄλληλα· τὸ γὰρ ζῷον καὶ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, ἵππος δ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς ὅλης οὔσης τῆς ΒΓ προτάσεως. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ Α μήτε τῷ Β μήτε τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδεσι τὸ γένος· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε μουσικῇ οὔτ' ἰατρικῇ ὑπάρχει, οὐδ' ἡ μουσικὴ ἰατρικῇ. ληφθέντος οὖν τοῦ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τοῦ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. καὶ εἰ μὴ ὅλη ψευδὴς ἡ ΒΓ ἀλλ' ἐπί τι, καὶ οὕτως ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ εἴδει καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ παντὶ πεζῷ, ὁ δ' ἄνθρωπος τινὶ πεζῷ καὶ οὐ παντί. εἰ οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ληφθείη, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει· ὅπερ ἦν ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ Α μήτε τῷ Β μήτε τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε φρονήσει οὐδεμιᾷ ὑπάρχει οὔτε θεωρητικῇ, ἡ δὲ φρόνησις τινὶ θεωρητικῇ. εἰ οὖν ληφθείη τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν ἀληθές.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ἐνδέχεται καὶ τῆς πρώτης προτάσεως ὅλης οὔσης ψευδοῦς τῆς δ' ἑτέρας ἀλη-

23 ἀληθές ACfm. — 37 τὸ α om C. — μηδὲ] μήτε ABCcfmu. — 38 τὸ] ἕτερον n, τὸ ἕτερον m. — 39 μουσικὴ οὔτ' ἰατρικὴ A.
54b4 alt καὶ om pr A. — 7 ὁ ... πεζῷ om pr A. — 10 γὰρ ἅμα τὸ n.

θοῦς ἀληθὲς εἶναι τὸ συμπέρασμα, καὶ ἐπί τι ψευδοῦς οὔσης τῆς πρώτης τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς, καὶ τῆς μὲν ἀληθοῦς τῆς δ' ἐν μέρει ψευδοῦς, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ *Γ* τινί, καὶ τὸ *Β* τῷ *Γ* τινί, οἷον ζῷον οὐδεμιᾷ χιόνι λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρχει, καὶ ἡ χιὼν λευκῷ τινί. εἰ οὖν μέσον τεθείη ἡ χιών, πρῶτον δὲ τὸ ζῷον, καὶ ληφθείη τὸ μὲν *Α* ὅλῳ τῷ *Β* ὑπάρχειν, τὸ δὲ *Β* τινὶ τῷ *Γ*, ἡ μὲν *ΑΒ* ὅλη ψευδής, ἡ δὲ *ΒΓ* ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς *ΑΒ* προτάσεως· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* ὅλῳ ὑπάρχειν τῷ δὲ *Γ* τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι *Β* τινὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον ἀνθρώπῳ μὲν παντὶ ὑπάρχει, λευκῷ δὲ τινὶ οὐχ ἕπεται, ὁ δ' ἄνθρωπος τινὶ λευκῷ ὑπάρχει, ὥστ' εἰ μέσου τεθέντος τοῦ ἀνθρώπου ληφθείη τὸ *Α* μηδενὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν, τὸ δὲ *Β* τινὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς *ΑΒ* προτάσεως. καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ *ΑΒ* πρότασις, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ *Α* καὶ τῷ *Β* καὶ τῷ *Γ* τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ *Β* τῷ *Γ* τινὶ ὑπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον τινὶ καλῷ καὶ τινὶ μεγάλῳ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ μεγάλῳ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ *Α* παντὶ τῷ *Β* καὶ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Γ*, ἡ μὲν *ΑΒ* πρότασις ἐπί τι ψευδὴς ἔσται, ἡ δὲ *ΒΓ* ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς *ΑΒ* προτάσεως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται καὶ ὡσαύτως κείμενοι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. πάλιν εἰ ἡ μὲν *ΑΒ* ἀληθὴς ἡ δὲ *ΒΓ* ψευδής, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* ὅλῳ ὑπάρχειν τῷ δὲ *Γ* τινί, καὶ τὸ *Β* τῷ *Γ* μηδενὶ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ μέλανι δὲ τινί, κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη παντὶ τῷ *Β* τὸ *Α* καὶ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Γ*, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα ψευδοῦς ὄντος τοῦ *ΒΓ*. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς λαμβανομένης τῆς *ΑΒ* προτάσεως. ἐγχωρεῖ γὰρ

---

20 πρώτης] αβ *m*. — τῆς...pr ἀληθοῦς om *fn*. — ἑτέρας] βγ *m*, ἑτέρας ὅλης *nf*. — μὲν] μὲν αβ *m*, μὲν μείζονος *C*. — 21 δ'] δὲ βγ *m*. — ἐν μέρει om *m*. — 22 καὶ...τινί om *n*. — 24 alt ἡ om *n*. — 28 οὔσης ὅλης τῆς *Bu*. — 35 τὸ om *ABfnmu*. — 37 καὶ...ὑπάρχειν om *nu*. — alt τὸ re supra vs *n*.

55a6 τῷ δὲ] τὸ δὲ *A*. — 11 στερητικῆς οὔσης λαμβ. *n*.

τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς αὐτοῦ εἴδεσι· τὸ γὰρ ζῷον ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ ὑπάρχει λευκῷ δὲ τινί, ὁ δ' ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν μέσον τεθῇ ὁ ἀριθμός, καὶ ληφθῇ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει, ὅπερ ἦν ἀληθές· καὶ ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ἀληθής, ἡ δὲ ΒΓ ψευδής. καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ ΑΒ, ψευδὴς δὲ καὶ ἡ ΒΓ, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ Β τινὶ καὶ τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον εἰ ἐναντίον τὸ Β τῷ Γ, ἄμφω δὲ συμβεβηκότα τῷ αὐτῷ γένει· τὸ γὰρ ζῷον τινὶ λευκῷ καὶ τινὶ μέλανι ὑπάρχει, λευκὸν δ' οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. καὶ στερητικῆς δὲ λαμβανομένης τῆς ΑΒ ὡσαύτως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι καὶ ὡσαύτως τεθήσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. καὶ ἀμφοτέρων δὲ ψευδῶν οὐσῶν ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς εἴδεσι τοῖς αὐτοῦ· ζῷον γὰρ ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρχει, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ἄμφω ψευδεῖς. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ μέλανι δὲ τινὶ οὐχ ὑπάρχει, κύκνος δ' οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. τὸ μὲν οὖν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς.

Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι πάντως ἐγχωρεῖ διὰ ψευδῶν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ὅλων ψευδῶν λαμβανομένων καὶ ἐπί τι ἑκατέρας, καὶ τῆς

12 μὲν om C. — 14 ἑαυτοῦ n, αὑτοῦ f, corr AC. — 16 οὖν om Bu. — 17 τὸ α . . . γ om A. — τινὶ] τὶ n. — 21 pr τινὶ om n. — 28 ψευδῶν ὅλων οὐσῶν n. — 29 τὸ α om n. — 32 αὑτοῦ f, corr C. — 34 οὖν om C.
55b1 ὑπάρξει C. — 3 μέσῳ] δευτέρῳ C.

μὲν ἀληθοῦς τῆς δὲ ψευδοῦς οὔσης ὅλης, ὁποτερασοῦν ψευδοῦς τιθεμένης, [καὶ εἰ ἀμφότεραι ἐπί τι ψευδεῖς,] καὶ εἰ ἡ μὲν ἁπλῶς ἀληθὴς ἡ δ' ἐπί τι ψευδής, [καὶ εἰ ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἡ δ' ἐπί τι ἀληθής,] καὶ ἐν τοῖς καθόλου καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. εἰ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Γ παντί, οἷον ζῷον λίθῳ μὲν οὐδενὶ ἵππῳ δὲ παντί, ἐὰν ἐναντίως τεθῶσιν αἱ προτάσεις καὶ ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ μηδενί, ἐκ ψευδῶν ὅλων τῶν προτάσεων ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ Α· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός. πάλιν εἰ ἡ μὲν ἑτέρα ὅλη ψευδὴς ἡ δ' ἑτέρα ὅλη ἀληθής· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τοῖς μὴ ὑπ' ἄλληλα εἴδεσιν. τὸ γὰρ ζῷον καὶ ἵππῳ παντὶ καὶ ἀνθρώπῳ, καὶ οὐδεὶς ἄνθρωπος ἵππος. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἔσται ἡ δ' ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς πρὸς ὁποτερῳοῦν τεθέντος τοῦ στερητικοῦ. καὶ εἰ ἡ ἑτέρα ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ἑτέρα ὅλη ἀληθής. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ παντί, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον λευκῷ μὲν τινὶ κόρακι δὲ παντί, καὶ τὸ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ΑΓ ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ μετατιθεμένου δὲ τοῦ στερητικοῦ ὡσαύτως· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. καὶ εἰ ἡ καταφατικὴ πρότασις ἐπί τι ψευδής, ἡ δὲ στερητικὴ ὅλη ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ ζῷον λευκῷ μὲν τινὶ πίττῃ δ' οὐδεμιᾷ, καὶ τὸ λευκὸν οὐδεμιᾷ πίττῃ. ὥστ' ἐὰν ληφθῇ τὸ Α ὅλῳ τῷ Β ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ μηδενί, ἡ μὲν ΑΒ ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ΑΓ ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ εἰ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον καὶ

7 pr εἰ] αἱ n. — 19 τοῖς rc supra vs n. — 20 post ληφθῇ add τὸ ζῷον A. — 24 ὅλη om C. — 27 τῷ] τὸ α τῷ ACn. — μὲν om C. — 35 ἂν A.

λευκῷ τινὶ καὶ μέλανί τινι, τὸ δὲ λευκὸν οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν p. 56 ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ μηδενί, ἄμφω μὲν αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθείσης τῆς στερητικῆς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β τῷ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ λευκῷ δὲ τινί, ἄνθρωπος δὲ τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχειν, ἡ μὲν καθόλου πρότασις ὅλη ψευδής, ἡ δ' ἐν μέρει ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ καταφατικῆς λαμβανομένης τῆς ΑΒ· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β τῷ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ, λευκῷ δὲ τινί, καὶ τὸ ἄψυχον οὐχ ὑπάρξει τινὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΑΒ πρότασις, ἡ καθόλου, ὅλη ψευδής, ἡ δὲ ΑΓ ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ τῆς μὲν καθόλου ἀληθοῦς τεθείσης, τῆς δ' ἐν μέρει ψευδοῦς. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α μήτε τῷ Β μήτε τῷ Γ οὐδενὶ ἕπεσθαι, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ οὐδ' ἀψύχῳ, καὶ ὁ ἀριθμὸς τινὶ ἀψύχῳ οὐχ ἕπεται. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινί, τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ἀληθὲς καὶ ἡ καθόλου πρότασις, ἡ δ' ἐν μέρει ψευδής. καὶ καταφατικῆς δὲ τῆς καθόλου τιθεμένης ὡσαύτως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ μὴ ἕπεσθαι, οἷον τὸ γένος τῷ εἴδει καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ ὅλῳ πεζῷ ἕπεται, ἄνθρωπος δ' οὐ παντὶ πεζῷ. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν καθόλου πρότασις ἀληθής, ἡ δ' ἐν μέρει ψευδής, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές, εἴπερ ἐνδέχεται τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ μὴ ἕπεσθαι. ληφθέντος γὰρ τοῦ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ

56a4 μετα adi rc mg n. — 13 καὶ . . . ὑπάρχειν om m. — 14 τὸ om m. — 15 καὶ] οὐχ ὑπάρχει, καὶ m, οὗ (rc), καὶ C. — 20 μηδενὶ ἕπ. n. — 24 πρότασις ἀληθής, ἡ Afc. — 29 ἐὰν n. — 35 ἕπεσθαι, οἷον τὸ ζῷον

ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ἀμφότεραι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως, τῆς δ' ἐν μέρει στερητικῆς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ παντὶ ἕπεσθαι, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον ἐπιστήμῃ μὲν οὐδεμιᾷ ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἕπεται, ἡ δ' ἐπιστήμη οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ.
b ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ἕπεσθαι, αἱ μὲν προτάσεις ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές.

4 Ἔσται δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι διὰ ψευδῶν ἀληθές, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν ὅλων καὶ ἐπί τι ἑκατέρας, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας ἀληθοῦς ὅλης τῆς δ' ἑτέρας ψευδοῦς, καὶ τῆς μὲν ἐπί τι ψευδοῦς τῆς δ' ὅλης ἀληθοῦς, καὶ ἀνάπαλιν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις. οὐδὲν γὰρ κωλύει μήτε τὸ Α μήτε τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, οἷον οὔτ' ἄνθρωπος οὔτε πεζὸν οὐδενὶ ἀψύχῳ ἕπεται, ἄνθρωπος μέντοι τινὶ πεζῷ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ὅλαι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς μὲν στερητικῆς τῆς δὲ καταφατικῆς οὔσης. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α παντί, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ μέλαν οὐδενὶ κύκνῳ, ζῷον δὲ παντί, καὶ τὸ ζῷον οὐ παντὶ μέλανι. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενί, τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρξει· καὶ τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς. καὶ εἰ ἐπί τι ἑκατέρα ψευδής, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν τινὶ καλῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ στερητικῆς δὲ τῆς ΑΓ τιθεμένης ὁμοίως. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Α τινὶ τῷ Γ μὴ

οὐδενὶ ἀνθρώπῳ, ζῷόν τινι ἐπιστήμῃ, ἄνθρωπός τινι ἐπιστήμῃ οὐχ ὑπάρχει. ληφθέντος n.

56b4 τῷ om n. — 5 ἀληθές...οὐσῶν om Cm. — καὶ δι' ἀμφοτέρων A. — 7 καὶ τῆς μὲν ἐπί τι ψευδοῦς om B. — 9 alt τὸ] τῷ n. — 16 τῶν β n. — 18 ἐὰν n.

ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Α τῷ Β μὴ παντὶ ὑπάρχειν, οἷον τὸ λευκὸν τινὶ ζῴῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καλὸν τινὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν οὐ παντὶ καλῷ. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντί, ἀμφότεραι μὲν αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς μὲν ὅλης ψευδοῦς τῆς δ' ὅλης ἀληθοῦς λαμβανομένης. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἕπεσθαι, τὸ μέντοι Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἕπεται, τὸ μέντοι ζῷον οὐ παντὶ ὑπάρχει λευκῷ. τεθέντων οὖν ὅρων τοιούτων, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΒΓ ὅλη ἔσται ἀληθής, ἡ δὲ ΑΓ ὅλη ψευδής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν ΒΓ ψεῦδος, τὸ δὲ ΑΓ ἀληθές· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν [μέλαν - κύκνος - ἄψυχον]. ἀλλὰ καὶ εἰ ἀμφότεραι p. 57 λαμβάνοιντο καταφατικαί. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ἕπεσθαι, τὸ δὲ Α ὅλως μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, οἷον κύκνῳ παντὶ ζῷον, μέλαν δ' οὐδενὶ κύκνῳ, καὶ τὸ μέλαν ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΒΓ ὅλη ἀληθής, ἡ δὲ ΑΓ ὅλη ψευδής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ΑΓ ληφθείσης ἀληθοῦς· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. πάλιν τῆς μὲν ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δ' ἐπί τι ψευδοῦς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τινί, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β, οἷον δίπουν μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, καλὸν δ' οὐ παντί, καὶ τὸ καλὸν τινὶ δίποδι ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΒΓ ὅλη ἀληθής, ἡ δὲ ΑΓ ἐπί τι ψευδής, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς μὲν ΑΓ ἀληθοῦς τῆς δὲ ΒΓ ψευδοῦς ἐπί τι λαμβανομένης· μετατεθέντων γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ τῆς μὲν στερητικῆς τῆς δὲ καταφατικῆς οὔσης. ἐπεὶ γὰρ ἐγχωρεῖ τὸ μὲν Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α

29 οἷον καὶ τὸ corr n. — λευκὸν et καλὸν loc mut ABufn, pr m. — 37 τούτων ACnm. — 41 οἱ γὰρ] καὶ οἱ Cf. — αὐτοὶ] τοιοῦτοι f, corr C.
57a3 ὅλῳ ACfn. — 4 μὲν post κύκνῳ add AC. — 13 τινὶ τῷ δίποδι An. — pr καὶ om u. — καὶ τῷ β pr A. — 16 pr γ corr A. — ἐπί τι ante ψευδοῦς n, om f et pr C.

τινί, καὶ ὅταν οὕτως ἔχωσιν, οὐ παντὶ τῷ Β τὸ Α, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α μηδενί, ἡ μὲν στερητικὴ ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ἑτέρα ὅλη ἀληθὴς καὶ τὸ συμπέρασμα. πάλιν ἐπεὶ δέδεικται ὅτι τοῦ μὲν Α μηδενὶ ὑπάρχοντος τῷ Γ, τοῦ δὲ Β τινί, ἐγχωρεῖ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι καὶ τῆς μὲν ΑΓ ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δὲ ΒΓ ἐπί τι ψευδοῦς, ἐγχωρεῖ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντί, ἡ μὲν ΑΓ ὅλη ἀληθής, ἡ δὲ ΒΓ ἐπί τι ψευδής.

Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ὅτι πάντως ἔσται διὰ ψευδῶν ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ληπτέοι καὶ ὅταν καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις, οἱ μὲν ἐν τοῖς κατηγορικοῖς κατηγορικοί, οἱ δ' ἐν τοῖς στερητικοῖς στερητικοί. οὐδὲν γὰρ διαφέρει μηδενὶ ὑπάρχοντος παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν, καὶ τινὶ ὑπάρχοντος καθόλου λαβεῖν ὑπάρχειν πρὸς τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἂν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ἀνάγκη, ἐξ ὧν ὁ λόγος, ψευδῆ εἶναι ἢ πάντα ἢ ἔνια, ὅταν δ' ἀληθές, οὐκ ἀνάγκη ἀληθὲς εἶναι οὔτε τὶ οὔτε πάντα, ἀλλ' ἔστι μηδενὸς ὄντος ἀληθοῦς τῶν ἐν τῷ συλλογισμῷ τὸ συμπέρασμα ὁμοίως εἶναι ἀληθές, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. αἴτιον δ' ὅτι ὅταν δύο ἔχῃ οὕτω πρὸς ἄλληλα ὥστε θατέρου ὄντος ἐξ ἀνάγκης εἶναι θάτερον, τούτου μὴ ὄντος μὲν οὐδὲ θάτερον ἔσται, ὄντος δ' οὐκ ἀνάγκη εἶναι θάτερον. τοῦ δ' αὐτοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, ἀδύνατον ἐξ ἀνάγκης εἶναι τὸ αὐτό. λέγω δ' οἷον τοῦ Α ὄντος λευκοῦ τὸ Β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης, καὶ μὴ ὄντος λευκοῦ τοῦ Α τὸ Β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος λευκοῦ τοῦ Α τοδὶ ἀνάγκη μέγα εἶναι τὸ Β, μεγάλου δὲ τοῦ Β ὄντος τὸ Γ μὴ λευκόν, ἀνάγκη, εἰ τὸ Α λευκόν, τὸ Γ μὴ εἶναι λευκόν. καὶ ὅταν δύο ὄντων θατέρου ὄντος ἀνάγκη θάτερον εἶναι, τούτου μὴ ὄντος ἀνάγκη τὸ Α μὴ

20 ἐὰν οὖν ληφθῇ *Cfn*. — 23 πάλιν] ἀληθές. πάλιν *Cm*, ἔσται ἀληθές. πάλιν *f*. — 24 τοῦ γ *B*. — τινὶ] παντὶ corr *A*. — 25 γ corr *A*. — 32 κατηγορικοί et στερητικοί om *n*. — 34 καὶ εἴ τινι ὑπῆρχεν *n*. — ὑπάρχειν om *n*. — 36 ἐὰν *n*. — ψευδές *B*. — 38 ἀληθῆ ante εἶναι corr *n*. — 39 τῷ λόγῳ τὸ *n*.

57b2 τούτου δὲ μὴ *n*. — μὲν om *n*. — 5 et 6 μέγα om *ABmf* et pr *n*. — 7 λευκοῦ οἷον τοῦ *Cn*. — εἶναι οἷον τὸ *Cn*. — 8 μὴ ᾖ λευκόν *C*. — 10 ἀνάγκη ᾖ θάτερον *n*.

εἶναι. τοῦ δὴ Β μὴ ὄντος μεγάλου τὸ Α οὐχ οἷόν τε λευκὸν εἶναι. τοῦ δὲ Α μὴ ὄντος λευκοῦ, εἰ ἀνάγκη τὸ Β μέγα εἶναι, συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης τοῦ Β μεγάλου μὴ ὄντος αὐτὸ τὸ Β εἶναι μέγα. τοῦτο δ' ἀδύνατον. εἰ γὰρ τὸ Β μὴ ἔστι μέγα, τὸ Α οὐκ ἔσται λευκὸν ἐξ ἀνάγκης. εἰ οὖν μὴ ὄντος τούτου λευκοῦ τὸ Β ἔσται μέγα, συμβαίνει, εἰ τὸ Β μή ἐστι μέγα, εἶναι μέγα, ὡς διὰ τριῶν.

5 Τὸ δὲ κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι τὸ διὰ τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ ἀνάπαλιν τῇ κατηγορίᾳ τὴν ἑτέραν λαβόντα πρότασιν συμπεράνασθαι τὴν λοιπήν, ἣν ἐλάμβανεν ἐν θατέρῳ συλλογισμῷ. οἷον εἰ ἔδει δεῖξαι ὅτι τὸ Α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχει, ἔδειξε δὲ διὰ τοῦ Β, πάλιν εἰ δεικνύοι ὅτι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει, λαβὼν τὸ μὲν Α τῷ Γ ὑπάρχειν τὸ δὲ Γ τῷ Β, καὶ τὸ Α τῷ Β· πρότερον δ' ἀνάπαλιν ἔλαβε τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχον. ἢ εἰ ὅτι τὸ Β τῷ Γ δεῖ δεῖξαι ὑπάρχον, εἰ λάβοι τὸ Α κατὰ τοῦ Γ, ὃ ἦν συμπέρασμα, τὸ δὲ Β κατὰ τοῦ Α ὑπάρχειν· πρότερον δ' ἐλήφθη ἀνάπαλιν τὸ Α κατὰ τοῦ Β. ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἐξ ἀλλήλων δεῖξαι. εἴτε γὰρ ἄλλο μέσον λήψεται, οὐ κύκλῳ· οὐδὲν γὰρ λαμβάνεται τῶν αὐτῶν· εἴτε τούτων τι, ἀνάγκη θάτερον μόνον· εἰ γὰρ ἄμφω, ταὐτὸ ἔσται συμπέρασμα, δεῖ δ' ἕτερον. ἐν μὲν οὖν τοῖς μὴ ἀντιστρέφουσιν ἐξ ἀναποδείκτου τῆς ἑτέρας προτάσεως γίνεται ὁ συλλογισμός· οὐ γὰρ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τούτων τῶν ὅρων ὅτι τῷ μέσῳ τὸ τρίτον ὑπάρχει ἢ τῷ πρώτῳ τὸ μέσον. ἐν δὲ τοῖς ἀντιστρέφουσιν ἔστι πάντα δεικνύναι δι' ἀλλήλων, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλοις. δεδείχθω γὰρ τὸ ΑΓ διὰ μέσου τοῦ Β, καὶ πάλιν τὸ ΑΒ διά τε τοῦ συμπεράσματος καὶ διὰ τῆς ΒΓ προτάσεως ἀντιστραφείσης, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ΒΓ διά τε τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς ΑΒ προτάσεως ἀντεστραμμένης. δεῖ δὲ τήν τε ΓΒ καὶ τὴν ΒΑ p. 58 πρότασιν ἀποδεῖξαι· ταύταις γὰρ ἀναποδείκτοις κεχρήμεθα μόναις. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Α, συλλογισμὸς ἔσται τοῦ Β πρὸς τὸ Α. πάλιν

11 δὴ corr *n*. — 12 εἶναι μέγα *C*. — 13 μὴ om *n*. — 14 ἔσται *C*. — 21 ἐν *n*. — 22 παντὶ τῷ γ *C*. — 23 δεικνύει *C*. — 24 καὶ ... β om *n*. — 25 ὑπάρχειν *fm*, pr *A*. — 31 ταὐτὸν *n*. — 40 τε om *n*.

58a1 ἔδει pr *n*.

ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β, παντὶ τῷ Β τὸ Γ ἀνάγκη ὑπάρχειν. ἐν ἀμφοτέροις δὴ τούτοις τοῖς συλλογισμοῖς ἡ ΓΑ πρότασις εἴληπται ἀναπόδεικτος· αἱ γὰρ ἕτεραι δεδειγμέναι ἦσαν. ὥστ' ἂν ταύτην ἀποδείξωμεν, ἅπασαι ἔσονται δεδειγμέναι δι' ἀλλήλων. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Α ὑπάρχειν, ἀμφότεραί τε αἱ προτάσεις ἀποδεδειγμέναι λαμβάνονται, καὶ τὸ Γ τῷ Α ἀνάγκη ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν μόνοις τοῖς ἀντιστρέφουσι κύκλῳ καὶ δι' ἀλλήλων ἐνδέχεται γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὡς πρότερον εἴπομεν. συμβαίνει δὲ καὶ ἐν τούτοις αὐτῷ τῷ δεικνυμένῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. τὸ μὲν γὰρ Γ κατὰ τοῦ Β καὶ τὸ Β κατὰ τοῦ Α δείκνυται ληφθέντος τοῦ Γ κατὰ τοῦ Α λέγεσθαι, τὸ δὲ Γ κατὰ τοῦ Α διὰ τούτων δείκνυται τῶν προτάσεων, ὥστε τῷ συμπεράσματι χρώμεθα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.

Ἐπὶ δὲ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν ὧδε δείκνυται ἐξ ἀλλήλων. ἔστω τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῶν Β· συμπέρασμα ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ. εἰ δὴ πάλιν δεῖ συμπεράνασθαι ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β, ὃ πάλαι ἔλαβεν, ἔσται τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β· οὕτω γὰρ ἀνάπαλιν ἡ πρότασις. εἰ δ' ὅτι τὸ Β τῷ Γ δεῖ συμπεράνασθαι, οὐκέθ' ὁμοίως ἀντιστρεπτέον τὸ ΑΒ· ἡ γὰρ αὐτὴ πρότασις, τὸ Β μηδενὶ τῷ Α καὶ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ἀλλὰ ληπτέον, ᾧ τὸ Α μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ Β παντὶ ὑπάρχειν. ἔστω τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν τὸ συμπέρασμα· ᾧ δὲ τὸ Α μηδενί, τὸ Β εἰλήφθω παντὶ ὑπάρχειν· ἀνάγκη οὖν τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ὥστε τριῶν ὄντων ἕκαστον συμπέρασμα γέγονε, καὶ τὸ κύκλῳ ἀποδεικνύναι τοῦτ' ἔστι, τὸ συμπέρασμα λαμβάνοντα καὶ ἀνάπαλιν τὴν ἑτέραν πρότασιν τὴν λοιπὴν συλλογίζεσθαι.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τῶν ἑτέρων, τὴν δὲ κατὰ μέ-

6 τὸ γ ἀνάγκη παντὶ τῷ β n. — 14 ὡς om n. — 22 ὑπάρχον f. — 23 τῷ β Cm. — τῷ γ nm. — δὲ m. — 24 δέοι n. — τῷ β nm. — 25 ἔστω n. — τῶν γ Bf. — 27 ἡ...τῷ α fort pr marg mn. — 29 ᾧ τῷ γ τὸ u. — 30 ἔστω] τῷ γ ἔστω u. — 31 τῷ β A. — 32 pr ὑπάρχειν] ὑπάρχον corr A. — τῷ γ παντὶ C. — 33 τῷ n. — 34 τὸ] τοῦ τὸ pr B.

ρος ἔστιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι τὴν καθόλου, φανερόν· τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου, τὸ δὲ συμπέρασμα οὐκ ἔστι καθόλου, δεῖ δ' ἐκ τοῦ συμπεράσματος δεῖξαι καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως. ἔτι ὅλως οὐδὲ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως· ἐν μέρει γὰρ b ἀμφότεραι γίνονται αἱ προτάσεις. τὴν δ' ἐπὶ μέρους ἔστιν. δεδείχθω γὰρ τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ διὰ τοῦ Β. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Α καὶ τὸ συμπέρασμα μένῃ, τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα, καὶ τὸ Α μέσον. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστι δεῖξαι, δι' ὃ καὶ πρότερον ἐλέχθη· τὴν δ' ἐν μέρει ἔστιν, ἐὰν ὁμοίως ἀντιστραφῇ τὸ ΑΒ ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου, οἷον ᾧ τὸ Α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ Β τινὶ ὑπάρχειν· ἄλλως γὰρ οὐ γίνεται συλλογισμὸς διὰ τὸ ἀποφατικὴν εἶναι τὴν ἐν μέρει πρότασιν.

6 Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὸ μὲν καταφατικὸν οὐκ ἔστι δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ τρόπου, τὸ δὲ στερητικὸν ἔστιν. τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν οὐ δείκνυται διὰ τὸ μὴ ἀμφοτέρας εἶναι τὰς προτάσεις καταφατικάς· τὸ γὰρ συμπέρασμα στερητικόν ἐστι, τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐξ ἀμφοτέρων ἐδείκνυτο καταφατικῶν. τὸ δὲ στερητικὸν ὧδε δείκνυται. ὑπαρχέτω τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί· συμπέρασμα τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Α ὑπάρχον, ἀνάγκη τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ τὸ δεύτερον σχῆμα, μέσον τὸ Β. εἰ δὲ τὸ ΑΒ στερητικὸν ἐλήφθη, θάτερον δὲ κατηγορικόν, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ Γ παντὶ τῷ Α, τὸ δὲ Β οὐδενὶ τῷ Γ, ὥστ' οὐδενὶ τῷ Α τὸ Β· οὐδ' ἄρα τὸ Α τῷ Β. διὰ μὲν οὖν τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς μιᾶς προτάσεως οὐ γίνεται συλλογισμός, προσληφθείσης δ' ἑτέρας ἔσται. ἢν δὲ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἡ μὲν ἐν ὅλῳ πρότασις οὐ δείκνυται

---

41 οὐδὲ ὅλως *C*.
58b1 προτάσεως] ἑτέρας in litura *A*. — 2 ἐπιδεδείχθω *n*. — 5 pr τὸ om *n*. — 7 διὸ codices. — 9 ἔστιν om *Cu*. — post ἐὰν add μὲν *Ccmf*, rc *An*, οὖν rc add *B*. — καθόλου] καθόλου, οὐκ ἔστι, διὰ προσλήψεως δ' ἔστιν codices, exceptis *A* qui haec om, et *B* qui rec add. — 10 ᾧ om pr *A*. — ὑπάρχῃ pr *A*. — τῷ *m*. — 16 γὰρ] μὲν *m*. — 19/20 τῷ γ μηδενί *n*. — 20 τῷ δὲ γ μηδενί post ὑπάρχον add *Cm*, rc marg adi *B*. — 24 γὰρ supra vs *B*. — pr γ rc *u*. — 27 εἰ *ABCnu*. — 28 ᾖ om *n*.

διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἥνπερ εἴπομεν καὶ πρότερον, ἡ δ' ἐν μέρει δείκνυται, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μὴ παντί· συμπέρασμα ΒΓ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Α, τῷ δὲ Γ οὐ παντί, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει· μέσον Β. εἰ δ' ἐστὶν ἡ καθόλου στερητική, οὐ δειχθήσεται ἡ ΑΓ πρότασις ἀντιστραφέντος τοῦ ΑΒ· συμβαίνει γὰρ ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν γίνεσθαι ἀποφατικήν, ὥστ' οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀλλ' ὁμοίως δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, ἐὰν ληφθῇ, ᾧ τὸ Β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ Α τινὶ ὑπάρχειν.

7 Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι δι' ἀλλήλων· τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου, τὸ

p. 59 δ' ἐν τούτῳ συμπέρασμα ἀεὶ κατὰ μέρος, ὥστε φανερὸν ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος τὴν καθόλου πρότασιν. ἐὰν δ' ἡ μὲν ᾖ καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ποτὲ μὲν ἔσται ποτὲ δ' οὐκ ἔσται. ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι καὶ τὸ καθόλου γένηται πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἔσται, ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ, οὐκ ἔσται. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινί· συμπέρασμα τὸ ΑΒ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ Α ὑπάρχειν, τὸ μὲν Γ δέδεικται τινὶ τῷ Β ὑπάρχον, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ οὐ δέδεικται. καίτοι ἀνάγκη, εἰ τὸ Γ τινὶ τῷ Β, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐ ταὐτόν ἐστι τόδε τῷδε καὶ τόδε τῷδε ὑπάρχειν· ἀλλὰ προσληπτέον, εἰ τόδε τινὶ τῷδε, καὶ θάτερον τινὶ τῷδε. τούτου δὲ ληφθέντος οὐκέτι γίνεται ἐκ τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ὁ συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ, ἔσται δεῖξαι τὸ ΑΓ, ὅταν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τινί. εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Β, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· μέσον τὸ Β. καὶ ὅταν ᾖ ἡ μὲν κατηγορικὴ ἡ δὲ στερητική, καθόλου δ' ἡ κατηγορική, δειχθήσεται ἡ ἑτέρα. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ

30 καθόλου τὸ m. — τὸ om B et pr ACcu. — 31 βγ] τὸ βγ n. — 32 οὐ] μὴ n. — 33 ὑπάρξει nf. — μέσον τὸ β n. — 38 ὑπάρχῃ n, pr A. — 41 pr τὸ] τὴν καθόλου πρότασιν· τὸ A.

59a8 ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινὶ τῷ β, τὸ C. — 12 εἰ] ὅτι, εἰ n. — 15 pr τὸ] τὸ μὲν A.

δὲ *Α* τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· συμπέρασμα ὅτι τὸ *Α* τινὶ τῷ *Β* οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν προσληφθῇ τὸ *Γ* παντὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ* μὴ ὑπάρχειν· μέσον τὸ *Β*. ὅταν δ' ἡ στερητικὴ καθόλου γένηται, οὐ δείκνυται ἡ ἑτέρα, εἰ μὴ ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρότερον, ἐὰν ληφθῇ, ᾧ τοῦτο τινὶ μὴ ὑπάρχει, θάτερον τινὶ ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν *Α* μηδενὶ τῷ *Γ*, τὸ δὲ *Β* τινί· συμπέρασμα ὅτι τὸ *Α* τινὶ τῷ *Β* οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ, ᾧ τὸ *Α* τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ *Γ* τινὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ *Γ* τινὶ τῶν *Β* ὑπάρχειν. ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἀντιστρέφοντα τὴν καθόλου πρότασιν δεῖξαι τὴν ἑτέραν· οὐδαμῶς γὰρ ἔσται συλλογισμός.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι ἡ δι' ἀλλήλων δεῖξις διά τε τοῦ τρίτου καὶ διὰ τοῦ πρώτου γίνεται σχήματος. κατηγορικοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ συμπεράσματος διὰ τοῦ πρώτου, στερητικοῦ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου· λαμβάνεται γάρ, ᾧ τοῦτο μηδενί, θάτερον παντὶ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ καθόλου μὲν ὄντος τοῦ συλλογισμοῦ δι' αὐτοῦ τε καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, ὅταν δ' ἐν μέρει, δι' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ δι' αὐτοῦ πάντες. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τῷ μέσῳ οἱ μὴ δι' αὐτῶν γινόμενοι συλλογισμοὶ ἢ οὐκ εἰσὶ κατὰ τὴν κύκλῳ δεῖξιν ἢ ἀτελεῖς.

Τὸ δ' ἀντιστρέφειν ἐστὶ τὸ μετατιθέντα τὸ συμπέρασμα 8 b
ποιεῖν τὸν συλλογισμὸν ὅτι ἢ τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ οὐχ ὑπάρξει ἢ τοῦτο τῷ τελευταίῳ. ἀνάγκη γὰρ τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος καὶ τῆς ἑτέρας μενούσης προτάσεως ἀναιρεῖσθαι τὴν λοιπήν· εἰ γὰρ ἔσται, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται. διαφέρει δὲ τὸ ἀντικειμένως ἢ ἐναντίως ἀντιστρέφειν τὸ συμπέρασμα· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμὸς ἑκατέρως ἀντιστραφέντος· δῆλον δὲ τοῦτ' ἔσται διὰ τῶν ἑπομένων. λέγω δ' ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, ἐναντίως δὲ τὸ παντὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ *Α* κατὰ τοῦ *Γ* διὰ μέσου τοῦ *Β*. εἰ δὴ τὸ *Α* ληφθείη μηδενὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν, τῷ

---

22 alt ὑπάρχειν] ὑπάρχον ἦν . . . . τὸ α . . . . τῷ β in lit rc *A*. — 26 ὑπάρχῃ *Cn*, pr *A*. — 27 τῶν β *Bu*. — 28 μὴ om pr *A*. — ὑπάρχῃ *Cn*. — 29 pr τὸ] τούτῳ τὸ *C*. — τῷ β *n*. — 37 καὶ . . . 38 τε] καὶ διὰ τοῦ πρώτου, ἐν μέρει δὲ δι' αὐτοῦ rc marg *m*. — 38 σχήματος καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου, ὅταν *ABcu*. — 40 pr τῷ om *C*.
59b4 ἀντιστρέφοντος *A*. — 6 ἀντιστραφεῖν *B*. — 8 ἀντιστρέφοντος *C*.

δὲ Β παντί, οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει τὸ Β. καὶ εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β καὶ οὐχὶ ὅλως οὐδενί· οὐ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ καθόλου διὰ τοῦ ἐσχάτου σχήματος. ὅλως δὲ τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι καθόλου διὰ τῆς ἀντιστροφῆς· ἀεὶ γὰρ ἀναιρεῖται διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· ἀνάγκη γὰρ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὡσαύτως. δεδείχθω γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχον διὰ τοῦ Β. οὐκοῦν ἂν ληφθῇ τὸ Α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Β μηδενί, οὐδενὶ τῶν Γ τὸ Β ὑπάρξει. καὶ εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Β· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν.

Ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ συμπέρασμα, καὶ οἱ συλλογισμοὶ ἀντικείμενοι καὶ οὐ καθόλου ἔσονται. γίνεται γὰρ ἡ ἑτέρα πρότασις ἐν μέρει, ὥστε καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται κατὰ μέρος. ἔστω γὰρ κατηγορικὸς ὁ συλλογισμός, καὶ ἀντιστρεφέσθω οὕτως. οὐκοῦν εἰ τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ, τῷ δὲ Β παντί, τὸ Β οὐ παντὶ τῷ Γ· καὶ εἰ τὸ μὲν Α μὴ παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντί, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β μηδενί, τὸ Β τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει, οὐχ ἁπλῶς οὐδενί· καὶ εἰ τὸ μὲν Α τῷ Γ τινί, τὸ δὲ Β παντί, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ἐλήφθη, τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρξει.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ὅταν μὲν ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ὅταν δ' ἐναντίως, οὐδετέρα. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου, ἀναιρεῖν ἐλλείποντος τοῦ συμπεράσματος κατὰ τὴν ἀντιστροφήν, ἀλλ' οὐδ' ὅλως
p.60 ἀναιρεῖν. δεδείχθω γὰρ τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ. οὐκοῦν ἂν ληφθῇ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινί, τὸ Α τῷ Β τινὶ οὐχ ὑπάρξει· καὶ εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ, τῷ δὲ Β παντί, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β. ὥστ' ἀναιροῦνται ἀμφότεραι.

---

15 οὐχ ἁπλῶς n. — 19 τὸ ἄκρον τὸ ἔσχατον C. — 21 τῷ γ ὑπάρχειν Cnf, ὑπάρχον τῷ γ m. — ἐὰν n. — 29 οὐ] μὴ n. — 34 ὑπάρξει καὶ οὐχ n. — 40 ἀφαιρεῖν n. — 41 οὐδ' om n.

60a1 ἀναιρεῖν οὐκ ἐνδέχεται ἡ συζυγία τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ β τινὶ τῷ γ. δεδείχθω n. — τῶν γ n. — 3 τινὶ τῷ β C.

ἐὰν δ' ἐναντίως ἀντιστραφῇ, οὐδετέρα. εἰ γὰρ τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ* μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ *Β* παντί, τὸ *Β* τινὶ τῷ *Γ* οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' οὔπω ἀναιρεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τῆς δὲ καθόλου, τῆς *ΑΒ*, ὅλως οὐδὲ γίνεται συλλογισμός· εἰ γὰρ τὸ μὲν *Α* τινὶ τῶν *Γ* μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ *Β* τινὶ ὑπάρχει, οὐδετέρα καθόλου τῶν προτάσεων. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός· εἰ μὲν γὰρ ληφθήσεται τὸ *Α* παντὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι, εἰ δὲ τινί, οὐδετέρα. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι 9
ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἐναντίως, ὁποτερωσοῦν τῆς ἀντιστροφῆς γινομένης· ἀεὶ γὰρ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, καθόλου δ' οὐκ ἦν ἐν τούτῳ συλλογισμός. τὴν δ' ἑτέραν ὁμοίως ἀναιρήσομεν τῇ ἀντιστροφῇ. λέγω δὲ τὸ ὁμοίως, εἰ μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφεται, ἐναντίως, εἰ δ' ἀντικειμένως, ἀντικειμένως. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ *Α* παντὶ τῷ *Β*, τῷ δὲ *Γ* μηδενί· συμπέρασμα *ΒΓ*. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ *Β* παντὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν καὶ τὸ *ΑΒ* μένῃ, τὸ *Α* παντὶ τῷ *Γ* ὑπάρξει· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ δὲ τὸ *Β* παντὶ τῷ *Γ*, τὸ δὲ *Α* μηδενὶ τῷ *Γ*, τὸ *Α* οὐ παντὶ τῷ *Β*· σχῆμα τὸ ἔσχατον. ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ *ΒΓ*, ἡ μὲν *ΑΒ* ὁμοίως δειχθήσεται, ἡ δὲ *ΑΓ* ἀντικειμένως. εἰ γὰρ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Γ*, τὸ δὲ *Α* μηδενὶ τῷ *Γ*, τὸ *Α* τινὶ τῷ *Β* οὐχ ὑπάρξει. πάλιν εἰ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Γ*, τὸ δὲ *Α* παντὶ τῷ *Β*, τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ*, ὥστ' ἀντικειμένως γίνεται ὁ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ ἀνάπαλιν ἔχοιεν αἱ προτάσεις. εἰ δ' ἔστιν ἐπὶ μέρους ὁ συλλογισμός, ἐναντίως μὲν ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, καθάπερ οὐδ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, ἀντικειμένως δ' ἀμφότεραι. κείσθω γὰρ τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* τινί· συμπέρασμα *ΒΓ*. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν καὶ τὸ *ΑΒ* μένῃ, συμπέρασμα ἔσται ὅτι τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ* οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ

5 τῶν n. — 9 οὐ Cm, οὐδεὶς n. — 10 τῷ γ nm. — 11 εἰ] ὅτε C. — 22 βγ] τὸ βγ n. — 26 σχῆμα δὲ τὸ n. — 28 alt τῷ] τῶν n. — 29 et 30 τῶν γ n. — ἀντικείμενος cu, pr A. — 38 ὑπάρξει C.

ὑπάρχειν. πάλιν εἰ τὸ Β τινὶ τῷ Γ καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Γ, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδέτερον γὰρ καθόλου τῶν εἰλημμένων. b ὥστ' οὐκ ἀναιρεῖται τὸ ΑΒ. ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενὶ τῷ Β, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Α· ἦν δὲ τινί. πάλιν εἰ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ, τινὶ τῷ Β τὸ Α. ἡ αὐτὴ δ' ἀπόδειξις καὶ εἰ τὸ καθόλου κατηγορικόν.

10 Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος ὅταν μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται κατ' οὐδένα τῶν συλλογισμῶν, ὅταν δ' ἀντικειμένως, ἀμφότεραι καὶ ἐν ἅπασιν. δεδείχθω γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχον, μέσον δ' εἰλήφθω τὸ Γ, ἔστωσαν δὲ καθόλου αἱ προτάσεις. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ Α καὶ τοῦ Γ. οὐδ' εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ παντί, οὐκ ἔσται τοῦ Β καὶ τοῦ Γ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ μὴ καθόλου αἱ προτάσεις. ἢ γὰρ ἀμφοτέρας ἀνάγκη κατὰ μέρος εἶναι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ἢ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ γίνεσθαι· οὕτω δ' οὐκ ἦν συλλογισμὸς οὔτ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι οὔτ' ἐν τῷ μέσῳ. ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστρέφωνται, αἱ προτάσεις ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ· πάλιν εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. καὶ εἰ ἡ ἑτέρα μὴ καθόλου, ὡσαύτως. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει· εἰ δὲ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. δεδείχθω γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχον, ἔστω δὲ κατηγορικὸν μὲν τὸ ΒΓ, ἀποφατικὸν δὲ τὸ ΑΓ· οὕτω γὰρ ἐγίνετο ὁ συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ληφθῇ τῷ συμπεράσματι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐκ ἦν συλλογισμὸς τοῦ Α καὶ τοῦ Γ. οὐδ' εἰ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, οὐκ ἦν τοῦ Β καὶ τοῦ Γ συλλογισμός.

60b4 γ ἔσται τινὶ τῶν β n. — 5 κατηγορικὸν εἴη. ἐπὶ n. — 9 et 11 τῶν n. — 13 τῶν μὲν Auf. — παντὶ n. — 15 ἀμφοτέρας post μέρος C. — 24 pr τῷ] τῶν n. — 24 τὸ α τινὶ τῷ γ om A, rc supra vs n. — 31 pr α] βα pr u. — τινὶ τῶν n. — 31 et 32 καὶ] κατὰ Bu.

ὥστε οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτάσεις. ὅταν δὲ τὸ ἀντικείμενον, ἀναιροῦνται. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τῷ Γ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὁμοίως δὲ δείκνυται καὶ εἰ μὴ καθόλου εἰσὶν αἱ προτάσεις. γίνεται γὰρ τὸ ΑΓ καθόλου τε καὶ στερητικόν, θάτερον δ' ἐπὶ μέρους καὶ κατηγορικόν. εἰ μὲν οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ συμβαίνει· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. εἰ δὲ τὸ Α τινὶ τῷ Β καὶ τὸ p. 61 Β τινὶ τῷ Γ, οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐδ' εἰ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, οὐδ' οὕτως. ὥστ' ἐκείνως μὲν ἀναιροῦνται, οὕτω δ' οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτάσεις.

Φανερὸν οὖν διὰ τῶν εἰρημένων πῶς ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος ἐν ἑκάστῳ σχήματι γίνεται συλλογισμός, καὶ πότ' ἐναντίως τῇ προτάσει καὶ πότ' ἀντικειμένως, καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι διὰ τοῦ μέσου καὶ τοῦ ἐσχάτου γίνονται οἱ συλλογισμοί, καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου ἀναιρεῖται, ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι διὰ τοῦ ἐσχάτου· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διὰ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐσχάτου, καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι διὰ τοῦ ἐσχάτου· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ μέσου, καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ μείζονι διὰ τοῦ πρώτου ἀεί, ἡ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι διὰ τοῦ μέσου.

Τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἀντιστρέφειν καὶ πῶς ἐν ἑκάστῳ σχήματι καὶ τίς γίνεται συλλογισμός, φανερόν. 11 ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς δείκνυται μέν, ὅταν ἡ ἀντίφασις τεθῇ τοῦ συμπεράσματος καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις, γίνεται δ' ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν· ὅμοιον γάρ ἐστι τῇ ἀντιστροφῇ, πλὴν διαφέρει τοσοῦτον ὅτι ἀντιστρέφεται μὲν γεγενημένου συλλογισμοῦ καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων, ἀπάγεται δ' εἰς ἀδύνατον οὐ προομολογηθέντος

39 καὶ om *n*.
61a1 ἔκειτο δὲ τινί post τῷ γ add *Cn*. — 1 et 3 τῶν β *n*. — 2 τῶν γ *n*. — 7 ἐναντίος et ἀντικείμενος *An*. — 11 post καὶ supra vs διὰ add *n*, pr *m*. —12 καὶ om *ACn*. — 14 alt διὰ om *f*. — alt καὶ om *AC*. — 16 διὰ] ἀεὶ διὰ *n*. — 23 συλλ.] τοῦ συλλ. *n*.

τοῦ ἀντικειμένου πρότερον, ἀλλὰ φανεροῦ ὄντος ὅτι ἀληθές. οἱ δ' ὅροι ὁμοίως ἔχουσιν ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἡ αὐτὴ λῆψις ἀμφοτέρων. οἷον εἰ τὸ *Α* τῷ *Β* παντὶ ὑπάρχει, μέσον δὲ τὸ *Γ*, ἐὰν ὑποτεθῇ τὸ *Α* ἢ μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* παντί, ὅπερ ἦν ἀληθές, ἀνάγκη τὸ *Γ* τῷ *Β* ἢ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν· ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων· ὅσα γὰρ ἀντιστροφὴν δέχεται, καὶ τὸν διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμόν.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι, τὸ δὲ καθόλου κατηγορικὸν ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ τῷ τρίτῳ δείκνυται, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ οὐ δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ *Α* τῷ *Β* μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, καὶ προσειλήφθω ἄλλη πρότασις ὁποτερωθενοῦν, εἴτε τῷ *Α* παντὶ ὑπάρχειν τὸ *Γ* εἴτε τὸ *Β* παντὶ τῷ *Δ*· οὕτω γὰρ ἂν εἴη τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ μὲν οὖν ὑπόκειται μὴ παντὶ ὑπάρχειν τὸ *Α* τῷ *Β*, οὐ γίνεται συλλογισμὸς ὁποτερωθενοῦν τῆς προτάσεως λαμβανομένης, εἰ δὲ μηδενί, ὅταν μὲν ἡ *ΒΔ* προσληφθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται τοῦ ψεύδους, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ τὸ *Α* μηδενὶ τῷ *Β*, τὸ δὲ *Β* παντὶ τῷ *Δ*, τὸ *Α* οὐδενὶ τῷ *Δ*. τοῦτο δ' ἔστω ἀδύνατον· ψεῦδος ἄρα τὸ μηδενὶ τῷ *Β* τὸ *Α* ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές. ἐὰν δ' ἡ *ΓΑ* προσληφθῇ, οὐ γίνεται συλλογισμός, οὐδ' ὅταν ὑποτεθῇ μὴ παντὶ τῷ *Β* τὸ *Α* ὑπάρχειν. ὥστε φανερὸν ὅτι τὸ παντὶ ὑπάρχειν οὐ δείκνυται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι διὰ τοῦ ἀδυνάτου. τὸ δέ γε τινὶ καὶ τὸ μηδενὶ καὶ μὴ παντὶ δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ *Α* μηδενὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν, τὸ δὲ *Β* εἰλήφθω παντὶ ἢ τινὶ τῷ *Γ*. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ *Α* μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον — ἔστω γὰρ ἀληθὲς καὶ φανερὸν ὅτι παντὶ ὑπάρχει τῷ *Γ* τὸ *Α* — ὥστ' εἰ τοῦτο ψεῦδος, ἀνάγκη τὸ *Α* τινὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ *Α* ληφθῇ ἡ ἑτέρα πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν τὸ ἐναντίον τῷ συμπεράσματι ὑποτεθῇ, οἷον τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ ἀντικείμενον

28 pr ἢ om *n*. — 39 τῷ β παντὶ τὸ *Β*.
61b2 alt μὲν om *C*. — 5 ἔσται *C*. — 12 et 15 τῶν *n*. — 16 τὸ *Α*, τῷ corr *f*.

ὑποθετέον. πάλιν ὑποκείσθω τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τὸ Γ παντὶ τῷ Α. ἀνάγκη οὖν τὸ Γ τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. εἰ δ' οὕτως, ἀληθὲς τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν ἐλήφθη τὸ ΓΑ. εἰ δ' ἡ πρὸς τῷ Β εἴληπται πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν. ὑποκείσθω γὰρ παντὶ τῷ Β τὸ Α, καὶ τὸ Γ τῷ Α εἰλήφθω παντί. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὔπω γε ἀναγκαῖον, εἰ μὴ παντί, μηδενὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Β ληφθείη ἡ ἑτέρα πρότασις· συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐκ ἀναιρεῖται δ' ἡ ὑπόθεσις, ὥστε τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον. πρὸς δὲ τὸ μὴ παντὶ δεῖξαι ὑπάρχον τῷ Β τὸ Α, ὑποθετέον παντὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Α, τὸ Γ παντὶ τῷ Β, ὥστ' εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Β ἐλήφθη ἡ ἑτέρα πρότασις. καὶ εἰ στερητικὸν ἦν τὸ ΓΑ, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται συλλογισμός. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ Β ᾖ τὸ στερητικόν, οὐδὲν δείκνυται. ἐὰν δὲ μὴ παντὶ ἀλλὰ τινὶ ὑπάρχειν ὑποτεθῇ, οὐ δείκνυται ὅτι οὐ παντὶ ἀλλ' ὅτι οὐδενί. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Α, τινὶ τῷ Β τὸ Γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τοῦτ' ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ p. 62
ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Α, ὥστ' ἀληθὲς τὸ μηδενί. τούτου δὲ δειχθέντος προσαναιρεῖται τὸ ἀληθές· τὸ γὰρ Α τῷ Β τινὶ μὲν ὑπῆρχε, τινὶ δ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἔτι οὐ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν συμβαίνει τὸ ἀδύνατον· ψεῦδος γὰρ ἂν εἴη, εἴπερ ἐξ ἀληθῶν μὴ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι· νῦν δ' ἐστὶν ἀληθές· ὑπάρχει γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β. ὥστ' οὐχ ὑποθετέον τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ παντί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ μὴ ὑπάρχον τῷ Β

---

20 τῶν β n. — 23 γα] γα. ἡ γὰρ μείζων ἔσται οὕτως C, quibus n addit haec: (ἡ δὲ ἐλάττων rc mg) μερικὴ ἐν πρώτῳ σχήματι. — 26 α] α ὑπάρχειν An. — 27 pr τῷ om ABCm. — 30 κἂν n. — ληφθῇ C. — 34 pr παντὶ] τὸ παντὶ n. — 35 alt τὸ...β fort pr mg mn. — 37 αγ C. — 39 ἡ om C. — οὐδὲ δείκνυται n.

62a4 οὐ] οὐδὲ n. — 5 ψευδὴς nm, corr B. — γὰρ om pr ABCc, del u. — εἴη in fin corr B. — 6 ἀληθὴς m. — 7 ὑπάρχειν τὸ α n. — τῶν β n. — τινὶ...12 ὑποθετέον om m.

τὸ *A* δεικνύοιμεν· εἰ γὰρ ταὐτὸ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἡ αὐτὴ ἀμφοῖν ἀπόδειξις.

Φανερὸν οὖν ὅτι οὐ τὸ ἐναντίον ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον ἐν ἅπασι τοῖς συλλογισμοῖς. οὕτω γὰρ τὸ ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τὸ ἀξίωμα ἔνδοξον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἢ φάσις ἢ ἀπόφασις, δειχθέντος ὅτι οὐχ ἡ ἀπόφασις, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἀληθεύεσθαι. πάλιν εἰ μὴ τίθησιν ἀληθεύεσθαι τὴν κατάφασιν, ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι τὴν ἀπόφασιν. τὸ δ' ἐναντίον οὐδετέρως ἁρμόττει ἀξιοῦν· οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές, οὔτ' ἔνδοξον ὡς εἰ θάτερον ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὰ μὲν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου, τὸ δὲ καθόλου καταφατικὸν οὐ δείκνυται. ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ
12 ἐσχάτῳ καὶ τοῦτο δείκνυται. κείσθω γὰρ τὸ *A* μὴ παντὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τῷ *Γ* παντὶ ὑπάρχειν τὸ *A*. οὐκοῦν εἰ τῷ μὲν *B* μὴ παντί, τῷ δὲ *Γ* παντί, οὐ παντὶ τῷ *B* τὸ *Γ*. τοῦτο δ' ἀδύνατον· ἔστω γὰρ φανερὸν ὅτι παντὶ τῷ *B* ὑπάρχει τὸ *Γ*, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποκείμενον. ἀληθὲς ἄρα τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐ μὴν δείκνυται τὸ προτεθέν. εἰ γὰρ τὸ *A* μηδενὶ τῷ *B*, τῷ δὲ *Γ* παντί, οὐδενὶ τῷ *B* τὸ *Γ*. τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ εἰ τοῦτο ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές. ὅτε δὲ τινὶ τῷ *B* ὑπάρχει τὸ *A*, ὑποκείσθω τὸ *A* μηδενὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* παντὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ *Γ* μηδενὶ τῷ *B*. ὥστ' εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, ἀνάγκη τὸ *A* τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ταῦτ' ἔσται ἅπερ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. πάλιν ὑποκείσθω τὸ *A* τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* μηδενὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ *Γ* τινὶ τῷ *B* μὴ ὑπάρχειν. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν· οὐδενὶ ἄρα τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρξει. ὅτε δ' οὐ παντὶ τὸ *A* τῷ *B*, ὑποκείσθω παντὶ ὑπάρχειν, τῷ
b δὲ *Γ* μηδενί. ἀνάγκη οὖν τὸ *Γ* μηδενὶ τῷ *B* ὑπάρχειν. τοῦτο

---

9 ταὐτὸν n. — 12 τὸ] τό τε n. — 13 ἢ] ἡ m. — 14 ἢ ἡ ἀπόφασις Cnm. — 20 τῷ om C. — 21 δείκνυνται C. — 27 ὑπάρχειν pr n. — 32 ὅτι ABCucfn. — 34 τῷ] τὸ pr A. — 38 τὸ β pr A. — 38 et 39 τῶν β n. — 40 ὅτι ABucfn, εἰ C.

δ' ἀδύνατον, ὥστ' ἀληθὲς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ γίνονται διὰ τοῦ μέσου σχήματος.

Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. κείσθω γὰρ τὸ Α 13 τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Γ παντί· τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. εἰ οὖν τοῦτ' ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ὥστ' ἀληθὲς τὸ παντί. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ μηδενὶ ὑπάρχειν, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν· ἐὰν γὰρ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, ταὐτ' ἔσται ἅπερ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἀλλὰ πρὸς τὸ τινὶ ὑπάρχειν αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ. εἰ οὖν τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ὅτε δ' οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρχει τὸ Α, ὑποκείσθω τινὶ ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχον. οὐκοῦν ἀνάγκη τῷ Γ τινὶ τὸ Α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν, ὥστε ψεῦδος τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α, οὐ δείκνυται τὸ προτεθέν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β, τὸ Α ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ. τοῦτο δὲ οὐκ ἦν, ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ ὑπάρχειν. εἰ δ' οὕτως, ἀληθὲς τὸ μὴ παντί. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ τινὶ ὑπάρχειν, ταὐτ' ἔσται ἃ καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοῖς τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δείκνυταί πως τὸ καταφατικὸν καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τὸ καθόλου.

Διαφέρει δ' ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις τῆς δεικτικῆς 14 τῷ τιθέναι ὃ βούλεται ἀναιρεῖν, ἀπάγουσα εἰς ὁμολογούμενον ψεῦδος· ἡ δὲ δεικτικὴ ἄρχεται ἐξ ὁμολογουμένων θέσεων. λαμβάνουσι μὲν οὖν ἀμφότεραι δύο προτάσεις ὁμολογουμένας· ἀλλ' ἡ μὲν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ἡ δὲ μίαν μὲν τούτων, μίαν δὲ τὴν ἀντίφασιν τοῦ συμπεράσματος.

62b10 τὸ παντὶ προτεθέν C. — ταὐτὰ n. — 12 τῷ δὲ γ pr B. — 13 τὸ β pr AB, τῶν β n. — 14 ὅτι ABCun. — 16 τὸ γ τινὶ τῷ cf, pr B, corr An. — 21 pr τινὶ] παντὶ Acnm, pr BC. — α...γ] γ...α Cfn. — ὑπάρξει τινὶ τὸ f. — 23 ταὐτὰ n. — 29 δὴ εἰς n. — 31 θέσεων] θέσεων ἀληθῶν A.

καὶ ἔνθα μὲν οὐκ ἀνάγκη γνώριμον εἶναι τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ προϋπολαμβάνειν ὡς ἔστιν ἢ οὔ· ἔνθα δὲ ἀνάγκη ὡς οὐκ ἔστιν. διαφέρει δ' οὐδὲν φάσιν ἢ ἀπόφασιν εἶναι τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει περὶ ἀμφοῖν. ἅπαν δὲ τὸ δεικτικῶς περαινόμενον καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται, καὶ τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικτικῶς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν μὲν γὰρ ὁ συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ p. 63 σχήματι γένηται, τὸ ἀληθὲς ἔσται ἐν τῷ μέσῳ ἢ τῷ ἐσχάτῳ, τὸ μὲν στερητικὸν ἐν τῷ μέσῳ, τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐν τῷ ἐσχάτῳ. ὅταν δ' ἐν τῷ μέσῳ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ ἐπὶ πάντων τῶν προβλημάτων. ὅταν δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ μέσῳ, τὰ μὲν καταφατικὰ ἐν τῷ πρώτῳ, τὰ δὲ στερητικὰ ἐν τῷ μέσῳ. ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ Α μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ τῷ Β διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α, τὸ δὲ Γ ἐλαμβάνετο τῷ μὲν Α παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Β οὐδενί· οὕτω γὰρ ἐγίνετο ὁ συλλογισμὸς καὶ τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα, εἰ τὸ Γ τῷ μὲν Α παντὶ τῷ δὲ Β μηδενὶ ὑπάρχει. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρχει τὸ Α. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ παντὶ δέδεικται ὑπάρχον. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσίς ἐστι παντὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Γ ἐλαμβάνετο τῷ μὲν Α παντί, τῷ δὲ Β οὐ παντί. καὶ εἰ στερητικὸν λαμβάνοιτο τὸ ΓΑ, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μέσον σχῆμα. πάλιν δεδείχθω τινὶ ὑπάρχον τῷ Β τὸ Α. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β ἐλαμβάνετο παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν καὶ τὸ Α ἢ παντὶ ἢ τινὶ τῷ Γ· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα, εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ τῷ Γ ληφθείη ὑπάρχον τὸ Β ἢ τὸ Α.

Πάλιν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δεδείχθω τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχον. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν μὴ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Γ καὶ τὸ Γ παντὶ

---

37 φάσιν εἶναι ἢ ἀπόφ. *f*. — ἢ ἀπόφασιν rc supra lit *A*. — 38 παρὰ ἀμφοῖν curr *n*. — 40 δεικτικῶς καὶ διὰ *n*.
63a1 ἢ ... μέσῳ pr om *mu*. — 3 ὁ] ἢ ὁ *Acf*. — 4 ἐν] ἔσται ἐν *n*. — 11 ὁ om *C*. — 15 ὑπάρχον τὸ α. ἢ *A*. — 24 ἢ τὸ α om *n*.

τῷ Β· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον σχῆμα, τὸ Α παντὶ τῷ Γ καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ δέδεικται ὑπάρχον· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἦν μηδενὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Γ καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ἡ μὲν ὑπόθεσις τὸ Α τινὶ τῷ Β, εἴληπται δὲ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β, ὥστε γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ εἰ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμός, ἀλλὰ τὸ Α τινὶ τῷ Β δέδεικται μὴ ὑπάρχειν, ὡσαύτως. ὑπόθεσις μὲν γὰρ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β· οὕτω γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

Πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι δεδείχθω τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν μὴ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Γ παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Γ· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον σχῆμα. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ἐπί τινος ἡ ἀπόδειξις· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις μηδενὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Γ τινὶ τῷ Β καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Γ. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὑπόθεσις μὲν τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Γ τῷ μὲν Α μηδενί, τῷ δὲ Β παντί· τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου ἡ ἀπόδειξις. ὑπόθεσις μὲν γὰρ ἔσται παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ Γ τῷ μὲν Α μηδενί, τῷ δὲ Β τινί· τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα.

Φανερὸν οὖν ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δεικτικῶς ἔστι δεικνύναι τῶν προβλημάτων ἕκαστον. ὁμοίως δ' ἔσται καὶ δεικτικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν εἰς ἀδύνατον ἀπάγειν ἐν τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, ὅταν ἡ ἀντικειμένη πρότασις τῷ συμπεράσματι ληφθῇ. γίνονται γὰρ οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ τοῖς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ὥστ' εὐθὺς ἔχομεν καὶ τὰ σχήματα δι' ὧν ἕκαστον ἔσται. δῆλον οὖν ὅτι πᾶν πρόβλημα δείκνυται κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, διά τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ δεικτικῶς, καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τὸν ἕτερον.

---

29 σχῆμα, εἰ τὸ n. — 33 β] β ὑπάρχειν n. — 38 τῷ γ τινὶ τὸ β pr A. — γὰρ] δὲ n. — 41 ὑπάρχον n. — ἦν om n. — τὸ β τῷ pr A.
63b8 δὴ pr B. — 13 ἕκαστον] ἕκαστον καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου Bnu.

15. Ἐν ποίῳ δὲ σχήματι ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογίσασθαι καὶ ἐν ποίῳ οὐκ ἔστιν, ὧδ' ἔσται φανερόν. λέγω δ' ἀντικειμένας εἶναι προτάσεις κατὰ μὲν τὴν λέξιν τέτταρας, οἷον τὸ παντὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ παντὶ τῷ οὐ παντί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί, κατ' ἀλήθειαν δὲ τρεῖς· τὸ γὰρ τινὶ τῷ οὐ τινὶ κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον. τούτων δ' ἐναντίας μὲν τὰς καθόλου, τὸ παντὶ τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν, οἷον τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην εἶναι σπουδαίαν τῷ μηδεμίαν εἶναι σπουδαίαν, τὰς δ' ἄλλας ἀντικειμένας.

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ σχήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογισμός, οὔτε καταφατικὸς οὔτε ἀποφατικός, καταφατικὸς μὲν ὅτι ἀμφοτέρας δεῖ καταφατικὰς εἶναι τὰς προτάσεις, αἱ δ' ἀντικείμεναι φάσις καὶ ἀπόφασις, στερητικὸς δὲ ὅτι αἱ μὲν ἀντικείμεναι τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ κατηγοροῦσι καὶ ἀπαρνοῦνται, τὸ δ' ἐν τῷ πρώτῳ μέσον οὐ λέγεται κατ' ἀμφοῖν, ἀλλ' ἐκείνου μὲν ἄλλο ἀπαρνεῖται, αὐτὸ δὲ ἄλλου κατηγορεῖται· αὗται δ' οὐκ ἀντίκεινται.

Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται γίνεσθαι συλλογισμόν. ἔστω γὰρ p. 64 ἀγαθὸν μὲν ἐφ' οὗ Α, ἐπιστήμη δὲ ἐφ' οὗ Β καὶ Γ. εἰ δὴ πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν ἔλαβε καὶ μηδεμίαν, τὸ Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει καὶ τῷ Γ οὐδενί, ὥστε τὸ Β τῷ Γ οὐδενί· οὐδεμία ἄρα ἐπιστήμη ἐπιστήμη ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πᾶσαν λαβὼν σπουδαίαν τὴν ἰατρικὴν μὴ σπουδαίαν ἔλαβε· τῷ μὲν γὰρ Β παντὶ τὸ Α, τῷ δὲ Γ οὐδενί, ὥστε ἡ τὶς ἐπιστήμη οὐκ ἔσται ἐπιστήμη. καὶ εἰ τῷ μὲν Γ παντὶ τὸ Α, τῷ δὲ Β μηδενί, ἔστι δὲ τὸ μὲν Β ἐπιστήμη, τὸ δὲ Γ ἰατρική, τὸ δὲ Α ὑπόληψις· οὐδεμίαν γὰρ ἐπιστήμην ὑπόληψιν λαβὼν εἴληφε τινὰ ἐπιστήμην εἶναι ὑπόληψιν. διαφέρει δὲ τοῦ πάλαι τῷ ἐπὶ τῶν ὅρων ἀντιστρέφεσθαι· πρότερον μὲν γὰρ πρὸς τῷ Β, νῦν δὲ πρὸς τῷ Γ τὸ καταφατικόν. καὶ ἂν ᾖ δὲ μὴ κα-

22 συλλογίσασθαι προτάσεων C. — 25 et 26 τὸ] τῷ quater B. — 28 μὲν λέγομεν τὰς A. — τῷ B. — οὐδενὶ n. — 30 μηδεμίαν ἐπιστήμην εἶναι n. — 34 φάσεις καὶ ἀποφάσεις Au. — 38 αὐτὸ] τὸ αὐτὸ B. — 41 γίγνεσθαι n.

64a1 καὶ om C. — 6 τὸ α] τω (sic) A. — 10 ἐπιστήμην om n. — ὑπόληψιν. ἡ γὰρ ἰατρικὴ τὶς ἐπιστήμη ἐστίν, ἥ τις ἐλήφθη εἶναι ὑπόληψις. διαφέρει n. — 12 ἐὰν n. — δὲ om C.

θόλου ἡ ἑτέρα πρότασις, ὡσαύτως· ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον ἐστὶν ὃ ἀπὸ θατέρου μὲν ἀποφατικῶς λέγεται, κατὰ θατέρου δὲ καταφατικῶς. ὥστ' ἐνδέχεται τἀντικείμενα περαίνεσθαι, πλὴν οὐκ ἀεὶ οὐδὲ πάντως, ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὰ ὑπὸ τὸ μέσον ὥστ' ἢ ταὐτὰ εἶναι ἢ ὅλον πρὸς μέρος. ἄλλως δ' ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσονται οὐδαμῶς αἱ προτάσεις οὔτ' ἐναντίαι οὔτ' ἀντικείμεναι.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καταφατικὸς μὲν συλλογισμὸς οὐδέποτ' ἔσται ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, ἀποφατικὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἔστω γὰρ ἐπιστήμη ἐφ' οὗ τὸ Β καὶ Γ, ἰατρικὴ δ' ἐφ' οὗ Α. εἰ οὖν λάβοι πᾶσαν ἰατρικὴν ἐπιστήμην καὶ μηδεμίαν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, τὸ Β παντὶ τῷ Α εἴληφε καὶ τὸ Γ οὐδενί, ὥστ' ἔσται τις ἐπιστήμη οὐκ ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἂν μὴ καθόλου ληφθῇ ἡ ΒΑ πρότασις· εἰ γάρ ἐστί τις ἰατρικὴ ἐπιστήμη καὶ πάλιν μηδεμία ἰατρικὴ ἐπιστήμη, συμβαίνει ἐπιστήμην τινὰ μὴ εἶναι ἐπιστήμην. εἰσὶ δὲ καθόλου μὲν τῶν ὅρων λαμβανομένων ἐναντίαι αἱ προτάσεις, ἐὰν δ' ἐν μέρει ἅτερος, ἀντικείμεναι.

Δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι ἐνδέχεται μὲν οὕτω τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν, ὥσπερ εἴπομεν πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν εἶναι καὶ πάλιν μηδεμίαν, ἢ τινὰ μὴ σπουδαίαν· ὅπερ οὐκ εἴωθε λανθάνειν. ἔστι δὲ δι' ἄλλων ἐρωτημάτων συλλογίσασθαι θάτερον, ἢ ὡς ἐν τοῖς Τοπικοῖς ἐλέχθη λαβεῖν. ἐπεὶ δὲ τῶν καταφάσεων αἱ ἀντιθέσεις τρεῖς, ἑξαχῶς συμβαίνει τἀντικείμενα λαμβάνειν, ἢ παντὶ καὶ μηδενί, ἢ παντὶ καὶ μὴ παντί, ἢ τινὶ καὶ μηδενί, καὶ τοῦτο ἀντιστρέψαι ἐπὶ τῶν ὅρων, οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, ἢ τῷ b Γ παντί, τῷ δὲ Β μηδενί, ἢ τῷ μὲν παντί, τῷ δὲ μὴ παντί, καὶ πάλιν τοῦτο ἀντιστρέψαι κατὰ τοὺς ὅρους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος. ὥστε φανερὸν ὁσαχῶς τε

15 τὰ ἀντικείμενα C. — 17 ταῦτα B. — ἢ τὸ μὲν ὅλον τὸ δὲ μέρος Cn. — 20 μὲν ὁ συλλ. n. — 23 ἔστι n. — 25 καὶ . . . ἐπιστήμην fort pr marg mn. — 26 τῷ γ u, pr B. — 28 αβ uf. — 32 θάτερος n. — 36 ἔστι] τοὺς προσδιαλεγομένους. ἔστι n. — δὲ καὶ δι' m. — 37 τοῖς om A. — 38 καταφατικῶν n. — 39 τὰ ἀντικείμενα Cnm. — alt ἢ . . . μηδενί fort pr marg m.

64b3 τοῦτον pr B.

καὶ ἐν ποίοις σχήμασιν ἐνδέχεται διὰ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων γενέσθαι συλλογισμόν.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐκ ψευδῶν μὲν ἔστιν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐκ δὲ τῶν ἀντικειμένων οὐκ ἔστιν· ἀεὶ γὰρ ἐναντίος ὁ συλλογισμὸς γίνεται τῷ πράγματι, οἷον εἰ ἔστιν ἀγαθόν, μὴ εἶναι ἀγαθόν, ἢ εἰ ζῷον, μὴ ζῷον, διὰ τὸ ἐξ ἀντιφάσεως εἶναι τὸν συλλογισμὸν καὶ τοὺς ὑποκειμένους ὅρους ἢ τοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ τὸν μὲν ὅλον τὸν δὲ μέρος. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς παραλογισμοῖς οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασιν, οἷον εἰ ἔστι περιττόν, μὴ εἶναι περιττόν. ἐκ γὰρ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων ἐναντίος ἦν ὁ συλλογισμός· ἐὰν οὖν λάβῃ τοιαύτας, ἔσται τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασις. δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι οὕτω μὲν οὐκ ἔστιν ἐναντία συμπεράνασθαι ἐξ ἑνὸς συλλογισμοῦ, ὥστ' εἶναι τὸ συμπέρασμα τὸ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐὰν μὴ εὐθὺς ἡ πρότασις τοιαύτη ληφθῇ, οἷον πᾶν ζῷον λευκὸν εἶναι καὶ μὴ λευκόν, τὸν δ' ἄνθρωπον ζῷον. ἀλλ' ἢ προσλαβεῖν δεῖ τὴν ἀντίφασιν, οἷον ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη ὑπόληψις, εἶτα λαβεῖν ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη μέν ἐστιν, οὐδεμία δ' ὑπόληψις, ὥσπερ οἱ ἔλεγχοι γίνονται, ἢ ἐκ δύο συλλογισμῶν. ὥστε δ' εἶναι ἐναντία κατ' ἀλήθειαν τὰ εἰλημμένα, οὐκ ἔστιν ἄλλον τρόπον ἢ τοῦτον, καθάπερ εἴρηται πρότερον.

16 Τὸ δ' ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν ἔστι μέν, ὡς ἐν γένει λαβεῖν, ἐν τῷ μὴ ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον, τοῦτο δ' ἐπισυμβαίνει πολλαχῶς· καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζεται, καὶ εἰ δι' ἀγνωστοτέρων ἢ ὁμοίως ἀγνώστων, καὶ εἰ διὰ τῶν ὑστέρων τὸ πρότερον· ἡ γὰρ ἀπόδειξις ἐκ πιστοτέρων τε καὶ προτέρων ἐστίν. τούτων μὲν οὖν οὐδέν ἐστι τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν δι' αὑτῶν πέφυκε γνωρίζεσθαι τὰ δὲ δι' ἄλλων (αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ δι' αὑτῶν, τὰ δ' ὑπὸ τὰς ἀρχὰς δι' ἄλλων), ὅταν μὴ τὸ δι'

---

9 ὁ ἐναντίος C. — 11 μὴ εἶναι ζῷον n. — 13 δῆλον (ου supra) n. — 16 τοιαύτας ἀντικειμένας ἔσται n. — 18 συμπεραίνεσθαι C. — 22 ἢ om C. — προλαβεῖν n. — 23 καὶ οὐχ ὑπόληψις ante εἶτα add codices, sed rc supra vs Bn. — 24 ἢ] ἀεὶ ἢ fort pr m, supra vs n. — 25 τὰ εἰλημμένα κατ' ἀλήθειαν C. — 30 συμβαίνει n. — 33 τε om A. — 34 αὐτῶν ABnm, pr C. — 35 αὐτῶν B, pr C, αὐτά n. — 36 τὸ μὴ nf, corr cu.

αὑτοῦ γνωστὸν δι' αὑτοῦ τις ἐπιχειρῇ δεικνύναι, τότ' αἰτεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς. τοῦτο δ' ἔστι μὲν οὕτω ποιεῖν ὥστ' εὐθὺς ἀξιῶσαι τὸ προκείμενον, ἐνδέχεται δὲ καὶ μεταβάντας ἐπ' ἄλλα ἄττα τῶν πεφυκότων δι' ἐκείνου δείκνυσθαι διὰ τούτων ἀποδεικνύναι τὸ ἐξ ἀρχῆς, οἷον εἰ τὸ Α δεικνύοι διὰ τοῦ p. 65
Β, τὸ δὲ Β διὰ τοῦ Γ, τὸ δὲ Γ πεφυκὸς εἴη δείκνυσθαι διὰ τοῦ Α· συμβαίνει γὰρ αὐτὸ δι' αὑτοῦ τὸ Α δεικνύναι τοὺς οὕτω συλλογιζομένους. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τὰς παραλλήλους οἰόμενοι γράφειν· λανθάνουσι γὰρ αὐτοὶ ἑαυτοὺς τοιαῦτα λαμβάνοντες, ἃ οὐχ οἷόν τε ἀποδεῖξαι μὴ οὐσῶν τῶν παραλλήλων. ὥστε συμβαίνει τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις ἕκαστον εἶναι λέγειν, εἰ ἔστιν ἕκαστον· οὕτω δ' ἅπαν ἔσται δι' αὑτοῦ γνωστόν· ὅπερ ἀδύνατον.

Εἰ οὖν τις ἀδήλου ὄντος ὅτι τὸ Α ὑπάρχει τῷ Γ, ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ Β, αἰτοῖτο τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α, οὔπω δῆλον εἰ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσι, δῆλον· οὐ γὰρ ἀρχὴ ἀποδείξεως τὸ ὁμοίως ἄδηλον. εἰ μέντοι τὸ Β πρὸς τὸ Γ οὕτως ἔχει ὥστε ταὐτὸν εἶναι, ἢ δῆλον ὅτι ἀντιστρέφουσιν, ἢ ὑπάρχει θάτερον θατέρῳ, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται. καὶ γὰρ ἄν, ὅτι τῷ Β τὸ Α ὑπάρχει, δι' ἐκείνων δεικνύοι, εἰ ἀντιστρέφοι. νῦν δὲ τοῦτο κωλύει, ἀλλ' οὐχ ὁ τρόπος. εἰ δὲ τοῦτο ποιοῖ, τὸ εἰρημένον ἂν ποιοῖ καὶ ἀντιστρέφοι διὰ τριῶν. ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ Β τῷ Γ λαμβάνοι ὑπάρχειν, ὁμοίως ἄδηλον ὂν καὶ εἰ τὸ Α, οὔπω τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' οὐκ ἀποδείκνυσιν. ἐὰν δὲ ταὐτὸν ᾖ τὸ Α καὶ Β ἢ τῷ ἀντιστρέφειν ἢ τῷ ἕπεσθαι τῷ Β τὸ Α, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τί δύναται, εἴρηται ἡμῖν, ὅτι τὸ δι' αὑτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον.

Εἰ οὖν ἐστὶ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι τὸ δι' αὑτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ μὴ δεικνύναι, ὅταν

---

37 αὑτοῦ bis *ABn*, pr *C*. — 40 ἄττα om *n*. — ἐκείνων *ABcf*, ἐκείνου τῶν ἐξ ἀρχῆς *u*.
65a1 δεικνύοιτο *cnmf*, δεικνύοι τὸ *C*. — 3, 8, 24, 25 seqq αὐτοῦ *An*. — 5 αὐτοῦς (sic) *n*. — 13 γάρ ἐστιν ἀρχὴ *n*. — 14 ἢ] εἰ *f*, corr *AC*, ἢ corr *f*. — 17 ἀντιστρέφει *m*. — 18 ποιεῖ *Cu*, corr *A*. — ποιῇ *u*, corr *AC*. — 19 ἀντιστρέφῃ corr *C*. — ὡς ante διὰ rc add *Cn*. — 20 δῆλον pr *B*. — τὸ α τῷ γ, οὔπω *mu*. — 21 αἰτεῖται post ἀρχῆς adi *ACf*. — 22 pr τῷ] τὸ *C*. — τὸ α pr om *n*.

ὁμοίως ἀδήλων ὄντων τοῦ δεικνυμένου καὶ δι᾽ οὗ δείκνυσιν ἢ τῷ ταὐτὰ τῷ αὐτῷ ἢ τῷ ταὐτὸν τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν, ἐν μὲν τῷ μέσῳ σχήματι καὶ τρίτῳ ἀμφοτέρως ἂν ἐνδέχοιτο τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ἐν δὲ κατηγορικῷ συλλογισμῷ ἔν τε τῷ τρίτῳ καὶ τῷ πρώτῳ. ὅταν δ᾽ ἀποφατικῶς, ὅταν τὰ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, διὰ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τοὺς ὅρους κατὰ τοὺς ἀποφατικοὺς συλλογισμούς. ἔστι δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι ἐν μὲν ταῖς ἀποδείξεσι τὰ κατ᾽ ἀλήθειαν οὕτως ἔχοντα, ἐν δὲ τοῖς διαλεκτικοῖς τὰ κατὰ δόξαν.

17 Τὸ δὲ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος, ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν, πρῶτον μέν ἐστιν ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς, ὅταν πρὸς ἀντίφασιν ᾖ b τούτου ὃ ἐδείκνυτο τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ μὴ ἀντιφήσας ἐρεῖ τὸ οὐ παρὰ τοῦτο, ἀλλ᾽ ὅτι ψεῦδός τι ἐτέθη τῶν πρότερον, οὔτ᾽ ἐν τῇ δεικνυούσῃ· οὐ γὰρ τίθησιν ὃ ἀντίφησιν. ἔτι δ᾽ ὅταν ἀναιρεθῇ τι δεικτικῶς διὰ τῶν ΑΒΓ, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ παρὰ τὸ κείμενον γεγένηται ὁ συλλογισμός. τὸ γὰρ μὴ παρὰ τοῦτο γίνεσθαι τότε λέγομεν, ὅταν ἀναιρεθέντος τούτου μηδὲν ἧττον περαίνηται ὁ συλλογισμός, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς· ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θέσεως οὐδ᾽ ὁ πρὸς ταύτην ἔσται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λέγεται τὸ μὴ παρὰ τοῦτο, καὶ ὅταν οὕτως ἔχῃ πρὸς τὸ ἀδύνατον ἡ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσις, ὥστε καὶ οὔσης καὶ μὴ οὔσης ταύτης οὐδὲν ἧττον συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον.

Ὁ μὲν οὖν φανερώτατος τρόπος ἐστὶ τοῦ μὴ παρὰ τὴν θέσιν εἶναι τὸ ψεῦδος, ὅταν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ἀσύναπτος ᾖ ἀπὸ τῶν μέσων πρὸς τὸ ἀδύνατον ὁ συλλογισμός, ὅπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς Τοπικοῖς. τὸ γὰρ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον τιθέναι τοῦτό ἐστιν, οἷον εἰ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ἀσύμμε-

---

28 τοῦ] τοῦ δὲ *C*. — δείκνυται *Am*, corr c. — 29 τῷ corr *n*. — αὐτῷ λαμβάνειν ἢ *AC*, pr *n*, corr c. — τῷ om *Cn*. — ἐν] λαμβάνῃ ἐν *n*. — 30 μὲν corr *u*. — καὶ τῷ τρίτῳ *C*. — 32 τε om *Bm*. — ὅταν δ᾽] ἐὰν δὲ ᾖ rc *m*, lit *n*. — alt ὅταν] δὲ ὅταν rec *n*. — 33 καὶ corr *n*, om *C*. — 34 μὴ rc supra vs *n*. — 35 κατὰ pr om c.

65b1 οὔτε] ἀπαγωγῇ. οὔτε rc *u*. — γὰρ ὁ μὴ *A*. — ἀντι...φήσας *Bm*. — 2 ἐρεῖ] τὶς ἐρεῖ *u*, rc *n*. — οὐ] μὴ *m*. — 3 ὃ ἀντίφησιν corr *A*, pr *Cu*, litt η corr *B*, ὃ ἀντίφησεν corr *u*, ὁ ἀντιφήσων pr *A*, ἀντίφασιν *n* omisso ὃ, τὴν ἀντίφασιν *mf*. — 16 τοῖς om *ACf*, rc adi *f*. — alt τὸ om *B*.

τρος ἡ διάμετρος, ἐπιχειροίη τὸν Ζήνωνος λόγον, ὡς οὐκ ἔστι κινεῖσθαι, καὶ εἰς τοῦτο ἀπάγοι τὸ ἀδύνατον· οὐδαμῶς γὰρ οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς. ἄλλος δὲ τρόπος, εἰ συνεχὲς μὲν εἴη τὸ ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει, μὴ μέντοι δι' ἐκείνην συμβαίνοι. τοῦτο γὰρ ἐγχωρεῖ γενέσθαι καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ ἐπὶ τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές, οἷον εἰ τὸ *A* τῷ *B* κεῖται ὑπάρχον, τὸ δὲ *B* τῷ *Γ*, τὸ δὲ *Γ* τῷ *Δ*, τοῦτο δ' εἴη ψεῦδος, τὸ τὸ *B* τῷ *Δ* ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ *A* μηδὲν ἧττον ὑπάρχοι τὸ *B* τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* τῷ *Δ*, οὐκ ἂν εἴη τὸ ψεῦδος διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ἢ πάλιν εἴ τις ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοι τὸ συνεχές, οἷον εἰ τὸ μὲν *A* τῷ *B*, τῷ δὲ *A* τὸ *E* καὶ τῷ *E* τὸ *Z*, ψεῦδος δ' εἴη τὸ ὑπάρχειν τῷ *A* τὸ *Z*· καὶ γὰρ οὕτως οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη τὸ ἀδύνατον ἀναιρεθείσης τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως. ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους συνάπτειν τὸ ἀδύνατον· οὕτω γὰρ ἔσται διὰ τὴν ὑπόθεσιν, οἷον ἐπὶ μὲν τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχὲς πρὸς τὸν κατηγορούμενον τῶν ὅρων· εἰ γὰρ ἀδύνατον τὸ *A* τῷ *Δ* ὑπάρχειν, ἀφαιρεθέντος τοῦ *A* οὐκέτι ἔσται τὸ ψεῦδος. ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω, καθ' οὗ κατηγορεῖται· εἰ γὰρ τῷ *B* μὴ ἐγχωρεῖ τὸ *Z* ὑπάρχειν, ἀφαιρεθέντος τοῦ *B* οὐκέτι ἔσται τὸ ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῶν τῶν συλλογισμῶν ὄντων.

Φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ ἀδυνάτου μὴ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς p. 66
ὅρους ὄντος οὐ παρὰ τὴν θέσιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος. ἢ οὐδ' οὕτως αἰεὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἔσται τὸ ψεῦδος; καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ *B* ἀλλὰ τῷ *K* ἐτέθη τὸ *A* ὑπάρχειν, τὸ δὲ *K* τῷ *Γ* καὶ τοῦτο τῷ *Δ*, καὶ οὕτω μένει τὸ ἀδύνατον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοντι τοὺς ὅρους, ὥστ' ἐπεὶ καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τούτου συμβαίνει τὸ ἀδύνατον, οὐκ ἂν εἴη παρὰ τὴν θέσιν. ἢ τὸ μὴ ὄντος τούτου μηδὲν ἧττον γίνεσθαι τὸ ψεῦδος οὐχ οὕτω ληπτέον ὥστ' ἄλλου τιθεμένου συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον, ἀλλ' ὅταν ἀφαιρεθέντος τούτου διὰ τῶν λοιπῶν προτάσεων ταὐτὸ περαίνηται ἀδύνατον, ἐπεὶ ταὐτό γε ψεῦ-

---

18 *ἡ διάμετρος* marg *n.* — *δεικνύναι* post *λόγον* adi *A.* — 19 *ἀπαγάγοι* corr *n.* — 30 alt *τῷ* corr *n.* — 34 *τῷ κάτω B*, fort pr *A.*
66a2 *ὅρους* om pr *C.* — *λαμβάνει A.* — 3 *ἀεὶ Cmf.* — 5 *τούτῳ B.* — 7 *τοῦτο* pr *C*, om *m.* — *συμβαίνοι Bf.*

δος συμβαίνειν διὰ πλειόνων ὑποθέσεων οὐδὲν ἴσως ἄτοπον, οἷον τὰς παραλλήλους συμπίπτειν καὶ εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐντὸς τῆς ἐκτὸς καὶ εἰ τὸ τρίγωνον ἔχει πλείους ὀρθὰς δυεῖν.

18 Ὁ δὲ ψευδὴς λόγος γίνεται παρὰ τὸ πρῶτον ψεῦδος. ἢ γὰρ ἐκ τῶν δύο προτάσεων ἢ ἐκ πλειόνων πᾶς ἐστὶ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῶν δύο, τούτων ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἢ καὶ ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς· ἐξ ἀληθῶν γὰρ οὐκ ἦν ψευδὴς συλλογισμός. εἰ δ' ἐκ πλειόνων, οἷον τὸ μὲν Γ διὰ τῶν ΑΒ, ταῦτα δὲ διὰ τῶν ΔΕΖΗ, τούτων τι ἔσται τῶν ἐπάνω ψεῦδος, καὶ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος· τὸ γὰρ Α καὶ Β δι' ἐκείνων περαίνονται. ὥστε παρ' ἐκείνων τι συμβαίνει τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ ψεῦδος.

19 Πρὸς δὲ τὸ μὴ κατασυλλογίζεσθαι παρατηρητέον, ὅταν ἄνευ τῶν συμπερασμάτων ἐρωτᾷ τὸν λόγον, ὅπως μὴ δοθῇ δὶς ταὐτὸν ἐν ταῖς προτάσεσιν, ἐπειδήπερ ἴσμεν ὅτι ἄνευ μέσου συλλογισμὸς οὐ γίνεται, μέσον δ' ἐστὶ τὸ πλεονάκις λεγόμενον. ὡς δὲ δεῖ πρὸς ἕκαστον συμπέρασμα τηρεῖν τὸ μέσον, φανερὸν ἐκ τοῦ εἰδέναι ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι δείκνυται. τοῦτο δ' ἡμᾶς οὐ λήσεται διὰ τὸ εἰδέναι πῶς ὑπέχομεν τὸν λόγον.

Χρὴ δ' ὅπερ φυλάττεσθαι παραγγέλλομεν ἀποκρινομένους, αὐτοὺς ἐπιχειροῦντας πειρᾶσθαι λανθάνειν. τοῦτο δ' ἔσται πρῶτον, ἐὰν τὰ συμπεράσματα μὴ προσυλλογίζωνται ἀλλ' εἰλημμένων τῶν ἀναγκαίων ἄδηλα ᾖ, ἔτι δὲ ἂν μὴ τὰ σύνεγγυς ἐρωτᾷ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἄμεσα. οἷον ἔστω δέον συμπεραίνεσθαι τὸ Α κατὰ τοῦ Ζ· μέσα ΒΓΔΕ. δεῖ οὖν ἐρωτᾶν εἰ τὸ Α τῷ Β, καὶ πάλιν μὴ εἰ τὸ Β τῷ Γ, ἀλλ' εἰ τὸ Δ τῷ Ε, κἄπειτα εἰ τὸ Β τῷ Γ, καὶ οὕτω
b τὰ λοιπά. κἂν δι' ἑνὸς μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός, ἀπὸ τοῦ μέσου ἄρχεσθαι· μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω λανθάνοι τὸν ἀποκρινόμενον.

---

13 παραλλήλας pr *An*. — συμπίπτειν in medio corr *n*. — 14 ἔχοι *ABnu*. — 15 δυοῖν *mu*. — 16 πρῶτον om *B*. — 17 ἔσται *C*. — 19 εἶναι ψευδῆς pr *A*. — 21 δὲ om *m* et pr *AC*. — 22 λόγος ψευδής· τὸ *n*. — 23 περαίνεται *C*. — 27 ταῖς θέσεσιν *n*. — 31 δ'] δεῖ pr *n*. — 35 προσσυλλογίζωνται *B*. — 36 δ' ἐὰν *n*. — 37 ante alt τὰ del alqd *u*. — ἄμεσα pr *B*, corr *C*, τὰ μέσα *cmf*.

20 Ἐπεὶ δ' ἔχομεν πότε καὶ πῶς ἐχόντων τῶν ὅρων γίνεται συλλογισμός, φανερὸν καὶ πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται ἔλεγχος. πάντων μὲν γὰρ συγχωρουμένων, ἢ ἐναλλὰξ τιθεμένων τῶν ἀποκρίσεων, οἷον τῆς μὲν ἀποφατικῆς τῆς δὲ κατηγορικῆς, ἐγχωρεῖ γίνεσθαι ἔλεγχον. ἦν γὰρ συλλογισμὸς καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως ἐχόντων τῶν ὅρων, ὥστ' εἰ τὸ κείμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον· ὁ γὰρ ἔλεγχος ἀντιφάσεως συλλογισμός. εἰ δὲ μηδὲν συγχωροῖτο, ἀδύνατον γίνεσθαι ἔλεγχον· οὐ γὰρ ἦν συλλογισμὸς πάντων τῶν ὅρων στερητικῶν ὄντων, ὥστ' οὐδ' ἔλεγχος· εἰ μὲν γὰρ ἔλεγχος, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι, συλλογισμοῦ δ' ὄντος οὐκ ἀνάγκη ἔλεγχον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ μηδὲν τεθείη κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐν ὅλῳ· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται διορισμὸς ἐλέγχου καὶ συλλογισμοῦ.

21 Συμβαίνει δ' ἐνίοτε, καθάπερ ἐν τῇ θέσει τῶν ὅρων ἀπατώμεθα, καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεσθαι τὴν ἀπάτην, οἷον εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι πρώτοις ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὲν λεληθέναι τινὰ καὶ οἴεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ εἰδέναι. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Β καὶ τῷ Γ καθ' αὑτὰ ὑπάρχον, καὶ ταῦτα παντὶ τῷ Δ ὡσαύτως. εἰ δὴ τῷ μὲν Β τὸ Α παντὶ οἴεται ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο τῷ Δ, τῷ δὲ Γ τὸ Α μηδενί, καὶ τοῦτο τῷ Δ παντί, τοῦ αὐτοῦ κατὰ ταὐτὸν ἕξει ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν. πάλιν εἴ τις ἀπατηθείη περὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας, οἷον εἰ τὸ Α ὑπάρχει τῷ Β, τοῦτο δὲ τῷ Γ καὶ τὸ Γ τῷ Δ, ὑπολαμβάνοι δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν καὶ πάλιν μηδενὶ τῷ Γ· ἅμα γὰρ εἴσεταί τε καὶ οὐχ ὑπολήψεται ὑπάρχειν. ἆρ' οὖν οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ἐκ τούτων ἢ ὃ ἐπίσταται, τοῦτο μὴ ὑπολαμβάνειν; ἐπίσταται γάρ πως ὅτι τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει διὰ τοῦ Β, ὡς τῇ καθόλου τὸ κατὰ μέρος, ὥστε ὅ πως ἐπίσταται, τοῦτο ὅλως ἀξιοῖ μὴ ὑπολαμβάνειν· ὅπερ ἀδύνατον. ἐπὶ δὲ τοῦ πρότερον λεχθέντος, εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας τὸ μέσον, καθ' ἑκάτε-

---

66b7 *καταφατικῆς τῆς δὲ ἀποφ. f.* — 8 *καταφατικῆς Acfmn.* — *γὰρ] γὰρ ὁ n.* — 10 *ἢ* codices excepto *m* et rc *n.* — 12 *γενέσθαι n.* — 13 *ὄντων* rc *n.* — 20 *πρώτως m*, corr *BC.* — 22 *γὰρ* om *ACcfm* et pr *n.* — *α καὶ τῷ m.* — *αὐτὸ m*, corr *B.* — 23 *τὸ] τῷ* pr *A.* — 24 *δ] δ παντὶ C.* — *τῷ … 25 παντὶ* om *C.* — 25 *κατ' αὐτὸν Bn.* — 27 et 35 *συστοιχείας* pr *n.* — 32 *διὰ τοῦ β* rc add *n.* — *ὡς τῇ* corr *A.* — *τῇ] τῷ* corr *n.*

ρον μὲν τῶν μέσων ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις οὐκ ἐγχωρεῖ ὑπολαμβάνειν, οἷον τὸ Α τῷ μὲν Β παντί, τῷ δὲ Γ μηδενί, ταῦτα δ' ἀμφότερα παντὶ τῷ Δ. συμβαίνει γὰρ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίαν λαμβάνεσθαι τὴν πρώτην πρότασιν. εἰ γὰρ ᾧ τὸ Β ὑπάρχει, παντὶ τὸ Α ὑπολαμβάνει p.67 ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τῷ Δ οἶδε, καὶ ὅτι τῷ Δ τὸ Α οἶδεν. ὥστ' εἰ πάλιν, ᾧ τὸ Γ, μηδενὶ οἴεται τὸ Α ὑπάρχειν, ᾧ τὸ Β τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ οὐκ οἴεται τὸ Α ὑπάρχειν. τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον ᾧ τὸ Β, πάλιν τινὶ μὴ οἴεσθαι ᾧ τὸ Β, ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίον ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν, καθ' ἑκάτερον δὲ τὴν μίαν ἢ κατὰ θάτερον ἀμφοτέρας οὐδὲν κωλύει, οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τῷ Δ, καὶ πάλιν τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ. ὁμοία γὰρ ἡ τοιαύτη ἀπάτη καὶ ὡς ἀπατώμεθα περὶ τὰ ἐν μέρει, οἷον εἰ τῷ Β παντὶ τὸ Α ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντί, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν ὅτι τὸ Α, ᾧ τὸ Β, ὑπάρχει παντί, οἶδε καὶ ὅτι τῷ Γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ Γ ὅτι ἔστιν, οἷον εἰ τὸ μὲν Α δύο ὀρθαί, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β τρίγωνον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ αἰσθητὸν τρίγωνον. ὑπολάβοι γὰρ ἄν τις μὴ εἶναι τὸ Γ, εἰδὼς ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς, ὥσθ' ἅμα εἴσεται καὶ ἀγνοήσει ταὐτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι πᾶν τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς οὐχ ἁπλοῦν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ τὴν καθόλου ἔχειν ἐπιστήμην, τὸ δὲ τὴν καθ' ἕκαστον. οὕτω μὲν οὖν ὡς τῇ καθόλου οἶδε τὸ Γ ὅτι δύο ὀρθαί, ὡς δὲ τῇ καθ' ἕκαστον οὐκ οἶδεν, ὥστ' οὐχ ἕξει τὰς ἐναντίας. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος, ὅτι ἡ μάθησις ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπίστασθαι τὸ καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν τὴν τῶν κατὰ μέρος ἐπιστήμην ὥσπερ ἀναγνωρίζοντας. ἔνια γὰρ εὐθὺς ἴσμεν, οἷον ὅτι δύο ὀρθαῖς, ἐὰν εἰδῶμεν ὅτι τρίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

---

37 οἷον εἰ τὸ *n*. — 38 τῷ δ παντί *n*. — 39 πρώτην rc add *n*.
67a2 ᾧ pr om *n*. — γ παντί, μηδενὶ *C*. — 3 τοῦτο pr *n*. — 6 ὑπολαμβάνειν *m*. — καθ' rc *n*. — θάτερον] τὸ ἕτερον *n*. — καθεκάτερον *Auf*, pr *Bc*. — 7 β παντὶ τῷ *m*. — 9 τὰ] τὰς *ABCucfnm*. — τῷ] ᾧ τὸ *Bun*. — 11 alt τὸ] τῷ *n*, pr *A*. — ὑπάρξει *n*. — 14 τὸ corr *B*. — ᾧ] οὗ *ACc*. — 18 τῷ om *ACcfm* et pr *n*. — ἔχει pr *m*. — 19 ὀρθαῖς *n*. — 24 ὥσπερ εἰ γνωρίζοντας pr *n*. — 24 ἰδόντες adi post γὰρ *ufm*, ante ἴσμεν vs. 25 *n*. — 25 οἷον om *C* et pr *m*. — ἴδωμεν *Cfnm*, pr *u*, corr *A*.

Τῇ μὲν οὖν καθόλου θεωροῦμεν τὰ ἐν μέρει, τῇ δ' οἰκείᾳ οὐκ ἴσμεν, ὥστ' ἐνδέχεται καὶ ἀπατᾶσθαι περὶ αὐτά, πλὴν οὐκ ἐναντίως, ἀλλ' ἔχειν μὲν τὴν καθόλου, ἀπατᾶσθαι δὲ τῇ κατὰ μέρος. ὁμοίως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων· οὐ γὰρ ἐναντία ἡ κατὰ τὸ μέσον ἀπάτη τῇ κατὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπιστήμῃ, οὐδ' ἡ καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψις. οὐδὲν δὲ κωλύει εἰδότα καὶ ὅτι τὸ Α ὅλῳ τῷ Β ὑπάρχει καὶ πάλιν τοῦτο τῷ Γ, οἰηθῆναι μὴ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Γ, οἷον ὅτι πᾶσα ἡμίονος ἄτοκος καὶ αὕτη ἡμίονος οἴεσθαι κύειν ταύτην· οὐ γὰρ ἐπίσταται ὅτι τὸ Α τῷ Γ, μὴ συνθεωρῶν τὸ καθ' ἑκάτερον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ εἰ τὸ μὲν οἶδε τὸ δὲ μὴ οἶδεν, ἀπατηθήσεται· ὅπερ ἔχουσιν αἱ καθόλου πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἔξω τῆς αἰσθήσεως γενόμενον ἴσμεν, οὐδ' ἂν ᾐσθημένοι τυγχάνωμεν, εἰ μὴ ὡς τῷ καθόλου καὶ τῷ ἔχειν τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐχ ὡς τῷ ἐνεργεῖν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι λέγεται τριχῶς, ἢ ὡς τῇ καθόλου ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ ἢ ὡς τῷ ἐνεργεῖν, ὥστε καὶ τὸ ἠπατῆσθαι τοσαυταχῶς. οὐδὲν οὖν κωλύει καὶ εἰδέναι καὶ ἠπατῆσθαι περὶ ταὐτό, πλὴν οὐκ ἐναντίως. ὅπερ συμβαίνει καὶ τῷ καθ' ἑκατέραν εἰδότι τὴν πρότασιν καὶ μὴ ἐπεσκεμμένῳ πρότερον. ὑπολαμβάνων γὰρ κύειν τὴν ἡμίονον οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν ἐπιστήμην, οὐδ' αὖ διὰ τὴν ὑπόληψιν ἐναντίαν ἀπάτην τῇ ἐπιστήμῃ· συλλογισμὸς γὰρ ἡ ἐναντία ἀπάτη τῇ καθόλου.

Ὁ δ' ὑπολαμβάνων τὸ ἀγαθῷ εἶναι κακῷ εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθῷ εἶναι καὶ κακῷ. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἀγαθῷ εἶναι ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ κακῷ εἶναι ἐφ' οὗ Β, πάλιν δὲ τὸ ἀγαθῷ εἶναι ἐφ οὗ Γ. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν ὑπολαμβάνει τὸ Β καὶ τὸ Γ, καὶ εἶναι τὸ Γ τὸ Β ὑπολήψεται, καὶ πάλιν τὸ Β τὸ Α εἶναι ὡσαύτως, ὥστε καὶ τὸ Γ τὸ Α. ὥσπερ γὰρ εἰ ἦν ἀληθές, καθ' οὗ τὸ Γ, τὸ Β, καὶ καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α, καὶ κατὰ τοῦ Γ τὸ Α ἀληθὲς ἦν, οὕτω καὶ

---

27 τὰ] τὸ *n*. — 29 μὲν om *B* et pr *c*. — 32 καθ' ἕτερον *A*, κάτερον pr *m*. — 35 αὕτη ἡ ἡμίονος *Ac*. — 36 ταύτην rc *m*. — 37 ἑκάτερον λῆμμα. ὥστε *A*, λῆμμα rc supra vs *u*. — 39 καθόλου προτάσεις πρὸς *A*.
67b3 ὡς τὸ *f*, pr *ABu*. — 5 ὡς om *f* et pr *n*. — τὸ pr *A*. — ἀπατᾶσθαι *n*. — 8 μὴ pr om *n*. — 11 γάρ ἐστιν ἡ *C*. — 12 pr τὸ] τῷ *f*, το corr *AC*. — 13 τὸ corr *AC*. — 18 οὐ γ *n*.

ρον μὲν τῶν μέσων ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις οὐκ ἐγχωρεῖ ὑπολαμβάνειν, οἷον τὸ Α τῷ μὲν Β παντί, τῷ δὲ Γ μηδενί, ταῦτα δ' ἀμφότερα παντὶ τῷ Δ. συμβαίνει γὰρ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίαν λαμβάνεσθαι τὴν πρώτην πρότασιν. εἰ γὰρ ᾧ τὸ Β ὑπάρχει, παντὶ τὸ Α ὑπολαμβάνει p. 67 ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τῷ Δ οἶδε, καὶ ὅτι τῷ Δ τὸ Α οἶδεν. ὥστ' εἰ πάλιν, ᾧ τὸ Γ, μηδενὶ οἴεται τὸ Α ὑπάρχειν, ᾧ τὸ Β τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ οὐκ οἴεται τὸ Α ὑπάρχειν. τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον ᾧ τὸ Β, πάλιν τινὶ μὴ οἴεσθαι ᾧ τὸ Β, ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίον ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν, καθ' ἑκάτερον δὲ τὴν μίαν ἢ κατὰ θάτερον ἀμφοτέρας οὐδὲν κωλύει, οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τῷ Δ, καὶ πάλιν τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ. ὁμοία γὰρ ἡ τοιαύτη ἀπάτη καὶ ὡς ἀπατώμεθα περὶ τὰ ἐν μέρει, οἷον εἰ τῷ Β παντὶ τὸ Α ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντί, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν ὅτι τὸ Α, ᾧ τὸ Β, ὑπάρχει παντί, οἶδε καὶ ὅτι τῷ Γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ Γ ὅτι ἔστιν, οἷον εἰ τὸ μὲν Α δύο ὀρθαί, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β τρίγωνον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ αἰσθητὸν τρίγωνον. ὑπολάβοι γὰρ ἄν τις μὴ εἶναι τὸ Γ, εἰδὼς ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς, ὥσθ' ἅμα εἴσεται καὶ ἀγνοήσει ταὐτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι πᾶν τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς οὐχ ἁπλοῦν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ τὴν καθόλου ἔχειν ἐπιστήμην, τὸ δὲ τὴν καθ' ἕκαστον. οὕτω μὲν οὖν ὡς τῇ καθόλου οἶδε τὸ Γ ὅτι δύο ὀρθαί, ὡς δὲ τῇ καθ' ἕκαστον οὐκ οἶδεν, ὥστ' οὐχ ἕξει τὰς ἐναντίας. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος, ὅτι ἡ μάθησις ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπίστασθαι τὸ καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν τὴν τῶν κατὰ μέρος ἐπιστήμην ὥσπερ ἀναγνωρίζοντας. ἔνια γὰρ εὐθὺς ἴσμεν, οἷον ὅτι δύο ὀρθαῖς, ἐὰν εἰδῶμεν ὅτι τρίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

---

37 οἷον εἰ τὸ n. — 38 τῷ δ παντί n. — 39 πρώτην rc add n.
67a2 ᾧ pr om n. — γ παντί, μηδενὶ C. — 3 τοῦτο pr n. — 6 ὑπολαμβάνειν m. — καθ' rc n. — θάτερον] τὸ ἕτερον n. — καθεκάτερον Auf, pr Bc. — 7 β παντὶ τῷ m. — 9 τὰ] τὰς ABCucfnm. — τῷ] ᾧ τὸ Bun. — 11 alt τὸ] τῷ n, pr A. — ὑπάρξει n. — 14 τὸ corr B. — ᾧ] οὗ ACc. — 18 τῷ om ACcfm et pr n. — ἔχει pr m. — 19 ὀρθαῖς n. — 24 ὥσπερ εἰ γνωρίζοντας pr n. — 24 ἰδόντες adi post γὰρ ufm, ante ἴσμεν vs. 25 n. — 25 οἷον om C et pr m. — ἴδωμεν Cfnm, pr u, corr A.

Τῇ μὲν οὖν καθόλου θεωροῦμεν τὰ ἐν μέρει, τῇ δ' οἰκείᾳ οὐκ ἴσμεν, ὥστ' ἐνδέχεται καὶ ἀπατᾶσθαι περὶ αὐτά, πλὴν οὐκ ἐναντίως, ἀλλ' ἔχειν μὲν τὴν καθόλου, ἀπατᾶσθαι δὲ τῇ κατὰ μέρος. ὁμοίως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων· οὐ γὰρ ἐναντία ἡ κατὰ τὸ μέσον ἀπάτη τῇ κατὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπιστήμῃ, οὐδ' ἡ καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψις. οὐδὲν δὲ κωλύει εἰδότα καὶ ὅτι τὸ Α ὅλῳ τῷ Β ὑπάρχει καὶ πάλιν τοῦτο τῷ Γ, οἰηθῆναι μὴ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Γ, οἷον ὅτι πᾶσα ἡμίονος ἄτοκος καὶ αὕτη ἡμίονος οἴεσθαι κύειν ταύτην· οὐ γὰρ ἐπίσταται ὅτι τὸ Α τῷ Γ, μὴ συνθεωρῶν τὸ καθ' ἑκάτερον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ εἰ τὸ μὲν οἶδε τὸ δὲ μὴ οἶδεν, ἀπατηθήσεται· ὅπερ ἔχουσιν αἱ καθόλου πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἔξω τῆς αἰσθήσεως γενόμενον ἴσμεν, οὐδ' ἂν ᾐσθημένοι τυγχάνωμεν, εἰ μὴ ὡς τῷ καθόλου καὶ τῷ ἔχειν τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐχ ὡς τῷ ἐνεργεῖν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι λέγεται τριχῶς, ἢ ὡς τῇ καθόλου ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ ἢ ὡς τῷ ἐνεργεῖν, ὥστε καὶ τὸ ἠπατῆσθαι τοσαυταχῶς. οὐδὲν οὖν κωλύει καὶ εἰδέναι καὶ ἠπατῆσθαι περὶ ταὐτό, πλὴν οὐκ ἐναντίως. ὅπερ συμβαίνει καὶ τῷ καθ' ἑκατέραν εἰδότι τὴν πρότασιν καὶ μὴ ἐπεσκεμμένῳ πρότερον. ὑπολαμβάνων γὰρ κύειν τὴν ἡμίονον οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν ἐπιστήμην, οὐδ' αὖ διὰ τὴν ὑπόληψιν ἐναντίαν ἀπάτην τῇ ἐπιστήμῃ· συλλογισμὸς γὰρ ἡ ἐναντία ἀπάτη τῇ καθόλου.

Ὁ δ' ὑπολαμβάνων τὸ ἀγαθῷ εἶναι κακῷ εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθῷ εἶναι καὶ κακῷ. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἀγαθῷ εἶναι ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ κακῷ εἶναι ἐφ' οὗ Β, πάλιν δὲ τὸ ἀγαθῷ εἶναι ἐφ οὗ Γ. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν ὑπολαμβάνει τὸ Β καὶ τὸ Γ, καὶ εἶναι τὸ Γ τὸ Β ὑπολήψεται, καὶ πάλιν τὸ Β τὸ Α εἶναι ὡσαύτως, ὥστε καὶ τὸ Γ τὸ Α. ὥσπερ γὰρ εἰ ἦν ἀληθές, καθ' οὗ τὸ Γ, τὸ Β, καὶ καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α, καὶ κατὰ τοῦ Γ τὸ Α ἀληθὲς ἦν, οὕτω καὶ

---

27 τὰ] τὸ n. — 29 μὲν om B et pr c. — 32 καθ' ἕτερον A, κάτερον pr m. — 35 αὕτη ἡ ἡμίονος Ac. — 36 ταύτην rc m. — 37 ἑκάτερον λῆμμα. ὥστε A, λῆμμα rc supra vs u. — 39 καθόλου προτάσεις πρὸς A.
67b3 ὡς τὸ f, pr ABu. — 5 ὡς om f et pr n. — τὸ pr A. — ἀπατᾶσθαι n. — 8 μὴ pr om n. — 11 γάρ ἐστιν ἡ C. — 12 pr τὸ] τῷ f, το corr AC. — 13 τὸ corr AC. — 18 οὗ γ n.

ἐπὶ τοῦ ὑπολαμβάνειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι· ταὐτοῦ γὰρ ὄντος τοῦ Γ καὶ Β, καὶ πάλιν τοῦ Β καὶ Α, καὶ τὸ Γ τῷ Α ταὐτὸν ἦν. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ δοξάζειν ὁμοίως. ἆρ' οὖν τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον, εἴ τις δώσει τὸ πρῶτον; ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ψεῦδος, τὸ ὑπολαβεῖν τινὰ κακῷ εἶναι τὸ ἀγαθῷ εἶναι, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· πολλαχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ τοῦθ' ὑπολαμβάνειν. ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο βέλτιον.

22 Ὅταν δ' ἀντιστρέφῃ τὰ ἄκρα, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἀντιστρέφειν πρὸς ἄμφω. εἰ γὰρ τὸ Α κατὰ τοῦ Γ διὰ τοῦ Β ὑπάρχει, εἰ ἀντιστρέφει καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ Α, παντὶ τὸ Γ, καὶ τὸ Β τῷ Α ἀντιστρέφει, καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ Α, παντὶ τὸ Β διὰ μέσου τοῦ Γ, καὶ τὸ Γ τῷ Β ἀντιστρέφει διὰ μέσου τοῦ Α. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ὡσαύτως, οἷον εἰ τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β τὸ Α οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ Α τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὴ τὸ Β τῷ Α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ Γ τῷ Α ἀντιστρέψει. ἔστω γὰρ τὸ Β μὴ ὑπάρχον τῷ Α· οὐδ' ἄρα τὸ Γ· παντὶ γὰρ τῷ Γ τὸ Β ὑπῆρχεν. καὶ εἰ τῷ Β τὸ Γ ἀντιστρέφει, καὶ τῷ Α ἀντιστρέφει· καθ' οὗ γὰρ ἅπαντος τὸ Β, καὶ τὸ Γ. καὶ εἰ τὸ Γ πρὸς τὸ Α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ Β ἀντιστρέφει. ᾧ γὰρ τὸ Β, τὸ Γ· ᾧ
p. 68 δὲ τὸ Α, τὸ Γ οὐχ ὑπάρχει. καὶ μόνον τοῦτο ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος ἄρχεται, τὰ δ' ἄλλα οὐχ ὁμοίως ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ. πάλιν εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β ἀντιστρέφει, καὶ τὸ Γ καὶ τὸ Δ ὡσαύτως, ἅπαντι δ' ἀνάγκη τὸ Α ἢ τὸ Γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β καὶ Δ οὕτως ἕξει ὥστε παντὶ θάτερον ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ᾧ τὸ Α, τὸ Β, καὶ ᾧ τὸ Γ, τὸ Δ, παντὶ δὲ τὸ Α ἢ τὸ Γ καὶ οὐχ ἅμα, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ Β ἢ τὸ Δ παντὶ καὶ οὐχ ἅμα. οἷον εἰ τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον καὶ τὸ ἄφθαρτον ἀγένητον, ἀνάγκη τὸ γενόμενον φθαρτὸν καὶ τὸ φθαρτὸν γεγονέναι· δύο γὰρ συλ-

---

22 τὸ α *n*. — ἄρ' *A*. — 24 ὑπολαμβάνειν *nf*. — τὸ] καὶ *Bu*. — 30 ὑπάρξει *n*. — 31 ἀντιστρέψει *n*. — 35 ἀντιστρέφει *n*. — 36 γὰρ rc supra vs *n*. — τῷ corr *n*. — 37 τὸ β τῷ pr *ABn*, corr *C*. — καὶ ... ἀντιστρ. pr om *n*. — τὸ *cu*, pr *AB*. — α] α τὸ γ *m*. — ἀντιστρ. τὸ β· καθ' *f*. — 38 ἂν παντὸς *nfmu*. — 39 πρὸς τὸ α ante ᾧ add *f*, *C* rc supra vs habet πρὸς τὸ α δηλονότι.

68a1 τὸ γ, τὸ α *Cnmf*, pr *AB*. — 2 ὡς om *ABCf*. — 5 καὶ τὸ δ *n*. — οὕτως ἕξει rc *m*. — 8 καὶ οὐχ ἅμα in marg ut schol sed pr manu *n*. — 9 ἀγέννητον bis *C*. — pr τὸ] τῷ *B*.

λογισμοὶ σύγκεινται. πάλιν εἰ παντὶ μὲν τὸ Α ἢ τὸ Β καὶ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, ἅμα δὲ μὴ ὑπάρχει, εἰ ἀντιστρέφει τὸ Α καὶ τὸ Γ, καὶ τὸ Β καὶ τὸ Δ ἀντιστρέφει. εἰ γὰρ τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ Β, ᾧ τὸ Δ, δῆλον ὅτι τὸ Α ὑπάρχει. εἰ δὲ τὸ Α, καὶ τὸ Γ· ἀντιστρέφει γάρ. ὥστε ἅμα τὸ Γ καὶ Δ. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ὅταν δὲ τὸ Α ὅλῳ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὑπάρχῃ καὶ μηδενὸς ἄλλου κατηγορῆται, ὑπάρχῃ δὲ καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, ἀνάγκη τὸ Α καὶ Β ἀντιστρέφειν· ἐπεὶ γὰρ κατὰ μόνων τῶν ΒΓ λέγεται τὸ Α, κατηγορεῖται δὲ τὸ Β καὶ αὐτὸ αὑτοῦ καὶ τοῦ Γ, φανερὸν ὅτι καθ' ὧν τὸ Α, καὶ τὸ Β λεχθήσεται πάντων πλὴν αὐτοῦ τοῦ Α. πάλιν ὅταν τὸ Α καὶ τὸ Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχῃ, ἀντιστρέφῃ δὲ τὸ Γ τῷ Β, ἀνάγκη τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν· ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ Γ τὸ Α, τὸ δὲ Γ τῷ Β διὰ τὸ ἀντιστρέφειν, καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρξει. ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν τὸ Α τοῦ Β αἱρετώτερον ᾖ, ὄντων ἀντικειμένων, καὶ τὸ Δ τοῦ Γ ὡσαύτως, εἰ αἱρετώτερα τὰ ΑΓ τῶν ΒΔ, τὸ Α τοῦ Δ αἱρετώτερον. ὁμοίως γὰρ διωκτὸν τὸ Α καὶ φευκτὸν τὸ Β· ἀντικείμενα γάρ. καὶ τὸ Γ τῷ Δ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀντίκειται. εἰ οὖν τὸ Α τῷ Δ ὁμοίως αἱρετόν, καὶ τὸ Β τῷ Γ φευκτόν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρῳ ὁμοίως, φευκτὸν διωκτῷ. ὥστε καὶ τὰ ἄμφω τὰ ΑΓ τοῖς ΒΔ. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον, οὐχ οἷόν τε ὁμοίως· καὶ γὰρ ἂν τὰ ΒΔ ὁμοίως ἦσαν. εἰ δὲ τὸ Δ τοῦ Α αἱρετώτερον, καὶ τὸ Β τοῦ Γ ἧττον φευκτόν· τὸ γὰρ ἔλαττον τῷ ἐλάττονι ἀντίκειται. αἱρετώτερον δὲ τὸ μεῖζον ἀγαθὸν καὶ ἔλαττον κακὸν ἢ τὸ ἔλαττον ἀγαθὸν καὶ μεῖζον κακόν· καὶ τὸ ἅπαν ἄρα, τὸ ΒΔ, αἱρετώτερον τοῦ ΑΓ. νῦν δ' οὐκ ἔστιν. τὸ Α ἄρα αἱρετώτερον τοῦ Δ, καὶ τὸ Γ ἄρα τοῦ Β ἧττον φευκτόν. εἰ δὴ ἕλοιτο πᾶς ὁ ἐρῶν κατὰ τὸν ἔρωτα τὸ Α τὸ οὕτως ἔχειν ὥστε χαρίζεσθαι, καὶ τὸ μὴ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ Γ, ἢ τὸ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ Δ, καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι οἷον χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ Β, δῆλον ὅτι b τὸ Α τὸ τοιοῦτον εἶναι αἱρετώτερόν ἐστιν ἢ τὸ χαρίσασθαι. τὸ

15 καὶ τὸ δ Cn. — 18 καὶ τὸ β n. — 20 ἑαυτοῦ n. — 25 ὑπάρξει om n. — τὸ] οἷον τὸ corr n, ὧν τὸ fort pr n. — 28 γὰρ] τε γὰρ n. — 29 τῷ] καὶ τὸ corr n. — 31 τὰ del n. — 32 τοῖς] καὶ τὰ pr n. — 33 βγ C. — δὴ n. — 35 τὸ n. — 37 τὸ βδ om C. — 40 καὶ τὸ] τὸ δὲ n. — 41 pr τὸ] δὲ n. — tert τὸ om n.

68b1 τὸν μὴ n. — χαρίσασθαι n. — 2 χαρίζεσθαι Amf.

ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνουσίας αἱρετώτερον κατὰ τὸν ἔρωτα. μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐστὶ τῆς φιλίας ἢ τοῦ συνεῖναι. εἰ δὲ μάλιστα τούτου, καὶ τέλος τοῦτο. τὸ ἄρα συνεῖναι ἢ οὐκ ἔστιν ὅλως ἢ τοῦ φιλεῖσθαι ἕνεκεν· καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι καὶ τέχναι οὕτως.

23 Πῶς μὲν οὖν ἔχουσιν οἱ ὅροι κατὰ τὰς ἀντιστροφὰς καὶ τὸ φευκτότεροι ἢ αἱρετώτεροι εἶναι, φανερόν. ὅτι δ' οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ διὰ τῶν προειρημένων γίνονται σχημάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοὶ καὶ ἁπλῶς ἡτισοῦν πίστις καὶ καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον, νῦν ἂν εἴη λεκτέον. ἅπαντα γὰρ πιστεύομεν ἢ διὰ συλλογισμοῦ ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς.

Ἐπαγωγὴ μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογισμὸς τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι, οἷον εἰ τῶν ΑΓ μέσον τὸ Β, διὰ τοῦ Γ δεῖξαι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχον· οὕτω γὰρ ποιούμεθα τὰς ἐπαγωγάς. οἷον ἔστω τὸ Α μακρόβιον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β τὸ χολὴν μὴ ἔχον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ τὸ καθ' ἕκαστον μακρόβιον, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος. τῷ δὴ Γ ὅλῳ ὑπάρχει τὸ Α· πᾶν γὰρ τὸ ἄχολον μακρόβιον, ἀλλὰ καὶ τὸ Β, τὸ μὴ ἔχειν χολήν, παντὶ ὑπάρχει τῷ Γ. εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ Γ τῷ Β καὶ μὴ ὑπερτείνει τὸ μέσον, ἀνάγκη τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν. δέδεικται γὰρ πρότερον ὅτι ἂν δύο ἄττα τῷ αὐτῷ ὑπάρχῃ καὶ πρὸς θάτερον αὐτῶν ἀντιστρέφῃ τὸ ἄκρον, ὅτι τῷ ἀντιστρέφοντι καὶ θάτερον ὑπάρξει τῶν κατηγορουμένων. δεῖ δὲ νοεῖν τὸ Γ τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν καθ' ἕκαστον συγκείμενον· ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ διὰ πάντων.

Ἔστι δ' ὁ τοιοῦτος συλλογισμὸς τῆς πρώτης καὶ ἀμέσου προτάσεως· ὧν μὲν γάρ ἐστι μέσον, διὰ τοῦ μέσου ὁ συλλογισμός, ὧν δὲ μή ἐστι, δι' ἐπαγωγῆς. καὶ τρόπον τινὰ ἀντίκειται ἡ ἐπαγωγὴ τῷ συλλογισμῷ· ὁ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἄκρον τῷ τρίτῳ δείκνυσιν, ἡ δὲ διὰ τοῦ τρίτου

3 κατὰ] ἐστι κατὰ n. — 4 ἐστὶ] ἐπὶ n. — τῆς συνουσίας n. — 5 τέλος τούτου m. — 6 ἕνεκα n. — 7 οὕτως] οὕτω γίνονται αβγδ A, pr n. — 9 τῷ nu. — φευκτότεροι ἢ καὶ αἱρετώτεροι C, αἱρετώτερον ἢ φευκτότερον mf, αἱρετώτεροι ἢ φευκτότεροι corr n. — 10 διάλεκτοι pr A. — 13 πιστοῦμεν C. — 18 ὑπάρχον om C. — 19 τὸ δ' ... 22 μακρόβιον om m. — 19 τὰ καθ' ἕκαστα οἷον μακρόβια ἄνθρ. n, sed οἷον del vult. — 22 post ἄχολον del γ n. — 25 ἄττα ABC. — 32 post ἐστι del οἱ vel αἱ n.

τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ. φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνωριμώτερος ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός, ἡμῖν δ' ἐναργέστερος ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

24 Παράδειγμα δ' ἐστὶν ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον ὑπάρχον δειχθῇ διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τρίτῳ. δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον εἶναι ὑπάρχον. οἷον ἔστω τὸ Α κακόν, τὸ δὲ Β πρὸς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ τὸ Ἀθηναίους πρὸς Θηβαίους, τὸ δ' p. 69 ἐφ' ᾧ Δ Θηβαίους πρὸς Φωκεῖς. ἐὰν οὖν βουλώμεθα δεῖξαι ὅτι τὸ Θηβαίοις πολεμεῖν κακόν ἐστι, ληπτέον ὅτι τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους πολεμεῖν κακόν. τούτου δὲ πίστις ἐκ τῶν ὁμοίων, οἷον ὅτι Θηβαίοις ὁ πρὸς Φωκεῖς. ἐπεὶ οὖν τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους κακόν, τὸ δὲ πρὸς Θηβαίους πρὸς ὁμόρους ἐστί, φανερὸν ὅτι τὸ πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν κακόν. ὅτι μὲν οὖν τὸ Β τῷ Γ καὶ τῷ Δ ὑπάρχει, φανερόν (ἄμφω γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον), καὶ ὅτι τὸ Α τῷ Δ (Θηβαίοις γὰρ οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος)· ὅτι δὲ τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει, διὰ τοῦ Δ δειχθήσεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἂν εἰ διὰ πλειόνων τῶν ὁμοίων ἡ πίστις γίνοιτο τοῦ μέσου πρὸς τὸ ἄκρον. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ ταὐτό, γνώριμον δὲ θάτερον. καὶ διαφέρει τῆς ἐπαγωγῆς, ὅτι ἡ μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν ἀτόμων τὸ ἄκρον ἐδείκνυεν ὑπάρχειν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς τὸ ἄκρον οὐ συνῆπτε τὸν συλλογισμόν, τὸ δὲ καὶ συνάπτει καὶ οὐκ ἐξ ἁπάντων δείκνυσιν.

25 Ἀπαγωγὴ δ' ἐστὶν ὅταν τῷ μὲν μέσῳ τὸ πρῶτον δῆλον ᾖ ὑπάρχον, τῷ δ' ἐσχάτῳ τὸ μέσον ἄδηλον μέν, ὁμοίως δὲ πιστὸν ἢ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος, ἔτι ἂν ὀλίγα ᾖ τὰ μέσα τοῦ ἐσχάτου καὶ τοῦ μέσου· πάντως γὰρ ἐγγύτερον εἶναι συμβαίνει τῆς ἐπιστήμης. οἷον ἔστω τὸ Α τὸ διδακτόν, ἐφ' οὗ Β ἐπιστήμη, τὸ Γ δικαιοσύνη. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη ὅτι

35 οὖν om C. — καὶ γνωριμώτερος rc mg n. — 39 δεῖ . . . 40 τρίτῳ om C. — 40 γνωριμώτερον n.

69a1 τὸ δ' om n. — 6 κακόν . . . ὁμόρους rc mg n. — 7 τὸ pr om n. — 11 τῷ β τὸ α C. — 12 καὶ n. — γένοιτο Cn. — 13 οὖν om C. — 15 εἴη ὑπὸ τὸ αὐτό C. — 16 γνωριμώτερον n. — 25 οὗ δὲ β C. — το δὲ γ C.

διδακτόν, φανερόν· ἡ δ᾽ ἀρετὴ εἰ ἐπιστήμη, ἄδηλον. εἰ οὖν ὁμοίως ἢ μᾶλλον πιστὸν τὸ ΒΓ τοῦ ΑΓ, ἀπαγωγή ἐστιν· ἐγγύτερον γὰρ τοῦ ἐπίστασθαι διὰ τὸ προσειληφέναι τὴν ΑΓ ἐπιστήμην πρότερον οὐκ ἔχοντας. ἢ πάλιν εἰ ὀλίγα τὰ μέσα τῶν ΒΓ· καὶ γὰρ οὕτως ἐγγύτερον τοῦ εἰδέναι. οἷον εἰ τὸ Δ εἴη τετραγωνίζεσθαι, τὸ δ᾽ ἐφ᾽ ᾧ Ε εὐθύγραμμον, τὸ δ᾽ ἐφ᾽ ᾧ Ζ κύκλος· εἰ τοῦ ΕΖ ἓν μόνον εἴη μέσον, τὸ μετὰ μηνίσκων ἴσον γίνεσθαι εὐθυγράμμῳ τὸν κύκλον, ἐγγὺς ἂν εἴη τοῦ εἰδέναι. ὅταν δὲ μήτε πιστότερον ᾖ τὸ ΒΓ τοῦ ΑΓ μήτ᾽ ὀλίγα τὰ μέσα, οὐ λέγω ἀπαγωγήν. οὐδ᾽ ὅταν ἄμεσον ᾖ τὸ ΒΓ· ἐπιστήμη γὰρ τὸ τοιοῦτον.

26 Ἔνστασις δ᾽ ἐστὶ πρότασις προτάσει ἐναντία. διαφέρει δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι τὴν μὲν ἔνστασιν ἐνδέχεται εἶναι ἐπὶ μέρους, τὴν δὲ πρότασιν ἢ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται ἢ οὐκ ἐν τοῖς b καθόλου συλλογισμοῖς. φέρεται δὲ ἡ ἔνστασις διχῶς καὶ διὰ δύο σχημάτων, διχῶς μὲν ὅτι ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει πᾶσα ἔνστασις, ἐκ δύο δὲ σχημάτων ὅτι ἀντικείμεναι φέρονται τῇ προτάσει, τὰ δ᾽ ἀντικείμενα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ τρίτῳ σχήματι περαίνονται μόνοις. ὅταν γὰρ ἀξιώσῃ παντὶ ὑπάρχειν, ἐνιστάμεθα ὅτι οὐδενὶ ἢ ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει· τούτων δὲ τὸ μὲν μηδενὶ ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος, τὸ δὲ τινὶ μὴ ἐκ τοῦ ἐσχάτου. οἷον ἔστω τὸ Α μίαν εἶναι ἐπιστήμην, ἐφ᾽ ᾧ τὸ Β ἐναντία. προτείναντος δὴ μίαν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην, ἢ ὅτι ὅλως οὐχ ἡ αὐτὴ τῶν ἀντικειμένων ἐνίσταται, τὰ δ᾽ ἐναντία ἀντικείμενα, ὥστε γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, ἢ ὅτι τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐ μία· τοῦτο δὲ τὸ τρίτον· κατὰ γὰρ τοῦ Γ, τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, τὸ μὲν ἐναντία εἶναι ἀληθές, τὸ δὲ μίαν αὐτῶν ἐπιστήμην εἶναι ψεῦδος. πάλιν ἐπὶ τῆς στερητικῆς προτάσεως ὡσαύτως. ἀξιοῦντος γὰρ μὴ εἶναι μίαν τῶν ἐναντίων, ἢ ὅτι πάντων τῶν ἀντικειμένων ἢ ὅτι τινῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγομεν, οἷον ὑγιεινοῦ

---

28 προειληφέναι C. — 31 τετράγωνον γνωρίζεσθαι n. — pr δ᾽ om C. — 32 ἐφ᾽ ᾧ om Bu. — 34 πιστώτερον n. — εἴη C. — 35 εἴη n, om C. — 36 τοιοῦτο A.

69b1 δὲ corr n. — διχῶς τε καὶ C. — 2 μὲν corr n. — 3 ἐκ] διὰ Cd. — 6 ὅτι] ἢ ὅτι n. — ὅτι . . . ὑπάρχει] ἢ ὅτι τινὶ ἢ ὅτι οὐδενὶ μὴ ὑπάρχει C. — 8 ἔστιν d. — 9 ὧν B, οὗ C. — τὸ om C. — τῶν ἐναντίων μίαν εἶναι C. — 10 ὅτι om d. — 11 γίνεσθαι m. — 15 ἀξιοῦνται A, ἀξιοῦντες Bd, pr cu. — 16 γὰρ τοῦ μὴ C. — 17 λέγωμεν B.

καὶ νοσώδους· τὸ μὲν οὖν πάντων ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ τινῶν ἐκ τοῦ τρίτου σχήματος. ἁπλῶς γὰρ ἐν πᾶσι καθόλου μὲν ἐνιστάμενον ἀνάγκη πρὸς τὸ καθόλου τῶν προτεινομένων τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν, οἷον εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἀξιοῖ τῶν ἐναντίων πάντων, εἰπόντα τῶν ἀντικειμένων μίαν. οὕτω δ' ἀνάγκη τὸ πρῶτον εἶναι σχῆμα· μέσον γὰρ γίνεται τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἐν μέρει δέ, πρὸς ὅ ἐστι καθόλου καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις, οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου μὴ τὴν αὐτήν· τὰ γὰρ ἐναντία καθόλου πρὸς ταῦτα. καὶ γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα· μέσον γὰρ τὸ ἐν μέρει λαμβανόμενον, οἷον τὸ γνωστὸν καὶ τὸ ἄγνωστον. ἐξ ὧν γὰρ ἔστι συλλογίσασθαι τοὐναντίον, ἐκ τούτων καὶ τὰς ἐνστάσεις ἐπιχειροῦμεν λέγειν. διὸ καὶ ἐκ μόνων τούτων τῶν σχημάτων φέρομεν· ἐν μόνοις γὰρ οἱ ἀντικείμενοι συλλογισμοί· διὰ γὰρ τοῦ μέσου οὐκ ἦν καταφατικῶς. ἔτι δὲ κἂν λόγου δέοιτο πλείονος ἡ διὰ τοῦ μέσου σχήματος, οἷον εἰ μὴ δοίη τὸ *A* τῷ *B* ὑπάρχειν διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ *Γ*. τοῦτο γὰρ δι' ἄλλων προτάσεων δῆλον· οὐ δεῖ δὲ εἰς ἄλλα ἐκτρέπεσθαι τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' εὐθὺς φανερὰν ἔχειν τὴν ἑτέραν πρότασιν. διὸ καὶ τὸ σημεῖον ἐκ μόνου τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν.

Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐνστάσεων, οἷον περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦ κατὰ δόξαν, καὶ εἰ τὴν ἐν μέρει ἐκ τοῦ πρώτου ἢ τὴν στερητικὴν ἐκ τοῦ μέσου p. 70 δυνατὸν λαβεῖν.

Εἰκὸς δὲ καὶ σημεῖον οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὲν 27 εἰκός ἐστι πρότασις ἔνδοξος· ὃ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσασιν οὕτω γινόμενον ἢ μὴ γινόμενον ἢ ὂν ἢ μὴ ὄν, τοῦτ' ἐστὶν εἰκός, οἷον τὸ μισεῖν τοὺς φθονοῦντας ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς ἐρωμένους. σημεῖον δὲ βούλεται εἶναι πρότασις ἀποδεικτικὴ ἀναγκαία ἢ ἔνδοξος· οὗ γὰρ ὄντος ἔστιν ἢ οὗ γενομένου πρότερον ἢ ὕστερον γέγονε τὸ πρᾶγμα, τοῦτο σημεῖόν ἐστι τοῦ γε-

---

19 ἅπασι *C*. — 20 ἐνισταμένων *ABdfnm*. — τῷ προτεινομένῳ *ABcdn*, pr *u*. — 25 γνωστὸν καὶ ἄγνωστον τοῦ μὴ *n*, sed μὴ del vult. — 28 τὸ om *Cdn*. — τὰ ἐναντία *C*. — 30 ἐκ om *d*. — σχημάτων, τουτέστι τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου, φέρομεν *C*. — 32 καταφατικός *C*. — δέηται *d*. — ἡ] εἰ *C*. — 35 εἰς ἄλλα ἐκτρ. rc mg *n*. — 38 οἷον καὶ περὶ τοῦ ἐναντίου *C*. — 39 ἐπὶ τῶν *n*. — κατὰ τὴν δόξαν *n*.

70a2 λαμβάνειν δυνατόν *n*, δεῖ λαβεῖν *m*. — 5 οὕτω om *n*. — 8 ἢ ἀναγκαία ἢ *Cdn*. — 9 τοῦτο om *dn*.

γονέναι ἢ εἶναι. ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ εἰκότων ἢ σημείων, λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον τριχῶς, ὁσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν· ἢ γὰρ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ ἢ ὡς ἐν τῷ τρίτῳ, οἷον τὸ μὲν δεῖξαι κύουσαν διὰ τὸ γάλα ἔχειν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος· μέσον γὰρ τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ Α κύειν, τὸ Β γάλα ἔχειν, γυνὴ ἐφ' ᾧ Γ. τὸ δ' ὅτι οἱ σοφοὶ σπουδαῖοι, Πιττακὸς γὰρ σπουδαῖος, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐφ' ᾧ Α τὸ σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ Β οἱ σοφοί, ἐφ' ᾧ Γ Πιττακός. ἀληθὲς δὴ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β τοῦ Γ κατηγορῆσαι· πλὴν τὸ μὲν οὐ λέγουσι διὰ τὸ εἰδέναι, τὸ δὲ λαμβάνουσιν. τὸ δὲ κύειν, ὅτι ὠχρά, διὰ τοῦ μέσου σχήματος βούλεται εἶναι· ἐπεὶ γὰρ ἕπεται ταῖς κυούσαις τὸ ὠχρόν, ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ταύτῃ, δεδεῖχθαι οἴονται ὅτι κύει. τὸ ὠχρὸν ἐφ' οὗ τὸ Α, τὸ κύειν ἐφ' οὗ Β, γυνὴ ἐφ' οὗ Γ. ἐὰν μὲν οὖν ἡ μία λεχθῇ πρότασις, σημεῖον γίνεται μόνον, ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἑτέρα προσληφθῇ, συλλογισμός, οἷον ὅτι Πιττακὸς ἐλευθέριος· οἱ γὰρ φιλότιμοι ἐλευθέριοι, Πιττακὸς δὲ φιλότιμος. ἢ πάλιν ὅτι οἱ σοφοὶ ἀγαθοί· Πιττακὸς γὰρ ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ σοφός. οὕτω μὲν οὖν γίνονται συλλογισμοί, πλὴν ὁ μὲν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ἄλυτος, ἂν ἀληθὴς ᾖ (καθόλου γάρ ἐστιν), ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου λύσιμος, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθόλου μηδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸν συλλογισμόν· οὐ γὰρ εἰ Πιττακὸς σπουδαῖος, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάγκη σοφούς. ὁ δὲ διὰ τοῦ μέσου σχήματος ἀεὶ καὶ πάντως λύσιμος· οὐδέποτε γὰρ γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων· οὐ γὰρ εἰ ἡ κύουσα ὠχρά, ὠχρὰ δὲ καὶ ἥδε, κύειν ἀνάγκη ταύτην. ἀληθὲς μὲν οὖν ἐν ἅπασιν ὑπάρξει τοῖς σημείοις, διαφορὰς δ' ἔχουσι τὰς εἰρημένας.

b Ἢ δὴ οὕτω διαιρετέον τὸ σημεῖον, τούτων δὲ τὸ μέσον

---

10 μὲν οὖν] δὲ Cn. — ἐξ] ἀτελὴς ἐξ m, pr C. — 11 ἢ] ἢ καὶ C, ἢ ἐκ n. — 15 α] α τὸ et β] β τὸ C. — 16 ἐφ' ᾧ] δὲ ἐφ' ᾧ τὸ C. — 17 ᾧ τὸ α C. — ᾧ τὸ β ACcdnm. — 18 ᾧ τὸ γ C. — 23 κύει ἡ γυνή. τὸ C. — alt τὸ om m. — tert τὸ om n. — β] τὸ γ C. — 24 γ] τὸ γ C. — ἡ μία] ἡμῖν pr C. — λεχθείη C. — 25 δὲ καὶ corr n. — 26 ὅτι] ὅτι ὁ C. — ἐλεύθερος et ἐλεύθεροι d. — 29 πλὴν corr f, πάλιν C. — 31 ἀληθὴς pr n. — 33 ἀνάγκη ante διὰ C. — 34 ἀνάγκη εἶναι σοφούς d. — 38 post σημείοις, quod corr, del un vb C.

70b1 ἤδη An, pr c, εἰ δὴ C, ἢ εἰ δὴ d.

τεκμήριον ληπτέον (τὸ γὰρ τεκμήριον τὸ εἰδέναι ποιοῦν φασὶν εἶναι, τοιοῦτο δὲ μάλιστα τὸ μέσον), ἢ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄκρων σημεῖον λεκτέον, τὰ δ' ἐκ τοῦ μέσου τεκμήριον· ἐνδοξότατον γὰρ καὶ μάλιστα ἀληθὲς τὸ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Τὸ δὲ φυσιογνωμονεῖν δυνατόν ἐστιν, εἴ τις δίδωσιν ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ὅσα φυσικά ἐστι παθήματα· μαθὼν γὰρ ἴσως μουσικὴν μεταβέβληκέ τι τὴν ψυχήν, ἀλλ' οὐ τῶν φύσει ἡμῖν ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' οἷον ὀργαὶ καὶ ἐπιθυμίαι τῶν φύσει κινήσεων. εἰ δὴ τοῦτό τε δοθείη καὶ ἓν ἑνὸς σημεῖον εἶναι, καὶ δυναίμεθα λαμβάνειν τὸ ἴδιον ἑκάστου γένους πάθος καὶ σημεῖον, δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. εἰ γάρ ἐστιν ἰδίᾳ τινὶ γένει ὑπάρχον ἀτόμῳ πάθος, οἷον τοῖς λέουσιν ἀνδρεία, ἀνάγκη καὶ σημεῖον εἶναί τι· συμπάσχειν γὰρ ἀλλήλοις ὑπόκειται. καὶ ἔστω τοῦτο τὸ μεγάλα τὰ ἀκρωτήρια ἔχειν· ὃ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν γένεσι μὴ ὅλοις ἐνδέχεται. τὸ γὰρ σημεῖον οὕτως ἴδιόν ἐστιν, ὅτι ὅλου γένους ἴδιόν ἐστι πάθος, καὶ οὐ μόνου ἴδιον, ὥσπερ εἰώθαμεν λέγειν. ὑπάρξει δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτό, καὶ ἔσται ἀνδρεῖος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄλλο τι ζῷον. ἕξει ἄρα τὸ σημεῖον· ἓν γὰρ ἑνὸς ἦν. εἰ τοίνυν ταῦτ' ἐστί, καὶ δυνησόμεθα τοιαῦτα σημεῖα συλλέξαι ἐπὶ τούτων τῶν ζῴων ἃ μόνον ἓν πάθος ἔχει τι ἴδιον, ἕκαστον δ' ἔχει σημεῖον, ἐπείπερ ἓν ἔχειν ἀνάγκη, δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. εἰ δὲ δύο ἔχει ἴδια ὅλον τὸ γένος, οἷον ὁ λέων ἀνδρεῖον καὶ μεταδοτικόν, πῶς γνωσόμεθα πότερον ποτέρου σημεῖον τῶν ἰδίᾳ ἀκολουθούντων σημείων; ἢ εἴ τε ἄλλῳ μὴ ὅλῳ τινὶ ἄμφω, καὶ ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἑκάτερον, ὅταν τὸ μὲν ἔχῃ τὸ δὲ μή· εἰ γὰρ ἀνδρεῖος μὲν ἐλευθέριος δὲ μή, ἔχει δὲ τῶν δύο τοδί, δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ λέοντος τοῦτο σημεῖον τῆς

3 τοιοῦτον C. — 4 σημεῖα C. — τὸ C. — 5 καὶ] ὃ d. — τὸ om Bu. — 8 ἐστὶ φυσικὰ C. — 9 ἴσως τις μουσικὴν C. — 10 τὸ] τι d. — 12 δυνάμεθα Bum. — λαβεῖν d. — 13 πάθος τε καὶ n. — δυνησόμεθα καὶ φυσιογνωμονεῖν C. — 15 ἀνδρία C. — post καὶ del τὸ n. — 17 ἀκροτήρια n. — 19 τὸ ante πάθος adi C, del n. — 20 ἐν om C. — τοῦτο, καὶ Cn. — 23 τῶν rc n. — 24 ἃ καὶ μόνον C. — 25 ἐπεὶ γὰρ d. — ἓν rc n. — 28 εἴ τε om f. — τε om Cn, del m. — τινὶ μὴ ὅλῳ Cn. — 30 εἰ... δὲ μή rc supra vs Bcu. — 31 σημεῖον τοῦτο ἀνδρίας ἐστίν. ἔστι C.

ἀνδρείας. ἔστι δὴ τὸ φυσιογνωμονεῖν τῷ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὸ μέσον τῷ μὲν πρώτῳ ἄκρῳ ἀντιστρέφειν, τοῦ δὲ τρίτου ὑπερτείνειν καὶ μὴ ἀντιστρέφειν, οἷον ἀνδρεία τὸ Α, τὰ ἀκρωτήρια μεγάλα ἐφ' οὗ Β, τὸ δὲ Γ λέων. ᾧ δὴ τὸ Γ, τὸ Β παντί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις. ᾧ δὲ τὸ Β, τὸ Α παντὶ καὶ οὐ πλείοσιν, ἀλλ' ἀντιστρέφει· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται ἓν ἑνὸς σημεῖον.

---

32 δὲ *m*. — τῷ] τὸ *Cn*, corr c, qui pr τῷ habuit, τῶν *ABuf*. — 33 τῷ corr *n*. — πρῶτον τῷ ἄκρῳ *n*. — 36 τὸ corr *B*. — ἄλλοις] ἄλλας *A*. — δὲ corr *n*. — τὸ α] τῷ α corr *n*.

COMMENTARIUS.

CATEGORIAE.

Titulum *Κατηγορίαι* optimi codd. praebent. Gumposch (Ueber die Logik und logischen Schriften des Aristoteles Lpz. 1839 p. 53) *Περὶ τῶν δέκα γενῶν* librum inscribi maluit, quamquam ex iis ipsis Simplicii, Boethi, Davidis et interpretis anonymi locis, quos adscripsit, patet *Κατηγορίαι* verum ab illis habitum esse titulum, quem iure laudat Davides (Schol. coll. Brandis 18 b 10): *αἱ τοιαῦται ἐπιγραφαὶ δραστικώτερον παριστῶσι τὸ σύγγραμμα.* Tituli varietatem iam commemorat Porphyrius (*κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν* fol. 2 b): *ἄλλοι μὲν πρὸ τῶν Τοπικῶν ἐπέγραψαν, ἄλλοι δὲ περὶ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος, ἄλλοι δὲ περὶ τῶν δέκα γενῶν.* Leo Magentenus (v. quae collegimus scholia p. 30 init.) librum inscribi dicit „*δέκα κατηγορίαι*". Titulus *πρὸ τῶν Τοπικῶν,* quem Adrastus Aphrodisiensis libro praefixisse dicitur (v. Krugii de Cat. Prolusionem Lips. 1809 p. 4), fortasse originem habuit inde, quod quae in altera parte Categoriarum de oppositis dicantur ad dialecticam magis pertinere videantur quam ad ipsam de categoriis doctrinam; cf. Simpl. schol. 88 a 32 — 34 et Brandis Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon in Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 266 et 268, qui titulum *πρὸ τῶν Τοπικῶν* Adrasto antiquiorem esse ostendit p. 273, 277. Praeterea veteres interpretes, quum hunc librum afferunt, scribere solent *ἐν Κατηγορίαις, ἐν τῷ συγγράμματι τῶν Κατηγοριῶν* al. huiusmodi (v. schol. 115 b 34, 116 a 3, 136 a 45, 48) neglectis reliquis titulis: quare non dubito, quin ab Aristotele ipso inscriptus sit *Κατηγορίαι,* quamquam singula capita non ab eo inscripta esse iis verbis, quae nunc in codd. paene omnibus sicut in ed. Bipont. iis praeposita sunt, quum auctorem habemus Simplicium (schol. 66 b 33), tum ex iis colligimus, quae habet Davides (schol. 60 a 31): dubitat enim, quid inscribendum sit ei

parti, qua agitur περὶ τῶν πρός τι: titulum igitur ab Aristotele ipso profectum esse non putavit: Boethius vero (v. comm. de Cat. lib. III. prooem.) etiam hos titulos ad Aristotelem auctorem referendos esse iudicavit. — De divisione libri v. schol. 33 b 35. — Verum quidem est librum Categoriarum ab Aristotele non nominatim afferri — nam quae habentur 1028 a 11 ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς non cum Rittero (Gesch. der Ph. III p. 25 not. 2) de Categoriis intelligenda esse, sed de libro V met. 1017 a 23 sqq., recte monuit Trendelenburg (Prolusio de Aristot. Categ. Berol. 1833), cf. Heydemann Die Kategorieen des Arist. übersetzt und erläutert Berl. 1835 p. 31: ad eundem enim respicit etiam 1024 b 13 τὰ μὲν γάρ τί ἐστι σημαίνει τῶν ὄντων, τὰ δὲ ποιόν τι, τὰ δ' ὡς διῄρηται πρότερον· οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἀναλύεται εἰς ἄλληλα οὔτ' εἰς ἕν τι. Quare etiam Theophrasti liber περὶ τοῦ ποσαχῶς vel περὶ τοῦ πολλαχῶς, cuius mentionem facit Alexander (schol. 266 b 14 et 284 a 28), libro V met. similior videtur fuisse quam Categoriis, v. Brandis Rh. Mus. 1827 p. 281 c. not. 87 — sed tamen pluribus locis ad divisionem categoriarum ita respicit, ut eum aliquid scripsisse de ea appareat: 178 a 5 ἐπείπερ ἔχομεν τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, cf. 179 a 9, quamquam haec ad ea referenda videntur, quae tradidit 103 b 20; cf. tamen 49 a 7 ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι διῄρηνται, 319 a 11 ταῦτα δὲ διώρισται ταῖς κατηγορίαις· τὰ μὲν γὰρ τόδε τι σημαίνει, τὰ δὲ τοιόνδε, τὰ δὲ ποσόν. Tum in Topicis plures sunt loci, quibus in usum convertisse videtur quae in libro Categoriarum disputavit: sic 142 a 29 novam definitionem τῶν πρός τι, quam proposuit 8 a 32, adoptat: 144 b 14 dicit οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα ... ἢ οὐκ ἀδύνατον ... ἀλλὰ προσθετέον, μηδ' ἄμφω ὑπὸ ταὐτὸν ὄντων, in quibus respicere videtur ad ea, quae dixit 1 b 16 seqq.; cf. quae adscripsimus ad 11 a 37. Quod vero de contrariis (14 a 19) tertium additur ἢ αὐτὰ γένη εἶναι, quod in Topicis omittitur, ex eo vix elici poterit Topica prius quam Categorias conscripta esse, propterea quod quae feruntur Postpraedicamenta ab ipso Aristotele Categoriis adiecta esse haud probabile est. Quare illud argumentum, quod attulit Brandis (Abhh. der Berl. Akad. l. l. p. 257), minus grave est. Deinde quum maximi momenti esse divisionem categoriarum pateat ex iis locis, quos iam adscripturi sumus, Aristotelem non nisi obiter de iis egisse haud verisimile est: 225 b 5 εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται οὐσίᾳ καὶ ποιότητι καὶ τῷ ποῦ καὶ τῷ

ποτὲ καὶ τῷ πρός τι καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις, cf. 226 a 23: divisione igitur categoriarum nituntur quae disputat in sequentibus de motu. 201 a 1 κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστι λαβεῖν, ὥς φαμεν, ὃ οὔτε τόδε οὔτε ποσὸν οὔτε ποιὸν οὔτε τῶν ἄλλων κατηγορημάτων οὐθέν. ὥστ' οὐδὲ κίνησις οὐδὲ μεταβολὴ οὐθενὸς ἔσται παρὰ τὰ εἰρημένα μηδενός γε ὄντος παρὰ τὰ εἰρημένα, cf. 1068 a 8, ubi praeter κεῖσθαι et ἔχειν etiam ποτὲ omissum est. Ut quaestionem instituat de anima, primo constituendam putat categoriam, ad quam referenda sit: 402 a 23 πρῶτον δ' ἴσως ἀναγκαῖον διελεῖν ἐν τίνι τῶν γενῶν καὶ τί ἐστι, λέγω δὲ πότερον τόδε τι καὶ οὐσία ἢ ποιὸν ἢ ποσὸν ἤ καί τις ἄλλη τῶν διαιρεθεισῶν κατηγοριῶν, cf. 410 a 14. Ubi de definitionibus agit, ante omnia categoriam inveniendam esse docet, quae genus sit rei definiendae, 96 b 19. Categoriarum divisionem ita comparatam esse, ut nihil extra eam cadat, ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν Aristotelem docuisse auctor est Dexippus (schol. 48 a 46); quidam interpretes ipsum librum Categoriarum ἐν τοῖς ὑπομνηματικοῖς numeraverunt, v. schol. 44 a 18, cf. ib. 24 b 3 sqq. — Ritter l. l. p. 77 „Unter Kategorieen versteht Aristoteles die allgemeinsten Arten dessen, was durch das einfache Wort bezeichnet wird", cf. Heydemann p. 37. Trendelenb. Elementa logices Aristotelicae Berol. 1842 p. 53. Hegel (Wke XIV p. 402) categorias vocat „die einfachen Wesenheiten, die allgemeinen Bestimmungen"; Biese, die Philosophie des Aristoteles in ihrem inneren Zusammenhange Berl. 1835 I p. 52 „Diejenigen Aussagen, welche kurz die nothwendigen Punkte namhaft machen, auf welche es für das Kennenlernen des sinnlich Wahrnehmbaren ankommt, werden von Aristoteles κατηγορίαι genannt, kurze, bestimmte Angaben, welche bei der Untersuchung des Thatbestandes besonders zu berücksichtigen sind". Quintil. III, 6, 23 „Aristoteles elementa decem constituit, circa quae versari videatur omnis quaestio". De discrimine, quod sit inter categoriam et categorema, Simplicius fol. 3 b (Basil. 1551) ἡ μὲν λέξις κατηγορία λέγεται, ὡς κατὰ τοῦ πράγματος ἀγορευομένη (cf. Aristot. 1129 b 14 οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάντων), τὸ δὲ πρᾶγμα κατηγόρημα. Idem interest inter αἴσθημα et αἴσθησιν: Ar. 460 b 3 καὶ ἀπελθόντος τοῦ θύραθεν αἰσθητοῦ ἐμμένει τὰ αἰσθήματα αἰσθητὰ ὄντα: cf. 232 a 8 εἴη ἂν ἡ κίνησις οὐκ ἐκ κινήσεων ἀλλ' ἐκ κινημάτων καὶ τὸ κεκινῆσθαί τι μὴ κινούμενον. 241 a 3 οὔτε γὰρ ὁ χρόνος ἐκ τῶν

νῦν οὐθ' ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν οὐθ' ἡ κίνησις ἐκ κινημάτων. Discrimen, quod est inter κατηγόρημα et κατηγορίαν, non observari videtur 201 a 1, 1028 a 33, ubi κατηγόρημα idem est quod κατηγορία: si quis tamen discrimen aliquod statuere velit, dicendum erit κατηγόρημα plerumque propius accedere ad τὸ κατηγορούμενον: cf. 20 b 32, 1053 b 19. Iam κατηγορία et significat quodcunque praedicatur, v. 83 b 15, 103 b 20 τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν. 107 a 3 τὰ γένη τῶν κατὰ τοὔνομα κατηγοριῶν. 1026 a 36 σχήματα τῆς κατηγορίας. 1024 b 13 σχῆμα κατηγορίας τοῦ ὄντος. 181 b 27 οὐ δοτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι χωριζομένας καθ' αὑτὰς τὰς κατηγορίας, 3 a 35 sq., 41 a 4 et 12, et genera eorum quae praedicantur sicut 1093 b 19 ἐν ἑκάστῃ γὰρ τοῦ ὄντος κατηγορίᾳ ἐστὶ τὸ ἀνάλογον. 639 a 30 ἕτερα δὲ ἴσως ἐστὶν οἷς συμβαίνει τὴν μὲν κατηγορίαν ἔχειν τὴν αὐτήν, διαφέρειν δὲ τῇ κατ' εἶδος διαφορᾷ, et ipsam praedicandi rationem, 44 a 34; 57 b 19, ubi τὸ ἀνάπαλιν τῆς κατηγορίας vocatur ea praedicandi ratio, qua subiectum orationis cum praedicato commutatur: quare hoc loco κατηγορία idem est quod σχῆμα κατηγορίας. Denique 52 a 15 κατηγορία idem est quod propositio simplex (categoricam dicunt nostro tempore artis periti), cui opponitur vel ἡ ἐκ μεταθέσεως vel ἡ στερητικὴ πρότασις: nam κατηγορία h. l. idem est quod 19 b 23 κατάφασις καὶ ἀπόφασις (ἡ ἁπλῆ sc.), unde κατηγορούμενα 136 a 14 significant τὰ καταφατικῶς λεγόμενα et κατηγορία καὶ εἶδος coniuncta opponuntur στερήσει, 318 b 16 τὸ μὲν θερμὸν κατηγορία τις καὶ εἶδος, ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις: in his κατηγορία significat τὸ καταφάσει δηλούμενον, sicut πρότασις κατηγορικὴ appellatur ἡ καταφατική. Quietis notionem involvere κατηγορίαν docet 192 b 17 ἣ μὲν τετύχηκε τῆς κατηγορίας ἑκάστης καὶ καθ' ὅσον ἐστὶν ἀπὸ τέχνης, οὐδεμίαν ὁρμὴν ἔχει μεταβολῆς ἔμφυτον: categoria enim in his nihil significat nisi proprium quod cuique rei inditum est nomen. — Divisioni categoriarum opponitur alia eorum, quae praedicantur καθ' αὑτὸ et quae κατὰ συμβεβηκός, 74 b 11 ἅπαν γὰρ ἢ οὕτως ὑπάρχει ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐκ ἀναγκαῖα, cf. 83 b 12, Biese I p. 63 not. 1, schol. 49 b 3 sqq., de coel. 298 b 28 τῶν φύσει λεγομένων τὰ μέν ἐστιν οὐσίαι, τὰ δ' ἔργα καὶ πάθη τούτων: sic substantia (τὸ ὑπομένον) opponitur reliquis categoriis. — Grammaticis potissimum rationibus ductum Aristotelem divisionem categoriarum constituisse Trendelenburgius ostendit in Prolusione. Kantii et Hegelii de ea sententiam

v. in eiusd. Elem. log. Arist. p. 53 not. 1. Plotini de Categoriis dubia v. Ennead. IV lib. 1; quae ex Aristotelis libro in suum usum converterit videre licet coll. lib. 3. — Aristotelis Cat. ed. E. A. Lewald Hdlb. 1824 nihil novi habent: quae codices praeberent auctor parum curavit. Salomon Maimon Categorias de latino in patrium sermonem vertit „Die Kathegorieen (sic) des Aristoteles mit Anmerkungen erläutert und als Propädeutik zu einer neuen Theorie des Denkens dargestellt. Berl. 1794. Librum melius intelliget qui Aristotelem prius intellexerit.

Cap. 1. *De Homonymis, vs.* 6 *de Synonymis*, 11 *de Paronymis.*

1a1 De usu vocis *ὁμώνυμος* apud Aristotelem v. Trendelenburg Platonis de ideis et numeris doctrina ex Aristot. illustrata p. 38 sqq., id. ad Aristot. de anima p. 334, Biese, die Philosophie des Aristoteles I p. 50 not. 1. De cura, quam Aristoteles posuerit in homonymis investigandis et exponendis ib. II p. 626 not. Aristot. 248 b 7 *ὅσα μὴ ὁμώνυμα πάντα συμβλητά. οἷον διὰ τί οὐ συμβλητὸν πότερον ὀξύτερον τὸ γραφεῖον ἢ ὁ οἶνος ἢ ἡ νήτη; ὅτι ὁμώνυμα, οὐ συμβλητά.* 209 a 23 *εἰσί τε τῶν ὁμωνυμιῶν αἱ μὲν πολὺ ἀπέχουσαι, αἱ δὲ ἔχουσαί τινα ὁμοιότητα, αἱ δ' ἐγγὺς ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ, διὸ οὐ δοκοῦσιν ὁμωνυμίαι εἶναι οὖσαι.* 1034 a 22 *τρόπον τινὰ πάντα γίνεται ἐξ ὁμωνύμου, ὥσπερ τὰ φύσει, ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου, οἷον ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας.* ib. vs. 33 *ὁμοίως δὲ καὶ τὰ φύσει συνιστάμενα τούτοις ἔχει. τὸ μὲν γὰρ σπέρμα ποιεῖ ὥσπερ τὰ ἀπὸ τέχνης· ἔχει γὰρ δυνάμει τὸ εἶδος, καὶ ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα ἐστί πως ὁμώνυμον.* Opponuntur 322 b 31 *ὁμωνύμως* et *κυρίως*: quare dicitur praedicari *ὁμωνύμως* quod praedicatur *κατὰ συμβεβηκὸς* vel *παρὰ φύσιν* 245 b 16 *καὶ οὐ μόνον οὕτως ἀλλὰ καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν χαλκὸν λέγομεν, ὁμωνύμως τῷ πάθει προσαγορεύοντες τὴν ὕλην.*

1a2, 4, 6 et 9 eiecimus *τῆς οὐσίας* post *λόγος* et vs. 6 *κατὰ τοὔνομα*: ac vs. 2 quidem et 4 *τῆς οὐσίας* omnes codd. addunt, non habuerunt Andronicus Rhodius et Boethus Sidonius, Andronici discipulus, retinet Porphyrius Hermini auctoritatem secutus, Dexippus et Simplicius et in suis exemplaribus invenerunt *τῆς οὐσίας* et in plerisque exstare asserunt (schol. 41 b 46, 42 a 6 — 33): vs. 6 Porphyrius servandum censuit *τῆς οὐσίας*, reiecit Iamblichus, qui in nonnullis libris etiam verba *κατὰ τοὔ-*

νομα omissa esse refert, utrumque autem in nonnullis deesse Porphyrius auctor est. Syrianus Iamblicho adstipulatur, Alexander Aegaeus servavit *τῆς οὐσίας*, omisit *κατὰ τοὔνομα*, Simplicii vero tempore lectio vulgaris, quam etiam versio Boethiana praebet, habebat utrumque (schol. 42b25 — 43a4). Apparet ex his antiquissimos interpretes ea non agnovisse, quae e contextu eiecimus, quamquam non defuerunt in recentioribus libris plerisque, nostrorum ne in uno quidem. Si quis autem vs. 2 et 4 omittat verba *τῆς οὐσίας*, eadem vix poterunt non deesse vs. 6 et 9: synonymorum enim definitio *ἐκ παραλλήλου* est definitioni homonymorum. Quod vero nostro loco factum est, ut lectio antiquior ne in uno quidem libro recentiori servata sit, idem 1b9 factum esse videbimus. Ceterum tutius utique est delere quae olim non adiecta fuerunt, quam recipere quae omissa fuerunt, nisi alia ratio sit, qua probabile fiat aliquid eiectum esse e contextu. At erit fortasse qui dicat talem rationem huic loco non deesse; Speusippus enim (schol. 41b30) satis habuit dicere *ὁ δὲ λόγος ἕτερος*, ut verisimile sit verba *τῆς οὐσίας* ab iis deleta esse, qui Speusippum sequerentur. Quod si concedimus, mirum certe est, quod iidem illi, qui *τῆς οὐσίας* delevisse putantur, non deleverint quod praecessit *κατὰ τοὔνομα*, neque enim haec verba in definitionem homonymorum Speusippus recepit. Saepius quidem Aristoteles, ut definitionem significet, dicit *ὁ λόγος τῆς οὐσίας*, e. g. 97a19, 695b18, 1037a24, aliis locis *λόγος* et *οὐσία* iuxta ponuntur, ut quae idem fere significent, 1035b26 *ὁ λόγος καὶ ἡ οὐσία*, 652b18 *τὴν γὰρ οὐσίαν ἔχει τοῦτο καὶ τὸν λόγον*, vel alio modo coniunguntur, sicut 412b19 *αὕτη γὰρ οὐσία ὀφθαλμοῦ ἡ κατὰ τὸν λόγον*, de quo quidem usu mox videbimus, sed quum *λόγος*, ubi ponitur nudus ab Aristotele, idem esse solet quod *ὁρισμός*, tum maxime, ubi opponitur *τῷ ὀνόματι*, nudus poni solet, cf. 184b10 *πολλὰ γὰρ περιλαμβάνει ὡς μέρη τὸ καθόλου. πέπονθε δὲ ταὐτὸ τοῦτο τρόπον τινὰ καὶ τὰ ὀνόματα πρὸς τὸν λόγον*, et quae nostro loco valde similia sunt 107a20 *ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος αὐτῶν*. 148a24 *συνώνυμα γὰρ ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος*: neque tamen quae ultimo loco adscripsimus nos moverunt, ut verba *κατὰ τοὔνομα* vs. 6 in contextum reciperemus: obstat enim et antiquissimorum interpretum auctoritas et ipsa Aristotelis consuetudo, qua, ubi plures definitiones proponit, non repetit quae ex

prima definitione facile intelliguntur de iis, quae sequuntur: cf. definitiones, quas tradit 16a19, b6 ibique intpp., coll. quae dicemus ad 16b26.

1a2 οἷον ζῷον, sic, ait, animal ambiguum est, quum et de homine praedicatur et de animali picto: nomen manet, quod intelligitur diversum est.

1a4 dedimus ἐὰν cum edd. prioribus e codd. *Bnu.*

1a5 τὸ ζῴῳ εἶναι. Dativum non tam positum esse propter ἑκατέρῳ, quod praecessit, quam ut eo sensu iungatur cum infinitivo, quo iungere solet Aristoteles, ut significet τὴν οὐσίαν vel τὸ τί ἐστιν, bene notavit Trendelenbg. Rhein. Museum 1828 p. 464, quo loco quae disputavit de hac dicendi formula videnda sunt.

1a6 συνώνυμοι dicuntur species, quatenus eidem generi subiectae generis nomine appellantur. Gumposch, über die Logik und die logischen Schriften des Aristoteles Lpz. 1839 p. 7: „Boethius irrt sich gewaltig, wenn er glaubt, Gattungen und Arten seyen synonym... Es ist das Unterscheidende der Synonyma nicht, dafs sie gleichen Namen, sondern gleiche Definition haben." In Gumposchium cadere quod in Boethium contulit ostendit ipse Aristoteles 123a29 συνώνυμον γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος: nam eodem sensu genus et species praedicari debent, de quibus praedicantur, cf. 124b28: siquidem dicuntur συνώνυμα quae eodem nomine appellata eandem naturam habent, v. 234a9 πᾶν γὰρ τὸ συνεχὲς τοιοῦτον ὥστ' εἶναί τι συνώνυμον μεταξὺ τῶν περάτων coll. 721a3, 314a20 al. Tamen συνώνυμα etiam ea vocantur, quae nihil nisi nomen commune habent, 987b10 κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ (intell. τὰ αἰσθητά) τῶν συνωνύμων τοῖς εἴδεσιν (alia ratio est 1006b18 οὕτω γε κἂν τὸ μουσικὸν καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἄνθρωπος ἓν ἐσήμαινεν, ὥστε ἓν ἅπαντα ἔσται· συνώνυμα γάρ: nam in his συνώνυμα dicuntur quorum et nomen idem est et natura eadem, plane ut convenit definitioni propositae: dicit enim „synonyma esse deberent musicum, album, homo, neque tamen sunt synonyma, quamquam de eodem homine κατὰ τοὔνομα praedicantur et musicum et album et homo"): quod si aliquando verum est, quid est quod differunt συνώνυμα et ὁμώνυμα? In promtu est: ὁμώνυμος enim dicitur vox, quae ad duas res relata duplicem sensum admittit, συνώνυμα vocantur τὰ πράγματα, quae vocabulo homonymo appellantur. Apparet inde,

cur vs. 1 seqq. adiectum sit κατὰ τοὔνομα: definit enim vocum et homonymiam et synonymiam, non rerum. Etiam nostrum sensum vocis συνώνυμος Simplicius in Aristotele invenit (schol. 43 a 13): ἐν τῷ περὶ Ποιητικῆς (imo in rhetorica) συνώνυμα εἶπεν εἶναι ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα, λόγος δὲ ὁ αὐτός. Locus, quem in mente habet, est 1405 a 1 λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα οἷον τὸ πορεύεσθαι καὶ τὸ βαδίζειν. ταῦτα γὰρ ἀμφότερα καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις.

1 a 9 δὲ recte servavit Bkk., quamquam καὶ praecessit. Sic 64 a 12 καὶ ἂν ᾖ δέ, ubi male δέ deleverunt Iul. Pacius et Buhle, nihil enim frequentius apud Aristotelem, cf. 11 b 27, 12 a 6, 14 b 33, 22 a 14, 51 a 34, 55 b 30, 1120 a 16 sq., 1018 b 34.

1 a 11 παρώνυμα: eodem sensu 245 b 11 παρωνυμιάζοντες, alio 207 b 9 ὁ δ' ἀριθμός ἐστιν ἕνα, πλείω καὶ πόσ' ἄττα, ὥστ' ἀνάγκη στῆναι ἐπὶ τὸ ἀδιαίρετον· τὰ γὰρ δύο καὶ τρία παρώνυμα ὀνόματά ἐστιν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἕκαστος: unitas enim quasi fons est numerorum omnium, a quo manant sicut a nomine τὰ παρώνυμα.

Cap. 2. Omnia aut praedicantur de aliis, aut in aliis insunt, aut et praedicantur et insunt, aut neque insunt neque praedicantur.

1 a 16 τῶν λεγομένων. Hegel (Geschichte d. Phil. Wke Bd. XIV p. 403): „λέγειν bezeichnet mehr als das blofse Sagen (quare Biese I p. 56 not.: „τὰ λεγόμενα ist nicht das, was beliebig ausgesagt wird, sondern was durch den Begriff seine Bestimmung erhält"). Hier ist es dem Homonymen u. s. w. des ersten Capitels entgegengesetzt", quod minime verum est: expresse enim dixit Aristoteles ὁμώνυμα λέγεται, συνώνυμα λέγεται, παρώνυμα λέγεται, quare vix probandum erit quod ille vertit τὰ λεγόμενα „bestimmte Begriffe": longe simplicius videtur esse quod Aristoteles dicit: „quaecunque pronuntiantur aut proferuntur coniuncta, ut orationem efficiant, aut seiuncta," Aristotelem autem ea potissimum in mente habuisse, ex quibus simplex enuntiatio consistat, exempla docent, quae adiecit, neque tamen video, quomodo evinci possit eum non nisi de his cogitavisse.

1 a 20 τὰ ὄντα Hegel putat opponi τοῖς λεγομένοις („den subiectiven Beziehungen") dicens: „Diese ὄντων τὰ μὲν gehören unter das Erste der Eintheilung (κατὰ συμπλοκήν) — item

Zell. (Uebersetzung des Organon. Stuttg. 1837 p. 7) cap. 2 et 3 Aristotelem de iis agere putavit, quae κατὰ συμπλοκὴν dicantur, in sequentibus vero inde a cap. 4 de iis, quae ἄνευ συμπλοκῆς: quis est vero, qui Aristotele non indignum iudicet, quod de compositis prius egerit quam de simplicibus, praesertim quum res ipsa doceat iam non de compositis sermonem esse? Nihil enim tradit hoc loco nisi regulas quasdam de ratione, quae obtineat inter singula genera eorumque differentias, inter ea quae praedicentur de aliis et ea quae in aliis inhaereant: quae quomodo connectenda sint, ut exeat oratio, ne verbo quidem significavit. Quod si quis non concedendum putet, cap. 2 et 3 aliunde intrusa esse dicendum erit: nobis vero ne ea quidem quae leguntur 1b10—15 ab hoc loco videntur aliena esse, quae, quamquam de iis dicta sunt quae ad orationem coniuncta proferuntur, tamen facile eo excusantur, quod commode cum iis coniungi videbantur quae praecesserunt; satis arcte enim cum iis cohaerent — „und sind allerdings Beziehungen überhaupt, Solcher, die sind, für sich; also ist die Beziehung nicht an ihnen selbst, sondern subjectiv oder aufser ihnen. Alsdann von den οὖσι sagt er sogleich τῶν ὄντων τὰ μὲν λέγεται καθ' ὑποκειμένου τινός, und so gebraucht er weiter auch immer von den οὖσι λέγεται und setzt ihm das ἐστὶ entgegen, so dafs λέγεται von einer Gattung in der Beziehung auf ihr Besonderes gesetzt wird — hingegen ἐστὶ von einem Allgemeinen, das nicht Idee, sondern Einfaches ist", quare vertit ὄντα „Bestimmtheiten". Vides, quam vixerit Hegelius in distinguendo: ab Aristotele certe alienae sunt tales argutiae, quod ut probemus incorrupte integreque iudicanti vix operae pretium erit: patet enim non opponi εἶναι et λέγεσθαι, sed ut copula „Est" non significat existentiam, ita τὰ ὄντα et ἐστὶ hoc loco non res significant quae subsistunt, sed promiscue (ὁμωνύμως) omnia, sive dicuntur, sive sunt, sive non sunt sive non dicuntur, quaecunque animo concipiuntur tanquam aliquid. Haec vero et εἶναι dici et λέγεσθαι sine discrimine apparet e. g. 43a25 τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι τοιαῦτα ὥστε . . . κατηγορεῖσθαι: λέγεσθαι igitur vel κατηγορεῖσθαι et εἶναι in his non distinguuntur, non sunt enim nisi quatenus dicuntur, non dicuntur, nisi quatenus sunt. Eodem sensu, quo εἶναι et λέγεσθαι sine discrimine ponuntur, 161a31 τὰ μὴ ὄντα opponuntur τοῖς ἀληθέσιν: quare Gumposch, qui

l. l. p. 8 „Das Ungewöhnliche dieses λέγεσθαι erkannte auch unter den Neueren z. B. Hegel", rectius dixisset novum esse usum vocis ὄντα, quippe quae hoc loco non solum de iis intelligenda sit, quae subsistant, sed etiam de omnibus, quae quo modo cunque praedicentur.

Τὸ ὑποκείμενον quid significet apud Aristotelem, exposuit Trdlbg. ad Ar. de an. p. 324, v. eiusdem Elementa logices Aristotelicae. Berol. 1842 p. 51 not., Biese I. p. 51 not. 1, p. 247 not. 3, Arist. 1038 b 5 διχῶς ὑπόκειται ἢ τόδε τι ὄν, ὥσπερ τὸ ζῷον τοῖς πάθεσιν, ἢ ὡς ἡ ὕλη τῇ ἐντελεχείᾳ (quare ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, punctum, a quo motus originem habet, ut quod δυνάμει in se inclusum habeat motum, vocatur τὸ ὑποκείμενον τῆς κινήσεως: 709 b 27 ἅπαντα γὰρ εἰς τὸ ὑποκείμενον μέχρι τινὸς καὶ οἷον εἰς ὑπεῖκον προέρχεται). 191 a 8 ἡ δ' ὑποκειμένη φύσις ἐπιστητὴ κατ' ἀναλογίαν. ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς ἢ πρὸς κλίνην ξύλον ἢ πρὸς τῶν ἄλλων τι τῶν ἐχόντων μορφὴν ἡ ὕλη καὶ τὸ ἄμορφον ἔχει πρὶν λαβεῖν τὴν μορφήν, οὕτως αὕτη πρὸς οὐσίαν ἔχει καὶ τὸ τόδε τι καὶ τὸ ὄν. 1028 b 36 τὸ δ' ὑποκείμενόν ἐστι καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκεῖνο δὲ αὐτὸ μηκέτι κατ' ἄλλου ... μάλιστα γὰρ δοκεῖ εἶναι οὐσία τὸ ὑποκείμενον πρῶτον. 1067 b 18 λέγω δὲ ὑποκείμενον τὸ καταφάσει δηλούμενον, unde 190 a 18 sqq. τὰ ὑποκείμενα vocat ὑπομένοντα, quibus opponuntur τὰ συμβεβηκότα, ut quae non consistant. Pugnare cum his videtur quod dicit 1058 a 23 ἡ γὰρ ὕλη ἀποφάσει δηλοῦται. Difficultas tollitur eo, quod materia, quatenus est τὸ δυνάμει ὄν, quod nondum pervenit ad ἐντελέχειαν, negatio dici potest ipsius rei naturae, quatenus vero rei ita subiecta est, ut res esse non possit, nisi illa stet et maneat, affirmatione profertur. 189 a 30 τὴν δ' ἀρχὴν οὐ καθ' ὑποκειμένου δεῖ λέγεσθαί τινος. ἔσται γὰρ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχή, καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι. 79 a 7 τὰ γὰρ μαθήματα περὶ εἴδη ἐστίν· οὐ γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινός· εἰ γὰρ καὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς τὰ γεωμετρικά ἐστιν (ὑποκείμενα enim dicuntur quaecunque scientiae subiecta esse possunt, cf. 982 a 23 οὗτος γὰρ — intell. ὁ μάλιστα ἔχων τὴν καθόλου ἐπιστήμην — οἶδέ πως πάντα τὰ ὑποκείμενα), ἀλλ' οὐχ ᾗ γε καθ' ὑποκειμένου. 982 b 4 τὰ ὑποκείμενα opponuntur τοῖς πρώτοις καὶ αἰτίοις, dicit enim οὐ ταῦτα (γνωρίζεται) διὰ τῶν ὑποκειμένων. Cf. quae dicemus ad 19 b 14 et ad 45 b 17 extr.

Discrimen, quod interest inter *τὸ καθ' ὑποκειμένου* et *τὸ ἐν ὑποκειμένῳ*, 12 a 1 expressit verbis: *ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται*. De eo quod dicitur *ἐν ὑποκειμένῳ* v. schol. Io. Itali, quod supra dedimus e cod. Marc. ad 2 b 5. Hegel l. l.: „In einem Subjecte heifst: nicht als Theil in ihm seyn, aber nicht seyn können ohne ein Subject ... Man sieht, Aristoteles hat den Unterschied von Gattung, Allgemeinem und Einzelnem im Sinne". Melius hoc quam clarius. Divisit enim Aristoteles *τὰ ὄντα* in quatuor genera, quorum duo (*τὰ ἐν ὑποκειμένῳ καθ' ὑποκειμένου δ' οὐδενός* et *τὰ οὔτ' ἐν ὑποκειμένῳ οὔτε καθ' ὑποκειμένου*) res individuas complectuntur: nam hoc positum est in natura rerum singularum, ut non praedicentur de aliis (cf. 71 a 24); reliqua duo genera complectuntur universalia, quorum alia proprie dicuntur genera (*τὰ καθ' ὑποκειμένου ἐν ὑποκειμένῳ δ' οὐδενί*), alia vero, quippe quae et praedicentur de aliis et in natura aliorum inhaereant, non proprie appellantur genera: quam quidem veram mentem esse Aristotelis ostendunt etiam ea quae de individuis dicuntur b 6—9: quare dicit b 8 *ἔνια οὐδὲν κωλύει*: ex iis enim quae inhaerent in aliis *ἄτομα* sunt quaecunque non praedicari possunt.

1 a 22 *τοῦ τινός*. *ὁ τὶς*, quod substantivo praeponitur, ex more Aristotelis significat id quod nos vocare solemus „concretum": quare iungitur 991 a 5 *ἐπὶ ταύτης καὶ τῆς τινός*. Etiam omisso substantivo dicitur 21 a 31 *τὸ τὶ* „tale praedicatum quodcunque", 85 a 34 *τὰ τινά*, quod idem est atque *τὰ καθ' ἕκαστα*. Alia ratio est 1302 a 6 *ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἡμαρτημένου μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὸ τέλος κακόν τι*, in quibus nihil esset quod offenderet, si verba sic collocavisset: *τὸ τέλος εἰς κακόν τι*.

1 a 25 *χωρὶς εἶναι*. *χωρὶς* opponitur *τῷ ἅμα*, v. quae dicemus ad 14 b 24, *τῷ κοινῇ* 763 b 21: *εἴρηται καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ πάντων*, cf. 778 a 11. De voce *χωριστὸν* v. Trdlbg. ad Ar. de an. p. 324 sq., ib. p. 527 sq., Biese I. p. 57 not., ib. p. 424 not. 2, Aristot. 1028 a 33 *τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κατηγορημάτων οὐδὲν χωριστόν, αὕτη δὲ μόνη* (*ἡ οὐσία*). 185 a 31 *οὐθὲν γὰρ τῶν ἄλλων χωριστόν ἐστι παρὰ τὴν οὐσίαν· πάντα γὰρ καθ' ὑποκειμένου τῆς οὐσίας λέγεται*. Cf. 317 b 28 et 33. 1039 a 7 *ἡ γὰρ ἐντελέχεια χωρίζει*. 1048 b 15 *τὸ δ' ἄπειρον οὐχ οὕτω δυνάμει ἐστὶν ὡς ἐνεργείᾳ ἐσόμενον χωριστόν, ἀλλὰ γνώσει*:

quare etiam 1042 a 29 pro simplici χωριστὸν dicitur τῷ λόγῳ χωριστόν. Quomodo differat τὸ χωριστὸν ab eo quod dicitur ἐξ ἀφαιρέσεως, v. Biese I. p. 448 not. 1, Ritter Gesch. der Phil. III. p. 204 not. 1: „τὰ χωριστά, das Uebersinnliche, von dem Sinnlichen Abstrahirte, τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως s. τὰ ἐν ἀφαιρέσει ὄντα, λεγόμενα, die abstracten Erscheinungsweisen, welche keine Form sind und worunter er hauptsächlich das Mathematische versteht". Mathematica enim, ut quae non sint οὐσίαι, non dicuntur χωριστά, neque quidquam τῶν φθαρτῶν: 1059 b 13, 1064 a 33. 403 b 14 τῶν δὲ μὴ χωριστῶν μέν, ᾗ δὲ μὴ τοιούτου σώματος πάθη καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως, ὁ μαθηματικός, ᾗ δὲ κεχωρισμένα, ὁ πρῶτος φιλόσοφος: quamquam sensu minus presso χωριστὰ dici possunt τὰ μαθηματικά: 195 b 33 διὸ καὶ χωρίζει (ὁ μαθηματικός)· χωριστὰ γὰρ τῇ νοήσει κινήσεώς ἐστι, καὶ οὐδὲν διαφέρει, οὐδὲ γίνεται ψεῦδος χωριζόντων· λανθάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες καὶ οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες· τὰ γὰρ φυσικὰ χωρίζουσιν ἧττον ὄντα χωριστὰ τῶν μαθηματικῶν, cf. 1040 b 28. Alio enim sensu dicitur quod per se χωριστὸν vocatur, alio id quod χωριστὸν vocatur respectu habito alius rei, a qua non potest seiungi: sed hoc sensu vel additur aliquid, sicut 1092 a 19 χωριστὰ τόπῳ, vel dicitur χωριζόμενον, non χωριστόν, v. 197 b 33 μάλιστα δ' ἐστὶ χωριζόμενον (es stellt sich am reinsten dar) τὸ ἀπὸ τύχης ἐν τοῖς φύσει γινομένοις, cf. 1036 a 35.

1 b 6 ἓν ἀριθμῷ, Biese I. p. 51 not. 2, ib. p. 60 not. 2, Aristot. 999 b 33 τὸ γὰρ ἀριθμῷ ἓν ἢ τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν διαφέρει οὐθέν. οὕτω γὰρ λέγομεν τὸ καθ' ἕκαστον τὸ ἀριθμῷ ἕν, καθόλου δὲ τὸ ἐπὶ τούτων. 1016 b 31 τὰ μὲν κατ' ἀριθμόν ἐστιν ἕν, τὰ δὲ κατ' εἶδος, τὰ δὲ κατὰ γένος, τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν, ἀριθμῷ μὲν ὧν ἡ ὕλη μία, εἴδει δ' ὧν ὁ λόγος εἷς, γένει δ' ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας, κατ' ἀναλογίαν δὲ ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο. 103 a 9 ἀριθμῷ μὲν (ταὐτὰ) ὧν ὀνόματα πλείω, τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν ... εἴδει δὲ ὅσα πλείω ὄντα ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδός ἐστι ... γένει ταὐτὰ ὅσα ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἐστίν. Ib. 25 εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο (τὸ ἓν ἀριθμῷ) ἀποδίδοσθαι πλεοναχῶς, κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως ὅταν ὀνόματι ἢ ὅρῳ τὸ ταὐτὸν ἀποδοθῇ ... δεύτερον δ' ὅταν τῷ ἰδίῳ ... τρίτον δ' ὅταν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. Opponitur etiam τὸ λόγῳ ἕν: 262 a 20 τριῶν γὰρ ὄντων ἀρχῆς μέσου τελευτῆς, τὸ μέσον πρὸς ἑκάτερον ἄμφω ἐστί, καὶ τῷ μὲν

ἀριθμῷ ἓν τῷ λόγῳ δὲ δύο. 190a16 τὸ γὰρ εἴδει λέγω καὶ λόγῳ ταὐτόν. 467b25 ἀριθμῷ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἓν εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ μόριον, τῷ δ' εἶναι πλείω καὶ ἕτερα. 447b24 φαίνεται γὰρ τὸ μὲν τῷ ἀριθμῷ ἓν ἡ ψυχὴ οὐδενὶ ἑτέρῳ λέγειν ἀλλ' ἢ τῷ ἅμα, τὸ δὲ τῷ εἴδει ἓν τῇ κρινούσῃ αἰσθήσει καὶ τῷ τρόπῳ. Opponit etiam τὸ εἴδει ἓν τῷ ἑνὶ ἀριθμῷ ut δύναμιν ἐντελεχείᾳ: 411b1 coll. 413b18. Propria et principali significatione accipit, quum dicit 415b4 μηδὲν ἐνδέχεσθαι τῶν φθαρτῶν ταὐτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ διαμένειν. Eodem sensu dicit ἀδιάφορον et ἀδιαίρετον: 1016a18 ἀδιάφορα δ' ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος κατὰ τὴν αἴσθησιν, cf. 430b14. Cum iis quae dicit 242b3 γένει δ' ἡ αὐτὴ κίνησις ἡ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ τῆς οὐσίας ἢ τοῦ γένους, εἴδει δὲ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῷ εἴδει εἰς ταὐτὸ τῷ εἴδει, οἷον ἡ ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν, pugnare videntur quae leguntur 1058a18 ταὐτὰ δὲ τῷ εἴδει, ὅσα μὴ ἔχει ἐναντίωσιν ἄτομα ὄντα (nam ἄτομα hic non ita accipienda esse, ut significent τὰ ἄτομα εἴδει, docent quae dicit 486a16): conciliantur autem per ea quae habemus 227b12 εἰ δ' ἐστὶν ἅττ' ἃ καὶ γένη ἅμα καὶ εἴδη ἐστί, δῆλον ὡς εἴδει μία ἔσται (κίνησις), ἁπλῶς δὲ μία εἴδει οὔ: quare sensu latiori dicit 133b1 ταὐτόν ἐστι τῷ εἴδει ἄνθρωπος καὶ ἵππος. De iis quae sunt ἕτερα τῷ γένει v. 1024b10, 1054b28.

1b9 μὲν ante ἐστὶ in multis codd. iisque optimis aut deest aut defuit, etiam quae sequuntur in ed. Bkk. καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται in nonnullis omissa sunt. Aliena manu haec addita esse satis apertum videtur: idem enim hoc loco Aristoteles diceret de eodem exemplo, quod iam exposuit 1a26, ipsi autem libri mss. ostendunt primum quidem intrusa esse verba καθ' ὑποκ.... λέγεται, deinde μὲν quoque ante ἐστὶ additum esse, quod illis verbis adiectis vix deesse posse videbatur.

Cap. 3. Si B praedicatur de C, A vero de B, praedicatur A de C; vs. 16 Diversa sunt quae diversorum generum species distinguunt.

1b16 ἑτέρων γενῶν in aliis libris exstare, in aliis ἑτερογενῶν refert Philoponus (schol. 46a41), Simplicius (ib. b14) illud praeferendum esse monet, quod etiam Herminus et Porphyrius videntur habuisse, quorum continuo facit mentionem. Idem habet Magentenus (v. supra schol. p. 30 extr.) et vetus interpres latinus (ed. 25. Oct. 1481 per Philippum Venetum),

quo Buhlius usus est. Ceterum hoc probandum esse etiam e vs. 20 patet, quo opponuntur τὰ ὑπ' ἄλληλα γένη iis quae vs. 16 dixit ἕτερα γένη. 107 b 19, qui locus nostro est simillimus, Bkk. quoque ex optimis codd. recepit ἑτέρων γενῶν.

De genere v. 1024 a 29 γένος λέγεται τὸ μὲν ἐὰν ᾖ ἡ γένεσις συνεχὴς τῶν τὸ εἶδος ἐχόντων τὸ αὐτό... τὸ δὲ ἀφ' οὗ ἂν ὦσι πρώτου κινήσαντος εἰς τὸ εἶναι... ἔτι δὲ ὡς τὸ ἐπίπεδον τῶν σχημάτων γένος τῶν ἐπιπέδων .. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς (quod ib. b 8 vocat ὡς ὕλη, cf. 1058 a 22 τὸ δὲ γένος ὕλη οὗ λέγεται γένος). ἔτι ὡς ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον, ὃ λέγεται ἐν τῷ τί ἐστι τοῦτο γένος, οὗ διαφοραὶ λέγονται αἱ ποιότητες. 102 a 31 γένος δ' ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον (cf. 108 b 23). ἐν τῷ τί ἐστι δὲ κατηγορεῖσθαι τὰ τοιαῦτα λεγέσθω, ὅσα ἁρμόττει ἀποδοῦναι ἐρωτηθέντας τί ἐστι τὸ προκείμενον: quare 1033 a 4 καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γένος εἰς ὃ πρῶτον τίθεται. 144 a 31 τὸ γένος ἐπὶ πλεῖστον πάντων λέγεται. Cic. Top. c. 7. §. 31 „Genus est notio ad plures differentias pertinens. Forma (τὸ εἶδος dicit) est notio, cuius differentia ad caput generis et quasi fontem referri potest". Aristot. 998 b 3 ἐκ μὲν οὖν τούτων τῶν λόγων οὐκ ἂν εἴησαν αἱ ἀρχαὶ τὰ γένη τῶν ὄντων· ᾗ δ' ἕκαστον μὲν γνωρίζομεν διὰ τῶν ὁρισμῶν, ἀρχαὶ δὲ τὰ γένη τῶν ὁρισμῶν εἰσίν, ἀνάγκη καὶ τῶν ὁριστῶν ἀρχὰς εἶναι τὰ γένη. κἂν εἰ ἔστι τὴν τῶν ὄντων λαβεῖν ἐπιστήμην τὸ τῶν εἰδῶν λαβεῖν καθ' ἃ λέγονται τὰ ὄντα, τῶν γε εἰδῶν τὰ γένη ἀρχαί εἰσιν. 999 a 21 ἀλλὰ μὴν εἰ διὰ τοῦτο (intell. εἰ ἀρχὰς θετέον τὰ γένη διὰ τὸ καθόλου κατηγορεῖσθαι αὐτὰ καὶ κατὰ πάντων), τὰ μᾶλλον καθόλου μᾶλλον θετέον ἀρχάς· ὥστε ἀρχαὶ τὰ πρῶτ' ἂν εἴησαν γένη. Preller (Historia philosophiae graeco-romanae ex font. locc. contexta p. 256) ex iis quae leguntur 999 b 1—8 praepropere colligit „Aristotelem aliud generale statuendum putavisse, quod esset extra individuum"; nam met. B c. 4 et 6 quaerit tantum, num exsistant genera et species παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, non affirmat: loci certe, quos adscribemus ad 2 a 13, satis ostendent longe aliter statuisse Aristotelem atque Prellerus opinatus est. 1003 a 8 εἰ μὲν γὰρ καθόλου, οὐκ ἔσονται οὐσίαι· οὐθὲν γὰρ τῶν κοινῶν τόδε τι σημαίνει, ἀλλὰ τοιόνδε, ἡ δ' οὐσία τόδε τι, cum quibus cf. quae ex Aristotele de secundis substantiis adscribemus paulo infra.

249 a 22 καὶ σημαίνει ὁ λόγος οὗτος ὅτι τὸ γένος οὐχ ἕν τι, ἀλλὰ παρὰ τοῦτο λανθάνει πολλά. 998 b 22 οὐχ οἷόν τε δὲ τῶν ὄντων οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὂν εἶναι γένος. 1024 b 15 οὐδὲ γὰρ ταῦτα (τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν) ἀναλύεται οὔτ' εἰς ἄλληλα οὔτ' εἰς ἕν τι.

1 b 17 αἱ διαφοραί. 1057 b 7 ἐκ γὰρ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν τὰ εἴδη. 140 a 28 δεῖ γὰρ τὸ μὲν γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζειν, τὴν δὲ διαφορὰν ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει. Apparet inde διαφορὰν Aristotelem vocare (accuratius εἰδοποιὸν διαφορὰν 143 b 8) quam scholastici philosophi dicebant differentiam specificam (cf. schol. 53 b 8, 16—24, 52 b 16): quare dicit 153 a 17 κατηγορεῖται δ' ἐν τῷ τί ἐστι τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. Eodem sensu accipit 228 b 29 οὐκ εἴδη κινήσεως οὐδὲ διαφοραὶ τάχος καὶ βραδυτής, ὅτι πάσαις ἀκολουθεῖ ταῖς διαφόροις κατ' εἶδος. 145 a 8 καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου. Quae dicit 122 b 16 οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι (cf. 144 a 21) pugnare videntur cum iis quae legimus 1038 a 8 φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος, et ib. 19 φανερὸν ὅτι ἡ τελευταία διαφορὰ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος ἔσται καὶ ὁ ὁρισμός, coll. 998 b 23 ἀνάγκη μὲν γὰρ τὰς διαφορὰς ἑκάστου γένους καὶ εἶναι καὶ μίαν εἶναι ἑκάστην, ἀδύνατον δὲ κατηγορεῖσθαι ἢ τὰ εἴδη τοῦ γένους ἐπὶ τῶν οἰκείων διαφορῶν ἢ τὸ γένος ἄνευ τῶν αὐτοῦ εἰδῶν. Alterum cum altero ita conciliatur, ut differentia ipsa quidem non sit substantia, sed, quum rei definitionem conficiat, ipsam rei naturam exprimere recte dicatur. 122 b 22 δῆλον οὖν ὅτι οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά. Ib. 39 ἀεὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ἐπ' ἴσης ἢ ἐπὶ πλεῖον τοῦ εἴδους λέγεται. 1037 b 19 τὸ γὰρ γένος οὐ δοκεῖ μετέχειν τῶν διαφορῶν. De natura differentiae videamus 1054 a 32 τὰ δ' ἐναντία διάφορα, καὶ ἡ ἐναντίωσις διαφορά τις. 1058 a 7 λέγω γὰρ γένους διαφορὰν ἑτερότητα ἢ ἕτερον ποιεῖ τοῦτο αὐτό. ἐναντίωσις τοίνυν ἔσται αὕτη. Ib. b 1 ὅσαι μὲν ἐν τῷ λόγῳ εἰσὶν ἐναντιότητες εἴδει ποιοῦσι διαφοράν, ὅσαι δ' ἐν τῷ συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ οὐ ποιοῦσιν. 643 a 24 ἔστι δ' ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ. De iis quae dicuntur πρῶται διαφοραί v. Biese I. p. 522 not. 2, Aristot. 1055 a 3 ἐπεὶ δὲ διαφέρειν ἐνδέχεται ἀλλήλων τὰ διαφέροντα πλεῖον καὶ ἔλαττον, ἔστι τις καὶ μεγίστη διαφορά, καὶ ταύτην λέγω ἐναντίωσιν. Ib. 16

ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐναντιότης ἐστὶ διαφορὰ τέλειος, ἐκ τούτων δῆλον. 97 a 1 πρώτη δὲ διαφορά ἐστι ζῴου, εἰς ἣν ἅπαν ζῷον ἐμπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου. Latius patet, ubi idem fere est atque τὸ εἶδος, quocum coniungitur, 205 b 32 τόπου δὲ εἴδη καὶ διαφοραὶ τἄνω καὶ κάτω καὶ ... 100 a 22 πρῶτον οὖν ῥητέον τί ἐστι συλλογισμὸς καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραί. 1284 b 41 δεῖ δὲ πρῶτον διελέσθαι πότερον ἓν τὸ γένος ἐστὶν αὐτῆς ἢ πλείους ἔχει διαφοράς. Iam supra cum nostro loco contulimus quae dicit 144 b 14 sqq.

1 b 18 οἷον τό τε πεζόν. Adiecimus οἷον e cod. B, quem quum in iis quae proxime sequuntur Bkk. probaverit, eundem in his deserere nolui, praesertim quum versio Boethiana cum eo conveniat. Deletum videtur οἷον ab iis, qui animadverterent modo praecessisse eadem verba διαφοραὶ οἷον. Nihil inusitati habere vocem οἷον inde patet, quod Aristoteles saepe ea ita utitur, ut explicet („scilicet, nempe"), non ut exempla afferat: 326 a 27 τὰ μὲν γὰρ διαλύεται ῥᾳδίως, οἷον τὰ μεγάλα. 266 a 15 τρία γάρ ἐστι, τὸ κινοῦν, τὸ κινούμενον, τὸ ἐν ᾧ τρίτον, ὁ χρόνος. ταῦτα δὲ ἢ πάντα ἄπειρα ἢ πάντα πεπερασμένα ἢ ἔνια, οἷον τὰ δύο ἢ τὸ ἕν. 773 a 9 ἓν δ' εἶναι τὸ ζῷον τὸ τερατῶδες ἢ πλείω συμπεφυκότα δεῖ νομίζειν κατὰ τὴν ἀρχήν, οἷον εἰ τοιοῦτόν ἐστιν ἡ καρδία μόριον, τὸ μὲν μίαν ἔχον καρδίαν ἓν ζῷον. (In his enim οἷον non est „exempli gratia", quia aliud exemplum praeter cor afferri nequit: etenim cor est ἀρχὴ ista, de qua locutus est.) Sic etiam 69 b 27 οἷον, quamquam exemplum exponit, tamen, quia idem exemplum iam commemoratum est vs. 25, ut de alio sermo esse non possit, vim explicandi habet. Praeterea cf. quae dicemus de usu vocis οἷον ad 4 b 23. — Animalia 454 b 15 dividit in πλωτὰ καὶ πτηνὰ καὶ πεζά, item 743 b 34, 746 a 23, 771 b 10. 589 a 10 sqq. dividuntur in πεζὰ et ἔνυδρα. Nostro loco τὸ δίπουν videtur additum esse, quo patefiat non solum de primis differentiis intelligendam esse regulam, quam proposuit, sed eandem etiam valere in reliquis: quare, quum ne eiusdem quidem ordinis sint differentiae, quarum exempla attulit, quod recepimus οἷον nihil certe habebit quod offendat. Namque in eadem divisione 14 b 38 omissum est τὸ δίπουν, quamquam adiicitur 143 b 1, ut aut differentias, quae non eiusdem ordinis sint, simul enumerari dicendum sit aut nihil relictum sit, nisi ut τὸ πεζὸν idem significare dicas, quod τὸ τετράπουν.

Cap. 4. Categoriarum enumeratio.

2a1 Lectionem, quam habuerunt edd. priores, ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ e codd. reduximus.

2a2 τοῦ κεῖσθαι, quod, ubi categoriae recensentur, saepius ab Aristotele omitti iam observavimus, exemplum est 1042a19 τὰ δὲ θέσει (διαφέρει) οἷον οὐδὸς καὶ ὑπέρθυρον· ταῦτα γὰρ τῷ κεῖσθαί πως διαφέρει. Ib. 26 οὐδὸς γάρ ἐστιν ὅ τι οὕτως κεῖται, καὶ τὸ εἶναι τὸ οὕτως αὐτὸ κεῖσθαι σημαίνει, καὶ τὸ κρύσταλλον εἶναιτὸ οὕτω πεπυκνῶσθαι.

2a6 ἢ ἀποφάσει post λέγεται, vs. 7 ἢ ἀπόφασις ante γίνεται et καὶ ἀπόφασις ante ἤτοι omisimus codicem e secuti, qui solus congruit cum lectione, quam et Simplicius habuit et Ammonius (schol. 49b17 — 28). Ad verba Simplicii (ed. Basil. 1551 fol. 11 δ) iam annotavit Iust. Velsius: „Hinc itaque patet Simplicium aliter hunc textum legisse, quam hodie in impressis exemplaribus habeatur".

2a7 δοκεῖ Aristoteles videtur addidisse, quia non huius loci erat quidquam docere de enuntiatione. De re ipsa v. 16a12 et quae dicemus ad h. l.

Cap. 5. De substantia. vs. 19 Quae praedicantur, eorum et nomen et definitio de aliis enuntiatur: 27 quae autem in aliis inhaerent, eorum nomen aliquando praedicatur de illis. 34 De primis substantiis omnia aut praedicantur aut in iis inhaerent. 2b7 Species magis substantia est quam genus. vs. 15 Exponitur, cur individua dicantur primae substantiae et species magis substantiae quam genus. 22 Individuum individuo, species specie non magis est substantia. 29 Non est secunda substantia praeter species et genera. 3a7 Substantia non inhaeret in aliis, 21 quamquam hoc non proprium est substantiae. 23 Substantiae et differentiae συνωνύμως utique praedicantur. 3b10 Substantia per se sola consistit (τόδε τι). 4 Substantiae nihil contrarium est. 33 Substantia, quatenus per se sola consistit, non dicitur magis vel minus esse substantia. 4a10 Substantiae proprium est, quod contraria in se suscipit (alia ratio est orationis et opinionis).

2a11 de substantia v. Trdlbg. de an. p. 323 — 327, H. Rassow Aristotelis de notionis definitione doctrina. Berol. 1843. p. 51 — 54. Hoc loco substantia non nisi negatione definitur. Aristot.

1017 b 23 *συμβαίνει δὴ κατὰ δύο τρόπους τὴν οὐσίαν λέγεσθαι, τό θ' ὑποκείμενον ἔσχατον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλου λέγεται, καὶ ὃ ἂν τόδε τι ὂν καὶ χωριστὸν ᾖ· τοιοῦτον δὲ ἑκάστου ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος*: quare iungit 379 b 26, 1050 a 5 *εἶδος καὶ οὐσίαν*. 1028 a 29 *δῆλον οὖν ὅτι διὰ ταύτην κἀκείνων (τῶν ἄλλων κατηγοριῶν) ἕκαστόν ἐστιν*, cf. 185 a 31, quem locum adscripsimus ad 1 a 25. 1042 a 26 *ἔστι δ' ἡ οὐσία τὸ ὑποκείμενον, ἄλλως μὲν ἡ ὕλη* (quare dicit 1044 a 15 *ὑλικὴ οὐσία*, 1049 a 36 *ὕλη καὶ οὐσία ὑλική*) ... *ἄλλως δ' ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή, ὃ τόδε τι ὂν τῷ λόγῳ χωριστόν ἐστιν* (quare opponuntur *οὐσία* et *ὕλη* 390 a 6: *ἡ δ' οὐσία οὐθὲν ἄλλο ἢ ὁ λόγος*, cf. ib. b 17—19. Eodem sensu *οὐσία* capienda est 693 b 13 *τῷ δ' ὄρνιθι ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ πτητικόν ἐστιν*). *τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων*, cf. 414 a 15. Quomodo triplex sensus *τῆς οὐσίας*, quem modo exposuit, conveniat cum altero loco (v. supra), quo non nisi duplicem agnovit, facile est ad intelligendum. Addamus 1070 a 9 *οὐσίαι δὲ τρεῖς, ἡ μὲν ὕλη τόδε τι οὖσα τῷ φαίνεσθαι (ὅσα γάρ ἐστιν ἀφῇ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον), ἡ δὲ φύσις τόδε τι, εἰς ἥν καὶ ἕξις τις· ἔτι τρίτη ἡ ἐκ τούτων ἡ καθ' ἕκαστα, οἷον Σωκράτης ἢ Καλλίας*. 1039 b 21 *λέγω δ' ὅτι ἡ μὲν οὕτως ἐστὶν οὐσία σὺν τῇ ὕλῃ συνειλημμένος ὁ λόγος* (quod vocare solet *τὸ σύνολον*, v. quae dicemus ad 17 a 39), *ἡ δ' ὁ λόγος ὅλως*. 1032 b 2 *εἶδος δὲ λέγω τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου καὶ τὴν πρώτην οὐσίαν*. 1037 a 29 *ἡ οὐσία γάρ ἐστι τὸ εἶδος τὸ ἐνόν, ἐξ οὗ καὶ τῆς ὕλης ἡ σύνοδος λέγεται οὐσία*: quare iunguntur 91 b 8 *τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία*. 1050 b 2 *ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐνέργειά ἐστιν*. De coniunctione *τῆς οὐσίας* et *τοῦ τί ἐστιν* v. Trdlbg. de an. p. 192. Iam clarum erit, quomodo fieri possit, ut *οὐσία* idem significet, quod definitio: 96 b 10 *εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ ἢ ταῖς ἀτόμοις τριάσι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ τριάδι εἶναι. ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο, ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου εἶναι ἡ ἐπὶ ταῖς ἀτόμοις ἔσχατος τοιαύτη κατηγορία*. Ib. a 33 *τὰ δὴ τοιαῦτα (τὰ ἐπὶ πλέον ὑπάρχοντα) ληπτέον μέχρι τούτου, ἕως τοσαῦτα ληφθῇ πρῶτον, ὧν ἕκαστον μὲν ἐπὶ πλεῖον ὑπάρξει, ἅπαντα δὲ μὴ ἐπὶ πλέον. ταύτην γὰρ ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι τοῦ πράγματος*. 92 b 12 *δι' ἀποδείξεώς φαμεν ἀναγκαῖον εἶναι δείκνυσθαι ἅπαν ὅτι ἔστιν, εἰ μὴ οὐσία εἴη. τὸ δ' εἶναι οὐκ οὐσία οὐδενί· οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν*. De coel. 298 a 29 de iis quae ib. b 3 vocantur *φυσικαὶ οὐσίαι* haec habemus:

λέγω δ' οὐσίας μὲν τά τε ἁπλᾶ σώματα, οἷον πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ σύστοιχα τούτοις καὶ ὅσα ἐκ τούτων, οἷον τόν τε σύνολον οὐρανὸν καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ καὶ πάλιν τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια τούτων. Etiam quae leguntur 318 b 35 τὴν ὕλην διαφέρειν ᾗ τῷ οὐσίαν εἶναι ἢ τῷ μή facile intelligentur collatis iis quae praecesserunt, μᾶλλον τόδε τι καὶ εἶδος ταῦτα (πνεῦμα καὶ ἀήρ) τῆς γῆς. — Georg. Pachymeres (epit. log. Oxon. 1666. p. 22.) de nostro loco haec habet: ταῦτα δέ φησι διὰ Πλάτωνα μᾶλλον οὐσίαν καὶ πρώτην τὰς ἰδέας λέγοντα, ἅ ἐστι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη. — De ratione, quae obtinet inter οὐσίαν, φύσιν, γένεσιν, v. Trdlbg. de an. p. 188. Aristot. 641 a 26 τῆς φύσεως διχῶς λεγομένης καὶ οὔσης τῆς μὲν ὡς ὕλης τῆς δ' ὡς οὐσίας . . . 1015 a 14 ἡ πρώτη φύσις καὶ κυρίως λεγομένη ἐστὶν ἡ οὐσία ἡ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὐτοῖς ᾗ αὐτά· ἡ γὰρ ὕλη τῷ ταύτης δεκτικὴ εἶναι λέγεται φύσις καὶ αἱ γενέσεις καὶ τὸ φύεσθαι τῷ ἀπὸ ταύτης εἶναι κινήσεις. 640 a 18 ἡ γὰρ γένεσις ἕνεκα τῆς οὐσίας ἐστίν, ἀλλ' οὐχ ἡ οὐσία ἕνεκα τῆς γενέσεως, cf. 778 b 7. 1077 a 19 τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος γενέσει μὲν πρότερόν ἐστι, τῇ οὐσίᾳ δ' ὕστερον. 646 a 25 ἐναντίως ἐπὶ τῆς γενέσεως ἔχει καὶ τῆς οὐσίας· τὰ γὰρ ὕστερα τῇ γενέσει πρότερα τὴν φύσιν ἐστίν. 1343 a 13 οὗ δὲ ἕνεκα ἕκαστον ἔστι καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία τυγχάνει αὕτη οὖσα. Ponitur etiam vox οὐσία ita, ut nihil significet nisi ipsam rem, cuius est οὐσία: 693 b 6 τῶν γὰρ ἐναίμων ἡ τοῦ ὄρνιθος οὐσία. Sic etiam γένος et φύσις ponuntur, ut nullam fere vim habeant: 716 a 15 τὴν τῆς γῆς φύσιν ὡς θῆλυ καὶ μητέρα νομίζουσιν. 678 a 28 (τὰ μαλάκια καὶ μαλακόστρακα) τὴν τῶν σπλάγχνων ἅπασαν οὐκ ἔχει φύσιν. Ib. 31 ἐξ οὗ γὰρ συνέστηκεν ἡ τῶν σπλάγχνων φύσις, cf. 783 b 35 τὴν τῶν τριχῶν φύσιν. 690 b 8 τὸ δὲ τῶν ὀνύχων γένος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν ἔχουσιν. 516 a 26 ἐν δὲ ταῖς σιαγόσιν ἔνεστι τὸ τῶν ὀδόντων γένος. Idem est 359 b 13 στυπτηρίας γὰρ καὶ κονίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων γίνεται πλήρης δ υ ν ά μ ε ω ν, cf. 776 a 30, de coel. 297 b 15 φανερὸν ὅτι σφαιροειδὴς ἡ γ έ ν ε σ ι ς αὐτῆς (τῆς γῆς). — Cur ἡ οὐσία prima sit categoriarum, pluribus locis exponit; v. quem supra habuimus 185 a 31, deinde 190 a 34 καὶ γὰρ ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ πρὸς ἕτερον καὶ ποτὲ καὶ ποῦ γίνεται ὑποκειμένου τινὸς διὰ τὸ μόνην τὴν οὐσίαν μηθενὸς κατ' ἄλλου λέγεσθαι ὑποκειμένου, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ τῆς

οὐσίας. 317 b 9 *ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει οὐσία μηδὲ τόδε δῆλον ὡς οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεμία κατηγοριῶν.* 1038 b 28 *οὔτε λόγῳ γὰρ οὔτε χρόνῳ οὔτε γενέσει οἷόν τε τὰ πάθη τῆς οὐσίας εἶναι πρότερα. ἔσται γὰρ χωριστά*, cf. 1088 b 4: quare omnibus categoriis, ut *τοῖς συμβεβηκόσι* (v. Biese I. p. 82 not. 5) opponitur *ἡ οὐσία*: 73 b 7 *ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει οὐχ ἕτερόν τι ὄντα ἐστὶν ὅπερ ἐστίν. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου καθ' αὑτὰ λέγω, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου συμβεβηκότα*, cf. 83 a 24 seqq.; *τοῖς καθ' αὑτὸ συμβεβηκόσιν* opponitur *ἡ οὐσία* 193 b 27, 203 b 33. Non componi *οὐσίαν* neque *ἐξ οὐσιῶν* neque *ἐκ μὴ οὐσιῶν* edocemur 1041 a 4 *ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐθὲν οὐσία, οὔτ' ἐστὶν οὐσία οὐδεμία ἐξ οὐσιῶν δῆλον.* 1088 b 3 *ἄτοπον οὖν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ οὐσίας μὴ οὐσίαν ποιεῖν στοιχεῖον καὶ πρότερον.* 218 a 2 *τὸ δ' ἐκ μὴ ὄντων συγκείμενον ἀδύνατον ἂν εἶναι δόξειε μετέχειν οὐσίας.* Tamen de partibus substantiae loquitur in Categoriis, e. g. 3 a 29: quae quidem difficultas tollitur observato discrimine, quod mox indicabimus: causa in eo est, quod in Categoriis non de ipsa rerum natura et veritate exponit, sed res tales capit, quales apparent in communi vita homini philosophia non imbuto, unde fit, ut in Categoriis alia sit *πρώτη οὐσία* atque in prima philosophia: illa enim partes habet, haec vero non componitur ex partibus. Ubi singulae categoriae enumerantur, saepius *τί ἐστι* ponitur pro *οὐσίᾳ*, e. g. 1054 a 15, 83 b 21, 103 b 22: apparet autem ex iis quae dicit 103 b 27 seqq., *τὸ τί ἐστι* significare posse categoriam quamcunque. — Et quae sensibus subiecta sunt (quae 1059 b 8, 1063 a 22, de coel. 269 b 15 vocantur *τὰ δεῦρο*; 1059 b 26, 1143 a 33 *τὰ ἔσχατα*: quare coniungitur 451 a 26 *τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐσχάτῳ*, v. Zell. ad Ethic. Nicomach. VI, 8, 2; 1077 a 21 *τὰ ἐνταῦθα*) *πρῶται οὐσίαι* dicuntur ut in Categoriis et quae a sensibus quam maxime remota sunt, v. quae supra habuimus 1032 b 2 coll. 23 a 24 et 1037 a 28, b 3 *λέγω δὲ πρώτην ἣ μὴ λέγεται τῷ ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι καὶ ὑποκειμένῳ ὡς ὕλῃ.* Quomodo hoc fieri possit, patebit e duplici sensu vocis *πρῶτος*, quem explicabimus ad 71 b 21.

2 a 15 *δεύτεραι οὐσίαι.* Has ne *οὐσίας* quidem appellandas esse docet 1035 b 29 *καθόλου δ' οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ὡς καθόλου.* 767 b 33 *γεννᾷ δὲ καὶ τὸ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ γένος, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ*

καθ' ἕκαστον· τοῦτο γὰρ ἡ οὐσία. 644 a 24 οὐσίαι μὲν εἰσι τὰ ἔσχατα εἴδη, ταῦτα δὲ κατὰ τὸ εἶδος ἀδιάφορα, οἷον Σωκράτης Κορίσκος, quibus opponuntur in seqq. τὰ καθόλου. 179 a 8 φανερὸν οὖν ὅτι οὐ δοτέον τόδε τι εἶναι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν, ἀλλ' ἤτοι ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποσὸν ἢ τῶν τοιούτων τι σημαίνειν, cf. 3 b 13 seqq. Inde videtur explicandum quod dubitavit Trdlbg. de an. p. 321. Dicit enim Aristoteles 1028 b 34 λέγεται δ' ἡ οὐσία, εἰ μὴ πλεοναχῶς, ἀλλ' ἐν τέτταρσί γε μάλιστα. καὶ γὰρ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος οὐσία δοκεῖ εἶναι ἑκάστου καὶ τέταρτον τούτων τὸ ὑποκείμενον. Quadruplex hoc loco dicitur οὐσία, quum iis locis, quos supra adscripsimus, triplex sit. Caute autem dixit λέγεται et δοκεῖ, non ἔστι: revera enim ἡ δευτέρα οὐσία (τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος) non est οὐσία, tertiam vero οὐσίαν, quam 1043 a 18 et 28 τὴν τρίτην vocat καὶ τὴν ἐκ τούτων (ἐξ ὕλης intell. καὶ εἴδους), non nominavit, quia non nisi earum mentionem faceret, quae ab omnibus vocari solerent οὐσίαι. Comprobatur quod diximus coll. 1138 b 2 λέγεται δ' ὥσπερ τὸ ὑποκείμενον οὐσία εἶναι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ἐκ τούτων καὶ τὸ καθόλου. περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν εἴρηται... δοκεῖ δὲ καὶ τὸ καθόλου αἴτιόν τισιν εἶναι μάλιστα καὶ εἶναι ἀρχὴ τὸ καθόλου· διὸ ἐπέλθωμεν καὶ περὶ τούτου. Ib. 35 φανερὸν ὅτι οὐθὲν τῶν καθόλου ὑπαρχόντων οὐσία ἐστί, καὶ ὅτι οὐθὲν σημαίνει τῶν κοινῇ κατηγορουμένων τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε.

2 a 20 Hegel (l. c. p. 407): „Vom Untergeordneten wird Name und Verhältnifs (λόγος, Gattung) des Allgemeinen praedicirt"; τὸ καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι est quod vocare solet τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι. 122 a 6 πάντα γὰρ τὰ ἐπάνω γένη κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστιν, cf. 102 a 32, quem locum adscripsimus ad 1 b 16. Idem etiam nude appellatur κατηγορεῖσθαι sensu proprio 83 a 14 εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι, ἔστω τὸ οὕτω λέγειν κατηγορεῖν, τὸ δ' ἐκείνως (si nomen quidem praedicatur, res vero, quam significat, non praedicatur) ἤτοι μηδαμῶς κατηγορεῖν, ἢ κατηγορεῖν μὲν μὴ ἁπλῶς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κατηγορεῖν. — Dicit Aristoteles et κατηγορεῖσθαι τινὸς et κατὰ τινὸς et ἐπὶ τινὸς (122 a 31, 2 a 29; 121 b 8 ἐπ' ἴσων λέγεται) et περὶ τινὸς (107 a 25) et ἐπὶ τινί (179 a 9): quare 999 a 7, 1000 a 1 τὸ ἐπὶ τούτων idem est quod τὸ γένος vel τὸ κατηγορούμενον, 87 b 31 τὸ δὲ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν.

2a26 *καὶ ζῷον* ante *ὥστε* omisimus optimos codices secuti.

2b6 Quae in nostris codd. adiiciuntur, ea iam Simplicius habuit, v. schol. 51b38.

2b7 *μᾶλλον οὐσία* alio sensu occurrit 318b15 *ἧς μὲν γὰρ μᾶλλον αἱ διαφοραὶ τόδε τι σημαίνουσι, μᾶλλον οὐσία, ἧς δὲ στέρησιν, μὴ ὄν, οἷον τὸ μὲν θερμὸν κατηγορία τις καὶ εἶδος, ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις.*

2b17 *ἐν ταύταις* dedimus cum edd. prioribus. — *ὥς δέ γε* ... ut ad primas substantias omnia referuntur (nam aut de iis praedicantur aut in iis insunt), sic genera referuntur ad species; non consistunt enim nisi per has.

2b22 *αὐτῶν δὲ τῶν* ... ea dicit, quae appellare solet *τὰ ἄτομα τῷ εἴδει* s. *κατ' εἶδος*, cf. 96b16.

2b29 Hegel l. c.: „Auch sind die Arten und Gattungen vor dem Uebrigen (Eigenschaften, Accidenzen)" (imo, sola e reliquis) „zweite Substanzen zu nennen; der Begriff Mensch vor dem, dafs er weifs ist oder läuft". De reliquis categoriis aliquid adiicere non dignatus est Hegelius, neque quid eum moverit, ut silentio eas praeterierit, nos scire voluit.

2b33 Verba *καὶ* ... *ἀποδιδούς* suspicionem movent: est enim alienum ab hoc loco, quod species magis quam genus individui naturam exprimit, si quidem id agitur, ut ostendatur species et genera sola ex omnibus, quae praedicentur, primae substantiae naturam posse exprimere: utrum ei propius sit, iam exposuit: quare e vs. 11 ista verba repetita videntur. Ceterum quinque versibus septies occurrere verbum *ἀποδίδωμι* haud parvam negligentiam prodit, qua fortasse etiam ista repetitio satis excusari poterit. Similis negligentia inest in repetitione verborum *ἴσον τε καὶ ἄνισον* 6a26—35.

3a3 *τὰ λοιπὰ πάντα* exceptis primis substantiis complectuntur omnia, quae neque species sunt neque genera eorum, de quibus praedicantur, sed *συμβεβηκότα καὶ ἀλλοτρίως ἀποδεδομένα*, cf. 2b35. Sic „grammaticus" et de individuo (quodam homine) praedicatur et de specie (homine universo) et de genere (animali).

3a10 Secundas substantias non inhaerere in aliis duobus modis probat, tum exemplis propositis, quibus hoc sua sponte appareat (*φανερὸν μὲν καὶ οὕτως*), tum (v. 15) diversa exposita ratione, qua secundae substantiae et qua quae in aliis inhaereant praedicentur.

3a21 Articulum ante *οὐσίας* et vs. 27 ante *ἀνθρώπου* omisimus. Ne quis putet addendum esse *τῆς* vs. 21, quia in eadem locutione adiectum sit 3b28, adscribamus quaedam exempla, unde appareat legem quandam et regulam vix posse constitui, ex qua, num articulus in his vel adiiciendus sit vel omittendus, diiudicari possit. 407a8 *ταῦτα δὲ τὸ ἐφεξῆς ἕν, ὡς ἀριθμός, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ μέγεθος.* 185b2 *ὁ γὰρ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ ποσῷ προσχρῆται, ἀλλ' οὐκ οὐσίᾳ οὐδὲ τῷ ποιῷ.* 766a8 *οὔθ' ἡ ὄψις ἄνευ ὀφθαλμῶν, οὔτ' ὀφθαλμὸς τελειοῦται ἄνευ ὄψεως.* 4a11 *ἓν ἀριθμῷ*, quamquam ib. 14 seq. *ἓν τῷ ἀριθμῷ.* 897b36 *ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑγρᾷ μᾶλλον (τροφῇ χρῆται) ἢ τῇ ξηρᾷ*, cf. ib. 38. 1283b6 *ἡ μὲν (πολιτεία διαφέρει) τῷ διὰ πλουσίων, ἡ δὲ τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι.* Articuli omissi exempla, quae nostro loco prae ceteris convenire videntur, collegimus haec: 987a18 *αὐτὸ τὸ ἓν οὐσίαν εἶναι (φήθησαν) τούτων ὧν κατηγορεῖται, διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν ἁπάντων.* 981a18 *οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει ὁ ἰατρεύων . . . ἀλλὰ Καλλίαν.* 915b3 *ἀνάγκη καὶ τὴν γραμμὴν τοιαύτην εἶναι, ἢ ἴσον διαιρεῖ τὸν τόπον ἔνθεν καὶ ἔνθεν· τοιαύτη δέ ἐστιν εὐθεῖα.* 658b2 *τὴν δὲ κεφαλὴν ἄνθρωπός ἐστι τῶν ζῴων δασύτατον.* Aliis locis melius abesset articulus: 872b4 et 875b9 *διὰ τί τοῖς μεθύουσιν ἐνίοτε πολλὰ φαίνεται τὸ ἓν ὁρῶσιν*, quae si conferantur cum 958b15, 959a10, 13, 16, *τὸ ἕν*, quod additum est 958a25, non recte delendum putavisse Bkkum apparebit. Praeterea de adiecto articulo cf. 227b2 *τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχει εἴρηται.* Idem fere est 226b20. 952b20 *τὸν κλέψαντα ταῖς μείζοσι ζημίαις ἐκόλασε τῶν ἐξ οἰκίας τινὸς ἀφελομένων.* 855a6 *ὅσῳ γὰρ ἂν ὀξύτερος γένηται ὁ ῥόμβος, ἡ μὲν διάμετρος ἡ ἐλάττων γίνεται, ἡ δὲ ΒΓ μείζων*, quem locum corruptum esse satis apertum videtur: bene habebunt omnia, si scribimus *διάμετρος ΑΔ ἐλάττων*: 901b32 verborum collocatio effecit, ut articulus adiici deberet: *διὰ τὴν τραχύτητα προσπίπτουσα ἡ φωνὴ οὐ πρὸς λεῖον τὸ ἔδαφος ἧττον γίνεται μία.* Idem est 1283b11 *τίνα δεῖ διελεῖν τὸν τρόπον*, cf. 5a15 *τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων.*

3a29 Monet ne quis partes substantiae (de quibus v. Biese I. p. 58 not. 2) — manus hominis dicit, pedes, alia — inhaerere putet in ea, quia quae inhaereant (*ὡς ἐν ὑποκειμένῳ*) sua sponte et per se non consistant: quare qui partes in substantia

inhaerere putat, is substantias eas esse negare debebit: neque enim eo sensu accepimus τὰ ἐν ὑποκειμένῳ (1a24), ut partes sint.

3a33 ταῖς οὐσίαις, intell. ταῖς δευτέραις: primae enim omnino non praedicantur (vs. 36).

3a34 ἀπὸ τούτων, Bkk. ἀπ' αὐτῶν: quo iure, patebit toto loco exposito. Quae praedicantur συνωνύμως, eorum et nomina et definitiones praedicantur de iisdem (v. 109b6 πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῶν γενῶν τὰ εἴδη): duae sunt igitur argumentationis partes: una (vs. 34 — b2) probatur nomina praedicari, altera (b2 — 7) definitiones quoque praedicari. Prior pars dividitur: nam et substantiae nomen (vs. 34 — 39) et differentiae nomen (b1 sq.) de iisdem praedicari ostendendum est. Iam si legimus αὐτῶν vs. 34, hoc et de substantiis et de differentiis dictum erit, si τούτων, de substantiis solis. Utrumque locum habere posse apparet, sed alterum videtur praeferendum esse, non tam quia melioribus argumentis defendi possit (perpendenti enim aequalia fere apparebunt utraque) quam propter librorum et mss. et edd. auctoritatem. Praeterea lectio ἀπὸ τούτων maiorem difficultatem videtur habere, ἀπ' αὐτῶν vero propter alterum ἀπ' αὐτῶν, quod praecessit, mendo similius est.

3a36 Excipit primam substantiam, a qua nulla categoria derivatur s. a qua nihil fluit, quod praedicari possit: nam ne ipsa quidem praedicatur.

3b1 et 6 servavimus quod habuerunt edd. priores. Vs. 5 ipsa lectionis diversitas πάντα aliunde intrusum esse nobis persuasit.

3b7 Utraque argumentationis parte confecta colligit ex ambabus.

3b10 Quatenus ἡ οὐσία sola dicatur τόδε τι, ostendit 1049a28 τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ εἶναι τόδε τι ἢ μὴ εἶναι. 767b35 (τὸ γινόμενον) τόδε τι καὶ τοῦθ' ἡ οὐσία: quare coniungitur 416b13, 1060b1 τόδε τι καὶ οὐσία, ib. 21 opponuntur τὸ τοιόνδε (τὸ καθόλου) et τόδε τι, cf. 434a16—19. Biese I. p. 62 not. 2 et 3. Verbo quidem latius patere videtur τὸ τόδε τι quam ἡ οὐσία, quare dicit 73b7 ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει, re vera idem est. Ceterum cf. quae de simili locutione ὅπερ τι dicemus ad 49a18.

3b13 τῶν δὲ scripsimus pro ἐπὶ δὲ τῶν: solet enim Aristoteles praepositionem, quae praecessit, non repetere, v. Zellii comm.

ad Ethic. Nicomach. p. 442: quare ἐπὶ δὲ τῶν correctionis speciem habet: 1316 a 19 πλεονάκις γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν μεταβάλλουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι ἢ τὴν σύνεγγυς. 1334 b 27 ἕνεκα μέντοι τοῦ νοῦ τὴν (ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι) τῆς ὀρέξεως τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς. 940 b 16 διὰ τὸ αὐτὸ ὃ καὶ οἱ εὔριποι ῥέουσιν, cf. 692 b 20. 421 a 7 περὶ δὲ ὀσμῆς καὶ ὀσφραντοῦ ἧττον εὐδιόριστόν ἐστι τῶν εἰρημένων. 349 b 5 ἢ πάντας (ποταμοὺς) ἐκ μιᾶς (κοιλίας ῥεῖν) ἢ ἄλλον ἄλλης, cf. 787 a 14. 161 a 27 οὐδὲ δι' ἀληθῶν ἀεὶ ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. 159 a 5 ὅταν δ' ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον διαλεχῆναι ἢ τὴν θέσιν. 1279 b 1 πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν, h. e. πρὸς τὴν πολεμικὴν πλείους ἠκριβῶσθαι ἐνδέχεται, quod ex praecedentibus repetendum esse apparet.

3 b 22 ποιεῖται. Subiectum omissum est, quae quidem omissio satis frequens est apud Aristotelem, v. Zell. ad Ethic. Nic. III, 1, 6. Aristot. 65 a 1 et 17 b 2, 66 a 26, 70 b 30. Ut τὶς omittitur, sic etiam τὶ non adiici ubi minus accurate loquitur observavit Trdlbg. Elem. logices p. 71. Sic subiectum orationis omissum est 11 a 16.

3 b 24, v. 189 a 29 οὐθενὸς γὰρ ὁρῶμεν τῶν ὄντων οὐσίαν τἀναντία, cf. ib. 33. 225 b 10 κατ' οὐσίαν δ' οὐκ ἔστι κίνησις διὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ τῶν ὄντων ἐναντίον. οὐδὲ δὴ τῷ πρός τι.

3 b 26 ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ videntur adiecta esse ex analogia versus sequentis, quod etiam eo vel magis fit verisimile, quod verba ὁ τὶς vel τὸ τὶ, quibus individuum significare Aristotelem supra notavimus, non coniungi solent nisi cum εἴδει ἀτόμῳ: quare et rectius dicitur et Aristotelis stilo magis conveniens ὁ τὶς ἄνθρωπος quam τὸ τὶ ζῷον, genus enim (τὸ ζῷον) longius remotum est ab individuo quam species individua (ἄνθρωπος): neque tamen optimorum codicum auctoritati fidem habere noluimus.

3 b 30 εἰ μή τις ... quem refutabit infra 5 b 14 sqq.

3 b 36 ἀλλ' ὅτι ἑκάστη ... natura substantiae gradum non admittit: id ipsum quod est substantia neque augetur neque minuitur. Nemo erit, opinor, qui cum hoc loco pugnare putet quae dicit 138 a 1 τοῦ μᾶλλον πυρὸς εἴη ἂν ἴδιον τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. Nam μᾶλλον πῦρ h. l. non dixit quasi aliquid re vera esse possit vel magis ignis vel minus, sed non

dixit nisi exempli gratia: neque tamen alienum est a stilo Aristotelis, ut dicat *μᾶλλον πῦρ* id quod ignis naturam et speciem magis referat quam aliud, e. g. *φλὸξ μᾶλλον πῦρ ἢ τέφρα*. Simile est quod habemus 932 b 2 *πυκνότερον ἡ θάλαττα καὶ μᾶλλον σῶμα*, quod eo excusatur, quod *σῶμα* h. l. idem est quod *στερεόν τι*, cf. 438 a 18 *ἐν τοῖς πάμπαν ἐμβρύοις*.

3 b 37 *αὕτη*, edd. priores *ἡ αὐτή*, quamquam Iul. Pacius vertit ac si legisset *αὕτη*, quod et sensus postulat et codices praebent.

4 a 8 *οὐσία* omnes codd. praebent et Aristotelis usus loquendi confirmat: 192 b 33 *ἔστι πάντα ταῦτα οὐσία*. 1017 b 13 *ἅπαντα δὲ ταῦτα λέγεται οὐσία*. 919 b 3 *αἱ δὲ πράξεις ἤθους σημασία ἐστίν*. 920 a 3 *διὰ τί οἱ ῥυθμοὶ καὶ τὰ μέλη φωνὴ οὖσα ἤθεσιν ἔοικεν, οἱ δὲ χυμοὶ οὔ;* 871 b 17 *σημεῖον δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν αἱ γινόμεναι βοήθειαι*. 1308 a 16 *ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι*. Alia ratio est ubi numerus pluralis non poterat non poni: 506 a 6 *τὸ διάζωμα ὃ καλοῦνται φρένες*. 853 a 21 *ὁ σφὴν δύο μοχλοί εἰσιν*.

4 a 11 *δεκτικὸν* dicitur (v. 12 a 30) *τὸ ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν τι* vel *ὃ καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν*. Hoc igitur sensu 226 b 15 *τὴν ἠρεμίαν* vocat *στέρησιν τοῦ δεκτικοῦ*, h. e. *στέρησιν τοῦ κινεῖσθαι πεφυκότος*. 453 b 28 *ἀεὶ γὰρ τὰ ἐναντία ... ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ φαίνεται γινόμενα*. 414 a 10 *ἡ μὲν ἐπιστήμη τε καὶ ὑγίεια μορφή καὶ εἶδός τι καὶ λόγος καὶ οἷον ἐνέργεια τοῦ δεκτικοῦ, ἡ μὲν τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἡ δὲ τοῦ ὑγιαστικοῦ*.

4 a 12 *ὅσα* refertur ad *τῶν ἄλλων*, *ὃ* ad *τὸ τοιοῦτο*. Similis est constructio 1017 a 21, ubi exponit cur *συμβεβηκότα* dicantur quae cum ipsa rerum natura non coniuncta sint, cuius rei rationem reddit hanc: *ὅτι αὐτό ἐστιν ᾧ ὑπάρχει οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται*: opponit in his *τὸ καθ' αὑτὸ κατηγορούμενον*, quod voce *αὐτὸ* significavit, *τῷ συμβεβηκότι*, quare sensus est hic „quia res ipsa, cui *ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός*, talis est, qualem exprimit *τὸ καθ' αὑτὸ κατηγορούμενον*", cf. de coel. 311 a 25 *εἴη ἄν τι ἕτερον, ὃ φέρεται ἐπὶ τὸ ἔσχατον, ὃ πᾶσι τοῖς φερομένοις ἐπιπολάζει*.

4 a 15 *οὐδ' ἡ αὐτὴ ... οὐκ ἔσται*. Similem pleonasmum habebimus 21 a 12, 50 a 30, cf. 915 a 28 *τρίγωνον δὲ οὐδὲ πολύγωνον οὔτε ὅλον οὔτε μόριόν ἐστιν*. 865 b 21 *δεῖ γὰρ ἢ μὴ ὑπάρχειν μηθὲν περίττωμα ἢ ...* 952 a 33 *οὐκ ἔξεστιν οὐθένα κωλῦσαι οὔτε εἰσιέναι οὔτε εἰσελθόντα ... θέσθαι*. 250 a 22 *οὐδὲ δὴ το-*

σοῦτον μόριον, ὅσαν ἂν κινήσειε τοῦ ὅλου, εἰ εἴη καθ' αὑτὸ τοῦτο, οὐ κινεῖ. 265 a 18 τὸ γὰρ οὕτως ἄπειρον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' οὐδ' εἰ ἦν, ἐκινεῖτ' ἂν οὐδέν. 253 b 28 ἀνάγκη δὲ εἰς ὑγίειαν μεταβάλλειν καὶ μὴ εἰς ἄλλο μηθέν. 74 a 2 οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον. Aliud est quod habemus 347 a 32 φορτίον φέρουσα πλέον ἢ ἀνάγουσα θερμότης ἢ καθ' αὑτὴν οὐ δύναται μετεωρίζειν (un plus grand poids qu' elle ne peut soulever).

4 a 23 Cur τοιούτων reiectum sit a Bkko non video, quum b 16 nihil habeat quod offendat, ἐναντίων vero explicationis gratia positum esse probabile sit.

4 a 29 τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. Etiam si quis concedat orationem et opinionem contraria in se suscipere, certe modus suscipiendi contraria non idem erit atque in substantiis, si quidem substantiae contraria suscipiunt, quatenus ipsae mutantur, oratio et opinio, quatenus res mutantur, de quibus proferuntur. Quid? quod ne hoc quidem (pergit b 4) recte dicitur: nam oratio et opinio contraria omnino non suscipiunt (nihil enim patiuntur ab iis, sed eaedem manent, quum utrum verae sint an falsae, ex ipsis rebus pendeat, ad quas referantur), substantiae vero ipsae mutantur.

4 b 4 Dedimus δὴ e codd. pro lectione vulgari eaque faciliori δέ: nam quae sequuntur sic melius cohaerere videntur cum iis quae praecesserunt; vs. 10 quoque praetulimus quod e correctione natum esse non verisimile est: quamquam enim vs. 9 λόγον tantum nominavit, tamen vs. 10, ut vs. 5, scripsit αὐτὰ δεκτικά, quia et λόγον et δόξαν in mente habuit. Tantum abest ut genus neutrum aliquid habeat, quod offendat, ut Aristotelis stilo maxime conveniat, v. Zell. ad Ethic. Nicom. I, 5, 5 et ad I, 19, 10, cf. 920 a 3, quem locum dedimus ad 4 a 8. 1327 a 32 ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχον (praecessit enim ἐμπόριον) καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα ... 927 a 19 δεῖ δὲ τὴν τροφὴν ἔχειν τοῦτο (γλισχρότητα). 924 b 9 δεῖν γίνεσθαι τοῦτο (τὰς ῥίζας) πρῶτον. 438 a 7 τοῦτο (ἡ ἔμφασις) μὲν γὰρ συμβαίνει, ὅτι τὸ ὄμμα λεῖον. 1025 b 15 τοῦτο γὰρ (ἡ ψυχὴ) οὐσία τοῦ ἐμψύχου. 503 b 35 πτέρυγας (ἔχει ὄρνις) ἴδιον πρὸς τὰ ἄλλα ζῷα. (Non idem est 1340 a 27 ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρίαν (h. e. ἐκείνου τὴν θεωρίαν) οὗ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι.) Quare neque quod legimus 4 b 17, ubi a neutro genere

subito transit ad femininum, non ferendum erit, coll. 6b16 ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον. 111b16 ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις. 117b19 οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ. 878b11 ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὁδὸς ἡδύ ἐστιν, ἐὰν ᾖ αἰσθητή. 727a16 οὔτε φλεβώδεις ὁμοίως (αἱ γυναῖκες) γλαφυρώτερά τε καὶ λειότερα τὰ θήλεα: quae quum ita sint, ab Aristotelis stilo abhorrere non putaverim quod habetur 850a34 ἢ ὅτι αἴτιόν ἐστιν ὁ μοχλός, ζυγὸν ὢν κάτωθεν ἔχον τὸ σπαρτίον καὶ εἰς ἄνισα διῃρημένον, in quibus Bkk. vocem ὢν uncinis inclusit.

Cap. 6. Quod quantum est id vel discretum esse (numerus, oratio) vel continuum (linea, superficies, corpus; tempus, spatium) exemplis demonstratur. 5a15 *Linea, superficies, corpus et spatium constant e partibus positionem quandam inter se habentibus, non ita numerus, tempus et oratio.* 38 *Sola quae nominavimus proprie dicuntur quanta, reliqua omnia non nisi quatenus ad illa reducuntur.* b11 *Ei quod quantum est, nihil contrarium: tollitur difficultas quam habet magni et parvi similiumque oppositio.* 6a12 *Quod in spatio contrarium est id maxime in quantitatem convenit.* 19 *Gradum non admittit quantitas.* 26 *Aequalitas et inaequalitas maxime propriae sunt quantitatis.*

4b20 τοῦ δὲ ποσοῦ. 1020a7 ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα, ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον ἕν τι καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. πλῆθος μὲν οὖν ποσόν τι ἂν ἀριθμητὸν ᾖ, μέγεθος δὲ ἂν μετρητὸν ᾖ. λέγεται δὲ πλῆθος μὲν τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ, μέγεθος δὲ τὸ εἰς συνεχῆ. μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν συνεχὲς μῆκος, τὸ δ' ἐπὶ δύο πλάτος, τὸ δ' ἐπὶ τρία βάθος. τούτων δὲ πλῆθος τὸ πεπερασμένον μὲν ἀριθμός, μῆκος δὲ γραμμή, πλάτος δὲ ἐπιφάνεια, βάθος δὲ σῶμα. ἔτι τὰ μὲν λέγεται καθ' αὑτὰ ποσὰ ἄττα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. Opponuntur τὸ ποσὸν et τὸ ποιόν 1063a27: τοῦτο δὲ (τὸ ποιὸν) τῆς ὡρισμένης φύσεως, τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἀορίστου. — 1016a5 συνεχὲς δὲ (de quo v. Biese II p. 226) λέγεται οὗ κίνησις μία καθ' αὑτὸ καὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως· μία δ' οὗ ἀδιαίρετος, ἀδιαίρετος δὲ κατὰ χρόνον. καθ' αὑτὰ δὲ συνεχῆ ὅσα μὴ ἁφῇ ἕν. 1069a5 τὸ δὲ συνεχὲς ὅπερ ἐχόμενόν τι ἢ ἁπτόμενον. λέγω δὲ συνεχές, ὅταν ταὐτὸ γένηται καὶ ἓν τὸ ἑκάτερον πέρας οἷς ἅπτονται καὶ συνέχονται, ὥστε δῆλον ὅτι τὸ συνεχὲς ἐν τούτοις ἐξ ὧν ἕν τι πέ-

φυκε γίγνεσθαι κατὰ τὴν σύναψιν. Eadem fere dicit copiosius 227 a 10—32. 231 a 24 ἀδύνατον ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναί τι συνεχές. Ib. b 16 φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πᾶν συνεχὲς διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. Idem est de coel. 268 a 6. Notione continui exposita facile erit ad intelligendum quod dicit 65 b 20 οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς, h. e. quod absurdum exit e demonstratione id non cohaeret per continuam ratiocinationem cum eo de quo disputatur et quod ad demonstrandum propositum est. Alio sensu dicit 629 b 19 τὸ δὲ δρόμημα (τοῦ λέοντος) συνεχῶς ὥσπερ κυνός ἐστι κατατεταμένον, h. e. leo tolutim incedit.

4 b 22 De collocatione vocum οὐ et μή v. 445 b 14 et 989 b 21 οὐκ ἐξ αἰσθητῶν. 188 b 1 οὐκ ἐκ μουσικοῦ. 225 a 5 οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, quod ib. vs. 9 dicit ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. Idem est 1067 b 16. 1136 a 8 ὅ τε ἀκρατὴς οὐχ ἃ οἴεται δεῖν πράττειν πράττει. 901 b 32 προσπίπτουσα ἡ φωνὴ οὐ πρὸς λεῖον τὸ ἔδαφος. 75 a 4 μὴ ἐξ ἀληθῶν. 1364 b 38 ὃ πάντες αἱροῦνται (κάλλιόν ἐστι) τοῦ μὴ ὃ πάντες. 1068 a 29 μεταβεβληκὸς ἔσται... εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν ἀεί. 717 b 33 διά τε τὸ μὴ εὖ ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον μόνον οὐκ ἔχει τοῦτο τὸ μόριον. 538 b 9 τὰ δὲ μὴ τρίχας ἔχοντα. 722 b 22 οὔτε γὰρ μὴ ψυχὴν ἔχοντα οὔτε μὴ ζωήν τινα δύναιτ' ἂν σώζεσθαι. 250 b 18 μὴ κινήσεως οὔσης. 191 b 9 τὸ μὴ ἐξ ὄντος γίγνεσθαι, cf. ib. 24.

4 b 23 οἷον videtur omissum esse in quibusdam codd., quia Aristoteles non exempla quaedam afferret, sed omnia enumeraret et quae discreta essent et quae continua, neque tamen propterea delendum est: eodem enim modo adiectum est 24 b 16, quamquam praeter id quod praedicatur et id de quo praedicatur nihil est quod terminus appellari possit. Idem est 201 a 11, ubi omnia motus genera percensentur. Ceterum v. quae diximus ad 1 b 18. — De numero et tempore difficultas nascitur inde, quod in Phys. tempus definitur ὁ ἀριθμὸς τῆς κινήσεως: quare aut discreta erunt et tempus et numerus aut continua ambo: quam quidem difficultatem quomodo tollendam iudicaverit Aristoteles, equidem decernere non ausim.

4 b 25 οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, non est terminus, qui alteram partem cum altera ita connectat, ut communis sit utrique et ad utramvis referri possit.

5 a 5 Simplicius (schol. 56 b 35) ἔστι δὲ ὅπου „καὶ ἐπιφάνεια"

2a26 καὶ ζῷον ante ὥστε omisimus optimos codices secuti.

2b6 Quae in nostris codd. adiiciuntur, ea iam Simplicius habuit, v. schol. 51b38.

2b7 μᾶλλον οὐσία alio sensu occurrit 318b15 ἧς μὲν γὰρ μᾶλλον αἱ διαφοραὶ τόδε τι σημαίνουσι, μᾶλλον οὐσία, ἧς δὲ στέρησιν, μὴ ὄν, οἷον τὸ μὲν θερμὸν κατηγορία τις καὶ εἶδος, ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις.

2b17 ἐν ταύταις dedimus cum edd. prioribus. — ὥς δέ γε ... ut ad primas substantias omnia referuntur (nam aut de iis praedicantur aut in iis insunt), sic genera referuntur ad species; non consistunt enim nisi per has.

2b22 αὐτῶν δὲ τῶν ... ea dicit, quae appellare solet τὰ ἄτομα τῷ εἴδει s. κατ' εἶδος, cf. 96b16.

2b29 Hegel l. c.: „Auch sind die Arten und Gattungen vor dem Uebrigen (Eigenschaften, Accidenzen)" (imo, sola e reliquis) „zweite Substanzen zu nennen; der Begriff Mensch vor dem, dafs er weifs ist oder läuft". De reliquis categoriis aliquid adiicere non dignatus est Hegelius, neque quid eum moverit, ut silentio eas praeterierit, nos scire voluit.

2b33 Verba καὶ...ἀποδιδούς suspicionem movent: est enim alienum ab hoc loco, quod species magis quam genus individui naturam exprimit, si quidem id agitur, ut ostendatur species et genera sola ex omnibus, quae praedicentur, primae substantiae naturam posse exprimere: utrum ei propius sit, iam exposuit: quare e vs. 11 ista verba repetita videntur. Ceterum quinque versibus septies occurrere verbum ἀποδίδωμι haud parvam negligentiam prodit, qua fortasse etiam ista repetitio satis excusari poterit. Similis negligentia inest in repetitione verborum ἴσον τε καὶ ἄνισον 6a26—35.

3a3 τὰ λοιπὰ πάντα exceptis primis substantiis complectuntur omnia, quae neque species sunt neque genera eorum, de quibus praedicantur, sed συμβεβηκότα καὶ ἀλλοτρίως ἀποδεδομένα, cf. 2b35. Sic „grammaticus" et de individuo (quodam homine) praedicatur et de specie (homine universo) et de genere (animali).

3a10 Secundas substantias non inhaerere in aliis duobus modis probat, tum exemplis propositis, quibus hoc sua sponte appareat (φανερὸν μὲν καὶ οὕτως), tum (v. 15) diversa exposita ratione, qua secundae substantiae et qua quae in aliis inhaereant praedicentur.

3 a 21 Articulum ante *οὐσίας* et vs. 27 ante *ἀνθρώπου* omisimus. Ne quis putet addendum esse *τῆς* vs. 21, quia in eadem locutione adiectum sit 3 b 28, adscribamus quaedam exempla, unde appareat legem quandam et regulam vix posse constitui, ex qua, num articulus in his vel adiiciendus sit vel omittendus, diiudicari possit. 407 a 8 *ταῦτα δὲ τὸ ἐφεξῆς ἕν, ὡς ἀριθμός, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ μέγεθος.* 185 b 2 *ὁ γὰρ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ ποσῷ προσχρῆται, ἀλλ' οὐκ οὐσίᾳ οὐδὲ τῷ ποιῷ.* 766 a 8 *οὔθ' ἡ ὄψις ἄνευ ὀφθαλμῶν, οὔτ' ὀφθαλμὸς τελειοῦται ἄνευ ὄψεως.* 4 a 11 *ἓν ἀριθμῷ*, quamquam ib. 14 seq. *ἓν τῷ ἀριθμῷ.* 897 b 36 *ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑγρᾷ μᾶλλον (τροφῇ χρῆται) ἢ τῇ ξηρᾷ*, cf. ib. 38. 1283 b 6 *ἡ μὲν (πολιτεία διαφέρει) τῷ διὰ πλουσίων, ἡ δὲ τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι.* Articuli omissi exempla, quae nostro loco prae ceteris convenire videntur, collegimus haec: 987 a 18 *αὐτὸ τὸ ἓν οὐσίαν εἶναι (ᾠήθησαν) τούτων ὧν κατηγορεῦνται, διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν ἁπάντων.* 981 a 18 *οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει ὁ ἰατρεύων . . . ἀλλὰ Καλλίαν.* 915 b 3 *ἀνάγκη καὶ τὴν γραμμὴν τοιαύτην εἶναι, ἣ ἴσον διαιρεῖ τὸν τόπον ἔνθεν καὶ ἔνθεν· τοιαύτη δέ ἐστιν εὐθεῖα.* 658 b 2 *τὴν δὲ κεφαλὴν ἄνθρωπός ἐστι τῶν ζῴων δασύτατον.* Aliis locis melius abesset articulus: 872 b 4 et 875 b 9 *διὰ τί τοῖς μεθύουσιν ἐνίοτε πολλὰ φαίνεται τὸ ἓν ὁρῶσιν*, quae si conferantur cum 958 b 15, 959 a 10, 13, 16, *τὸ ἕν*, quod additum est 958 a 25, non recte delendum putavisse Bkkum apparebit. Praeterea de adiecto articulo cf. 227 b 2 *τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχει εἴρηται.* Idem fere est 220 b 20. 952 b 20 *τὸν κλέψαντα ταῖς μείζοσι ζημίαις ἐκόλασε τῶν ἐξ οἰκίας τινὸς ἀφελομένων.* 855 a 6 *ὅσῳ γὰρ ἂν ὀξύτερος γένηται ὁ ῥόμβος, ἡ μὲν διάμετρος ἡ ἐλάττων γίνεται, ἡ δὲ ΒΓ μείζων*, quem locum corruptum esse satis apertum videtur: bene habebunt omnia, si scribimus *διάμετρος ΑΔ ἐλάττων*: 901 b 32 verborum collocatio effecit, ut articulus adiici deberet: *διὰ τὴν τραχύτητα προσπίπτουσα ἡ φωνὴ οὐ πρὸς λεῖον τὸ ἔδαφος ἧττον γίνεται μία.* Idem est 1283 b 11 *τίνα δεῖ διελεῖν τὸν τρόπον*, cf. 5 a 15 *τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων.*

3 a 29 Monet ne quis partes substantiae (de quibus v. Biese I. p. 58 not. 2) — manus hominis dicit, pedes, alia — inhaerere putet in ea, quia quae inhaereant (*ὡς ἐν ὑποκειμένῳ*) sua sponte et per se non consistant: quare qui partes in substantia

inhaerere putat, is substantias eas esse negare debebit: neque enim eo sensu accepimus *τὰ ἐν ὑποκειμένῳ* (1a24), ut partes sint.

3a33 *ταῖς οὐσίαις*, intell. *ταῖς δευτέραις*: primae enim omnino non praedicantur (vs. 36).

3a34 *ἀπὸ τούτων*, Bkk. *ἀπ' αὐτῶν*: quo iure, patebit toto loco exposito. Quae praedicantur *συνωνύμως*, eorum et nomina et definitiones praedicantur de iisdem (v. 109b6 *πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῶν γενῶν τὰ εἴδη*): duae sunt igitur argumentationis partes: una (vs. 34 — b2) probatur nomina praedicari, altera (b2 — 7) definitiones quoque praedicari. Prior pars dividitur: nam et substantiae nomen (vs. 34 — 39) et differentiae nomen (b1 sq.) de iisdem praedicari ostendendum est. Iam si legimus *αὐτῶν* vs. 34, hoc et de substantiis et de differentiis dictum erit, si *τούτων*, de substantiis solis. Utrumque locum habere posse apparet, sed alterum videtur praeferendum esse, non tam quia melioribus argumentis defendi possit (perpendenti enim aequalia fere apparebunt utraque) quam propter librorum et mss. et edd. auctoritatem. Praeterea lectio *ἀπὸ τούτων* maiorem difficultatem videtur habere, *ἀπ' αὐτῶν* vero propter alterum *ἀπ' αὐτῶν*, quod praecessit, mendo similius est.

3a36 Excipit primam substantiam, a qua nulla categoria derivatur s. a qua nihil fluit, quod praedicari possit: nam ne ipsa quidem praedicatur.

3b1 et 6 servavimus quod habuerunt edd. priores. Vs. 5 ipsa lectionis diversitas *πάντα* aliunde intrusum esse nobis persuasit.

3b7 Utraque argumentationis parte confecta colligit ex ambabus.

3b10 Quatenus *ἡ οὐσία* sola dicatur *τόδε τι*, ostendit 1049a28 *τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ εἶναι τόδε τι ἢ μὴ εἶναι.* 767b35 (*τὸ γινόμενον*) *τόδε τι καὶ τοῦθ' ἡ οὐσία*: quare coniungitur 416b13, 1060b1 *τόδε τι καὶ οὐσία*, ib. 21 opponuntur *τὸ τοιόνδε* (*τὸ καθόλου*) et *τόδε τι*, cf. 434a16—19. Biese I. p. 62 not. 2 et 3. Verbo quidem latius patere videtur *τὸ τόδε τι* quam *ἡ οὐσία*, quare dicit 73b7 *ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει*, re vera idem est. Ceterum cf. quae de simili locutione *ὅπερ τι* dicemus ad 49a18.

3b13 *τῶν δὲ* scripsimus pro *ἐπὶ δὲ τῶν*: solet enim Aristoteles praepositionem, quae praecessit, non repetere, v. Zellii comm.

ad Ethic. Nicomach. p. 442: quare ἐπὶ δὲ τῶν correctionis speciem habet: 1316 a 19 πλεονάκις γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν μεταβάλλουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι ἢ τὴν σύνεγγυς. 1334 b 27 ἕνεκα μέντοι τοῦ νοῦ τὴν (ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι) τῆς ὀρέξεως τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς. 940 b 16 διὰ τὸ αὐτὸ ὃ καὶ οἱ εὔριποι ῥέουσιν, cf. 692 b 20. 421 a 7 περὶ δὲ ὀσμῆς καὶ ὀσφραντοῦ ἧττον εὐδιόριστόν ἐστι τῶν εἰρημένων. 349 b 5 ἢ πάντας (ποταμοὺς) ἐκ μιᾶς (κοιλίας ῥεῖν) ἢ ἄλλον ἄλλης, cf. 787 a 14. 161 a 27 οὐδὲ δι' ἀληθῶν ἀεὶ ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. 159 a 5 ὅταν δ' ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον διαλεγῆναι ἢ τὴν θέσιν. 1279 b 1 πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν, h. e. πρὸς τὴν πολεμικὴν πλείους ἠκριβῶσθαι ἐνδέχεται, quod ex praecedentibus repetendum esse apparet.

3 b 22 ποιεῖται. Subiectum omissum est, quae quidem omissio satis frequens est apud Aristotelem, v. Zell. ad Ethic. Nic. III, 1, 6. Aristot. 65 a 1 et 17 b 2, 66 a 26, 70 b 30. Ut τὶς omittitur, sic etiam τὶ non adiici ubi minus accurate loquitur observavit Trdlbg. Elem. logices p. 71. Sic subiectum orationis omissum est 11 a 16.

3 b 24, v. 189 a 29 οὐθενὸς γὰρ ὁρῶμεν τῶν ὄντων οὐσίαν τἀναντία, cf. ib. 33. 225 b 10 κατ' οὐσίαν δ' οὐκ ἔστι κίνησις διὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ τῶν ὄντων ἐναντίον. οὐδὲ δὴ τῷ πρός τι.

3 b 26 ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ videntur adiecta esse ex analogia versus sequentis, quod etiam eo vel magis fit verisimile, quod verba ὁ τὶς vel τὸ τὶ, quibus individuum significare Aristotelem supra notavimus, non coniungi solent nisi cum εἴδει ἀτόμῳ: quare et rectius dicitur et Aristotelis stilo magis conveniens ὁ τὶς ἄνθρωπος quam τὸ τὶ ζῷον, genus enim (τὸ ζῷον) longius remotum est ab individuo quam species individua (ἄνθρωπος): neque tamen optimorum codicum auctoritati fidem habere noluimus.

3 b 30 εἰ μή τις ... quem refutabit infra 5 b 14 sqq.

3 b 36 ἀλλ' ὅτι ἑκάστη ... natura substantiae gradum non admittit: id ipsum quod est substantia neque augetur neque minuitur. Nemo erit, opinor, qui cum hoc loco pugnare putet quae dicit 138 a 1 τοῦ μᾶλλον πυρὸς εἴη ἂν ἴδιον τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. Nam μᾶλλον πῦρ h. l. non dixit quasi aliquid re vera esse possit vel magis ignis vel minus, sed non

dixit nisi exempli gratia: neque tamen alienum est a stilo Aristotelis, ut dicat *μᾶλλον πῦρ* id quod ignis naturam et speciem magis referat quam aliud, e. g. *φλὸξ μᾶλλον πῦρ ἢ τέφρα*. Simile est quod habemus 932 b 2 *πυκνότερον ἡ θάλαττα καὶ μᾶλλον σῶμα*, quod eo excusatur, quod *σῶμα* h. l. idem est quod *στερεόν τι*, cf. 438 a 18 *ἐν τοῖς πάμπαν ἐμβρύοις*.

3 b 37 *αὕτη*, edd. priores *ἡ αὐτή*, quamquam Iul. Pacius vertit ac si legisset *αὕτη*, quod et sensus postulat et codices praebent.

4 a 8 *οὐσία* omnes codd. praebent et Aristotelis usus loquendi confirmat: 192 b 33 *ἔστι πάντα ταῦτα οὐσία*. 1017 b 13 *ἅπαντα δὲ ταῦτα λέγεται οὐσία*. 919 b 3 *αἱ δὲ πράξεις ἤθους σημασία ἐστίν*. 920 a 3 *διὰ τί οἱ ῥυθμοὶ καὶ τὰ μέλη φωνὴ οὖσα ἤθεσιν ἔοικεν, οἱ δὲ χυμοὶ οὔ;* 871 b 17 *σημεῖον δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν αἱ γινόμεναι βοήθειαι*. 1308 a 16 *ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι*. Alia ratio est ubi numerus pluralis non poterat non poni: 506 a 6 *τὸ διάζωμα ὃ καλοῦνται φρένες*. 853 a 21 *ὁ σφὴν δύο μοχλοί εἰσιν*.

4 a 11 *δεκτικὸν* dicitur (v. 12 a 30) *τὸ ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν τι* vel *ὃ καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν*. Hoc igitur sensu 226 b 15 *τὴν ἠρεμίαν* vocat *στέρησιν τοῦ δεκτικοῦ*, h. e. *στέρησιν τοῦ κινεῖσθαι πεφυκότος*. 453 b 28 *ἀεὶ γὰρ τὰ ἐναντία ... ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ φαίνεται γινόμενα*. 414 a 10 *ἡ μὲν ἐπιστήμη τε καὶ ὑγίεια μορφὴ καὶ εἶδός τι καὶ λόγος καὶ οἷον ἐνέργεια τοῦ δεκτικοῦ, ἡ μὲν τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἡ δὲ τοῦ ὑγιαστικοῦ*.

4 a 12 *ὅσα* refertur ad *τῶν ἄλλων*, *ὃ* ad *τὸ τοιοῦτο*. Similis est constructio 1017 a 21, ubi exponit cur *συμβεβηκότα* dicantur quae cum ipsa rerum natura non coniuncta sint, cuius rei rationem reddit hanc: *ὅτι αὐτό ἐστιν ᾧ ὑπάρχει οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται*: opponit in his *τὸ καθ' αὐτὸ κατηγορούμενον*, quod voce *αὐτὸ* significavit, *τῷ συμβεβηκότι*, quare sensus est hic „quia res ipsa, cui *ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός*, talis est, qualem exprimit *τὸ καθ' αὐτὸ κατηγορούμενον*", cf. de coel. 311 a 25 *εἴη ἄν τι ἕτερον, ὃ φέρεται ἐπὶ τὸ ἔσχατον, ὃ πᾶσι τοῖς φερομένοις ἐπιπολάζει*.

4 a 15 *οὐδ' ἡ αὐτὴ ... οὐκ ἔσται*. Similem pleonasmum habebimus 21 a 12, 50 a 30, cf. 915 a 28 *τρίγωνον δὲ οὐδὲ πολύγωνον οὔτε ὅλον οὔτε μόριόν ἐστιν*. 865 b 21 *δεῖ γὰρ ἢ μὴ ὑπάρχειν μηθὲν περίττωμα ἢ ... 952 a 33 οὐκ ἔξεστιν οὐθένα κωλῦσαι οὔτε εἰσιέναι οὔτε εἰσελθόντα ... θέσθαι*. 250 a 22 *οὐδὲ δὴ το-*

σοῦτον μόριον, ὅσαν ἂν κινήσειε τοῦ ὅλου, εἰ εἴη καθ' αὑτὸ τοῦτο, οὐ κινεῖ. 265 a 18 τὸ γὰρ οὕτως ἄπειρον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' οὐδ' εἰ ἦν, ἐκινεῖτ' ἂν οὐδέν. 253 b 28 ἀνάγκη δὲ εἰς ὑγίειαν μεταβάλλειν καὶ μὴ εἰς ἄλλο μηθέν. 74 a 2 οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον. Aliud est quod habemus 347 a 32 φορτίον φέρουσα πλέον ἢ ἀνάγουσα θερμότης ἢ καθ' αὑτὴν οὐ δύναται μετεωρίζειν (un plus grand poids qu' elle ne peut soulever).

4 a 23 Cur τοιούτων reiectum sit a Bkko non video, quum b 16 nihil habeat quod offendat, ἐναντίων vero explicationis gratia positum esse probabile sit.

4 a 29 τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. Etiam si quis concedat orationem et opinionem contraria in se suscipere, certe modus suscipiendi contraria non idem erit atque in substantiis, si quidem substantiae contraria suscipiunt, quatenus ipsae mutantur, oratio et opinio, quatenus res mutantur, de quibus proferuntur. Quid? quod ne hoc quidem (pergit b 4) recte dicitur: nam oratio et opinio contraria omnino non suscipiunt (nihil enim patiuntur ab iis, sed eaedem manent, quum utrum verae sint an falsae, ex ipsis rebus pendeat, ad quas referantur), substantiae vero ipsae mutantur.

4 b 4 Dedimus δὴ e codd. pro lectione vulgari eaque faciliori δέ: nam quae sequuntur sic melius cohaerere videntur cum iis quae praecesserunt; vs. 10 quoque praetulimus quod e correctione natum esse non verisimile est: quamquam enim vs. 9 λόγον tantum nominavit, tamen vs. 10, ut vs. 5, scripsit αὐτὰ δεκτικά, quia et λόγον et δόξαν in mente habuit. Tantum abest ut genus neutrum aliquid habeat, quod offendat, ut Aristotelis stilo maxime conveniat, v. Zell. ad Ethic. Nicom. I, 5, 5 et ad I, 19, 10, cf. 920 a 3, quem locum dedimus ad 4 a 8. 1327 a 32 ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχον (praecessit enim ἐμπόριον) καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα ... 927 a 19 δεῖ δὲ τὴν τροφὴν ἔχειν τοῦτο (γλισχρότητα). 924 b 9 δεῖν γίνεσθαι τοῦτο (τὰς ῥίζας) πρῶτον. 438 a 7 τοῦτο (ἡ ἔμφασις) μὲν γὰρ συμβαίνει, ὅτι τὸ ὄμμα λεῖον. 1025 b 15 τοῦτο γὰρ (ἡ ψυχὴ) οὐσία τοῦ ἐμψύχου. 503 b 35 πτέρυγας (ἔχει ὄρνις) ἴδιον πρὸς τὰ ἄλλα ζῷα. (Non idem est 1340 a 27 ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρίαν (h. e. ἐκείνου τὴν θεωρίαν) οὗ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι.) Quare neque quod legimus 4 b 17, ubi a neutro genere

subito transit ad femininum, non ferendum erit, coll. 6b16 ἀρετῇ κακία ἐναντίον. 111b16 ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις. 117b19 οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ. 878b11 ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὁδὸς ἡδύ ἐστιν, ἐὰν ᾖ αἰσθητή. 727a16 οὔτε φλεβώδεις ὁμοίως (αἱ γυναῖκες) γλαφυρώτερά τε καὶ λειότερα τὰ θήλεα: quae quum ita sint, ab Aristotelis stilo abhorrere non putaverim quod habetur 850a34 ἢ ὅτι αἴτιόν ἐστιν ὁ μοχλός, ζυγὸν ὢν κάτωθεν ἔχον τὸ σπαρτίον καὶ εἰς ἄνισα διῃρημένον, in quibus Bkk. vocem ὢν uncinis inclusit.

Cap. 6. Quod quantum est id vel discretum esse (numerus, oratio) vel continuum (linea, superficies, corpus; tempus, spatium) exemplis demonstratur. 5a15 *Linea, superficies, corpus et spatium constant e partibus positionem quandam inter se habentibus, non ita numerus, tempus et oratio.* 38 *Sola quae nominavimus proprie dicuntur quanta, reliqua omnia non nisi quatenus ad illa reducuntur.* b11 *Ei quod quantum est, nihil contrarium: tollitur difficultas quam habet magni et parvi similiumque oppositio.* 6a12 *Quod in spatio contrarium est id maxime in quantitatem convenit.* 19 *Gradum non admittit quantitas.* 26 *Aequalitas et inaequalitas maxime propriae sunt quantitatis.*

4b20 τοῦ δὲ ποσοῦ. 1020a7 ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ ὑπάρχοντα, ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον ἕν τι καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. πλῆθος μὲν οὖν ποσόν τι ἂν ἀριθμητὸν ᾖ, μέγεθος δὲ ἂν μετρητὸν ᾖ. λέγεται δὲ πλῆθος μὲν τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ, μέγεθος δὲ τὸ εἰς συνεχῆ. μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν συνεχὲς μῆκος, τὸ δ' ἐπὶ δύο πλάτος, τὸ δ' ἐπὶ τρία βάθος. τούτων δὲ πλῆθος τὸ πεπερασμένον μὲν ἀριθμός, μῆκος δὲ γραμμή, πλάτος δὲ ἐπιφάνεια, βάθος δὲ σῶμα. ἔτι τὰ μὲν λέγεται καθ' αὑτὰ ποσὰ ἄττα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. Opponuntur τὸ ποσὸν et τὸ ποιόν 1063a27: τοῦτο δὲ (τὸ ποιὸν) τῆς ὡρισμένης φύσεως, τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἀορίστου. — 1016a5 συνεχὲς δὲ (de quo v. Biese II p. 226) λέγεται οὗ κίνησις μία καθ' αὑτὸ καὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως· μία δ' οὗ ἀδιαίρετος, ἀδιαίρετος δὲ κατὰ χρόνον. καθ' αὑτὰ δὲ συνεχῆ ὅσα μὴ ἁφῇ ἕν. 1069a5 τὸ δὲ συνεχὲς ὅπερ ἐχόμενόν τι ἢ ἁπτόμενον. λέγω δὲ συνεχές, ὅταν ταὐτὸ γένηται καὶ ἓν τὸ ἑκάτερον πέρας οἷς ἅπτονται καὶ συνέχονται, ὥστε δῆλον ὅτι τὸ συνεχὲς ἐν τούτοις ἐξ ὧν ἕν τι πέ-

φυκε γίγνεσθαι κατὰ τὴν σύναψιν. Eadem fere dicit copiosius 227 a 10—32. 231 a 24 ἀδύνατον ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναί τι συνεχές. Ib. b 16 φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πᾶν συνεχὲς διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. Idem est de coel. 268 a 6. Notione continui exposita facile erit ad intelligendum quod dicit 65 b 20 οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς, h. e. quod absurdum exit e demonstratione id non cohaeret per continuam ratiocinationem cum eo de quo disputatur et quod ad demonstrandum propositum est. Alio sensu dicit 629 b 19 τὸ δὲ δρόμημα (τοῦ λέοντος) συνεχῶς ὥσπερ κυνός ἐστι κατατεταμένον, h. e. leo tolutim incedit.

4 b 22 De collocatione vocum οὐ et μή v. 445 b 14 et 989 b 21 οὐκ ἐξ αἰσθητῶν. 188 b 1 οὐκ ἐκ μουσικοῦ. 225 a 5 οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, quod ib. vs. 9 dicit ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. Idem est 1067 b 16. 1136 a 8 ὅ τε ἀκρατὴς οὐχ ἃ οἴεται δεῖν πράττειν πράττει. 901 b 32 προσπίπτουσα ἡ φωνὴ οὐ πρὸς λεῖον τὸ ἔδαφος. 75 a 4 μὴ ἐξ ἀληθῶν. 1364 b 38 ὃ πάντες αἱροῦνται (κάλλιόν ἐστι) τοῦ μὴ ὃ πάντες. 1068 a 29 μεταβεβληκὸς ἔσται... εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν ἀεί. 717 b 33 διά τε τὸ μὴ εὖ ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον μόνον οὐκ ἔχει τοῦτο τὸ μόριον. 538 b 9 τὰ δὲ μὴ τρίχας ἔχοντα. 722 b 22 οὔτε γὰρ μὴ ψυχὴν ἔχοντα οὔτε μὴ ζωήν τινα δύναιτ' ἂν σώζεσθαι. 250 b 18 μὴ κινήσεως οὔσης. 191 b 9 τὸ μὴ ἐξ ὄντος γίγνεσθαι, cf. ib. 24.

4 b 23 οἷον videtur omissum esse in quibusdam codd., quia Aristoteles non exempla quaedam afferret, sed omnia enumeraret et quae discreta essent et quae continua, neque tamen propterea delendum est: eodem enim modo adiectum est 24 b 16, quamquam praeter id quod praedicatur et id de quo praedicatur nihil est quod terminus appellari possit. Idem est 201 a 11, ubi omnia motus genera percensentur. Ceterum v. quae diximus ad 1 b 18. — De numero et tempore difficultas nascitur inde, quod in Phys. tempus definitur ὁ ἀριθμὸς τῆς κινήσεως: quare aut discreta erunt et tempus et numerus aut continua ambo: quam quidem difficultatem quomodo tollendam iudicaverit Aristoteles, equidem decernere non ausim.

4 b 25 οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, non est terminus, qui alteram partem cum altera ita connectat, ut communis sit utrique et ad utramvis referri possit.

5 a 5 Simplicius (schol. 56 b 35) ἔστι δὲ ὅπου „καὶ ἐπιφάνεια“

γέγραπται: quum non dicat utrum praeferendum sit, codices secuti sumus.

5a7 *πρός τε τὸν* dedimus cum edd. prioribus eadem ratione adducti qua 16a12.

5a15 *θέσιν ἔχειν* dicuntur ea quorum partes simul intuemur ac si oculis subiectae essent; quae, dum fluunt, manent et quorum quasi imagines ita animo repraesentantur, ut quae praeterierint mente repeti possint simul cum iis, quae praesto sint: ex horum autem numero non est oratio, quae, simulac dicta est, praeteriit, ut id ipsum quod praeterierit repeti et quasi resuscitari nequeat.

5b8 *φήσεις*, Bkk. *φήσειεν ἄν*, quod longius est quam ut suspicionem non moveat, praesertim quum *ἄν* in omnibus codd. omissum sit excepto *A*: quare et in his et in sequentibus codicem *B* maxime sequendum duximus. Quod transitur a tertia verbi persona ad secundam, id non inusitatum Aristoteli: 134a20 *ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ κατ' ἄλλο τι ἴδιον ἀποδῷς, καὶ κατὰ τοῦ πρώτου ἀληθεύσεται, ἐὰν δὲ τοῦ πρώτου θῇς, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον ἐὰν μέν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῷ τὸ κεχρῶσθαι.* 875a19 *ὅταν γὰρ ὑπερβάλλοντι χρῶνται ἐν τῷ σώματι, πολλὴ οὖσα ἡ θερμότης ἢ ἀποσβέννυσιν ἢ ἀσθενῆ ποιεῖ τὴν οἰκείαν θερμότητα ᾗ ἰσχύομεν*: quamquam ferri vix potest quod habetur 210b8 *οὔτε δὴ ἐπακτικῶς σκοποῦσιν οὐδὲν ὁρῶμεν ἐν ἑαυτῷ*, scribere enim voluit quod est 216a26 *καθ' αὑτὸ δὲ σκοποῦσι φανείη ἄν*....

5b9 scripsimus *οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτό*, quia *αὐτὸ* non adiectum videbatur aliena manu, sed deletum propter ea quae proxime praecesserunt *κυρίως ποσὰ καθ' αὑτά*, in quibus lectio Bkki correctionis speciem habet. Qui pleonasmum nostrae lectionis reprehendat ut Aristotelis stilo indignum, videat 6b39 *οἰκείως τὸ πρῶτον* et quae congessimus ad 61b7.

5b10 Recepimus quod coniecit Bkk. *ἀλλ' εἰ ἄρα*, quamvis ne *ἀλλ' ἢ ἄρα* quidem ferri omnino nequeat, quod codd. praebent omnes excepto *d*. Boethius autem nihil videtur habuisse nisi *ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός*: vertit enim „sed per accidens"; *ἀλλ' ἢ* apud Aristotelem plane idem est quod *πλήν*, v. 185a14 *οὐδὲ λύειν ἅπαντα προσήκει ἀλλ' ἢ ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τις ἐπιδεικνὺς ψεύδεται.* 1305b15 *εἰ πατήρ, υἱὸν μὴ μετέχειν, μηδ' εἰ πλείους ἀδελφοί, ἀλλ' ἢ* (h. e. *οὐδένα πλὴν*) *τὸν*

πρεσβύτατον, cf. 1173 b 23 οὐ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις ἡδέα ἐστίν, οἰητέον αὐτὰ καὶ ἡδέα εἶναι (intell. ἄλλοις) πλὴν τούτοις. Pleonasmus est quod habetur 981 a 18 πλὴν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. 563 b 22 ἔτι δὲ οὐδὲ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἔοικεν ἱέρακι, ἀλλ' ἄμφω ταῦτα περιστερᾷ μᾶλλον· ἀλλ' ἢ κατὰ τὸ χρῶμα μόνον προσέοικεν ἱέρακι.

5 b 14 Bkk. αὐτοῖς invitis codd. omnibus, quamquam 123 b 10 οὐδὲ τὸ ἐναντίον τούτου ἐν γένει ἔσται. Alia constructio est 894 b 22 ἐναντίως δ' οἱ ταῦροι καὶ οἱ κριοὶ τὰ κέρατα ἴσχουσι. Ut dicitur ἐναντίος τινός, sic etiam 131 a 19 τῷ ἀντικειμένῳ προσκέχρηται τοῦ ἀγαθοῦ et ἴδιον τινὸς (136 b 20 sq.) et τινί.

5 b 16 αὐτὸ καθ' αὐτό, cui opponitur τὸ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, vs. 9 opponebatur τὸ κατὰ συμβεβηκός, 233 a 33 opponitur τὸ καθ' ἕτερον: ἀνάγκη δὲ καὶ τὸ νῦν τὸ μὴ καθ' ἕτερον ἀλλὰ καθ' αὐτὸ καὶ πρῶτον λεγόμενον ἀδιαίρετον εἶναι. 234 a 16 ἡ γὰρ διαίρεσις οὐ καθ' αὐτό. Quid significet τὸ καθ' αὐτὸ exponitur 1022 a 25: ἓν μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ... ἓν δὲ ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει ... ἔτι δὲ εἰ ἐν αὐτῷ δέδεικται πρώτῳ ἢ τῶν αὐτοῦ τινί ... ἔτι οὗ μή ἐστιν ἄλλο αἴτιον ... ἔτι ὅσα μόνῳ ὑπάρχει καὶ ᾗ μόνον· διὸ τὸ κεχωρισμένον καθ' αὐτό: hoc sensu enim dicit 654 a 34 καὶ οὔτε ὀστοῦν ἐστὶν αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐδέν, ἀλλ' ἢ μόριον ὡς συνεχοῦς ἢ ἁπτόμενον καὶ προσδεδεμένον: quare αὐτὸς καθ' αὐτὸν etiam est „solus, aliis non adiuvantibus": 853 b 4 ἔλαττον γὰρ ἔτι ἡ ἑτέρα ἕλκει, εἰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἷλκεν. 881 a 6 ἢ ὅτι μᾶλλον εἰσδύεται τὸ ἔλαιον μετὰ τοῦ ὕδατος; ἐὰν δὲ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ᾖ, οὐχ ὁμοίως παρεισδύνει. 73 a 34 καθ' αὐτὰ δ' ὅσα ὑπάρχει τε ἐν τῷ τί ἐστιν ... καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι ... ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός ... ἔτι δ' ἄλλον τρόπον τὸ μὲν δι' αὐτὸ ὑπάρχον ἑκάστῳ καθ' αὐτό. 1029 b 29 ἢ τὸ οὐ καθ' αὑτὸ λέγεται διχῶς, καὶ τούτου ἐστὶ τὸ μὲν ἐκ προσθέσεως, τὸ δὲ οὔ.

5 b 19 Dedimus μεῖζον', quippe ex qua lectione reliquas omnes ortas esse appareat: quam cur non ferendam putaverit Bkk. non video, quum dederit 601 b 4 ἀλλ' οὐθέν, 253 a 6 ἀλλ' ἀπορεῖ, 364 a 9 ἐκεῖν' ὑπό, 197 a 22 αἴτι' ἄν.

5 b 26 Multum et paullum, magnum et parvum non quantitatem exprimere, sed relationem quandam significare probavit (inde a vs. 15) eo, quod non nisi respectu habito alius rei magna

vel parva dicantur: iam aliud argumentum affert hoc, quod e. g. *τὸ δίπηχυ* et *τρίπηχυ* significent certam magnitudinem (*ἀφωρισμένως*), quam aliquid habeat, magnum vero et parvum minime indicent quam magnitudinem aliquid habeat, sed non exprimant nisi quomodo se habeat aliud ad aliud. Adhuc probavit magnum et parvum non quantitatis esse signa. Verum hoc in medio relinquamus (pergit vs. 30), ei certe, quod ipsum non subsistit, sed non consistit nisi in comparatione quadam, nihil poterit esse contrarium. Sin autem sumamus magnum et parvum esse contraria, duo inde consequuntur quae absurda sunt, unum, quod in eadem re contraria simul inerunt, alterum, quod res, in qua inerunt, sibi ipsa erit contraria (quod docet 6a5—11).

6a1 *ἐπὶ τῆς οὐσίας*, quod substantiae accidit: saepius coniungitur ab Aristotele substantivum cum praepositione, quasi adverbii loco, ubi nudum substantivum sufficeret suo casu positum: sic nostro loco exspectabas *οἷον ἡ οὐσία*, cf. vs. 21 *ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ*. 440a20 *ἐπὶ μὲν οὖν τῶν παρ' ἄλληλα κειμένων ἀνάγκη ὥσπερ καὶ μέγεθος λαμβάνειν ἀόρατον, οὕτω καὶ χρόνον ἀναίσθητον*. 443a22 *καὶ πάντες ἐπιφέρονται ἐπὶ τοῦτο περὶ ὀσμῆς* (exspectabas *τὴν ὀσμήν*). 692a19 *ὑπὲρ οὗ τὴν αἰτίαν καθόλου πρότερον εἰρήκαμεν*. 471a8 *τὸ μὲν ἐκπνοή ἐστι, τὸ δ' εἰσπνοή· περὶ ἧς οὐθὲν λέγουσι, τίνα τρόπον ἐκπνέουσι*. 1326b26 *παραπλησίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει. περὶ μὲν γὰρ τοῦ ποίαν τινά, δῆλον ὅτι τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν*.

6a8 *τὶ* ante *ἐναντίον* recepit Bkk. e cod. *A*, de cuius omissione v. quae diximus ad 3b22. — *αὐτὸ* nude positum apud Aristot. nihil habet quod offendat, v. 10b28, 1017a21, quem locum habuimus ad 4a12. 142b16 *ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον καὶ αὐτῷ χρῆσθαι*. Idem est 147b16, 25, cf. 8a38: nam pronomen *αὐτὸ* cum emphasi positum idem est quod *αὐτὸ τὸ πρᾶγμα*: cf. tamen quae diximus ad 48b34.

6a14 *τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγ*. 212a25 *ἐπεὶ τὸ μὲν κοῦφον τὸ ἄνω φερόμενόν ἐστι φύσει, τὸ δὲ βαρὺ τὸ κάτω, τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας κάτω ἐστί, καὶ αὐτὸ τὸ μέσον, τὸ δὲ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄνω, καὶ αὐτὸ τὸ ἔσχατον*, cf. 205b27. De coel. 268b21 *λέγω δ' ἄνω μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ μέσου (κίνησιν), κάτω δὲ τὴν ἐπὶ τὸ μέσον*, cf. 269a23, 308a16, 29. 286a20 *ἀνάγκη τοίνυν γῆν εἶναι· τοῦτο γὰρ ἠρεμεῖ ἐπὶ τοῦ μέσου*.

6a19 οὐ δοκεῖ δὲ ... Causa in eo est quod dicit 229a2 τὸ δ' ἧττον μῖξις ἀεὶ τοῦ ἐναντίου: contrarii vero nihil inesse in quantitate demonstravit.

6a22 Quem sensum habere possit lectio quam dedit Bkk. non video. Loco corrupto lucem affert Boethius (schol. 59a18—22), qui lectionem codicis *B* confirmat, quae sola sensum praebet qui huic loco conveniat. Veterem interpretem latinum (Ven. 1481) eandem exprimere voluisse patet, habet enim haec: „neque in numero, ut ternarius et quaternarius (leg. quinarius). nihil enim magis ternarius dicitur quam quinarius, nec tria potius quam tria dicuntur". Idem habuisse videtur Magentenus, quamquam ordinem membrorum orationis in explicatione mutavit, v. supra p. 33. Numerus, ait, non dicitur magis vel minus esse numerus: neque enim alius numerus alio magis est numerus, neque idem numerus gradum admittit, ut modo magis modo minus dici possit numerus. Omnis loci difficultas est in verbis πέντε ἢ τρία, pro quibus si scriptum exstitisset τρία ἢ πέντε, locum non conturbatum esse verisimile est: diceret enim hoc. Tria non magis sunt tria quam quinque sunt quinque, h. e. utrum maior sit numerus an minor, non refert, quatenus numerus: nam natura numeri eadem manet. Quum vero dixerit πέντε ἢ τρία, locus vix aliter videtur explicari posse quam ita, ut verba πέντε ἢ τρία nihil significent nisi certos numeros quorum sint exempla: exempla igitur posuit pro eo cuius sunt exempla (das Concrete statt des Abstracten): quare quod dicit est hoc: „siquidem tria non magis quam quinque certus numerus (πέντε ἢ τρία) est, neque tria ipsa magis quam tria". Qui obscuritatem nostrae lectionis reprehendat, is neque ab Aristotelis stilo hoc abhorrere neque ab hoc loco alienum esse perpendat, quia locus clarus et planus non facile corrumpitur. — Eundem codicem sequendum duximus vs. 21: dedimus igitur οὔτε, cui respondet οὐδέ γε vs. 22.

6a29 et 31 Quum codices omnes Bkki conspirent in ea lectione quam dedimus, eam recipere non dubitavimus: nam quae dedit Bkk., ea ne cod. *A* quidem habet, quem sequi voluit. ἴσον τε καὶ ἄνισον habent*) et edd. ante Pacianam omnes et vet.

*) Monendum est supra p. 96 in nota ad vs. 31 pro „ἴσον τε καὶ ἀνι-

intp., quod non improbabit, opinor, qui contulerit quae notavimus ad 3 b 22 et ad 4 a 8: posuit enim singularem numerum, quia in mente habuit aut singula exempla quae in sequentibus affert, διάθεσιν dico et λευκόν, aut quod praecessit ἑκάστου, unde τὶ elicere licebit.

6 a 32 οὐ πάνυ, non omnino, non proprie, cf. 5 a 32. 500 a 21 ἔχει δὲ καὶ ἡ θήλεια τοὺς μαστοὺς μικροὺς παντελῶς... ὥστ' ἐκ τοῦ πλαγίου μὴ πάνυ ὁρᾶν.

Cap. 7. Relata dicuntur quae quod significant non significant nisi respectu habito alius rei. 6 b 15 *Nonnullis eorum est aliquid contrarium,* 20 *nonnulla gradum admittunt.* 27 *Relata convertuntur,* 37 *si referuntur ad ea ad quae referuntur proprie.* 7 a 5 *Si ea, ad quae proxime referuntur, nomina non habent, nova vocabula iis imponenda sunt.* b 15 *Quae ad se invicem referuntur natura sunt simul,* 19 *ut alterum simul tollat alterum, quamquam quaedam excipienda sunt.* 8 a 13 *Prima substantia non refertur ad aliud,* 25 *ex secundis nonnullae videntur referri ad alia,* 33 *quae quidem difficultas tollitur nova definitione τῶν πρός τι, ex qua patet simul sciri quod referatur et id ad quod referatur,* b 15 *quod non convenit in secundas substantias.*

6 a 36 Quod categoria τοῦ πρός τι tertium locum occupat, quum 1 b 26 quartum teneat, difficultatem non habet. Sic regni genera 1285 b 20 alio ordine enumerat quam quo de iis egit 1285 a 14, 16, 30, b 4, et causas tyrannidis alio ordine recenset 1314 a 15 sqq. quam ib. vs. 28. De ipsa categoria τοῦ πρός τι v. 1096 a 21 τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἡ οὐσία πρότερον τῇ φύσει τοῦ πρός τι· παραφυάδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος. 1088 a 23 τὸ δὲ πρός τι πάντων ἥκιστα φύσις τις ἢ οὐσία τῶν κατηγοριῶν ἐστί, καὶ ὑστέρα τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ· καὶ πάθος τι τοῦ ποσοῦ τὸ πρός τι, ὥσπερ ἐλέχθη, ἀλλ' οὐχ ὕλη, εἴ τι ἕτερον. καὶ τῷ ὅλως κοινῷ πρός τι καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἴδεσιν. οὐθὲν γάρ ἐστιν οὔτε μέγα οὔτε μικρόν, οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον, οὐθ' ὅλως πρός τι, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν πολὺ ἢ ὀλίγον ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἢ πρός τι ἐστίν. σημεῖον δ' ὅτι ἥκιστα οὐσία τις καὶ ὄν τι τὸ πρός τι τὸ μόνον μὴ εἶναι γένεσιν αὐτοῦ μηδὲ φθορὰν μηδὲ κίνησιν

σον *ABCbefgakn*" legendum esse „ἴσα τε καὶ ἄνισα *du Marc.* 21 *Ambros. Q* 87".

... ἀνάγκη τι ἑκάστου ὕλην εἶναι τὸ δυνάμει τοιοῦτον ὥστε καὶ οὐσίας· τὸ δὲ πρός τι οὔτε δυνάμει οὐσία οὔτε ἐνεργείᾳ. 125 a 33 τῶν πρός τι λεγομένων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα οἷον ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ συμμετρία ... τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ, οἷον εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχή ... τὰ δ' ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. 200 b 29 τοῦ δὲ πρός τι τὸ μὲν καθ' ὑπεροχὴν λέγεται καὶ κατ' ἔλλειψιν, τὸ δὲ κατὰ τὸ ποιητικὸν καὶ παθητικόν, καὶ ὅλως κινητικόν τε καὶ κινητόν. 1021 a 27 τὰ μὲν οὖν κατ' ἀριθμὸν καὶ δύναμιν λεγόμενα πρός τι πάντα ἐστὶ πρός τι τῷ ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεσθαι αὐτὸ ὅ ἐστιν, ἀλλὰ μὴ τῷ ἄλλο πρὸς ἐκεῖνο· τὸ δὲ μετρητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν καὶ τὸ διανοητὸν τῷ ἄλλο πρὸς αὐτὸ λέγεσθαι πρός τι λέγονται: ad quam divisionem respicit 1056 b 35 διήρηται δ' ἡμῖν ἐν ἄλλοις ὅτι διχῶς λέγεται τὰ πρός τι, τὰ μὲν ὡς ἐναντία, τὰ δ' ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, τῷ λέγεσθαί τι ἄλλο πρὸς αὐτό. 1057 a 37 τῶν δὲ πρός τι ὅσα μὴ ἐναντία οὐκ ἔχει μεταξύ. αἴτιον δ' ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστίν.

6 a 37 ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως, quod explicatur b 8 sqq.

6 a 38 retinendum putavi *μεῖζον* ante *τινός*, quia a scribentibus ut supervacaneum omissum esse ubi non legitur probabile est: dicit enim hoc: „nam aliquo maius dicitur quod dicitur maius."

6 b 11 recepimus *ἔστι* cum edd. prioribus omnibus, quod non ferendum putavit Bkk., quamquam simili modo numerus mutatur vs. 13 sq. *εἰσὶ θέσεις — λέγεται*, cf. quae diximus ad 4 a 8.

6 b 22 Ammonius locum non integrum esse suspicatus est (schol. 62 b 45), quia aequale et inaequale non recte dicantur magis esse aequale et minus aequale. Argumentum satis leve; nam non verisimile est ab aliis adiecta esse exempla, quae rei parum apta sint: quis est enim qui de suo aliquid addat, quo Aristoteles fiat difficilior? Quare ipsa difficultas, quam invenit Ammonius, videtur ostendere haec verba non esse intrusa. Simplicius et Iamblichus habuerunt *ἀνισαίτερον* (schol. 62 b 23, 28, 32) neque alius lectionis mentionem faciunt: quare et hanc restituendam duximus e cod. *e* ut difficiliorem et in sequentibus recipienda esse putavimus quae idem codex praebet. Omissis igitur verbis *μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται* vs. 23 scripsimus *αὐτῶν τῶν πρός* (*τῶν* enim facile praeteriri poterat

propter *αὐτῶν* quod praecedit) et vs. 24 *τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον*, quam quidem lectionem etiam versio Boethiana exhibet. Sin autem verum est quod dedimus *ἀνισαίτερον*, Ammonii difficultas, de qua diximus, tollitur: videtur enim Aristoteles innuere, quod aequalitatis quidem non sint gradus, inaequalitas vero et augeri possit et minui. — Cur verba *τὰ πρός τι* vs. 24 non omiserit Bkk., non perspicio; mihi quidem videntur supposita esse.

6b39 *οἰκείως* idem exprimit quod *τὸ πρῶτον*: ala enim proxime et proprie non refertur ad avem, sed prius refertur ad alatum: nam avis alam non habet nisi quatenus alata est. De significatione vocis *πρῶτον* v. quae dicemus ad 66b20 et ad 71b21.

7a7 articulum ante *πλοίου* omisimus, quod in simili constructione factum videmus vs. 16 et 29.

7a12 verba *εἰ οὕτω πως* et vs. 13 *ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως* ostendunt vocem *πηδαλιωτὸν* non in usu fuisse, quamquam *ἀπήδαλον* non inusitatum erat Aristoteli, v. 710a8.

7a19 Scripsimus *λαμβάνοι* pro *λάβοι* propter *τιθείη* quod sequitur. Facillime, ait, invenientur quibus nova nomina danda sint, si quis investiget ea ad quae alia referantur iisque imponat nomina derivata ab iis ad quae prima et proxima referantur. Vs. 20 restituimus *ἃ* pro *αὐτὰ* ex edd. prioribus, quo articulus *τοῖς* vim pronominis demonstrativi nanciscitur; cf. 7b2, 1313b20 *ὅπως μήτε φυλακὴ τρέφηται καὶ πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ὄντες ἄσχολοι ὦσιν ἐπιβουλεύειν.* 317a23 *οἱ δὲ οἴονται ἀλλοίωσιν πᾶσαν εἶναι τὴν τοιαύτην μεταβολήν· τὸ δὲ διαφέρει.*

7a25 Ne ea ipsa quidem, quibus nomina indita sunt et quae ita comparata sunt, ut manifesto referantur ad alia, recte referuntur ad alia et haec ad ipsa, nisi haec nominentur iis nominibus quae illis quam maxime respondeant iisque proxima sint. Ab eo autem (vs. 31), ad quod proprie aliquid refertur, ita ut converti cum eo possit quod referatur ad ipsum et ut semper ad illud referatur, remota esse debent et seiuncta omnia, quae ad ipsam eius naturam non pertinent: si vero de eo (b1), ad quod aliquid non refertur proprie et proxime, seiunctis omnibus quae ad ipsam rei, ad quam referebatur altera, naturam non pertineant, nihil relinquatur praeter id ad quod referri dicebatur alterum, iam illud ad hoc non amplius poterit referri.

7b5 *δεσπότῃ αὐτῷ* dedimus pro *δεσπότην αὐτόν*: eodem enim modo habemus vs. 8 *τὸ πτερωτῷ εἶναι.*

7b7 et 14 Codicum auctoritatem cum Boethii auctoritate coniunctam secuti sumus.

7b23 „Scibile enim scientia prius naturaliter esse videtur" Boethius. Item collocata haec verba affert Simplicius (schol. 89a37). Idem habent edd. priores, quas et hic secuti sumus et vs. 30.

8a1, 2, 5, 7 et 9 quae recepimus confirmantur versione Boethiana: quare etiam 7b39 ex iisdem codicibus restituendum putavimus ἀνῄρηται: 8a9 autem verba ζῷον ἢ aliena manu addita esse satis apertum est.

8a6 ἔτι ἡ μὲν... Addit aliam rationem qua probet sublatis rebus quae sub sensum cadant tolli sensum, sensu sublato non tolli illas.

8a28 εἰ μὲν οὖν... Si recte definivimus τὰ πρός τι, ut sint ea quae, quum pronuntientur, ad alia utique referantur, nonnullae substantiae in numero τῶν πρός τι non haberi non poterunt: sin autem definitio ita corrigenda est, ut τὰ πρός τι sint ea quae non sint nisi quatenus referantur ad alia (qua definitione utitur 142a29, v. supra p. 266 et 146b3 παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία πρὸς ἕτερον), refelli poterit qui quasdam substantias in numero τῶν πρός τι ducendas esse putet (nam verba πρὸς ταῦτα significant τὴν ἀμφισβήτησιν quam commemoravit vs. 26): siquidem prior ista definitio conveniet quidem omnibus quae sunt πρός τι et praedicari de iis poterit, neque tamen naturam eorum ita exprimit, ut satisfactum sit iis, quae ad perfectam definitionem requirantur. Gumposch l. c. p. 59: „Man sieht, dafs die alte Definition auch bereits jene Identität des Relatums und des Bestehens des Seins in Affection ausspricht". Quis est, quaeso, qui hoc videat? Imo manifestum est quod in priori definitione non sermo est de ipsa re, sed de ratione qua praedicari debeat, per alteram vero ipsius rei natura exprimitur.

8a29 ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν. Similis est loquendi forma 1340b24 ἓν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστί. 642b6 τῇ μὲν οὐ ῥᾴδιον τῇ δ' ἀδύνατον. 1085a29 οὐ ῥᾴδιον λῦσαι, εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον, cf. 436b20. 877a13 εἴτε ἀδύνατον μὴ θερμῶν ὄντων ἀφροδισιάσαι εἴτε χαλεπόν. 185a30 εἰ δεῖ ἄτοπον λέγειν τὸ ἀδύνατον.

8a34 Se locum non intellexisse sermone patrio explicare voluit Buhle: dicit enim „Etwas kann in Beziehung auf ein anderes

relativ seyn, ohne dafs es darum selbst von dem andern praedicirt wird". De lectione notamus Bkkum dedisse ταὐτόν γέ ἐστι τῷ. Optimi codices habent τό, quod si verum est, ταὐτόν stare vix poterit. Nostra lectio et versione Boethiana commendatur et vetere intp. lat., ταὐτόν vero in quibusdam libris correctum videtur propterea, quod occurrit vs. 39. Eandem loquendi formulam habemus 41 a 30 sq. coll. 38 a 35.

8 a 35 ἐκ δὲ τούτων ... Si vera est altera definitio, ut τὰ πρός τι sint ea quae non consistant nisi in eo, ut referantur ad alia, patet eum qui sciat aliquid τῶν πρός τι etiam id scire debere ad quod illud referatur: natura enim utriusque ita quasi coaluit, ut alterum ab altero seiungi nequeat. 641 b 1 τῆς γὰρ αὐτῆς περὶ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ θεωρῆσαι, εἴπερ πρὸς ἄλληλα καὶ ἡ αὐτὴ θεωρία τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων, καθάπερ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ τῶν αἰσθητῶν.

8 a 37 φανερὸν μὲν ... Manifestum hoc est et ex ipsa re (ἐξ αὐτῶν, von selbst, v. ad 6 a 8, definitionem intelligit quam proposuit) et in rebus singularibus (b 3).

8 b 10 Qui pulchrius deteriore pulchrius esse dicit (ἀορίστως), is scientiam quidem non habet, sed opinionem incertam, quae non defixa est in una re, quacum comparetur quod pulchrius est, quamquam sine comparatione hoc cogitari nequit: nam si acceidit, ut nihil exsistat illa re deterius, quam quis pulchriorem dixit deteriore, ille certe nihil de ea scit. De ὑπολήψει dicemus ad 66 b 19. — Vs. 12 εἰ ἔτυχεν simili modo positum est atque 166 a 19 ἑκάτερον μὲν γάρ, εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει, τὸ ἐπίσταται καὶ τὰ γράμματα: idem enim significat quod ἴσως, σχεδόν, al. de quibus v. quae dicemus ad 32 a 16.

8 b 16 Scripsimus αἴ. Similia collegimus ad 67 a 35. Vs. 19 ad ἔστιν intell. ἀναγκαῖον.

8 b 22 Gumposch l. c. p. 60 hunc sensum in his deprehendere sibi visus est: „Vielleicht ist es anmafsend, wenn auch ein Neuling über dergleichen aburtheilt, aber spezielle Zweifel darüber sind nicht unnütz". Fortasse hoc verum, sed haud scio an Aristoteles nihil dicat nisi hoc. Non cunctanter haec diiudicare, ut nihil dubii relinquatur, difficile est, nisi quis ut penitus cognoscat saepius in ea inquirere longioremque disputationem instituere velit, at certe non inutile est praemonere quaedam de iis quae dubia sunt.

Cap. 8. Qualitatis prima species habitus est et affectio, quae quomodo differant exponitur, 9 a 14 altera facultates complectitur et quae his sunt contraria, 28 tertia eas quae in patiendo consistunt (36 faciunt enim ut sensus, sub quem cadant, patiatur aliquid, b 9 exceptis solis coloribus, qui inde gignuntur, quod res in qua insunt aliquid patitur. 19 Colores et qualitates esse possunt et πάθη, 33 item animi motus et qualitates et πάθη), 10 a 11 quarta figuram et formam. 27 Ab his igitur qualitatibus παρωνύμως vocantur quales. b 12 Qualitati, quamquam non omni, est aliquid contrarium. 17 Si e duobus contrariis alterum est quale, alterum quoque quale erit. 26 Gradum plerumque admittit qualitas. 11 a 15 Similia et dissimilia non dicuntur nisi quatenus sunt qualia; hoc enim proprium est qualitatis. 20 Difficultati occurrit, quae inde nascitur, quod habitus et affectio et in relatis et in qualitatibus numerentur.

8 b 25 De qualitate v. 1020 b 13 *σχεδὸν δὴ κατὰ δύο τρόπους λέγοιτ' ἂν τὸ ποιόν, καὶ τούτων ἕνα τὸν κυριώτατον· πρώτη μὲν γὰρ ποιότης ἡ τῆς οὐσίας διαφορά. ταύτης δέ τι καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότης μέρος· διαφορὰ γάρ τις οὐσιῶν, ἀλλ' ἢ οὐ κινουμένων ἢ οὐχ ᾗ κινούμενα. τὰ δὲ πάθη τῶν κινουμένων ᾗ κινούμενα, καὶ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραί. ἀρετὴ δὲ καὶ κακία τῶν παθημάτων μέρος τι*, cf. 226 a 27 — 29.

8 b 28 Dedimus *πολυχρονιώτερον* ex optimis libris. Comparativus huius vocabuli satis frequens est apud Aristotelem: v. 465 b 28, 584 b 20, 1296 a 14, 1299 a 7: sic 891 b 29 *ὀλιγοχρονιώτερον*. 940 a 7 *πολυκενώτερος*. 1321 b 25 *πολυανθρωπότερος*: occurrit tamen etiam *χρονιώτερος*, v. c. 1175 b 14.

8 b 35 De *διαθέσει* et *ἕξει* v. Biese I. p. 75 not. 1. 1022 b 1 *διάθεσις λέγεται τοῦ ἔχοντος μέρη τάξις, ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ δύναμιν ἢ κατ' εἶδος· θέσιν γὰρ δεῖ τινὰ εἶναι, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ ἡ διάθεσις. ἕξις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον οἷον ἐνέργειά τις τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου... ἄλλον δὲ τρόπον ἕξις λέγεται διάθεσις καθ' ἣν ἢ εὖ ἢ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον, καὶ ἢ καθ' αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο... ἔτι ἕξις λέγεται ἂν ᾖ μόριον διαθέσεως τοιαύτης.* Maxime *ἕξιν* appellari *διάθεσιν φύσει συνεστῶσαν* e nostro loco apparet. 872 a 6 *οἱ μὲν θερμοὶ ὄντες καὶ ξηροί, ἡ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς ἕξις τοιαύτη.* 1335 b 9 *πεπονημένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις μὴ βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον*

ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις. Quomodo ἕξις habeat ad ἐνέργειαν et δύναμιν exposuit Trendlbg. de an. p. 310 sqq., quid significet in Ethicis Ritter Gesch. der Phil. III. p. 331 not. 4 coll. p. 326 not. 2. Facile abesse posset 711 a 6 ἄχρηστος αὐτοῖς ἡ τῶν πτερύγων ἕξις, h. e. ἄχρηστοι αἱ πτέρυγες. Similia habuimus ad 2 a 11 p. 283.

9 a 4 Dedimus προσαγορεύσοι, quippe ex qua lectione reliquae natae videantur: equidem malim προσαγορεῦσαι. Vs. 9 recepimus quae et codicum auctoritate et loquendi usu Aristotelis commendantur: v. enim quae diximus ad 4 b 4. Vs. 12 καταταυτας, ut vs. 33, mendum esse verisimile est, v. quae dixit Zell. ad Ethic. Nicom. I, 1, 2 de usu demonstrativo pronominis indefiniti apud Aristotelem.

9 a 16, cf. 385 a 11 εἴπωμεν δὲ πρῶτον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ὅσα κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν λέγεται. ἔστι δὲ τάδε πηκτὸν ἄπηκτον, τηκτὸν ἄτηκτον, μαλακτὸν ἀμάλακτον, τεγκτὸν ἄτεγκτον, καμπτὸν ἄκαμπτον, κατακτὸν ἀκάτακτον, θραυστὸν ἄθραυστον, θλαστὸν ἄθλαστον, πλαστὸν ἄπλαστον, πιεστὸν ἀπίεστον, ἑλκτὸν ἄνελκτον, ἐλατὸν ἀνήλατον, σχιστὸν ἄσχιστον, τμητὸν ἄτμητον, γλίσχρον ψαθυρόν, πιλητὸν ἀπίλητον, καυστὸν ἄκαυστον, θυμιατὸν ἀθυμίατον.

9 a 17 ποιὸν ante λέγεται eodem iure omittitur atque in seqq. vs. 20, 21, 26 sq.; vs. 18 autem post φυσικὴν verba ἢ ἀδυναμίαν vel e vs. 16 vel e vs. 23 videntur suppleta esse ab iis qui Aristotelem emendando explicare quam in integrum restituere mallent: neque enim apte ista coniunguntur cum sequentibus (τοῦ ποιῆσαι ... πάσχειν); quae est enim quae dicitur ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, cuius ne exemplum quidem dedit? de morbo certe hoc accipi non potest: deinde quid est quod illi ἀδυναμίᾳ τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως opponitur? an ἡ ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι μόλις, de qua ne verbum quidem dicit? Quamquam enim recte dicitur δύναμις τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, qua facilitas agendi significatur (namque latet iam in voce δυνάμεως quod exprimitur addito ῥᾳδίως), tamen ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως sensum vix habet.

9 a 23 Dedimus μή, quod habuisse videntur Simplicius et Ammonius (schol. 71 b 45, 72 a 2).

9 a 28, cf. 1022 b 15 πάθος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ποιότης καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται ... ἕνα δὲ αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις

καὶ κινήσεις καὶ μάλιστα αἱ λυπηραὶ βλάβαι. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν πάθη λέγεται.

9a 32 Primum ostendit *ποιότητας* esse dicendas quas nominavit, deinde (vs. 36) *παθητικὰς ποιότητας* appellandas esse probat. *παθητικαὶ* autem dicuntur, ait, non quia ea patiantur aliquid in quibus insint, sed quia sensus illis affecti aliquid patiuntur.

9b 5 *τῷ δὲ* — exspectabas *ἀλλὰ τῷ*. Similia sunt 409 b 28 *οὐκ ἔστι δὲ μόνα ταῦτα, πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα... τὰ ἐκ τούτων*. 1006 b 3 *εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπος ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ*. 749 b 7, quem locum adscribemus ad 17 b 1; ib. 10 *τὰ μὲν γαμψώνυχα οὔτ' ὀχευτικά ἐστιν οὔτε πολύγονα, τὰ δὲ βαρέα καὶ τῶν πτητικῶν, ὅσων τὰ σώματα ὀγκώδη* (intell. *ἔστιν ὀχευτικά*). In ultimo exemplo *δὲ* excusatur praecedente *μέν*, quamquam dicit 1321 b 28 *περὶ τῶν αὐτῶν μὲν γὰρ* (*ἐστὶν αὕτη ἡ ἀρχή*), *ἀλλὰ περὶ τὴν χώραν ἐστί*... Saepius etiam ponitur *ἀλλὰ* ubi *δὲ* magis convenire videtur: 752 a 31 *τὸ γινόμενον ὄστρακον τὸ πρῶτον μαλακὸς ὑμήν ἐστιν, ἀλλὰ τελεωθέντος γίνεται σκληρὸν καὶ κραῦρον*. 755 b 19 *εἴπερ ἦν θῆλυ τὸ γένος πᾶν, ἀλλ' ἄτεκνοί τινες αὐτῶν*. 992 a 21 *τούτῳ μὲν οὖν τῷ γένει καὶ διεμάχετο Πλάτων ὡς ὄντι γεωμετρικῷ δόγματι, ἀλλ' ἐκάλει ἀρχὴν γραμμῆς*. 675 a 20 *διὰ τὸ ἐνδεεστέρως* (in quo negatio latet ad quam refertur *ἀλλὰ* quod sequitur) *ἔχειν τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἐργασίαν, ἀλλ' ἄπεπτα διαχωρεῖν*. 697 a 23 *ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὸ αὐτὸ ἀναπνεῖν καὶ βράγχια ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄφεσιν τοῦ ὕδατος ἔχουσι τὸν αὐλόν*. 695 a 1 *ἰσχίον δ' ἔχουσι μὲν οἱ ὄρνιθες πάντες, ἣ οὐκ ἂν δόξαιεν ἔχειν, ἀλλὰ δύο μηροὺς διὰ τὸ τοῦ ἰσχίου μῆκος*.

9b 15 Biese I. p. 76 non satis clare de hoc loco disseruit. Commate transposito omnia perspicua sunt. Dicit enim hoc. Colores mutantur prouti res, quae iis praeditae sunt, variis modis afficiuntur: quare verisimile est, ut, si quis natura affectus sit certo modo, is secundum naturae leges quasdam (*ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων*) etiam habeat similem colorem — eundem scilicet atque is, qui semel ita afficitur, ut ipsa affectio colorem quendam gignat. Colligit igitur Aristoteles colores qui maneant naturales causas habere manentes, quia qui non maneant naturales causas habeant non manentes: nam eadem causa, ait, quae semel rubrum colorem erubescentis subito genuit, eadem, si corpus ita constitutum est, ut haec causa maneat, etiam efficiet, ut color maneat: quare (vs. 19) quae-

propter *αὐτῶν* quod praecedit) et vs. 24 *τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον*, quam quidem lectionem etiam versio Boethiana exhibet. Sin autem verum est quod dedimus *ἀνισαίτερον*, Ammonii difficultas, de qua diximus, tollitur: videtur enim Aristoteles innuere, quod aequalitatis quidem non sint gradus, inaequalitas vero et augeri possit et minui. — Cur verba *τὰ πρός τι* vs. 24 non omiserit Bkk., non perspicio; mihi quidem videntur supposita esse.

6b39 *οἰκείως* idem exprimit quod *τὸ πρῶτον*: ala enim proxime et proprie non refertur ad avem, sed prius refertur ad alatum: nam avis alam non habet nisi quatenus alata est. De significatione vocis *πρῶτον* v. quae dicemus ad 66b20 et ad 71b21.

7a7 articulum ante *πλοίου* omisimus, quod in simili constructione factum videmus vs. 16 et 29.

7a12 verba *εἰ οὕτω πως* et vs. 13 *ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως* ostendunt vocem *πηδαλιωτὸν* non in usu fuisse, quamquam *ἀπήδαλον* non inusitatum erat Aristoteli, v. 710a8.

7a19 Scripsimus *λαμβάνοι* pro *λάβοι* propter *τιθείη* quod sequitur. Facillime, ait, invenientur quibus nova nomina danda sint, si quis investiget ea ad quae alia referantur iisque imponat nomina derivata ab iis ad quae prima et proxima referantur. Vs. 20 restituimus *ἃ* pro *αὐτὰ* ex edd. prioribus, quo articulus *τοῖς* vim pronominis demonstrativi nanciscitur; cf. 7b2, 1313b20 *ὅπως μήτε φυλακὴ τρέφηται καὶ πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ὄντες ἄσχολοι ὦσιν ἐπιβουλεύειν*. 317a23 *οἱ δὲ οἴονται ἀλλοίωσιν πᾶσαν εἶναι τὴν τοιαύτην μεταβολήν· τὸ δὲ διαφέρει*.

7a25 Ne ea ipsa quidem, quibus nomina indita sunt et quae ita comparata sunt, ut manifesto referantur ad alia, recte referuntur ad alia et haec ad ipsa, nisi haec nominentur iis nominibus quae illis quam maxime respondeant iisque proxima sint. Ab eo autem (vs. 31), ad quod proprie aliquid refertur, ita ut converti cum eo possit quod referatur ad ipsum et ut semper ad illud referatur, remota esse debent et seiuncta omnia, quae ad ipsam eius naturam non pertinent: si vero de eo (b1), ad quod aliquid non refertur proprie et proxime, seiunctis omnibus quae ad ipsam rei, ad quam referebatur altera, naturam non pertineant, nihil relinquatur praeter id ad quod referri dicebatur alterum, iam illud ad hoc non amplius poterit referri.

7b5 *δεσπότῃ αὐτῷ* dedimus pro *δεσπότην αὐτόν*: eodem enim modo habemus vs. 8 *τὸ πτερωτῷ εἶναι*.

7b7 et 14 Codicum auctoritatem cum Boethii auctoritate coniunctam secuti sumus.

7b23 „Scibile enim scientia prius naturaliter esse videtur" Boethius. Item collocata haec verba affert Simplicius (schol. 89a37). Idem habent edd. priores, quas et hic secuti sumus et vs. 30.

8a1, 2, 5, 7 et 9 quae recepimus confirmantur versione Boethiana: quare etiam 7b39 ex iisdem codicibus restituendum putavimus *ἀνῄρηται*: 8a9 autem verba *ζῷον ἤ* aliena manu addita esse satis apertum est.

8a6 *ἔτι ἡ μὲν*... Addit aliam rationem qua probet sublatis rebus quae sub sensum cadant tolli sensum, sensu sublato non tolli illas.

8a28 *εἰ μὲν οὖν*... Si recte definivimus *τὰ πρός τι*, ut sint ea quae, quum pronuntientur, ad alia utique referantur, nonnullae substantiae in numero *τῶν πρός τι* non haberi non poterunt: sin autem definitio ita corrigenda est, ut *τὰ πρός τι* sint ea quae non sint nisi quatenus referantur ad alia (qua definitione utitur 142a29, v. supra p. 266 et 146b3 *παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία πρὸς ἕτερον*), refelli poterit qui quasdam substantias in numero *τῶν πρός τι* ducendas esse putet (nam verba *πρὸς ταῦτα* significant *τὴν ἀμφισβήτησιν* quam commemoravit vs. 26): siquidem prior ista definitio conveniet quidem omnibus quae sunt *πρός τι* et praedicari de iis poterit, neque tamen naturam eorum ita exprimit, ut satisfactum sit iis, quae ad perfectam definitionem requirantur. Gumposch l. c. p. 59: „Man sieht, dafs die alte Definition auch bereits jene Identität des Relatums und des Bestehens des Seins in Affection ausspricht". Quis est, quaeso, qui hoc videat? Imo manifestum est quod in priori definitione non sermo est de ipsa re, sed de ratione qua praedicari debeat, per alteram vero ipsius rei natura exprimitur.

8a29 *ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν*. Similis est loquendi forma 1340b24 *ἓν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστί*. 642b6 *τῇ μὲν οὐ ῥᾴδιον τῇ δ' ἀδύνατον*. 1085a29 *οὐ ῥᾴδιον λῦσαι, εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον*, cf. 436b20. 877a13 *εἴτε ἀδύνατον μὴ θερμῶν ὄντων ἀφροδισιάσαι εἴτε χαλεπόν*. 185a30 *εἰ δεῖ ἄτοπον λέγειν τὸ ἀδύνατον*.

8a34 Se locum non intellexisse sermone patrio explicare voluit Buhle: dicit enim „Etwas kann in Beziehung auf ein anderes

relativ seyn, ohne dafs es darum selbst von dem andern praedicirt wird". De lectione notamus Bkkum dedisse ταὐτόν γέ ἐστι τῷ. Optimi codices habent τό, quod si verum est, ταὐτόν stare vix poterit. Nostra lectio et versione Boethiana commendatur et vetere intp. lat., ταὐτόν vero in quibusdam libris correctum videtur propterea, quod occurrit vs. 39. Eandem loquendi formulam habemus 41 a 30 sq. coll. 38 a 35.

8 a 35 ἐκ δὲ τούτων ... Si vera est altera definitio, ut τὰ πρός τι sint ea quae non consistant nisi in eo, ut referantur ad alia, patet eum qui sciat aliquid τῶν πρός τι etiam id scire debere ad quod illud referatur: natura enim utriusque ita quasi coaluit, ut alterum ab altero seiungi nequeat. 641 b 1 τῆς γὰρ αὐτῆς περὶ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ θεωρῆσαι, εἴπερ πρὸς ἄλληλα καὶ ἡ αὐτὴ θεωρία τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων, καθάπερ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ τῶν αἰσθητῶν.

8 a 37 φανερὸν μὲν ... Manifestum hoc est et ex ipsa re (ἐξ αὐτῶν, von selbst, v. ad 6 a 8, definitionem intelligit quam proposuit) et in rebus singularibus (b 3).

8 b 10 Qui pulchrius deteriore pulchrius esse dicit (ἀορίστως), is scientiam quidem non habet, sed opinionem incertam, quae non defixa est in una re, quacum comparetur quod pulchrius est, quamquam sine comparatione hoc cogitari nequit: nam si accidit, ut nihil exsistat illa re deterius, quam quis pulchriorem dixit deteriore, ille certe nihil de ea scit. De ὑπολήψει dicemus ad 66 b 19. — Vs. 12 εἰ ἔτυχεν simili modo positum est atque 166 a 19 ἑκάτερον μὲν γάρ, εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει, τὸ ἐπίσταται καὶ τὰ γράμματα: idem enim significat quod ἴσως, σχεδόν, al. de quibus v. quae dicemus ad 32 a 16.

8 b 16 Scripsimus αἵ. Similia collegimus ad 67 a 35. Vs. 19 ad ἔστιν intell. ἀναγκαῖον.

8 b 22 Gumposch l. c. p. 60 hunc sensum in his deprehendere sibi visus est: „Vielleicht ist es anmafsend, wenn auch ein Neuling über dergleichen aburtheilt, aber spezielle Zweifel darüber sind nicht unnütz". Fortasse hoc verum, sed haud scio an Aristoteles nihil dicat nisi hoc. Non cunctanter haec diiudicare, ut nihil dubii relinquatur, difficile est, nisi quis ut penitus cognoscat saepius in ea inquirere longioremque disputationem instituere velit, at certe non inutile est praemonere quaedam de iis quae dubia sunt.

Cap. 8. Qualitatis prima species habitus est et affectio, quae quomodo differant exponitur, 9 a 14 *altera facultates complectitur et quae his sunt contraria,* 28 *tertia eas quae in patiendo consistunt* (36 *faciunt enim ut sensus, sub quem cadant, patiatur aliquid,* b 9 *exceptis solis coloribus, qui inde gignuntur, quod res in qua insunt aliquid patitur.* 19 *Colores et qualitates esse possunt et πάϑη,* 33 *item animi motus et qualitates et πάϑη),* 10 a 11 *quarta figuram et formam.* 27 *Ab his igitur qualitatibus παρωνύμως vocantur quales.* b 12 *Qualitati, quamquam non omni, est aliquid contrarium.* 17 *Si e duobus contrariis alterum est quale, alterum quoque quale erit.* 26 *Gradum plerumque admittit qualitas.* 11 a 15 *Similia et dissimilia non dicuntur nisi quatenus sunt qualia; hoc enim proprium est qualitatis.* 20 *Difficultati occurrit, quae inde nascitur, quod habitus et affectio et in relatis et in qualitatibus numerentur.*

8 b 25 De qualitate v. 1020 b 13 σχεδὸν δὴ κατὰ δύο τρόπους λέγοιτ' ἂν τὸ ποιόν, καὶ τούτων ἕνα τὸν κυριώτατον· πρώτη μὲν γὰρ ποιότης ἡ τῆς οὐσίας διαφορά. ταύτης δέ τι καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότης μέρος· διαφορὰ γάρ τις οὐσιῶν, ἀλλ' ἢ οὐ κινουμένων ἢ οὐχ ᾗ κινούμενα. τὰ δὲ πάϑη τῶν κινουμένων ᾗ κινούμενα, καὶ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραί. ἀρετὴ δὲ καὶ κακία τῶν παϑημάτων μέρος τι, cf. 226 a 27 — 29.

8 b 28 Dedimus πολυχρονιώτερον ex optimis libris. Comparativus huius vocabuli satis frequens est apud Aristotelem: v. 465 b 28, 584 b 20, 1296 a 14, 1299 a 7: sic 891 b 29 ὀλιγοχρονιώτερον. 940 a 7 πολυκενώτερος. 1321 b 25 πολυανϑρωπότερος: occurrit tamen etiam χρονιώτερος, v. c. 1175 b 14.

8 b 35 De διαϑέσει et ἕξει v. Biese I. p. 75 not. 1. 1022 b 1 διάϑεσις λέγεται τοῦ ἔχοντος μέρη τάξις, ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ δύναμιν ἢ κατ' εἶδος· ϑέσιν γὰρ δεῖ τινὰ εἶναι, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ ἡ διάϑεσις. ἕξις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον οἷον ἐνέργειά τις τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου... ἄλλον δὲ τρόπον ἕξις λέγεται διάϑεσις καϑ' ἣν ἢ εὖ ἢ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον, καὶ ἢ καϑ' αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο... ἔτι ἕξις λέγεται ἂν ᾖ μόριον διαϑέσεως τοιαύτης. Maxime ἕξιν appellari διάϑεσιν φύσει συνεστῶσαν e nostro loco apparet. 872 a 6 οἱ μὲν ϑερμοὶ ὄντες καὶ ξηροί, ἡ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς ἕξις τοιαύτη. 1335 b 9 πεπονημένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις μὴ βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον

ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις. Quomodo ἕξις habeat ad ἐνέργειαν et δύναμιν exposuit Trendlbg. de an. p. 310 sqq., quid significet in Ethicis Ritter Gesch. der Phil. III. p. 331 not. 4 coll. p. 326 not. 2. Facile abesse posset 711a6 ἄχρηστος αὐτοῖς ἡ τῶν πτερύγων ἕξις, h. e. ἄχρηστοι αἱ πτέρυγες. Similia habuimus ad 2a11 p. 283.

9a4 Dedimus προσαγορεύσοι, quippe ex qua lectione reliquae natae videantur: equidem malim προσαγορεῦσαι. Vs. 9 recepimus quae et codicum auctoritate et loquendi usu Aristotelis commendantur: v. enim quae diximus ad 4b4. Vs. 12 κατατανυτας, ut vs. 33, mendum esse verisimile est, v. quae dixit Zell. ad Ethic. Nicom. I, 1, 2 de usu demonstrativo pronominis indefiniti apud Aristotelem.

9a16, cf. 385a11 εἴπωμεν δὲ πρῶτον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ὅσα κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν λέγεται. ἔστι δὲ τάδε πηκτὸν ἄπηκτον, τηκτὸν ἄτηκτον, μαλακτὸν ἀμάλακτον, τεγκτὸν ἄτεγκτον, καμπτὸν ἄκαμπτον, κατακτὸν ἀκάτακτον, θραυστὸν ἄθραυστον, θλαστὸν ἄθλαστον, πλαστὸν ἄπλαστον, πιεστὸν ἀπίεστον, ἑλκτὸν ἄνελκτον, ἐλατὸν ἀνήλατον, σχιστὸν ἄσχιστον, τμητὸν ἄτμητον, γλίσχρον ψαθυρόν, πιλητὸν ἀπίλητον, καυστὸν ἄκαυστον, θυμιατὸν ἀθυμίατον.

9a17 ποιὸν ante λέγεται eodem iure omittitur atque in seqq. vs. 20, 21, 26 sq.; vs. 18 autem post φυσικὴν verba ἢ ἀδυναμίαν vel e vs. 16 vel e vs. 23 videntur suppleta esse ab iis qui Aristotelem emendando explicare quam in integrum restituere mallent: neque enim apte ista coniunguntur cum sequentibus (τοῦ ποιῆσαι ... πάσχειν); quae est enim quae dicitur ἀ δ υ ν α μ ί α τοῦ ποιῆσαί τι ῥ α δ ί ω ς, cuius ne exemplum quidem dedit? de morbo certe hoc accipi non potest: deinde quid est quod illi ἀδυναμίᾳ τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως opponitur? an ἡ ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι μόλις, de qua ne verbum quidem dicit? Quamquam enim recte dicitur δύναμις τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, qua facilitas agendi significatur (namque latet iam in voce δυνάμεως quod exprimitur addito ῥᾳδίως), tamen ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως sensum vix habet.

9a23 Dedimus μή, quod habuisse videntur Simplicius et Ammonius (schol. 71b45, 72a2).

9a28, cf. 1022b15 πάθος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ποιότης καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται ... ἕνα δὲ αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις

καὶ κινήσεις καὶ μάλιστα αἱ λυπηραὶ βλάβαι. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν πάθη λέγεται.

9a32 Primum ostendit ποιότητας esse dicendas quas nominavit, deinde (vs. 36) παθητικὰς ποιότητας appellandas esse probat. παθητικαὶ autem dicuntur, ait, non quia ea patiantur aliquid in quibus insint, sed quia sensus illis affecti aliquid patiuntur.

9b5 τῷ δὲ — exspectabas ἀλλὰ τῷ. Similia sunt 409b28 οὐκ ἔστι δὲ μόνα ταῦτα, πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα...τὰ ἐκ τούτων. 1006b3 εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπος ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ. 749b7, quem locum adscribemus ad 17b1; ib. 10 τὰ μὲν γαμψώνυχα οὔτ' ὀχευτικά ἐστιν οὔτε πολυγόνα, τὰ δὲ βαρέα καὶ τῶν πτητικῶν, ὅσων τὰ σώματα ὀγκώδη (intell. ἔστιν ὀχευτικά). In ultimo exemplo δὲ excusatur praecedente μέν, quamquam dicit 1321b28 περὶ τῶν αὐτῶν μὲν γὰρ (ἐστὶν αὕτη ἡ ἀρχή), ἀ λ λ ὰ περὶ τὴν χώραν ἐστί... Saepius etiam ponitur ἀλλὰ ubi δὲ magis convenire videtur: 752a31 τὸ γινόμενον ὄστρακον τὸ πρῶτον μαλακὸς ὑμήν ἐστιν, ἀλλὰ τελεωθέντος γίνεται σκληρὸν καὶ κραῦρον. 755b19 εἴπερ ἦν θῆλυ τὸ γένος πᾶν, ἀλλ' ἄτεκνοί τινες αὐτῶν. 992a21 τούτῳ μὲν οὖν τῷ γένει καὶ διεμάχετο Πλάτων ὡς ὄντι γεωμετρικῷ δόγματι, ἀλλ' ἐκάλει ἀρχὴν γραμμῆς. 675a20 διὰ τὸ ἐνδεεστέρως (in quo negatio latet ad quam refertur ἀλλὰ quod sequitur) ἔχειν τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἐργασίαν, ἀλλ' ἄπεπτα διαχωρεῖν. 697a23 ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὸ αὐτὸ ἀναπνεῖν καὶ βράγχια ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄφεσιν τοῦ ὕδατος ἔχουσι τὸν αὐλόν. 695a1 ἰσχίον δ' ἔχουσι μὲν οἱ ὄρνιθες πάντες, ᾗ οὐκ ἂν δόξαιεν ἔχειν, ἀλλὰ δύο μηροὺς διὰ τὸ τοῦ ἰσχίου μῆκος.

9b15 Biese I. p. 76 non satis clare de hoc loco disseruit. Commate transposito omnia perspicua sunt. Dicit enim hoc. Colores mutantur prouti res, quae iis praeditae sunt, variis modis afficiuntur: quare verisimile est, ut, si quis n a t u r a affectus sit certo modo, is secundum n a t u r a e leges quasdam (ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων) etiam habeat similem colorem — eundem scilicet atque is, qui semel ita afficitur, ut ipsa affectio colorem quendam gignat. Colligit igitur Aristoteles colores qui maneant naturales causas habere manentes, quia qui non maneant naturales causas habeant non manentes: nam eadem causa, ait, quae semel rubrum colorem erubescentis subito genuit, eadem, si corpus ita constitutum est, ut haec causa maneat, etiam efficiet, ut color maneat: quare (vs. 19) quae-

cunque nascuntur e causis permanentibus, ea in qualitatibus numeranda sunt, e. g. colores dicendi sunt qualitates, si causas habent nobis innatas et stabiles, et si (vs. 24) originem habuerunt a morbo vel simili quodam malo, quod naturam nostram ita mutavit, ut mutatio permaneat; quorum vero colorum (v. 28) causae facile pereunt, ii dicuntur *πάϑη*.

9b21 *παϑητικαὶ* ante *ποιότητες* omisimus, quod explicandi causa additum videtur, item *ποιότητες δὲ οὔ* v. 29 post *λέγεται*: negligentia enim, qua scripsit *κατὰ ταύτας* vs. 30, quamquam non praecesserit *ποιότητες*, ad quas pronomen *ταύτας* referatur, optime convenire videtur stilo Aristotelis memori eorum quae scripsit vs. 27 (*κατὰ ταύτας*).

9b35 Recepimus *ὅσα τε γάρ*, quamquam non sequitur *καὶ* quod respondeat particulae *τε* quae praecessit, sed iam obversabantur Aristotelis animo quae dicturus erat 10a2: *ποιότητες* dicuntur et quae nobiscum nascuntur et quibus postea ita afficimur, ut iis liberari non possimus: quare particulam *τε* non solum ferendam putavimus, sed etiam probandam. Delevimus autem *δυσκινήτων* post *παϑῶν*, quippe quod explicationis gratia adiectum sit: nam ex Aristotelis sententia iis quae nobis innata sunt liberari omnino non possumus: quare *δυσκινήτων* ne ferri quidem potest, nisi quis dicere velit *τὸ ἀκίνητον* hoc loco vocari *δυσκίνητον*.

10a14 *τὸ γὰρ* dedit Bkk., quod mihi quidem ab Aristotelis stilo omnino videtur alienum esse: nam non *τὸ εἶναι τρίγωνον λέγεται ποιόν τι*, sed *τὸ τρίγωνον*: quare aut omittendum erat *εἶναι* aut *ποιόν τι* mutandum in *ποιότης* aut *τὸ* in *τῷ*, quod quum nonnulli codices praebeant, praetulimus: nemo erit enim, opinor, qui verba iungenda putet in hunc modum: *τὸ τρίγωνον λέγεται ποιόν τι εἶναι*, quod (quamquam ferri posset) huic loco non convenire ipsa docet verbi *εἶναι* collocatio. Quod vs. 14 mutavimus id etiam vs. 15 corrigendum fuisse patet.

10a26 *τοσοῦτοι* restituimus, quod est in plurimis edd. prioribus et in versione Boethiana.

10b10 Dedimus lectionem difficiliorem *παρωνύμως τὰ* pro *τὰ παρωνύμως* quod ex correctione ortum videtur: opponuntur enim *παρωνύμως* et *ὁπωσοῦν ἄλλως*, verba *τὰ ἀπὸ... λεγόμενα* autem addita sunt, ut explicetur quae dicantur *παρωνύμως*. Similem in articulo ponendo negligentiam, vel ut ita dicam asperitatem habuimus 4b21, cf. 189b23 *ἅμα δὲ καὶ ἀδύ-*

νατον πλείους εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτας. Vs. 16 scripsimus τοιοῦτον quod eodem modo positum fuit vs. 9.

10 b 23 γὰρ ante τὸ ποσὸν omisimus optt. codd. et Boethium secuti.

10 b 27 Et alia qualitas cum alia comparata gradum admittit et una eademque per se spectata (καὶ αὐτὸ δὲ vs. 28) augeri potest et minui.

11 a 10 ῥηθήσεται intell. τρίγωνον ἢ κύκλος.

11 a 20 οὐ δεῖ ταράττεσθαι intell. τῷ δοκεῖν τὸ αὐτὸ πρός τι λέγεσθαι καὶ ποιόν: in utroque enim numeravit ἕξιν et διάθεσιν, v. 8 b 27 et 6 b 2. Verbum ταράττειν eandem vim habet 3 a 29 μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς, cf. 261 b 15 οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι ὅτι τὸ αὐτὸ πλείοσιν ἔσται ἐναντίον. 174 a 20 ταραττόμενοι γὰρ ἧττον δύνανται φυλάττεσθαι πάντες. 185 b 25 ἐθορυβοῦντο δὲ καὶ οἱ ὕστεροι. De coel. 293 b 9 οὐθὲν αὐτοὺς δεῖ θορυβεῖσθαι περὶ τὸ πᾶν.

11 a 29 Singulae ἕξεις et διαθέσεις non sunt τῶν πρός τι, nisi quatenus eorum genus de iis praedicatur, scientia de grammatica et quae his similia sunt.

11 a 37 οὐδὲν ἄτοπον ... 126 b 7 ἔνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν γένος θεῖναι. 124 b 15 ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ γένος πρός τι ... εἰ δὲ τὸ γένος τῶν πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος ... ἢ οὐδὲ τὸ πρότερον ῥηθὲν ἀληθὲς ἂν δόξειεν. ἡ γὰρ ἀρετὴ ὅπερ καλὸν καὶ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ τῶν πρός τι, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν οὐ τῶν πρός τι ἀλλὰ ποιά, cum quibus cf. 1096 a 29 οὐ γὰρ ἂν ἐλέγετ' ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις (τὸ ἀγαθόν), ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ.

Cap. 9. Facere et pati et contrarium aliquid habent et gradum admittunt. 8 Reliquae categoriae recensentur, Iacere, Quando, Ubi et Habere.

11 b 8 εἴρηται. Respicit ad 6 b 11 sqq.

Cap. 10. Oppositorum quattuor sunt genera. 24 Quae opposita sunt ut τὰ πρός τι necessario ad se invicem referuntur: 33 non ita quae contraria sunt, quorum alia medium aliquid habent inter se, alia non habent. 12 a 26 *Habitus (ἕξις) et privatio non dicuntur nisi relata ad eandem rem (τὸ δεκτικόν) quae suscipere potest utrumque. 35 Praeditum esse et privatum aliqua re differunt ab ipso habitu et privatione, b 1 quamquam sibi opponuntur ut habitus et privatio.*

12b6 *Quod affirmatur vel negatur differt ab ipsa affirmatione et negatione, quamquam alterum alteri opponitur ut affirmatio negationi.* 16 *Habitus et privatio alio modo sibi opponuntur atque ea quae ad se invicem referuntur,* 26 *neque opponuntur ut contraria.* 13a37 *Affirmationi et negationi proprium est, quod altera utique vera est, altera falsa.*

11b16 Simplicius (schol. 81a36 sq., b 16) habet *ἀντιτίθεσθαι* pro *ἀντικεῖσθαι*, quod omnibus codd. invitis mutare non ausi sumus. De oppositis v. 1018a20 *ἀντικείμενα λέγεται ἀντίφασις καὶ τἀναντία καὶ τὰ πρός τι καὶ στέρησις καὶ ἕξις καὶ ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ ἔσχατα οἷον αἱ γενέσεις καὶ φθοραί· καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα παρεῖναι τῷ ἀμφοῖν δεκτικῷ, ταῦτα ἀντικεῖσθαι λέγεται ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστίν.* Quae ultimo loco nominavit non duo sunt oppositorum genera a quattuor generibus, quae antea commemoravit, diversa, sed signa sunt vel notae, ex quibus cognosci possint quae sint opposita. Cic. Top. c. 11 §. 47 „Contrariorum autem genera sunt plura. Unum eorum quae in eodem genere plurimum differunt ... appellantur diversa (adversa? sic certe eadem vocat in seqq.). Sunt enim alia contraria quae privantia licet appellemus latine ... alia quoque sunt contrariorum genera, velut ea quae cum aliquo conferuntur: ut duplum simplum, multa pauca ... Sunt etiam illa valde contraria quae appellantur negantia". Ad eandem contrariorum divisionem Aristoteles respicit 1055a38 et 1054a24. Alio sensu dicuntur *ἀντικείμενα* quae sensibus subiecta sunt, *τὰ ὑποκείμενα τῇ αἰσθήσει*: 415a20 ad quem locum v. Trdlbg. de an. p. 351 sq. — Ubi *ἀντικείμενα* commemorat certam eorum speciem in mente habere solet: sic 402b15 *τὰ πρός τι*, v. Trdlbg. de an. p. 202. 411a5 *ἱκανὸν γὰρ θάτερον μέρος τῆς ἐναντιώσεως ἑαυτό τε κρίνειν καὶ τὸ ἀντικείμενον*, intell. *τὸ ἐναντίον*: quare etiam 362a15 *τὴν ἀντικειμένην ὥραν* idem significat quod dicit 364a33 *τὰς ὥρας τὰς ἐναντίας*. De coel. 284b22 *τὸ πρόσθεν καὶ τὸ ἀντικείμενον* (*τὸ ἐναντίον* intell.). Deinde etiam *τὰ κατ' ἀντίφασιν ἀντικείμενα* nude vocantur *ἀντικείμενα*: 240a28 *ἔσται μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἐν θατέρῳ τῶν ἀντικειμένων*: quare *τὸ ἀντικεῖσθαι* opponitur *τῷ ἐναντίον εἶναι*: 36b39 *καὶ αἱ ἐναντίαι* (*προτάσεις*) *καὶ αἱ ἀντικείμεναι.* 59a9 *λέγω δ' ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, ἐναντίως δὲ τὸ παντὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν*

Aliis locis distinguit ut 227 a 8 *τὰ δ' ἀντικείμενα τά τε ἐναντία καὶ τὰ κατὰ ἀντίφασιν*: quare 63 b 24 iis propositionibus quas *ἀντικειμένας* vocat continentur etiam *αἱ ἐναντίαι*, quas vs. 28 illis opponit: nam vs. 30 *ἀντικειμένας* intelligit *τὰς κατ' ἀντίφασιν*.

11 b 34 *τὰ ἐναντία.* 226 b 32 *ἐναντίον δὲ κατὰ τόπον* (ab hoc enim etiam reliqua *ἐναντία* dicta esse tradidit 6 a 16) *τὸ κατ' εὐθεῖαν ἀπέχον πλεῖστον.* 363 a 30 *ὑποκείσθω δὲ πρῶτον ἐναντία κατὰ τόπον εἶναι τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα κατὰ τόπον, ὥσπερ κατ' εἶδος ἐναντία τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα κατ' εἶδος. πλεῖστον δ' ἀπέχει κατὰ τόπον τὰ κείμενα πρὸς ἄλληλα κατὰ διάμετρον.* Hoc sensu igitur etiam comparativo uti potest: 855 a 24 *καὶ ὅσῳ ἂν ἀμβλυτέρα ἡ γωνία ᾖ, ἐναντιώτεραι αἱ φοραὶ γίνονται· εὐθυτέρα γὰρ ἡ γραμμὴ γίνεται*: nam *τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα* latius patent quam *τὰ ἐναντία*: quare dicit 1055 a 9 *τὸ δὲ τῶν ἐσχάτων διάστημα μέγιστον, ὥστε καὶ τὸ τῶν ἐναντίων.* 1018 a 25 *ἐναντία λέγεται τά τε μὴ δυνατὰ ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν διαφερόντων κατὰ τὸ γένος, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει* (quibus adiicit 1055 a 25 *τῶν τε γὰρ γένει διαφερόντων οὐκ ἔστιν ἐξωτέρω λαβεῖν καὶ τῶν εἴδει*), *καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν ταὐτῷ δεκτικῷ* (causam addit 1055 a 30 *ἡ γὰρ ὕλη ἡ αὐτὴ τοῖς ἐναντίοις*), *καὶ τὰ πλεῖστον διαφέρουτα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν* (1055 a 32 *καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη περὶ ἓν γένος ἡ μία, ἐν οἷς ἡ τελεία διαφορὰ μεγίστη*) *καὶ ὧν ἡ διαφορὰ μεγίστη ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος.* 1011 b 16 *ἐπεὶ δ' ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύεσθαι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι οὐδὲ τἀναντία ἅμα ὑπάρχειν ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ*: nam affirmatio et negatio, quia altera alteram utique excludit, latius patent quam contraria. Aliis locis, sicut 66 b 10 *ὥστ' εἰ τὸ κείμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον* et 67 a 5, *τὸ ἐναντίον* nihil significat nisi id quod repugnat ei quod positum est, sive *κατ' ἀντίφασιν* opponitur, sive contrarium est. 894 a 22 *ἐναντίως δ' οἱ ταῦροι καὶ οἱ κριοὶ τὰ κέρατα ἴσχουσι, διότι καὶ τὰ θήλεα ἐναντίως αὐτῶν ἔχει.* — *ἐναντίος συλλογισμὸς τῷ πράγματι* (64 b 16 ubi *τῷ πράγματι* facile intelligitur e vs. 9) dicitur is, quo concluditur quod veritati repugnat, sive *κατ' ἀντίφασιν* est oppositum sive quod proprie dicitur *ἐναντίον.* — Propositiones autem quae ab interpretibus vocantur *ὑπεναντίαι*

(subcontrariae), quas Aristoteles significat 17 b 29 ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, eas ἐναντίας appellat 59 b 10, 60 a 5, 61 b 17, quamquam easdem non proprie dici ἐναντίας docet 63 b 27: τὸ γὰρ τινὶ τῷ οὐ τινὶ κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον: vocabula ὑπεναντίον, ὑπεναντίωσις et ὑπεναντίωμα autem non nisi de iis intelligit quae repugnantiam in se continent, v. Biese I. p. 100 not. 2. Aristot. 685 a 13, de coel. 299 a 4 al. — Ad ea quae disputaverit de contrariis ipse respicit 1004 a 2: τεθεωρήσθω δ' ἡμῖν ταῦτα ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων. 1054 a 30 ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν.

12 a 2. Quae in his vocat ἀνὰ μέσον, ea appellat 243 a 15 ἀναμεταξύ, plerumque μεταξύ, de quibus v. 1057 a 21 μεταξὺ μὲν γὰρ ταῦτα λέγομεν εἰς ὅσα μεταβάλλειν ἀνάγκη πρότερον τὸ μεταβάλλον. Ib. 26 μεταβάλλειν δ' ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός... ἀνάγκη ἄρα τὰ μεταξὺ καὶ αὐτοῖς καὶ ὧν μεταξύ εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι. Ib. b 29 ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν ἕτερα πρότερα ὁμογενῆ τῶν ἐναντίων, ἅπαντ' ἂν ἐκ τῶν ἐναντίων εἴη τὰ μεταξύ: quare dicit 224 b 32 ἔστι γάρ πως τὸ μεταξὺ τὰ ἄκρα: quae quam vim habeant in doctrina Aristotelis physica videmus inter alia 661 a 10 ὁρίζουσι δ' ἑκατέρους (τούς τε προσθίους καὶ τοὺς γομφίους) οἱ κυνόδοντες, μέσοι τὴν φύσιν ἀμφοτέρων ὄντες· τό τε γὰρ μέσον ἀμφοτέρων μετέχει τῶν ἄκρων. 226 b 23 μεταξὺ δὲ εἰς ὃ πέφυκε πρῶτον ἀφικνεῖσθαι τὸ μεταβάλλον ἢ εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει κατὰ φύσιν συνεχῶς μεταβάλλον (in quibus delevimus comma ante ἤ, quia πρῶτον h. l. idem est quod πρότερον: iungendum est enim πρῶτον ἤ. Item 69 a 22 ὀλίγα comparativi notionem habet: „si numerus terminorum mediorum, quibus secundus cum tertio coniungitur, minor est quam numerus eorum quibus primus cum secundo connectitur"). ἐν ἐλαχίστοις δ' ἐστὶ τὸ μεταξὺ τρισίν· ἔσχατον μὲν γάρ ἐστι τῆς μεταβολῆς τὸ ἐναντίον. 234 b 19 οὐ γὰρ ἀνάγκη τὸ μεταβάλλον ἐν ὁποτερῳοῦν εἶναι τῶν ἄκρων. 324 a 8 φανερὸν ὅτι παθητικὰ καὶ ποιητικὰ ἀλλήλων ἐστὶ τά τ' ἐναντία καὶ τὰ μεταξύ· καὶ γὰρ ὅλως φθορὰ καὶ γένεσις ἐν τούτοις. 230 a 7 ὅσοις δὲ μή ἐστιν ἐναντία, τούτων μεταβολὴ μέν ἐστιν ἀντικειμένη ἡ ἐξ αὐτοῦ τῇ εἰς αὐτό, κίνησις δ' οὐκ ἔστιν, οἷον ἡ ἐξ ὄντος τῇ εἰς ὄν. καὶ μονὴ μὲν τούτων οὐκ ἔστιν, ἀμεταβλησία δέ. 440 b 18 τὸ μεταξὺ τῆς αἰσθήσεως vocat id

quod interpositum inter sensum et rem, quae sub sensum cadit, illum cum hac ita coniungit, ut sensus quodam modo afficiatur. Idem 447a9 appellat τὸ μεταξὺ τοῦ αἰσθητηρίου. 173b29 sqq. τὸ μεταξὺ (intell. τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος) genus neutrum significat.

12a22 τοιαῦτα omiserunt edd. priores cum Boethio, habent codices optimi: verisimile est autem e correctione nata esse ὅσα ἄλλα χρώματα coll. vs. 18: quare nobis quidem vera lectio videtur ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, quum probabile sit χρώματα his additum esse explicationis gratia, deinde deletum etiam esse τοιαῦτα, ut haec similia essent iis quae habuimus vs. 18. Sic 19b13 addit ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.

12a26 στέρησις δὲ... 1022b22 στέρησις λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἂν μὴ ἔχῃ τι τῶν πεφυκότων ἔχεσθαι, κἂν μὴ αὐτὸ ᾖ πεφυκὸς ἔχειν... ἕνα δὲ ἂν πεφυκὸς ἔχειν, ἢ αὐτὸ ἢ τὸ γένος, μὴ ἔχῃ... ἔτι ἂν πεφυκὸς καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μὴ ἔχῃ... ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ᾧ ἂν ᾖ καὶ καθ' ὃ καὶ πρὸς ὅ, καὶ ὥς ἂν μὴ ἔχῃ πεφυκός. ἔτι ἡ βιαία ἑκάστου ἀφαίρεσις στέρησις λέγεται. καὶ ὁσαχῶς δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ ᾱ ἀποφάσεις λέγονται... ἔτι καὶ τῷ μικρὸν ἔχειν... τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ φαύλως πως ἔχειν. ἔτι τῷ μὴ ῥᾳδίως ἢ τῷ μὴ καλῶς... ἔτι τῷ πάντῃ μὴ ἔχειν. Cf. 1046a32. In his igitur στέρησις latius patet quam nostro loco: quare non mirum est, quod nostro loco distinguit quattuor oppositorum genera, in Metaphys. autem rerum causis bene perpensis omnem rerum contrariarum oppositionem a privatione repetit: 1055a33 πρώτη δὲ ἐναντίωσις ἕξις καὶ στέρησίς ἐστιν (189b23 ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον πλείους εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτας, ib. 26 ἀεὶ γὰρ ἐν ἑνὶ γένει μία ἐναντίωσίς ἐστι, πᾶσαί τε αἱ ἐναντιώσεις ἀνάγεσθαι δοκοῦσιν εἰς μίαν)· οὐ πᾶσα δὲ στέρησις (πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἡ στέρησις), ἀλλ' ἥτις ἂν τελεία ᾖ. τὰ δ' ἄλλα ἐναντία κατὰ ταῦτα λεχθήσεται, τὰ μὲν τῷ ἔχειν, τὰ δὲ τῷ ποιεῖν ἢ ποιητικὰ εἶναι, τὰ δὲ τῷ λήψεις εἶναι καὶ ἀποβολαὶ τούτων ἢ ἄλλων ἐναντίων. εἰ δὴ ἀντίκειται μὲν ἀντίφασις καὶ στέρησις καὶ ἐναντιότης καὶ τὰ πρός τι, τούτων δὲ πρῶτον ἀντίφασις, ἀντιφάσεως δὲ μηθέν ἐστι μεταξύ, τῶν δὲ ἐναντίων ἐνδέχεται, ὅτι μὲν οὐ ταὐτὸν ἀντίφασις καὶ τἀναντία δῆλον, ἡ δὲ στέρησις ἀντίφασίς τίς ἐστιν... εἰ δὴ αἱ γενέσεις τῇ ὕλῃ ἐκ τῶν ἐναντίων, γίγνονται δὲ ἢ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς τοῦ εἴδους ἕξεως ἢ ἐκ στερήσεώς τινος τοῦ εἴδους καὶ τῆς μορ-

φῆς, δῆλον ὅτι ἡ μὲν ἐναντίωσις στέρησις ἄν τις εἴη πᾶσα, ἡ δὲ στέρησις ἴσως οὐ πᾶσα ἐναντιότης. 73 b 21 ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ στέρησις ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει. Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 148 not. 1) comparato eo loco quem modo adscripsimus (1055 a 33) cum iis quae dicit Met. V, 2 (?) στέρησίς ἐστιν ἕξις πως et 193 b 19 ἡ δέ γε μορφὴ καὶ ἡ φύσις διχῶς λέγεται· καὶ γὰρ ἡ στέρησις εἶδός πώς ἐστιν dicit: „Est ist merkwürdig, wie Aristoteles zuweilen mit den Worten spielt". Vix ludere in his Aristotelem dixerim. Quomodo tollatur difficultas monstrant quae sequuntur: addit enim εἰ δ' ἐστὶν ἡ στέρησις καὶ ἐναντίον τι περὶ τὴν ἁπλῆν γένεσιν ἢ μή ἐστιν ὕστερον ἐπισκεπτέον: namque quum στέρησις quodammodo habeat ἕξεως speciem (nam στέρησις ἁπλῆ s. αὐτὴ καθ' αὑτὴν cogitari quidem potest — est enim absentia qualitatis cuiuscunque, τὸ ὅλως μὴ ὄν — verbis exprimi non potest, quia, si quid enuntiatur, aliud aut praedicatur de alio aut negatur: unde fit ut ipsa στέρησις in sermone ἕξεως quandam speciem non induere non possit), num revera sit ἕξις an non sit, prima philosophia diiudicare debebit. Confirmantur haec iis quae habemus 1032 b 3 τῆς γὰρ στερήσεως οὐσία ἡ οὐσία ἡ ἀντικειμένη, οἷον ὑγίεια νόσου· ἐκείνης γὰρ ἀπουσίᾳ δηλοῦται ἡ νόσος, 1058 b 27 στέρησις γὰρ ἀδυναμία διωρισμένη: quum enim στέρησις opponatur τῇ μορφῇ (191 a 14) ut ἡ ἀπουσία τῇ παρουσίᾳ (ib. vs. 7), patet eam dicendam esse ἀσχημοσύνην vel ἀμορφίαν vel ἀταξίαν (190 b 15), quamquam ipsa quidem nihil est, ut appareat ἕξεως speciem eam habere, simulac de ea non cogitamus solum, sed etiam loquimur: quare duo sunt principia inter se contraria, quae formant et fingunt materiam (τὸ ὑποκείμενον), ἡ μορφὴ s. τὸ εἶδος et ἡ στέρησις (190 b). 1013 b 12 ταὐτὸ ἐνίοτε τῶν ἐναντίων ἐστίν (αἴτιον)· ὃ γὰρ παρὸν αἴτιον τουδί, τοῦτ' ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου ... ἄμφω δέ, καὶ ἡ παρουσία καὶ ἡ στέρησις, αἴτια ὡς κινοῦντα. De coel. 286 a 25 τῆς στερήσεως πρότερον ἡ κατάφασις. 374 b 13 τὸ μέλαν οἷον ἀπόφασίς ἐστιν: ex quibus intelligitur quid dicat 430 b 20 ἡ δὲ στιγμὴ καὶ πᾶσα διαίρεσις καὶ τὸ οὕτως ἀδιαίρετον, δηλοῦται ὥσπερ ἡ στέρησις (negatione). καὶ ὅμοιος ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἷον πῶς τὸ κακὸν γνωρίζει ἢ τὸ μέλαν· τῷ ἐναντίῳ γάρ πως γνωρίζει. Trdlbg. ad h. l. „Quod privatione continetur, non per se, sed eo ipso, quo privatum est, cognoscitur."

12b21 ἔτι τὰ πρός τι ... Aliud argumentum affert hoc. Etiam si quis concedat recte dici τυφλότητα ὄψεως, tamen, quia haec non ita convertuntur, ut etiam dicatur ὄψις τυφλότητος, ea non opponi ut τὰ πρός τι apparet: convertuntur enim τὰ πρός τι.

12b27 Ratiocinatur hoc modo. Quae contraria sunt aut se excludunt invicem aut medium aliquid habent. Contrariorum quae se invicem excludunt alterum adesse oportet iis quae alterum eorum suscipere possunt: eorum vero (vs. 32) quae medium aliquid admittunt in plerisque utrumvis (ὡς ἔτυχεν) inesse potest, quamquam (vs. 35) excipienda sunt nonnulla, quae ita comparata sunt, ut in quibusdam rebus — ut calor in igne — non utrumvis inesse possit, sed alterum in iis inesse debeat (ἀφωρισμένως). Iam videamus (13a3) num de habitu et privatione idem valeat quod modo de contrariis diximus. Habitum autem et privationem non sibi opponi ut contraria quae medium non habeant inde patet, quod non in omnibus, quae habitum et privationem admittunt, alterum eorum necessario inest: nam catuli, qui oculos nondum habeant apertos, neque caeci dicuntur neque videntes, quare caecum esse et videre non sibi opponuntur ut contraria. Neque sibi opponuntur habitus et privatio (vs. 8) ut contraria quae medium aliquid habent: nam quae habitum vel privationem in se suscipiunt, in iis aut alterum inesse debet aut alterum, sed utrumvis, non alterum ἀφωρισμένως: quod aliter habet (vs. 13) in contrariis quae medium aliquid habent. Horum enim alterum utrum ut insit non necese est, iis exceptis quorum natura ita comparata est, ut alterum ἀφωρισμένως (non utrumvis) in iis insit. Ex his igitur apparet habitum et privationem neque sibi opponi ut contraria quae se invicem excludant neque ut contraria quae medium aliquid admittant.

12b29 αὐτῶν supervacaneum est; refertur enim ad ἐναντίων quod praecessit. Similia habemus 11b11 ὑπὲρ αὐτῶν. 755b9 οἴονται γὰρ διαφέρειν τῶν νομιζομένων ἀῤῥένων τοὺς θήλεις αὐτῶν ὥσπερ τῶν φυτῶν ἐν ὅσοις ... 655b19 περὶ τούτων .. ὕστερον ἅμα τοῖς ἀνομοιομερέσι θεωρητέον τὴν αἰτίαν αὐτῶν. 894b1 τοῖς δὲ ἀνθρώποις γίνεται διάλευκα τὰ δέρματα καὶ αἱ τρίχες αὐτῶν. 1323b8 πᾶν δὲ τὸ χρήσιμόν ἐστιν, ὧν τὴν ὑπερβολὴν ἢ βλάπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηθὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν τοῖς ἔχουσιν. 693a1 τὰ μὲν γὰρ εἰ εἶχε βραχὺν (αὐχένα) ἐπὶ σκέλεσι μακροῖς, οὐκ ἂν ὑπηρέτει αὐ-

τοῖς δ' αὐχὴν πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς γῆς νομήν, τοῖς δ', εἰ μακρὸς ἦν ἐπὶ βραχέσιν. 395 b 20 ποῖοι δὲ χυμοὶ ἐκ ποίων γίνονται κράσεων, εἴρηται περὶ αὐτῶν χωρὶς ἐν ἄλλοις. 4 b 26 τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ. 152 a 2 ὅσα γὰρ ἁπλῶς ταὐτά, καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν καὶ αἱ φθοραὶ αἱ αὐταί. 243 a 13 ὅσα μὲν οὖν αὐτὰ ἀφ' αὑτῶν κινεῖται, φανερὸν ἐν τούτοις, ὅτι ἅμα τὸ κινούμενον καὶ τὸ κινοῦν ἐστίν. 1315 b 32 ἐν ἔτεσι τριάκοντα καὶ τρισὶν ἑπτακαίδεκα ἔτη τούτων ἐτυράννευσεν. 756 b 31 ἡ γαλῆ καθάπερ τἆλλα τετράποδα τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει ἐκείνοις τὰς ὑστέρας. Simili constructione posuit ὅτι 47 b 8, quo ὡς quod praecessit in mentem nobis revocaret ostendens simul membrum orationis demonstrativum hic incipere: dicit enim: φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται ταὐτὸ πλεονάκις, ὅτι οὐ γίνεται συλλογισμός. Idem esset, si pro ὅτι scripsisset ἐν τούτῳ.

13 a 4 Scripsimus οὔτε, quod et optimi codices habent et ipsa res postulat. Quum enim praecesserit οὐδέτερον, sequi debet οὔτε — οὔτε. Alterum οὔτε ab Aristotele omissum esse longiore interposito orationis membro non est quod miremur. Quod in animo habuerit apertum est: namque scripturus erat οὔτε γὰρ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ (τῆς στερήσεως καὶ ἕξεως) ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐναντίων ὧν οὐδὲν ἀνὰ μέσον ἐστίν, οὔτε ὡς ἐπὶ τῶν ἐναντίων ὧν ἔστι τι ἀνὰ μέσον ἐνδέχεται ἢ μηδέτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ ἢ τισὶν ἀφωρισμένως θάτερον, sed alterum orationis membrum, quo clarius fieret quod sibi vellet, pluribus verbis exponere voluit, unde factum est, ut constructionem verborum non observaverit.

13 a 8 Erit fortasse cui defendum videatur ποτε, quod etiam in versione Boethiana omittitur: sed hoc vix posse deesse intelliget qui rationem habuerit exempli quod modo dedit de catulis, quos aut caecos aut videntes dici necesse est, quum ad eam aetatem pervenerint qua oculos apertos habere solent.

13 a 18 Denique aliud argumentum affert, quo habitum et privationem alio modo sibi opponi doceat atque contraria: nam horum alterum utrum in contrarium mutari potest (exceptis iis quae cum ipsa rei natura coniuncta sunt — haec enim non mutantur in contraria), privatio vero in habitum reverti nequit, quamquam ex habitu fiat privatio.

13a19 Pro γίνεσθαι dedimus γενέσθαι quod reiecit Bahle, qui etiam vs. 21 et 32 omnibus edd. prioribus et mss. invitis correxit γίνεσθαι. Vs. 13 recepimus δέ γε, quod etiam Bkk. dedit et vs. 31 et b27 in plerisque edd. prioribus legitur. Item vs. 20 omisso τὸ ante θερμῷ pristinam lectionem restituimus.

13a25 κἂν „etiamsi, quamvis" per ellipsin explicandum est: ἐὰν δὲ ἅπαξ λάβῃ ἐπίδοσιν, καὶ ἂν μικρὰν λάβῃ. Idem est vs. 24 ἐπιδοίη ἄν, κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη, cf. quae dicemus ad 65a19.

13a37 Quum ostenderit non eodem modo inter se opponi contraria et τὰ πρός τι (11b34), deinde probaverit privationem et habitum neque sibi opponi ut τὰ πρός τι (12b16) neque ut contraria (12b26), restat ut demonstret etiam oppositionem affirmationis et negationis diversam esse ab iis de quibus adhuc egit: quod si factum erit, patebit quattuor esse modos, quibus alterum alteri opponatur.

13b2 ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν... 1057a33 τῶν δ' ἀντικειμένων ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀντίφασις, ἀντίθεσις ἧς ὁτῳοῦν θάτερον μόριον πάρεστιν οὐκ ἐχούσης οὐθὲν μεταξύ, cf. 1011b22.

13b10 ὅλως δὲ τῶν... cf. 16a10 seqq.

13b13 τὸ τοιοῦτο intell. τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος. Etenim quum demonstraverit in reliquis oppositorum generibus non utique verum esse alterum nude prolatum, iam probat neque ad orationem connexa cum aliis ista ita comparata esse, ut alterum non possit non falsum esse, alterum non verum: hoc enim locum non habet nisi in affirmatione et negatione.

Cap. 11. *Plerumque contrarium est malo bonum, interdum etiam malum malo.* 14a7 *Eorum quae contraria sunt alterum si exsistit, non necesse est ut exsistat etiam alterum,* 10 *imo interdum fieri nequit ut alterum exsistat cum altero.* 15 *Contraria inesse solent iis quae vel specie vel genere eadem sunt.* 19 *Contraria aut in eodem genere sunt, aut in contrariis aut ipsa sunt genera.*

14a3 Similia habemus 1108b11 τριῶν δὲ διαθέσεων οὐσῶν, δύο μὲν κακιῶν... μιᾶς δ' ἀρετῆς τῆς μεσότητος, πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινταί πως· αἱ μὲν γὰρ ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσίν, ἡ δὲ μέση ταῖς ἄκραις. 1106b36 ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς

ἡμᾶς, ὡρισμένη λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν. μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν κατ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι.

14 a 17 *πέφυκε γίνεσθαι* ante *λευκότης* omisimus ut quae ab interprete profecta esse manifestum sit.

Cap. 12. *Prius alterum altero dicitur tempore, tum id ex quo non consequitur alterum, quamquam ipsum est consequens illius,* 36 *deinde quod ordine prius, denique quod melius est et praestantius.* b 9 *Praeterea id quod causa est alterius, quamquam alterum utrum consequatur ex altero.*

14 a 26 De priori v. 1018 b 9 πρότερα καὶ ὕστερα λέγεται ἔνια μὲν ὡς ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει, τὸ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινὸς ὡρισμένης, ἢ ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει, ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ὑπό τινων, οἷον τὰ μὲν κατὰ τόπον... τὰ δὲ κατὰ χρόνον ... τὰ δὲ κατὰ κίνησιν... τὰ δὲ κατὰ δύναμιν... τοιοῦτον δ' ἐστιν οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν θάτερον καὶ τὸ ὕστερον, ὥστε μὴ κινοῦντός τε ἐκείνου μὴ κινεῖσθαι καὶ κινοῦντος κινεῖσθαι... τὰ δὲ κατὰ τάξιν... ἄλλον δὲ τρόπον τὸ τῇ γνώσει πρότερον ὡς καὶ ἁπλῶς πρότερον (de quibus v. quae dicemus ad 71 b 21)... καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον... ἔτι πρότερα λέγεται τὰ τῶν προτέρων πάθη, οἷον εὐθύτης λειότητος... τὰ δὲ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα ἐνδέχεται ἄνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἄνευ τούτων μή... ἐπεὶ δὲ τὸ εἶναι πολλαχῶς, πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον πρότερον, διὸ ἡ οὐσία πρότερον, ἔπειτα ἄλλως τὰ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐντελέχειαν. Haec satis docent, opinor, non premendam esse divisionem, quam nostro loco tradidit: apparet enim, quod iam supra observavimus, non id agi in his, ut ipsa rerum natura exploretur et pervestigetur, sed ut quae usus ferat sermonis quotidiani distinguantur alterum ab altero et explicentur. Plerumque sibi opponuntur quae habemus 742 a 20 τὸ δὲ πρότερον ἤδη πολλαχῶς ἐστίν. τό τε γὰρ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τούτου ἕνεκα διαφέρει, καὶ τὸ μὲν τῇ γενέσει πρότερον αὐτῶν ἐστί, τὸ δὲ τῇ οὐσίᾳ, cf. 645 b 30 εἴ τινες πρότεραι καὶ τέλος ἑτέρων πράξεων τυγχάνουσιν οὖσαι. De coel. 286 b 22 τὸ τέλειον πρότερον τοῦ ἀτελοῦς. Tres modos, quibus dicatur τὸ πρότερον, commemorat 260 b 18: λέ-

γεται δὲ πρότερον οὗ τε μὴ ὄντος οὐκ ἔσται τἄλλα, ἐκεῖνο δ' ἄνευ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ τῷ χρόνῳ καὶ τὸ κατ' οὐσίαν. Idem est 265 a 22 πρότερον δὲ καὶ φύσει καὶ λόγῳ (h. e. οὐσίᾳ) καὶ χρόνῳ τὸ τέλειον μὲν τοῦ ἀτελοῦς, τοῦ φθαρτοῦ δὲ τὸ ἄφθαρτον: quare 227 a 20 numeri dicuntur πρότεροι τῷ λόγῳ quam ea quae continua sunt, quia τὸ ἐφεξῆς, quod numerus habet, latius patet quam τὸ ἁπτόμενον quod locum habet in continuo. Sensum τοῦ προτέρου quem quarto loco (14 b 4) posuit habemus 208 b 34 θαυμαστή τις ἂν εἴη ἡ τοῦ τόπου δύναμις καὶ προτέρα πάντων. 1453 b 3 ὅπερ ἐστὶ πρότερον καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος. Praeterea cf. quae dicit 916 a 18 ubi quaerit πῶς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον δεῖ λαβεῖν;

14 a 27 dedimus quod etiam 14 b 26 habemus κατὰ τὸν χρόνον cum edd. prioribus, vs. 36 τὸ omissum Aristotelis stilo magis convenire videbatur. Etenim pronomen indefinitum saepius ab eo omittitur (v. quae diximus ad 3 b 22), quod qui non viderent facile sibi persuaserunt adiiciendum esse articulum.

14 a 30 τὸ μὴ ἀντιστρέφον, quod consequens est alterius, quamvis ex ipso non consequatur alterum. De verbo ἀντιστρέφειν v. quae dicemus ad 25 a 6.

14 a 37 ἔν τε γὰρ ταῖς... in demonstrationibus propositiones conclusione priores sunt: 84 b 22 αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις στοιχεῖα ἢ πᾶσαι ἢ αἱ καθόλου.

14 a 39 στοιχεῖα rectius videtur explicare Ammonius ad h. l. (schol. 89 a 9) quam in commentario ad librum περὶ ἑρμηνείας (schol. 98 a 6), ubi prioris explicationis videtur plane oblitus esse. Cf. 1014 a 35 παραπλησίως δὲ (τοῖς τῶν σωμάτων στοιχείοις) καὶ τὰ τῶν διαγραμμάτων στοιχεῖα λέγεται, καὶ ὅλως τὰ τῶν ἀποδείξεων. αἱ γὰρ πρῶται ἀποδείξεις καὶ ἐν πλείοσιν ἀποδείξεσιν ἐνυπάρχουσαι, αὗται στοιχεῖα τῶν ἀποδείξεων λέγονται· εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν τριῶν δι' ἑνὸς μέσου. καὶ μεταφέροντες δὲ στοιχεῖον καλοῦσιν ἐντεῦθεν, ὃ ἂν ἓν ὂν καὶ μικρὸν ἐπὶ πολλὰ ᾖ χρήσιμον. Biese I. p. 381 not. 5: „Das Wort στοιχεῖα bezieht sich gewöhnlich auf die elementaren Grundbestandtheile des Materiellen, wird aber von Aristoteles auch von den Principien des Intelligibeln gebraucht. Vgl. Trendelenb. Platonis de ideis etc. p. 46 und dessen commentar. ad Arist. de an. p. 228". 1014 b 10 στοιχεῖα τὰ γένη λέγουσί τινες. 1396 b 21 τὰ δὲ στοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγωμεν· στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμή-

ματος τὸ αὐτό, coll. 1403 a 18. Eodem sensu haec vox plus semel occurrit in Topicis. 1295 a 35 ἡ δὲ κρίσις περὶ ἁπάντων τούτων ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐστίν: nam ex eodem fonte manat ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ καὶ ἡ πολιτική: de quo loco v. Biese II. p. 291. 988 b 35 στοιχειωδέστατον dicitur quod elementi speciem quam maxime prae se fert.

14 b 7 αὐτοῖς, Bkk. αὑτοῖς, v. quae dicemus ad 55 a 14.

Cap. **13.** *Simul esse dicuntur et quae eodem tempore sunt et quorum alterum utrum alterius est consequens,* 33 *et quae, ut species eiusdem generis, ex eadem divisione nata eundem ordinem tenent.*

14 b 24 ἅμα. 226 b 21 ἅμα μὲν οὖν λέγεται ταῦτ' εἶναι κατὰ τόπον, ὅσα ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐστὶ πρώτῳ, χωρὶς δὲ ὅσα ἐν ἑτέρῳ.

14 b 30 διπλασίου μὲν γὰρ . . . Recepimus μέν, quod neque in optimis libris omittitur neque intrusum esse probabile est: ferri certe poterit remotis uncinis, quibus Bkk. usus est: explicantur enim his quae praecesserunt ἀντιστρέφει μὲν γάρ. Simili negligentia repetitum habuimus ἄν 13 a 25, ἀλλὰ 198 b 18 ἔχει δ' ἀπορίαν τί κωλύει τὴν φύσιν μὴ ἕνεκά του ποιεῖν μηδ' ὅτι βέλτιον, ἀλλ' ὥσπερ ὕει ὁ Ζεὺς οὐχ ὅπως τὸν σῖτον αὐξήσῃ ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, cf. 1407 b 3 τύχοι γὰρ ἄν τις μᾶλλον ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς ἄρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν μᾶλλον ἢ πόσα ἔχει. 963 a 40 συμβαίνει δὲ μάλιστα ἀπὸ καταψύξεως ἐκ ῥίγους καὶ λύπης καὶ φαρμακείας τῆς ἄνω μάλιστα γίνεσθαι. Cf. quae dicemus ad 21 b 29, 24 a 7.

Cap. **14.** *Sex motus sunt genera.* 15 b 1 *Quid cuique generi contrarium sit exponitur.*

15 a 13 De motu v. Biese I. p. 88. et p. 461 not. 4. Aristot. 201 a 12 ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια ᾗ τοιοῦτον κίνησίς ἐστιν (das Heraustreten des Möglichen in die Wirklichkeit). In sequentibus eadem motus genera agnoscit quae nostro loco commemorat. Patet autem sine discrimine poni ab Aristotele μεταβολὴν et κίνησιν, quod ipse dicit 218 b 19 μηδὲν δὲ διαφερέτω λέγειν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι κίνησιν ἢ μεταβολήν, cf. 709 a 31 τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τόπον ἐκ τόπου μεταβάλλουσιν. Ubi sensu proprio accipit utramque, differre dicit alteram ab altera (229 a 31): quid intersit patebit ex iis quae adscribemus, ut paucis complectamur Aristotelis de motu doctrinam. Simplicius (schol. 92 b 9) haesit in eo, quod non decem

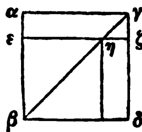
motus genera enumeraverit, quum (201 a 8) dixerit *κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστὶν εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος*. Difficultas tollitur eo, quod ubi hoc dicit subtiliorem de motu doctrinam nondum tradidit: quare dicit „videntur quidem tot motus genera quot categoriarum, quamquam re accuratius et diligentius perpensa apparebit non fieri posse motum secundum quasdam categorias", quod manifestum erit ex iis quae sequuntur. 225 a 7 *ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων τρεῖς εἶναι μεταβολάς, τήν τε ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον, καὶ τὴν ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. ἡ γὰρ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον οὐκ ἔστι μεταβολὴ διὰ τὸ μὴ εἶναι κατ' ἀντίθεσιν· οὔτε γὰρ ἐναντία οὔτε ἀντίφασίς ἐστιν. ἡ μὲν οὖν οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴ κατ' ἀντίφασιν γένεσίς ἐστιν . . . ἡ δ' ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον φθορά.* Ib. vs. 34 *ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις μεταβολή τις, μεταβολαὶ δὲ τρεῖς αἱ εἰρημέναι, τούτων δὲ αἱ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν οὐ κινήσεις, αὗται δ' εἰσὶν αἱ κατ' ἀντίφασιν, ἀνάγκη τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴν κίνησιν εἶναι μόνην . . . εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται οὐσίᾳ καὶ ποιότητι καὶ τῷ ποῦ καὶ τῷ ποτὲ καὶ τῷ πρός τι καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις, τήν τε τοῦ ποιοῦ* (quae de coel. 310 a 24 dicitur *ἡ κατ' εἶδος κίνησις*) *καὶ τὴν τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν κατὰ τόπον.* 226 a 5 *ἐν ἑκάστῳ γάρ ἐστι τούτων ἐναντίωσις. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω . . . ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσόν, τὸ μὲν κοινὸν ἀνώνυμον, καθ' ἑκάτερον δ' αὔξησις καὶ φθίσις, ἡ μὲν εἰς τὸ τέλειον μέγεθος αὔξησις, ἡ δ' ἐκ τούτου φθίσις. ἡ δὲ κατὰ τόπον καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον ἀνώνυμος, ἔστω δὲ φορὰ καλουμένη τὸ κοινόν,* cf. 243 a 6, 406 a 12 seq. Quare etiam 1088 a 30—33 *τῇ κινήσει*, ut quae fiat *κατὰ τὸ ποσόν, κατὰ τὸ ποιόν* et *κατὰ τόπον*, opponitur *κατὰ τὴν οὐσίαν ἡ ἁπλῆ γένεσις καὶ φθορά.* Adiiciamus his quae dicit ubi motum non infinitum esse docet 243 a 28 *τῶν μὲν κατ' ἀντίφασιν (κινήσεων) ἡ φάσις καὶ ἡ ἀπόφασις πέρας, οἷον γενέσεως μὲν τὸ ὄν, φθορᾶς δὲ τὸ μὴ ὄν, τῶν δ' ἐν τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐναντία. ταῦτα γὰρ ἄκρα τῆς μεταβολῆς, ὥστε καὶ ἀλλοιώσεως πάσης· ἐξ ἐναντίων γάρ τινων ἡ ἀλλοίωσις. ὁμοίως δὲ καὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως· αὐξήσεως μὲν γὰρ τὸ πέρας τοῦ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τελείου μεγέθους, φθίσεως δὲ ἡ τούτου ἔκστασις. ἡ δὲ φορὰ οὕτω μὲν οὐκ ἔσται*

πεπερασμένη· οὐ γὰρ πᾶσα ἐν ἐναντίοις. 260a27 *τριῶν δ' οὐσῶν κινήσεων, τῆς τε κατὰ μέγεθος καὶ τῆς κατὰ πάθος* (quare 15a23 *τὸ ἀλλοιούμενον* appellat *τὸ κατὰ πάθος κινούμενον*) *καὶ τῆς κατὰ τόπον* (cf. 465b31), *ἣν καλοῦμεν φοράν, ταύτην ἀναγκαῖον εἶναι πρώτην.* — 323a15 *καὶ γὰρ τὸ κινοῦν ποιεῖν τί φασι καὶ τὸ ποιοῦν κινεῖν... ἀλλὰ τὸ κινεῖν ἐπὶ πλέον τοῦ ποιεῖν ἐστίν.* 324a24 *τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ὑποληπτέον εἶναι περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ὅνπερ καὶ περὶ τοῦ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι. διχῶς γὰρ λέγεται καὶ τὸ κινοῦν· ἐν ᾧ τε γὰρ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, δοκεῖ τοῦτο κινεῖν... καὶ πάλιν τὸ ἔσχατον πρὸς τὸ κινούμενον καὶ τὴν γένεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ποιοῦντος... τὸ μὲν οὖν πρῶτον κινοῦν οὐδὲν κωλύει ἐν μὲν κινήσει ἀκίνητον εἶναι ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ ἀναγκαῖον· τὸ δ' ἔσχατον ἀεὶ κινεῖν κινούμενον.* 406a5 *καθ' ἕτερον δὲ λέγομεν* (*κινεῖσθαι*), *ὅσα κινεῖται τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι, οἷον πλωτῆρες· οὐ γὰρ ὁμοίως κινοῦνται τῷ πλοίῳ· τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ κινεῖται, οἱ δὲ τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι.* 226a19 *κινεῖται τὸ κινούμενον πᾶν τριχῶς, ἢ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ τῷ μέρος τι ἢ τῷ καθ' αὑτό... τὴν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἀφεῖμεν πάλαι*: quo quidem loco non *ἀλλοίωσιν* Aristotelem intelligere, de qua 317a25 dicit *ὅταν δ' ἐν τοῖς πάθεσι καὶ κατὰ συμβεβηκός* (*ᾖ ἡ μεταβολή*), *ἀλλοίωσις*, non est quod moneamus. Ceterum de *ἀλλοιώσει* v. 145a8 *καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου.* 319b10 *ἀλλοίωσις μέν ἐστιν, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου αἰσθητοῦ ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὑτοῦ πάθεσιν ἢ ἐναντίοις οὖσιν ἢ μεταξύ*, coll. 331a10 et quae de reliquis mutationibus dicuntur 319b15 seqq. et 31 seqq.; disputat enim de discrimine quod habeant singula mutationis genera. Voluptates et dolores 666a11 vocantur *κινήσεις τῶν ἡδέων καὶ τῶν λυπηρῶν.*

15a17 Buhle adiecit *ἀλλοίωσις* post *οὐδὲ ἡ* ex auctoritate veteris intp. lat. Iure non recepit Bkk.: nam in sequentibus *ἀλλοίωσις* opponitur reliquis omnibus quae commemoravit motus generibus, ut doceat hanc diversam esse a reliquis. Etenim verba *ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι* „item autem etiam reliquae" (*γένεσιν* dicit, *φθοράν*, *αὔξησιν*, *μείωσιν* et *μεταβολὴν κατὰ τόπον*) hanc vim habent: „item autem, si binae sumantur reliquae, nullam earum eandem esse cum alia manifestum erit": quare etiam verba *οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή* alium sensum

vix admittunt nisi hunc: „neque ἡ φορὰ eadem est cum quocunque quattuor motus generum quorum modo facta est mentio”. Nam quum haec scriberet, iam videtur in mente habuisse quae sequuntur ὡσαύτως δὲ ...; quae si recte explicuimus, probabile quoque erit Aristotelem τὴν κατὰ τόπον μεταβολὴν non uni reliquorum motus generum opponere voluisse, sed quattuor reliquis. In Aristotele autem, qui a limatiori dicendi genere ita alienus est, ut Ritter (Gesch. d. Phil. III. p. 27) severior Aristotelis quam Platonis iudex a se impetrare potuerit, ut diceret: „Wenn wir nach den uns erhaltenen Schriften allein urtheilen sollten, so würden wir im Ganzen und bloſs in Rücksicht auf die Darstellung den Aristoteles für einen schlechten Schriftsteller halten müssen” (cf. quae dicit p. 93: tantum enim de laudibus Aristotelis detrahit, ut hoc aegre ferre nemo non possit qui exsolvere velit quae debeantur. Platonem amamus, admiramur Aristotelem), aliquando accidit ut magis quaerendum sit quid dicere voluerit quam quid dixerit: scribendi enim impatiens inceptam orationem non persequitur, properat ad ea quae mente excogitata iam cohibere non potest, relinquit igitur quod incepit, conturbat orationis ordinem, quia quae adhuc in mente habet tanta sunt, ut lente et paullatim procedere orationem non amplius patiantur.

15 a 38 γνώμων indicem horologii solarii significat, v. 912 a 39, b 7. Alium sensum habet 577 a 20 τούτους δὲ γνώμονας καλοῦσι, τοὺς τετάρτους (τοῦ ὄνου ὀδόντας). Quo melius intelligantur quae dicit Simplicius (schol. 91 b 30 seqq.) et quae in iis corrigenda esse indicavimus p. 28, figuram adiecimus.

Ios. Blancanus (Aristotelis loca mathematica ex universis ipsius opp. collecta et explicata. Bonon. 1615 p. 35) habet haec: „Gnomon vox graeca inter alia significat instrumentum illud quod Latini tum amussim tum normam appellant, Itali vero Squadra, ad cuius similitudinem geometrae denominarunt figuram quandam.” Quid significet γνώμων in arithmetica, cuius theoremata geometrica constructione illustrabant veteres, ex ipsa figura satis apparet. Cf. Simplic. et cod. Reg. 1947 ad 203 a 14 (schol. p. 362).

15 b 1 Codices secuti dedimus *κίνησις ἠρεμίᾳ ἐναντίον*. De voce *ἐναντίον* genere neutro posita v. 10 b 13 et quae diximus ad 4 b 4: accedit quod etiam edd. priores habent *ἐναντίον*.

15 b 4 et 9 Cum codd. *Cn* etiam Boethius congruit, quos secuti sumus. Lectiones enim quas praebent reliquis praestare manifestum est: *ἀντιθείη* etiam edd. priores habent, quare fortasse mendum est quod in ed. Bkki legitur *ἀντιτιθείη*, quamquam idem etiam in eiusd. ed. minori (Berol. 1843) legitur. Vs. 12 *ἀντικείσεται* praetulimus cum Boethio: *ἀντίκειται* enim scribentium negligentiae deberi verisimile est.

Cap. 15. *De multiplici potestate verbi habendi.*

15 b 17 *τὸ δὲ ἔχειν* . . . 1023 a 8 *τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν . . . ἕνα δ' ἐν ᾧ ἄν τι ὑπάρχῃ ὡς δεκτικῷ . . . ἕνα δ' ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα . . . ἔτι τὸ κωλῦον κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν τι κινεῖσθαι ἢ πράττειν . . . καὶ τὸ ἔν τινι δὲ εἶναι ὁμοιοτρόπως λέγεται καὶ ἑπομένως τῷ ἔχειν*, cf. Trdlbg. de Categg. prolusio p. 17 seqq.

15 b 19 omisimus *καὶ* ante *ἐπιστήμην* et codicum et Boethii auctoritate moti: item vs. 25 articulum adiecimus et vs. 30 restituimus *ἔχειν*, quod cur Bkk. non ferendum esse iudicaverit non assequor: *ἔχει* autem e coniectura dedit.

HERMENEUTICA.

De voce ἑρμηνεία Biese I. p. 89 „Der Satz ist der Ausdruck (ἑρμηνεία) des reflectirenden Denkens, welches trennt und verbindet". Boethius comm. in lib. de intp. prooem. „Interpretatio (ἑρμηνεία) est vox significativa per se ipsam aliquid significans": ad quae recte Thomas Aquinas (opp. ed. Ven. 1495) fol. 2, a: „Nomen et verbum magis interpretationis principia esse videntur quam interpretatio". Latius patet ἑρμηνεία quam λέξις: dicit enim 1450 b 14 λέξιν εἶναι τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας ἑρμηνείαν. (Vox explanabilis quaecunque λέξις est, v. 875 b 21 ἡ γλῶττα σφαλλομένη πταίει καὶ οὐ δύναται τὴν λέξιν διαρθροῦν: unde fit, ut 63 b 24 κατὰ μὲν τὴν λέξιν et κατ' ἀλήθειαν δὲ opponantur, eodem sensu quo opponuntur κατὰ τοὔνομα et κατὰ τὸν λόγον, in speciem (e verbis magis quam e re iudicanti) et re vera. Biese II. p. 628 λέξιν recte intelligit de elocutione vertens „rednerischer Stil," ib. p. 686 „Diction". Etiam ὀρχηστικωτέρᾳ poesi λέξις opponitur 1449 a 23 λέξεως δὲ γενομένης αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρεν· μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστιν.) Ubi minus premitur significatio vocis ἑρμηνεία idem fere est quod διάλεκτος: 420 b 19 τῇ γλώττῃ (καταχρῆται ἡ φύσις) ἐπί τε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν διάλεκτον, ὧν ἡ μὲν γεῦσις ἀναγκαῖον, ἡ δ' ἑρμηνεία ἕνεκα τοῦ εὖ. 476 a 19 τῇ γλώττῃ (χρῆται ἡ φύσις) πρός τε τοὺς χυμοὺς καὶ πρὸς τὴν ἑρμηνείαν. Nam sensu proprio ἡ ἑρμηνεία complectitur signa externa per quaecunque exprimuntur et cum aliis communicantur quae animum afficiunt: quare dicit 660 a 35 χρῶνται τῇ γλώττῃ (οἱ ὄρνιθες) καὶ πρὸς ἑρμηνείαν ἀλλήλοις πάντες μέν, ἕτεροι δὲ τῶν ἑτέρων μᾶλλον. Non ab omni igitur parte verum est quod dicitur schol. 94 a 1 (cf. ib. 10, 19 et 97 a 8 — 9) οὐδὲν διαφέρει

ἐπιγράψαι περὶ ἑρμηνείας ἢ περὶ ἀποφαντικοῦ λόγου: est enim ἑρμηνεία quod nos „sprachliche Mittheilung". Cf. 139 b 15 ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς μέρη δύο, ἓν μὲν τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι· δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον ὡς ἐνδέχεται σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. Vix erit, opinor, cui non iniquus iudex videatur Gumposch, qui p. 91 de libro περὶ ἑρμηνείας haec habet: „In dieser kleinen Schrift . . . sind die Zitationen und entlehnten Stellen die Grundsäulen des Ganzen, und fast nichts ist in der ganzen Schrift enthalten, was wir nicht schon anderswo finden, so dafs der Verfasser nur unter die Rahme des Urtheils alte Dinge gebracht". Titulum libri plane ineptum iudicat, quem equidem ferri posse putaverim, quum ἑρμηνεία de communicatione sermonis intelligatur, cuius principia in hoc libro tradantur. De divisione libri v. schol. 97 extr., de difficultatibus, quas habet, satis est dicere quod fuerunt qui eum explicari omnino non posse arbitrarentur (schol. 122 a not., cf. 126 a not.).

Cap. 1. *Quae prima exponenda sint*, 3 *quam rationem habeant quae animum afficiant et quae horum signa sint externa.* 9 *Verum et falsum ut in animo sic in oratione non in singulis sunt*, *sed in iis quae coniuncta proferuntur.*

16 a 3 τὰ ἐν τῇ φωνῇ non verba intelligit, sed quaecunque proferuntur per linguam. Cf. 535 a 28 φωνὴ καὶ ψόφος ἕτερόν ἐστι καὶ τρίτον τούτων διάλεκτος. φωνεῖ μὲν οὖν οὐδενὶ τῶν ἄλλων μορίων οὐδὲν πλὴν τῷ φάρυγγι· διὸ ὅσα μὴ ἔχει πνεύμονα οὐδὲ φθέγγεται· διάλεκτος δ' ἡ τῆς φωνῆς ἐστι τῇ γλώττῃ διάρθρωσις. τὰ μὲν οὖν φωνήεντα ἡ φωνὴ καὶ ὁ λάρυγξ ἀφίησιν, τὰ δ' ἄφωνα ἡ γλῶττα καὶ τὰ χείλη· ἐξ ὧν ἡ διάλεκτός ἐστιν. διὸ ὅσα γλῶτταν μὴ ἔχει ἢ μὴ ἀπολελυμένην οὔτε φωνεῖ οὔτε διαλέγεται· ψοφεῖν δ' ἔστι καὶ ἄλλοις μορίοις.

16 a 4 σύμβολα. 165 a 6 οὐκ ἔστιν αὐτὰ τὰ πράγματα διαλέγεσθαι φέροντας, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν ἀντὶ τῶν πραγμάτων χρώμεθα συμβόλοις. 437 a 15 τῶν δ' ὀνομάτων ἕκαστον σύμβολόν ἐστιν, quamquam dicit 1404 a 21 τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐστιν, h. e. voces non solum interpretantur et quasi repraesentant ea quibus animus afficitur, sed etiam imitantur: qui locus quomodo intelligendus sit et conciliandus cum reliquis v. apud Biesium I. p. 94 not. 1, ubi pro rhet. 3, 6 legendum est rhet. 3, 1. Ut sibi opponuntur σύμβολα et μιμήματα sic etiam ση-

μεῖα et ὁμοιώματα; eo tamen discrimine, ut illa sint κατὰ συνθήκην (pendent enim ab iis de quibus homines inter se convenerunt), haec vero in rebus ipsis posita sint (das σύμβολον ist ein subjectives σημεῖον, das ὁμοίωμα ein objectives μίμημα): 1340 a 33 οὐκ ἔστι ταῦτα (τὰ σχήματα) ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον τὰ γιγνόμενα σχήματα καὶ χρώματα τῶν ἠθῶν. Ib. vs. 39 ἐν δὲ τοῖς μέλεσιν αὐτοῖς ἐστὶ μιμήματα τῶν ἠθῶν. 985 b 27 ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις. Alio sensu quam nostro loco σύμβολον posuit 331 a 24 ὅσα μὲν γὰρ ἔχει σύμβολα πρὸς ἄλληλα, ταχεῖα τούτων ἡ μετάβασις, ὅσα δὲ μὴ ἔχει βραδεῖα, v. ib. vs. 34, 360 a 26: in his enim σύμβολα vocat quae 333 a 19 seqq. συμβλητὰ στοιχεῖα, quae cognationem quandam habent s. quae ita composita sunt, ut aliquid commune insit in utroque.

16 a 4 τὰ γραφόμενα. 895 a 10 ἔστι δὲ ὁ λόγος οὐ τὸ τῇ φωνῇ σημαίνειν, ἀλλὰ τοῖς πάθεσιν αὐτῆς καὶ μὴ ὅτι ἀλγεῖ ἢ χαίρει. τὰ δὲ γράμματα πάθη ἐστὶ τῆς φωνῆς. Quae igitur nostro loco dicit τὰ γραφόμενα non eadem sunt atque τὰ γράμματα, nam illa (elementa scripta) sunt σύμβολα, quorum haec (elementa voce expressa) sunt πάθη.

16 a 6 τὰ σύμβολα, ut quae sint arbitraria, non omnibus eadem sunt, τὰ παθήματα vero, quorum sunt indicia prima, et res ipsae, quas repraesentant et quarum sunt imagines, eaedem sunt. πρώτως ex usu Aristotelis fieri dicitur id quod ex ipsis et solis naturae legibus alicuius rei efficitur, ut alia re, quae media interponatur inter causam efficientem et id quod efficitur, non indigeat: 414 a 13 ἡ ψυχὴ δὲ τοῦτο ᾧ ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα πρώτως. 413 b 2 τὸ μὲν οὖν ζῆν διὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπάρχει τοῖς ζῶσι, τὸ δὲ ζῷον διὰ τὴν αἴσθησιν πρώτως. 667 b 24 τὸ μόριον ἓν τὸ ταύτην (τὴν αἰσθητικὴν ψυχὴν) ἔχον πρώτως. Sic etiam dicitur 324 b 12, 700 a 20 τὸ πρώτως κινοῦν pro eo quod frequentius est apud Aristotelem τὸ πρῶτον κινοῦν. Nos reddimus πρώτως „unmittelbar, ursprünglich, primitiv". Fluit inde alius usus adverbii πρώτως, quo significat id quod cum rei natura ita coniunctum est, ut in eius notione proprie accepta comprehendatur: quo quidem sensu πρώτως haud multum differt a κυρίως: 1045 b 27 περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτως ὄντος ... 1049 b 13 τῷ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι δυνατόν ἐστι τὸ πρώτως δυνατόν. — Lectionem

vulgarem et codices tuentur omnes et vet. intp. lat.: quare neque obtemperandum erit Alexandro pro ταῦτα vs. 7 scribenti ταὐτά, neque Hermino ταὐτὰ vs. 6 mutanti in ταῦτα (Boeth. in schol. 101 b not.): altero utro enim admisso locum depravari nemo est quin videat. Namque si Herminum sequimur, tollitur membrorum oppositio, quam particula μέντοι indicat, si Alexandrum, universe proferuntur (καὶ ὧν ταὐτὰ ὁμοιώματα) quae hoc loco non nisi de iis quibus animus afficiatur (περὶ τῶν παθημάτων τῆς ψυχῆς) et dicta esse debent et re vera dicta sunt. In priori ed. comm. (Basil. 1570 p. 218) Boethius aut minus accurate lectionis varietatem indicavit aut aliam lectionem habuit quam in altera ed.; dicit enim „Est alia quoque scriptura hoc modo se habens „„Quorum autem hae primum notae, hae omnibus passiones animae sunt, et quorum hae similitudines, res etiam hae"". Idem mendum, ut ταῦτα scriptum sit pro ταὐτά, habemus 45 b 14.

16 a 8 περὶ τούτων, intell. παθημάτων τῆς ψυχῆς, v. Trdlbg. de an. p. 116. Locus ad quem Aristoteles respicit est de an. III, 6.

16 a 12 σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν . . . Affirmationem et negationem significat. Eundem sensum habent 24 b 17 verba ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου, ubi v. quae diximus. Cf. 1457 a 28 et 1027 b 21 quae adscribemus ad 17 a 15. Biese I. p. 91 not. 5. 1051 b 12 τὸ μὲν εἶναί ἐστι τὸ συγκεῖσθαι καὶ ἓν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι τὸ μὴ συγκεῖσθαι, ἀλλὰ πλείω εἶναι. Non recte hunc locum expressit Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 79) „Ja Aristoteles geht so weit, dafs er das Sein und das Nicht-Sein für nichts anderes anerkennt als nur für Verbundensein oder Nicht-Verbundensein des Subjects mit dem Prädicate": nos enim quum dicimus „das Sein", de ipsa rerum natura (de οὐσίᾳ) cogitamus, quam in coniunctione ponere Aristotelem nemo erit qui contendat. Bene haberent omnia, si dixisset „Aristoteles erklärt Sein und Nicht-Sein für Verbundensein und Nicht-Verbundensein", quae quidem sententia et Aristoteli placebit et ipsi veritati (v. 16 b 22 et quae ibi diximus): patet enim ex iis quae praecesserunt εἶναι h. l. non significare τὴν οὐσίαν s. τὸ τί ἐστιν, sed nihil nisi copulam, quae dicitur, qua alterum de altero praedicari indicatur: quare recte Biese I. p. 95 not. 3 „Bei Aristoteles hat also das Verbum εἶναι nicht die Bedeutung eines ῥῆμα, weil es nicht einen bestimmten Gegenstand bezeichnet, sondern sich auf die Verbindung des Sub-

jectes und Prädicates zu einem Ganzen bezieht": 430 a 26 ἡ μὲν οὖν τῶν ἀδιαιρέτων νόησις ἐν τούτοις, περὶ ἃ οὐκ ἔστι τὸ ψεῦδος· ἐν οἷς δὲ καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, σύνθεσίς τις ἤδη νοημάτων ὥσπερ ἓν ὄντων. — Lectionem ψεῦδός τε καὶ habent et edd. priores omnes et codd. meliores excepto *A*, quare eam servavimus, praesertim quum hoc loco τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθὲς ita coniuncta esse debeant, ut in unam notionem eamque ἀνώνυμον quasi coaluisse videantur: dicit enim „Quod est verum falsumve (ἡ ἀπόφανσις) non inest in oratione nisi per σύνθεσιν et διαίρεσιν".

16 a 16 σημεῖον δὲ sequente γὰρ usitatissimum Aristoteli: 1312 b 21, 1318 b 17, 1328 a 1. Item τεκμήριον δὲ sequente γὰρ 1335 a 15 et μαρτύριον 771 b 8. Alia structura est 1450 a 35 ἔτι σημεῖον ὅτι..., eadem 939 b 25, 941 a 14, alia quam non nisi in Meteorologicis inveni 372 b 28 σημεῖον δὲ τούτου διότι.... 350 b 28 τό τε ὑπὸ τοῖς ὄρεσιν ἔχειν τὰς πηγὰς μαρτυρεῖ διότι..., alia 87 b 1 τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ, cf. ib. vs. 3, alia 604 a 19 σημεῖον δὲ τῆς ἀῤῥωστίας τὰ ὦτα καταβάλλουσι, eadem ib. vs. 30, b 4, 8, 13, 15 al., alia denique 755 b 2 σημεῖον τὸ καὶ τοὺς ζῳοτοκοῦντας τῶν ἰχθύων ... ᾠοτοκεῖν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, eadem est 945 b 16. — De hircocervo Stallb. ad Plat. remp. p. 488 (Steph.) videre iubet Eustath. ad Il. α p. 102 ed. Rom. Hemsterhus. ad Lucian. Prometh. §. 7. p. 239. T. I. ed. Lehm.

16 a 18 κατὰ χρόνον quod opponitur τῷ ἁπλῶς h. e. τῷ ἀορίστως, temporis ratione non habita: κατὰ χρόνον cum emphasi dictum est; significat enim κατὰ χρόνον τινὰ ὡρισμένον. Similia 592 b 14 πάντα δὲ ταῦτα τρία ὄντα (quamquam tria animalia sunt diversa) ὅμοια τὰς ὄψεις καὶ σαρκοφάγα πάντα. 688 b 19 διὰ τὸ δύο εἶναι (diversa intell.) τό τ' ἀριστερὸν καὶ τὸ δεξιόν. De coel. 312 a 7 τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον δύο ἐστίν. 1313 b 31 τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων, de quo loco cf. quae dicemus ad 68 b 5.

Cap. 2. Definitur nomen. 21 Nominis partes sive simplicis sive compositi nihil per se significant. 30 Nomen cum negatione coniunctum non est nomen. 33 Casus nominis a nomine eo differunt, quod cum verbo εἶναι coniuncti nihil veri vel falsi habent.

16a19 ὄνομα. 1457a10 ὄνομα δ' ἐστὶ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ' αὑτὸ σημαντικόν· ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ σημαῖνον οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ τὸ δῶρον οὐ σημαίνει. De sequentibus cf. ib. vs. 31 ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν (ἁπλοῦν δὲ λέγω ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται, οἷον γῆ) τὸ δὲ διπλοῦν· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐκ σημαίνοντος καὶ ἀσήμου, τὸ δὲ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ' ἂν καὶ τριπλοῦν καὶ τετραπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν ὄνομα.

16a23 Delevimus πεπλεγμένοις quod etiam 21a1 habemus.

16a25 βούλεται μὲν σημαντικὸν εἶναι, ἀλλὰ κεχωρισμένον οὐδενὸς σημαντικόν ἐστιν. Iul. Pacius difficultatem in his inesse putavit, quod e. g. in *Κάλλιππος* altera pars nominis (τὸ ἵππος) significet aliquid: quare monemus non hoc dicere Aristotelem, quod singulae partes nominum compositorum nihil significent (quod aperte negat eo loco, quem modo e Poet. adscripsimus), sed in ipso nomine composito singulas partes non ita accipi dicit, ut per se solae aliquid significent (v. 16b32 sq.): nam in nomine *Κάλλιππος* inest quidem τὸ ἵππος, neque tamen *Κάλλιππος* equum significat.

16a26 Post οὐδέν Bkk. e cod. *A* recepit σημαίνει καθ' ἑαυτό, quae, quum aliunde intrusa esse appareat, delere non dubitavi: nam ἐστὶ quod deest facile intelligitur. Insolentius est quod dicit 771b29 τὸ μὲν οὖν ἕλκειν φάναι τοὺς τόπους τῆς ὑστέρας τὸ σπέρμα καὶ διὰ τοῦτο πλείω γίνεσθαι . . . οὐθέν ἐστιν. 253b3 αἱ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐνστάσεις . . . οὐδέν εἰσι. 402b7 τὸ δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἤτοι οὐθέν ἐστιν ἢ ὕστερον, cf. 18a25.

16a27 Reliquam definitionis partem explicat.

16a32 Quae post ἀόριστον quidam codices addunt videntur irrepsisse ex sequentibus (b15): certe non video quomodo negligi potuerint, si reperta fuissent, neque enim obscuritatem habent neque verba ipsa ita comparata sunt, ut similitudine quadam litterarum talis negligentia probabilis fiat. Aristoteli autem vix dandum videtur, quod eandem rem eamque haud difficilem ad intelligendum tam brevi spatio interiecto iisdem verbis bis explicuerit.

16b1 πτώσεις. 1457a18 πτῶσις δ' ἐστὶν ὀνόματος ἢ ῥήματος ἡ μὲν τὸ κατὰ τούτου ἢ τούτῳ σημαίνουσα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἡ δὲ τὸ κατὰ τὸ ἑνὶ ἢ πολλοῖς, οἷον ἄνθρωποι ἢ ἄνθρωπος, ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικά, οἷον κατ' ἐρώτησιν ἢ ἐπίταξιν· τὸ

γὰρ ἐβάδισεν ἢ βάδιζε πτῶσις ῥήματος κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη ἐστίν. Significat etiam πτῶσις quaecunque derivantur sive a nomine sive a verbo quo modo cunque, cf. 1 a 13: quae proprie appellantur σύστοιχα; πτώσεις vero quae dicuntur his continentur, v. 114 a 32—38 coll. Leo. Mag. in nostris scholiis ad 114 a 27: quare saepius iunguntur αἱ πτώσεις καὶ τὰ σύστοιχα 151 b 30, 153 b 25, 124 a 10 al. Adverbium numeratur in πτώσεσιν 118 a 33, 106 b 29. Ea quoque quae non differunt nisi genere dicuntur πτώσεις 133 b 36: eundem sensum habet κλῆσις 182 a 18 ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος ἄῤῥενος ἔχει κλῆσιν. Ut brevis sit, etiam casum rectum πτῶσιν vocat 136 b 16, quem nostro loco aperte distinguit a casibus: profertur enim casu recto ipsum nomen. Eodem sensu 48 b 41 τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων opposuit ταῖς πτώσεσιν, 49 a 2 casum rectum obliquis; πτώσεις etiam appellat 42 b 30, quos interpretes vocare solent τρόπους, singulos cuiusque figurae modos syllogismorum. — λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ „Bedeutung und Verhältnifs — das Wesen davon ist...” λόγος ὀνόματι opponitur sic ut 2 a 20, ubi v. quae diximus. αὐτοῦ refertur ad τὸ δὲ Φίλωνος ἢ Φίλωνι, quamquam proxime praecessit numerus pluralis, ad quem quum αὐτοῦ non commode possit referri, ut hoc idem incertum maneat, vertendum erit „davon”. Similia satis frequentia sunt apud Aristotelem, cf. 17 a 20 τούτων, quod intelligendum est de λόγοις ἀποφαντικοῖς, quos singulari numero commemoravit vs. 15. 952 b 26 διὸ καὶ ὁ νομοθέτης μείζους αὐτοῖς (τοῖς κλέψασιν intell., quum v. 19 praecesserit τὸν κλέψαντα) ζημίας ἐνέγραψεν. De mutatis numeris v. quae collegimus ad 69 b 3.

16 b 4 Post ἀεὶ Pacius addit διαφέρει, quod explicationi quidem bene inservit, sed a contextu alienum est. — οὐδὲν ἀληθεύει: sic 222 b 24 φθείρεται δὲ καὶ μηδὲν κινούμενον. 231 b 20 διαιρεῖσθαι εἰς ἀδιαίρετα ἢ μηθέν. 745 a 23 συμμεταβάλλουσι (αἱ τρίχες) τῷ δέρματι τὰς χρόας ... οἱ δ' ὀδόντες οὐθέν. 894 b 13 τὰ μὲν χαλεπά ἐστι μετὰ τὸν τόκον, οἷον κύων καὶ ὗς, τὰ δὲ οὐδὲν ἐπιδήλως.

Cap. 3. Verbi definitio, quae per partes explicatur. 12 Neque verbum ipsum cum negatione coniunctum verbum est, neque casus verbi. 19 Verbum per se spectatum nomen est, non significat aliquid veri vel falsi nisi coniunctum cum nominibus.

16 b 6 *ῥῆμα.* 1457 a 14 *ῥῆμα δὲ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτό, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων· τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἢ λευκὸν οὐ σημαίνει τὸ πότε, τὸ δὲ βαδίζει ἢ βεβάδικε προσσημαίνει τὸ μὲν τὸν παρόντα χρόνον, τὸ δὲ τὸν παρεληλυθότα.*

16 b 10 Ammonius e Porphyrio aliam lectionem affert (schol. 106 a 26) *ὑπαρχόντων* pro *καθ' ἑτέρου λεγομένων*, omissis *ἢ ἐν ὑποκειμένῳ.* In lectione vulgari consentiunt codices ad unum omnes, quam etiam Porphyrius probavisse videtur et Stephanus, cuius schol. v. supra p. 39 *): *ὑπαρχόντων* fortasse correctum est e vs. 13.

16 b 13 *ὑπάρχειν κατά τινος* etiam habemus 67 b 28. 72 a 13 *τὸ μὲν τὶ κατά τινος κατάφασις, τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος ἀπόφασις.*

16 b 18 *τὸν πέριξ*, quod dicit 19 b 18 *τοὺς ἐκτὸς χρόνους* et plenius 17 a 30 *τοὺς ἐκτὸς τοῦ νῦν χρόνους.*

16 b 19 *ὀνόματά ἐστι:* convenit enim singulis verbis nominis definitio quam dedit a 19: namque perpetuum animi motum sistit qui loquitur eumque in aliqua re defigit, neque qui audivit animum vagari patitur ab alia re ad aliam, sed quiescentem tenet et defixum in una. 956 a 39 *ἡ αἴσθησις καὶ ἡ διάνοια τῷ ἠρεμεῖν τὴν ψυχὴν ἐνεργεῖ· ὃ καὶ ἡ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι ὅτι τὴν ψυχὴν ἵστησιν· κινουμένης γὰρ καὶ φερομένης οὔτε αἰσθέσθαι οὔτε διανοηθῆναι δυνατόν. διὸ καὶ τὰ παιδία καὶ οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μαινόμενοι ἀνόητοι* et quae seq. 135 a 26 *αὐτὸς αὑτὸν ἐπιστήσας*, ipse secum reputans.

16 b 22 *οὐδὲ γὰρ* ... 92 b 13 *τὸ δ' εἶναι οὐκ οὐσία οὐδενί· οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν.* In mentem venit placitum Hegelii quamquam alia ratione accipiendum „Das Seyn ist Nichts". *τὸ εἶναι*, ait Aristoteles, nihil significat, nisi si connectit et copulat alterum cum altero. Lectio quam Ammonius e Porphyrio affert (schol. 107 a 18) non videtur diversa esse ab ea quam nos habemus: negligentiae enim veterum interpretum in adscribendis ex Aristotele locis, quam multis exemplis comprobare licet e scholiis (v. quae diximus in Praefat.), hoc tribuendum videtur, ut auctoris verba aliquando minus accurate reddiderint, siquidem ex memoria plerumque adscribunt quae e libris sumere debebant.

---

*) Namque legendum est „Steph." pro „Id.", quod p. 39 ad schol. 16 b 10 adiectum est.

Cap. 4. Definitur oratio. 17 a 1 *De enuntiatione in sequentibus agetur omissis reliquis orationis generibus.*

16 b 26 λόγος. 1457 a 23 λόγος δὲ φωνὴ συνθετὴ σημαντική, ἧς ἔνια μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνει τι· οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκειται, οἷον ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός, ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μέντοι ἀεί τι σημαῖνον ἕξει, οἷον ἐν τῷ βαδίζει Κλέων ὁ Κλέων. 1404 b 26 ὄντων δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκεν. Duas igitur Aristoteles partes orationis (Lersch Sprachphilosophie der Alten p. 11—21), quibus tamen (Poet. c. 20) σύνδεσμον et ἄρθρον adiicere videtur, ut quattuor exstent. Difficultas eo tollitur, quod ubi de primis iisque necessariis orationis quae proprie dicitur (h. e. τοῦ πρώτου λόγου ἀποφαντικοῦ, qui simplicis nominis et verbi coniunctione continetur) partibus loquitur, duas tantum partes agnoscit, ubi vero orationis partem dicit quodcunque in sermone profertur, quattuor partes distinguit. Simile quidquam Ammonius videtur in mente habuisse (schol. 99 a 10) μέρη δὲ οὐκ ἂν λέγοιτο δικαίως ἃ γε μὴ δύνανται συντεθέντα καθ' ἑαυτὰ πλεῖον ἐργάσασθαι λόγον. λόγου μὲν οὖν ταῦτα (σύνδεσμοι καὶ ἄρθρα καὶ προθέσεις καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιῤῥήματα) οὐ μέρη, λέξεως δὲ μέρη, ἧς καὶ ὁ λόγος αὐτὸς μέρος, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς (l. l.) εἴρηται. — Oratio quum consistat e nominibus et verbis, necesse est, quia partes sunt κατὰ συνθήκην, ipsa sit κατὰ συνθήκην: brevitati autem, qua Aristoteles uti solet, parum convenit ut expresse dicat quod facile intelligatur, praesertim quum ne in definitione quidem verbi (vs. 6.) hoc adiiciendum putaverit. Praeterea verba κατὰ συνθήκην neque versio Boethiana habet neque Ammonius, qui ista ab Aristotele praetermissa esse dicit (schol. 108 a 4): quare etiam nos reiecimus: recepta autem videntur in contextum propter ea quae leguntur 17 a 2. Item vs. 28 verba ἢ ἀπόφασις aliena manu addita videntur e vs. 30: quare cum Ammonio et vet. intp. lat. ea omisimus eosdem codices secuti, quamquam retinet versio Boethiana (schol. 108 a not. 1). Quid Alexander et Porphyrius habuerint, ex quorum commentariis Boethius multa affert, incertum est.

16 b 30 ἀλλ' οὐχὶ τοῦ... neque tamen quantacunque pars orationis significat aliquid: neque enim una syllaba sola vocabuli

ἄνθρωπος dictio est, sed, ut syllaba υς in μῦς, vox est, non dictio (φάσις).

17a1 ὡς ὄργανον, cui opponitur κατὰ συνθήκην, ex convento 1133a29, 1134b35. Quod e naturae legibus pendet (ὄργανον φυσικόν) ei opponitur quod in conventione positum est: qua re maxime continetur discrimen eorum quae Plato et quae Aristoteles de sermonis origine disputavit, v. Biese I. p. 92 sq.

17a2 Priorum edd. lectionem e codicibus revocavimus.

Cap. 5. Enuntiatio aut simplex est aut composita: sine verbo esse non potest.

17a8 πρῶτος: reliqui enim omnes ex hoc originem habent, ut ex simplici id quod compositum est: affirmatio autem prior est negatione, v. 86b33 ἡ δὲ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα· διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος, καὶ προτέρα ἡ κατάφασις ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι. De coel. 286b25 τῆς στερήσεως πρότερον ἡ κατάφασις.

17a10 ἐκ ῥήματος εἶναι, quod ipse et interpretatur et demonstrat 19b12.

17a11 Boethius in priori ed. comm. p. 219 (Basil. 1570) „Etenim hominis ratio si non est... Aristotelis in Graeco textus non habet ita ut nos supra posuimus, sed hoc modo: „Etenim hominis si non aut est aut erit aut fuit..." subintelligendum relinquente philosopho quod de ratione diceret i. e. de definitione, quam Graeci λόγον dicunt. Sed cum supra de oratione tractasset, quae apud illos similiter λόγος vocatur... communione vocabuli usus ad λόγον, de quo superius tractabat, retulit, ut non orationem intelligeremus, sed potius rationem". In altera ed. Boethius nihil tradit de lectionis varietate. Invitis codicibus vocabulum λόγος e contextu eiecimus: consensus enim codicum nihil probat nisi emblematis antiquitatem.

17a13 Scripsimus δι' ὅ τι, quamquam codd. omnes praebent διότι, quae quid differant dicemus ad 58b7. Versio Boethiana „quare autem", sed paullo post Boethius (ed. pr. p. 230) „Cur autem una sit oratio nunc, inquit, dicere intermittemus" et „Cur autem una sit, alterius est hoc tractare negotii". Si legis διότι, vix id aliter poterit explicari quam hoc modo: διὰ τὸ ἑνός τινος (τοῦ ἀνθρώπου intell.) εἶναι τὸν λόγον,

quae nequaquam exprimi poterunt ex iis quae praecesserunt: imo et quae sequuntur Aristotelis verba et quae apud interpretes leguntur in eo consentiunt, quod Aristoteles causam cur hominis definitio una sit oratio hoc loco non indicet, quippe a quo haec expositio aliena sit. Apparet igitur non ferendum esse quod tulerunt edd. omnes *διότι δὴ* „quare igitur", sed scribendum esse *δι' ὅ τι δὲ* „cur autem". Unum est quod offendit, *δὲ* quod repetit vs. 15, quamquam plane supervacaneum est: sed quomodo factum sit ut iterato *δὲ* orationem turbaverit, in promtu est: quum enim orationem interruperit interpositis verbis *οὐ γὰρ δὴ... ἔσται*, prioris membri oblitus apodosin non fecit talem qualis conveniret iis quae praecesserunt, v. quae diximus ad 14 b 30 et ad 17 b 1. — Quaestionem igitur quam proposuit reservat *τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ*. Resolvit eam Met. *Z*. c. 12, cf. *Δ*. c. 6.

17 a 14 *οὐ γὰρ δὴ*... Uberius hoc exponit init. cap. 11.

17 a 15 *εἷς λόγος*. 1457 a 28 *εἷς δ' ἐστὶ λόγος διχῶς· ἢ γὰρ ὁ ἓν σημαίνων ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμων, οἷον ἡ Ἰλιὰς μὲν συνδέσμῳ εἷς, ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τῷ ἓν σημαίνειν*. Idem dicit iisdem fere verbis 93 b 35. Vix est quod moneamus non pugnare cum his quae dicit 112 a 16 *πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν*: nam quamvis multa sint alicuius rei consequentia, res ipsa una manet. 1016 b 8 *τὰ δὲ πρώτως λεγόμενα ἓν ὧν ἡ οὐσία μία. μία δὲ ἢ συνεχείᾳ ἢ εἴδει ἢ λόγῳ*, cf. 1027 b 18 — 28, quem locum, quia plura habet quae arcte coniuncta sunt cum iis quae nunc tractamus, totum exscribamus. *τὸ δὲ ὡς ἀληθὲς ὄν, καὶ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος, ἐπειδὴ περὶ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν, τὸ δὲ σύνολον περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως. τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῷ συγκειμένῳ ἔχει, τὴν δ' ἀπόφασιν ἐπὶ τῷ διῃρημένῳ, τὸ δὲ ψεῦδος τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν. πῶς δὲ τὸ ἅμα ἢ τὸ χωρὶς νοεῖν συμβαίνει, ἄλλος λόγος. λέγω δὲ τὸ ἅμα καὶ τὸ χωρὶς ὥστε μὴ τὸ ἐφεξῆς ἀλλ' ἕν τι γίγνεσθαι· οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον τὸ μὲν ἀγαθὸν ἀληθές, τὸ δὲ κακὸν εὐθὺς ψεῦδος, ἀλλ' ἐν διανοίᾳ· περὶ δὲ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ τί ἐστιν οὐδ' ἐν τῇ διανοίᾳ.*

17 a 19 Sive quis ad quaestionem factam respondet uno verbo sive sponte sua sententiam proponit. Quae quum facit, uno

quidem verbo enuntiat quod vult, sed plura sunt quae in isto verbo latent, quia praetermissa intelliguntur.

17a22 μὲν ab iis videtur omissum esse, qui ea quae cap. seq. leguntur non coniuncta esse putarent cum iis quae in hoc cap. habentur: quum vero Aristoteles singulos libros non diviserit in capita, μὲν servandum videtur.

17a24 ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται, cf. 16a18 ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ χρόνον, prouti temporis ratio habetur.

Cap. 6. Enuntiatio aut affirmat aut negat: omni affirmationi opponi potest negatio, quae eam tollit.

17a33 De ἀντιφάσει v. quae diximus ad 11b16 et 13b2, quibus adde 72a12 ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. Sic 227a9, ubi ἀντίφασιν opponit τοῖς ἐναντίοις (coll. 241a27), dicit ἀντιφάσεως δ' οὐδὲν ἀνὰ μέσον: quare 235b13, 240a27 mutationem ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν fieri dicit κατ' ἀντίφασιν. Appellatur etiam ἀντίφασις τὸ κατ' ἀντίφασιν ἀντικείμενον 61a19, 66b11, 69b21; 255b5 ἐνεργεῖ καὶ θεωρεῖ ἢ ἔσται ἐν τῇ ἀντιφάσει καὶ ἀγνοίᾳ.

17a35 καὶ ὅσα ἄλλα... Usitata haec dictio Aristoteli: 1005b21 καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορισαίμεθ' ἄν, ἔστω προσδιωρισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας, ib. 27 προσδιωρίσθω δ' ἡμῖν καὶ ταύτῃ τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα.

Cap. 7. Quid sit enuntiatio universalis, quid particularis, exponitur. b12 *Quod praedicatur non debet universum sumi.* 16 *Quae sint enuntiationes repugnantes*, 20 *quae contrariae.* 23 *Contrariae simul verae esse non possunt, quae contrariis repugnant aliquando possunt.* 26 *E repugnantibus altera utique vera est, altera falsa.* 29 *Subcontrariae simul verae esse possunt:* 34 *nam indefinita negatio non idem valet quod universalis.* 38 *Unius affirmationis una utique est negatio.*

17a39 καθόλου, h. e. καθ' ὅλου, quod ut intelligatur, prius videamus quid sit τὸ ὅλον. 1023b26 ὅλον λέγεται οὗ τε μηθὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται ὅλον φύσει, καὶ τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα, ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα. τοῦτο δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον ἕν, ἢ ὡς ἐκ τούτων τὸ ἕν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου καὶ τὸ ὅλως λεγόμενον ὡς ὅλον τι ὄν, οὕτως ἐστὶ καθόλου ὡς πολλὰ περιέχον τῷ κατηγορεῖσθαι καθ' ἕκαστον καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι ὡς ἕκαστον. 1024a1 sqq. exponit quo-

modo differant τὸ ὅλον et τὸ πᾶν. 386 a 20 ἔστι δὲ θλάσις μὲν ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις ὤσει ἢ πληγῇ, τὸ δ' ὅλον ἀφῇ, h. e. totum autem (πᾶσα ἡ θλάσις) in tactu positum est. 1455 b 33 ἡ μὲν πεπλεγμένη (τραγῳδία), ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις: eodem sensu τὸ σύνολον 1447 a 16 ἐποποιία δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις ... πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον, et διόλου 1459 b 16 ἀναγνώρισις γὰρ διόλου καὶ ἠθική. Aliis locis Bkk. scribit δι' ὅλου sine discrimine, v. 663 b 12, 387 b 28, 500 a 6, quod idem fere est quod διὰ παντός 478 a 19, 685 b 21. τὸ σύνολον opponi solet τῇ ὕλῃ et τῇ μορφῇ ut tertium aliquid quod ex his fiat: 1029 a 3 τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων, λέγω δὲ τὴν μὲν ὕλην οἷον τὸν χαλκόν, τὴν δὲ μορφὴν τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας, τὸ δ' ἐκ τούτων τὸν ἀνδριάντα τὸ σύνολον. 1035 b 19 καθόλου δ' οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ὡς καθόλου, coll. 1039 b 20—22. 409 b 31 τὸ σύνολον significat τὸ τί ἐστι καὶ ἐξ ὧν ἐστίν. 995 b 35 λέγω δὲ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, quae, quamquam per se obscuriora sunt, iam clara erunt ex iis quae adscripsimus. Ad notionem vocis καθόλου proxime accedit τὸ ὅλως quod ita ponitur, ut quod modo de singulis prolatum sit magis universale fiat, e. g. ubi de pari pedum numero locutus est 704 a 15 addit ὅλως δ' οἷς κινεῖται σημείοις, ἄρτια ταῦτ' ἐστίν. 403 a 7 ὀργίζεσθαι θαῤῥεῖν ἐπιθυμεῖν, ὅλως αἰσθάνεσθαι, cf. 1039 b 22. Ei quod nostro loco de voce καθόλου dicit simile est quod habetur 644 a 27 τὰ δὲ καθόλου κοινά· τὰ γὰρ πλείοσιν ὑπάρχοντα καθόλου λέγομεν. 185 a 25 τὸ δὲ καθόλου ὅλον τί ἐστιν. Biese I. p. 390 not. 5, p. 242 not. 2 coll. p. 328 not. 4. Alia ratione definit τὸ καθόλου in Anal. post. 73 b 26 καθόλου δὲ λέγω ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό. Ib. 32 τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. 1017 b 35 τὰ γὰρ καθόλου καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐ καθ' αὑτὰ ἀλλ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἁπλῶς λέγεται.

17 b 1 δὲ apodosin indicat, cuius usus quos auctores affert Zell v. ad Ethic. Nicom. I, 1, 4. 769 a 12 ἂν δ' ἴσον ἔλθῃ (σπέρμα) ἀφ' ἑκατέρου, τοῦτο δ' οὐδετέρῳ (φασὶ) γίγνεσθαι ὅμοιον. 729 a 2 ἐν ὅσοις δὲ τῶν γενῶν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν, ἐν δὲ τούτοις ἀφ' ἑνὸς σπέρματος ἐνδέχεται πολλὰ γίνεσθαι ζῷα. 743 a 13 ὅσα δὲ γεηρὰ λίαν ... ταῦτα δὲ ψυχό-

vulgarem et codices tuentur omnes et vet. intp. lat.: quare neque obtemperandum erit Alexandro pro ταῦτα vs. 7 scribenti ταὐτά, neque Hermino ταὐτὰ vs. 6 mutanti in ταῦτα (Boeth. in schol. 101 b not.): altero utro enim admisso locum depravari nemo est quin videat. Namque si Herminum sequimur, tollitur membrorum oppositio, quam particula μέντοι indicat, si Alexandrum, universe proferuntur (καὶ ὧν ταὐτὰ ὁμοιώματα) quae hoc loco non nisi de iis quibus animus afficiatur (περὶ τῶν παθημάτων τῆς ψυχῆς) et dicta esse debent et re vera dicta sunt. In priori ed. comm. (Basil. 1570 p. 218) Boethius aut minus accurate lectionis varietatem indicavit aut aliam lectionem habuit quam in altera ed.; dicit enim „Est alia quoque scriptura hoc modo se habens „„Quorum autem hae primum notae, hae omnibus passiones animae sunt, et quorum hae similitudines, res etiam hae"". Idem mendum, ut ταῦτα scriptum sit pro ταὐτά, habemus 45 b 14.

16 a 8 περὶ τούτων, intell. παθημάτων τῆς ψυχῆς, v. Trdlbg. de an. p. 116. Locus ad quem Aristoteles respicit est de an. III, 6.

16 a 12 σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν . . . Affirmationem et negationem significat. Eundem sensum habent 24 b 17 verba ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου, ubi v. quae diximus. Cf. 1457 a 28 et 1027 b 21 quae adscribemus ad 17 a 15. Biese I. p. 91 not. 5. 1051 b 12 τὸ μὲν εἶναί ἐστι τὸ συγκεῖσθαι καὶ ἓν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι τὸ μὴ συγκεῖσθαι, ἀλλὰ πλείω εἶναι. Non recte hunc locum expressit Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 79) „Ja Aristoteles geht so weit, dafs er das Sein und das Nicht-Sein für nichts anderes anerkennt als nur für Verbundensein oder Nicht-Verbundensein des Subjects mit dem Prädicate": nos enim quum dicimus „das Sein", de ipsa rerum natura (de οὐσίᾳ) cogitamus, quam in coniunctione ponere Aristotelem nemo erit qui contendat. Bene haberent omnia, si dixisset „Aristoteles erklärt Sein und Nicht-Sein für Verbundensein und Nicht-Verbundensein", quae quidem sententia et Aristoteli placebit et ipsi veritati (v. 16 b 22 et quae ibi diximus): patet enim ex iis quae praecesserunt εἶναι h. l. non significare τὴν οὐσίαν s. τὸ τί ἐστιν, sed nihil nisi copulam, quae dicitur, qua alterum de altero praedicari indicatur: quare recte Biese I. p. 95 not. 3 „Bei Aristoteles hat also das Verbum εἶναι nicht die Bedeutung eines ῥῆμα, weil es nicht einen bestimmten Gegenstand bezeichnet, sondern sich auf die Verbindung des Sub-

jectes und Prädicates zu einem Ganzen bezieht": 430a26 ἡ μὲν οὖν τῶν ἀδιαιρέτων νόησις ἐν τούτοις, περὶ ἃ οὐκ ἔστι τὸ ψεῦδος· ἐν οἷς δὲ καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, σύνθεσίς τις ἤδη νοημάτων ὥσπερ ἓν ὄντων. — Lectionem ψεῦδός τε καὶ habent et edd. priores omnes et codd. meliores excepto *A*, quare eam servavimus, praesertim quum hoc loco τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθὲς ita coniuncta esse debeant, ut in unam notionem eamque ἀνώνυμον quasi coaluisse videantur: dicit enim „Quod est verum falsumve (ἡ ἀπόφανσις) non inest in oratione nisi per σύνθεσιν et διαίρεσιν".

16a16 σημεῖον δὲ sequente γὰρ usitatissimum Aristoteli: 1312b21, 1318b17, 1328a1. Item τεκμήριον δὲ sequente γὰρ 1335a15 et μαρτύριον 771b8. Alia structura est 1450a35 ἔτι σημεῖον ὅτι..., eadem 939b25, 941a14, alia quam non nisi in Meteorologicis inveni 372b28 σημεῖον δὲ τούτου διότι....350b28 τό τε ὑπὸ τοῖς ὄρεσιν ἔχειν τὰς πηγὰς μαρτυρεῖ διότι..., alia 87b1 τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ, cf. ib. vs. 3, alia 604a19 σημεῖον δὲ τῆς ἀῤῥωστίας τὰ ὦτα καταβάλλουσι, eadem ib. vs. 30, b4, 8, 13, 15 al., alia denique 755b2 σημεῖον τὸ καὶ τοὺς ζῳοτοκοῦντας τῶν ἰχθύων ... ᾠοτοκεῖν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, eadem est 945b16. — De hircocervo Stallb. ad Plat. remp. p. 488 (Steph.) videre iubet Eustath. ad Il. α p. 102 ed. Rom. Hemsterhus. ad Lucian. Prometh. §. 7. p. 239. T. I. ed. Lehm.

16a18 κατὰ χρόνον quod opponitur τῷ ἁπλῶς h. e. τῷ ἀορίστως, temporis ratione non habita: κατὰ χρόνον cum emphasi dictum est; significat enim κατὰ χρόνον τινὰ ὡρισμένον. Similia 592b14 πάντα δὲ ταῦτα τρία ὄντα (quamquam tria animalia sunt diversa) ὅμοια τὰς ὄψεις καὶ σαρκοφάγα πάντα. 688b19 διὰ τὸ δύο εἶναι (diversa intell.) τό τ' ἀριστερὸν καὶ τὸ δεξιόν. De coel. 312a7 τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον δύο ἐστίν. 1313b31 τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων, de quo loco cf. quae dicemus ad 68b5.

Cap. 2. Definitur nomen. 21 Nominis partes sive simplicis sive compositi nihil per se significant. 30 Nomen cum negatione coniunctum non est nomen. 33 Casus nominis a nomine eo differunt, quod cum verbo εἶναι coniuncti nihil veri vel falsi habent.

16a19 *ὄνομα*. **1457a10** *ὄνομα δ' ἐστὶ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ' αὑτὸ σημαντικόν· ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ σημαῖνον οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ τὸ δῶρον οὐ σημαίνει.* De sequentibus cf. ib. vs. 31 *ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν (ἁπλοῦν δὲ λέγω ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται, οἷον γῆ) τὸ δὲ διπλοῦν· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐκ σημαίνοντος καὶ ἀσήμου, τὸ δὲ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ' ἂν καὶ τριπλοῦν καὶ τετραπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν ὄνομα.*

16a23 Dedimus *πεπλεγμένοις* quod etiam 21a1 habemus.

16a25 *βούλεται μὲν σημαντικὸν εἶναι, ἀλλὰ κεχωρισμένον οὐδενὸς σημαντικόν ἐστιν.* Iul. Pacius difficultatem in his inesse putavit, quod e. g. in *Κάλλιππος* altera pars nominis (*τὸ ἵππος*) significet aliquid: quare monemus non hoc dicere Aristotelem, quod singulae partes nominum compositorum nihil significent (quod aperte negat eo loco, quem modo e Poet. adscripsimus), sed in ipso nomine composito singulas partes non ita accipi dicit, ut per se solae aliquid significent (v. 16b32 sq.): nam in nomine *Κάλλιππος* inest quidem *τὸ ἵππος*, neque tamen *Κάλλιππος* equum significat.

16a26 Post *οὐδέν* Bkk. e cod. *A* recepit *σημαίνει καθ' ἑαυτό*, quae, quum aliunde intrusa esse appareat, delere non dubitavi: nam *ἐστὶ* quod deest facile intelligitur. Insolentius est quod dicit **771b29** *τὸ μὲν οὖν ἕλκειν φάναι τοὺς τόπους τῆς ὑστέρας τὸ σπέρμα καὶ διὰ τοῦτο πλείω γίνεσθαι . . . οὐθέν ἐστιν.* **253b3** *αἱ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐνστάσεις . . . οὐδέν εἰσι.* **402b7** *τὸ δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἤτοι οὐθέν ἐστιν ἢ ὕστερον*, cf. **18a25**.

16a27 Reliquam definitionis partem explicat.

16a32 Quae post *ἀόριστον* quidam codices addunt videntur irrepsisse ex sequentibus (b15): certe non video quomodo negligi potuerint, si reperta fuissent, neque enim obscuritatem habent neque verba ipsa ita comparata sunt, ut similitudine quadam litterarum talis negligentia probabilis fiat. Aristoteli autem vix dandum videtur, quod eandem rem eamque haud difficilem ad intelligendum tam brevi spatio interiecto iisdem verbis bis explicuerit.

16b1 *πτώσεις*. **1457a18** *πτῶσις δ' ἐστὶν ὀνόματος ἢ ῥήματος ἡ μὲν τὸ κατὰ τούτου ἢ τούτῳ σημαίνουσα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἡ δὲ τὸ κατὰ τὸ ἑνὶ ἢ πολλοῖς, οἷον ἄνθρωποι ἢ ἄνθρωπος, ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικά, οἷον κατ' ἐρώτησιν ἢ ἐπίταξιν· τὸ

γὰρ ἐβάδισεν ἢ βάδιζε πτῶσις ῥήματος κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη ἐστίν. Significat etiam πτῶσις quaecunque derivantur sive a nomine sive a verbo quo modo cunque, cf. 1a13: quae proprie appellantur σύστοιχα; πτώσεις vero quae dicuntur his continentur, v. 114a32—38 coll. Leo. Mag. in nostris scholiis ad 114a27: quare saepius iunguntur αἱ πτώσεις καὶ τὰ σύστοιχα 151b30, 153b25, 124a10 al. Adverbium numeratur in πτώσεσιν 118a33, 106b29. Ea quoque quae non differunt nisi genere dicuntur πτώσεις 133b36: eundem sensum habet κλῆσις 182a18 ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος ἄῤῥενος ἔχει κλῆσιν. Ut brevis sit, etiam casum rectum πτῶσιν vocat 136b16, quem nostro loco aperte distinguit a casibus: profertur enim casu recto ipsum nomen. Eodem sensu 48b41 τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων opposuit ταῖς πτώσεσιν, 49a2 casum rectum obliquis; πτώσεις etiam appellat 42b30, quos interpretes vocare solent τρόπους, singulos cuiusque figurae modos syllogismorum. — λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ „Bedeutung und Verhältnifs — das Wesen davon ist..." λόγος ὀνόματι opponitur sic ut 2a20, ubi v. quae diximus. αὐτοῦ refertur ad τὸ δὲ Φίλωνος ἢ Φίλωνι, quamquam proxime praecessit numerus pluralis, ad quem quum αὐτοῦ non commode possit referri, ut hoc idem incertum maneat, vertendum erit „davon". Similia satis frequentia sunt apud Aristotelem, cf. 17a20 τούτων, quod intelligendum est de λόγοις ἀποφαντικοῖς, quos singulari numero commemoravit vs. 15. 952b26 διὸ καὶ ὁ νομοθέτης μείζους αὐτοῖς (τοῖς κλέψασιν intell., quum v. 19 praecesserit τὸν κλέψαντα) ζημίας ἐνέγραψεν. De mutatis numeris v. quae collegimus ad 69b3.

16b4 Post ἀεὶ Pacius addit διαφέρει, quod explicationi quidem bene inservit, sed a contextu alienum est. — οὐδὲν ἀληθεύει: sic 222b24 φθείρεται δὲ καὶ μηδὲν κινούμενον. 231b20 διαιρεῖσθαι εἰς ἀδιαίρετα ἢ μηθέν. 745a23 συμμεταβάλλουσι (αἱ τρίχες) τῷ δέρματι τὰς χρόας... οἱ δ' ὀδόντες οὐθέν. 894b13 τὰ μὲν χαλεπά ἐστι μετὰ τὸν τόκον, οἷον κύων καὶ ὗς, τὰ δὲ οὐδὲν ἐπιδήλως.

Cap. 3. Verbi definitio, quae per partes explicatur. 12 *Neque verbum ipsum cum negatione coniunctum verbum est, neque casus verbi.* 19 *Verbum per se spectatum nomen est, non significat aliquid veri vel falsi nisi coniunctum cum nominibus.*

16a19 ὄνομα. 1457a10 ὄνομα δ' ἐστὶ φων τικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι κόν· ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα ὡς σημαῖνον οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ τὸ δῶρο sequentibus cf. ib. vs. 31 ὀνόματος δὲ εἴ (ἁπλοῦν δὲ λέγω ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σ τὸ δὲ διπλοῦν· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐκ ση μου, τὸ δὲ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη καὶ τετραπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν ὄνομα.

16a23 Dedimus πεπλεγμένοις quod etiam 21

16a25 βούλεται μὲν σημαντικὸν εἶναι, ἀλλ δενὸς σημαντικόν ἐστιν. Iul. Pacius diffic putavit, quod e. g. in Κάλλιππος altera par significet aliquid: quare monemus non hoc quod singulae partes nominum composito (quod aperte negat eo loco, quem modo e sed in ipso nomine composito singulas p dicit, ut per se solae aliquid significent (in nomine Κάλλιππος inest quidem τὸ ἵ Κάλλιππος equum significat.

16a26 Post οὐδέν Bkk. e cod. *A* recepit σ quae, quum aliunde intrusa esse appareat, nam ἐστὶ quod deest facile intelligitur. Insol 771b29 τὸ μὲν οὖν ἕλκειν φάναι τοὺς τὸ σπέρμα καὶ διὰ τοῦτο πλείω γίνεσθ 253b3 αἱ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐνστάσεις . . . ο δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἤτοι οὐθέν ἐστιν ἢ

16a27 Reliquam definitionis partem explicat

16a32 Quae post ἀόριστον quidam codices psisse ex sequentibus (b15): certe non vi potuerint, si reperta fuissent, neque enim neque verba ipsa ita comparata sunt, ut litterarum talis negligentia probabilis fiat. dandum videtur, quod eandem rem eamqu intelligendum tam brevi spatio interiecto plicuerit.

16b1 πτώσεις. 1457a18 πτῶσις δ' ἐστὶ ἡ μὲν τὸ κατὰ τούτου ἢ ἡ δὲ τὸ κατὰ τὸ ἑνὶ ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκρ

[illegible] nomine sive a verbo [illegible] pric appellantur [illegible] 114 a 22 — [illegible] 114 a 23 : [illegible] 151 b 30. [illegible] Ut brevis sit, etiam [illegible] nostro hoc aperte [illegible] ubi v. quae [illegible] sunt apud [illegible] est de λόγος [illegible]

1654 Post [illegible] bene [illegible]

Cap. [illegible]

[illegible] i [illegible] b [illegible] m [illegible] er [illegible] na [illegible] et, [illegible] re- [illegible] r et [illegible] ulta

[illegible] ora- [illegible] cabuli

16b6 ῥῆμα. 1457a14 ῥῆμα δὲ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτό, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων· τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἢ λευκὸν οὐ σημαίνει τὸ πότε, τὸ δὲ βαδίζει ἢ βεβάδικε προσσημαίνει τὸ μὲν τὸν παρόντα χρόνον, τὸ δὲ τὸν παρεληλυθότα.

16b10 Ammonius e Porphyrio aliam lectionem affert (schol. 106a26) ὑπαρχόντων pro καθ' ἑτέρου λεγομένων, omissis ἢ ἐν ὑποκειμένῳ. In lectione vulgari consentiunt codices ad unum omnes, quam etiam Porphyrius probavisse videtur et Stephanus, cuius schol. v. supra p. 39*): ὑπαρχόντων fortasse correctum est e vs. 13.

16b13 ὑπάρχειν κατά τινος etiam habemus 67b28. 72a13 τὸ μὲν τὶ κατά τινος κατάφασις, τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος ἀπόφασις.

16b18 τὸν πέριξ, quod dicit 19b18 τοὺς ἐκτὸς χρόνους et plenius 17a30 τοὺς ἐκτὸς τοῦ νῦν χρόνους.

16b19 ὀνόματά ἐστι: convenit enim singulis verbis nominis definitio quam dedit a19: namque perpetuum animi motum sistit qui loquitur eumque in aliqua re defigit, neque qui audivit animum vagari patitur ab alia re ad aliam, sed quiescentem tenet et defixum in una. 956a39 ἡ αἴσθησις καὶ ἡ διάνοια τῷ ἠρεμεῖν τὴν ψυχὴν ἐνεργεῖ· ὃ καὶ ἡ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι ὅτι τὴν ψυχὴν ἵστησιν· κινουμένης γὰρ καὶ φερομένης οὔτε αἰσθέσθαι οὔτε διανοηθῆναι δυνατόν. διὸ καὶ τὰ παιδία καὶ οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μαινόμενοι ἀνόητοι et quae seq. 135a26 αὐτὸς αὑτὸν ἐπιστήσας, ipse secum reputans.

16b22 οὐδὲ γὰρ... 92b13 τὸ δ' εἶναι οὐκ οὐσία οὐδενί· οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν. In mentem venit placitum Hegelii quamquam alia ratione accipiendum „Das Seyn ist Nichts". τὸ εἶναι, ait Aristoteles, nihil significat, nisi si connectit et copulat alterum cum altero. Lectio quam Ammonius e Porphyrio affert (schol. 107a18) non videtur diversa esse ab ea quam nos habemus: negligentiae enim veterum interpretum in adscribendis ex Aristotele locis, quam multis exemplis comprobare licet e scholiis (v. quae diximus in Praefat.), hoc tribuendum videtur, ut auctoris verba aliquando minus accurate reddiderint, siquidem ex memoria plerumque adscribunt quae e libris sumere debebant.

---

*) Namque legendum est „Steph." pro „Id.", quod p. 39 ad schol. 16b10 adiectum est.

Cap. 4. Definitur oratio. 17a1 *De enuntiatione in sequentibus agetur omissis reliquis orationis generibus.*

16b26 λόγος. 1457a23 λόγος δὲ φωνὴ συνθετὴ σημαντική, ἧς ἔνια μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνει τι· οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκειται, οἷον ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός, ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μέντοι ἀεί τι σημαῖνον ἕξει, οἷον ἐν τῷ βαδίζει Κλέων ὁ Κλέων. 1404b26 ὄντων δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκεν. Duas igitur Aristoteles partes orationis (Lersch Sprachphilosophie der Alten p. 11—21), quibus tamen (Poet. c. 20) σύνδεσμον et ἄρθρον adiicere videtur, ut quattuor exstent. Difficultas eo tollitur, quod ubi de primis iisque necessariis orationis quae proprie dicitur (h. e. τοῦ πρώτου λόγου ἀποφαντικοῦ, qui simplicis nominis et verbi coniunctione continetur) partibus loquitur, duas tantum partes agnoscit, ubi vero orationis partem dicit quodcunque in sermone profertur, quattuor partes distinguit. Simile quidquam Ammonius videtur in mente habuisse (schol. 99a10) μέρη δὲ οὐκ ἂν λέγοιτο δικαίως ἅ γε μὴ δύνανται συντεθέντα καθ' ἑαυτὰ πλεῖω ἐργάσασθαι λόγον. λόγου μὲν οὖν ταῦτα (σύνδεσμοι καὶ ἄρθρα καὶ προθέσεις καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιῤῥήματα) οὐ μέρη, λέξεως δὲ μέρη, ἧς καὶ ὁ λόγος αὐτὸς μέρος, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς (l. l.) εἴρηται. — Oratio quum consistat e nominibus et verbis, necesse est, quia partes sunt κατὰ συνθήκην, ipsa sit κατὰ συνθήκην: brevitati autem, qua Aristoteles uti solet, parum convenit ut expresse dicat quod facile intelligatur, praesertim quum ne in definitione quidem verbi (vs. 6.) hoc adiiciendum putaverit. Praeterea verba κατὰ συνθήκην neque versio Boethiana habet neque Ammonius, qui ista ab Aristotele praetermissa esse dicit (schol. 108a4): quare etiam nos reiecimus: recepta autem videntur in contextum propter ea quae leguntur 17a2. Item vs. 28 verba ἢ ἀπόφασις aliena manu addita videntur e vs. 30: quare cum Ammonio et vet. intp. lat. ea omisimus eosdem codices secuti, quamquam retinet versio Boethiana (schol. 108a not. 1). Quid Alexander et Porphyrius habuerint, ex quorum commentariis Boethius multa affert, incertum est.

16b30 ἀλλ' οὐχὶ τοῦ... neque tamen quantaecunque pars orationis significat aliquid: neque enim una syllaba sola vocabuli

ἄνθρωπος dictio est, sed, ut syllaba *υς* in *μῦς*, vox est, non dictio (*φάσις*).

17 a 1 *ὡς ὄργανον*, cui opponitur *κατὰ συνθήκην*, ex convento 1133 a 29, 1134 b 35. Quod e naturae legibus pendet (*ὄργανον φυσικόν*) ei opponitur quod in conventione positum est: qua re maxime continetur discrimen eorum quae Plato et quae Aristoteles de sermonis origine disputavit, v. Biese I. p. 92 sq.

17 a 2 Priorum edd. lectionem e codicibus revocavimus.

Cap. 5. *Enuntiatio aut simplex est aut composita: sine verbo esse non potest.*

17 a 8 *πρῶτος*: reliqui enim omnes ex hoc originem habent, ut ex simplici id quod compositum est: affirmatio autem prior est negatione, v. 86 b 33 *ἡ δὲ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα· διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος, καὶ προτέρα ἡ κατάφασις ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι.* De coel. 286 b 25 *τῆς στερήσεως πρότερον ἡ κατάφασις.*

17 a 10 *ἐκ ῥήματος εἶναι*, quod ipse et interpretatur et demonstrat 19 b 12.

17 a 11 Boethius in priori ed. comm. p. 219 (Basil. 1570) „Etenim hominis ratio si non est... Aristotelis in Graeco textus non habet ita ut nos supra posuimus, sed hoc modo: „Etenim hominis si non aut est aut erit aut fuit..." subintelligendum relinquente philosopho quod de ratione diceret i. e. de definitione, quam Graeci *λόγον* dicunt. Sed cum supra de oratione tractasset, quae apud illos similiter *λόγος* vocatur... communione vocabuli usus ad *λόγον*, de quo superius tractabat, retulit, ut non orationem intelligeremus, sed potius rationem". In altera ed. Boethius nihil tradit de lectionis varietate. Invitis codicibus vocabulum *λόγος* e contextu eiecimus: consensus enim codicum nihil probat nisi emblematis antiquitatem.

17 a 13 Scripsimus *δι' ὅ τι*, quamquam codd. omnes praebent *διότι*, quae quid differant dicemus ad 58 b 7. Versio Boethiana „quare autem", sed paullo post Boethius (ed. pr. p. 230) „Cur autem una sit oratio nunc, inquit, dicere intermittemus" et „Cur autem una sit, alterius est hoc tractare negotii". Si legis *διότι*, vix id aliter poterit explicari quam hoc modo: *διὰ τὸ ἑνός τινος* (*τοῦ ἀνθρώπου* intell.) *εἶναι τὸν λόγον*,

quae nequaquam exprimi poterunt ex iis quae praecesserunt: imo et quae sequuntur Aristotelis verba et quae apud interpretes leguntur in eo consentiunt, quod Aristoteles causam cur hominis definitio una sit oratio hoc loco non indicet, quippe a quo haec expositio aliena sit. Apparet igitur non ferendum esse quod tulerunt edd. omnes διότι δὴ „quare igitur", sed scribendum esse δι' ὅ τι δὲ „cur autem". Unum est quod offendit, δὲ quod repetit vs. 15, quamquam plane supervacaneum est: sed quomodo factum sit ut iterato δὲ orationem turbaverit, in promtu est: quum enim orationem interruperit interpositis verbis οὐ γὰρ δὴ... ἔσται, prioris membri oblitus apodosin non fecit talem qualis conveniret iis quae praecesserunt, v. quae diximus ad 14b30 et ad 17b1. — Quaestionem igitur quam proposuit reservat τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ. Resolvit eam Met. Z. c. 12, cf. Δ. c. 6.

17a14 οὐ γὰρ δὴ... Uberius hoc exponit init. cap. 11.

17a15 εἷς λόγος. 1457a28 εἷς δ' ἐστὶ λόγος διχῶς· ἢ γὰρ ὁ ἓν σημαίνων ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμων, οἷον ἡ Ἰλιὰς μὲν συνδέσμῳ εἷς, ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τῷ ἓν σημαίνειν. Idem dicit iisdem fere verbis 93b35. Vix est quod moneamus non pugnare cum his quae dicit 112a16 πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν: nam quamvis multa sint alicuius rei consequentia, res ipsa una manet. 1016b8 τὰ δὲ πρώτως λεγόμενα ἓν ὧν ἡ οὐσία μία. μία δὲ ἢ συνεχείᾳ ἢ εἴδει ἢ λόγῳ, cf. 1027b18—28, quem locum, quia plura habet quae arcte coniuncta sunt cum iis quae nunc tractamus, totum exscribamus. τὸ δὲ ὡς ἀληθὲς ὄν, καὶ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος, ἐπειδὴ περὶ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν, τὸ δὲ σύνολον περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως. τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῷ συγκειμένῳ ἔχει, τὴν δ' ἀπόφασιν ἐπὶ τῷ διῃρημένῳ, τὸ δὲ ψεῦδος τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν. πῶς δὲ τὸ ἅμα ἢ τὸ χωρὶς νοεῖν συμβαίνει, ἄλλος λόγος. λέγω δὲ τὸ ἅμα καὶ τὸ χωρὶς ὥστε μὴ τὸ ἐφεξῆς ἀλλ' ἕν τι γίγνεσθαι· οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον τὸ μὲν ἀγαθὸν ἀληθές, τὸ δὲ κακὸν εὐθὺς ψεῦδος, ἀλλ' ἐν διανοίᾳ· περὶ δὲ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ τί ἐστιν οὐδ' ἐν τῇ διανοίᾳ.

17a19 Sive quis ad quaestionem factam respondet uno verbo sive sponte sua sententiam proponit. Quae quum facit, uno

quidem verbo enuntiat quod vult, sed plura sunt quae in isto verbo latent, quia praetermissa intelliguntur.

17 a 22 μὲν ab iis videtur omissum esse, qui ea quae cap. seq. leguntur non coniuncta esse putarent cum iis quae in hoc cap. habentur: quum vero Aristoteles singulos libros non diviserit in capita, μὲν servandum videtur.

17 a 24 ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται, cf. 16 a 18 ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ χρόνον, prouti temporis ratio habetur.

Cap. 6. Enuntiatio aut affirmat aut negat: omni affirmationi opponi potest negatio, quae eam tollit.

17 a 33 De ἀντιφάσει v. quae diximus ad 11 b 16 et 13 b 2, quibus adde 72 a 12 ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. Sic 227 a 9, ubi ἀντίφασιν opponit τοῖς ἐναντίοις (coll. 241 a 27), dicit ἀντιφάσεως δ' οὐδὲν ἀνὰ μέσον: quare 235 b 13, 240 a 27 mutationem ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν fieri dicit κατ' ἀντίφασιν. Appellatur etiam ἀντίφασις τὸ κατ' ἀντίφασιν ἀντικείμενον 61 a 19, 66 b 11, 69 b 21; 255 b 5 ἐνεργεῖ καὶ θεωρεῖ ἢ ἔσται ἐν τῇ ἀντιφάσει καὶ ἀγνοίᾳ.

17 a 35 καὶ ὅσα ἄλλα... Usitata haec dictio Aristoteli: 1005 b 21 καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορισαίμεθ' ἄν, ἔστω προσδιωρισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας, ib. 27 προσδιωρίσθω δ' ἡμῖν καὶ ταύτῃ τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα.

Cap. 7. Quid sit enuntiatio universalis, quid particularis, exponitur. b 12 *Quod praedicatur non debet universum sumi.* 16 *Quae sint enuntiationes repugnantes*, 20 *quae contrariae.* 23 *Contrariae simul verae esse non possunt, quae contrariis repugnant aliquando possunt.* 26 *E repugnantibus altera utique vera est, altera falsa.* 29 *Subcontrariae simul verae esse possunt:* 34 *nam indefinita negatio non idem valet quod universalis.* 38 *Unius affirmationis una utique est negatio.*

17 a 39 καθόλου, h. e. καθ' ὅλου, quod ut intelligatur, prius videamus quid sit τὸ ὅλον. 1023 b 26 ὅλον λέγεται οὗ τε μηθὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται ὅλον φύσει, καὶ τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα, ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα. τοῦτο δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον ἕν, ἢ ὡς ἐκ τούτων τὸ ἕν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου καὶ τὸ ὅλως λεγόμενον ὡς ὅλον τι ὄν, οὕτως ἐστὶ καθόλου ὡς πολλὰ περιέχον τῷ κατηγορεῖσθαι καθ' ἕκαστον καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι ὡς ἕκαστον. 1024 a 1 sqq. exponit quo-

modo differant τὸ ὅλον et τὸ πᾶν. 386a20 ἔστι δὲ θλάσις μὲν ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις ὤσει ἢ πληγῇ, τὸ δ' ὅλον ἀφῇ, h. e. totum autem (πᾶσα ἡ θλάσις) in tactu positum est. 1455b33 ἡ μὲν πεπλεγμένη (τραγῳδία), ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις: eodem sensu τὸ σύνολον 1447a16 ἐποποιία δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις ... πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον, et διόλου 1459b16 ἀναγνώρισις γὰρ διόλου καὶ ἠθική. Aliis locis Bkk. scribit δι' ὅλου sine discrimine, v. 663b12, 387b28, 500a6, quod idem fere est quod διὰ παντός 478a19, 685b21. τὸ σύνολον opponi solet τῇ ὕλῃ et τῇ μορφῇ ut tertium aliquid quod ex his fiat: 1029a3 τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων, λέγω δὲ τὴν μὲν ὕλην οἷον τὸν χαλκόν, τὴν δὲ μορφὴν τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας, τὸ δ' ἐκ τούτων τὸν ἀνδριάντα τὸ σύνολον. 1035b19 καθόλου δ' οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ὡς καθόλου, coll. 1039b20—22. 409b31 τὸ σύνολον significat τὸ τί ἐστι καὶ ἐξ ὧν ἐστίν. 995b35 λέγω δὲ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, quae, quamquam per se obscuriora sunt, iam clara erunt ex iis quae adscripsimus. Ad notionem vocis καθόλου proxime accedit τὸ ὅλως quod ita ponitur, ut quod modo de singulis prolatum sit magis universale fiat, e. g. ubi de pari pedum numero locutus est 704a15 addit ὅλως δ' οἷς κινεῖται σημείοις, ἄρτια ταῦτ' ἐστίν. 403a7 ὀργίζεσθαι θαῤῥεῖν ἐπιθυμεῖν, ὅλως αἰσθάνεσθαι, cf. 1039b22. Ei quod nostro loco de voce καθόλου dicit simile est quod habetur 644a27 τὰ δὲ καθόλου κοινά· τὰ γὰρ πλείοσιν ὑπάρχοντα καθόλου λέγομεν. 185a25 τὸ δὲ καθόλου ὅλον τί ἐστιν. Biese I. p. 390 not. 5, p. 242 not. 2 coll. p. 328 not. 4. Alia ratione definit τὸ καθόλου in Anal. post. 73b26 καθόλου δὲ λέγω ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό. Ib. 32 τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. 1017b35 τὰ γὰρ καθόλου καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐ καθ' αὑτὰ ἀλλ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἁπλῶς λέγεται.

17b1 δὲ apodosin indicat, cuius usus quos auctores affert Zell v. ad Ethic. Nicom. I, 1, 4. 769a12 ἂν δ' ἴσον ἔλθῃ (σπέρμα) ἀφ' ἑκατέρου, τοῦτο δ' οὐδετέρῳ (φασὶ) γίγνεσθαι ὅμοιον. 729a2 ἐν ὅσοις δὲ τῶν γενῶν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν, ἐν δὲ τούτοις ἀφ' ἑνὸς σπέρματος ἐνδέχεται πολλὰ γίνεσθαι ζῷα. 743a13 ὅσα δὲ γεηρὰ λίαν... ταῦτα δὲ ψυχό-

μενα... γίνεται σκληρά. 383 a 30 ὅσα δὲ διὰ ψῦξιν (πήγνυται)... ταῦτα δὲ ἄλυτα. In quibus δὲ in apodosi positum excusatur quodammodo altero δὲ quod praecessit. 649 b 29 τὰ μὲν θερμὰ καὶ ὑγρὰ χωριζόμενα δὲ πήγνυται καὶ ψυχρὰ φαίνεται, οἷον τὸ αἷμα, τὰ δὲ θερμὰ καὶ πάχος ἔχοντα, καθάπερ ἡ χολή, χωριζόμενα δ' ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἐχόντων τοὐναντίον πάσχει. 455 b 20 ἐπειδὴ λέγομεν τὴν φύσιν ἕνεκά του ποιεῖν, τοῦτο δ' ἀγαθόν τι, τὴν δ' ἀπάπαυσιν παντὶ τῷ πεφυκότι κινεῖσθαι, μὴ δυναμένῳ δ' ἀεὶ καὶ συνεχῶς κινεῖσθαι, μεθ' ἡδονῆς ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ὠφέλιμον, τῷ δ' ὕπνῳ δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν προσάπτουσι τὴν μεταφορὰν ταύτην ὡς ἀναπαύσει ὄντι (in quibus perspicuitatis gratia comma adiecimus ante verba μεθ' ἡδονῆς). 948 b 39 ἔξωθεν οὖν γινομένων τῶν τε ὑπὸ τῆς ἀγωνίας φόβων καὶ τῶν τοιούτων... ἐκθερμαινόμενοι δὲ οἱ περὶ τὴν κοιλίαν τόποι καὶ τὴν κύστιν διαλύονται. Eodem modo occurrit δὴ in apodosi 23 b 9, de coel. 276 a 15, et οὖν 26 b 18, 766 a 4 ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν δύναται τὸ δ' ἀδυνατεῖ ἐκκρῖναι τὸ περίττωμα καθαρόν... τῷ μὲν οὖν ἡ ὑστέρα, τῷ δ' ὁ περίνεός ἐστιν. 361 a 20 ἐπεὶ δὲ πλεῖστον μὲν καταβαίνει ὕδωρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις... εὐλόγως ἂν οὖν ἐντεῦθεν γίγνοιτο τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα τῶν πνευμάτων. Eadem fere vis est particulae οὖν 749 b 7: indicat enim iam redire orationem unde degressa sit. Namque quum dixerit γίνεται δὲ ταῦτα (τὰ ὑπηνέμια) τοῖς μὴ πτητικοῖς μηδὲ γαμψώνυξι τῶν ὀρνίθων, ἀλλὰ τοῖς πολυγόνοις..., τοῖς δὲ γαμψώνυξιν exspectabas ut adderet οὐ γίνεται ταῦτα: imo longiore oratione interiecta pergit ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ τῶν πτερῶν φύσις καὶ ἡ τοῦ σπέρματος γίνεται ἐκ περιττώσεως, οὐ δύναται ἡ φύσις ἐπ' ἀμφότερα πολυχοεῖν. Quibus quidem exemplis bene consideratis non recte fecisse videbitur Bkk., qui 1355 a 10 δ' e contextu eiiciendum putavit, quum sensum turbare videretur. ἐπεὶ δὲ φανερόν ἐστιν ὅτι ... δῆλον δ' ὅτι quae sex versibus interpositis apodosin incipiunt: quum enim longius esset prius orationis membrum, factum est ut incepta constructio neglecta sit. In similem errorem Bekkerum particula δὲ videtur induxisse 722 a 19: scripsit enim εἰ μὲν γάρ, ἀπ' ἐκείνων ..., quum scribendum sit deleto commate εἰ μὲν γὰρ ἀπ' ἐκείνων μόνον, ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ταῦτα τοῖς γονεῦσι τὰ ἀνομοιομερῆ: nam verbis εἰ μὲν ... respondent vs. 23 εἰ δ' ἀπὸ τῶν ἀνομοιομερῶν μόνον et vs. 27 εἰ δ' ἀπ'

ἀμφοτέρων. Locus autem explicandus videtur per *ἀνακολουθίαν*: quamquam enim incepit orationem per *εἰ μὲν γὰρ* . . ., apodosin non addidit nisi repetita conditione vs. 21 *εἴπερ οὖν μηδὲ ταῦτα τῷ ἀπὸ παντὸς ἀπελθεῖν, τί κωλύει* . . . Nostro loco (17 b 1) aut dicendum erit *δὲ* in apodosi positum esse aut incipere apodosin vs. 4 a verbo *ἔσονται*, particulam *οὖν* vero vs. 3 in priorem partem enuntiationis irrepsisse per scribentis negligentiam, qui inceptae constructionis oblitus sit: nobis quidem prior explicandi ratio praestare videtur.

17 b 3 *ἐὰν μὲν οὖν* . . . Si de notione universali (v. c. de homine) universe (de omni homine igitur) aliquid praedicatur.

17 b 7 *μὴ καθόλου δέ*. Si non de universo praedicatur, sed omittuntur *οἱ προσδιορισμοὶ* „omnis" vel „nullus".

17 b 8 *ἔστιν εἶναι ἐναντία ποτέ*: contraria enim erunt, si quis de omnibus accipi velit quod revera non nisi de parte (indefinite) dedit, vel si de eadem parte neget, de qua idem affirmavit, vel si quod praedicatur non praedicatur nisi de eo, de quo pronuntiatum est, h. e. si quod praedicatur non latius patet quam id de quo praedicatur.

17 b 12 Quum additur „omnis", non id de quo praedicatur universale esse significatur, sed de re aliqua universa aliquid praedicari indicatur. *ἐπὶ δὲ τοῦ* . . . Si vero quod praedicatur, quum universale est, universum praedicatur, enuntiatio exit non vera: quare dicit 17 b 30 *τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται πᾶν*.

17 b 17 Pro *ἀντιφατικῶς* etiam scribi *ἀποφαντικῶς* Ammonius refert (schol. 115 a 20), quod si habuissent Boethius et vet. intp. lat., non vertissent „contradictorie", sed „enuntiative". Altera lectio et a re et a codicibus aliena est. — Repugnantes appellat enuntiationes, quarum altera omni id tribuit, quod altera non omni, aut nulli quod altera alicui, contrarias, quarum altera de omni affirmat quod altera negat de omni. Enuntiationes quas nos diximus repugnantes Appuleius vocat alterutras (Periherm. 637 ed. Flor.) „Propositiones et quantitate et qualitate contrariae alterutrae nominentur, quod iam necesse est alterutram veram esse, quae dicitur perfecta pugna et integra", quas nos contrarias, Appuleius incongruas sive subneutras (638 ed. Flor.), quae vero subcontrariae vocari solent, eas ille subpares.

17 b 21 Post *οἷον* addi solent haec: *πᾶς ἄνθρωπος λευκός — οὐ-*

δεὶς ἄνθρωπος λευκός. Sed duo exempla enuntiationum contrariarum, quorum alterum ab altero non differt nisi in eo quod praedicatur, idem faciunt quod unum: alterum enim nihil nos docet quod alterum non doceat. Aliter res se habebat in enuntiationibus repugnantibus, quae cur duobus exemplis illustranda erant ex ipsa earum natura patet; sed hoc loco alterum exemplum plane supervacaneum est, a Bkko autem servatum videtur, ne quid auctoritati codicis *A* detraheretur. Deest in versione Boethiana et in vet. intp. lat. Quod vero vs. 25 exemplum proponitur οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, inde certe non licet colligere etiam vs. 21 retinendum esse exemplum hominis albi: nam exempla non dantur nisi ut illustrentur quae universe dicta sunt. Sic 64 b 19—24 tria exempla adhibuit, quamvis quod exponitur facilius intelligeretur, si uno eodemque usus esset: sed difficultatis parum rationem habens copiam pro more suo cum brevitate coniungere maluit.

17 b 25 Omisimus ποτε ante ἐπὶ et ἅμα ἀληθεῖς εἶναι post αὐτοῦ, ut locus talis exstaret qualis affertur ab Alexandro in comm. in Anal. pr. fol. 88 a (ed. Iunt. 1521. 4.) et ab Ammonio (v. schol. 124 b 40). Quod vs. 24 dicit exemplis illustrat 20 a 16—20, ubi quamquam (vs. 19) legitur ἔσονταί ποτε, tamen nostro loco non tulimus ἐνδέχεταί ποτε, quia in ipsa natura τοῦ ἐνδεχομένου positum est, ut non semper fiat, sed aliquando. Pro ἅμα ἀληθεῖς εἶναι Pacius cum edd. plerisque dedit συναληθεύειν, omisit Boethius.

17 b 26 ἀντιφάσεις καθόλου τῶν καθόλου. Universalia quae universe (omnino) sibi repugnant dicuntur enuntiationes, quarum προσδιορισμοὶ sibi repugnant (omnis — non omnis; nullus — aliquis): altera enim omnino tollit quod altera ponit, ut se invicem excludant. De constructione v. quae dabimus ad 52 a 29 et de usu pronominis relativi ad 49 b 37.

17 b 36 τὸ δὲ οὔτε . . . Appuleius (632 ed. Flor.) „Indefinita pro particulari semper valet, quia tutius est id ex incerto accipere quod minus est".

17 b 40 ἢ τῶν καθ' ἕκαστά τινος h. e. ἢ ἀπό τινος τῶν καθ' ἕκ. sive de singula quadam re, sive de notione universali: et de universalibus quidem aut universe (de omnibus quae iis continentur) aut non universe.

18 a 10 Omisimus εἴρηται post αὗται, quia defuit in codd. Ammonii (schol. 116 a 40).

18 a 11 *ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἀντίφασις* brevius dicit (cf. vs. 27) pro *ἀντίφασις τὴν μὲν ἀεὶ ἔχουσα ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ*: respicit enim ad ea quae dixit 17 b 26—30.

Cap. 8. Una est et affirmatio et negatio, in quibus unum de uno pronuntiatur et quae vocem aequivocam non habent.

18 a 14 *ἢ καθόλου* . . . vel de universa notione universali vel non de universa ut in secundo exemplo quod sequitur.

18 a 19 Ante *οἷον* addi solent verba *οὐδὲ ἀπόφασις μία*, quae omisimus: addita enim videntur ob ea quae leguntur vs. 21. Erit fortasse qui scribendum putet *θείη τό*, quum etiam schol. 126 b 30 habeatur *θείη τὸ ἱμάτιον ὄνομα*, sed simile est quod occurrit 649 a 16 *οἷον εἴ τις θεῖτο ὄνομα ὕδατι ἢ σιδήρῳ θερμῷ*. 1031 b 29 *εἴ τις ἑκάστῳ ὄνομα θεῖτο τῶν τί ἦν εἶναι*.

Cap. 9. Aliter atque in rebus praesentibus et praeteritis res se habet in futuris. 34 Si enim de futuris aut affirmatio vera est aut negatio, casus omnino tollitur, b 17 neque non tollitur casus, si neutram veram esse dicas. 26 Quid absurdi sequatur casu sublato ostenditur. 19 a 7 Multa sunt quae non fiunt necessario, sed ex casu pendent. 23 Solvit quaestionem eo, quod de rebus futuris et incertis alterutrum quidem verum esse debeat (aut affirmatio aut negatio), alterum verum esse non necesse sit.

18 a 34 Si omnis affirmatio — h. e. non solum ea quae de rebus praesentibus et praeteritis profertur, sed etiam quae de futuris — aut vera est necessario aut falsa, item necesse erit ut res ipsae tales eveniant quales eventuras esse diximus: et si quis recte dixerit rem aliquam eventuram esse, iam necesse erit ut eventus veritatem comprobet. Bkk. in his unum codicem *A* secutus est, quamquam et edd. omnes et mss. reliqui de nostra lectione cum Boethio et scholiis consentiunt: praeterea b 4 tulit *ἢ* quod nostro loco non ferendum censuit: quare restituimus pristinam lectionem. Vs. 35 Thomas Aq. (Lib. I. Lect. 13, C) lectionem habuit codicum *ef*. Vs. 37 post *κατάφασις* omisimus verba *καὶ ἀπόφασις*, et quia facile mente repetuntur ex iis quae praecesserunt et quia ipsa lectionum diversitas in voce *καὶ* suspicionem movet mendum in his inesse.

18 b 7 Pluribus modis Aristoteles repetit et inculcat, quod, si aut affirmatio aut negatio necessario sit vera de rebus futuris, item

e veritate in dicendo colligi possit quomodo res ipsae evenire debeant, atque ex ipsis rebus iudicetur quid sit verum, quid falsum: etenim si certum est et definitum utrum verum sit, utrum falsum in iis quae de rebus futuris pronuntiantur, praestituta sunt omnia et quae eveniunt necessario eveniunt. — De lectione notamus, quod praetulimus ἀληθεύει, quod etiam Boethius exhibet: namque si legimus ἀληθεύσει, non ex animo Aristoteles defendere videbitur sententiam, quam ut refutaret hoc loco veram esse posuit et suam fecit. Futurum tempus ἀληθεύσει non aliter videtur explicari posse quam ita, ut Aristoteles dicat „Si igitur ponimus praestitutum esse quid verum sit in rebus futuris, quid falsum (quod equidem non concedo), aut qui affirmat aut qui negat recte dicet, h. e. aut affirmantem aut negantem recte dicere concedendum erit". Quoniam autem habuimus tempus praesens vs. 3 et 5, quod longe maiorem vim habet, idem hic quoque retinere non dubitavimus.

18 b 8 ὁμοίως γὰρ ... Idem enim et evenire posset et non evenire, daretur igitur casus, si non necessario verum esset quod alter eorum asserit.

18 b 9 Addit aliud argumentum, quo omnem casum tolli demonstret. Quod album est, id, antequam fuit album, verum erat dicere album fore: sin autem semper verum erat dicere album fore, necesse erat ut fieret album.

18 b 11 Post ὅτι addi solent verba ἔστιν ἤ, quae et a Boethio omittuntur et ab hoc loco aliena sunt: dicit enim hoc. „Quodcunque factum est, id, antequam factum erat, futurum dicere licebat": quomodo vero praesens id dici possit non assequor: quare ista verba delenda esse censui, quippe quae illata esse viderentur ex sequentibus. Aliter res se habet in iis quae sequuntur: pergit enim sic. „Si quid autem omni tempore recte dicebatur sive praesens esse sive futurum, id non poterit non esse vel non futurum esse". Docet igitur in his ad futura transferri posse id quod manifestum est in rebus praesentibus: nam ut casum tolli ostenderet, a rebus futuris argumentum petere debebat, non a praesentibus.

18 b 17 Adhuc exposuit casum tolli, si omnis ἀντιφάσεως altera pars vera sit, altera falsa: neque haec difficultas (sic pergit in argumentatione) ita removeri poterit, ut quis neque affirmationem neque negationem veram esse de rebus futuris contendat: primum enim si inde, quod altera non admittatur, col-

ligere non liceat, ut altera locum habeat, dari debebit aliquid tertium inter affirmationem et negationem, quod nemo erit qui concedat; deinde, etiamsi daretur, tamen si quid recte dicitur album et magnum esse, non amplius ex casu pendet num album sit et magnum, ut appareat vel sic tamen tolli casum: namque quod neque fit neque non fit, id non fit vel non fit casu et fortuitu. De casu v. quae dicit 337 b 5 ὃ μὲν γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσται, δεῖ τοῦτο εἶναί ποτε ἀληθὲς ὅτι ἔστιν· ὃ δὲ νῦν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι μέλλει, οὐδὲν κωλύει μὴ γενέσθαι· μέλλων γὰρ ἂν βαδίζειν τις οὐκ ἂν βαδίσειεν. ὅλως δ' ἐπεὶ ἐνδέχεται ἔνια τῶν ὄντων καὶ μὴ εἶναι, δῆλον ὅτι καὶ τὰ γινόμενα οὕτως ἕξει καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης τοῦτ' ἔσται. Casum non tollendum esse copiosius docet 1065 a 6 sqq., 1027 a 29 — b 16. Quid Stoici statuerint de iis, quae de rebus futuris affirmantur et negantur, v. schol. 88 a 8 sqq. — Post utrumque εἰ δὲ Pacius intelligi vult ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι, quod durius est. Quod si voluisset Aristoteles, certo dixisset εἰ δὲ ὅτι ὑπάρξει . . . et εἰ δὲ ὅτι μήτε . . . Verum his non opus est. Brevius enim dixit εἰ δὲ ὑπάρξει pro εἰ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ὑπάρξει: nam alterum utrum ex altero consequitur: namque quod fit, id recte dicitur fieri, et fit quod recte dicitur fieri: unde patet quomodo factum sit, ut Aristoteles, quum dicturus erat „Quodcunque fieri recte dicitur, id evenire debebit sic ut recte dictum est", dixerit quod inde consequitur „Quodcunque evenit tale necessario esse debebit quale erit". Unde apparet ferri non posse ὑπάρξει quod dedit Bkk. vs. 22 optimorum codicum neglecta auctoritate. Nostra lectio (ὑπάρξειν) et in versione Boethiana est, cum qua etiam αὔριον vs. 24 post ναυμαχίαν delevimus, et in vet. intp. lat. Praeterea ante εἰ vs. 21 comma posuimus perspicuitatis gratia: nam δεῖ repetendum erit ad ὑπάρξειν ex antecedentibus.

18 b 29 μηδὲν δὲ . . . Explicantur his quae dixit vs. 26 ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα.

18 b 31 Si necessaria sunt omnia, absurdum est nos e nostro arbitrio quidquam agere velle vel efficere, ut hoc eveniat, si illud faciamus, vel si omittamus, ut non eveniat (e nostro autem arbitrio quaedam pendere ut concessum sumit, quare 1112 a 18 sqq. non quaerit πότερον ἔστι βουλὴ ἢ οὔ; sed quaerit βουλεύονται δὲ πότερα περὶ πάντων καὶ πᾶν βουλευτόν ἐστιν ἢ περὶ ἐνίων

οὐκ ἔστι;): nam quum nihil impediat, quin alius post mille annos hoc eventurum esse dicat, alius neget, alterum necessario verum erat, alterum falsum: verumtamen ad res ipsas, quae eventurae sunt, nihil attinet num quis affirmaverit an negaverit: non propterea enim res eveniunt, quod vel affirmatae vel negatae sunt (cf. 14 b 19 — 22), attamen quod verum fuit in dicendo, id revera etiam eveniat necesse est.

19 a 10 *καὶ μὴ ὁμοίως* h. e. *καὶ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι ὁμοίως*. Quid differant *δυνατὸν* et *ἐνδεχόμενον* v. ad 31 b 8.

19 a 17 *δύναμιν τὴν τοιαύτην* h. e. *τὴν τοῦ ἐνδεχομένου*.

19 a 20 *τὰ δὲ* . . . in aliis vero alterum est verisimilius et solet evenire, neque tamen necessario evenit.

19 a 23 Quum aliquid est, necesse est id esse tale quale est: quoniam enim tale est, non potest cogitari ut non sit tale, neque tamen propterea necessario sunt omnia qualia sunt: namque esse dici poterunt (ita intell. ut „esse" non tempus praesens sed aoristum significet) et quaecunque aliquando facta sunt et quaecunque unquam sunt futura, necessitas vero non est nisi in rebus praesentibus, et in his non nisi tum quum exsistunt. Quae quum ita sint, aut affirmationem aut negationem veram esse necesse erit, quia res ipsa aut futura est aut futura non est, neque tamen dirimentem alteram ab altera unam veram dicere licebit, alteram falsam, adhuc enim incertum est quod eventurum sit. Aristotelis verba plana sunt, nisi quod infinitivus vs. 29 *διελόντα γε εἰπεῖν* duplicem explicandi rationem admittit: etenim aut ita positus est, ut 1360 b 6 *τουτέστιν ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν ἥ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μόρια*. 101 a 19 *καθόλου δ' εἰπεῖν*. 116 b 19 *ἁπλῶς δ' εἰπεῖν*, cf. 75 b 23 *τῆς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀποδείξεως*, in quibus adverbii locum tenet, aut (quod magis placet) pendet ex *ἔστιν*, quod facile intelligitur, *οὐ μέντοι διελόντα γε ἔστιν εἰπεῖν* . . . Alia ratio est 1281 b 27 *τὸ μὲν γὰρ μετέχειν αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων οὐκ ἀσφαλές (διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ δι' ἀφροσύνην τὰ μὲν ἀδικεῖν ἂν τὰ δ' ἁμαρτάνειν αὐτούς), τὸ δὲ μὴ μεταδιδόναι μηδὲ μετέχειν φοβερόν*: indicare enim videtur particula *ἂν* eum in mente habuisse *εἰκὸς ἂν εἴη* vel aliud quid huiusmodi, quod quamquam non poterit elici e verbis *οὐκ ἀσφαλές*, tamen, quia similis structura et praecessit et sequitur, infinitivi, quamquam habent quod offendat, ferri poterunt. Maiorem difficultatem habet infinitivus 478 b 21, quia neque quae

antecedunt neque quae sequuntur indicant unde pendere possit: quare, si nihil excidit, non video quomodo explicari possit, nisi Aristotelem alterius sententiam referre dicas.

19 a 34 Quae ex casu pendent et esse possunt et non esse: quare in his affirmatio et negatio (ἡ ἀντίφασις), quum nihil praestitutum sit, eodem iure verae vel falsae pronuntiantur (ὁμοίως ἔχει): altera utra enim admittenda erit, neque tamen altera alteri praeferenda, tanquam sit destinatum et certum quod eventurum sit: quamvis enim alteram veram fore magis sit probabile quam alteram (μᾶλλον ἀληθῆ vs. 38), nondum vera est, donec eventus eam comprobaverit.

19 b 3 Omisimus μὲν post μὴ ὄντων, quod neque Boethius expressit neque optimi codices habent: quum autem δὲ quod sequitur postulare videatur μέν, hoc additum esse aliena manu verisimile est: quis est enim qui delendum putaverit, si in libris exstitisset? Quod vero μὲν ab Aristotele omissum sit facile eo excusatur, quod duplex est membrorum oppositio: tum enim opponuntur ἐπὶ τῶν ὄντων — ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων, tum μὴ ὄντων — δυνατῶν δέ. Aristoteles igitur quum scriberet verba ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων, non in mente habuit τὰ δυνατά, quorum continuo facit mentionem, sed non nisi de iis cogitavit quae praecesserunt ἐπὶ τῶν ὄντων.

Cap. 10. *Enuntiationis partes.* 15 *Quales sint primae enuntiationes ostenditur.* 19 *Si copula, quae dicitur, adiicitur, quattuor exstant propositiones, quae quam rationem inter se habeant exponitur:* 31 *exstant quattuor aliae, si alterum de altero universo praedicatur:* 37 *aliae, si quod enuntiationi subiectum est sumitur infinitum.* 20 a 3 *In quibus enuntiationibus „est" non exprimitur, latet in verbo.* 16 *Docet quomodo enuntiatio negans convertatur in affirmantem.* 31 *Nomen vel verbum cui adiungitur negatio non est enuntiatio.* 20 b 1 *Mutato vocabulorum ordine non mutatur enuntiatio.*

19 b 6 ἀνώνυμον vocat τὸ ἀόριστον ὄνομα (v. 16 a 32, b 14), quod ex sequentibus apparet, quamquam τὸ ἀνώνυμον alium sensum habere solet apud Aristotelem; plenius enim dicit 623 b 5 ὃ ἐνὶ μὲν ὀνόματι ἀνώνυμόν ἐστιν, 490 a 13 ἀνώνυμα ἑνὶ ὀνόματι, quae non uno nomine generali complecti licet, 74 a 21 διὰ τὸ μὴ εἶναι ὠνομασμένον τι πάντα ταῦτα ἕν. Sic 418 a 27 ὁρατὸν δ' ἐστιν χρῶμά τε καὶ ὃ λόγῳ μὲν ἔστιν εἰπεῖν, ἀνώνυ-

μον δὲ τυγχάνει ὄν. 644 b 5 *εἴ τι ἄλλο ἐστὶν ἀνώνυμον μέν, τῷ γένει δ' ὁμοίως περιέχει τὰ ἐν αὐτῷ εἴδη*. Quaedam virtutes medium locum inter contraria vitia tenentes *ἀνώνυμοι* sunt, v. 1125 b 17, 26; 1127 a 14. Etiam comparativus occurrit 525 b 6 *οἱ δ' ἄλλοι ἐλάττους καὶ ἀνωνυμώτεροι*, h. e. minores sunt eorumque nomina minus nota: nisi melius hoc explicatur eodem modo atque 381 b 15 *ἀνωνυμώτερον δέ* pro *ἀνώνυμον δὲ τάχ' ἂν εἴη*.

19 b 14 *ἐκ τῶν κειμένων*, secundum definitionem verbi quam proposuimus: *κείμενον* enim s. *ὑποκείμενον* satis frequenti usu apud Aristotelem idem est quod *ὑποτεθέν* s. *ὑπόθεσις*, cf. 43 a 37, 62 a 27: quare iuxta ponit *τεθέντων* et *κειμένων* 24 b 19. *τούτων δὲ ὑποκειμένων* est loquendi formula Aristoteli tritissima, v. 1317 b 17, 1381 a 3, 211 a 6, cf. *ὑποκείσθω* 219 a 30 al.

19 b 22 *διὰ τοῦτο* bene explicat Ammonius *διὰ τὸ διχῶς λέγεσθαι τὰς ἀντιθέσεις*, quae quid sibi velint patebit ex sequentibus. Vs. 23 et 24 quantum vexaverint interpretes videre licet ex Ammonio (schol. 122 a 12 sqq.), qui in re desperata lamentationibus Aristotelem persequitur. Plana erunt omnia, si locum Analyticorum bene perspexerimus 51 b 36 — 52 a 17, ubi haec uberius exponuntur. Res sic se habet. *κατὰ τὸ στοιχοῦν* secundum seriem, quam illae enuntiationes faciunt, h. e. *κατ' ἀκολουθίαν*, secundum ordinem, quo altera alteri consequitur eaque continetur. Iam in Analyticis hoc tradit. Sit *Α τὸ εἶναι ἴσον*, *Β τὸ μὴ εἶναι ἴσον*, *Γ τὸ εἶναι μὴ ἴσον*, *Δ τὸ μὴ εἶναι μὴ ἴσον*. In his igitur *Β* consequens est *τοῦ Γ*, et *Δ* consequens *τοῦ Α*. Deinde docet (52 a 15), si *γ* sit *τὸ εἶναι ἄνισον* et *δ τὸ μὴ εἶναι ἄνισον*, item esse *Β* consequens *τοῦ γ*, et *δ* consequens *τοῦ Α*: est igitur quod nostro loco dicit *τὰ μὲν δύο* (*Γ* et *Δ*) *πρὸς τὴν κατάφασιν* (*Α*) *καὶ ἀπόφασιν* (*Β*) *ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν* (namque *Β* consequens est *τοῦ Γ*, et *Δ* consequens *τοῦ Α*) *ὡς αἱ στερήσεις* (*γ* et *δ*: nam etiam *Β* consequens est *τοῦ γ*, et *δ* consequens *τοῦ Α*). Ut signis mathematicis utar, est proportio $\Gamma : B = \gamma : B$ et $\Delta : A = \delta : A$. Nam ut *Γ* est antecedens *τοῦ Β* sic etiam *γ* (*ἡ στέρησις*) est antecedens *τοῦ Β*, et ut *Δ* est consequens *τοῦ Α*, sic etiam *δ* (*ἡ στέρησις*) est consequens *τοῦ Α*. Addit vs. 24 *τὰ δὲ δύο οὔ*: nam *Α* et *Β* non eandem rationem habent ad *Δ* et *Γ*, quam habent *δ* et *γ* ad *Δ* et *Γ*, quod ut demonstremus non opus est.

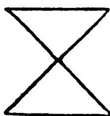
19 b 25 et 30. Omnes codices habent *δικαίῳ* pro *ἀνθρώπῳ* et *οὐ δικαίῳ* pro *οὐκ ἀνθρώπῳ*. Nostram lectionem in multis libris exstare Ammonius tradit (schol. 122 b 47), Boethius et ipse eandem habuit et Herminum, Porphyrium et Alexandrum habuisse auctor est: unde apparet lectionem *ἀνθρώπῳ* et *οὐκ ἀνθρώπῳ* antiquiorem esse et in contextum recipiendam propter ipsam difficultatem quam habeat, si ferri possit. Alexandri auctoritas fecisse videtur, ut in codicibus nostris non reperiatur: hic enim primus eam reiecit et ita correxit, ut omnem difficultatem sustulerit. Ammonius et Boethius alteram lectionem ita defendunt ut utrumque ferri posse dixerint, quia, quum Aristoteles exempla afferat, nihil intersit num legatur *δικαίῳ* an *ἀνθρώπῳ*: quae quidem explicandi ratio minus probanda videtur propterea quod iam vs. 20 mentionem fecit enuntiationis *ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος*, quare vs. 25 et 30 vix cogitari licebit de alia enuntiatione, in qua *ἄνθρωπος* sit id quod praedicetur, non id quod orationi subjectum sit. Nobis quidem haec alia ratione explananda videntur. Quae legimus exempla vs. 15—18 duo terminos habebant (*ἔστιν* et *ἄνθρωπος*), in iis quae nunc proponuntur *ἔστι* tertium est quod adiicitur. Iam hos tres terminos (*ἄνθρωπος, δίκαιος* et *ἔστι*) non sic distinxit Aristoteles ut nos solemus: non dixit unum orationi subiectum esse, alterum praedicari, tertium copulare priores, imo de hoc discrimine nostro loco eum ne cogitavisse quidem ipsa verborum collocatio docet *ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος*, quum dicendum fuisset *ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι* vel *ἄνθρωπός ἐστι δίκαιος*, si discrimen quod est inter terminos enuntiationis in mente habuisset: apparet igitur *ἔστι* ab Aristotele hoc loco poni non ut copulam, sed ut tertiam quandam eamque veram enuntiationis partem. Quod si concedis, eadem plane erit ratio verbi *ἔστι* in iis exemplis quae habuimus vs. 15—18 (*ἔστιν ἄνθρωπος*) atque in iis quae iam proponit *ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου* (*ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος*): nam naturam verbi esse in coniungendo positam et copulando Aristotelem parum perspexisse aperte docent quae legimus 21 a 25 sqq. — quamquam aliis locis (v. quae diximus ad 16 a 12 et b 22) optime eam cognitam habuisse videbatur: quare etiam 19 b 19, 25 b 22 *τὸ ἔστιν* recte dicit non *κατηγορεῖσθαι*, sed *προσκατηγορεῖσθαι*, v. comm. ad 24 b 17 — unde fit ut quod dicat *τὸ ἔστι καὶ τὸ οὐκ ἔστι* (quod vs. 25 dicit *καὶ ἡ ἀπόφασις*) *τῷ ἀνθρώπῳ*

προσκεῖσεται καὶ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ sic intelligendum sit, „verbum ἔστι et οὐκ ἔστι coniungitur cum reliquis duobus terminis aut affirmatis aut negatis": qui quidem sensus facile invenietur in istis verbis, si a nobis impetraverimus, ut ἔστι non pro copula habeamus sed pro vera et integra enuntiationis parte: quod si recte habet, δίκαιος arctius coniungitur cum ἄνθρωπος, sicut cum substantivo coniungi solet adiectivum. Enuntiatio igitur ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος non idem est quod „homo est iustus", sed verbum e verbo „est — iustus homo". Quae quum ita sint, patet Aristotelem in his non observavisse quid intersit inter esse et exsistere, quod, quum Graecorum unum sit verbum εἶναι, non est quod miremur. Iam si datur hoc discrimen ab Aristotele hic neglectum esse, nemo erit, opinor, quin nostram lectionem admittendam censeat: sumsit enim Aristoteles vocem δίκαιος pro adiectivo quod substantivo suo (τῷ ἀνθρώπῳ) adhaereat, non pro eo quod de homine praedicetur, unde factum est ut brevitatis causa diceret vs. 25 et 30 ἀνθρώπῳ pro δικαίῳ ἀνθρώπῳ: δικαίῳ enim adiicere noluit, quippe quod facile intelligeretur e vs. 21; quae quidem in scribendo negligentia haud levis est, neque tamen ab Aristotelis stilo abhorret. Excusatur autem eo, quod ἀνθρώπῳ quam δικαίῳ scribere maluerit, quia in enuntiatione ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος adiectivum δίκαιος non per se consistere ei videbatur, sed ita cohaerere cum substantivo, ut non per verbum ἔστι cum eo copularetur, sed etiam omisso verbo, quod non nisi cum ἄνθρωπος coniungeretur, ei adhaereret. Ceterum in dictione nihil est quod offendat, praeterquam quod τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ non eo sensu accipitur quo poni solet ab Aristotele, ut in unam quasi notionem coalescat „Non-homo", sed significat τῷ οὐ τοιούτῳ ἀνθρώπῳ, quod hoc loco ferendum putavi, quoniam praecessit τῷ ἀνθρώπῳ (= τῷ δικαίῳ ἀνθρώπῳ), quod cur hunc sensum habeat exposuimus.

19 b 26 ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων. Indicant haec verba aliter disposita fuisse sequentia atque nunc leguntur in codd. et edd. Sic 22 a 22, antequam tabulam ipsam apposuit, dicit θεωρείσθω δὲ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ὡς λέγομεν. Similem figuram etiam nostro loco adscribendam esse et probat quod dixit vs. 24 κατὰ τὸ στοιχοῦν (bene hoc observatum est in schol. quod dedimus p. 41 seq. e cod. Laurent. et ab Ammonio fol. 35 a extr. Ald. 1503. fol. ἐκτιθέμενος οὖν (ὁ Ἀριστοτέλης) ἐπὶ διαγράμματος

τὰς προτάσεις, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ὑπετάξαμεν) et quae habemus vs. 35 τὰς κατὰ διάμετρον (de quibus v. Trdlbg. Elem. log. p. 69 seq.): etenim si uno tenore scribuntur omnia, non poterit explicari quid sit τὸ κατὰ διάμετρον. Quae figura adscribenda sit patet e vs. 31; locus enim Analyticorum quem dicit est 51 b 38, ubi τὸ Γ (τὸ εἶναι μὴ δίκαιον) ponitur ὑπὸ τὸ Β (τὸ μὴ εἶναι δίκαιον) et τὸ Δ (τὸ μὴ εἶναι μὴ δίκαιον) ὑπὸ τὸ Α (τὸ εἶναι δίκαιον). Tabula igitur hoc modo disponenda erit:

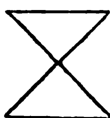
οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος.

ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος.

Iam apparet quae sit duplex cuiusque enuntiationis oppositio quam commemoravit vs. 20: unamquamque enim enuntiationem lineis ductis coniunximus cum utrisque quae ei opponuntur. Figuram ipsam in contextum recipere noluimus, ne enuntiationum ordinem (vs. 28 seq. et vs. 34) immutare coacti essemus (quod enim dicit τούτου ἀπόφασις, id certe non impedit, quin ordo mutetur, quia τούτου referri potest et ad id quod praecessit et ad id quod sequitur), praesertim quum, si vs. 27 et 33 ipsas quas in contextu habemus enuntiationes ita disposuimus ut figura postulat, idem etiam vs. 38 sqq. faciendum sit, ubi hoc factum esse ab Aristotele non indicatur. Quod si autem nihil mutamus in contextu, aperte pugnare videntur inter se quae dicit ταῦτα μὲν . . . οὕτω τέτακται: nam non eodem ordine disposita sunt quae praecesserunt atque in Analyticis (51 b 38 sqq.): quae quidem difficultas alia ratione vix poterit tolli quam ut aut ordo enuntiationum vs. 28 sq. mutetur aut verba ταῦτα μὲν... τέτακται e contextu eiiciantur. Quum alterum utrum ut facerem a me impetrare non potuerim, Aristotelis in scribendo neglligentiae hoc tribuendum esse mihi persuasi, ut figuram, quam addere voluerit vs. 30 ante ταῦτα, ut ostenderet qualis esse deberet ordo enuntiationum, omiserit. Difficultas omnis remota esset, si pro τέτακται scriptum exstaret τετάχθω. — Praeterea notandum est Io. Philoponum (schol. 186 b 1) habuisse εἴρηται vs. 31, quod et Stephanum legisse probabile est (v. supra p. 42. ad 19 b 31) et versio Boethiana praebet: quare recepimus licet invitis codicibus. Premit enim Philoponus ver-

bum εἴρηται et ex eo concludit Analytica prius ab Aristotele conscripta esse quam librum περὶ ἑρμηνείας: ab iis vero, qui hoc cum recepto librorum ordine pugnare viderent, εἴρηται in λέγεται mutatum esse videtur. Altera tabula priori similis haec est.

πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος. οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος.

οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος. πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος.

19b36 ἐνδέχεται δὲ ποτέ, quod de particularibus quae προσδιορισμὸν habent τὸν „οὐ πᾶς" intelligendum esse patet. Idem valet de indefinitis quae sunt κατὰ διάμετρον in priori tabula.

19b37 δύο post δὲ omisimus cum codd. *An*, Boethio et Ammonio (schol. 123b40 seqq. et not.), quem etiam in eo sequendum duximus, quod habet προστεθέντος, quod bene explicat. Ac primum quidem προστεθέν, quod etiam Boethius habet, non video quem sensum habere possit, non dico bonum, sed tolerabilem. Iul. Pacius vertit „Aliae autem similiter binae inter se opponuntur, quae pertinent ad non homo, tanquam ad subiectum quoddam additum", quod ut ex istis verbis recte eliceretur, primum quidem articulus deesse non posset ἄλλαι δὲ δύο αἱ πρὸς . . ., deinde praepositio πρός, quamquam fortasse ferri possit eo sensu accepta, quo saepius posita est in Analyt., e. g. 35a27, tamen suspicionem movet, quia pendere videtur a participio προστεθέν quocum, si Pacium sequeris, non iungitur, denique προστεθέν accipi quidem poterit de eo quod praedicatur, non poterit de eo quod orationi subiectum est: subiectum enim dici deberet τεθέν vel ὑποτεθέν, non προστεθέν. Buhle vertit „Reliquae duae vero ratione τοῦ Non homo, ut subiecti cuiusdam appositi opponuntur", quod aut non intelligo aut ineptum est: nam quae sequuntur enuntiationes vs. 38 sq. idem habent subiectum τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ut „ratione habita τοῦ Non-homo" non oppositae sint, sed eaedem. Ceterum etiam optimorum codicum vestigia veram lectionem produnt: dicit enim hoc. „Aliae autem opponuntur adiecto alio termino, qui praedicetur, ad Non-hominem, qui tanquam subiectum sumitur". Quod iam saepius habuimus in Aristotele, deest pronomen indefinitum: neque esset, opinor,

qui haereret, si ille scripsisset *προστεθέντος τινὸς πρὸς τὸ...* vel ne quid omissum esse videatur, *προστεθέντος* explicare licet per *προσθέσεως γενομένης*. Genitivi absoluti nude positi saepius occurrunt apud Aristotelem: 160 a 11 *ἐπισημαντέον ὅτι ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ*. 174 b 16 *ἀνάγκη γὰρ... δόντος μὲν ἔλεγχον (γίνεσθαι), μὴ δόντος δὲ μηδὲ δοκεῖν φάσκοντος ἄδοξον, μὴ δόντος δὲ δοκεῖν δ' ὁμολογοῦντος ἐλεγχοειδές*. 965 a 1 *τὰ σώματα θιγγανόντων ψυχεινότερά ἐστι τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος*. 1281 b 13 *τούτῳ διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι ... τῷ συνῆχθαι τὰ διεσπαρμένα χωρὶς εἰς ἕν, ἐπεὶ κεχωρισμένων γε κάλλιον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου τουδὶ μὲν τὸν ὀφθαλμόν, ἑτέρου δέ τινος ἕτερον μόριον*. De coel. 299 a 8 *οὕτω δ' ἐχόντων οὐκ ἀνάγκη τὸ τῆς γραμμῆς μέρος γραμμὴν εἶναι*.

20 a 1 *πλείους οὐκ ἔσονται*, si iis quas Aristoteles nominavit etiam adiunxerimus eas quae *πᾶς* et *οὐ πᾶς* cum subiecto Non-homine coniungant. Quae autem inde nascuntur enuntiationes re vera a prioribus illis diversae sunt et nequaquam ex illis suspensae (*χωρὶς ἐκείνων*). Vs. 3 pristinam lectionem *προσχρώμεναι* restituimus, item vs. 13 ubi priores edd. omnes habent *μηδείς*.

20 a 4 *τὸ αὐτὸ ... ὡς ἂν εἰ* non sic sibi respondent ut usus loquendi postulat: sensus enim hic est. *ἐπὶ τούτων τὸ ὑγιαίνει καὶ βαδίζει τὸ αὐτὸ ποιεῖ οὕτω τιθέμενον ὅπερ ἂν ἐποίει τὸ ἔστιν, εἰ προσήπτετο*. Cf. 21 b 6. Similia occurrunt 352 a 15 *ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτου τοῦ τόπου συμβέβηκεν ὄντος μικροῦ, ταὐτὸ δεῖ νομίζειν τοῦτο συμβαίνειν καὶ περὶ μεγάλους τόπους καὶ χώρας ὅλας*. 756 a 17 *ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ τῶν ὀρνέων γένος ἐν ἐνίοις ἴσχει μὲν ᾠὰ ἄνευ κυήσεως, ὀλίγα δὲ καὶ ὀλιγάκις ..., τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἰχθύων, ἧττον δέ*. 370 b 11 *τὸν αὐτὸν γίνεται τρόπον ὥσπερ ὅταν πάλιν εἰς τοὐναντίον ὁρμήσῃ*.

20 a 8 Verba *τὸ οὔ* suspicionem movent: explicant enim quod et facile intelligitur et aliis locis explicatione non dignum ab Aristotele habitum est: cf. 19 b 25 *ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις*.

20 a 10 *δῆλον δὲ ἐκ τοῦδε*. Manifestum est ex enuntiationibus indefinitis, quarum sequuntur exempla, negationem in ea enuntiatione quam proposuit vs. 7 non coniungendam esse cum voce *πᾶς*, sed cum eo quod subiectum est, *ἄνθρωπος*: etenim ut sibi respondent Homo sanus est et Homo non est sanus, sic quoque Non-homo sanus est et Non-homo non est sanus.

20a13 Verborum collocatio locum difficilem reddidit: dicturus οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει ἢ ὅτι καθ' ὅλου τοῦ ὀνόματός ἐστιν ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις scripsit οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, ὅτι καθόλου εἰσίν. Reliquae vero enuntiationis partes adiecto vel πᾶς vel μηδεὶς eaedem manent, unde patet quod probare voluit, vs. 8 non dicendum fuisse οὐ πᾶς ἄνθρωπος, sed πᾶς οὐκ ἄνθρωπος.

20a20 Exemplis ostendit enuntiationem negantem et universalem et particularem consequentem esse posse enuntiationis affirmantis.

20a24 Veram lectionem e cod. *B* revocavimus, cum quo Boethius consentit: etenim ut scribatur ὅτι καί, non καὶ ὅτι, aperte postulat quod vs. 25 habetur ὅτι καί: iteravit Aristoteles ut nobis in mentem revocaret alterum ὅτι καὶ quod praecessit, quam quidem in scribendo usitatam Aristotelis negligentiam parum perspiciens Buhle uncinis inclusit ὅτι vs. 25. — Quae de singulis negantur, ea etiam affirmando ita exprimere licet, ut negatio non referatur ad verbum „est", sed ad id quod praedicatur. Non ita in universalibus: nam si sapientia non omnibus tribuitur, tamen omnes non sapientes esse minime consequitur: quare in enuntiationibus universe negantibus negationem coniungere non licet cum eo quod praedicatur: quod si autem coniungitur cum hoc, enuntiatio exibit contraria (nam enuntiationi „omnes sapientes sunt" contraria est „nemo est sapiens" s. quod idem est „omnes sunt non sapientes"), non quae repugnat („non omnes sapientes sunt").

20a31 αἱ δὲ ... Ammonius (schol. 125b34) mente intelligendum putat φωναί, quod unde elici possit non video. Constructio eadem ratione explicanda est qua 67a35 ad quem locum similia colligemus. In mente Aristoteles habuit quod sequitur ἀποφάσεις, quasi dicturus αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ἀποφάσεις οὐκ εἰσὶν ἀποφάσεις ὡς ἀληθῶς: quamquam igitur res ipsa non patitur, ut ἀντικείμεναι referatur ad ἀποφάσεις (quod in sequentibus ab Aristotele ostenditur), tamen verba ita comparata sunt, ut, nisi ex ἀποφάσεις φάσεις elicere malis, ad nihil aliud possit referri. Clarius dixisset ἃ ἀντίκειται pro αἱ ἀντικείμεναι. Sententia haec est. Si quis vel verbum vel nomen nudum pronuntiat cum negatione, neque verum est neque falsum quod dicit (v. 16a12 sqq.); enuntiationem enim non protulit, imo quod dicit vel minus poterit verum appellari aut

falsum quam quod dicit qui sine negatione pronuntiat nomen vel verbum, quia nomen cum negatione coniunctum (16 b 15) ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. — Vs. 33 οὐκ εἰσὶ δέ: sumitur enim in his τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ut dixit 19 b 32, ut res una quaedam orationi subiecta. — Quod dicit vs. 37, id iam significavit vs. 2.

20 a 33 Dedimus δόξαιεν, quod nonnulli codd. cum Ammonio (schol. 125 b 36) praebent: error enim quem meliores codd. commiserunt, qui habent δόξειεν, sic levior est quam si cum Bkko scribas δόξειαν, quod ille propterea videtur praetulisse, quod in sequenti ἂν vitii originem deprehendere sibi visus est. Nobis alterum magis placuit, in quo etiam edd. prr. consentiunt. Utriusque formae exempla in Aristotele reperiuntur. 1297 a 4 ὑπομείνειαν, 1323 a 35 συγχωρήσειαν, sed 1283 b 15 δόξαιεν, 1287 a 41 ζητήσαιεν, quae Bkk. recepit.

20 a 35 εἰπόντος post τοῦ, quum explicationis gratia additum videatur, cod. *B* secuti omisimus.

20 b 4 sqq. Demonstratio quam Aristoteles dedit non ab omni parte bene habet. Demonstraturus enim enuntiationem ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος eandem esse quam ἔστιν ἄνθρωπος λευκός tamquam concessum sumit (vs. 9) enuntiationem οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός repugnare ei quae dicit ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος: sumit igitur enuntiationem οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός eandem vim habere atque alteram οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, quod vix dabit qui affirmationes diversas esse contendat. — Bene notavit Iul. Pacius quod vs. 7 τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός Aristoteles sumserit pro exemplo alius enuntiationis cuiuscunque, qua quis negari enuntiationem ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ponere velit. — Vs. 10 ἔσονται δύο μιᾶς: namque enuntiationis ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος negatio erit et οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος (vs. 5) et οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός (vs. 9).

Cap. 11. *Si ex pluribus partibus componitur vel quod praedicatur vel de quo, enuntiatio non una est, nisi res est una quae pluribus verbis proferri debet:* 22 *exemplo est quaestio dialectica et responsio.* 31 *Quae separata praedicantur, ea non utique etiam coniuncta:* 21 a 5 *coniuncta non praedicantur quae non pertinent ad ipsam rei naturam,* 16 *deinde quae insunt in altero non praedicantur coniuncta cum illo.* 18 *Quae separata praedicare liceat exponitur.*

20b15 *λέγω δὲ ἓν . . .* 1006a32 *λέγω δὲ τὸ ἓν σημαίνειν τοῦτο· εἰ τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἂν ᾖ τι ἄνθρωπος, τοῦτ' ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι. διαφέρει δ' οὐθὲν οὐδ' εἰ πλείω τις φαίη σημαίνειν μόνον δὲ ὡρισμένα· τεθείη γὰρ ἂν ἐφ' ἑκάστῳ τῷ λόγῳ ἕτερον ὄνομα. λέγω δ' οἷον εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπος ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ, ὧν ἑνὸς μὲν εἷς λόγος, τὸ ζῷον δίπουν. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι πλείους, ὡρισμένοι δὲ τὸν ἀριθμόν· τεθείη γὰρ ἂν ἴδιον ὄνομα καθ' ἕκαστον τῶν λόγων. εἰ δὲ μὴ τεθείη, ἀλλ' ἄπειρα σημαίνειν φαίη, φανερὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴη λόγος*, et quae seq. Quod nostro loco dicit *οὐκ ἐὰν . . .* hoc est. Non dico unum esse, si uno nomine complectamur quae non unam rem, sed plures significent quae nullo alio vinculo inter se coniunctae sint nisi quod uno nomine appellentur.

20b22 *ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ . . .* 72a9 *διαλεκτικὴ μὲν πρότασις ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν*, quod 77a36 dicit *ἐρώτημα συλλογιστικὸν καὶ πρότασις ἀντιφάσεως*, cf. 24a25: quare nostro loco dicit *ἢ τῆς προτάσεως ἢ . . .* sive petitur ut propositio prolata ipsa concedatur, sive ut detur altera utra enuntiationum oppositarum — namque hoc discrimen est inter *πρότασιν* et *πρόβλημα*, v. 101b29 sqq. — nihil enim interest utrum locum habeat, quoniam e respondente pendet quid affirmare velit, quid negare. 104a8 *ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος.* Ib. 12 *εἰσὶ δὲ προτάσεις διαλεκτικαὶ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια καὶ τἀναντία κατ' ἀντίφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι προτεινόμενα.* 158a14 *οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι, οἷον τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἢ ποσαχῶς λέγεται τἀγαθόν; ἔστι γὰρ πρότασις διαλεκτικὴ πρὸς ἣν ἔστιν ἀποκρίνασθαι ναὶ ἢ οὔ.* Idem significat nostro loco vs. 27. — Id autem (sic pergit vs. 24) quod respondetur ad quaestionem dialecticam non una erit enuntiatio, quia neque quod quaesitum est unum erat, quamquam quod respondetur uno verbo saepius exprimitur, de quo iam vs. 20 cogitavisse videtur, ubi dicit *φωνὴ μὲν μία.* Iul. Pacius et Buhle ad vs. 26 conferri volunt Top. VIII, 7, quod minime convenit: respicit enim ad prima capita Topicorum libri VIII: nam quod dicit vs. 26 *περὶ αὐτῶν* non est *περὶ τοῦ μὴ μίαν εἶναι μήτε τὴν ἐρώτησιν τὴν διαλεκτικὴν μήτε τὴν ἀπόκρισιν*, quem sensum qui in istis verbis deprehendere sibi videatur ad sophisticos elenchos (167b38 coll. 169a6) potius quam ad To-

pic. VIII Aristotelem hoc loco respicere putare debebit (cf. supra p. 42 schol. cod. Marc. ad 20b26): imo περὶ αὐτῶν nihil est nisi hoc: ἤγουν περὶ τῆς ἐρωτήσεως τῆς διαλεκτικῆς καὶ τῆς ἀποκρίσεως.

20b26 ἅμα δὲ δῆλον . . . Si quis vero quaerit ita, ut quod responderi debeat unum quidem sit, sed definitione data exponendum, unum quidem est et quod quaeritur et quod respondetur, quaestio vero non dialectica, quoniam quaestione dialectica non interrogatur quae sit hominis definitio, sed utrum haec sit hominis definitio an non sit: in causa est quod dicit 79a29 ἡ τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμη καταφάσεως, dialectica vero propositio ἀντιφάσεως μόριον ὁποτερονοῦν.

20b31 Delevimus comma ante ὥς, quia coniungenda videntur τὰ μὲν τῶν χωρὶς κατηγορουμένων. Eodem modo nominativus pluribus verbis interpositis separatus est a genitivo qui ex eo pendet 989a4 οὐθεὶς γοῦν τῶν ὕστερον ἠξίωσε καὶ ἓν λεγόντων γῆν εἶναι στοιχεῖον. 205a26 οὐθεὶς τὸ ἓν καὶ ἄπειρον πῦρ ἐποίησεν οὐδὲ γῆν τῶν φυσιολόγων. Similia habemus 865b10 ἔνοπτρον γίνεται ἅπαν μᾶλλον ὑγρὸν χρόας ὀλίγον ἢ πολὺ ὄν. 1294a16 ἡ μῖξις στοχάζεται τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων πλούτου καὶ ἐλευθερίας. 1026a3 οὐθενὸς γὰρ ἄνευ κινήσεως ὁ λόγος αὐτῶν. 345b7 οὐδ' ἂν ἡ σκιὰ πρὸς τοῖς ἄστροις εἴη τῆς γῆς. 751b5 τὴν μὲν ἀρχὴν τὸ ζῷον λαμβάνει ἐκ τοῦ λευκοῦ τῆς γενέσεως. 347b27 τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐξατμίσαντος ἐκ τῆς γῆς τὸ ὑγρὸν πυρός. 361a10 γίνεται προσιόντος μὲν ἡ ἀναθυμίασις τοῦ ὑγροῦ.

20b35 ἀλλ' οὐχί, εἰ . . . Sophisma enim esset παρὰ τὴν διαίρεσιν. Idem exemplum habet 177b14.

20b39 Iul. Pacius vertit „Rursus si idem est album, etiam totum". Sensus apertus est et loco conveniens, neque tamen video quomodo exprimi possit e verbis Aristotelis: nam τὸ λευκὸν αὐτό certe non idem est quod λευκὸν τὸ αὐτό. Boethiana versio omittit αὐτό, in commentario vero II. p. 420 (ed. Basil. 1570) „Quare, etsi haec iungas et ut unum praedices, verum est dicere de aliquo homine, quoniam homo albus est, sed homo qui albus est, verum est dicere de eo, quoniam albus est, quare etiam si haec iungas, erit praedicatio Socrates homo albus est", quibuscum cf. schol. 128b7—9. Hunc verum loci sensum esse nemo negabit, qui ut exiret, comma non ponendum erat post αὐτό, sed ante αὐτό, quod fecimus.

Licebit igitur Aristotelis verba supplere in hunc modum: *πάλιν εἰ τὸ λευκὸν ἀληθὲς χωρὶς κατηγορούμενον, ἀληθὲς ἔσται καὶ συντιθέμενον αὐτὸ* (*τὸ λευκὸν*) *καὶ τὸ ἅπαν* (*τὸ ἄνθρωπος λευκός*), *ὥστε* . . .

21 a 2 Verba *εἰς ἄπειρον* ex antecedentibus ante *ἔτι* addita esse explicationis gratia facile nobis persuasimus. In sequentibus optimos codd. secuti sumus: abundabat enim et alterum *Σωκράτης* vs. 3 et alterum *ἄνθρωπος* vs. 4: nam quod orationi subiectum est *ὁ Σωκράτης* mente repetitur ex antecedentibus. Dicit hoc. „Si de Socrate praedicatur et Socrates et homo, coniuncta quoque de eo praedicantur Socrates homo, et si de Socrate et homo praedicatur et bipes, etiam coniuncta de Socrate homo bipes". Praetermisit quod inde colligitur, quoniam manifestum est, quod de Socrate praedicantur coniuncta Socrates homo bipes; hoc vero, quum omnia quae praedicantur iam eo contineantur de quo praedicantur, absurdum est. Haud mala est lectio quam Buhle exhibuit secutus vet. intp. lat. qui nihil habet nisi haec: „Amplius si enim Socrates est et homo et bipes et Socrates homo bipes est", verumtamen invitis codd. eam recipere non ausi sumus. Nostram lectionem Ammonius quoque videtur habuisse (schol. 128 b 19 — 26). Edd. priores omiserunt vs. 4 alterum *ἄνθρωπος*, quod ferri non posse docet explicatio quam dedimus (subiectum enim non est homo, sed Socrates), servaverunt alterum *Σωκράτης* vs. 3.

21 a 5 *εἴ τις ἁπλῶς*, si quis dicat coniuncta praedicari quaecunque seorsum, sine exceptione. Hac significatione *τῷ ἁπλῶς* (cf. Mich. Ephes. in nostris schol. ad 166 b 37) opponitur *τὸ ἔστιν ὥς*: 856 a 38 *οὐκουν τὸ αὐτὸ κινεῖ ἁπλῶς, ἀλλ' ἔστιν ὥς*: quare *ἁπλῶς* est „utique, omnino": 455 a 9 *ἀδύνατον δ' ἐστὶν ἁπλῶς*. 115 b 29 *τὸ δ' ἁπλῶς ἐστὶν ὃ μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς ὅτι καλόν ἐστιν ἢ τὸ ἐναντίον*. Quare *τὸ ἁπλοῦν* 317 b 35 opponitur *τῷ κατὰ μέρος*, singulis rebus id quod dicitur „in abstracto". 317 b 5 *τὶς μὲν γὰρ γένεσις ἐκ μὴ ὄντος τινός, οἷον ἐκ μὴ λευκοῦ ἢ μὴ καλοῦ, ἡ δὲ ἁπλῆ ἐξ ἁπλῶς μὴ ὄντος*, v. Biese I. p. 54 not., schol. p. 45 b 3, 11 b 34, 20 b 31.

21 a 9 *ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ*, v. exemplum vs. 10; *ἢ θάτερον κατὰ θατέρου*, v. exemplum vs. 12.

21 a 16 *διὸ οὔτε τὸ* . . . Quare neque plus semel praedicatur idem ut albus (20 b 40), neque de homine homo animal vel homo bipes: alterum enim iam continetur altero.

21 a 18 ἀληθὲς δέ ἐστιν . . . Optime Boethius p. 422 „Ordo autem se sic habet, dubitans enim dixit. Verum est autem aliquid dicere de aliquo composite et connexe et rursus simpliciter, ut quendam hominem hominem aut quendam album hominem, an certe non semper", et paullo ante „Hoc autem quasi dubitans dixit. Ita enim legendum est, quasi si dubitans diceret sic. Verum est autem dicere de aliquo compositum coniunctumque aliquid, ut de aliquo homine hominem aut de aliquo albo album, ita ut extra horum aliquid simpliciter praedicetur, an certe non semper". Ex altero loco igitur colligi posse videtur Boethium vs. 20 legisse ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον omissis verbis ἄνθρωπον λευκόν, quae addi solent, ex altero autem ἢ τὸν τινὰ λευκὸν λευκόν. Utramque conciliabitur, si legimus, quod vs. 20 e cod. *n* dedimus ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον λευκόν; sin autem vulgarem lectionem servamus, exemplum ipsum ei plane contradicit quod probare debet: sententia enim haec est. At certe erit aliquid quod de singulis rebus etiam seorsum praedicari poterit, ut homo de homine quodam vel de albo quodam homine album. Quare non video quomodo lectio vulgaris ferri possit: exempla enim probare debent, quod aliquid seorsum praedicari possit. Verisimile quidem est etiam alterum ἄνθρωπον delendum esse, quod non ausi sumus, ne quid audacius mutavisse videamur. Lectio vulgaris vero inde videtur originem habuisse, quod quis alterum exemplum ei quod praecessit simile esse debere putaret: quam quidem similitudinem ut efficeret, alterum ἄνθρωπον videtur addidisse. — De pronomine indefinito cum articulo coniuncto v. quae diximus ad 1 a 22.

21 a 21 Verumtamen seorsum aliquid praedicare non licet, si in eo quod subiecto orationis adiicitur, inest aliquid quod praedicato ita oppositum est, ut inde sequatur repugnantia quaedam, e. g. si mortuus homo dicatur homo. Vel exceptio (vs. 24), quam modo fecimus, rectius ita exprimitur, ut, si quae repugnantia sit inter id quod praedicetur et id de quo praedicetur, semper sit falsa enuntiatio, si non insit repugnantia, non utique vera: nam si e. g. dicitur Homerus est poeta, duo sunt quae de Homero praedicantur, „est" et „poeta", neque tamen illud nudum de eo praedicatur, sed non nisi quatenus poeta esse dicitur.

21 a 29 Colligit ex iis quae praecesserunt. In quibus non inest

repugnantia, si definitiones sumuntur pro nominibus et si quae praedicantur ita praedicantur, ut cum natura rei coniuncta sint, in iis quod quomodocunque praedicatur etiam seorsum praedicatur.

21 a 32 Sophismati cuidam occurrit. Vs. 33 secuti sumus edd. priores et cod. *B*, qui praebent quod magis convenire videtur stilo Aristotelis.

Cap. 12. *De negationibus τοῦ δυνατὸν εἶναι, ἐνδεχόμενον εἶναι et similium.*

21 a 38 *εἰ γὰρ* . . . Deest apodosis. Quod in mente habuerit apparet b 10, ubi verbis *ὥστε εἰ οὕτως πανταχοῦ* complexus quae in priori parte orationis dicturus erat apodosin addit.

21 b 3 *εἰ γὰρ . . . ἢ ἡ ἀπόφασις.* Probat τοῦ *εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον* non esse negationem *τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον* eo, quod absurdum sit lignum dici *μὴ λευκὸν ἄνθρωπον.* Hoc autem colligitur ex propositione maiore quam expressit verbis *εἰ γὰρ . . . ἀπόφασις* et minore quam reticuit *καὶ εἰ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον ἀπόφασις τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον.*

21 b 5 *εἰ δὲ τοῦτο οὕτως*, h. e. *εἰ δὲ αὗται ἀλλήλαις ἀντίκεινται ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τάττονται.*

21 b 6 *τὸ αὐτό*, intell. *ὅπερ ἐποίει τὸ εἶναι ὅσοις προστίθεται.*

21 b 12 cf. de coel. 282 a 5 *ἐπεὶ δ' ἡ ἀπόφασις τοῦ μὲν ἀεὶ δυναμένου εἶναι τὸ μὴ ἀεὶ δυνάμενον εἶναι, τὸ δ' ἀεὶ δυνάμενον μὴ εἶναι ἐναντίον, οὗ ἀπόφασις τὸ μὴ ἀεὶ δυνάμενον μὴ εἶναι, ἀνάγκη τὰς ἀποφάσεις ἀμφοῖν τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, καὶ εἶναι μέσον τοῦ ἀεὶ ὄντος καὶ τοῦ ἀεὶ μὴ ὄντος τὸ δυνάμενον εἶναι καὶ μὴ εἶναι· ἡ γὰρ ἑκατέρου ἀπόφασίς ποτε ὑπάρξει, εἰ μὴ εἴη ἀεί. ὥστε καὶ τὸ μὴ ἀεὶ μὴ ὂν ἔσται ποτὲ καὶ οὐκ ἔσται, καὶ τὸ μὴ ἀεὶ δυνάμενον εἶναι δηλονότι, ἀλλά ποτε ὄν· ὥστε καὶ μὴ εἶναι. τὸ αὐτὸ ἄρ' ἔσται δυνατὸν εἶναι καὶ μή, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἀμφοῖν μέσον. λόγος δὲ καθόλου ὅδε.* 1047 b 21 *ἐνδέχεται δυνατὸν μέν τι εἶναι μὴ εἶναι δέ, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι εἶναι δέ* et quae seq. 1050 b 11 *τὸ ἄρα δυνατὸν εἶναι ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τὸ αὐτὸ ἄρα δυνατὸν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.*

21 b 19 *ἢ τὸ αὐτὸ . . . αὐτοῦ*, intell. *εἰ μὲν τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασίς ἐστι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ δύναται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι* (vs. 12). — Vs. 20 *ἢ μὴ κατὰ . . . ἀποφάσεις*, intell. *εἰ δὲ τὸ αὐτὸ δύναται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι*

καὶ εἰ ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις. — Vs. 21 κατὰ... προστιθέμενα, h. e. κατὰ (per) τὰς προσθέσεις τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

21b23 Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 90) „Dem Möglich-sein widerspricht nicht das Möglich-nicht-sein, sondern das Nichtmöglich-sein, welches sehr richtig daraus abgeleitet wird, dafs in den Sätzen, welche vom Möglichen handeln, das Sein nicht das Prädicat bildet, sondern zum Subject gehört und das Mögliche das Prädicat", quod aut falsum est aut valde obscurum. Fefellit Ritterum quod Aristoteles dicit vs. 29 ὡς ὑποκείμενον γίνεται, neque hoc recte intellexit Biese I. p. 115 „immer mufs man den Theil des Satzes „dafs es ist" (vertit enim δυνατὸν εἶναι „möglich dafs es ist") und „dafs es nicht ist" als Subject ansehen": sed verba ὡς ὑποκείμενον γίνεται non hoc sibi volunt quod εἶναι et μὴ εἶναι pro subiectis habenda sint, sed ita intelligenda sunt, ut iam cum verbis εἶναι et μὴ εἶναι non coniungenda sit negatio, sicut in aliis enuntiationibus omnibus non coniungi debebat cum subiecto orationis: negatio ita collocatur, ac si εἶναι et μὴ εἶναι subiecta essent orationis: quare 22a9 dicit τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι δεῖ τιθέναι ὡς τὰ ὑποκείμενα... In quem errorem Aristoteles in hac re incurrerit exponemus ad 22a14.

21b29 γίνεται, quod supervacaneum est, non posuit nisi ut in mentem nobis revocaret alterum γίνεται quod habuimus vs. 26, quod longius remotum est ab iis ad quae refertur. In sequentibus orationem turbavit, ut clarior fieret: bene procederet oratio, si omissa essent ὥσπερ ... μὴ εἶναι vs. 31 et ὁμοίως οὐ δυνατόν vs. 32, quae, quamquam in iis quae modo dixit iam continentur, tamen expresse addidit, ut bene intelligerentur memoriaque comprehenderentur. Praestare autem videtur alia hanc structuram explicandi ratio: comparationis quam fecit per ὥσπερ et οὕτως immemor de integro sermonem orditur inde a vs. 30, ita ut οὕτως quod praecessit non pertineat ad ea quae vs. 30 sqq. leguntur, quamvis μὲν et δὲ quae sibi respondent hoc postulare videantur. Quod si igitur εἰσί, quod cod. *f* adiecit, in mente habemus, iam nihil orationem turbare videbitur praeter verba ὁμοίως αὗται vs. 32, quae cur addita sint in promtu est: abessent enim, si verba ἐπὶ τοῦ εἶναι δυνατὸν καὶ εἶναι οὐ δυνατόν eum locum tenerent qui iis convenit ante προσθέσεις vs. 30: addidit igitur ὁμοίως αὗται (in-

tell. *αἱ προσθέσεις, τὸ δύνασθαι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι*), ut patefaceret de quibus dicta essent quae sequuntur *ἐπὶ τοῦ . . . οὐ δυνατόν.*

21 b 34 Si Aristoteli tribuimus quae leguntur in edd. prioribus, mira in his inest loquacitas, quam quum Aristotele indignam iudicaverimus, non potuimus non uti auctoritate codicis *B*, qui vs. 34 et post *ἀπόφασις* non habet verba *οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι ἀλλὰ* et post *μὴ εἶναι* omisit verba *καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι.* Utraque servavit etiam Bkk., nobis iure videntur omitti: nam quae dicuntur de eo quod oppositum sit enuntiationi *δυνατὸν εἶναι*, ea copiosius exposuit inde a vs. 18; quae cur hoc loco repetantur idonea causa inveniri vix poterit. Quid? quod ferri haec repetitio omnino non posse videtur propterea, quod particula *δὲ* vs. 34 aliter non poterit intelligi, nisi ut indicet iam transire Aristotelem ab iis quae dixerit de negatione enuntiationis *δυνατὸν εἶναι* (vs. 23 sqq.) ad ea quae dicenda sint de negatione enuntiationis *δυνατὸν μὴ εἶναι.*

21 b 35 Post *ἀλλήλαις* addi solent verba *αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι*, quae per negligentiam excidisse in optimis libris non magis verisimile est quam vs. 33 post *ἀπόφασις* verba *οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι ἀλλά*: nihil enim in propinquo adest, quod scribentem probabile reddat ita erravisse, ut ista verba praeterierit. Deinde quum et ex iis quae statim sequuntur et ex iis quae iam dixit (cf. vs. 12) pateat de quibus enuntiationibus loquatur, brevitati qua uti solet convenire videtur quod ista verba omiserit: si vero et haec servantur et vs. 37 *τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι* post *τοιαῦται*, quis est qui haec excuset etiam in homine verboso?

22 a 10 *ταῦτα*, h. e. *τὸ δυνατὸν καὶ μὴ δυνατόν, τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον κ. τ. λ.*

22 a 13 *ἀληθές . . . οὐκ ἀληθές.* Haec addit, quia quod verum est in dicendo, id recte dicitur esse, quod falsum, non esse; v. 18 a 39 coll. 19 a 4: quare dicit 52 a 32 *τὸ ἀληθὲς τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται*, unde factum est, ut iungat 48 b 3 *τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο.*

Cap. 13. Quae valeat consequentia inter τὸ δυνατόν, ἐνδεχόμενον, ἀδύνατον et *ἀναγκαῖον exponitur.* b 29 *Non quodcunque fieri potest, potest etiam non fieri.*

22a14 Ad τιθεμένοις Magentenus fol. 16b (Ald. 1503) ἐντεῦθεν τὸ διάγραμμα τῶν τεσσάρων σελίδων παραδίδωσιν. Tamen locum tabulae, quum reliqui intpp. de eo conspirent, mutare noluimus. In sequentibus Bkk. ubi codd. praebent τῷ δυνατῷ εἶναι s. μὴ εἶναι (vs. 15, 17, 19, 20, 34, 36, b18, 24) et ἐνδεχομένῳ (a17, 19, 21) servavit δυνατὸν et ἐνδεχόμενον invitis codd. optimis, qui in hac loquendi formula non habent δυνατὸν nisi b14 et 23, ἀναγκαῖον b29. Idem fecit Iul. Pacius, Buhle dativum ubique posuit. Equidem non video cur talis congruentia aequalitasque in his debeat inesse, quae aliis locis ab Aristotele minime observari soleat: v. 78b24 ἔστω τὸ Α ζῷον, ἐφ' οὗ τὸ Β τὸ ἀναπνεῖν, ἐφ' ᾧ Γ τοῖχος, in quibus equidem non assequor quid sit quod Aristotelem moverit, ut scripserit τὸ Α, deinde ἐφ' οὗ τὸ Β, denique ἐφ' ᾧ Γ. At causa in talibus rebus non debet quaeri, ne disputatio subtilior fiat et doctior quam verior. Codices igitur in his secuti sumus. Accedit quod quae Aristoteles tradidit de negatione τοῦ δυνατὸν εἶναι et similium in capite praecedenti stare non possunt. Etenim ambiguum est τὸ δυνατὸν εἶναι: nam aut infinitivus εἶναι pendet e voce δυνατόν, ut τὸ δυνατὸν εἶναι idem sit quod τὸ εἶναι δυνάμενον, „id quod fieri potest" (idem quod significat τὸ δυνατὸν etiam omisso εἶναι), aut δυνατὸν et εἶναι ita coniuncta sunt in δυνατὸν εἶναι ut ἄνθρωπος et εἶναι in ἄνθρωπον εἶναι, quo quidem sensu τὸ δυνατὸν εἶναι idem est quod τὸ δύνασθαι εἶναι, „fieri posse". Hanc ambiguitatem Aristoteles quum non viderit, factum est, ut tradiderit de negatione τοῦ δυνατὸν εἶναι quae legimus cap. 12. Error in quem incurrit facile apparet, si pro δυνατὸν εἶναι scribimus δυνατόν ἐστιν: patet enim negationem enuntiationis τὸ Α ἐστὶ δυνατόν non esse τὸ Α ἐστὶν οὐ δυνατόν, sed τὸ Α οὐκ ἔστι δυνατόν. Miror neque Ritterum neque Biesium ambiguitatem vidisse et errorem qui ex ea nasci debebat: namque alter δυνατὸν εἶναι utique vertit „Möglich-sein", alter „möglich dafs es ist". Utrum admiseris, evitatur ambiguitas quam Aristotelis verba habent: optime, ni fallor, redditur „möglich zu sein". Error, quo Aristoteles se decipi passus est, effecit, ut cap. 13 non animadverterit quod interest inter τῷ δυνατῷ εἶναι et τῷ δυνατὸν εἶναι: namque patet ex iis quae diximus δυνατῷ non poni ex more Atticorum, quod Buhle voluit (hoc enim, quamquam 23b17 dicit

συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ οὐ κακῷ εἶναι, neque usus loquendi, qui apud Aristotelem obtinet, postulat (cf. 1143 a 29 *ἐν τῷ κριτικὸς εἶναι*), neque Atticorum more scribit 1031 b 7 *τὸ τί ἦν εἶναι ἐκείνῳ* et id genus alia: cui quidem constructioni similis est quam nostro loco habent qui *δυνατῷ* scribendum putant), sed non posse dativum non poni, si articulus *τῷ* non coniungitur cum *εἶναι*, sed cum *δυνατῷ* ex quo infinitivus *εἶναι* pendet, quia *τῷ δυνατῷ εἶναι* plane idem est quod *τῷ δυνατῷ*. Quae quum ita sint, ex Aristotelis errore, quem modo exposuimus, apparet optime nostro loco convenire, quod *τῷ δυνατῷ εἶναι* et *τῷ δυνατὸν εἶναι* sine discrimine posita sint, quare servandum in his duximus quod codd. praebent. Eundem errorem etiam prodit quod *οὐ* et *μὴ* sine discrimine in his posita sunt, quamquam *μὴ* ad infinitivum referri debet, *οὐ* vero ad id ex quo pendet infinitivus.

22 a 34 *ἀντεστραμμένως* quid significet ipse explicat *τῇ καταφάσει ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει*.

22 a 38 *οὐχ οὕτως ἔχει*: repugnantes enim utique ex adverso positae sunt iis solis exceptis quae habent *τὸ ἀναγκαῖον*, in his vero *αἱ ἐναντίαι ἕπονται*, h. e. earum quae ex adverso positae sunt (repugnantium) consequentes sunt contrariae: quas quamquam simul veras esse posse ostendet b 2, contrarias appellat, ut 59 b 10, 61 b 17 etiam propositionem de parte affirmantem contrariam vocat ei quae de parte negat, quamquam simul verae esse possunt. Contrarias autem eas appellat quum propterea, quod non est aliud nomen quod iis melius conveniat, tum maxime propter locos quos occupant in tabula quam adscripsit: nam in hac *ἐξ ἐναντίας* (v. 6, 8) collocatae sunt *οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι* et *ἀναγκαῖον μὴ εἶναι*, *οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι* et *ἀναγκαῖον εἶναι*. — *αἱ δ' ἀντιφάσεις χωρίς*: nam *οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι* et *ἀναγκαῖον εἶναι* quam maxime distant in tabula.

22 b 3 Causam exponit, cur *οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι* et *ἀναγκαῖον εἶναι* in tabula non e regione posita sint, sicut reliqua quae sibi repugnant. — Vs. 6 cum edd. prioribus dedimus *οὐχί*.

22 b 7 *ἐκεῖνα* intell. quae habent *τὸ ἀδύνατον*, vs. 8 *ταῦτα* intell. quae habent *τὸ ἀναγκαῖον*.

22 b 10 At dispositio enuntiationum quam fecimus hanc difficultatem habet, quod *δυνατὸν* dici debebit quod *ἀναγκαῖον* est. Namque si *τὸ δυνατὸν* consequens esse *τοῦ ἀναγκαίου* nega-

mus, τὸ ἀδύνατον erit consequens τοῦ ἀναγκαίου, quod absurdum est. Si contra concedimus τὸ δυνατὸν esse consequens τοῦ ἀναγκαίου, ex prima serie nostrae tabulae apparet τὸ οὐκ ἀδύνατον et τὸ οὐκ ἀναγκαῖον esse consequentia τοῦ δυνατοῦ: erit igitur τὸ οὐκ ἀναγκαῖον consequens τοῦ ἀναγκαίου, quod haud minus absurdum. Haec igitur difficultas luculenter ostendit tabulam nostram non recte se habere. Iam ut quod in ea lateat vitium patefiat, exploremus quae enuntiatio ex iis in quibus inest τὸ ἀναγκαῖον, possit esse consequens τοῦ δυνατὸν εἶναι: apparet enim ex iis quae modo exposuimus τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι non recte habitum esse pro consequenti τοῦ δυνατὸν εἶναι. Pergit igitur sic vs. 17. Consequens autem τοῦ δυνατοῦ neque τὸ ἀναγκαῖον εἶναι esse potest neque τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, quia illud (τὸ δυνατόν) et esse potest et non esse, horum vero (τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι et τοῦ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι) si alterum utrum verum est, non amplius incertum est utrum res sit an non sit. Quum igitur neque haec neque τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι consequentia esse posse τοῦ δυνατὸν εἶναι demonstratum sit, reliquum est ut τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι sit consequens: nihil enim absurdi exit, si τὸ ἀναγκαῖον est δυνατόν et si τὸ δυνατὸν dicitur οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, imo tollitur etiam diversitas quam habebat consequentia τοῦ ἀναγκαίου quae exposita est a 38 sq. Enuntiatio enim, quam nunc ponendam demonstravimus sub τὸ δυνατὸν εἶναι (τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι dicit), repugnat ei quae est consequens τοῦ οὐ δυνατὸν εἶναι: ut in reliquis igitur sic etiam in iis quae habent τὸ ἀναγκαῖον, repugnantes repugnantium sunt consequentes et e regione collocatae. Vix est quod expresse notemus τοῦ δυνατὸν μὴ εἶναι sic fieri consequens τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. — Vs. 25 ἐκείνῳ est τῷ οὐ δυνατὸν εἶναι.

22 b 29 Nova difficultas inde oritur, quod, si quis neget τὸ δυνατὸν esse consequens τοῦ ἀναγκαίου, concedat necesse est negationem τοῦ δυνατοῦ esse consequens, ut aut τὸ οὐ δυνατὸν contendat consequens esse τοῦ ἀναγκαίου, quod absurdum est, aut τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι (si hoc negationem esse dicat τοῦ δυνατὸν εἶναι), quod non minus absurdum est; τὸ ἀναγκαῖον enim dicitur ἀδύνατον μὴ εἶναι: sin aiat (vs. 33), τὸ ἀναγκαῖον erit δυνατὸν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι; demonstravimus enim etiam non fieri posse quod possit fieri. Utrum

igitur sumat, absurdi aliquid sequitur. Quae quidem difficultas ita tollitur, ut non omnia quae fieri possint, ea etiam non fieri posse dicamus.

22 b 38 *πρῶτον μὲν* ... Primum id quod rationis est expers, deinde quod dicitur fieri posse, quia iam factum est. Nihil sequitur quod respondeat voci *πρῶτον*, alterum vero orationis membrum quod per istam vocem promittitur incipit 23 a 6 *ἔνιαι δὲ* ... — *κατὰ λόγον δυνατῶν*: 1046 a 36 *ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐνυπάρχουσιν ἀρχαὶ τοιαῦται, αἱ δ' ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ἐν ψυχῇ καὶ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ λόγον ἔχοντι, δῆλον ὅτι καὶ τῶν δυνάμεων αἱ μὲν ἔσονται ἄλογοι, αἱ δὲ μετὰ λόγου ... καὶ αἱ μὲν μετὰ λόγου πᾶσαι τῶν ἐναντίων αἱ αὐταί, αἱ δ' ἄλογοι μία ἑνός, οἷον τὸ θερμὸν τοῦ θερμαίνειν μόνον, ἡ δὲ ἰατρικὴ νόσου καὶ ὑγιείας. αἴτιον δὲ ὅτι λόγος ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, ὁ δὲ λόγος ὁ αὐτὸς δηλοῖ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν στέρησιν, πλὴν οὐχ ὡσαύτως καὶ ἔστιν ὡς ἀμφοῖν, ἔστι δ' ὡς τοῦ ὑπάρχοντος μᾶλλον*, cf. 1047 b 31 sqq., 1050 b 31 — 34. Ceterum quid sit *δύναμις* apud Aristotelem v. met. *Δ*, 12. Trdlbg. de an. p. 295 sqq., Biese I. p. 474 sq., 479 sqq. Quibus adiicimus quod *δύναμις* saepius ita ponitur, ut idem sit quod *φύσις*: 681 a 11 *οὗτοι γὰρ (οἱ σπόγγοι) πάμπαν ἔχουσι φυτοῦ δύναμιν.* 756 a 1 *ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μὴ ἐν παντὶ γένει ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ζῳοτόκοις τὸ μὲν ἄῤῥεν τὸ δὲ θῆλυ*, quod explicatur 765 b 9 *τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ διώρισται δυνάμει τινὶ καὶ ἀδυναμίᾳ.* 761 b 25 *ἡ δὲ τῶν ὀστρακοδέρμων συνίσταται φύσις τῶν μὲν αὐτομάτως, ἐνίων δὲ προϊεμένων τινὰ δύναμιν ἀφ' αὑτῶν.* Alium locum, quo *δύναμις* non additum est nisi ut circumscribat ipsam rem cuius est *δύναμις*, dedimus ad 2 a 11.

23 a 3 *ἔνια μέντοι* ... Recte hoc intellexit Iul. Pacius de patiendi facultate, cuius exemplum dedit 22 b 34: nam quae pati possunt, ea idem etiam possunt non pati. 1046 a 19 *φανερὸν οὖν ὅτι ἔστι μὲν ὡς μία δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ... ἔστι δ' ὡς ἄλλη. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῷ πάσχοντι· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν τινὰ ἀρχὴν καὶ εἶναι καὶ τὴν ὕλην ἀρχήν τινα πάσχει τὸ πάσχον καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλου ... ἡ δ' ἐν τῷ ποιοῦντι, οἷον τὸ θερμὸν καὶ ἡ οἰκοδομική.* Quum igitur loquatur de facultate patiendi, non mirum est quod de coel. 281 b 20 dicitur *δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ εἶναι*, ubi *δύναμιν ἔχειν* non sensu pro-

prio accipi debebit de facultate aliqua, sed nihil est nisi quod simplicius dicitur δύνασθαι.

23 a 5 ἀλλὰ τοῦτο μέν. Quod 22 b 38 dicere videbatur de omnibus facultatibus quae rationis expertes sunt, id non de omnibus intelligendum est, sed non dictum est nisi ut exemplum proponeretur, ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις τῶν ἀντικειμένων, neque enim de iis omnibus accipiendum est quae sunt κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος. Quid hoc sit patet ex iis quae sequuntur: opponuntur enim quae ὁμωνύμως dicuntur δυνάμεις, h. e. quae non proprie dicuntur facultates; nam si quid factum est, id non proprie dicitur δυνατόν: quare κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος dicuntur δυνατά quae veram et propriam τοῦ δυνατοῦ speciem nondum exuerunt s. quae nondum pervenerunt ad ἐνέργειαν.

23 a 11 καὶ αὕτη ... Quod proprie dicitur δυνατόν, id locum non habet nisi ἐν τοῖς φθαρτοῖς: quod dicitur δυνατὸν ὡς ἐνεργοῦν etiam in iis quae necessario eveniunt (ἐν τοῖς ἀϊδίοις, 203 b 30 ἐνδέχεσθαι γὰρ ἢ εἶναι οὐδὲν διαφέρει ἐν τοῖς ἀϊδίοις): quare τὸ δυνατὸν latius patet quam τὸ ἀναγκαῖον et est eius consequens, sed quoniam etiam ea complectitur quae non perveniunt ad ἐνέργειαν, non universum consequitur. 32 a 20 τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν.

23 a 13 Ammonius (schol. 134 b 12) et μὴ ἀδύνατον in codd. reperit et δυνατόν. Utrumque eodem fere redit: nostros igitur libros secuti sumus. Psellus (fol. 17 extr. Ald. 1503) nostram lectionem alteri praetulit.

23 a 18 Delibat quaedam de prima philosophia, unde factum est, ut quasi dubitans adiecerit ἴσως.

23 a 24 πρώτην οὐσίαν non eam intelligit quam in Categoriis, sed quam in Metaphys. 1037 a 28, 1032 b 2, quem loc. v. ad 2 a 11, cf. schol. 33 a 36 sqq.

Cap. 14. *Contrarias enuntiationes eas esse docet, quae idem de eodem affirment et negent.*

Ad ea quae hoc capite exposuit respicere videtur in Metaphys. 1005 b 28, ubi pro concesso sumit quod ἐναντία ἐστὶ δόξα δόξῃ ἡ τῆς ἀντιφάσεως et in Top. 104 a 33 ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται: neque tamen inde colligere licebit, quod suo loco collocata sint quae in hoc capite disputat. Iustam causam cur assentiendum sit interpretibus (schol.

135 b 11 sqq.), qui hoc caput non ab Aristotele profectum putaverunt, non video.

23 b 2 Ut singula intelligantur, rationem et viam persequamur quam Aristoteles ipse ingressus est. Enuntiationi A est bonum una contraria esse debet, quae aut erit A non est bonum aut A est malum. Quaeritur utra sit. Ac primum quidem tenendum est enuntiationem A est malum non propterea esse priori contrariam, quod in ea praedicatur quod contrarium est (malum), sed contrariam eam potius dicendam esse, in qua contraria ratione praedicatur. Iam si (vs. 7) sumimus enuntiationem Bonum est bonum, alteram Bonum non est bonum, nihil attinet num exsistat aliud quid quod de bono non possit praedicari (v. c. malum), sed quoniam nihil nisi id agimus, ut inveniamus enuntiationem contrariam, si est enuntiatio alia falsa qualiscunque, ea non pertinet ad id quod quaerimus: eae igitur dicendae erunt contrariae, ex quibus (ἐν ὅσαις v. 13) deceptio originem habet: nascitur autem error ex iis, quorum est generatio (ἐν τοῖς φθαρτοῖς): quae quum fiat ex oppositis, oppositio quasi fons est unde error manat.

23 b 15 Quod per se verum vel falsum est, id magis verum vel falsum est quam quod per aliud (μᾶλλον ἀληθής eodem sensu dictum est quo μᾶλλον ἐπιστητός, cf. 85 a 23 μᾶλλον δ' ἐπιστάμεθα ἕκαστον, ὅταν αὐτὸ εἰδῶμεν καθ' αὑτὸ ἢ ὅταν κατ' ἄλλο): quare quia bonum non est malum propterea, quod non est non bonum, et enuntiationi Bonum est bonum, quae per se vera est, falsa opponitur Bonum non est bonum, enuntiatio Bonum non est bonum magis erit falsa quam altera Bonum est malum; maxime est autem utique falsum quod veritati contrarium est: contraria igitur enuntiatio, quam quaerimus, erit Bonum non est bonum. — Genitivus τοῦ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχοντος non pendet e voce ψευδής, sed ita explicatur, ut dicat ἡ μὲν οὖν δόξα ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν ψευδής ἐστι δόξα τοῦ καθ' ἑ. ὑπ. et quae seq. Sic etiam vs. 20 dicit ψευδὴς τοῦ ἀγαθοῦ, h. e. falsa de bono opinio.

23 b 27 Aut omni enuntiationi contraria erit ea qua negatur quod affirmatum est, aut nulli: in iis igitur quibus nihil est contrarium (e. g. homini) res item se habebit atque in iis quae contrarium aliquid habent, h. e. contraria utique esse debebit enuntiatio quae negat quod in altera affirmatum est: namque si quid nihil habet contrarium, enuntiatio contraria non potest

ea esse, qua quod contrarium est praedicatur. — Alterum membrum orationis quod promisit per particulam *μὲν* v. 30 omissum est; quod si quis supplere velit, sic faciendum videtur: *ἔστι μὲν ψευδὴς ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη, ἐναντία δὲ αὐτῇ οὐκ ἔστιν οὕτως ὥστε κατηγορεῖσθαι τὸ ἐναντίον.*

23 b 32 Denique negationem contrariam esse affirmationi demonstrat ex eo, quod etiam enuntiationi Non bonum est non bonum alia non possit esse contraria nisi quae dicit Non bonum est bonum.

23 b 39 Ammonius (schol. 138 b 20) Alexandrum praeter nostram lectionem aliam habuisse refert: *οὐκ ἀληθὴς γὰρ αὕτη*, quam ab Ammonio non recte explicari patet. Sive enim nostram servas sive alteram praefers, illa verba de enuntiatione Non bonum non est malum intelligenda erunt, quae et vera dici poterit de iis quae neque bona sunt neque mala (quare, quum simul cum illa vera sit enuntiatio altera Non bonum non est bonum, huic non potest esse contraria) et non vera de iis quae mala sunt (sed neque haec poterit esse quam quaerimus enuntiatio contraria, quia simul cum altera enuntiatione Non bonum non est bonum vera esse potest, si in utraque Non bonum intelligitur de iis quae neque bona neque mala sunt). Apparet ex iis quae diximus non sine artificio quodam alteram lectionem explicari posse, quae si vera esset, non possem non mirari, quod non dixisset *οὐκ ἀληθὴς μὲν γὰρ αὕτη, ἅμα δὲ καὶ ταῦτα ἂν εἴη.*

24 a 3 Quod docuit de enuntiationibus indefinitis ad universales transfert.

24 a 4 *ἐναντία*, intell. *τῇ καθόλου καταφάσει.*

24 a 7 Servavimus *ὅτι*, quamquam repetitur vs. 8: nam stilo Aristotelis haec negligentia videtur convenire. Ammonius (schol. 139 a 8) scribit *ὅ τι ἂν εἴη*, quae, quamvis placerent, si essent in codd., in contextum recipere noluimus.

24 b 7 Quod dedimus *ἀντίφασιν* etiam Ammonius videtur habuisse, v. schol. 139 b 13. — Sententia eorum quae sequuntur haec est. Contrariae enuntiationes repugnantia praedicant de eodem, enuntiationes veras autem (*ταῦτα δέ*, h. e. *τὰ ἀληθῆ*) simul asserere licet: quum igitur verae enuntiationes simul pronuntiari possint sine repugnantia, contrariae non simul possint, vera enuntiatio verae non erit contraria.

ANALYTICA PRIORA.

Ios. Blancanus (Aristot. loca mathem. Bonon. 1615. p. 36) allata Pappi (lib. VII. collect. math.) definitione „Resolutio est via a quaesito tamquam concesso per ea quae ex ipso consequuntur ad aliquod certum et concessum" Analytica inscripta dicit ab Aristotele Euclidis exemplum sequente, „quod tradant methodum qua valeamus quaesitum quodvis resolvere, i. e. ex quaesito tamquam vero investigare aliquam veritatem, per quam deinde propositae quaestionis rationem methodo compositiva reddamus": cum quibus conveniunt quae habet Aristoteles 49 a 19: *ἀνάλυσιν* enim dicit fieri, quum singulos terminos investigamus eosque ita disponimus, ut inde colligatur data conclusio: eodem sensu 47 a 4 plenius dicit *τοὺς γεγενημένους* (*συλλογισμοὺς*) *ἀναλύειν εἰς τὰ προειρημένα σχήματα*. Latius patere doctrinam Analyticam voluit Kantius (Kritik der reinen Vernunft p. 60) dicens: „Die allgemeine Logik löst nun das ganze formale Geschäft des Verstandes und der Vernunft in seine Elemente auf, und stellt sie als Principien aller logischen Beurtheilung unserer Erkenntnifs dar. Dieser Theil der Logik kann daher Analytik heifsen" et quae seq. p. 65 „Die Analytik ist die Zergliederung unseres gesammten Erkenntnisses a priori in die Elemente der reinen Verstandeserkenntnifs". De nomine et fine Analyticorum v. Trdlbg. Elem. logices p. 47 sq. — Etiam a Brandisio (Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon. Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 261 not. et p. 263), qui *πρότερα* et *ὕστερα* Analytica putat inscripta esse inde, quod Aristoteles Anal. post. II, 12 dicat *δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις*, titulus *Ἀναλυτικὰ* Aristoteli vindicatur. Plerumque *πρότερα* appellantur ab intpp., hic illic etiam *πρῶτα*, v. Philop. in schol. 38 b 3. Gumposch (Ueber die Logik und logischen Schriften des Arist. Lpz. 1839) priora Analytica

inscribenda putat περὶ συλλογισμοῦ. At primum quidem obstat veterum intpp. auctoritas: nam Alexander, Philoponus, alii aperte dicunt ἐπέγραψεν Ἀναλυτικά, Davides (schol. 17 a 24) ἔγραψεν Ἀναλυτικὰ βουλόμενος περὶ συλλογισμῶν ἐπιγράψαι, ἐπειδὴ περὶ συλλογισμοῦ διαλαμβάνει ἐκεῖ. Deinde haud probabile est titulum facilem ad intelligendum et perspicuum περὶ συλλογισμοῦ ita mutatum esse in titulum obscurum et difficilem Ἀναλυτικά, ut ne vestigium quidem exstet unde colligi liceat alterum esse antiquiorem. Quod vero ipse Aristoteles 73 a 14 et 77 a 33 ad Analytica priora respicit, quae significat verbis ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ, id non tantam auctoritatem habet, ut titulus mutandus sit. Etenim non video cur Analytica magis inscribenda sint περὶ συλλογισμοῦ quam ἀνάλυσις περὶ τὰ σχήματα, quod habetur 91 b 13: nam verba ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ non significant librum qui „De syllogismo" inscriptus sit, sed nihil sibi volunt nisi hoc „in iis quae de syllogismo disputavimus". Accedit quod Ritter (Gesch. d. Phil. III. p. 21 not. 1) probavit eundem librum non eodem semper titulo Aristotelem significare. Sic 539 a 20 dicit ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ περὶ φυτῶν, 467 b 4 ἐν τοῖς περὶ φυτῶν. 456 a 29 ἐν τοῖς προβληματικοῖς, 470 a 18, 747 b 5 ἐν τοῖς προβλήμασιν. 1067 a 9 ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ τῶν φυσικῶν, 1062 b 31, 267 b 21 ἐν τοῖς φυσικοῖς, 983 a 33, 985 a 12 τὰ περὶ φύσεως, 257 b 1 ἐν τοῖς καθόλου περὶ φύσεως. 194 a 36 ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας, 700 b 9 ἐν τοῖς περὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας. Quare ex ipsis Aristotelis verbis vix quidquam colligere licebit de titulis librorum, praesertim quum non totius libri titulum nominare soleat, ubi ad alia scripta nos delegat, sed vel partes, quas non inscripsit, nominet vel ipsam rem, de qua in alio libro disputaverit.

Lib. I. Cap. 1. *Qua de re disputetur in Analyticis.* 16 *Quid sit propositio. Eius species.* b 16 *Quid sit terminus*, 18 *quid syllogismus*, 22 *perfectus et imperfectus.* 26 *Quid dicatur in toto*, 28 *de omni*, 30 *de nullo.*

24 a 10 πρῶτον εἰπεῖν. Similiter infinitivus ponitur 1308 b 11—19 κοινὸν δὲ καὶ . . . ἐν πάσῃ πολιτείᾳ μηθ' αὐξάνειν λίαν μηθένα παρὰ τὴν συμμετρίαν, h. e. ὅτι οὐ χρὴ αὐξάνειν, et quae seq. 1297 b 6 τοῦ δὲ τιμήματος τὸ πλῆθος ἁπλῶς μὲν ὁρισαμένους οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοσοῦτον ὑπάρχειν, ἀλλὰ σκεψαμένους τὸ ποῖον ἐπιβάλλει μακρότατον . . . τοῦτο τάτ-

τειν, ubi δεῖ repetitur ex eo quod praecessit οὐκ ἔστιν. — σκέψις τινός aut est quaestio de aliqua re instituta aut quaestio ab aliquo vel instituta vel instituenda, quod hic locum habet. Primum, inquit, dicendum est de qua re et cuius sit quaestio, h. e. ad quem pertineat sive a quo habenda sit. Eandem vim genitivus habet 68b4 μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐστὶ τῆς φιλίας ἢ τοῦ συνεῖναι: non recte igitur Pacius τίνος vertit „cuius causa", neque Zell „worauf diese Betrachtung geht und was ihr Gegenstand ist". Meliora edoceri poterant ab Alexandro qui Aristotelis sententiam interpretatur εἶναι περὶ μὲν ὑποκείμενον ἀπόδειξιν θεωρούσης δὲ ταύτην τῆς ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης: unde patet reiiciendam esse alteram lectionem quam commemorat ἐπιστήμην ἀποδεικτικήν.

24a16 πρότασις. De voce ipsa v. schol. 96b28, Trdlbg. Elem. log. p. 52, Biese I. p. 128 not. 2, Appulei. Periherm. 631 (ed. Flor.) „Est una inter has (orationes) ad propositum potissima quae pronuntiabilis appellatur, absolutam sententiam comprehendens sola ex omnibus veritati aut falsitati obnoxia, quam vocat Sergius effatum, Varro proloquium, Cicero enuntiatum, Graeci πρότασιν, tum ἀξίωμα, ego verbum e verbo tum protensionem tum rogamentum, familiarius tamen dicetur propositio". Apparet non satis distinxisse Appuleium inter ἀπόφανσιν et πρότασιν. Ib. 643 dicit „Acceptio est propositio quae conceditur a respondente" et paullo ante „dico illationem" (conclusionem intell.) „quod ex acceptionibus colligitur et infertur". Stoici ἀξίωμα appellabant quod Aristoteles πρότασιν. Varro, cuius magister Aelius librum scripsit de proloquiis, reddidit „profatum, proloquium", Cicero „pronuntiatum", quoad melius, inquit, invenero. Praeterea Gellius XVI, 8 tradit definitionem Varronis „Proloquium est sententia in qua nihil desideratur" et aliam, quam in graecis libris invenisse dicit „λεκτὸν αὐτοτελὲς ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ". Aristot. 101b29 διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ τρόπῳ: nam illud profertur per duplicem quaestionem, haec per simplicem (alium sensum τρόπος habet 1147a1, ubi δύο τρόπους τῶν προτάσεων distinguit, τὴν καθόλου et τὴν κατὰ μέρος. Differt ab his qui dicitur τρόπος τῆς προτάσεως ab Ammonio (schol. 130a29): idem est enim quod appellari solet ὕλη τῆς προτάσεως, v. schol. 113a29 et Georg. Pachymer. epitomen log. Oxon. 1666 p. 38). Aristoteles ubi actionem e syllogismo

quodam oriri decet, propositionem minorem vocat vel *ἑτέραν πρότασιν* 1143 b 3, vel 1147 b 9 *τελευταίαν πρότασιν*, quippe qua ad singula descendimus easque universali propositioni subiecta esse cognoscimus; v. Ritter et Preller Histor. philosophiae graeco-romanae ex fontium locis context. Hamb. 1838 p. 253. Ex propositionibus nascitur conclusio, quod quomodo intelligendum sit videmus 1013 b 20 *αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτια*. De propositione nostro loco prius agit quam de termino, quia *ὅρος* vox nova est et Aristoteli propria, quae legentibus obscurior esse debebat: quare etiam dicit b 16 *ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται πρότασις*.

24 a 19 Pro *μὴ τινὶ* clarius dixisset *τινὶ μή*. Idem est 26 b 32 coll. 59 b 10, 163 b 26 seq. Sibi opponuntur *τινὶ ὑπάρχειν* et *μὴ τινὶ ὑπάρχειν*, ut *μὴ* referendum sit ad *ὑπάρχειν*: namque nemo haereret, si scripsisset *τινὶ ὑπάρχειν ἢ μὴ τινὶ ἢ μὴ παντί*. Quare Zell 32 a 35 recte vertit „nicht jedem", non recte nostro loco „nicht einigen", imo dicendum erat „einigen nicht": nam *τινὶ μὴ* idem est quod *οὐ παντί*, v. 26 a 37, b 4, schol. 154 a 44. Propositionem particularem dicit eam, qua enuntiatur aliquid aut „de aliquo" aut „de aliquo non" sive de „non omni". In exemplis propositionis indefinitae vs. 21, quae idem valet quod particularis, articulos *τῶν* et *τὴν*, si omissi essent, nemo desideraret.

24 a 25 Dialectica propositio e quaestione gignitur. Demonstrativam s u m i t qui demonstrat, dialecticam a c c i p i t quam vult alter, v. quae diximus ad 20 b 22. *ἐρώτησις* similiter positum est pro iis quae e quaestione nascuntur, sicut *διαιρέσεις* 1002 a 19 pro iis quae sunt *ἐξ διαιρέσεως*. Sic *ἀντίφασις* significat ea quae sunt *κατ' ἀντίφασιν* 17 b 26, 1018 a 20; *ἐναντίωσις* 422 b 23 ea quae sunt *ἐναντία*; *ἐπαναδίπλωσις* 717 a 33, 718 a 11 et 16 *τὰ ἐπαναδιπλούμενα*; *σύνθεσις* 722 a 30 et 33 *τὰ συντιθέμενα*; *σύνδεσμος* 1457 a 29 *τὰ συνδεδεμένα*; *σύστασις* 654 b 30, de coel. 269 a 31 *τὰ συνεστῶτα*, Biese I. p. 76 not. 3 „die innere Vereinigung der einzelnen Theile des Organismus", imo partes ipsas significat quae coniunctae sunt. — *οὐδὲν δὲ διοίσει* . . . Ad ipsum syllogismum non attinet, quid intersit inter dialecticam propositionem et demonstrativam, quia ut syllogismus fiat, non quaeritur quo iure praedicetur alterum de altero, sed nihil requiritur, nisi ut praedicetur: quare *ἁπλῶς* (vs. 28) interpretari licet „ganz allgemein", h. e. discriminis quod est

inter dialecticam propositionem et demonstrativam non habita ratione.

24 a 30 *αἱ ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεις* sunt *ἀξιώματα*, quorum veritas, quum demonstrari nequeat, per se manifesta est, v. 72 a 17 *ἣν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον ἀξίωμα (καλῶ).*

24 b 16 *ὅρον δὲ καλῶ.* Biese I. p. 128 „Die Umgrenzung, welche der Begriff durch die ihm eigenthümlichen Momente in sich enthält, wird *ὅρος* genannt". Iul. Pacius melius, quamquam minus docte, ita explicat, ut *ὅρος* dictus sit a terminando propositionem, quae saepius ab Aristotele appelletur *διάστημα*: nam ut puncta lineam, sic *ὅροι* propositionem definiunt, ut propositio terminis contineatur iisque circumscribatur, tanquam certis finibus (*τοῖς ἄκροις*), v. Trdlbg. Elem. log. p. 85. De partibus propositionis monendum est, quod Appuleius (634 ed. Flor.) eas ita distinguit, ut unam dicat subiectivam „velut subditam", alteram declarativam. Eo sensu quo cepit Biese *ὅρος* idem est quod *ὁρισμός*, v. 101 b 39, 1030 a 8: quare dicitur *ὅρος τῆς οὐσίας* 1449 b 23, quod idem est quod *λόγος τῆς οὐσίας*. Unde fit, ut *ὅρος* appelletur quodcunque cum natura alicuius rei coniunctum est, Biese I. p. 286 not. „eine wesentliche Bestimmung, die sich aus dem Begriffe des Gegenstandes ergiebt": 1294 a 10 *ἀριστοκρατίας ὅρος ὁ πλοῦτος.* 766 a 32 *τῆς δὲ δυνάμεως ὅρος καὶ τῆς ἀδυναμίας τὸ πεπτικὸν εἶναι ἢ μὴ πεπτικὸν τῆς ὑστάτης τροφῆς.* Significat igitur *ὅρος* rem vel conditionem, sine qua aliquid fieri nequit. 732 b 32 *τῆς δὲ θερμότητος τῆς φυσικῆς ὅρος ὁ πλεύμων.* 1271 a 35 *ὅρος τῆς πολιτείας οὗτός ἐστιν αὐτοῖς τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ τέλος φέρειν μὴ μετέχειν αὐτῆς.* Idem est *διορισμός* 66 b 17. Principali significatione *ὅρος* idem est quod *τὸ ὁρίζον*: 4 b 26 *τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος.* 261 a 34 *γενέσει μὲν καὶ φθορᾷ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ὅροι*: unde factum est, ut *ὅρος* idem sit quod *τέλος* et sensu proprio acceptum et *κατὰ μεταφοράν*: 923 b 3 *πᾶσιν ὅρος ἡ τοῦ σπέρματος τελείωσις*, et quod *σημεῖον* 1294 b 15 *τοῦ δ' εὖ μεμῖχθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν*, cf. 1326 b 32; deinde certam legem significat secundum quam aliquid instituitur 639 a 13 *δῆλον ὅτι καὶ τῆς περὶ φύσιν ἱστορίας δεῖ τινὰς ὑπάρχειν ὅρους τοιούτους πρὸς οὓς ἀναφέρων ἀποδέξεται τὸν τρόπον τῶν δεικνυμένων*, denique modum et rationem,

quo quid determinatur 1300 a 11 *εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ ἐν τρισὶν ὅροις, ὧν συντιθεμένων ἀναγκαῖον πάντας εἰλῆφθαι τοὺς τρόπους.* 1314 a 25 *εἰς οὓς μὲν οὖν ὅρους ἀνάγεται τὰ βουλήματα τῶν τυράννων, οὗτοι τρεῖς τυγχάνουσιν ὄντες.*

24 b 17 *ἢ προστιθεμένου ἢ* . . . Optime de hoc loco disseruit Alexander, qui vs. 18 fortasse habuit lectionem codicis *C* (schol. 146 b 32 sq.): praetulimus alteram, quam optimi libri praebent, quum illa non satis confirmata videatur. Terminos, dicit Aristoteles, appello in quos propositio dissolvitur sive adiecto sive demto e s s e et n o n e s s e, h. e. sive termini coniunguntur adiecto verbo esse sive disiunguntur verbo non esse: nam verbum esse eam vim habet, ut vel coniungat vel disiungat, v. 1027 b 20, quem locum adscripsimus ad 17 a 15, coll. iis quae diximus 16 a 12. Sic 1062 b 3 *διῃρημένον* dicitur quod, quum seiunctum sit ab aliqua re, de ea negatur: eodem sensu quo *προστίθεσθαι* et *διαιρεῖσθαι* etiam opponuntur *λέγεσθαι κατά τινος* et *λέγεσθαι ἀπό τινος* 64 a 14, 65 a 33. Negligentius adiecit *καὶ μὴ εἶναι*: nam satis erat dicere *προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι*, quum *τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι* nihil significet nisi copulam.

24 b 18 *συλλογισμός*. 165 a 1 *ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ τινῶν ἐστὶ τεθέντων, ὥστε λέγειν ἕτερόν τι ἐξ ἀνάγκης τῶν κειμένων διὰ τῶν κειμένων.* 161 b 29 *ἐνίοτε γὰρ πλείω λαμβάνουσι τῶν ἀναγκαίων ὥστε οὐ τῷ ταῦτ' εἶναι γίνεται ὁ συλλογισμός*: quare non recte Hegel (Wke XIV. p. 408) „Der *συλλογισμὸς* ist ein Grund (*ἐστὶ λόγος*, Begründen), in welchem, wenn Einiges gesetzt ist, ein Anderes als das Gesetzte nach der Nothwendigkeit folgt"; neglexit enim verba *τῷ ταῦτα εἶναι* bene expressa a Biesio I. p. 130 „so dafs sich dieses an jene unmittelbar anschliefst", neque recte vertit *λόγον*, quem haud scio an optime reddamus Gallico vocabulo utentes „raisonnement" (raison, *λόγος*). Eandem syllogismi definitionem habemus 100 a 25. Gellius XV, 26 *τεθέντα* et *κείμενα* vertit „consensa" et „concessa", sed illa latius patent, v. Trdlbg. Elem. log. p. 84 sq., cf. quae ib. p. 82. de syllogismo disputantur. Appuleius (644 ed. Flor.) „Secundum Aristotelem commodissime potest ita definiri: Oratio in qua concessis aliquibus aliud quiddam praeter illa, quae concessa sunt, necessario evenit, sed per illa ipsa concessa". Deinde ubi de singulis partibus definitionis disserit, addit „„Concessis aliquibus" pluraliter

ideo dictum est, quia ex una acceptione non fit collectio: licet Antipatro Stoico contra omnium sententiam videatur plena conclusio esse Vides, vivis igitur". Aliam esse syllogismi notionem apud Hermogenem Iul. Pacius notavit: ἔστι γὰρ συλλογισμὸς ἀγράφου πράγματος πρὸς ἔγγραφον παράθεσις εἰς ταὐτὸν συνάγοντός τινος τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ. οἷον τὸν ἐξ ἑταίρας μὴ λέγειν ἐκ πόρνου τινὰ γεγονότα. Apud Aristotelem συλλογισμὸς et opponitur συμπεράσματι, ubi significat coniunctionem plurium syllogismorum, qui ad unum finem tendunt, ut 50 a 5, et idem est quod συμπέρασμα 44 a 31, cf. Nicephor. Blemm. epit. log. Lips. 1784 p. 139 ποτὲ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα καλεῖται συλλογισμός, ὡς τὰ διεστῶτα ἐν τοῖς λόγοις . . . συνάγον ὁμοῦ καὶ ὡς συλλέγον τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὅροις διεσπαρμένην ἀπόδειξιν. Actionem non solum comparat cum syllogismo, quod dicit Biese II. p. 284, sed etiam ex syllogismo originem habere ostendit (cf. Kant Krit. d. prakt. Vft. Sämmtl. Wke ed. Rosenkranz et Schubert VIII. p. 219) 1147 a 25 ἡ μὲν γὰρ καθόλου δόξα, ἡ δ' ἑτέρα περὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν, ὧν αἴσθησις ἤδη κυρία· ὅταν δὲ μία γένηται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπερασθὲν ἔνθα μὲν φάναι τὴν ψυχήν, ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς, οἷον εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τουτὶ δὲ γλυκὺ ὡς ἕν τι τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ κωλυόμενον ἅμα τοῦτο καὶ πράττειν. 701 a 8 ἔοικε παραπλησίως συμβαίνειν καὶ περὶ τῶν ἀκινήτων διανοουμένοις καὶ συλλογιζομένοις. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν θεώρημα τὸ τέλος (ὅταν γὰρ τὰς δύο προτάσεις νοήσῃ, τὸ συμπέρασμα ἐνόησε καὶ συνέθηκεν) ἐνταῦθα δ' ἐκ τῶν δύο προτάσεων τὸ συμπέρασμα γίνεται ἡ πρᾶξις. Ib. 22 ὅτι μὲν οὖν ἡ πρᾶξις τὸ συμπέρασμα φανερόν· αἱ δὲ προτάσεις αἱ ποιητικαὶ διὰ δύο εἰδῶν γίνονται, διά τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διὰ τοῦ δυνατοῦ. 1139 a 21 ἔστι δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τοῦτ' ἐν ὀρέξει δίωξις καὶ φυγή. 453 a 10 τὸ ἀναμιμνήσκεσθαί ἐστιν οἷον συλλογισμός τις· ὅτι γὰρ πρότερον εἶδεν ἢ ἤκουσεν ἢ τι τοιοῦτον ἔπαθε, συλλογίζεται ὁ ἀναμιμνησκόμενος, καί ἐστιν οἷον ζήτησίς τις. τοῦτο δ' οἷς καὶ τὸ βουλευτικὸν ὑπάρχει φύσει μόνοις συμβέβηκεν· καὶ γὰρ τὸ βουλεύεσθαι συλλογισμός τίς ἐστιν. — 1034 a 31 ἐν τοῖς συλλογισμοῖς πάντων ἀρχὴ ἡ οὐσία, ἐκ γὰρ τοῦ τί ἐστιν οἱ συλλογισμοί εἰσιν, cf. 1078 b 24. πρῶτον συλλογισμὸν appellat 1357 a 17 et 1014 b 2, qui fit e tribus terminis, quorum

unus interponitur medius. 162a15 ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, ἐπιχείρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικός, σόφισμα δὲ συλλογισμὸς ἐριστικός, ἀπόρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἀντιφάσεως. Verbum συλλογίζεσθαι latius patet 1448b16 διὰ γὰρ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι τί ἕκαστον. Forma perfecti passive etiam usurpatur 1357a8 ἐνδέχεται δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν τὰ μὲν ἐκ συλλελογισμένων πρότερον, τὰ δ' ἐξ ἀσυλλογίστων.

24b20 λέγω δὲ τῷ ... Definitionis datae singulas partes explicare solet, v. 1449b28. Ne quis coniiciat scribendum esse τὸ pro τῷ, cf. 467b20 λέγω δ' ἀμφοτέρων τοῦ τε ζῷον εἶναι καὶ τοῦ ζῆν. — Vs. 22 vertit Zell „um als nothwendig zu erscheinen", recte, si abesset τὸ ante ἀναγκαῖον. Non dicit „ut syllogismus appareat necessarius", sed „ut quod necessarium sit inde eluceat". — Perfectum syllogismum non recte explicat Biese I. p. 135 „Dieser Schlufs entspricht seinem Zwecke, daher ihn Aristoteles vollkommen nennt". τέλειος συλλογισμὸς eodem sensu dicitur, quo modo habuimus πρῶτον συλλογισμόν: τέλειον enim dicitur τὸ αὔταρκες, v. 1055a12 τέλειον οὗ μή ἐστιν ἔξω λαβεῖν τι δυνατόν.

24b25 ἃ ἔστι μὲν ... Quae necessaria quidem sunt, quia consequuntur e ratione quam termini inter se habent, neque tamen in ipsis propositionibus expressa sunt.

24b28 ταὐτόν ἐστιν, sed ἀντεστραμμένως. Non τὸ ἐν ὅλῳ ὂν et τὸ κατὰ παντὸς κατηγορούμενον eadem sunt, sed τὸ ἐν ὅλῳ ὂν idem est quod τὸ οὗ κατὰ παντὸς κατηγορεῖται.

Cap. 2. Propositionum conversiones exemplis illustrantur, vs. 14 demonstrantur.

25a3 καθ' ἑκάστην πρόσρησιν, v. Trdlbg. Elem. log. p. 71 extr. Zell reddit „in dem, was sie aussprechen", imo „je nach der Beschaffenheit der Copula": nam πρόσρησις idem est quod πρόσθεσις 21b27. Eodem sensu habuimus προστίθεσθαι 24b17.

25a6 τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν, v. Trdlbg. Elem. log. p. 72, de an. p. 408. Termini propositionis dicuntur ἀντιστρέφειν 31a31, 51a4, 52b8, 57b35 sqq., quorum alter in alterius locum substitui potest, propositio dicitur ἀντιστρέφειν, cuius termini convertuntur, ut ἀντιστροφὴ sit integra propositionis conversio, quem sensum habet 50b32. Latius patet ubi accipitur de iis propositionibus quae mutantur in contrarias, v. 45b6. Sic

80b25 propositio dicitur *ἀντιστρέφεσθαι*, quae vel ex affirmante facta est negans vel e negante affirmans non conversis terminis, cf. 32b43. Etiam eam propositionem dici *ἀντιστρέφειν*, quae non nisi per accidens convertitur, ut dicunt scholastici philosophi — quam quidem conversionem Appuleius in mente habet ubi dicit (642 ed. Flor.) „simplex conversio in conclusionum illationibus reflexio nominatur" (veränderte Umkehrung) — e nostro loco ipso colligere licet 25a8; idem fere significat *μετατίθεσθαι* 51a24. Alium sensum, quem habeant *ἀντιστρέφειν* et *μετατιθέναι*, exponit 59b1. Non de terminorum conversione cogitandum est 64a11 et 40: nam *ἀντιστρέφεσθαι* et *ἀντιστρέψαι ἐπὶ τῶν ὅρων* in his significant de priori termino dicendum esse quod antea de altero, de altero autem quod antea de priori, cf. 14a30. *ἀντίστροφον* dicitur quod alius rei quasi partes agit eamque repraesentat, v. 1292b7. 661a27 *ἐν μὲν οὖν τούτοις τοῖς ζῴοις ἡ γλῶττα τοιαύτη τὴν φύσιν ἐστίν, ὥσπερ ἀντιστρόφως ἔχουσα τῷ μυκτῆρι τῷ τῶν ἐλεφάντων*: in his igitur *ἀντιστρόφως* idem est quod *ἀνάλογον*: *ἀντίστροφος* etiam dicitur res contraria alteri, quam potestate aequiparat, 743b28 *τὸ ψυχρὸν συνίστησιν ἀντίστροφον τῇ θερμότητι τῇ περὶ τὴν καρδίαν τὸν ἐγκέφαλον*.

25a17 *τὸ γὰρ Γ τῶν Β τί ἐστιν*. Obscurius hoc dixit: nam demonstrandum est B de nullo A praedicari posse, si A praedicetur de nullo B. Si enim B de aliquo A, eam partem notionis A, de qua praedicatur B, appellemus C. Iam habemus duas propositiones, unam C est A (C enim pars est notionis A), alteram C est B. A igitur et B unam partem habent communem, eam intell. quae vocatur C, h. e. A et B conveniunt in termino C. Verum igitur erit dicere et aliquod A (intell. C) est B, quod nunc praetermittimus, et aliquod B (intell. C) est A, quod hypothesi repugnat, quae fuit nullum B est A. Aristoteles hoc non tam demonstravit, quam quomodo demonstrari possit innuit; quae quidem demonstratio fieri debet per *ἔκθεσιν* (v. quae dicemus ad 26b7): haud temere enim adiecit *τὶ* vs. 17, quo significaret non de indefinita quadam parte generis A sermonem esse, sed de *ἀτόμοις*. Eodem sensu 28a24 *τὶ τῶν Σ* dictum est. Demonstrationem ipsam exposuimus, ne quis loci obscuritate inductus opinetur conversionem propositionis universe negantis probari conversa propositione affirmante de parte (schol. 149a35), quod circulus esset in de-

monstrando, quum conversio propositionis affirmantis de parte non demonstretur nisi per conversionem propositionis negantis de toto.

25 a 20 κατὰ μέρος, quod vs. 10 dixit ἐν μέρει. Utrisque significat propositionem particularem; ἐν μέρει eodem sensu positum est 989 b 12, 1003 a 22. ἐν μέρει συλλογισμοὶ dicuntur quibus colligitur aliquid de rebus singularibus (περὶ τῶν καθ' ἕκαστα). 1317 b 2 et 20 ἐν μέρει ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν „pro rata parte regi et regere", κατὰ μέρος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν 1317 b 16, 1252 a 15, 1288 a 36 „in parte s. partim regi partim regere". δικαιοσύνην ἐν μέρει ἀρετῆς 1130 a 14 appellat iustitiam quae virtutis pars est: opponitur enim ei, quae sensu latiori accipitur pro virtute universa. Ib. vs. 15 κατὰ μέρος eundem sensum habet. Quum dicitur ἐν μέρει, praepositio ἐν aliam plane habet vim, quam quum dicitur ἐν ὅλῳ: hoc enim dicitur de subiecto orationis quod inest in praedicato, sicut species in genere, illud de praedicato quod subiecto quodammodo inhaeret. Cf. 1325 b 8 ἐν τῷ μέρει, 1287 a 17 ἀνὰ μέρος, 1261 b 4 παρὰ μέρος.

Cap. 3. Quomodo convertantur propositiones necessariae, 37 *quomodo possibiles,* b 4 *et quae possibiles dicuntur, quia vel necessariae sunt vel simpliciter aliquid asserunt,* 14 *et quae possibiles dicuntur, quia verisimiles sunt.*

25 a 31 Demonstrationem ab Aristotele non confectam esse recte observavit Pacius: causa in eo est, quod eodem modo fit (per ἔκθεσιν) atque ea, quam habuimus vs. 17; τὸ γὰρ ἐνδέχεται τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται (b 21, cf. 21 b 30). Quum igitur demonstratum sit, quomodo convertantur propositiones simplices, haud difficile erit demonstrationem transferre ad propositiones necessarias et possibiles: quare 25 b 2 dicit δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον, quibus verbis respicit ad ea quae dixit de conversione propositionum simplicium.

25 a 37 ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων . . . Iul. Pacius cum omnibus qui Aristotelem latine interpretati sunt τὸ ἐνδεχόμενον vertit „contingens", Biese „zufällig", Zell non nisi cap. 13 hujus libri bis vertit: „möglich (zufällig)". Miror hoc ita factum esse. Patet enim idem ab Aristotele discrimen factum esse quod Kant statuit inter eas propositiones quae ab asserendo et eas quae a problemate et eas quae ab ἀποδεικτικῇ dictae

sunt. Ac de simplicibus quidem (die assertorischen) egit cap. 2, de iis in quibus alterum de altero necessario praedicatur (die apodiktischen) initio cap. 3 exposuit, restat igitur, ut explicet conversiones earum, in quibus num alterum de altero praedicandum sit incertum est (die problematischen): quas quidem propositiones si quis appellare velit contingentes, equidem non contradico, quoniam nova non dici possunt nisi vocabulis inusitatis: sin autem sermone patrio vocet „zufällige", id prorsus improbandum erit. Quis est enim qui ignoret quod nos vocamus „zufällig" id graece dici *τυχόν* vel *αὐτόματον*? *τὸ ἐνδεχόμενον* autem *τῷ δυνατῷ* propius est quam *τῷ τυχόντι*, quod ut probem exemplis vix opus est, cf. tamen 658 b 31 *κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον*. 25 b 10 *ἐγχωρεῖ* scripsit pro *ἐνδέχεται* quibuscum cf. quae dixit 29 b 30—32. Quomodo autem differant *τὸ δύνασθαι* et *τὸ ἐνδέχεσθαι*, facile apparet ex oppositis. Illi enim opponitur *τὸ ἐνεργεῖν*, huic *τὸ ὑπάρχειν*: quare quod *δυνατὸν* dicitur ita comparatum esse debet, ut in rerum natura nihil obstet quin sit, sed suppeditent omnia quae illud evenire patiantur, *τὸ ἐνδεχόμενον* vero est id, quod si asserimus, nobismet ipsi non contradicimus, quod cum se ipso ita conspirat et (ut ita dicam) concordat, ut cum eius notione nihil coniunctum sit quod repugnantiam aliquam habeat: *τὸ δυνατὸν* pendet ex causis externis, *τὸ ἐνδεχόμενον* ex causis internis: alterum est quod nos dicimus das physisch Mögliche, alterum das logisch Mögliche, Problematische. Non mirum est, quod Aristoteles saepius alterum cum altero confundit, quum ne a nostris quidem philosophis satis distinguantur (Realgründe — Erkenntnifsgründe, Ursache — Grund, Wirkung — Folge). Hoc apparet e. g. 1047 a 24 *ἔστι δὲ δυνατὸν τοῦτο, ᾧ ἐὰν ὑπάρξῃ ἡ ἐνέργεια οὗ λέγεται ἔχειν τὴν δύναμιν οὐθὲν ἔσται ἀδύνατον*: quare etiam in iis quae seq. *δυνατὸν* et *ἐνδεχόμενον* sine discrimine ponuntur. 1019 b 32 *ἕνα δὲ* (*τρόπον τὸ δυνατὸν σημαίνει*) *τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς εἶναι*. Sic 19 a 10, 13, 15, 17, 21 nihil interest inter *δυνατὸν* et *ἐνδεχόμενον*: unde factum est, ut eandem fere proponat definitionem *τοῦ ἐνδεχομένου* 32 a 18 quam habemus *τοῦ δυνατοῦ* 1047 a 24. Iulium Pacium hoc discrimen non vidisse apparet ex iis quae leguntur in eius commentario p. 1216 (ed. Francof. 1597) „cum Socrates non currit, recte dicitur contingit Socratem currere, atque hoc tantum proprie dicitur

contingens". Quae ne sensu prorsus destituta sint, ἐνδέχεται et ἐνδεχόμενον scribendum erit pro contingit et contingens: nam quod dicere voluit est hoc. Quum Socrates non currit, cogitari tamen potest (ἐνδέχεται) Socratem currere. Biese I. p. 137 not. 1 „Das Zufällige kann auf das Nothwendige bezogen werden, insofern dieses aus materiellen Ursachen entsteht, welchen der Zweck äufserlich bleibt . . . Es liegt ein tiefer Sinn in dieser Aufzählung der Bedeutungen des Zufälligen". Equidem ingenue fateor me non intelligere, quomodo quod necessarium sit dici possit contingens. Nam contingens non dicitur id cuius causas ignoramus, sed id cui sufficientem causam subesse negamus, quatenus vocamus contingens, aut quod, quatenus causa aliqua effectum sit, omnino non consideramus. Oportuit fieri quod evenisse intelligimus ex iis, quorum alius non poterat esse eventus, contigit, cui nihil obfuisse putamus, quin accideret aliter. Quare Biesio, qui more ἡρακλειτιζόντων, quorum scholae addictus est, subtilitatem laudat ubi obscuritatem reprehendere debebat, adstipulari non possum. Restat ut exponamus quae sequuntur vs. 38. Dicitur ἐνδέχεσθαι et quod fieri oportet — 22 b 11 τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι δυνατὸν εἶναι — et quod non oportet, h. e. et quod est, quamquam non oportuit fieri, et quod fieri potest, quamquam num fiat adhuc incertum est. In convertendis propositionibus affirmantibus non refert quo sensu accipiatur τὸ ἐνδέχεσθαι, quamquam non ita est in convertendis negantibus. Nam ubi (b 4 ὅσα μέν, quibus respondent ὅσα δὲ vs. 14) τὸ ἐνδεχόμενον intelligendum est vel de eo quod necesse est, vel de eo quod est simpliciter, patet etiam conversiones easdem esse atque earum propositionum, in quibus alterum de altero praedicatur vel necessario vel simpliciter (ὑπαρχόντως): nam in his τὸ ἐνδέχεσθαι non ea notione accipitur quae ei propria est, sed locum tenet τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι et τοῦ ὑπάρχειν μέν, μὴ δ' ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν: quorum enim locum tenet, eorum vim habet. Ubi vero (b 14) τὸ ἐνδέχεσθαι significationem principalem et propriam habet, conversionis non eadem ratio est. Clarum est autem ex iis quae diximus tres modos τοῦ ἐνδέχεσθαι, quos commemoravit vs. 38 sq., eosdem esse quos consideravit b 4 sq. et 14, ut τὸ δυνατὸν (vs. 39) sit idem quod τὸ ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ τῷ πεφυκέναι λεγόμενον (v. 32 b 5 sqq.). Quae quum ita sint, quo iure μὴ post ἀνάγκης

(b 4) a nobis deletum sit manifestum est: adiectum autem videtur propter ea quae sequuntur. At agit de conversione propositionum negantium (vs. 3). Tamen μὴ non ferendum est, et quia quae habemus b 4 sq. respondent iis quae legimus a 38 et quia, si μὴ adiicitur vs. 4, quoniam de propositionibus negantibus sermo sit, etiam vs. 5 dicendum erit τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. Vs. 4 et 5 priores duos modos proponit, quibus accipi possit τὸ ἐνδέχεσθαι, hos vs. 6 exemplis accommodat propositionum negantium, de quarum conversione agit: quare prius exemplum dicitur ἐνδέχεσθαι τῷ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, alterum τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν: nam non satis accurate dixit vs. 8 οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, quam dicendum fuisset οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν quae quidem negligentia eo excusatur, quod τὸ οὐκ ἀναγκαῖον et esse potest et non esse. Erit fortasse qui praeferendam putet lectionem codicis *C* τὸ δὲ (τὸ λευκὸν) οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν (παντὶ ἱματίῳ), sed altera et negligentia in scribendo, ex qua orta est (cf. quae dicemus ad 27 b 27), et codicum auctoritate commendatur.

25 b 13 ὁμοίως, similiter atque in iis de quibus adhuc dictum est, h. e. similiter atque in iis quae necessario et in iis quae simpliciter praedicantur.

25 b 14 τῷ ὡς ἐπὶ πολὺ . . . 663 b 28 ἢ γὰρ ἐν τῷ παντὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ κατὰ φύσιν ἐστίν. 727 a 21 ἐν γὰρ τοῖς μὴ ἀδυνάτοις ἄλλως ἔχειν ἀλλ' ἐνδεχομένοις τὸ κατὰ φύσιν ἐστί, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Quare iungit 1357 a 27 τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα. 1026 b 27 ἐπεὶ οὖν ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καὶ ἐξ ἀνάγκης, οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης ἀλλ' ἣν λέγομεν τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως, τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης μὲν οὐκ ἔστιν οὐδ' ἀεί, ὡς δ' ἐπὶ τὸ πολύ, αὕτη ἀρχὴ καὶ αὕτη αἰτία ἐστὶ τοῦ εἶναι τὸ συμβεβηκός· ὃ γὰρ ἂν ᾖ μήτ' ἀεὶ μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τοῦτό φαμεν συμβεβηκὸς εἶναι. Quare iungit 1027 a 17 τὸ ὁπότερ' ἔτυχε καὶ κατὰ συμβεβηκός: unde patet, quomodo differat τὸ ἐνδεχόμενον ab eo quod dicitur contingens. — Erit fortasse qui nostro loco scribendum putet ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, quippe quod postulet usus loquendi qui apud Aristotelem obtineat, sed et 196 b 11 τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως γινόμενα, τὰ δὲ ὡς ἐπὶ πολύ coll. vs. 13 et 20 optimi codices praebent, et 496 a 13 ἔχει (ἡ καρδία) τὸ ὀξὺ σαρκῶδες ἐπὶ πολύ, et 902 a 10

ὡς μὲν ἐπὶ πολὺ τὰ πλείω τε τῶν γινομένων γίνεται κατὰ φύσιν. Similia sunt quae legimus 951 b 30 τὸ δὲ ἀδίκως ἐγκαλεῖν ὡς τὸ πολὺ ἐκ προνοίας ἐστίν. 360 b 27 μετά τε τοὺς ὄμβρους ἄνεμος ὡς τὰ πολλὰ γίνεται, et quod pleonasmus est 750 a 15 δύο ὡς τὰ πολλὰ τίκτειν εἴωθεν, cf. 451 b 24. 725 b 17 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰπεῖν συμβαίνει ἐκ τῶν ἀφροδισιασμῶν ἔκλυσις καὶ ἀδυναμία. 721 a 13 ἀφίησι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν τὸ ἄῤῥεν εἰς τὸ θῆλυ οὐδὲν μόριον. 358 b 15 διόπερ ἰσάζει ὡς ἐπίπαν εἰπεῖν, unde etiam 386 b 23 scribendum erit ὡς μέντοι ἐπίπαν (ἐπὶ πᾶν Bkk.) εἰπεῖν ἀντιστρέφει, quamquam 573 a 28, 466 b 14 habetur ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν. — Vs. 15 addit καθ' ὃν τρόπον διορίζομεν, quia nova est haec significatio verbi ἐνδέχεσθαι.

25 b 18 ὅταν περὶ τοῦ . . . In mente habet quae dicit capp. 13 et 17.

25 b 25 ταῖς ἄλλαις, intell. τῶν καταφατικῶν.

Cap. 4. Ipsam de syllogismo doctrinam aggreditur. 32 Qualis sit oratio et quae nomina terminorum in prima figura, exponit. 37 Syllogismus ex utraque propositione universali, 26 a 17 ex altera universali, altera particulari. b 21 De coniunctione binarum propositionum particularium. 26 De iis quae primae figurae propria sunt.

25 b 26 διωρισμένων δὲ τούτων. Locutio Aristoteli valde familiaris, qua utitur, ut ab alia re quam pertractavit ad aliam transeat cum priori coniunctam, v. 21 a 34, 317 a 32, 416 b 32.

25 b 33 τὸν ἔσχατον, terminum minorem qui dicitur ἔσχατος, quia τῷ ἀτόμῳ propior est: ἔσχατα enim appellari τὰ καθ' ἕκαστα notavimus ad 2 a 11 sub fin. Quare ut synonyma coniunguntur 451 a 26 τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐσχάτῳ et 433 a 16 τὸ δ' ἔσχατον ἀρχὴ τῆς πράξεως. Inde τὸ ὑποκείμενον ἔσχατον 1016 a 23 et 1017 b 24 dicitur id quod alicui rei ita subiectum est, ut analysi perfecta praeter illud nihil relinquatur: 339 b 2 εἰς ὃ ἀναλύονται ἔσχατον. 1029 a 24 τὸ ἔσχατον καθ' αὑτὸ οὔτε τὶ οὔτε ποσὸν οὔτε ἄλλο οὐθέν ἐστιν (ἡ ὕλη). Deinde ἔσχατον dicitur quod proxime accedit ad id cuius causa factum est vel in cuius naturam convertitur: 766 b 8 τὸ μὲν σπέρμα ὑπόκειται περίττωμα τροφῆς ὂν τὸ ἔσχατον. ἔσχατον δὲ λέγω τὸ πρὸς ἕκαστον φερόμενον. Sic 678 a 7, 456 a 34 ἐσχάτη τροφὴ appellantur alimenta quae in sanguinem conversa ita confecta

sunt, ut iam in singulis membra digerantur quae cuique apta sint, cf. 469 a 1 τὸ αἷμα τοῖς ἐναίμοις ἐστὶ τελευταία τροφή coll. 726 b 11. Eodem sensu dicitur ὑστάτη τροφή 728 a 20, a qua non diversum est quod dicitur πρώτη τροφή 744 b 14 ἐκ τῆς πεπεμμένης καὶ καθαρωτάτης καὶ πρώτης τροφῆς: nam quae ultima fiunt ex cibis confectis per concoctionem, ea prima sunt quibus alimur. Colorem vocat 439 a 28 τοῦ ἐν τοῖς σώμασι διαφανοῦς τὸ ἔσχατον, finem materiae pellucidae qua corpora circumdata sint, cf. 418 a 31 πᾶν δὲ χρῶμα κινητικόν ἐστι τοῦ κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτοῦ ἡ φύσις. 419 a 13 τὸ μὲν χρῶμα κινεῖ τὸ διαφανές, οἷον τὸν ἀέρα, ὑπὸ τούτου δὲ συνεχοῦς ὄντος κινεῖται τὸ αἰσθητήριον. Color igitur quum sit ἀρχὴ τῆς κινήσεως τοῦ διαφανοῦς secundum Aristotelem, apparet quo sensu dicatur τὸ ἔσχατον τοῦ διαφανοῦς.

25 b 35 καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ. Negligentius hoc, quam si dixisset καὶ ἐν ᾧ ἄλλο, sed clarius: dicendum erat καὶ ἐν ᾧ τὸ τρίτον; sed ista constructio satis frequens est apud Aristotelem, v. 81 b 39 ὃ μηδενὶ ὑπάρχει ἑτέρῳ ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ coll. 82 a 1, b 1, 3. 990 a 4 ὅσον αἰσθητόν ἐστι καὶ περιείληφεν ὁ καλούμενος οὐρανός. 694 a 7 οἷς ὁ βίος ἐπίγειος καὶ ἔστι καρποφάγα ἢ πλωτὰ καὶ περὶ ὕδωρ βιοτεύουσιν. 1317 a 4 λέγω δὲ τοὺς συνδυασμούς, οὓς δεῖ μὲν ἐπισκοπεῖν, οὐκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν. 1450 b 31 μέσον δὲ ὃ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον. 494 a 17 τοῦ δὲ ποδὸς ὅσοις τὸ ἐντὸς παχὺ καὶ μὴ κοῖλον, ἀλλὰ βαίνουσιν ὅλῳ, πανοῦργοι. 708 a 24 ὅσα δὲ χρῆται μὲν ἄλσει μή ἐστι δ' αὐτοῖς αὐτάρκης αὕτη ἡ κίνησις. — Vs. 36 τὸ referendum esse ad ὄν, non ad αὐτό, vix est quod moneamus.

25 b 37 Ordo terminorum, quo Aristoteles utitur, naturae rei longe aptior est quam quo nos uti solemus: vis enim quam habet medius terminus, quippe qui iungat extrema, non solum nomine, sed etiam collocatione declaranda est.

Nos:	Omne B est A	Aristoteles:	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β
	Omne C est B		τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ
	Omne C est A		τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ.

Quod quum viderit Appuleius in hunc errorem se induci passus est, ut propositionum ordinem immutaverit: dicit enim (638 ed. Flor.) eundem syllogismum quem modo proposuimus retro talem esse:

Omne C B
Omne B A
Omne C A.

26a4 *ἀναγκαῖον συμβαίνει.* Accuratius dixisset *ἀναγκαίως*, ut 30a11: nam non quod sequitur necessarium est, sed necessario consequitur propositionibus concessis. — Vs. 6 melius dixisset *οὔτε τὰ καθόλου οὔτε τὸ κατὰ μέρος*: nam si ne de parte quidem aliquid colligitur, nihil de toto colligi posse consequitur. — Vs. 8 per exempla allata probat (v. 25a25) quod demonstrare debebat ex ipsa ratione quam singuli termini inter se habeant: est enim proprium artis logicae, ut terminorum rationem cognoscat, dum res ignoret. Num de Caio praedicetur animal nescit, scit de Caio praedicari animal, si animal de homine et homo de Caio praedicetur.

26a15 Terminos, si fiat syllogismus, sic se habere ut exposuit, inde colligit, quod omnes modos et rationes contemplatus sit, qui locum habere possint inter duos terminos, quorum alter de altero universo praedicetur.

26a17 Nullam, quae fieri possit, coniugationem — „coniugatio propositionum dicitur ipsa connexio earum per aliam communem particulam, qua inter se copulantur: ita enim possunt ad unam conclusionem consentire". Appulei. 642 (ed. Flor.) — ab Aristotele praetermissam esse inde apparet, quod primum (vs. 23) maiorem propositionem facit universalem sive affirmantem sive negantem, minorem affirmantem, deinde (v. 39.) maiorem universalem sive affirmantem sive negantem cum minore negante coniungit. De iis vero coniunctionibus, quae minorem habent universalem, maiorem particularem, loquitur inde a vs. 30. Appuleius 660 (ed. Flor.) „Quatuor sunt propositiones: duae particulares, duae universales. Harum unaquaeque, ut ait Aristoteles, ut sit subiecta sibi et aliis tribus proponatur, quaterne scilicet coniungitur, atque ita senae denae coniugationes in singulis formulis erunt." De coniugationum, quae fieri possint, numero v. M. W. Drobisch Neue Darstellung der Logik Lpz. 1836. §. 71 sqq. — Vs. 18 verba *ὅταν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον* obscuritatem quandam habent. Zell vertit „wenn dann das Allgemeine dem Oberbegriffe beigelegt oder abgesprochen wird", non recte: nihil enim praedicatur de termino maiore, sed terminus maior de universo medio: quare eadem ratione hoc vertendum erat

atque fecit vs. 31 „wenn nun aber das Allgemeine mit dem Unterbegriffe in Verbindung gebracht wird": nam quod dicit in his πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον et πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον non ipsum terminum significat, de quo universo aliquid praedicetur, sed propositionem indicat universalem esse, quae illum terminum habeat. — ἄκρα appellari terminum maiorem et minorem iam vidimus 25 b 34, cf. 46 b 22. Terminus maior dicitur τὸ πρῶτον τῶν ἄκρων 46 b 1, vel etiam simpliciter τὸ ἄκρον 49 a 37, 59 b 2, 68 b 34 sq.; terminus minor τὸ ἔσχατον ἄκρον 59 b 19, etiam simpliciter τὸ ἄκρον 48 a 41, b 26. Alio sensu dicitur in Phys. 229 b 20 τὸ γὰρ μέσον πρὸς ἑκάτερον λέγεταί πως τῶν ἄκρων: nam e. g. τὸ φαιόν, quod medium locum tenet inter album et nigrum, utrique quodammodo contrarium est.

26 a 32 Apparet Aristotelem h. l. exponere coniugationem propositionis minoris universalis sive affirmantis sive negantis cum particulari maiore sive affirmante sive negante: quare quem sensum habere possit lectio Bekkeri, equidem nescio. Quod alii dederint videre licet apud Buhlium (ed. Bipont. Voll. II. p. 623). Nostram lectionem etiam vet. intp. lat. habuit, cuius versio ms. exstat in cod. Gothan. membr. I no. 94 (de codice ipso v. Iacobs und Ukert Beiträge zur älteren Litteratur p. 207): nam latine hunc locum reddit „nec cum indiffinita affirmativa sit vel particularis". Nemo erit, opinor, qui verba οὔτε ἀποφατικοῦ ... ὄντος de propositione maiore dicta esse neget: quare recte Alexander, qui nostram lectionem videtur habuisse, fol. 24 b (ed. Iunt. 1521) „τοῦ δὲ κατὰ μέρος" εἶπεν ἀντὶ τοῦ τῆς μείζονος. αὕτη γὰρ γίνεται κατὰ μέρος, unde si quis colligere velit, quod verba ἀδιορίστου ἢ post Alexandri tempora contextui superscripta vel inserta sint, me quidem non habebit contradicentem: neque enim in exemplis quae sequuntur propositionis indefinitae fit mentio, neque veri dissimile est ista verba addita esse ab interprete quodam qui, quum in mente adhuc haberet τὸ ἀδιόριστον vs. 28, Aristotelem corrigere quam intelligere maluerit. Si scriptum exstaret τοῦ κατὰ μέρος ὄντος ἢ τοῦ ἀδιορίστου, mentio propositionis indefinitae nihil haberet quod offenderet, quamquam b 3 suspicionem non movet, quod dixit ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος, quia iam vs. 2 propositionem minorem particularem esse indicavit, ut ista verba non adiecerit, nisi ut signifi-

caret nihil interesse utrum indefinita sit an particularis, cf. 26 a 30.

26 b 7 Terminum A de ea parte termini C, de qua B non praedicetur, et de universa posse praedicari et de universa non praedicari, per *ἔκθεσιν* demonstratur, quam 28 a 23 Zell bene vertit „unmittelbare Nachweisung". Fit enim *ἔκθεσις*, si unius termini duae sunt partes, quarum altera ab altera separari debet, ut demonstretur quod propositum est. Sic in termino *λευκὸν* (v. exemplum vs. 7) latet et *τὸ λευκὸν* quod de nive et quod de cycno dicitur, quae quidem notionis albi partes separari debent singulaeque promi, ut fiat demonstratio per *ἔκθεσιν*, v. quae dicemus ad 28 a 23.

26 b 14 Ex earundem propositionum, de quibus modo dixit, coniunctione non fieri syllogismum etiam alio modo probat. Propositionem particularem appellat *ἀδιόριστον*, quoniam non definitur num de altera parte tantum vera sit, de altera falsa, an de parte tantum accipiatur quod praedicetur, quamvis de toto verum sit. Plerumque autem propositio *ἀδιόριστος* dicitur, quae accuratius appellaretur *ἀπροσδιόριστος*, v. enim de *προσδιορισμῷ* schol. 113 a 44. *ἀδιόριστον* est quod certis finibus non circumscriptum est: 184 b 11, 816 b 7; *ἀόριστον*, quod nullis finibus circumscriptum est: 452 b 8 *ἢ μέτρῳ ἢ ἀορίστως*, cf. *ἀόριστον ὄνομα* et *ῥῆμα* 16 a 32, b 14. 1007 b 29 *τὸ γὰρ δυνάμει ὂν καὶ μὴ ἐντελεχείᾳ τὸ ἀόριστόν ἐστιν*, quamquam etiam *ἀόριστον* appellatur quod certos fines non habet: 1027 b 34 *τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ μὲν* (intell. *τοῦ συμβεβηκότος*) *ἀόριστον*. 442 a 15 *εἴτε κατ' ἀριθμούς τινας τῆς μίξεως καὶ κινήσεις εἴτε καὶ ἀορίστως*, in quibus *ἀόριστον* est id quod mensionem non admittit, non quod sit immensum, sed quoniam est irrationale, quod mathematici vocant. 1010 a 3 *ἐν δὲ τούτοις πολλὴ ἡ τοῦ ἀορίστου φύσις ἐνυπάρχει*, h. e. in iis quae sub sensus cadunt multa sunt quae geometrica subtilitate doceri nequeunt: quare 1049 b 2 *τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη* vocat *ἀόριστα*. Alio sensu *ἀδιόριστον* dicitur etiam id quod non eo loco definiendum est quo commemoratur: 639 a 22 *ἄδηλον γὰρ καὶ ἀδιόριστόν ἐστι λέγειν νῦν περὶ τούτων*. — Sententia nostri loci haec est. Quoniam demonstratum est non fieri syllogismum e maiore universali vel affirmante vel negante et minore universali eaque negante, syllogismus fieri non poterit, si minor est particularis negans: nam particularis,

negans consequens est universalis negantis et in ea continetur, ut, si haec syllogismum non efficiat, illa vel minus efficere valeat: quare si e binis propositionibus quibuscunque nihil colligitur, neque altera ita mutata, ut ex universali fiat particularis, quidquam colligetur. — Vs. 16 *ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει* iungendum est cum *ἀληθεύεται δέ.* — Scholion Alexandri ad vs. 19 (schol. 152 b 47) brevius fecit Brandis. Nam ad *συλλογιστική* mente intelligendum est *συζυγία τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἔχουσα ἀποφατικὴν κατὰ μέρος.*

26 b 20 Codices meliores omnes *κἂν τὸ καθόλου τεθείη,* solus Angelicus *τεθῇ* quod in contextum recepimus. Namque modi verborum in codd. ita inter se permiscentur, ut saepius non operae pretium sit haec annotare, quod neque Bekkerum fecisse video neque ipse semper feci: quare quod codd. habent *κἂν* pro *καὶ εἰ* certius est quam *τεθείη* pro *τεθῇ.* Accedit quod Aristoteles et in iis quae praecesserunt et in iis quae sequuntur, ubi singulas propositiones commemorat, ut consideret num ex iis syllogismus fiat necne, uti solet particula *ὅταν* vel *ἄν,* quibus adiungitur modus coniunctivus. Occurrit etiam *εἰ* cum indicativo 27 b 1 et 36, cuius constructionis alia ratio est 27 a 38, 28 a 24, b 7, ubi praecessit *ὅταν* vel *ἐὰν* cum coniunctivo, quod deinde explicatur per *εἰ γὰρ* cum indicativo. Quae quum ita sint, *καὶ εἰ* cum modo optativo coniunctum, quod Bkk. dedit, nostro loco non ferendum videbatur.

26 b 30 Sylburgius dedit *ἐπιτελειοῦνται,* quamquam codd. praebent *ἐπιτελοῦνται* et h. l. et 28 a 5, 29 b 6, 20 al. *τελειοῦνται* habemus 29 a 16 et 31, b 3, 39 a 2; *ἀποτελειοῦται* 576 b 7. *τελεόω* et *τελειόω* sine discrimine ponuntur, v. 752 b 8, 10, 21, 753 a 10, 12, 17, quamquam *τελεόω* magis videtur in usu fuisse Aristoteli aut certe iis qui codd. descripserunt. — Vs. 32 optimi codices omiserunt alterum *τό,* quod cum Bkk. servavimus, quia alterum cum quarto aut delendum erit aut retinendum, cf. 422 b 13 *μεταξὺ δὲ τούτων τό τε δριμὺ καὶ τὸ αὐστηρὸν καὶ στρυφνὸν καὶ ὀξύ* et quae collegimus ad 3 a 21.

26 b 33 *σχήματα,* figuras syllogismorum, quae dicuntur (Appuleius „formulas" vocat), ab Aristotele appellatas esse Iul. Pacius putat, quia figuris geometricis adscriptis syllogismi ab eo illustrati sint. Equidem hanc vocem non tam a geometris petitam quam de ipso ordine terminorum accipiendam putaverim, quem *σχῆμα* appellari licebit, etiam si de geometricis

figuris non cogitetur: sic enim iam supra commemoravimus p. 268 τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας vel τῶν κατηγοριῶν, v. 1017a23, 1024b13, 1051a35, sic dicit 1029a4 τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας. 1456b9 τὰ σχήματα τῆς λέξεως, cf. 1408b21 τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἔμμετρον εἶναι μήτε ἄῤῥυθμον. Ib. 28 ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμός ἐστιν. 1318b26 δεῖ νομίζειν καὶ τοῦτ' εἶναι σχῆμά τι δημοκρατίας. Cf. ὁμοιοσχήμων 27b11 et quae diximus ad 36a7. Biese I. p. 77 not. et quae nos ad 26b34. — Adscribimus tabulam, qua omnes modi syllogismorum, qui fiunt et in prima figura et in reliquis, continentur. Servavimus ordinem, quem Aristoteles in exponendis syllogismis secutus est, quamquam ipsum in sequentibus non eundem semper ordinem observavisse videbimus. Ut intelligantur quae sequuntur, tabula in memoria haerere debebit.

I α'.	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,	β'.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,
	τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,		τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,
	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ.		τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ.
γ'.	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,	δ'.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,
	τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,		τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,
	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ.		τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ.
II α'.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,	β'.	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,
	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ,		τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ,
	τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ.		τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ.
γ'.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,	δ'.	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,
	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ,		τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ,
	τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ.		τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ.
III α'.	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	β'.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ,
	τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,		τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,
	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β.		τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β οὔ.
γ'.	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ,	δ'.	τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ,
	τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,		τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,
	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β.		τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β.
ε'.	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ,	ϛ'.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ,
	τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,		τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,
	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β οὔ.		τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β οὔ.

Tenendum est ultimum modum secundae et quintum tertiae figurae non demonstrari nisi deductione facta ad absurdum. Appuleius in explicanda prima figura Theophrastum sequitur, qui novem modos proposuit. Namque ex quattuor modis, quos

Aristoteles agnoscit, septem fiunt conversis conclusionibus syllogismorum I α', β' et γ'. (Aristoteles vero eosdem syllogismos putavit, qui ex iisdem propositionibus nascerentur sive recta sive conversa conclusione, v. 27 a 14). Octavus fit conclusione universali I β' mutata in particularem, nonus fit ex I δ' mutatis terminis sic: τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β, τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ — τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ· οὔ. Appuleii librum nullius fere pretii esse facile inde coniicitur, quod ubi de prima figura disputat Theophrastum imitatur in convertendis propositionibus, in tertia vero eum reprehendit, quod opinatus sit duos modos nasci ex conversione conclusionis. Praeterea non probandum esse, quod in omnibus syllogismis propositiones ita transposuerit, ut minor maioris locum teneat, maior minoris, notavit Cornel. Martinus in animadvv. ad Geverhartum Elmenhorstium scriptis, v. Appul. ed. Bosscha II. p. 282. Quod quomodo factum sit, explicuimus ad 25 b 37. Haud alienum a nostro loco videtur inserere quae leguntur apud Appuleium 659 (ed. Flor.) „Stoici porro pro literis numeros usurpant: ut „Si primum, secundum: atqui primum, secundum igitur." Verum Aristoteles in prima formula quattuor solos indemonstrabiles prodit. Theophrastus et ceteri quinque enumerant. Nam propositionem iungentes indefinitam colligunt quoque illationem indefinitam. Hoc supervacaneum est tradere ... Aristo autem Alexandrinus et nonnulli Peripatetici iuniores quinque alios modos praeterea suggerunt universalis illationis: in prima formula tres, in secunda duos, pro quibus illi particulares inferunt: quod perquam ineptum est, cui plus concessum sit, minus concludere."

Cap. 5. *De secunda figura.* 27 a 3 *De coniugationibus propositionum universalium.* 26 *De coniugationibus, quae fiant ex altera universali, altera particulari, si altera affirmet, altera neget,* b 10 *vel si aut utraque affirmet aut utraque neget.* 36 *De iis quae sint e binis particularibus.* 28 a 1 *Exponuntur quae propria sint secundae figurae.*

26 b 34 Quod dicit de secunda figura, id non pro definitione habendum est cum Iul. Pacio, sed pro signo, ex quo secunda figura cognosci possit. Non proponi definitionem tum ex eo patet, quod nihil dicitur de particularibus propositionibus, tum inde, quod σχῆμα hoc loco latius patet, siquidem non significat

figuram syllogismi, sed rationem quae inter propositiones intercedat, sive fit syllogismus sive non fit. Eundem sensum haec vox habet 39 a 3, ad quem locum bene Alexander: σχημάτων εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ συζυγιῶν καὶ συμπλοκῶν.

26 b 37 Maior terminus appellatur in secunda figura qui medio propior, minor qui remotior est ab eo. Non recte hunc locum intellexit Georg. Pachymeres qui (epit. log. Oxon. 1666 p. 64) haec habet: ἐλάττων δὲ ὁ πορρώτερος τοῦ μέσου, οὐ τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει, παρόσον αὐτὸς ἀεὶ ὑπόκειται, καὶ ἐν τῇ προτάσει καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι: apparet enim ex iis quae adiecit eum verba πορρωτέρω τοῦ μέσου ita intellexisse, quasi Aristoteles diceret πορρωτέρω ἢ τὸ μέσον, longius a sensibus remotum quam terminus medius. Sed et quae praecesserunt et quae sequuntur πρῶτον δὲ τῇ θέσει (h. e. medius terminus in secunda figura primum locum tenet, quum Aristoteles propositiones incipiat ab eo quod praedicatur, non ab eo de quo praedicatur) satis ostendunt de positione terminorum Aristotelem loqui, non de ratione quae inter ipsos terminos obtineat: nam quae colliguntur in II α′ eadem etiam colligi possunt in I β′, si qui terminus fuit maior, in minoris locum substituitur et qui fuit minor, in locum maioris. Ne quis igitur negligentius factum putet ab Aristotele, quod maiorem a minore positione tantum distinguendum dixerit, hoc et in secunda et in tertia figura fieri aliter non posse monemus. Causa in eo est, quod ordo et positio terminorum in una prima figura naturae conveniens est, quippe in qua maior a minore non positione solum, sed re ipsa differt: unde fit, ut syllogismi secundae et tertiae figurae in primam converti debeant, si quis intelligere velit quae sit vera ratio quae inter terminos obtineat et quomodo conclusio ex propositionibus conficiatur.

27 a 10 Scripsimus τῷ Ξ τὸ Ν, vulgo τὸ Ξ τῷ Ν, quod, quamquam recte colligi videmus vs. 12, tamen non ferendum putavimus, quia vera huius syllogismi conclusio, quam hoc loco Aristotelem proponere manifestum est, non exprimere debet, num terminus minor Ξ praedicetur de maiore Ν, sed num maior de minore praedicetur: nam ut syllogismus conficiatur, ipse docet conclusionem ΞΝ convertendam esse in ΝΞ (vs. 13). Non recte habere vulgarem lectionem Trendelenburgius vidit (Elem. log. p. 8. coll. p. 90 not.), qui scribi voluit

τὸ *N* τῷ *Ξ*. Nostram lectionem et propter emendationis facilitatem et propter codicum vestigia, quae secuti sumus, praetulimus: Bekkerus in ed. minore Berol. 1843 Trendelenburgii emendationem recepit.

27 a 14 Haec (dicit II α′ et II β′) etiam demonstrantur deductione facta ad absurdum, qua quod conclusioni repugnat coniungitur cum propositione maiore, ut concludatur quod repugnet propositioni minori: fit autem deductio syllogismi II α′ per I δ′, deductio syllogismi II β′ per I γ′.

27 b 2 De eadem συζυγίᾳ loquitur de qua a 37, licet aliter expressa propositione minore.

27 b 17 Quid sit quod vitiosi aut certe imperfecti habeat haec demonstrandi ratio, qua exemplis expositis non fieri syllogismum probatur, hoc loco apparet. Nam ut colligat quod vult, Aristoteles coactus est ad aliam rationem confugere, qua fidem faciat ei quod contendit (vs. 20). Quod quidem antequam aggreditur, deductione facta ad absurdum (vs. 18) ostendit terminos τοῦ παντὶ ὑπάρχειν inveniri non posse.

27 b 20 ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. Male Zell „Es ist dasselbe nun noch von unbestimmt ausgedrückten Vordersätzen nachzuweisen", quamquam recte 29 a 26 „Man mufs diefs aus der Natur des Unbestimmten zeigen". Namque ἐκ τοῦ ἀδιορίστου est ἐκ τοῦ ἀδιόριστον εἶναι τὴν κατὰ μέρος πρότασιν. Quum terminis expositis probari non possit non fieri syllogismum, alia demonstratione opus est. Eandem iam habuimus 26 b 14 sqq.

27 b 27 τοῦ δὲ παντὶ οὐκ ἔσται λαβεῖν. Explicemus quod Aristoteles innuit, ut patefiant etiam ea quae praecesserunt, si cui minus clare ab Aristotele exposita esse videantur. Namque si ponimus N praedicari de omni X, M autem de omni N praedicari concessum erat, sequitur M praedicari de omni X, quod hypothesi repugnat, qua M non nisi de parte termini X praedicari diximus. — Apparet inde ambiguitas, in quam Aristoteles incidit, quum propositionem particularem indefinitam appellaret. Etenim si et in iis quae demonstravit vs. 18 sq. et in iis quae nos modo diximus particularis non acciperetur sensu proprio, ut esset ea quae de altera parte affirmaret quod de altera negandum esset, sed idem valeret quod indefinita, ut de altera quidem parte affirmaret quod fortasse non negaret de altera, omnis haec demonstrandi ratio vana esset et

inanis. Quibus expositis clarum est, cur codd. *Ci* vs. 19 scriptum habeant *τινὶ μὴ ὑπάρχειν*, quod longe praestaret, nisi altera lectio et ipsa Aristotelis in scribendo negligentia et ambiguitate commendaretur, qua particularem propositionem hoc loco eam dixit, quae de altera parte affirmet quod de altera neget, ut eandem fere vim habeant *τὸ τινὶ ὑπάρχειν* et *τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν*. — In demonstratione pergimus vs. 28 *ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον*. Quia M de aliquo X praedicari dicitur, non solum quum de aliquo quidem praedicatur, de
7 aliquo non praedicatur, sed etiam quum de omni praedicatur, et quia non fit syllogismus, quum M de omni N et de omni X praedicatur, apparet non fieri syllogismum, etiam quum M de omni N et de aliquo X praedicatur.

27b37 Dedimus *μηδ' ἑτέρῳ* pro *μηδετέρῳ*. Zell vulgarem lectionem vertit „wenn keiner von beiden allgemein ist", quod si sibi voluisset Aristoteles, certe dixisset *ἢ μηδετέρῳ παντὶ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει*. Etenim quum proxime praecessisset *ἢ τῷ μὲν* (intell. *ὑπάρχει τινί*) *τῷ δὲ μή* (intell. *ὑπάρχει τινί*), ad verba *ἢ μηδετέρῳ παντί* non poterit mente intelligi *ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει*, sed nihil nisi *ὑπάρχει*: quare si legimus *ἢ μηδετέρῳ παντί*, hoc vix aliter poterit reddi quam „oder wenn keiner von beiden allgemein bejahend ist", quod ab hoc loco plane alienum est, quia non nisi de coniugationibus propositionum particularium sermo est: nam si neutra dicitur universe affirmare, hoc et de iis accipi poterit quae de parte vel affirmant vel negant et de iis quae universe negant. Quid? quod, etiam si quis verba *μηδετέρῳ παντί* ita interpretari velit, ut significent utramque propositionem negantem de parte, ne hoc quidem ferri poterit, quum eandem propositionum coniugationem iam significaverit verbis *ἢ μὴ ὑπάρχει*, quae praecesserunt. Quod si autem legimus *ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί* cum cod. *n*, hoc idem erit, ac si diceret *ἢ τῷ ἑτέρῳ μὴ παντί*: *τὸ μὴ παντὶ* autem Aristoteli idem est quod *τὸ τινὶ μή* (v. quae diximus ad 24a19), ut verba *ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί* idem plane significent quod *τῷ δὲ μή*, quae proxime praecesserunt. Confirmatur nostra explicandi ratio iis quae habemus 29a8 *ἢ ὁ μὲν τινί, ὁ δὲ μὴ παντί*, quibus verbis quin idem significetur de tertia figura quod nostro loco de secunda verbis *ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί*, vix erit qui dubitet: eadem enim sunt et quae praecedunt et quae sequuntur: quare

planius dixisset nostro loco ἢ τῷ μὲν τινὶ τῷ δὲ μὴ παντί, sed brevius est ἢ τῷ ἑτέρῳ μὴ παντί, quum adhuc in mente habuerit alterum orationis membrum ἢ τῷ μὲν (intell. ὑπάρχει τινί). Deinde nostram emendationem comprobant etiam quae habuimus 27 b 2, ubi earundem propositionum coniunctionem considerat, quam habuit 27 a 37, nisi quod μὴ παντί posuit pro τινὶ μή. Quod si quis scribendum putet ἢ μηδετέρῳ παντί, haec verba, ut ferri possint, non poterant non poni illico post μὴ ὑπάρχει quod praecessit.

28 a 3 ἀνάγκη τοὺς ὅρους . . . quia nullam συζυγίαν praetermisit quae e binis propositionibus fieri potest, v. quae ex Appuleio adscripsimus ad 26 a 17.

28 a 6 ἃ ἢ ἐνυπάρχει . . . quae aut elici possunt e rationibus, quas termini inter se habent (conversiones propositionum intelligit), aut ponuntur ut novae ὑποθέσεις, quas 27 a 17 nudo vocabulo ἄλλα significavit. Numerum pluralem τίθενται posuit, quamquam praecessit ἐνυπάρχει: in mente enim habebat quod sequi debebat ὑποθέσεις. Similis est constructio 996 a 32 τῶν σοφιστῶν τινὲς οἷον Ἀρίστιππος προεπηλάκιζεν αὐτάς. Minus offendit quod legitur 981 b 3 τοὺς δ' ὥσπερ καὶ τῶν ἀψύχων ἔνια ποιεῖν μέν (νομίζομεν intell.), οὐκ εἰδότα δὲ ποιεῖν ἃ ποιεῖ οἷον καίει τὸ πῦρ. De facilitate qua Aristoteles ab altero numero transit ad alterum v. quae congessimus ad 69 b 3.

Cap. 6. De tertia figura. 18 *Syllogismi qui fiunt e binis propositionibus universalibus exponuntur.* b 5 *De coniugationibus universalis propositionis cum particulari, si utraque affirmat,* 15 *si altera affirmat, altera negat,* 38 *si utraque negat.* 29 a 6 *De coniunctione propositionum particularium.* 11 *De iis quae colligere licet de tertia figura universa.*

28 a 19 et 27 ὅτι, ut vs. 39, non causam indicare, cur fiat syllogismus, sed ipsum syllogismum qui fiat explicare, non monerem, nisi Zell reddidisset per „weil". Idem fecit 29 a 37.

28 a 23 διὰ τοῦ ἀδυνάτου: Si falsum esse ponimus P praedicari de aliquo R, verum erit P de nullo R, erat autem R de omni S. P igitur de nullo S praedicabitur, quod repugnat hypothesi. Demonstratio, quam τῷ ἐκθέσθαι fieri dicit, haec est. Si et P et R de omni S praedicantur, promatur (ἐκτιθέσθω) aliqua pars eorum quae sunt S, ita ut P et R in hac

parte, quam vocamus N, conveniant: etenim de quacunque parte termini S praedicatur P, de ea etiam R, ut termini P et R commune habeant quod littera N notavimus: quare P praedicabitur de aliquo R; praedicatur enim de eo quod est N.

28a29 *διὰ τοῦ ἀδυνάτου*: Si P de omni R praedicari ponimus, quum R de omni S praedicari concessum sit, P quoque de omni S praedicabitur, quod hypothesi repugnat.

28b13 *ὁ γὰρ αὐτὸς* ... Eadem est demonstrandi ratio, quia in eo posita est, ut propositio particularis convertatur: differt autem in eo, quod in illa maior, in hac minor convertitur, in illa duabus conversionibus, in hac una opus est. — Exempli gratia exponamus, quomodo syllogismus III *δ' τῇ ἐκθέσει* (vs. 14) probetur. Sit P de omni S, R de aliquo. Ea pars de qua praedicatur R appelletur N. De eadem igitur praedicabitur P, quia de omni S. Participes sunt igitur invicem P et R alter alterius, nam quum uterque inhaereat in N, inter se cohaereant necesse est.

28b25 *οὐκ ἔστι λαβεῖν* ... Eodem modo haec explicantur atque quae habuimus 27b27.

28b28 Eadem, ait, his conveniet demonstratio *ἐκ τοῦ ἀδιορίστου* quam iam habuimus 27b20; *λαμβάνειν* h. l., ut 1359a30, de quaestione instituenda dictum est: quare Zell verba magis quam rem expressit dicens „Man mufs diesen Fall ebenso nehmen wie die ähnlichen früheren".

28b32 Quum Aristoteles vs. 15—38 agat de coniugationibus propositionis affirmantis cum negante, quarum altera universalis sit, altera particularis, non opus est adiicere, qualis sit altera propositio, si maiorem negantem esse dixerit: quare ut verba quae habent rc. *AB* vs. 22, sic etiam quae vs. 32 in codd. *Adf* omissa sunt explicationis gratia videntur addita esse, praesertim quum etiam vs. 36 post *ὅταν δέ*, quae respondent verbis *ὅταν μέν* vs. 32, nihil additum sit de propositione maiore. Tamen vs. 32 verba *ὁ δὲ ἐλάττων κατηγορικός* delere non ausi sumus, quia scribentium negligentia haec omissa esse haud improbabile est.

28b38 Dedimus *ἐν ἀμφοῖν* ex codicibus: medium locum, inquit, inter utrumque terminum tenet *τὸ ἄγριον*.

29a7 *ἢ ὁ ... μὴ ὑπάρχῃ* non omittenda esse similitudo suadet huius loci cum iis quae habuimus 27b36 sqq. Praeterea etiam quae praecesserunt *ὑπάρχῃ ἢ μὴ ὑπάρχῃ* facile ista per negligentiam omitti potuisse docent.

Cap. 7. Si altera propositio affirmat, altera universe negat, semper fit conclusio, in qua terminus minor de maiore praedicatur. 30 *Imperfecti syllogismi omnes reduci possunt ad primam figuram.* b1 *Ad I α′ et β′ reducuntur et syllogismi secundae figurae*, 6 *et syllogismi I γ′ et δ′*, 20 *et syllogismi figurae tertiae.*

29 a 21 Zell et Biese (I. p. 146 vs. 4) lectionem codicis *C* probaverunt, quam non recepimus, quia coniunctiones binarum propositionum vel affirmantium vel negantium opponuntur coniunctionibus propositionis affirmantis cum negante, sive universales sunt sive particulares: quare verba *καὶ ἐπὶ μέρους* non ferenda sunt. Dicit enim hoc. Si ex coniunctione quacunque propositionum *ὁμοιοσχημόνων* non fit unus eorum syllogismorum quos adhuc exposuimus, nihil omnino ex ea colligitur; etiamsi autem ex coniunctione propositionum *ἀνομοιοσχημόνων*, quae alteram habet universe negantem, non fit unus ex iis syllogismis quos exposuimus, tamen ex ea elici potest conclusio, in qua terminus minor de maiore praedicatur. Quos quidem concludendi modos scholastici philosophi appellaverunt syllogismos indirectos. — Latius patere *τὸ ἀναγκαῖόν τι γίνεσθαι* quam *τὸ συλλογισμὸν γίνεσθαι* et probant quae legimus 47 a 22—35 et ipsa syllogismi definitio 24 b 18: quare quod nostro loco dicit *οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον* hoc est: non solum non fit syllogismus, sed nihil omnino est quod inde consequatur necessario.

29 a 26 *ὁμοίως δὲ κἀπὶ* ... Indirecti syllogismi qui fiunt in reliquis figuris tres sunt. In secunda sic. A de aliquo B, sed de nullo C: C igitur de nullo et B de aliquo A, quare (III ϛ′) C de aliquo B non praedicatur. In tertia duo modi restant. A vel de omni vel de aliquo C, B de nullo C, ex quibus conversis fit C de nullo B, sed de aliquo A: B igitur de aliquo A non praedicatur (II γ′).

29 a 27 Alexander causam, cur *τὸ ἀδιόριστον* hoc loco de affirmativa propositione particulari sola dictum sit, nimis quaesivit: est autem in eo, quod, quum Aristoteles non agat nisi de coniunctione propositionum *ἀνομοιοσχημόνων*, quarum altera universe neget, altera, si est *ἀδιόριστος*, non potest non affirmare de parte.

29 a 31 *δεικτικῶς περαίνεσθαι* dicuntur syllogismi, qui nihil novi assumunt, sed ex ipsa ratione, quam termini inter se habent,

demonstrant quod propositum est, sive recta via sive propositionibus conversis. Opponitur *τῷ δεικτικῶς τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου*: nam ut fiat deductio ad absurdum, nova hypothesi opus est, quae non contineatur iis quae data sunt. Zell p. 228 not. „Diese Schlüsse, hier bei Aristoteles *δεικτικοὶ* (zeigende) genannt, sind solche, welche unser logischer Sprachgebrauch jetzt kategorische nennt". Minime: nam categorici syllogismi, qui dicuntur, hypotheticis opponi solent et disiunctivis, *τὸ δεικτικὸν* vero *τῷ διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένῳ*.

29 b 6 Ostendit syllogismos I *γ'* et *δ'* reduci ad secundam figuram, cuius syllogismi quum omnes reducantur ad I *α'* et *β'*, etiam I *γ'* et *δ'* ad I *α'* et *β'* reduci apparet.

29 b 18 *οἱ κατὰ μέρος*, intell. *οἱ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι*.

29 b 28 Meliores codices prius habuerunt *ἄλλους* pro *ἀλλήλους*, vet. intp. „et ad alios (illos cod. Goth.) qui ex aliis vel ad se invicem", unde Buhle *καὶ πρὸς ἄλλους οἱ ἐκ τῶν ἑτέρων καὶ πρὸς ἀλλήλους*. Exsultat, quod invenerit lectionem, qua tollantur difficultates quibus locus impeditus fuerit. Versio Boethiana similia habet: „et ad invicem et ad eos, qui ex aliis sunt figuris". Mihi quidem longe difficilius videtur quod ille recepit. Namque exposuit Aristoteles et quomodo fiant syllogismi in singulis figuris (cap. 4 — 6) et quomodo secunda figura et tertia ad primam reducatur (cap. 7). Iis verbis autem, de quibus nunc dicimus, summam totius disputationis quae praecessit complectitur, quod item fecit ex more in fine cuiusque figurae: quare si dicit se exposuisse et quomodo fiant singuli syllogismi et quam rationem inter se habeant, omnia plana sunt. Quod Boethius habet et vet. intp. „vel ad se invicem" hoc ita natum puto, ut quis deleverit quod in fine adiectum erat *σχημάτων*, in cuius locum substituit *ἢ πρὸς ἀλλήλους*, ut verba *πρὸς ἀλλήλους* in alio codice inventa pro verbis *πρὸς ἄλλους* in contextum recipienda esse significaret.

Cap. 8. *Alii syllogismi sunt τοῦ ὑπάρχειν, alii τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι, alii τοῦ ἐνδέχεσθαι.* 36 *De syllogismis qui fiunt e binis propositionibus necessariis.*

29 b 29 Triplex est aliquid de aliquo praedicandi ratio: quare quum syllogismus totus pendeat e ratione, qua alterum de altero praedicetur, patet diversos exire syllogismos, si illa ratio diversa sit. Iam quum egerit de syllogismis qui fiant ex iis

propositionibus, in quibus simpliciter aliquid asseratur (die assertorischen), restat ut dicat de iis, quorum propositiones aliam habeant praedicandi rationem. Quae quidem ratio aut ita comparata est, ut in utraque propositione necessario praedicetur alterum de altero (apodiktische), aut ita, ut in utraque dubium sit, utrum alterum de altero affirmandum sit an negandum (problematische), aut ita, ut non eadem in utraque propositione praedicandi ratio obtineat (μῖξις). In iis autem syllogismis, de quibus Aristoteles in sequentibus disputat, apparet non opus esse, ut etiam eas propositionum coniugationes retractet, ex quibus simpliciter sumtis non fieri syllogismum demonstravit. Nam e ratione praedicandi quae in propositionibus obtinet, non pendet, num fiat conclusio an non fiat, sed nihil ex ea pendet nisi ratio, qua praedicandum est quod praedicatur in conclusione, h. e. pendet ex ea qualis fiat conclusio, τὸ ἢ ὑπάρχον εἶναι ἢ ἀναγκαῖον ἢ ἐνδεχόμενον τὸ συμπέρασμα.

29b33 *καὶ οὐχ ὁμοίως . . .* quum neque termini eandem inter se rationem habeant atque in iis syllogismis, de quibus adhuc diximus.

30a8 *οὐχ ὁμοίως . . .* Syllogismi II δ′ et III ε′ non ut in simplicibus demonstrantur deductione facta ad absurdum. Nam ut fiat deductio, id ponendum est quod conclusioni repugnat. Conclusioni autem, quae statuit B de aliquo C necessario non praedicari (syllogismum II δ′ intelligimus), contradicimus, si B de omni C praedicari posse affirmamus. Quod sive cum maiore sive cum minore propositione coniungitur, conclusio certe non erit necessaria ex altera propositione necessaria, altera incerta. Demonstratio igitur per ἔκθεσιν haec erit. A de aliquo C necessario non praedicatur: de qua igitur parte termini C necessario negatur A, ea appellatur D, ut A de omni D necessario negetur. Quum autem A de omni B necessario affirmetur, sequitur (II β′) B de nullo D posse praedicari, B igitur de aliquo C necessario non praedicabitur. Ex iis quae diximus perspicuum est, quomodo etiam syllogismus III ε′ per ἔκθεσιν demonstrandus sit: quam demonstrationem qui confecerit videbit verba ᾧ τινὶ ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει non de III ε′ dicta esse, sed de syllogismo II δ′ solo, quippe in quo terminus C is est, ad quem verba ᾧ . . . ὑπάρχει respiciunt: nam ei parti termini C, quam D appellavimus, neutrum convenit, h. e. neque A neque B

de D praedicari possunt. Ut et de II δ' et de III ε' dicta essent quae Aristoteles non nisi de altero syllogismo solo dixit, scribendum fuisset ἐκθεμένους ἢ ᾧ τινὶ ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει (II δ') ἢ ᾧ τινὶ θάτερον μὲν (terminus minor) ὑπάρχει, θάτερον δὲ (terminus maior) μὴ ὑπάρχει (III ε'). Etiam quae sequuntur vs. 10 κατὰ . . . συλλογισμόν de II δ' solo accipienda sunt, quum in syllogismo III ε' τὸ ἐκτιθέμενον non est pars termini minoris ut in II δ', sed pars medii termini, qui a conclusione utique alienus est.

30 a 11 Servavimus cum Bekkero ἀναγκαίως, quamquam expeditior esset oratio, si scriptum exstaret ἀναγκαῖος. Difficiliorem lectionem et codicum vestigia, qui habent ἀναγκαίος, videntur comprobare et quae adiecta sunt ἐπὶ τούτων: namque sententia haec est. Sequetur enim aliquid necessario terminis sic se habentibus ut diximus. Similia sunt quae habentur 30 b 24, 31 b 27 al.

30 a 13 ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι, in ea figura quam positio terminorum indicat.

Cap. 9. De syllogismis primae figurae, qui fiunt ex coniunctione propositionis necessariae cum propositione simplici. 17 *De syllogismis universalibus,* 33 *de particularibus.*

30 a 22 τὸ δὲ Γ τι τῶν Β ἐστί. Imitans ἔκθεσιν in ipso syllogismo in locum termini B terminum C substituit, quippe qui contineatur altero: scilicet optime Aristoteles perspexit omnem ratiocinandi vim in eo esse, quod alterum in altero insit ut pars in toto. Etenim syllogismus de iisdem universis est, de quibus singulis ἔκθεσις. — Bekkerus invitis codicibus dedit καὶ τὸ Γ, quod quem sensum habere possit non video. Nam quum Aristoteles dixerit „Quum de omni B necessario praedicari vel non praedicari sumserimus terminum A, C autem insit in termino B", necesse est sequatur conclusio „A de omni C necessario praedicabitur vel necessario non praedicabitur": quare bene Zell „so ist nothwendig, dafs auch für C das Eine oder das Andere stattfinden mufs". Nam quod addit ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων haud scio an aliter explicari nequeat quam ἐξ ἀνάγκης ἔσται ἢ τὸ ὑπάρχειν ἢ τὸ μὴ ὑπάρχειν.

30 a 25 ἔστι optimi codd. cum Boethio tuentur: ἔσται reiecimus, quia correctionis speciem habet.

30 a 26 Quomodo fiat demonstratio in prima figura docuit Philo-

ponus (v. schol. ad h. l.). In tertia demonstratio eadem est non conversa propositione minore (III α').

30a40 τὸ γὰρ Γ... Eam partem termini Γ intelligit, de qua praedicatur τὸ Β. Quod vs. 22 expressit per pronomen indefinitum τὶ, idem nunc significat per praepositionem ὑπό. Post παντὶ addi solet τὸ Α, quod suspicionem movet: in aliis codicibus enim transpositum est, in aliis omissum. Certe verisimilius est additum esse aliena manu explicationis gratia, quam deletum esse, si repertum fuisset.

30b4 οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον... Nihil enim, ait, consequitur quod absurdum sit, si conclusionem ponimus non necessariam, sicut etiam in universalibus syllogismis nihil absurdi sequebatur, si conclusionem, quae fiebat ex propositione maiore simplici et minore necessaria, fecimus non necessariam. Namque (quod vidimus 30a23—28) tantum abest, ut aliquid absurdi eveniat, si conclusionem, quae fiat e maiore propositione simplici et minore necessaria, non necessariam faciamus, ut aliquid absurdi exeat, si eam ponamus necessariam esse: quare etiam in particulari syllogismo, qui est e maiore propositione simplici et minore necessaria, conclusio esse debebit non necessaria: quod si non verum esset, absurdi aliquid sequi deberet conclusione facta non necessaria. Non ab omni parte probandam esse hanc demonstrationem equidem non nego, sed quum iam quaeratur, quid dixerit Aristoteles, non quid recte dixerit, quid non, nihil mutandum erit. Excusari certe poterit iis quae diximus ad 29b29 extr.: collegit enim κατ' ἀναλογίαν talem esse debere conclusionem syllogismi particularis, qualis fuerit conclusio universalis syllogismi, qui particulari respondeat, quia praedicandi ratio, e qua sola pendeat qualis fiat conclusio, in utroque eadem sit.

Cap. 10. *De syllogismis secundae figurae, qui fiunt ex coniunctione propositionis necessariae et simplicis.* 9 *De universalibus syllogismis, qui fiunt aut ex propositione necessaria negante et simplici affirmante,* 18 *aut e necessaria affirmante et simplici negante.* 31a1 *De particularibus syllogismis.*

30b14 κἂν dedimus ex coni. propter verbum τεθῇ quod sequitur, v. 31b37. Idem mendum in codd. occurrit 34b5.

30b20 Omisso syllogismo II α' statim agit de II β': nam alter nihil habet proprii: siquidem conversa propositione maiore fit

I β', in quo conclusio non fit necessaria, si maior simplex est et minor necessaria. Neque syllogismi II β' conclusionem necessariam fieri, si propositio necessaria affirmet, tribus modis probat: ac primum quidem per conversionem propositionis minoris, deinde v. 25 deductione facta ad impossibile, denique vs. 31 per expositionem terminorum.

30b25 *συμβαίνει τὸ Γ* . . . Nam hoc hypothesi repugnat, qua sumsimus A de nullo C praedicari quidem, neque tamen necessario praedicari de nullo C, unde sequitur etiam C praedicari de nullo A, neque tamen necessario non praedicari de aliqua parte eius.

30b26 *μηδενὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης* ambiguum est: potest enim et de eo accipi, quod de nullo praedicatur et necessario quidem de nullo (quod vs. 10 dixit *μηδενὶ ἐνδέχεσθαι*), et de eo, quod necessario quidem non praedicatur de ullo, sed *ὑπαρχόντως* vel *ἐνδεχομένως* de nullo vel de omni vel de non omni. Eadem est ambiguitas, si verbo *ἐνδέχεσθαι* negatio adiicitur: significat enim *τὸ ἐνδέχεται μηδενί* „non potest fieri, ut de aliquo praedicetur, h. e. de nullo praedicatur et necessario quidem de nullo" aut „fieri potest, ut de nullo praedicetur" (v. 33a2): nam *τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι* aut est *μὴ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν ᾡτινιοῦν* aut *ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν μηδενί*. Priori sensu accipitur et *τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης* et *τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι*, ubi sermo est de propositionibus necessariis. Bene cavit ne quid ambigui haberet oratio 30a27.

30b33 *τούτων ὄντων*. In mente habet quae dixit vs. 7—9, quare Zell „unter den angegebenen Bedingungen". Vs. 37 sq. explicat, quid sibi velint verba *τούτων ὄντων*. Docet enim conclusionis necessitatem suspensam esse ex propositione negante: nam quum propositio de toto negat, etiam conclusio non negans esse non poterit. Quae quidem Aristotelis verba suspicionem movent, quod hoc loco necessitatem, qua conclusio colligitur ex propositionibus, non satis distinxerit a necessitate ipsius conclusionis: conclusio enim non fit necessaria, etiam si necessario colligitur. Verbis *τούτων ὄντων ἀναγκαῖον* significat id quod dicere solet *ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον* (de quo v. Biese I. p. 129 not. 4), cf. 336a15 *ἔτι δὲ ἐπεὶ ἡ κατὰ τὴν φορὰν κίνησις δέδεικται ὅτι ἀΐδιος, ἀνάγκη τούτων ὄντων καὶ γένεσιν εἶναι συνεχῶς*. — Vs. 34 *ὁμοίως* est „item ac modo habuimus in syllogismo II β'.

31a1 *ὁμοίως δ' ἕξει* . . . Ut syllogismi II α' et β' conclusionem

necessariam habebant, si propositio universalis negativa est necessaria, sic etiam II γ′ et δ′. Eius coniugationis, quae in syllogismo II γ′ minorem habet necessariam, maiorem simplicem, mentionem omnino non fecit: apparet autem ex iis quae de prima figura dixit conversa propositione maiore non fieri conclusionem necessariam.

31 a 4 Locum explicans Zell vertit „Wenn aber der bejahende Vordersatz allgemein und nothwendig ist, der verneinende aber partikulär und nicht nothwendig"; non recte. Nam Aristotelis verba etiam de ea propositionum coniunctione accipi poterunt, de qua agit vs. 15 seq., non ita quae dedit Zell.

31 a 9 Dedimus *Α τινὶ τῶν* ut in iis quae proxime sequuntur et b 1.

31 a 14 Satis habet terminis propositis comprobare, quod conclusio non fiat necessaria.

Cap. 11. *De syllogismis tertiae figurae, quorum altera propositio necessaria est, altera simplex:* 24 *de syllogismo III α′,* 34 *de syllogismo III β′.* b 12 *De particularibus syllogismis:* 16 *de syllogismis III γ′ et δ′,* 33 *de syllogismis III ε′ et ς′.*

31 b 1 τὸ δὲ *Γ* τινὶ τῶν *Β*, intell. ἐξ ἀνάγκης.

31 b 3 μὴ ἀναγκαίας οὔσης. Non ita hoc expressit 30 a 33. Sed quod dicit non de prima figura universa intelligendum est, sed non nisi de quarto eius syllogismo, de quo solo hic loquitur.

31 b 5 τὸ δ' ἐφ' ᾧ *Β* non idem est quod τὸ δὲ *Β*: hoc enim terminum significat, illud rem ad quam terminus refertur, quamquam hoc discrimen non semper observatur ab Aristotele, e. g. 215 b 23, 27, 28 sine discrimine ponuntur ἐφ' οὗ *Η*, ἐφ' οὗ τὸ *Η*, ἐφ' ᾧ τὸ *Ζ*. 854 a 26 τὸ μὲν ἕτερον ἄκρον ἐφ' ᾧ τὸ *Α*, τὸ δὲ ἕτερον τὸ *Β*, cf. 52 a 16 sq. 34 a 7 dicitur ἐφ' ᾧ τὸ *Α*, ne quid ambigui oratio habeat: nam ἔστω τὸ *Α* δυνατόν et significare potest „Ponamus rem A fieri posse" et „Ponatur terminus A = δυνατόν"; quare dicit ἔστω τὸ ἐφ' ᾧ τὸ *Α* δυνατόν „Ponamus id quod termino A notatur fieri posse".

31 b 6 ἐνδέχεται μηδενί quo sensu accipiendum sit (et hic et 32 a 3) docet vs. 8.

31 b 8 Discrimen τοῦ ἐνδεχομένου et τοῦ δυνατοῦ, quod indicavimus ad 25 a 37, Aristoteles ipse hic comprobat. Nam quum δυνατὸν dicatur, cui, quin sit, rerum natura non repugnet, ἐνδεχόμενον, cui, quin cogitari possit, rei notio non repugnet, quod

Aristoteles dicit est hoc. Bonum quominus de omni animali praedicetur neque boni neque animalis notio impedit, h. e. non contradicit notio boni notioni omnis animalis, quum autem certis terminis expositis (h. e. ex ipsa rerum natura) probandum sit conclusionem non fieri necessariam ex propositione maiore simpliciter negante et minore necessario affirmante, exemplum quod sumsimus non satis aptum est: nam rerum natura nos docet fieri non posse, quin omne animal bonum sit, quamquam cogitari certe potest. De discrimine *τοῦ ἐνδεχομένου* et *τοῦ δυνατοῦ* v. 736 b 7 *δεῖ προθυμεῖσθαι κατὰ δύναμιν λαβεῖν καὶ καθ' ὅσον ἐνδέχεται.* 915 a 34 *ἡ φύσις ἐκ τῶν ἐνδεχομένων πάντα ποιεῖ ὡς δυνατὸν ἄριστα καὶ κάλλιστα.* 1047 a 21 *ἐνδέχεται δυνατὸν μέν τι εἶναι μὴ εἶναι δέ, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι εἶναι δέ.* 1050 b 13 *τὸ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἐνδέχεται μὴ εἶναι.* 1088 b 19 *τὸ δυνατὸν ἐνδέχεται καὶ ἐνεργεῖν καὶ μή.* 1049 b 13 *τῷ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι δυνατόν ἐστι τὸ πρώτως δυνατόν*: quare 700 a 3 *τὸ γὰρ ὅλως ἀκίνητον ὑπ' οὐδενὸς ἐνδέχεται κινηθῆναι* et de coel. 274 b 13 *ἀδύνατον γὰρ γίνεσθαι ὃ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι.* Apparet ex his, quomodo fieri possit, ut quod 66 b 20 dicatur *ἐνδεχόμενον* ib. vs. 34 dici possit *ἀδύνατον* et vs. 36 *οὐκ ἐγχωρεῖ*: nam quamquam cogitari potest, ut fiat, tamen rerum natura impedit, quominus fieri possit; v. quae dicemus ad 66 b 18.

31 b 17 *τὸ δὲ Α ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν*, h. e. *τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Α ὑπάρχει μόνον διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὴν κατὰ μέρος.* — *ἀνάγκη τὸ Β*... Clarius dixisset *καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης.* Nam non est quod probet necessario fieri conclusionem, sed colligi id quod necessarium est: colligitur *τὸ ἀναγκαῖον*, non *τὸ ἀναγκαίως συμβαίνειν.*

31 b 35 De syllogismo III ϛ′ prius agit quam de III ε′. — Vs. 38 verba *καθόλου* et *τὸ στερητικὸν κατὰ μέρος* ad III ε′ spectant, verba *ἐν μέρει* ad III ϛ′.

31 b 39 *τὰ μὲν γὰρ ἄλλα* . . . Causae, ex quibus fit, ut conclusio non sit necessaria, eaedem sunt quas in reliquis figuris exposuimus. Nam de III ε′ eadem valet demonstrandi ratio quam de II δ′ habuimus 31 a 10—17, ita tamen, ut demonstratio tertiae figurae adaptanda sit: III ϛ′ autem conversa propositione minore ad I δ′ redigitur.

32 a 35 Dedimus *ζῷον μέσον*, non *μέσον ζῷον* ut Bkk., quia et Alexander et codices nostri fere omnes antiquam lectionem

fuisse probant δίκουν μέσον: hanc enim habuit *B*, habet *n*, videntur habuisse libri ex quibus *ifm* descripti sunt. Ex hac igitur lectione videtur ortum esse quod praebent *A d* δίκουν μέσον ζῷον (quamquam *d* corrigendum putavit ζῷον μέσον): probabile est enim eum, qui legeret δίπουν μέσον, perspicientem quod lateret vitium ex sua opinione in fine ζῷον adiecisse. Deinde ut scriberem ζῷον μέσον etiam hoc me movit, quod verisimile est ab iterato vocabulo ζῷον depravationis originem repetendam esse.

Cap. 12. Comparat simplices syllogismos cum necessariis.

32a6 Biese I. p. 147 „Vergleicht man diese Modalschlüsse mit den aus einfachen Urtheilen gebildeten, so sind sie darin verschieden, dafs die letzteren die positive Aussage, dafs etwas ist, nur dann im Schlufssatze enthalten, wenn beide Vordersätze bejahend sind, dagegen ..."; sic etiam Iul. Pacius τὸ ὑπάρχειν de affirmatione intellexit, quamquam meliora edoceri poterant ab Alexandro: opponitur enim in sequentibus τὸ ὑπάρχειν τῷ ἀναγκαῖον εἶναι, ut syllogismi simplicitas necessitati opposita (der assertorische Schlufs gegenüber dem apodiktischen) significetur: etenim neque reliquae locum explicandi rationes admittendae sunt quas Alexander proponit, neque huic loco convenit, ut dicatur de conclusione affirmante. Aperte igitur Aristoteles dicit non esse conclusionem simpliciter asserentem aliquid nisi ex propositionibus simplicibus. At modo ostendit simplicem conclusionem interdum etiam colligi ex altera propositione necessaria, altera simplici. Tamen recte dicit simplicem conclusionem non fieri nisi ex propositionibus simplicibus. Namque τὸ ἀναγκαῖον maiorem quasi dignitatem habet et vim quam quod simpliciter asseritur, τὸ ἐνδεχόμενον vero dignitate superatur ab eo quod asseritur simpliciter. Quare τὸ ἀναγκαῖον dici poterit ὑπάρχον et ἐνδεχόμενον, neque tamen vice versa τὸ ἐνδεχόμενον vel τὸ ὑπάρχον dici poterunt ἀναγκαῖον: nam quod necessarium est, id et fit et fieri potest, sed τὸ ὑπάρχον et τὸ ἐνδεχόμενον, ut recte dicerentur necessario fieri, ad altiorem quasi, quem per se non habent, dignitatis gradum promoveri deberent. (Comprobant nostram sententiam et quae Aristoteles dixit 29b30—32 et quae Trdlbg. disseruit de ratione quae obtineat inter δύναμιν et ἐντελέχειαν de an. lib. II init., Biese I. p. 475.) Quae quum

ita sint, quamquam conclusionem simplicem colligere licet et e binis propositionibus necessariis et ex altera necessaria, altera simplici, tamen, quia hoc per se intelligitur, conclusionem simplicem non fieri dicit, nisi utraque propositio simplex sit. Scilicet necessaria interdum exit conclusio, etiam si altera propositio inferiorem quasi gradum tenet, h. e. si simpliciter aliquid asserit, simplex vero non exit, nisi utraque propositio simpliciter saltem asserit.

32a16 et b20 *σχεδόν*, vocabulum Aristoteli hoc sensu valde familiare, quo non dubitantis est, sed modeste loquentis. Plerumque adiicitur iis verbis, quae gradum vel numerum significant: etiam aliis additum reperitur eodem sensu 677a8 *σχεδὸν γὰρ οἷς ταῦτα συμβαίνει*, h. e. *πᾶσιν οἷς τ. σ.* 652a24 *περὶ δ' ἐγκεφάλου σχεδόν ἐστιν ἐχόμενον εἰπεῖν*: in quibus *σχεδὸν* cum indicativo modo coniunctum eandem fere habet vim quam *ἂν* cum optativo. 1311a23 *καθάπερ οὖν σχεδὸν ἐλέχθη*. Quamquam igitur modestiam quandam habet, tamen ubi de rebus certis disputatur, de quibus dubitare inepti hominis esset, non sine ironia quadam usurpatur, v. 43a33, quem locum Iul. Pacius non recte ita interpretatur, ut res singulae quae sensibus subiectae sint non sensu proprio praedicari possint de aliqua re; cf. *ἴσως* vs. 22, quod Pacius modeste loquentis esse putat. Similia sunt 1282a33 *ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ' ὀρθῶς*. 1284b24 *ἴσως δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον καὶ τοῦτο φανερόν*. 1287b26 *ἄτοπον δ' ἴσως ἂν εἶναι δόξειεν*. De coel. 306a9 *δεῖ γὰρ ἴσως* (doch wohl) *τῶν μὲν αἰσθητῶν αἰσθητὰς ... εἶναι τὰς ἀρχάς*. Ne quid incerti confidentius affirmet, etiam dicit 959a30 *τάχα δὲ ἴσως*. Eandem vim habet quod saepius addit *ὡς εἰπεῖν*: 689b11 *τούτων δ' αἰτία μία τίς ἐστιν ὡς εἰπεῖν ἁπάντων*, cf. *σχεδόν* ib. vs. 3. 687b21 *ἄχρηστοι ὡς εἰπεῖν οἱ ἄλλοι ἄνευ τούτων*, cf. 1282a5, 1299a29. 568b3 *ἐν ἡμέρᾳ ὡς εἰπεῖν* (fere). 1039b7 *ἄπειρα ὡς ἔπος εἰπεῖν*. 659b2 *ὥστε δ' εἰπεῖν μυκτῆρας, εἰ μὴ διὰ τὸ ἔργον, οὐκ ἔχουσι φανερῶς διηρθρωμένους· ἀλλ' ἥ γε ὄρνις ὥστε μηθὲν ἂν εἰπεῖν ἔχειν ῥῖνας*, in quibus *ὥστε* quod praecessit orationem quamquam turbat, infinitivum *ἔχειν* excusat. Coniungit etiam *σχεδὸν* et *ὡς εἰπεῖν*: 79a20 *ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία καὶ ὀπτικὴ καὶ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ὅσαι τοῦ διότι ποιοῦνται τὴν σκέψιν*. 1310b14 *σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων γεγόνασιν ἐκ δημαγωγῶν ὡς εἰπεῖν*. 1382b28 *σχε-*

δὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν. Quod dicit 1323 a 34 ὥσπερ πάντες ἂν συγχωρήσειαν idem est quod σχεδὸν πάντες ἂν σ. Similem usum vocis πολλάκις 198 a 25 notavit Ritter (Gesch. d. Phil. III. p. 165 not.), qui (ib. p. 200) Aristotelem reprehendit, quod confidenter enuntiare saepe noluerit (cf. quae dicemus ad 49 a 5) quae ipsi minime dubia viderentur, sed certissima. Utinam caderet in nostros philosophos haec reprehensio!

Cap. 13. Definitio τοῦ ἐνδέχεσθαι proponitur et confirmatur. 29 *De conversione propositionum possibilium.* b 4 *Duo modi τοῦ ἐνδέχεσθαι,* 13 *quorum neque conversio eadem est,* 18 *neque utilitas quam habent in scientia.* 25 *Praeparat quaestionem de syllogismis possibilibus instituendam.*

32 a 17 Solet Aristoteles breviter repetitis iis quae pertractavit proponere quaestionem, de qua disputaturus est: quod quidem facit per adiectivum verbale ληπτέον, σκεπτέον al. huiusmodi vel per modum coniunctivum. Sic e. g. 1290 b 23, 1294 a 32, 1366 a 23 λέγωμεν, 1373 b 1 διέλωμεν. Tamen nostro loco indicativum λέγομεν praetulimus ut difficiliorem: neque enim desunt similia exempla apud Aristotelem, v. 1005 b 19 τίς δ' ἔστιν αὕτη μετὰ ταῦτα λέγομεν. 21 a 7 ὅπως δὲ θετέον, λέγομεν νῦν. Item servavimus λέγομεν 32 b 4: dicit enim hoc. Iam vero duos modos distinguimus, quibus dicitur τὸ ἐνδέχεσθαι, cf. 315 b 2 οὔτε γὰρ περὶ αὐξήσεως οὐδεὶς οὐδὲν διώρισεν, ὥσπερ λέγομεν, ὅ τι μὴ κἂν ὁ τυχὼν εἴπειεν. Sic etiam 32 b 24. Nunc autem quaestio de eo est, quando fiat et qualis syllogismus...

32 a 20 τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ... Nam quod necessarium est, id ambigue dicitur fieri posse: dubitari enim nequit, quin possit fieri. ὁμωνύμως intelligendum est de duplici sensu verbi ἐνδέχεσθαι: nam ὁμωνύμως magis referendum est ad ἐνδέχεσθαι quam ad ἀναγκαῖον quod praecedit: quare Zell recte locum explicans vertit „Wenn man auch von dem Nothwendigen sagt, dafs es möglich ist, so ist letzteres Wort nur homonymisch gebraucht". Quid est autem quod sibi vult particula γάρ? Dicit hoc. Vocamus ἐνδεχόμενον quod sumimus esse nobismet ipsi non contradicentes: definimus enim hoc loco non quod ambigue, sed quod proprie dicitur ἐνδεχόμενον; quare τὸ ἀναγκαῖον, quod fieri posse ambigue dicitur, definitione quam dedimus non comprehendendum est.

32 a 21 ὅτι δὲ τοῦτ' ἔστι ... Quod vero haec definitio vera est definitio eius quod proprie dicitur ἐνδεχόμενον . . .

32 a 26 οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν. Aliam harum enuntiationum consequentiam habuimus 22 a 27, ubi τὸ ἐνδεχόμενον εἶναι et τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι, τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι et τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι in eadem serie posita sunt, quippe quod alterum alterius sit consequens. Sed in sequentibus enuntiationum ordinem ita mutandum esse demonstravit, ut cum nostro loco plane conveniat; v. quae diximus ad 22 b 10.

32 a 28 Dedimus φάσις ex optimis codicibus. κατάφασις et φάσις, ubi distinguuntur ab Aristotele, ita differunt, ut illud sit enuntiatio affirmans aliquid de aliqua re (cf. 17 a 25. 72 a 13 μόριον δ' ἀντιφάσεως τὸ μὲν τὶ κατά τινος κατάφασις, τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος ἀπόφασις), φάσις vero quodcunque pronuntiatur, v. 16 b 27—30. Non observavit hoc discrimen 430 b 26 ἔστι δ' ἡ μὲν φάσις τὶ κατά τινος, ὥσπερ ἡ κατάφασις, καὶ ἀληθὴς ἢ ψευδὴς πᾶσα, quamquam paullo post 431 a 8 bene distinxit τὸ μὲν οὖν αἰσθάνεσθαι ὅμοιον τῷ φάναι μόνον καὶ νοεῖν· ὅταν δὲ ἡδὺ ἢ λυπηρὸν οἷον καταφᾶσα ἢ ἀποφᾶσα διώκει ἢ φεύγει, cf. 1051 a 24 τὸ μὲν θιγεῖν καὶ φάναι ἀληθές (οὐ γὰρ ταὐτὸ κατάφασις καὶ φάσις), τὸ δ' ἀγνοεῖν μὴ θιγγάνειν· ἀπατηθῆναι γὰρ περὶ τὸ τί ἐστιν οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. Tamen φάσις haud raro ab Aristotele ponitur pro κατάφασις: 1008 a 34 ἔτι εἰ, ὅταν ἡ φάσις ἀληθὴς ᾖ, ἡ ἀπόφασις ψευδής. 21 b 21 φάσεις καὶ ἀποφάσεις, et sic φάναι pro καταφάναι: 1012 a 4 ὅταν μὲν ὡδὶ συνθῇ φᾶσα ἢ ἀποφᾶσα, ἀληθεύει.

32 a 29 τὸ μὴ ἀναγκαῖον. Modo habuimus οὐκ ἀναγκαῖον, quod erat praedicatum orationis: nunc vero, quum subiectum sit, dixit τὸ μὴ ἀναγκαῖον, quasi adiectum sit ὄν vel aliud quid huiusmodi. — Vs. 30 dixit τὰς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις sicut supra vs. 7 αἱ προτάσεις ἐν τῷ ὑπάρχειν.

32 a 32 κατὰ τὴν ἀντίθεσιν. Substantivum ἀντίθεσις respondet verbo ἀντικεῖσθαι: dicitur enim de omnibus quattuor modis oppositionis, de quibus v. quae diximus ad 11 b 16. 113 b 15 ἐπεὶ δ' αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες. 72 a 12 ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. 163 a 16 τἀναντία κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, quod nihil aliud est quam simplex τἀναντία. 64 a 38 τῶν καταφάσεων (h. e. τῶν καταφατικῶν προσδιορισμῶν)

αἱ ἀντιθέσεις τρεῖς. Apparet ex his *τὴν ἀντίθεσιν* non minus late patere quam *τὸ ἀντικεῖσθαι.*

32a35 *τῶν ἄλλων*, quae enumeravit vs. 23—26.

32b3 *ἐλέχθη πρότερον*, v. 25b21.

32b8 *τοῦτο γὰρ* ... Eius quod fieri solet non continuo consequens est *τὸ ἀναγκαῖον*: etenim quod necessarium est, eius causae ita connexae sunt, ut aliter habere nequeant. Alia ratio est eius quod fieri solet: nam hoc non positum est in eadem causarum serie continua, ex qua nascitur illud: quare quod fieri solet aut omnino non est necessarium aut non simpliciter (*ἁπλῶς*) necessarium, sed *ἐξ ὑποθέσεως*, h. e. ut necessarium sit, alia re indiget, ex qua pendeat ipsius necessitas.

32b12 *τὸ ἀπὸ τύχης*. Non definit *τὸ ἐνδεχόμενον*, sed exemplo illustrat. Nam quum *τὸ ἐνδεχόμενον* latius pateat quam *τὸ γινόμενον*, quod apparet ex iis quae congessimus ad 31b8, etiam latius patebit quam *τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον*. Aristoteles hoc loco non satis distinxit doctrinam logicam a physica. Nam illustranti utrumque modum verbi *ἐνδέχεσθαι* exemplis e rerum natura sumtis accidit, ut *τὸ ἐνδεχόμενον* confuderit cum *τῷ δυνατῷ*.

32b13 *ἀντιστρέφει μὲν οὖν καὶ* ... Convertitur in propositionem negantem: nam quomodo convertantur propositiones affirmantes *τοῦ ἐνδέχεσθαι* in alias quae affirmationis speciem servent *κατὰ τὴν ἀντίθεσιν*, docuit 32a30 sqq. Ad haec igitur respiciens addidit *καὶ* vs. 14.

32b16 *τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν.* Difficultas hoc loco oritur ex eo, quod *τὸ πεφυκὸς εἶναι τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν* idem esse dicit, quum 25b5 (4 *ὅσα μὲν* ... 14 *ὅσα δέ*) ut plane diversum ab eo seiunxerit. Equidem non video qua ratione hoc explanari possit, nisi Aristotelem ipsum, quippe qui (25b18) totam quaestionem de *ἐνδεχομένῳ* instituendam in aliud tempus differat, rem nondum satis perspectam habuisse dixeris, quum scripserit ea quae cap. 3 leguntur: apparet enim *τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν* eodem iure dici *ἀντιστρέφον τῷ πεφυκότι εἶναι* quo dici possit *ἀντιστρέφον τῷ ἐνδεχομένῳ ἀορίστῳ*, eo solo discrimine, quod alterum (*τὸ πεφυκός*) veri similius sit eventurum quam non eventurum esse, quamquam non necessario fiat, alterum vero (*τὸ ἀόριστον*) eventurum esse neque magis neque minus probabile sit quam non eventurum esse: *τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν* autem utrique modo *τοῦ ἐνδεχομένου* commune est.

32 b 19 *ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον*, incertum, non stabile. **1065 a 25** *τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ἀόριστον (ἐστί), λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός· τοῦ τοιούτου δ' ἄτακτα καὶ ἄπειρα τὰ αἴτια*: unde clarum erit quae dicat *τεταγμένα καὶ ὡρισμένα ἔργα τῆς φύσεως* 778 b 3, cf. 1064 b 32 *πᾶν δή φαμεν εἶναι τὸ μὲν ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης (ἀνάγκης δ' οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης, ἀλλ' ᾗ χρώμεθα ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀποδείξεις), τὸ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δ' οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔτ' ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ὅπως ἔτυχεν.* 1065 a 4 *ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα τοῦ ἀεὶ ὄντος ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν οὐδετέρῳ τούτων ἐστίν.* 87 b 22 *πᾶς γὰρ συλλογισμὸς ἢ δι' ἀναγκαίων ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων.* 1040 a 1 *εἰ οὖν δόξα ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν οὔτε ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξις.* 1051 b 13 *περὶ μὲν οὖν τὰ ἐνδεχόμενα ἡ αὐτὴ γίγνεται ψευδὴς καὶ ἀληθὴς δόξα καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, καὶ ἐνδέχεται ὁτὲ μὲν ἀληθεύειν ὁτὲ δὲ ψεύδεσθαι.*

32 b 22 *οὐ μὴν* ... intell. *διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογισμὸν ἀποδεικτικόν.*

32 b 26 *διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν* ... Aut de quo praedicatur alterum, de eo potest praedicari alterum, aut de quo praedicari potest. Erit fortasse qui miretur, quod in his propositionibus Aristoteles distinxerit quod omisit in necessariis. Namque quod dicimus „A necessario praedicatur de termino B", id duplicem sensum admittit, siquidem significat aut praedicari A de quo necessario praedicetur B, aut necessario praedicari A de quo necessario praedicetur B. Causa in eo est, quod discrimen modo expositum non ad unam propositionem spectat, sed ad conclusionem, quatenus utramque propositionem, ex qua facta est, in se continet et complectitur. Apparet hoc vs. 40 *τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ*: nam verbis *καθ' οὗ τὸ Β* 33 a 3 sicut 32 b 33 et 35 significat *τὸ Γ*. Quare sententiam Aristotelis non recte interpretatus est Biese I. p. 149 „Zu bemerken ist noch die zwiefache Bedeutung des Urtheils „es ist zufällig, dafs diefs diesem zukommt", welches theils bezeichnet, dafs das Subiect, theils aber auch, dafs das Prädicat das Zufällige ist". Imo discrimen in eo positum est, ut *ἐνδεχόμενον* dicatur aut quod praedicetur aut non solum quod praedicetur, sed etiam id de quo praedicetur.

Cap. 14. Syllogismi qui fiunt e binis propositionibus possibilibus universalibus, 33a21 *ex altera universali, altera particulari.* 34 *Quae sint propositionum coniugationes inutiles.* b18 *Quae lex in his syllogismis obtineat.*

Quum propositionum possibilium fiat conversio κατὰ τὴν ἀντίθεσιν (32a32), non solum de iis propositionum coniunctionibus Aristoteles agit, ex quibus simpliciter sumtis syllogismus fieret, sed omnes sedecim coniugationes consideravit, quae e binis propositionibus fieri possunt: nam per illam conversionem his propositionibus propriam ex συζυγίᾳ non syllogistica interdum fit syllogismus.

33a3 τὸ γὰρ καθ' οὗ ... Si enim, ait, terminum A posse non praedicari dicimus de eo, de quo praedicari possit B, hoc est, si terminum A praedicari posse dicimus de nullo B eo sensu, quem modo exposuimus (32b26), idem est, ac si dicimus iis, de quibus terminus A possit non praedicari, nihil deesse eorum, quae termino B contineri possint: neque igitur deerit C, quippe quod contineri possit termino B. Quare substitui poterit terminus C in locum termini B, ut fiat conclusio A posse non praedicari de termino C. Non recte igitur Zell p. 179 not. hunc syllogismum explicat „d. i. wenn der Untersatz aus einem verneinenden zu einem bejahenden gemacht wird". Tenendum est, quod τὸ ἐνδέχεται μηδενί et hic et in sequentibus (e. g. vs. 9) ita accipiendum est, ut sit „potest fieri, ut non praedicetur de ullo", τὸ οὐδενὶ ἐνδέχεται vero b5 idem est ac ἀδύνατόν ἐστι τινὶ ὑπάρχειν. Eodem modo differunt (v. 34b28 et 36) τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης et τὸ ἐξ ἀνάγκης οὐδενί, quamquam vero non semper hoc discrimen ab Aristotele observatur, tamen singulorum semper locorum ratio satis indicabit, quem sensum ista verba habeant.

33a7 οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, quia neque ex propositionibus simplicibus fit syllogismus, si maior universe affirmat, minor universe negat.

33a9 Dedimus ὥσπερ, in quo non erit quod offendat coll. vs. 17 et iis quae diximus ad 20a4.

33a25 Restituimus ἐνδέχεσθαι παντί, quod correxit cod. *B*: meliores enim codices omnes post ἐνδέχεσθαι aliquid additum fuisse ostendunt, quamquam quod praebent αβγ non habet quo defendatur. Ante Bekkerum scribebatur παντὶ ἐνδέχεσθαι. παντὶ suspicionem movisse videtur Sylburgio, quia de

conclusione particulari agitur, non de universali. Immerito: etenim aut παντὶ una cum verbis τοῦ ἐνδέχεσθαι delendum erit aut retinendum cum illis. Nam ut 32 b 40 sic hic quoque sermo est non de definitione quam dedit 32 a 18, sed de iis quae dixit 32 b 26—30. His enim nituntur et universalis syllogismus et particularis. E definitione autem τοῦ ἐνδέχεσθαι παντί conclusio sic sequitur (cf. 33 a 4): τὸ γὰρ τὸ *A* παντὶ τῷ *B* ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἦν τὸ καθ' οὗ τὸ *B* (h. e. τινὶ τῷ *Γ*) τὸ *A* ἐνδέχεσθαι.

33 a 27 *ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή.* Sic: τὸ γὰρ *A* ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ *B* τοῦτ' ἦν τὸ καθ' οὗ ἂν τὸ *B* ἐνδέχηται κατηγορεῖσθαι (h. e. κατά τινὸς τοῦ *Γ*) κατὰ τούτου ἐνδέχεσθαι μὴ κατηγορεῖσθαι τὸ *A*.

33 a 29 et 30 Invitis codd. paene omnibus vulgarem lectionem, quam Bkk. reiecit, restituimus: nam modus indicativus ferri vix poterit, nisi pro *οἷον* scribatur *οἷον εἰ*.

33 a 34 Neglexit coniunctionem propositionis maioris universe et minoris de parte negantis, quippe cuius eadem ratio sit quam eius, de qua modo dixit.

33 a 38 *οὐδὲν γὰρ κωλύει . . .* Potest enim accidere, ut, quamvis et A et C minus late pateant quam terminus B eique subiecti sint, tamen nihil habeant inter se commune. Nam praedicari quidem poterit A de aliqua parte termini B et B de omni C, neque tamen inde colligere licebit terminos A et C ita posse habere, ut aliquid sit in quo conveniant, siquidem B de pluribus praedicari potest quam A. Ex his igitur, de quibus pluribus praedicatur B quam A (ᾧ ὑπερτείνει τὸ *B* τοῦ *A*), si sumitur C, non fit syllogismus. — Quod iam de una propositionum coniunctione demonstravimus facile erit transferre ad reliquas.

33 b 11 *ὁ μὲν γὰρ . . .* Nam contraria concludi possunt, quorum altero posito tollitur alterum.

33 b 17 *οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.* Quod necessarium est, id non eo sensu dicitur *ἐνδεχόμενον*, quo in his syllogismis accipiendum est *τὸ ἐνδέχεσθαι*, v. vs. 22.

Cap. 15. De syllogismis primae figurae, qui fiunt ex altera propositione simplici, altera possibili. 33 *De uno syllogismo perfecto,* 34 a 2 *de imperfectis:* 5 *Si B est consequens τοῦ A, et si A fieri potest, etiam B fieri potest.* 13 *De qui-*

bus et quomodo hoc accipiendum sit. 25 *E falsa hypothesi eaque non impossibili nihil colligitur impossibile.* 34 *De syllogismo qui minorem habet possibilem affirmantem, maiorem affirmantem simplicem.* b 7 *Quod universe enuntiatur, id temporis ratione non habita profertur.* 19 *De syllogismo qui habet maiorem simplicem negantem, minorem possibilem affirmantem,* 35 a 3 *de iis qui minorem habent possibilem negantem, maiorem simpliciter affirmantem* 11 *vel negantem,* 20 *de iis qui habent minorem simpliciter negantem, maiorem possibilem.* 25 *Lex quam sequuntur syllogismi universales.* 30 *De particularibus qui fiunt, si propositio maior universalis est.* b 11 *Si maior est particularis, non fit syllogismus,* 15 *neque ex utraque particulari fit syllogismus.*

33 b 30 Id ex cuius positione nihil fluit quod esse nequeat (*τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον*) ab eo quod non necessarium est ita differt, ut quod non necessarium sit tamen ita comparatum esse possit, ut fieri nequeat. Cur autem conclusio non fiat *τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου*, sed eius quod non necessarium sit, ex his patebit. Quum fiunt syllogismi negativi per deductionem ad absurdum, per deductionem ipsam, si rem ad vivum resecas, non id ipsum probatur quod vult conclusio, sed contrarium eius quod sumtum est ut contrarium conclusioni (premit hoc 34 b 28 *αὕτη γάρ ἐστιν . . .*). Erit fortasse qui nimis argute hoc dictum putet: namque si conclusionem, quae per deductionem ad absurdum probanda est, vocamus A, sumit deductio esse non A, ex quo alia propositione adiecta, quae iam concessa est, concludit aliquid quod adversarius ipse verum esse negat: unde consequitur falsum esse quod sumsimus, contrarium igitur verum. Contrarium autem erat ipsa conclusio A. Sic se habet deductio. Omnis igitur demonstrandi vis in eo posita est, ut quod sumatur ut repugnans conclusioni, id revera cum ea pugnet: quare demonstravimus conclusionem A veram esse, si recte sumsimus quod conclusioni contrarium est (A — Non-A). Patebit autem non factum esse nimis argute quod distinximus ab ipsa conclusione id quod repugnet ei quod cum conclusione pugnet: namque si deductione facta ad absurdum alius exit sensus conclusionis, hoc indicat, id quod ei contrarium erat non eodem sensu acceptum esse, quo conclusionem intelleximus. Si igitur non fit syllogismus *τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου*,

patet propositioni τὸ *A* ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ *Γ*, si ἐνδέχεται sensu proprio accipiatur, non recte opponi propositionem τὸ *A* ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τινὶ τῷ *Γ*, neque propositioni τὸ *A* ἐνδέχεται παντὶ τῷ *Γ* revera repugnare propositionem τὸ *A* τινὶ τῷ *Γ* ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει. Causa in eo est, quod propositiones τὸ *A* ἐνδέχεται παντὶ τῷ *Γ* et τὸ *A* ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ *Γ* inter se convertuntur (32 a 30) et simul verae sunt: quare propositio quae cum altera pugnaret, etiam cum altera pugnare deberet, quod fieri nequit. Apparet inde τῷ ἐνδέχεσθαι quidem recte opponi τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, neque tamen propter conversionem quam diximus inveniri posse propositionem quae pugnet ὡρισμένως cum iis quae significent τὸ ἐνδέχεσθαι ἢ παντὶ ἢ μηδενὶ ἢ τινὶ ἢ τινὶ μή. Consequitur, ubicunque fiat demonstratio propositionis possibilis per deductionem ad absurdum, non eo sensu accipiendum esse τὸ ἐνδέχεσθαι quo convertantur τὸ παντὶ et μηδενί, sed ita, ut non alia eius vis sit quam ut neget necessitatem — bene hoc expressit Biese I. p. 150 „denn der apagogische Beweis erfordert das Gegentheil, welches zu dem zufälligen in der eigentlichen Bedeutung nicht vorhanden ist, sondern nur, wenn es das Nichtnothwendige bezeichnet". Quod cur Aristoteles non nisi in syllogismis negativis locum habere dicat, non video, quia non in ipsa negatione conclusionis res posita est, sed in eo quod deductio ad absurdum fieri nequit, si quod conclusioni contrarium esse sumitur, non solum conclusioni, sed etiam alii propositioni cuicunque contrarium est. Tenendum est numerum coniunctionum, quae fieri possunt e binis propositionibus, quarum altera simplex est, altera possibilis, non esse sedecim ut in iis syllogismis, quorum propositiones similes sunt, sed triginta duo: quas quidem omnes Aristoteles in sequentibus pertractat, et de iis quidem ex quibus nihil colligeretur, si propositiones simplices essent, agit 35 a 3 — 24.

34 a 5 Quaedam interponit, quibus indiget ad probanda ea quae sequuntur. Quod hic tradit, id etiam habemus in met. 1047 b 15 — 26, ubi 20 ἔστω . . . 22 *B* ἄρα cum cod. A^b omittenda esse puto, quia non video quem sensum habere possint. Demonstrandi ratio qua nostro loco utitur clarior est et planior. Altera enim, ut decet doctrinam metaphysicam, argumenta petit ex ipsa notione τοῦ δυνατοῦ (hanc enim a 24 traditam premit verbis 18 οὐκοῦν . . . 19 συνέβαινεν), haec colligit, quod vult, ex iis

quae consequantur, si revera fieri ponamus quod fieri posse sumserimus.

34 a 13 τὸ δυνατὸν locum habet non solum in iis quae generantur, sed etiam in iis quae subsistunt et quae, ut oratio vera vel falsa sit, efficiunt, h. e. in quibus aliquid de aliqua re vel recte vel falso praedicatur.

34 a 14 καὶ ὁσαχῶς ἄλλως . . . Nihil enim attinet quo sensu accipiatur τὸ δυνατόν. Eadem igitur argumenta valebunt in omnibus.

34 a 17 οὐ γάρ ἐστιν . . . Respicit ad h. l. 40 b 35, 73 a 8 ἑνὸς μὲν οὖν κειμένου δέδεικται ὅτι οὐδέποτ' ἀνάγκη τι εἶναι ἕτερον (λέγω δ' ἑνός, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς οὔτε θέσεως μιᾶς τεθείσης) ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. 94 a 24 τό τε γὰρ οὗ ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον. Cf. Herbart Allg. Metaphys. §. 178.

34 a 22 ὥσπερ οὖν εἰ explicandum videtur per ellipsin, οὕτως οὖν ἔχει ὥσπερ εἴ τις θείη . . . Nam ὥσπερ in his non tam comparationem indicat quam exemplum afferri significat, ut vertendum sit „exempli gratia". Alia ratio est verborum ὥσπερ οὖν εἰ 1290 b 25: sequitur enim vs. 37 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, quod respondet praecedenti ὥσπερ. Uno tenore scribenda videntur ὡσπερανεί, καθαπερανεί et quae his similia sunt, si dissimilia conferuntur, quae inter se non congruunt nisi in una re cuius fit comparatio. Vertere solemus „quodammodo, quasi". Sic 682 a 11 τὸ καλούμενον κέντρον ὡσπερανεὶ σύνθετον καὶ ἔχον γλώττης καὶ χειλῶν ἅμα δύναμιν. Ib. vs. 20 δι' οὗ καθαπερεὶ διὰ ῥίζης δέχεται τὴν τροφήν. 687 a 20 ἔστι γὰρ ὡσπερεὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων. 430 b 13 οἱονεὶ μήκη, sed recte 1334 a 30 οἷον εἴ τινες . . . Quare scribendum arbitror 666 a 21 ἐν γὰρ τοῖς ἐμβρύοις εὐθέως ἡ καρδία φαίνεται κινουμένη τῶν μορίων καθαπερεὶ ζῷον. 659 a 2 χρῆται (τῷ μυκτῆρι) καθαπερανεὶ χειρί. 409 b 27 τίθενται γὰρ γνωρίζειν τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὡσπερανεὶ τὴν ψυχὴν τὰ πράγματα τιθέντες. 1074 b 18 ἔχει ὡσπερανεὶ ὁ καθεύδων. 463 b 16 ὅσων ὡσπερανεὶ λάλος ἡ φύσις ἐστὶ καὶ μελαγχολική. 710 a 31 καθαπερανεὶ πλοίου πρῶρα λεμβώδους. 192 a 22 τοῦτ' ἔστιν ἡ ὕλη ὡσπερανεὶ θῆλυ ἄῤῥενος καὶ αἰσχρὸν καλοῦ. De coel. 291 a 13 ὡσπερανεὶ γιγνομένης. Quamquam 723 b 31 (cf. 20 a 4) retinendum putaverim ὥσπερ κἂν εἰ ἀπὸ τῶν ὑποδημάτων:

nam Aristoteles videtur scribere voluisse *νῦν δ' ὅμοιον λέγουσιν, ὡσπερανεὶ καὶ ἀπὸ τῶν ὑποδημάτων ἀπιόντος*: etenim *καί*, quod latet in particula *κἄν*, cum sequentibus coniungendum est.

34 a 40 *διὰ τοῦ τρίτου σχ.*, h. e. per syllogismum III ε': nam propositio maior quam habuimus vs. 38 *τὸ μὲν . . . Γ* de parte negat: quare cod. *n παντὶ* addidit ante *τῷ*. — Vs. 41 *παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν*: nam *τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν* consequens est *τοῦ ὑπάρχειν*, quod sumsimus vs. 34.

34 b 3 *ποιῆσαι τὸ ἀδύνατον*. Non facit deductionem ad absurdum qualis fieri solet posito eo, quod conclusioni repugnat, h. e. posita propositione *τὸ Α μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ*, sed ex iis ipsis propositionibus quas initio habuimus, ita tamen sumtis, ut falsum sit quod edicant neque tamen fieri nequeat, concludit. Ex his igitur colligitur *τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι*, quod quamquam falsum esse potest, *ἀδύνατον* esse non potest. Iam ut fieret deductio, sumendum erat *τὸ Α μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ*, quod *ἀδύνατον* esse patet, quia *τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι* non *ἀδύνατον* esse intelleximus: sin autem illud *ἀδύνατον*, apparet conclusionem esse debere *τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι*. — Sic excusanda certe videtur demonstratio, qua in his usus est: in errorem induxit Aristotelem duplex oppositio *τοῦ ἀδυνάτου*, cui opponitur et *τὸ δυνατὸν* et *τὸ ἀναγκαῖον*. Namque si A est *ἀδύνατον*, non sequitur Non-A esse *ἀναγκαῖον*, sed nihil sequitur nisi Non-A esse *οὐκ ἀδύνατον* s. *δυνατόν*.

34 b 7 Quum Aristoteles hic doceat omni tempore easdem esse debere propositiones, ex quibus fiat syllogismus, ut quod edicant non suspensum sit ex causis externis, mirum est, quod non intellexit quam dubia et incerta sit ea demonstrandi ratio, qua magis exponit quam colligit, quod vult, terminis allatis, qui eam inter se rationem habeant quam res postulet.

34 b 10 *οὐκ ἔσται συλλογισμός*, quamquam ex propositionibus quae non nisi de praesenti tempore intelligantur, conclusionem fieri de tempore praesenti nemo erit qui neget. Quum autem *τὸ ἐνδέχεσθαι, τὸ παντὶ ὑπάρχειν* et quae his similia sunt temporis rationem non admittant, sed in cogitatione sola posita sint (sie sind etwas rein Logisches), apparet etiam conclusionem quae inde fiat temporis rationem excludere.

34 b 24 *τῷ Β ὑπάρχειν*, intell. *ἐξ ἀνάγκης*, quod non addidit,

quia, etiam si non necessarium sit quod concludatur, tamen repugnet propositioni maiori. — διὰ τοῦ τρ. σχ., h. e. per syllogismum III γ'.

34 b 29 ὑπόθεσιν appellat quod sumsit vs. 22., ut deduceret ad absurdum.

35 a 2 ληπτέον δὲ . . . Cur non sumsit igitur meliores terminos? Satis levi brachio hi libri videntur conscripti esse.

35 a 16 Recepimus ὑπάρχον ex optimis codd. Nam quum Bekkerus dederit 57 b 26 δεῖξαι ὑπάρχον, cf. 45 b 3, 39, 58 b 20 ἐὰν οὖν ληφθῇ ... ὑπάρχον, 80 a 35 ἂν γὰρ τῷ μὲν Α παντὶ ληφθῇ ὑπάρχον, 120 a 1 εἰ δέ τινι μὴ ὑπάρχον κεῖται, non video, cur et nostro loco et 57 b 25, 59 b 21, 68 b 18 meliorum codd. auctoritatem neglexerit.

35 a 21 καὶ μὴ (intell. ληφθῇ) ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. Dicit hoc. Si τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ Β παντὶ τῷ Γ sumitur ita, ut non id significet quod possit tantum negari, sed quod re vera et simpliciter negetur . . . quod in exemplis quae sequuntur fieri videmus. Apparet inde non probandam esse lectionem codicis *C*: nata est enim ex eo, quod priori μὴ male intellecto et coniuncto cum verbo ἐνδέχεσθαι alterum ferri non posse videbatur. Praeterea nostram explicationem veram esse etiam inde elucet, quod, quum dixerit de sex coniugationibus, quae e binis propositionibus universalibus fieri possint, duae restant, quae quales esse debeant facile intelligetur ex iis quas iam consideravit.

35 a 30 Brevius agit de viginti quattuor coniugationibus quae reliquae sunt, quarum sedecim sunt ex altera universali, altera particulari, octo ex utraque particulari.

35 a 31 ὅταν μὲν τὸ . . . Demonstratio syllogismorum VII et VIII tabulae sequentis in eo posita est, quod ea pars termini C, de qua in conclusione praedicatur A, inest in termino B, de quo A praedicatur in propositione maiore.

35 a 40 πλὴν οἱ μὲν . . . Hoc solo, ait, discrimine, ut syllogismi IX et X probentur deductione facta ad absurdum — et IX quidem sic. Ponamus A non posse praedicari de ullo C: quum autem A de omni B praedicari concessum sit, sequitur (II β') B non posse praedicari de ullo C, quod pugnat cum propositione minore; X autem hoc modo. Ponamus A necessario praedicari de omni C, iam quum propositio maior A de nullo B praedicari concessa sit, sequitur (II α') B non posse prae-

dicari de ullo C, quod pugnat cum propositione minore — XI vero et XII per syllogismos IX et X conversa propositione minore: unde patet non opus esse particula *καὶ* quam Philoponus (schol. 165 a 24) adiici vult.

35 b 2 Ex iis quae sequuntur apparet sermonem esse de syllogismis XI et XII, de quibus verba *οἱ δὲ . . . ἐνδέχεσθαι* vs. 1 intelligenda erant: quare non probandum est quod Zell vertit „auch dann wird ein Schlufs", quum dicendum sit „es wird nämlich ein Schlufs". Difficultatem habet *καὶ* extr. vs. 2 positum, quod Iul. Pacius, quamquam in contextu habet, in versione praetermisit. Mihi quidem difficultas ita tollenda videtur, ut Aristoteles scripserit *καί*, quia duo syllogismos in mente habebat (XI dico et XII), de quibus seorsum acturus erat: namque sententia quam exprimere voluit, haec est: *καὶ ὅταν ἡ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τεθεῖσα σημαίνῃ τὸ ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐν μέρει στερητικὴ οὖσα τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ, καὶ ὅταν ἡ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐν μέρει ἡ αὐτή*: sed oblitus particulae *καὶ* quae praecessit vs. 4 adiecit *ἢ μὴ ὑπάρχειν*, quum scribere deberet *καὶ ὅταν τὸ μὴ ὑπάρχειν*. Quae quidem explicandi ratio si vera est, non poterimus non retinere lectionem vulgarem vs. 4, quamquam, si legimus *ὑπάρχον* omissis verbis *ἢ μὴ ὑπάρχειν*, hoc et de affirmatione et de negatione accipi posset, quia verbo *ὑπάρχειν* hoc loco non affirmatio, sed simplex propositio significatur. Locus ipse autem ostendit, quam facile accidere potuerit, ut verba *ἢ μὴ ὑπάρχειν* omitterentur.

35 b 8 *ὅταν δὲ τὸ . . .* Quae huic hypothesi respondent coniugationes quattuor sunt:

α'. το Α οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Β, *τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.*	*β'. τὸ Α οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Β,* *τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.*
γ'. τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, *τὸ Β οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.*	*δ'. τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β,* *τὸ Β οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.*

Termini quos dedit vs. 10 ostendunt Aristotelem non cogitavisse de coniugationibus *α'* et *β'*, sed de *γ'* solum et *δ'*. Comprobant hoc etiam quae sequuntur *ἐὰν δὲ τὸ καθόλου* ... quibus verbis edocemur Aristotelem adhuc non nisi de iis coniugationibus locutum esse, quae maiorem propositionem habeant universalem. Ne igitur Aristoteles bis idem dixisse videatur, ad verba *ὅταν δὲ . . . τεθεῖσα* vs. 8 mente repetendum erit e vs. 3 *καὶ ὅταν ἡ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τεθῇ*; haec

enim Aristoteles vs. 8 adhuc videtur in animo habuisse. Praeterea de coniugationibus α′ et β′ eum non cogitavisse etiam probant quae dicit vs. 11 *διὰ γὰρ τοῦ ἀδιορίστου* . . . quae quidem demonstrandi ratio (v. 27 b 20) non locum habet nisi in coniunctionibus γ′ et δ′ hoc modo. Quum verum sit B de aliquo C non praedicari, etiam si de omni non praedicetur, neque tamen, si hoc poneremus, fieret syllogismus, clarum est neque fieri syllogismum, si B de aliquo C non praedicetur. Coniunctiones α′ et β′ autem hoc modo demonstrari non possunt, quia, si de omni praedicatur quod propositio maior de parte tantum edicit, fient syllogismi IV et VI. — Verbis *ἐὰν δὲ τὸ καθόλου* . . . vs. 11 complectitur reliquas octo coniugationes alterius propositionis universalis cum altera prrticulari, quae syllogismum non faciunt.

35 b 21 *ἀεὶ γίνεται συλλογισμός*. Praetermisit exceptionem. Nam vidimus non fieri syllogismum ex propositione maiore universali, quae incerte sive neget sive affirmet, et propositione minore particulari, quae simpliciter neget, v. supra sub γ′ et δ′. Adiicimus conspectum syllogismorum, qui hoc capite expositi sunt.

I. τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, τὸ Β ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	II. τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.
III. τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	IV. τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.
V. τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	VI. τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.
VII. τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, τὸ Β ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	VIII. τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.
IX. τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	X. τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ, τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.
XI. τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή, τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	XII. τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή, τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.

Tenendum est *τὸ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν* et *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν* in his ita accipienda esse, ut significent

„fieri posse, ut alterum de altero non omni praedicetur" vel „ut de omni non praedicetur". Eundem sensum servavimus etiam in sequenti tabula, in qua, ut ambiguitatem evitaremus, quam habet τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι (v. ad 33 a 3), τὸ ἀνάγκη μηδενὶ (h. e. praedicatur de nullo idque necessario) in eius locum substituimus, quod Aristotelem ipsum non fecisse miror.

Cap. **16.** *De lege, qua teneantur syllogismi primae figurae, qui fiant ex altera propositione necessaria, altera possibili.* **37** *De syllogismis universalibus, qui utramque propositionem habeant affirmantem,* **36 a 7** *de iis qui habeant alteram affirmantem, alteram negantem,* **28** *de coniunctione propositionis negantis cum negante.* **32** *De particularibus syllogismis.* **b 19** *Conferuntur syllogismi cap.* **16.** *cum syllogismis cap.* **15.**

I. τὸ Α ἀνάγκη παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	II. τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἀνάγκη παντὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.
III. τὸ Α ἀνάγκη μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Γ.	IV. τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἀνάγκη παντὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.
V. τὸ Α ἀνάγκη παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	VI. τὸ Α ἀνάγκη μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Γ.
VII. τὸ Α ἀνάγκη παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	VIII. τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.
IX. τὸ Α ἀνάγκη μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.	X. τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ, ——— τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.
XI. τὸ Α ἀνάγκη παντὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή, ——— τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	XII. τὸ Α ἀνάγκη μηδενὶ τῷ Β, τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή, ——— τὸ Α οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.

35 b 24 τὸν αὐτὸν τρόπον. Qua in re differant indicat **36 b 21.**

35 b 4 δή, quod non habent *AC*, vix poterit omitti: solet enim Aristoteles, quum praecessit imperativus vel coniunctivus, quibus indicatur, de qua re agendum vel ex qua concludendum sit, uti particula quae significet, qua ratione coniungenda sint quae praecesserint cum iis quae sequantur.

36 a 1 τὸν αὐτὸν τρόπον, eundem quem habuimus **34 a 34.**

36 a 7 μὴ ὁμοιοσχήμονες. Biese I. p. 149 not. 5 „diefs Wort wird

auch gebraucht in Bezug auf Bejahung und Verneinung beider Vordersätze". Imo, ni fallor, semper hanc vim habet, ut utramque propositionem negantem esse vel utramque affirmantem significet: circumscripsit igitur 29 a 20 quod uno verbo exprimere licebat κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων ὄντων τῶν ὅρων. Sic ab interpretibus propositio dicitur ἀνομοιοσχήμων (e. g. schol. 187 a 20) affirmationis et negationis respectu habito.

36 a 9 Verba ἐξ ἀνάγκης, si deessent, nemo esset qui requireret, quia propositionem maiorem necessario negantem esse verbis μηδενὶ ἐνδεχέσθω iam indicavit. Pleonasmus similis est ei quem habemus 337 b 13 οὐχ οἷόν τε μὴ ἐνδέχεσθαι. Alia eiusdem generis collegimus ad 61 b 7. Adiecta videntur verba ἐξ ἀνάγκης, ne quis τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι eo sensu dictum putet quo significat „posse aliquid praedicari de nullo", quamquam ne hoc fieret iam satis cautum est iis quae praecesserunt ἔστω πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία. — Praeterea in sequentibus bene attendendum est, quo sensu ponatur τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί vel οὐ παντί vel μὴ τινί, quippe quae et necessariam (v. 14) et possibilem propositionem significent (vs. 18): nam altero sensu convertuntur τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ et τὸ ἐνδέχεσθαι παντί, altero inter se pugnant.

36 a 18 Cur Bkk. non scripserit τῶν, quod vs. 34—38 codicum auctoritate motus praetulit, non video.

36 a 21 ἥ τε γὰρ πρότασις ... Pendet enim conclusio ex propositione maiore, si in minore B de omni C affirmatur: nam C inest in termino B ut pars in toto. Qua ratione igitur A praedicatur de termino B, eadem etiam de C.

36 a 23 Lectio μηδενὶ et Alexandri et codicum auctoritate commendatur, ut recipienda sit, si habeat quo explicetur. Alexander locum ita interpretatur, ut verba εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀγαγεῖν accipienda sint de propositione τὸ A ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Γ, quae deductione facta ad absurdum demonstrari non possit. Mihi quidem haec explicatio videtur stare non posse: nam ferri non posset Aristotelis negligentia, si syllogismi (v. 23), ex quo absurdum colligeretur, quod efficere vellet, propositionem maiorem omisisset (τὸ A τῷ Γ τινὶ ὑπάρχει); nam oratio hac loquendi ratione tam obscura esset, ut sententia divinanda esset, non intelligenda. Deinde ad absurdum duci ab Aristotele dicitur id, cuius veritas probatur posito eo quod contrarium est.

Sin autem lectionem μηδενὶ cum Alexandri explicatione admittimus, sumit Aristoteles falsam conclusionem (τὸ *A* τῷ *Γ* μηδενὶ ὑπάρχειν), omittit quod sumi debebat eius contrarium, adiicit propositionem minorem quae iam concessa est. Quid mirum igitur, si nihil absurdi exit, quum sumatur quod falsae conclusioni contrarium est? Nonne hoc indignum Aristotelis acumine? At fortasse falsa est explicatio quam Alexander proposuit et vera mens Aristotelis haec est, ut dicat „deductio ad absurdum in hoc syllogismo locum non habet: nam si quis dicat veram conclusionem non esse τὸ *A* τῷ *Γ* ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, sed τὸ *A* τῷ *Γ* μηδενὶ ὑπάρχειν, nihil absurdi colligi poterit ex hac conclusione". Sed ne haec quidem interpretatio admitti potest: aperte enim falsum esset quod Aristoteles diceret. Nam ex propositionibus τὸ *A* μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ *Γ* et τὸ *A* τῷ *B* ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν colligitur (v. cap. 15. syll. VI), conversa propositione *AΓ*, τὸ *Γ* ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, quod repugnat propositioni minori (vs. 19) quam concessimus. His expositis iam clarum est, quo iure servaverimus lectionem quam Bkk. dedit vet. interpretis lat. et Boethii auctoritatem secuti, qua lectio τινὶ pro μηδενὶ commendatur (v. Buhle animadvv. critt.). Sententia autem haec est vs. 20—24: „Conclusio erit τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, non τοῦ μὴ ὑπάρχειν: nam in propositione maiore sumsimus τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, et deductione quidem ad absurdum haec conclusio (τοῦ ἐνδέχεσθαι μηδενί) probari nequit. Etenim si quis poneret quod conclusioni contrarium est τὸ *A* τῷ *Γ* τινὶ ὑπάρχειν intell. ἐξ ἀνάγκης (quod intelligendum esse aperte docent quae praecesserunt), quum concessum sit τὸ *A* τῷ *B* ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, nihil inde colligeretur quod absurdum esset."

36 a 26 ὅταν μὲν . . . Significat syllogismum V. — Vs. 27 ὅταν δὲ . . . Sin autem B necessario praedicatur de nullo C, A vero potest praedicari de omni B.

36 a 28 οὐδ' ὅταν . . . Tangit syllogismum VI, quamquam non exponit: sin autem propositiones huius syllogismi transponantur, ut altera alterius locum occupet, non fieri syllogismum terminis expositis demonstrat.

36 a 32 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Eodem modo res se habet in syllogismis particularibus, quia in prima et secunda figura syl-

logismi particulares ex universalibus fiunt, si in his propositio minor pro universali sumitur particularis, ut in particularibus de parte concludatur quod in universalibus de toto. Quare tabulas syllogismorum capp. 15 et 16 ita disposuimus, ut ex ordine universalis syllogismus particulari respondeat, primus septimo, octavo secundus et sic porro.

36a33 *καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται*, intell. dummodo fiat syllogismus: namque non semper fit, si propositio negans est necessaria. Loquitur autem de syllogismis IX et XII.

36a39 *ὅταν δὲ* . . . Haec dicta sunt de syllogismo X, vs. 40 *ἢ τὸ καθόλου* . . . de syllogismis VII et XI. Non commemoravit modum VIII, quem ut complecteretur, vs. 40 post *ἢ* adiicere poterat *τὸ ἐν τῷ κατηγορικῷ ἢ τὸ ἐν* et quae seq.

36b3 Reliquum est, ut demonstret non fieri syllogismum, si propositio minor sit universalis, maior particularis, vel utraque particularis. Praeterea monendum est duas coniugationes ex quibus non fit syllogismus ab Aristotele praetermissas esse, quae minorem habent necessario negantem de parte, maiorem incerte vel affirmantem vel negantem de toto.

36b5 Delenda putavimus verba *πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ* cum Boethio: nam quamquam *πρὸς* cum casu dativo hoc sensu coniungitur, v. 39a35 et 61b16, cf. 37b29, 38a26, ubi Bkk. hoc non ferendum putavit (quamquam idem tulit 61b23 et 26, 49a37, 36a25, b3 et 5), tamen, si ista verba servantur, et constructio offendit, quia praecessit *πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον*, quod ex optimis libris restituimus vs. 3, et verba ipsa supervacanea sunt; facile enim, si omissa sunt, intelliguntur, ut aliena manu explicationis gratia addita esse videantur.

36b7 *ὅταν δ' ἀναγκαῖον* . . . Observata eadem conditione, ut propositio minor sit universalis.

36b19 Propositiones coniugationum, quas consideravimus cap. 15 et 16, similiter se habere debent, ut fiat syllogismus. Similitudo autem in eo est, quod ex syllogismis, de quibus cap. 15 dictum est, fiunt syllogismi capitis 16, si *ὑπάρχειν* mutatur in *ἀναγκαῖον εἶναι*, hoc solo, ait, discrimine, ut in illis (v. IV, VI, X et XII cap. 15) conclusio fiat possibilis, si propositio maior simpliciter neget, in his vero (v. III, VI, IX et XII cap. 16) conclusio non incerte, sed simpliciter neget, si maior necessario neget.

Cap. 17. Indicat quae tribus capp. sequentibus expositurus est. 35 Termini propositionis possibilis negativae non convertuntur; 37 a 9 namque eos converti ne deductione quidem facta ad absurdum demonstrari potest. 32 E binis propositionibus possibilibus in secunda figura non fit syllogismus, sive universales sunt, b 13 *sive particulares.*

36 b 30 Non adiecit *τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι*, sicut 37 b 20, quia in secunda figura alteram propositionem negantem esse per se intelligitur.

36 b 31 *τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον.* Nam quem locum in illis tenet *τὸ ὑπάρχον*, ut diximus, eum in his *τὸ ἀναγκαῖον.*

37 a 4 Postquam deductione facta ad absurdum probavit non converti terminos propositionis *τὸ A ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ B*, idem etiam alia ratione demonstrat. Etenim si quando fit, ut B necessario negetur de aliquo A, non recte dicitur, si *τὸ ἐνδέχεσθαι* sensu proprio accipiatur, B posse praedicari de nullo A (hoc est enim quod dicit vs. 8 *τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον*), quia quod de nullo, id etiam de omni praedicari potest.

37 a 9 *ἀλλὰ μὴν* . . . Namque sunt fortasse qui deductione facta ad absurdum conversionem demonstrari posse putent.

37 a 15 *οὐ γὰρ εἰ μὴ* . . . Demonstrationem modo propositam vs. 10—14 refutat, sed causam, cur non admittenda sit, non satis videtur perspexisse: unde factum est, ut obscurius de ea disputaverit. Diximus supra omnem vim deductionis in eo positam esse, ut quod sumatur re vera repugnet ei propositioni quae probanda sit: quare, si quid ambigui inest in ipsa propositione vel in eo quod propositioni repugnet, deductio fieri non poterit (v. quae diximus ad 33 b 30). Apparet autem vs. 11 *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* sensu proprio poni, ut sit „posse praedicari de nullo": convertuntur igitur *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* et *τὸ ἐνδέχεσθαι παντί*, ut quod alteri repugnet etiam alteri repugnare debeat. Iam *τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί* opponitur *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν*, *τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ* vero opponitur *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν*: quare si *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* demonstrari potest per deductionem, absurdi aliquid provenire debebit, et si sumimus *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν* et si sumimus *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν*. Si illud sumimus, fit deductio quam habemus vs. 10—14; si hoc, nihil absurdi consequitur (vs. 29 *τούτου*, h. e. *τοῦ ἐξ*

ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν): quare deductio in his locum habere nequit. His expositis clarum erit, quomodo res ipsa se habeat: restat, ut Aristotelis verba exponamus. Duplex, inquit, sensus est τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί (imo, triplex: nam etiam de eo quod ἐνδέχεται τινὶ vel οὐ παντὶ enuntiare licebit τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί): dicitur enim et de eo quod necessario praedicatur de aliquo et de eo quod necessario de aliquo non praedicatur. Ac illud quidem clarum est, hoc vero (quod dicatur de eo quod necessario negetur de aliquo) inde apparet, quod non proprie dicitur „praedicari posse" id quod praedicari debet: quare, si quid de aliquo debet non praedicari (h. e. si necessario non praedicatur), de eo non licebit dicere ἐνδέχεσθαι μηδενί (posse tantum fieri, ut praedicetur de nullo), sed dicendum erit μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί, sicut etiam in iis quae affirmantur „posse de omni praedicari" non dicitur id quod necessario praedicatur de aliquo. Argutius hoc Aristoteles quam verius. Non nego quidem inesse in illis verbis ambiguitatem quam Aristoteles dicit, quis autem, quaeso, erit qui altero sensu accipiat? Quis erit qui τὸ *A* μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ *B* dictum putet pro τὸ *A* ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν τινὶ τῷ *B*? Idem esset enim, si quis τὸ *A* μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ *B* ita accipere velit, ut A de omni quidem B praedicari nequeat, sed de aliquo B necessario praedicetur.

37 a 26 δῆλον οὖν . . . Haec verba sensu omnino destituta sunt, nisi vs. 28 lectionem codicis *B* cum Boethio recipias. Namque si servas lectionem Bekkeri, non video quid sit, unde appareat non nisi alterum sensum τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι admitti posse: quid est enim, quod, si sensus duplex est, alter alteri praeferendus sit? Si quid ambiguum est in deductione, cur non liceat definita ambiguitate duplicem facere deductionem? Hoc certe faciendum erat Aristoteli, ut deductionem ad absurdum fieri non posse demonstraret, et hoc est quod fecit. Argumentatur enim hoc modo. Duplicem sensum habet τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί, quod si altero sensu accipitur, fit deductio, sin autem altero, non fit: quare, quum et fiat deductio et non fiat, hanc demonstrandi rationem hoc loco admitti non posse intelligitur.

37 a 35 τεθέντος γὰρ . . . Explicabimus hoc, ne quis per intpp. in errorem inducatur. Quia conclusio fieri utique deberet τοῦ ἐνδέχεσθαι (ut docet vs. 38), si quid colligitur, aut colligitur

τὸ *B* παντὶ τῷ *Γ* ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν aut τὸ *B* ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν. Iam si re vera colligeretur τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, absurdi aliquid consequi deberet, si quis poneret τὸ ἐνδέχεσθαι παντὶ veram esse conclusionem: unde quum nihil absurdi exeat, aut utrumque colligitur aut neutrum: nihil igitur omnino colligitur.

37a36 ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν . . . Hoc esset enim quod colligeretur ex propositionibus *AB* et *BΓ*.

37b13 Particularem syllogismum non fieri inde patet, quod non fit universalis: v. quae diximus ad 36a32. Ex eodem fonte fluit demonstratio quam habuimus 26b14, 27b20 al. ἐκ τοῦ ἀδιορίστου.

Cap. 18. *De syllogismis secundae figurae universalibus, qui alteram propositionem habent simplicem, alteram possibilem*, 39 *de particularibus syllogismis.*

Ex octo coniugationibus propositionum universalium sunt quattuor quae syllogismum faciunt. Duas commemorat vs. 25 et 29, reliquas vs. 30: unde qui fiant particulares syllogismi apparebit, si propositionem minorem sumimus particularem pro universali.

37b29 ὁμοίως δὲ . . . hoc tamen discrimine, ut conversa propositione simplici non fiat conclusio τοῦ *BΓ*, sed τοῦ *ΓB*; colligitur enim ὅτι τὸ *Γ* ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ *B*. Eadem conclusio fit etiam ex altera coniugatione quae utramque propositionem habet negantem (vs. 30): nam propositio possibilis negans, ut fiat syllogismus, in affirmantem converti debet.

Cap. 19. *De syllogismis secundae figurae, qui alteram propositionem necessariam habent, alteram possibilem.* 16 *Exponitur, quomodo res se habeat, si altera affirmet, altera neget, primum si necessaria neget*, 26 *deinde si necessaria affirmet;* b6 *si utraque neget*, 13 *vel utraque affirmet.* 24 *De syllogismis particularibus.* 38 *Conferuntur syllogismi capitis* 18 *et* 19.

38a30 συμβαίνει γὰρ . . . Accidit enim aliquando, ut conclusio *BΓ* necessaria sit, quod probat non fieri syllogismum: nam si fit syllogismus, conclusio non erit τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι, sed non poterit non esse τοῦ ἐνδέχεσθαι. Causam indicat vs. 36 sq.

38a35 οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον, h. e. οὐκ ἦν τὸ αὐτὸ τῷ ἐνδεχομένῳ.

38a37 ἢ ἐξ ἀμφ., v. quae habuimus 30b7—9: nam si conclusio necessaria ex altera propositione simplici, altera necessaria non

fit, nisi propositio necessaria neget, sequitur eidem conditioni satisfaciendum esse, si pro simplici propositione sumatur possibilis, quia propositio possibilis longius abest a necessitate quam propositio simplex: quare ut exeat aliquid necessarii ex eo quod sumtum est ut possibile, iisdem certe conditionibus satisfaciendum erit quae obtinerent, si, quod sumtum est ut possibile, poneretur simpliciter. Quamquam iam ex iis quae diximus satis apparet non fieri syllogismum, tamen (vs. 38 *ἔτι δὲ* . . .) etiam probat non fieri conclusionem *τοῦ ὑπάρχειν*. Namque quum demonstraverit neque *τοῦ ἐνδέχεσθαι* neque *τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι* fieri posse syllogismum, aliis terminis allatis, secundum quos conclusio esse deberet *τοῦ παντὶ ὑπάρχειν*, ostendit colligi non posse *τὸ μὴ ὑπάρχειν*, h. e. *τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν*: nam *τὸ παντὶ ὑπάρχειν* non concludi apparet ex terminis *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, quos dedit vs. 31. Praeterea notandum est, quod vs. 40 scripsit *παντὶ ἐνδέχεσθαι*: exspectabas enim *μηδενὶ ἐνδέχεσθαι*, quod quum eandem vim habeat, non est quod miremur alterum in alterius locum substitutum esse.

38b3 *οὐδὲ δὴ τῶν* . . . Sententiam Aristotelis ex ipsa qua usus est demonstrandi ratione intelligere licet. Ex quibuscunque propositionibus non fieri syllogismum probatum erit, si ostendimus non posse concludi neque *τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν* neque *τὸ ὑπάρχειν* neque *τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, neque *τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν* neque *τὸ μὴ ὑπάρχειν* neque *τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*. His enim continentur quaecunque poterunt concludi. Sin autem invenimus terminos, secundum quos conclusio esse deberet *τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, demonstratum erit non posse colligi quae quarto, quinto et sexto loco posuimus, contra si exsistunt termini qui conclusionem esse volunt *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, probatum erit non posse colligi quae primo, secundo et tertio loco collocavimus. Apparet igitur non fieri syllogismum, si inveniantur termini et *τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν* et *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, ut dubium esse non possit quae dicantur *αἱ ἀντικείμεναι φάσεις*. Patet inde, qua ratione explicanda sit lectio quam Bkk. recepit: quae, quamquam bene habere videatur, tamen a nobis non servata est. Nam lectionem *φάσεων* non solum ignorat Alexander, quamquam Philoponus duplicem lectionem agnoscit, sed etiam ex ipso scholio quod scripsit orta videtur lectio quam

codices nostri praebent omnes excepto *n*, qui cum Alexandro et Boethio habet *καταφάσεων*. Hanc igitur lectionem praetulimus et propter antiquitatem qua commendatur et propter maiorem difficultatem quam habet: quare veri similius est *καταφάσεων* mutatum esse in *φάσεων* quam eum qui repererit *φάσεων* scribendum putavisse *καταφάσεων*. Idem est vs. 21: nam vet. intp. vertit „oppositis affirmationibus", Boethius „oppositarum affirmationum", cum quibus convenit quod habuit Alexander. Accedit quod facile est ad explicandum, quomodo in contextum irrepserint quae codices praebent. Videlicet *καταφάσεων* mutatum est in *ἀποφάνσεων* ab iis qui non tam de affirmationibus quam de enuntiationibus Aristotelem loqui putarent; quam quidem opinionem etiam Alexandrum habuisse videmus, qui vs. 3 *καταφάσεων* pro *φάσεων* dictum esse putat: e lectione vulgari per mendum nata est lectio *ἀποφάσεων* (*f*), dum alii pro enuntiatione ipsa eius genera nominanda putarent, ut scriberent *καταφάσεων καὶ ἀποφάσεων* (*n*), unde alii denique correxerunt *ἀντιφάσεων*. Nostram lectionem vs. 4 et 21 retinendam esse, si habeat quo explicetur, nemo erit, opinor, quin concedat; et vs. 21 quidem lectio *καταφάσεων* non solum sensu non caret, sed optimum sensum praebet. Dixit enim vs. 14 sq. neque fieri syllogismum *τοῦ μὴ ὑπάρχειν* neque *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, vs. 18 probavit neque conclusionem esse posse *τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν*: quare vs. 21 sic pergit: „neque vero affirmationum oppositarum (h. e. *τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, *τοῦ ὑπάρχειν* et *τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν*) syllogismus fieri poterit, quoniam demonstratum est esse terminos, secundum quos *τὸ ΒΓ* esse deberet *ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχον*, quo tres illae affirmationes tolluntur". Quae quum ita sint, dubium esse vix poterit, quomodo lectio *καταφάσεων* vs. 4 explicanda sit et defendenda. Postquam enim ostendit vs. 2 non fieri syllogismum *τοῦ μὴ ὑπάρχειν*, adiicit neque igitur concludi posse affirmationes oppositas (intell. *τῷ μὴ ὑπάρχειν*): nam a 30 sq. iam terminos proposuit, qui ostendunt nihil posse colligi quod affirmet.

38 b 5 *ἀνάπαλιν*, h. e. si propositio maior sumitur necessario affirmans.

38 b 13 *τὸ στερητικόν*, h. e. *τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*. Est discrimen inter *στερητικὸν* et *ἀποφατικόν*. Nam quidquid profertur cum negatione, id dicitur *στερητικόν* (v. e. g. 39 b 22),

ἀποφατικὸν autem est id quod opponitur τῷ καταφατικῷ ut affirmationi negatio. Illud igitur pro hoc poterit usurpari, non vice versa hoc pro illo.

38 b 18 ἐξ ἀνάγκης γὰρ ... Nam si utraque propositio affirmat, licebit invenire terminos ita comparatos, ut B de C praedicari nequeat.

38 b 41 καὶ ὅτι ... 39 a 3 σχημάτων omissa sunt in versione Zellii, quamquam de causis, ob quas hoc factum sit, ne verbum quidem dicitur.

38 b 42 τὸν αὐτὸν τρόπον ... Idem de prima figura tradidit 36 b 19 sqq.

Cap. **20.** *Quid agatur in tribus capitibus quae sequuntur.* 14 *De syllogismis universalibus tertiae figurae, qui fiunt ex utraque propositione possibili,* 28 *de iis qui fiunt ex altera universali, altera particulari.* b 2 *De coniunctione propositionis particularis cum particulari.*

39 a 27 Secuti sumus lectionem codicis *n*, quam etiam Boethius habuit „si transmutatur contingere non inesse". Eandem iure Sylburgius restituit ex edd. antiquiss. Nam μεταλαμβάνεσθαι est „aliter sumi" (v. quae dicemus ad 41 a 39), non „sumi loco alterius rei": quare aut dicendum erat ἐὰν μεταληφθῇ εἰς τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, quod sensisse videtur auctor lectionis quam exhibet cod. *C*, aut quod nos dedimus ἐὰν μεταληφθῇ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν.

39 a 35 Cur hoc loco Bkk. non tulerit τῷ, quum aliis locis similia ferenda putaverit, nescio; v. quae diximus ad 36 b 5.

39 a 36 ὡσαύτως. Hoc tamen discrimine, ut duabus conversionibus opus sit.

Cap. 21. *De syllogismis tertiae figurae, qui alteram propositionem habent simplicem, alteram possibilem:* 10 *de universalibus,* 26 *de particularibus.* 49 a 1 *Ex utraque particulari non fit syllogismus.*

39 b 22 Omisimus quod addi solet ἐνδεχόμενον ante στερητικόν, quod neque Alexander habuit neque Philoponus neque agnoscit codex *n*. Certe facile fieri poterat, ut intruderetur, quia re vera non de eo cogitandum est quod simpliciter asseritur, sed de ἐνδεχομένῳ: nam omnino non fit syllogismus, si propositio minor simpliciter negat; unde factum est, ut Aristoteles, quoniam

brevius agit de his syllogismis, omiserit vocem ἐνδεχόμενον, quippe quae etiam non expressa facile intelligatur. Quum igitur in his codicem *n* ceteris praestare viderimus, non dubitavimus eundem etiam sequi vs. 10; solus enim omisit verba ὂν καὶ ἐν quae ante τοῖς adiici solent. Alia ab aliis recepta sunt (v. Buhlii animadvv. critt.), quorum varietas mendum subesse prodit. Accedit quod aliena manu verba ὂν καὶ ἐν adiecta quam in scribendo omissa esse veri similius est.

39 b 31 ἔσται ὁ συλλογισμός. Lectionem vulgarem e codd. reduximus. Bkk. omisit articulum.

40 a 2 ἐν τοῖς καθόλου. At ubi egit de universalibus syllogismis nihil dixit de iis coniugationibus ex quibus non fiat syllogismus. Namque res se habet item atque cap. 20, quod innuit 39 b 10. Quamvis igitur dicas verba ἐν τοῖς καθόλου respicere ad initium capitis 21, tamen non offendit, quod exempla ipsa quibus comprobatur non fieri syllogismum, reperiuntur in capite praecedenti: quare emendatione non opus erit, quam Zell ab Alexandro propositam Iulio Pacio probatam necessariam putavit, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων.

Cap. 22. *De syllogismis tertiae figurae universalibus, qui alteram propositionem necessariam habent, alteram possibilem,* 11 *si utraque propositio affirmat,* 18 *si maior negat, minor affirmat,* 33 *si minor negat, maior vel affirmat vel negat.* 39 *De particularibus syllogismis.* b 12 *Quae communia sint syllogismis tertiae figurae, quorum vel utraque vel altera propositio sit possibilis.*

40 a 9 Omitterem prius μὴ ὑπάρχειν cum cod. *n*, nisi Alexandrum habuisse ex scholiis (169 a 3) appareret.

40 a 13 Quum differant codices *A* et *n* in loco quo collocandum sit τῷ *Γ*, quod Bkk. habet post τὸ δὲ *B*, reliqui vero codd. plane praetermiserint, e contextu illud eiecimus, praesertim quum facile intelligatur.

40 a 21 καὶ γὰρ ἡ στερητικὴ ... Ante haec verba Zell addidit „und der Schlufssatz wird nur als möglich, nicht aber schlechthin ausgedrückt erscheinen", quae, si in contextum inferenda putavit, male, si explicationis causa adiecit, bene habent. Difficultatem enim habet particula γάρ, quae si abesset, Aristoteles diceret hoc. „Erit prima figura, in qua, quum propositio negans significet τὸ ἐνδέχεσθαι, conclusionem quoque

esse τοῦ ἐνδέχεσθαι apparet". Quod ita esse in coniugationibus propositionis affirmantis cum negante vidimus 36 a 20. Nemo certe haereret, si verba καὶ γὰρ vs. 21 ... 22 σημαίνει collocata essent post ἐνδεχόμενον vs. 23: nam istis verbis non continetur causa eorum quae praecesserunt, sed potius eorum quae sequuntur. Turbavit orationem ingenii celeritas. Aristoteles, quamvis nondum satis expresserit quae praecedere debebant, iam de iis cogitans quae sequuntur ad alia properat: animus enim praeoccupatur in causis investigandis, dum res ipsa, in cuius causas inquirit, nondum satis expressa est.

40 a 30 συνέβαινε, v. syll. IX cap. 16, in quo, quum conclusio fuerit τοῦ μὴ ὑπάρχειν τὸ Α τινὶ τῷ Γ, iam quia propositio ΒΓ conversa est, ut prima figura exeat, Β substituendum erit in locum termini Γ, ut conclusio sit τοῦ μὴ ὑπάρχειν τὸ Α τινὶ τῷ Β.

40 a 33 ὅταν δὲ ... Complectitur his verbis praeter coniunctiones minoris propositionis negantis cum maiore affirmante etiam eas quae utramque negantem habent: unde patet, quamquam non expresse dixit, in iis quae praecesserunt non agi nisi de iis coniugationibus quae maiorem habeant negantem, minorem affirmantem.

40 a 37 Invitis codicibus servavimus lectionem quam et Bkk. dedit et vet. intp. (cod. Gothan.) habet, quamquam cum codicibus et Boethius consentit et Philoponus, ut ex scholiis apparet: Philoponum autem male intellexisse hunc locum iam inde patet, quod primae figurae syllogismum fecit, quum de tertia agatur. Tamen fortasse erit qui codicum lectionem restituendam putet, si habeat quo explicetur. Si quis igitur dicat terminorum esse hunc ordinem, ut Α sit ὕπνος, Β καθεύδων (s. ἐγρηγορὼς) ἄνθρωπος, Γ ἵππος, qui ut terminus medius in tertia figura recte secundum locum occupet, quia sit is, de quo in propositione maiore praedicetur Α, bene habere videntur omnia, nisi quod obstat ipsa consuetudo Aristotelis: solet enim in syllogismis tertiae figurae terminos ita collocare, ut medius ultimum locum occupet, v. 39 b 5 sq., 31 b 41 — 32 a 5 al., quare, quamquam ferri posset quod codices praebent, tamen levem mutationem facere quam usum loquendi qui apud Aristotelem obtinet non servare maluimus.

Cap. 23. Demonstrandum est confici posse quodcunque colligatur per universales syllogismos primae figurae. 23 Generatim componuntur quaecunque colligi possunt. 30 Ut proveniat simplex conclusio, duabus propositionibus opus est 37 iisque coniunctis per terminum medium: 41 a 13 quae quidem coniunctio triplex est. 22 Eadem ratio eorum est, quae deductione facta ad absurdum demonstrantur, 37 et quaecunque conficiuntur ἐξ ὑποθέσεως. b 1 Colligitur quod hoc cap. demonstratum est.

40 b 17 Quum adhuc nos edocuerit, quibus positis quae fiat conclusio et qua ratione fiat, iam demonstrat praeter eos quos exposuit modos non dari alium quo quid possit colligi: quod si probatum erit, sequitur prioribus duobus modis primae figurae posse demonstrari quodcunque demonstretur. Apparet inde, quam inepte Philoponus hanc partem libri inscripserit *περὶ τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν*.

40 b 24 *ἢ ὑπάρχον τι ἢ* ... Verbum *ὑπάρχειν* hoc loco latius patet: nam accipiendum est non solum de iis quae simpliciter praedicantur, sed etiam de iis quae incerte et quae necessario. — Num affirmet conclusio an neget, num de toto an de parte aliquid praedicet, nihil facit ad id quod demonstrandum Aristoteles hoc loco sibi proposuit, omnes syllogismos reduci ad universales syllogismos primae figurae; nam ipsa demonstrandi ratio eadem manet: alia est, si recta via argumentatio procedit, alia, si deducitur ad impossibile. Hoc erit igitur ad quod respicere debebimus, si ostendere volumus quod propositum est.

40 b 25 *ἐξ ὑποθέσεως*. Hypothetica dicitur demonstratio quae non recta pergit a propositionibus sumtis ad id quod colligi debet, sed quae, ut efficiat quod vult, alia quaedam praeter ipsas propositiones, ut sibi concedantur, postulat: quae cum ex alterius arbitrio pendeant, demonstratio dicitur hypothetica, quippe quae non admittatur nisi ea conditione, ut quae postulentur dentur ab altero. Apparet inde, et quo iure deductio ad impossibile appelletur demonstratio hypothetica — namque ut fiat, necesse est sumere quod conclusioni repugnet, quod si re vera repugnare et cum eo cui repugnet simul consistere non posse negetur ab altero, deductio locum non habet, cf. quae dicemus ad 41 a 24 — et quid intersit inter syllogismum hypotheticum quem vocat Aristoteles et eum quem nos hoc

nomine appellare solemus: siquidem quem nos dicimus, non nisi forma differt a syllogismo categorico, quem vero Aristoteles, reapse ab illo diversus est. Eadem ratione qua syllogismi differunt verba τιθέναι et ὑποτιθέναι: quare in definitione syllogismi simplicis 24 b 19 dixit τεθέντων τινῶν. Neque tamen ubique hoc discrimen observat: dicit enim 1013 b 20 αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος, ut ipsas propositiones significet ex quibus fiat syllogismus. 195 a 18 αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστιν. Opponi solent ab Aristotele τὸ ἐξ ὑποθέσεως et τὸ ἁπλῶς, id quod simpliciter dicitur ei quod non sine quadam conditione profertur. 1278 a 5 οἱ μὲν ἁπλῶς, οἱ δ' ἐξ ὑποθέσεως πολῖται μὲν γάρ εἰσιν ἀλλ' ἀτελεῖς. 1332 a 10 λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως τἀναγκαῖα, τὸ δ' ἁπλῶς τὸ καλῶς, quod sic intelligendum est. Beata vita est summum bonum: quare omnia alia fieri debent propter illam. Beata vita (τὸ καλὸν) igitur per se (ἁπλῶς) expetenda est, reliqua omnia, quippe quae necessaria sint propter illam, fiunt ἐξ ὑποθέσεως. 1288 b 28 ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως (intell. ἀρίστην πολιτείαν οὐ δεῖ λεληθέναι τὸν νομοθέτην): namque prima erat respublica quae per se spectata est optima (das Ideal), altera erat optima omnium quae fieri possint in terris, tertia denique est ea qua melior exsistere non potest, si omnium rerum, ex quibus certae reipublicae conditio pendeat (τῶν ὑποτεθέντων), iusta habeatur ratio, cf. πρὸς τὴν ὑπόθεσιν 1296 a 32. Biese II. p. 444 et 496. Alio sensu dicitur 1317 a 40 ὑπόθεσις μὲν οὖν τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας ἐλευθερία: idem enim hic significat ὑπόθεσις quod al. dicere solet ὅρον. Ceterum ὑπόθεσιν dici quodcunque orationi subiectum sit, de quo disputetur, non est quod exemplis comprobemus. Minus late patet Anal. post. 72 a 20, et 76 b 29, quibus locis quae dicit inter se videntur pugnare. Nam altero loco hypothesin facit alteram partem θέσεως, quam paullo ante (72 a 15) ita definivit, ut sit propositio quae, quamvis ipsa demonstrari nequeat, initium faciat syllogismi et de qua discentem certum esse non necesse sit, altero loco vero ὑποτίθεσθαι ea dici decernit quae, quamvis demonstrari possint, ponantur non demonstrata ut veri similia ei qui discat. Difficultas tollitur, si spectamus naturam ὑποθέσεως, quae non in eo est quod vel demonstrari possit vel non possit, sed in eo quod qui discat, quamquam nihil habeat certi, tamen ponat,

non ut certum quidem, imo ne ut veri simile quidem, sed ponat quodcunque sit eo consilio, ut quod inde consequatur perspiciat.

40 b 30 Exponit, qualia esse debeant ex quibus fiat syllogismus.

40 b 32 τὸ ἐξ ἀρχῆς ... Quod ab initio ad demonstrandum propositum est, sumetur, quasi esset demonstratum, h. e. fiet petitio principii, quam dicunt: nam ἀρχὴ (principium) hoc loco est id cuius causa quaestio instituitur, id quod demonstratio assequi vult, τὸ αἴτιον τελικόν, quod dicunt intpp. ad Anal. post. II init.: male igitur Zell „so ist dieſs eine Annahme des Grundes".

40 b 33 Praedicetur igitur A de termino C; iam si C de nullo alio, neque alius de termino C, neque de termino A alius, nihil colligi poterit, quia ex propositione AC sola nihil consequitur. Si igitur (vs. 37) sumsimus A praedicari de termino C, ut fiat syllogismus, etiam alia propositio assumenda erit, quae cum illa ita possit coniungi, ut aliquid inde consequatur. Quod si fieri volumus, necesse est, ut aut A de alio termino aut de termino A alius aut alius de termino C aut C de alio praedicetur. Apparet autem, quamvis fiat syllogismus, nihil posse confici ex iis ipsis quae sumsimus, si altera propositio ita comparata sit, ut vel primae vel secundae vel tertiae conditioni satisfaciat (nam premenda sunt verba οὐκ ἔσται διὰ τῶν εἰλημμένων vs. 39, h. e. non erit perfectus syllogismus, quo recta via a propositionibus ad conclusionem procedere liceat): restat igitur, ut C praedicetur de alio termino. Nam huic uni conditioni si satisfactum erit, continuo proveniet conclusio. Iam si C (vs. 40) non praedicatur de termino B, sed de quocunque alio, non fit conclusio AB, quam conficere volebamus; sed haec quidem non exibit, nisi C aut praedicetur de ipso termino B aut de alio, qui praedicetur de termino B.

41 a 6 ὁ δὲ τοῦδε πρὸς τόδε, syllogismus qui tendit ab altero termino (a maiore) ad alterum (ad minorem): monstrat enim viam qua pervenimus ab altero ad alterum a priori distantem. Verba ὁ δὲ τοῦδε ... 7 προτάσεων a Zellio plane omissa video, quamquam exempla quae afferuntur vs. 8 sq. illa optime habere probant: nam priori exemplo proponitur ὁ πρὸς τόδε συλλογισμός, altero ὁ τοῦδε πρὸς τόδε.

41 a 16 ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρ. σχ. Trdlbg. Elem. log. p. 95 (cf. not.) „Qui terminorum naturam spectant, eos tria figurarum

genera, qui externam enunciationum formam, eos quatuor constituere necesse est. Quare Galenus non addidit, ut vulgo putant, quartam tribus prioribus, sed tres Aristotelis in quatuor novas convertit; nituntur enim plane alio dividendi fundamento". Unde apparet, quam iniquum sit quod dixit Gumposch p. 119 „Bei dieser Schrift darf man nicht vergessen den Empirismus und den Zweck des Aristoteles. So hätte er bestimmt auch die vierte Figur des Galenos herausgehoben, wären die Schlüsse dieser Figur so häufig als die der andern" et Ritter Gesch. der Phil. III. p. 93 not. 2 „Diefs mufs dem Aristoteles allerdings als Fehler angerechnet werden, weil er zu beweisen sucht, dafs nur in den drei Figuren geschlossen werden könne". Cf. 47 a 40—b 5.

41 a 18 Non refert utrum plures sumantur medii termini an unus: eadem enim manet demonstrandi ratio, quamvis conclusionum numerus augeatur.

41 a 24 Quod ad demonstrandum propositum est (*τὸ ἐξ ἀρχῆς*) probatur ea conditione (*ἐξ ὑποθέσεως*), ut aliquid admittendum sit quod concedi nequeat, si ponatur contrarium (intell. *τοῦ ἐξ ἀρχῆς*).

41 a 26 *διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ* ... Ios. Blancanus (Aristotelis loca mathematica coll. et explicata. Bonon. 1615) hunc locum silentio praeteriit. Iul. Pacius in comm. p. 153 b init. nos delegat ad Alexandri explicationem, quam confusam et perplexam Brandis inter scholia collecta non recepit: et nos quidem Alexandri locum non corrigimus, quamquam ex iis quae dicemus patebit, quomodo restituendus sit. Siquidem explanatio quam ille proposuit haec est. Quadrati $\alpha\beta\gamma\delta$ sit diametros $\beta\gamma$, latus $\alpha\beta$. Iam si sumimus *σύμμετρον* (rationalem, quod dicunt) esse diametrum et latus, duo numeri inveniri poterunt, qui rationem exprimant quam diametros et latus inter se habeant: quare erit $\beta\gamma : \alpha\beta = a : b$. Numeri autem a et b ita comparati esse debebunt, ut aut uterque sit impar, aut unus par, alter impar: nam si uterque esset par, dimidiae partes eorum, quae eandem rationem exprimerent, sumendae essent. Quod ut signis declaremus, proportionem scribamus hoc modo:

$$\beta\gamma : \alpha\beta = \begin{cases} (2n+1) : 2m \\ 2n : (2m+1) \\ (2n+1) : (2m+1) \end{cases}$$

Quum autem numerorum quadratorum parium dimidiae partes utique sint numeri pares (etenim numerorum quadratorum radices aut pares sunt aut impares: si radix est numerus par, numerus quadratus erit $(2n)^2 = 4n^2$; si impar, numerus quadratus erit $(2n + 1)^2 = 4n^2 + 4n + 1$, unde apparet omnem numerum quadratum aut imparem esse aut etiam dimidiam eius partem esse numerum parem), $\beta\gamma^2$ autem exprimi debeat numero pari, quia $\beta\gamma^2 = 2\alpha\beta^2$: consequitur $\alpha\beta^2 = \frac{1}{2}\beta\gamma^2 = 2n$; erit igitur $\beta\gamma : \alpha\beta = 2n : 2m$ (quum enim viderimus numerum quadratum parem esse, si radix par sit, $\beta\gamma$ et $\alpha\beta$ non poterunt non exprimi numeris paribus), neutiquam vero ratio quam habeant lineae $\beta\gamma$ et $\alpha\beta$ exprimi poterit sive binis numeris imparibus sive altero pari altero impari. Hanc proportionem si conferimus cum ea quam supra habuimus, ubi rationem linearum $\beta\gamma$ et $\alpha\beta$ aut binis numeris paribus aut altero pari altero impari exprimendam esse diximus, numerum imparem pari aequalem dicere coacti sumus, quod absurdum est. De veritate huius demonstrationis disputare, praesertim quum quid statuendum sit de ea satis facile sit ad intelligendum, non est huius loci; nobis enim hoc loco nihil propositum est nisi ut veram mentem Aristotelis patefaciamus.

41 a 32 διὰ τὴν ἐξ ... per eam hypothesin quam sumsimus ab initio deductionis ad impossibile: unde colligit a syllogismo qui recta procedat deductionem non ipsa concludendi ratione differre, sed eo quod demonstretur: illo enim probatur quod verum est, hac quod aperte falsum est ex eo quod, licet falsum, positum est tanquam verum.

41 a 39 τὸ μεταλαμβανόμενον Alexander optime ita explicat, ut quod positum sit sumatur aliter quam positum sit. Quomodo hoc fiat, exemplo proposito ostendit: nam quod cum conditione prolatum est, id iam conditione omissa pronuntiatur. Si igitur Aristoteles in omnibus syllogismis hypotheticis conclusionem fieri dicit πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον, hoc nihil aliud est, quam si diceret in conclusione sine conditione simpliciter (ὑπαρχόντως) proferri quod antea cum conditione prolatum sit: v. c. Si voluntas non pendet ex corpore, corpus non movetur per se solum: voluntas non pendet ex corpore (τὸ μεταλαμβανόμενον), corpus igitur non movetur per se solum.

Iam si fit syllogismus, fiat πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον necesse est, h. e. sin autem syllogismus in his locum habet, nihil hoc syllogismo demonstrari poterit nisi τὸ μεταλαμβανόμενον, e. g. hoc modo. Quod e mente pendet non pendet ex corpore, voluntas pendet e mente, voluntas igitur non pendet ex corpore — hoc esse quod Aristoteles sibi velit patet ex usu praepositionis πρός, quae aliam huius loci interpretationem non admittit: eandem vim praepositio habebat 29a23, 40b39, 41a6 sq. Id vero, pergit, quod demonstrandum est (τὸ ἐξ ἀρχῆς, corpus non moveri per se solum) e concessione suspensum est: ὁμολογία quam dicit haec est, „corpus non moveri per se solum, si voluntas non pendeat ex corpore" — ne quis putet τὸ μεταλαμβανόμενον Aristotelem dicere περαίνεσθαι δι' ὁμολογίας, monemus, quod illud quidem syllogismo categorico confici posse dixerit, e concessione vero suspensum dicat ipsum nexum causalem, qui obtineat inter conditionem et id quod ex ea colligatur: quare addit aut concedi debere hunc nexum, ut fiat syllogismus, aut, si non concedatur, alia hypothesi opus esse, unde colligi possit τὸ ἐξ ἀρχῆς, v. c. si quis dicat corpus moveri posse per se solum, etiam si voluntas non pendeat ex corpore, nova hypothesi opus erit, qua probetur corpus non moveri per se solum, e. g. hac: „si mens movetur per se, corpus non per se". Recte Zell „Bei allen diesen ist der Schlufs auf das gerichtet was als Grund des bedingten Satzes (τὸ μεταλαμβανόμενον) angenommen worden ist", quamquam hoc non est vertere, sed simile quidquam aliis verbis exprimere; ostendit autem nota adiecta non recte Zellium intellexisse sensum huius verbi: dicit enim τὸ μεταλαμβανόμενον eam propositionem significare quae cum conditione proferatur, quam Alexander expresse dicit vocari τὸ προσλαμβανόμενον, non τὸ μεταλαμβανόμενον. Obscurius Biese I. p. 155 „Der Schlufs wird hier angewandt nur auf das, was an die Stelle des zu beweisenden Satzes angenommen ist; ist dieses zugegeben, so wird, wenn es sich wirklich so verhält, daraus jener Satz gefolgert; oder wird jenes nicht zugestanden, so geht man von einer andern Annahme aus". Nos locum in sermonem patrium vertimus ita: „In allen hypothetischen Schlüssen nämlich geht der Schlufs nur auf das verändert Angenommene (auf die Bedingung, die nicht mehr bedingt, son-

dern kategorisch ausgesprochen wird), die anfängliche Behauptung aber wird durchgeführt vermittelst eines Zugeständnisses oder einer andern (neuen) Annahme". — Confirmatur hoc loco quod diximus ad 40b25, latius patere hypotheticum syllogismum apud Aristotelem quam apud nos, siquidem hypotheticum dicit eum, in quo aliquid ponitur, quod, dummodo concedatur, quo iure ponatur non quaeritur: quare 45b23 ἐξ ὑποθέσεως dicitur colligi, si quod de singulis partibus demonstratum est de toto demonstratum esse sumitur, cf. Philop. in schol. 179a33. Quae quum ita sint, non possum non mirari, quod Aristoteles reprehendi soleat, quod nihil tradiderit de syllogismis hypotheticis, praesertim quum cap. 44. (quo confirmatur explicatio huius loci quam modo exposuimus) appareat quaestionem de his syllogismis eum alienam iudicavisse ab Analyticis: etenim quae non conficiuntur nisi δι' ὁμολογίας, ea certe scientiae nihil fere utilitatis afferre poterunt, quamvis haud negligenda sint in arte dialectica. Consilio igitur praetermisit in Analyticis quodcunque iustam et perfectam demonstrationem non admittit, sed ex concessione pendet et ex arbitrio alterius: quare quae probantur ἐξ ὑποθέσεως, ea non dicuntur ἀποδείκνυσθαι, sed περαίνεσθαι, v. 50b29: optime igitur Alexander schol. 185a7 συλλογισμοὺς μὲν ἁπλῶς οὐ λέγει τοὺς ὑποθετικοὺς εἶναι, περαίνειν μέντοι καὶ αὐτοὺς λέγει.

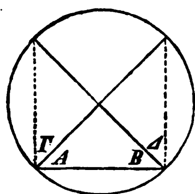
Cap. 24. Omnis syllogismus habere debet et universalem alteram propositionem et affirmantem. 23 *Conclusio universalis non fit nisi ex utraque universali, quamquam ex utraque universali aliquando non fit nisi particularis.* 27 *Altera propositio similis utique est conclusioni.* 32 *Paucis complectitur quae adhuc exposuit.*

41b6 Quum demonstraverit omnes a se syllogismos expositos esse qui fieri possint, non opus erat, ut nova demonstratione probaret omnis syllogismi alteram propositionem universalem esse: apparet enim hoc ita esse consideratis singulis syllogismis quos exposuit omnibus. Unde factum est, ut non de integro demonstraverit alteram propositionem utique esse affirmantem et quaecunque alia colligere licet de rationibus quae inter singulos terminos et propositiones syllogismorum obti-

neant: quae, quum disputaverit de omnibus syllogismis qui fieri possint, breviter tantum recenset vs. 22—35.

41 b 9 Quum interpretes hunc locum difficultatibus obstruxerint quibus non laborat, breviter eum explanemus. Qui colligere vult voluptatem musicam honestam esse propositionem maiorem, si non universalem sumit, aut hanc facit: „Voluptas honesta est" (cui quidem propositioni, quia indefinita est, si adiicitur minor: „Voluptas musica est voluptas", nihil ex utraque consequitur: nam indefinita idem valet quod particularis), aut hanc: „Quaedam voluptas honesta est", quam si ita sumit, ut „quandam voluptatem", de qua loquatur, dicat aliam quam voluptatem musicam, de musica certe nihil colliget; sin autem ita, ut musicam ipsam prae ceteris intelligat, petitionem principii, quae dicitur, admittit. — Iul. Pacius (p. 155 a) petitionem principii rectius dici petitionem quaesiti monet: nos vero servavimus vocem „principii", ut quae melius respondeat ei quod Aristoteles vocat τὸ ἐξ ἀρχῆς. Accedit quod artis vocabula retinenda putavimus, quum in re difficili etiam iusta mutatio obscuritatem pariat.

41 b 15 Confusae huius loci interpretum graecorum explicationes in scholia a Brandisio coll. non transscriptae sunt. Non meliores autem esse eas quas dederunt recentiores Zellii exemplum ostendit, qui quid sibi voluerit divinandum relinquo iis qui rerum mathematicarum peritiores sunt. Dicit enim inter alia „Wenn man nun diese beiden zuletzt genannten Winkel von den ebenfalls gleichen Linien HCD und IDC abzieht, so bleiben als gleiche Reste übrig die Winkel..." Anguli demuntur a lineis, restant anguli! Buhle in animadvv. figura adscripta contentus est scientiae, ut solet, speciem prae se ferens, quamquam et figura ipsa et locus, quo collocata est, ignorantiam eius produnt. Caput rei Iul. Pacius perspexit, quem etiam Ios. Blancanus secutus videtur, nisi quod litteras figurae adscriptas mutandas esse censuit: neque tamen explicatio quam dedit omni difficultate libera est: loquitur enim de angulis mixtis e linea recta et curva, qui, quamquam a geometria Graecorum non omnino alieni sunt, tamen huic loco non videntur convenire. Mihi certe res longe simpliciorem interpretationem admittere videtur. Res enim sic se habet. Demonstratur angulos ad basin trianguli aequilateri adiacentes aequales esse.

Sit punctum, in quo latera trianguli aequilateri conveniunt, centrum circuli, cuius radius sit aequalis lateri trianguli. Iam si latera trianguli per centrum ad circumferentiam producuntur et lineae ducuntur a punctis A et B ad ea puncta, in quibus illae lineae productae cum circumferentia conveniunt, erunt anguli $A+\Gamma=B+\Delta$: nam angulus quem efficiunt $A+\Gamma$ item atque angulus quem efficiunt $B+\Delta$ semicirculo nititur, deinde erit angulus $\Gamma=\Delta$, quia uterque nititur eadem portione circumferentiae. Ergo si aequalia demuntur ab aequalibus, erit angulus $A=B$, quod erat demonstrandum. Sic omnia optime habent exceptis iis quae uncinis inclusimus, τὰς EZ; patet enim angulos reliquos eos ipsos esse, quos litteris A et B notavimus: nam ista ab interprete quodam praepostere addita esse et res ipsa docet et lectionis varietas quam praebent codd. *n* et *d*, quorum ille a vulgari lectione recedit, hic prius habuit τὰς ἐξ, quod natum videtur ex iis quae proxime sequuntur, τὸ ἐξ, unde corruptionem ortam esse veri simile est. Neque tamen cum nostra explicatione pugnat, si quis servet quae vulgo leguntur τὰς EZ, sed dicendum erit his litteris denotari eos angulos qui restent, si ab angulis $A+\Gamma$ et $B+\Delta$ demantur Γ et Δ; nihil enim impedit quin aliis litteris notati sint ab Aristotele, quamquam re vera iidem sunt qui A et B, praesertim quum ab initio non angulis, sed lateribus trianguli aequilateri litteras A et B apposuerit. Cum iis quae diximus convenire videntur quae habet Philoponus: dicit enim (fol. 62a ed. Ven. 1536) Γ et Δ esse τὰς τοῦ τμήματος γωνίας, $A\Gamma$ et $B\Delta$ τὰς τοῦ ἡμικυκλίου, E et Z τὰς τοῦ ἰσοπλεύρου, quamquam figura (ut in cod. *d*) non eadem est.

Iam singula exponamus, quo patefiat (quod Aristoteles hoc exemplo ostendere vult) non fieri demonstrationem, nisi si quid sumatur universale. Si quis sumeret (dicit vs. 16) angulum $A+\Gamma=B+\Delta$ non universe admittens angulos omnes aequales esse quos complectatur semicirculus, deinde si poneret $\Gamma=\Delta$ non universe assumens omnes angulos esse aequales qui eadem portione circumferentiae nitantur, denique si ab illis aequalibus angulis (in hac figura sola) aequales restare sumeret demtis aequalibus, neque tamen universe concederet aequalia restare aequalibus demtis ab aequalibus, prin-

cipii petitionem faceret. Quod quo magis eluceat quae modo verbis enuntiavimus signis exprimamus. Si quis ponat $A+\Gamma = B+\Delta$, $\Gamma=\Delta$ et $A+\Gamma-\Gamma=B+\Delta-\Delta$, sumit quod quaeritur. Etenim ultima conditio, quam prioribus duabus adiunximus, nihil aliud postulat quam quod demonstrandum est. Si vero sumtis prioribus istis conditionibus adiungatur una sola propositio universalis „Aequalia restare aequalibus demtis ab aequalibus", iam non petitur quod demonstrandum est, sed probatur: quod ut indicet Aristoteles verba ἐὰν μὴ λάβῃ ... vs. 21 collocavit post verba τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται et hanc ultimam conditionem, qua sola opus est, ut recte aliquid colligatur, expressit particula ἐάν, non participio ut vs. 17 (ἀξιώσας) et 18 (προσλαβών).

41b24 καὶ οὕτως κἀκείνως, sive utraque propositio universalis est, ut in tertia figura, sive altera sola.

41b31 τὰς ἄλλας κατηγορίας, h. e. τοὺς ἄλλους τρόπους τῆς κατηγορίας, varios modos et rationes quibus alterum de altero praedicari possit: quos, quum nihil proprii habeant, silentio praeterit.

41b33 δυνατὸς hoc loco idem est quod ἀτελής: opponitur enim τῷ τελείῳ. Namque syllogismus δυνατὸς dicitur cuius conclusio ex propositionibus non recta via provenit et quasi sponte sua, ut in prima figura, sed ita occulta est, ut artificio quodam elici velit.

Cap. 25. Quodcunque demonstratur per tres terminos demonstratur (non per plures), 42a32 *qui binis utique propositionibus continentur.* b5 *De numero terminorum, propositionum et conclusionum in syllogismis compositis.*

41b36 Omnis demonstratio fit per tres terminos, quamquam eadem conclusio interdum colligi potest et ex propositionibus AB et ex propositionibus CD: siquidem non quaeritur, num quod demonstretur etiam aliis terminis sumtis possit demonstrari, sed num, si quid demonstretur, ex tribus terminis utique colligi debeat: nam erunt plures syllogismi, non unus, si pluribus modis idem demonstretur.

41b39 Revocavimus lectionem vulgarem, quam et Alexander habuit et Philoponus (cuius scholion a Brandisio non receptum est inter scholia collecta) videtur habuisse. Codicem *B* prius omisisse verba καὶ ΑΓ haud magni momenti est, quia sequi-

tur *καὶ ΒΓ*, unde facile poterat accidere, ut ista praetermitterentur propter similitudinem. Quod cod. *A* prius habuerit nescimus. Sed quod recepimus et versione Boethiana commendatur et re ipsa: namque quod Aristoteles dicit est hoc. Conclusio E probari potest et propositionibus plane diversis (AB et CD) et propositionibus ita se habentibus, ut altera communis sit: quod patet non solum ita fieri, ut propositio B sit eadem, sicut in demonstrationibus quae fiunt per coniugationes AB et BC, sed etiam ita, ut maneat propositio A, quod evenit, si conclusio E demonstratur per coniugationem propositionum AC. Verba igitur *καὶ ΑΓ* servanda sunt, neque tamen cum Alexandro de secunda figura explicanda videntur neque AB accipienda erunt de prima neque BC de tertia: nam qua figura syllogismus fiat nihil refert.

42a1 Sin autem conclusio C fit ex propositionibus AB, quae ipsae colliguntur ex aliis, ne sic quidem unus syllogismus pluribus terminis constitui dicendus erit quam tribus; sunt enim plures syllogismi, non unus, qui fiunt. De *ἐπαγωγῇ* (inductione vs. 3) v. 68b15.

42a6 *εἰ δ' οὖν* . . . Zell „Wenn hier aber auch nicht mehrere Schlüsse, sondern nur e i n Schlufs ist, so kann doch der eine Schlufssatz vermittelst mehrerer Begriffe gebildet seyn": imo hoc ipsum est quod Aristoteles expresse negat. De sorite tamen cum Pacio hoc recte explicat Zellius, qui, si Aristotelem ita vertere voluit, ut simul explicaret, dicere debebat: „Wenn man das nun doch nicht mehrere Schlüsse nennen will, sondern e i n e n, so gebe ich zu, dafs ein und derselbe Schlufssatz aus mehr als zwei Vordersätzen gefolgert werden könne". Si quis dicat unum syllogismum pluribus propositionibus effici quam duabus, aut e diversis propositionibus eadem conclusio fiet aut cogetur per prosyllogismos, hoc vero fieri nequit, ut eadem conclusio quae e duabus propositionibus proveniat, eadem ratione etiam prodeat ex pluribus (namque verbis *ὡς δὲ τὸ Γ διὰ τῶν ΑΒ* vs. 7 Aristoteles circumscribere coactus erat, quod nos uno verbo exprimere possumus „unmittelbar", quamquam aliis locis aliter hoc expressit, v. quae dicemus ad 44b6). Quod ut probet, Aristoteles hanc viam insistit. Postulat ipsa syllogismi natura, ut terminorum sit ea ratio quam habent pars et totum: quare si fit conclusio E ex propositionibus ABCD, obtinere debebit in iis terminorum ratio quam diximus. Fiet igitur

syllogismus et ex propositionibus AB et ex propositionibus CD: quare erit conclusio quae fit ex AB aut E aut C aut D aut alia quaelibet propositio ab his diversa: item quod concluditur ex CD erit aut E aut A aut B aut alia propositio ab his diversa, aut nihil omnino inde concludatur necesse est. Primum igitur ponamus conclusionem quae fiat ex AB esse E (nam hanc conditionem in mente habere debemus vs. 18), conclusionem quae conficiatur ex CD aut esse E aut A aut B. Erunt igitur plures syllogismi aut unus non nisi eo sensu, quo unum ex pluribus fieri posse ostendimus: namque fit aut prosyllogismus ex CD aut fit eadem conclusio (E) e diversis propositionibus coniunctis — quare non recte Zell ὥς ἐνεδέχετο „was ja gleichfalls statthaben kann": nam haec verba non dicta sunt ut in parenthesi, sed coniungenda cum sequente ταὐτό: est enim ταὐτὸ ὥς ἐνεδέχετο (cf. vs. 6 οὕτω μὲν ἐνδέχεται . . . τὸ αὐτὸ συμπ.) syllogismus eo sensu unus, quo unum esse posse syllogismum ex pluribus quam tribus terminis supra exposuit: namque opponuntur ταὐτὸ et πλείους quod praecessit. Deinde si (vs. 20) ex AB fit conclusio E, ex CD vero neque E neque A neque B, sed quaecunque alia, apparet syllogismum non esse unum. Denique si (vs. 22) ex CD nihil colligitur, ex AB autem conclusio E, ad ipsum syllogismum nihil certe faciunt propositiones CD. Secundo si (vs. 24) ex AB non concluditur E, sed aliud quid, ex CD vero aut A aut B (τούτων θάτερον vs. 26) aut alia propositio quaecunque, non unus syllogismus erit, sed plures, neque conclusum id quod demonstrandum erat. Sin autem (vs. 28) ex AB non concluditur E, sed aliud quid, ex CD vero nihil omnino colligitur, neque necessariae sunt propositiones CD ad conclusionem quam facimus neque concluditur quod propositum est. Satis plana videtur demonstratio quam exposuimus, neque quidquam obscuri habet, modo teneatur hoc, ut vs. 14 — 24 ponatur ex AB fieri conclusionem E, vs. 24 — 30 vero ponatur ex AB fieri conclusionem ab E diversam. Iam facili negotio removebitur difficultas, qua Alexander (schol. 174 a 40 — 44) et qui eius vestigia premit Philoponus (schol. 174 a 13 — 18, ubi γραφῆς scribendum erit pro γράφεται, et ib. vs. 46 — b 3) hunc locum impediri putaverunt: scribi enim voluerunt *AB* pro *ΓΔ* vs. 28, quia Aristoteles silentio praetermiserit, cur non fiat unus syllogismus ex propositionibus ABCD, si ex AB nihil cogatur,

ex CD vero fiat conclusio. Respondendum est non solum hoc Aristotelem praetermisisse, sed etiam non exposuisse, cur non fiat unus syllogismus, si ex AB fiat conclusio diversa ab E, ex CD vero cogatur E. Causa in eo est, quod ex iis quae exposuit per se patet quomodo res se habeat, si haec ratio intercedat inter AB et CD: namque nihil faciendum est, nisi ut litterae AB in locum litterarum CD substituantur et vice versa: demonstratio enim eadem via procedet. Buhle Philoponi auctoritatem secutus locum minus recte intellexit quam Iul. Pacius. Quae disputavit Biese I. p. 158, ut saepius, non satis clara sunt: nam quae brevissime dixit Aristoteles, ea ille etiam brevius dicere voluit.

42a34 *εἰ μὴ προσλαμβάνοιτο*, nisi confici debeat syllogismus propositionibus conversis.

42a37 *ἔνια γάρ*, de quibus dixit vs. 1—5. In his enim, quum etiam conclusiones quae ex prosyllogismis colligantur fiant propositiones ex quibus ultima conclusio conficitur, propositionum numerus utique par erit.

42a39 *ἐρωτᾶν* vocabulum artis, „quaerere ita, ut e responsis adversarius convincatur", cf. quae diximus ad 20b22. 263a4 *ἐρωτῶντας τὸν Ζήνωνος λόγον*, ubi coniungitur cum *ἀξιοῦν*, a quo ita differt, ut alterum sit „petere ut aliquid concedatur, etiam sine interrogatione" (eodem enim sensu opponitur *τῷ ἐρωτᾶν τὸ ἀποκρίνεσθαι*, ita ut hoc non sit „respondere interroganti", sed „concedere, dare", cf. 66a26 et 33), alterum „non petentem ponere aliquid ut verum et certum, licet non concedatur". Apparet inde quid sit *ἐρώτημα* 64a36. 77a38 *ἐρώτημα ἐπιστημονικὸν ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην (ἐπιστήμην) οἰκεῖος γίνεται συλλογισμός*, h. e. *ὁ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν*.

42b5 *ὅταν δὲ* respondent verbis *κατὰ μὲν* vs. 1. Namque dixit de simplicibus syllogismis, iam agit de iis qui per prosyllogismos et de soritis qui pluribus mediis terminis iisque continuis cogantur. Melius Buhlio qui dicit „operarum peccato excidisse *μὴ* (vs. 26) in ed. Duvall." Iul. Pacius locum intellexit. Si servatur *μή*, de prosyllogismis accipiendum erit quod de soritis dictum esse indicavimus, et *ἢ* quod praecessit ita explicari debebit, ut sit „sive, quod idem est". Sed ex iis quae sequuntur, praesertim e vs. 11 (nam quantuscunque est numerus prosyllogismorum, numerus propositionum quibus constituuntur utique par erit, terminorum numerus impar, non *ἐναλλάξ*) et

18 sq. satis apparet de soritis esse sermonem: quare μὴ delendum erit. Alexander (ed. Iunt. 1521 fol. 115b) de hoc loco haec habet: τὸ δὲ „διὰ πλειόνων μέσων [μὴ] συνεχῶν" ἐστιν, ὅταν συνεχεῖς ἐφεξῆς προτάσεις πλείονας λαβόντες μηκέτι τὰ γινόμενα ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα ἐκλαμβάνοντες τούτοις ὡς δεικτικοῖς τοῦ προκειμένου χρησόμεθα (leg. χρησώμεθα). Ipsa Alexandri explicatio ostendit et de soritis Aristotelem loqui et tollendum esse μή, quod etiam fol. 116a bis recte omissum est: res enim quae ibi explicatur plane eadem est. Vet. intp. cod. Goth. retinet μή. De prosyllogismis autem nihil adiicit, quoniam clarum est horum eandem esse rationem atque syllogismorum simplicium, de quibus modo dixit (etenim primus prosyllogismus habebit tres terminos in duabus propositionibus, reliqui autem prosyllogismi qui adiiciuntur omnes in binis propositionibus binos terminos inferent novos: nam tertius terminus idem esse debebit atque unus eorum qui praecesserunt), nisi quis ipsas propositiones ex quibus sorites efficiatur προσυλλογισμοὺς ab Aristotele appellari dicat. Restat igitur, ut explicemus quod de soritis tradit. Si conclusio AB colligitur terminis mediis CD interpositis, poterit terminus D qui novus adiicitur (ὁ παρεμπίπτων ὅρος) collocari aut extra terminos AB, qui per terminum C coniunguntur, aut intra eos. Sed quemcunque locum occupat, numerus coniugationum quae e binis terminis fiunt (τὰ διαστήματα) semper unitate minor erit numero terminorum, si omnis coniugatio incipit ab altero termino coniugationis praecedentis: siquidem numerus coniugationum idem manet, sive dicas AC, CD, DB sive DA, AC, CB. Patet inde quid intersit inter πρότασιν et διάστημα: namque πρότασις exprimit certam praedicandi rationem, διάστημα nihil nisi coniugationem signorum quae terminorum locos tenent: quare προτάσεις *AB* et *BA* diversae sunt, quamquam διάστημα *AB* et *BA* idem est: 202a19 τὸ αὐτὸ διάστημα ἓν πρὸς δύο καὶ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες· ταῦτα γὰρ ἓν μέν ἐστιν, ὁ μέντοι λόγος οὐχ εἷς. Occurrit etiam διάστημα eo sensu positum, quem habere solet διάστασις (v. 208b14) 209a4 διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία, μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, οἷς ὁρίζεται σῶμα πᾶν. — Erit fortasse qui explicationem quam dedimus hac difficultate laborare dicat, quod, si terminus D ponatur extra terminos AB, ut coniugationes sint DA, AC, CB vel AC, CB, BD, non fiat conclusio AB, vel, si

flat, supervacaneus sit terminus D. Hoc quidem verum est, sed Aristoteles ubi dicit (vs. 9) numerum terminorum unitate superare numerum propositionum, nihil dicit de conclusione, num bene habeat necne. Numerus διαστημάτων, inquit, neque augetur neque minuitur, sive terminus D medium locum occupat, sive etiam (quod in sorite quidem non debet fieri) primum vel ultimum.

42b11 Dedimus αἰεὶ ex optimis codd. et hic et 48a41, quod etiam Bkk. saepius retinuit, v. 207a3, 6; 1333a21, 29.

42b13 Alexander vocem περιτταὶ omittendam censuit, quam, quum ferri possit, invitis codicibus e contextu eiicere non ausi sumus.

42b16 τὰ δὲ συμπεράσματα . . . Conclusionum autem non eadem ratio erit atque terminorum et propositionum: nam numerus conclusionum, quae novo termino adiecto fiunt, unitate minor est quam numerus omnium terminorum qui iam antea dati erant.

42b23 ὁμοίως δὲ . . . Eodem modo conclusionum numerus augebitur, si plures alii termini adduntur. — κἂν εἰς τὸ . . . Si novus terminus non in fine adiicitur, sed interiicitur iis qui iam dati erant, numerus conclusionum, quae inde nascuntur, idem erit, ac si in fine adiectus esset, sed in conclusionibus hoc discrimen erit, quod una propositio demonstratur, quae antea non demonstrata sumta erat. Si in sorite AB, BC, CD post primam propositionem adiicitur terminus M, series propositionum exit haec: AB, BM, MC, CD: conclusiones igitur accedunt hae: AM, BC, MD.

42b25 ὥστε πολὺ . . . Numerus conclusionum multo maior erit numero terminorum. Hoc quidem certum est, sed miror, quod in numerum conclusionum non amplius inquisivit. Apparet autem ex tribus propositionibus, quae soritem constituant, fieri tres conclusiones, ex quattuor fieri sex, ex quinque decem: colliguntur enim ex propositionibus AB, BC, CD, DE, EF conclusiones AC, AD, AE, AF; BD, BE, BF; CE, CF; DF. Crescit igitur numerus conclusionum secundum numeros triangulos (Trigonalzahlen). Sit numerus propositionum $= n$, numerus terminorum $= n + 1$, erit numerus conclusionum $= \frac{n(n-1)}{1.2}$. Fient igitur e viginti propositionibus quae soritem faciunt conclusiones centum et nonaginta, quarum undeviginti a termino A incipiunt, octodecim a termino B et sic porro.

Cap. 26. Exponitur quae problemata sint difficiliora et quae faciliora quum ad demonstrandum tum ad refutandum.
43 a 16 *Paucis repetit quae adhuc pertractata sint.*

Edocemur hoc capite et sequentibus quomodo ars dialectica cohaereat cum demonstrandi arte, Topica cum Analyticis. Ostendit autem Aristoteles cap. 27 seqq. maiorem vel minorem demonstrandi difficultatem non solum ex numero modorum pendere quibus aliquid probari possit, sed praecipue e numero mediorum terminorum et e difficultatibus quibus obstructa sit eorum inventio.

42 b 38 *πτώσεων*, de quibus v. quae diximus ad 16 b 1. Quae sequuntur explicatione non indigebunt, si conferatur tabula syllogismorum simplicium, quam dedimus p. 385.

43 a 4 *ἀνῄρηται*, intell. *τὸ καθόλου κατηγορικόν*, quod comme moravit vs. 1.

43 a 7 *τοῦτο*, h. e. *τὸ ἐξ ἀρχῆς*, *τὸ καθόλου στερητικόν*: male igitur Zell „beides", intelligit enim *τὸ παντὶ* et *τὸ τινὶ ὑπάρχειν*, quod si sibi voluisset Aristoteles, certe dixisset *ταῦτα*.

Cap. 27. De inventione et constructione syllogismorum.
43 a 25 *Alia non praedicantur, alia ita comparata sunt, ut nihil de iis praedicetur, alia denique (de quibus omnis fere est quaestio) ita, ut ipsa de aliis et alia de ipsis praedicentur.*
b 1 *De his igitur quomodo propositiones habere debeant, ut quid colligatur, exponitur.*

43 a 25 Res singulares (*τὰ καθ' ἕκαστα*, *τὰ ἄτομα*) non praedicantur de aliis, de summis generibus autem non praedicantur alia: nihil est enim quod summis generibus prius sit (*πρότερον* vs. 30, de quo v. quae diximus ad 14 a 26 et ad 66 b 20 extr.), sed his continentur omnia iisque subiecta sunt. Hoc fundamento nititur categoriarum divisio.

43 a 34 *κατὰ συμβεβηκὸς* dicitur praedicari quod non proprie de aliqua re enuntiatur, quod accidit, si quod orationi subiectum est latius patet quam quod praedicatur, cuius locum occupare deberet: *κατὰ συμβεβηκὸς* igitur praedicatur id cui, quamquam non deberet praedicari respectu habito rationis quae inter ipsos terminos obtinet, tamen accidit (*συμβαίνει*) ut praedicetur, licet contra naturam; cf. quae dicit Philoponus schol. 175 a 27 sqq. Sic 418 a 20 *κατὰ συμβεβηκὸς* dicitur aliqua res sentiri, si non ipsa sensum afficit, sed in causa est, ut sen-

sus certo modo afficiatur, v. c. tabulam non video, sed quum non nisi colorem videam quem habet, tabulam ipsam non video nisi *κατὰ συμβεβηκός*: *κατὰ συμβεβηκὸς* igitur dicitur quod non nisi cum abusu quodam vocabuli dicitur. 102 b 4 *συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστί, μήτε ὅρος μήτε ἴδιον μήτε γένος, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι, καὶ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν... ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος βελτίων.*

43 a 36 *ἐπὶ τὸ ἄνω* opponitur *τῷ ἐπὶ τὸ κάτω* ut 65 b 23: namque res singulares infimo loco positae sunt, genera, de quibus nihil praedicatur, summo. 82 a 23 *λέγω δ' ἄνω τὴν ἐπὶ τὸ καθόλου μᾶλλον, κάτω δὲ τὴν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος*: quare dicit 1005 a 34 *ἔστιν ἔτι τοῦ φυσικοῦ τις ἀνωτέρω*. 999 a 12 *ἐν δὲ τοῖς ἀτόμοις οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον*: nam res singulares eiusdem ordinis sunt omnes. 1095 a 31 *μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι διαφέρουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν λόγοι καὶ οἱ ἐπὶ τὰς ἀρχάς*. Praedicandi esse fines, ultra quos progredi non liceat, demonstrabit Anal. post. I. cap. 22, nunc sumit. Alium sensum habent *τὸ ἄνω* et *τὸ κάτω* in rebus physicis: 994 a 19 *ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐπὶ τὸ κάτω οἷόν τ' εἰς ἄπειρον ἰέναι τοῦ ἄνω ἔχοντος ἀρχήν*. Nam ut in logicis ultimum et infimum est id de quo quam plurima praedicantur, quod ita omnibus numeris determinatum est, ita plenum et quasi refertum, ut nihil amplius admittat et in se recipiat quod nondum definitum sit certa qualitate, sic in physicis infimum locum tenent ea, quae secundum naturae ordinem sunt novissima, s. quae ex elementis composita gignuntur ultima, elementa autem, utpote simplicia et priora non tempore solum, sed natura sua et ordine rerum, appellantur *τὰ ἄνω*: quare dicit 338 a 7 *οὐκ εἰς εὐθὺ οἷόν τε* (*τὴν γένεσιν ἄπειρον εἶναι* intell.) *διὰ τὸ μηδαμῶς εἶναι ἀρχήν, μήτ' ἂν κάτω, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσομένων, λαμβάνωμεν* (*λαμβάνομεν* Bkk. e codd.), *μήτ' ἄνω* (*μήτ' ἂν ἄνω* opinor), *ὡς ἐπὶ τῶν γενομένων* (*γινομένων* Bkk., *γεινομένων* cod. *E*). — Ei quod in infinitum producitur opponitur *τὸ ἵστασθαι*. 72 b 11 *εἴ τε ἵσταται καὶ εἰσὶν ἀρχαί*. 332 b 12 *δεῖ μὲν γὰρ στῆναι καὶ μὴ εἰς ἄπειρον τοῦτο ἰέναι ἐπ' εὐθείας ἐφ' ἑκάτερα*. 1000 b 28 *καὶ εἰ ἵσταται καὶ εἰ βαδίζει εἰς ἄπειρον*.

43 a 39 *πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν*, nisi in speciem. 323 b 27 *πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός*. *πλὴν εἰ μὴ* pleonasmus est, qui ta-

men ferri potest, quum πλὴν saepius non excipiendi vim habeat, sed definiendi et limitandi, quo sensu habuimus 42b39, cf. 119b22 ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν, πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως ἀμφότερα, ἐκ δὲ τοῦ ἧττον κατασκευάζειν μόνον. Similis pleonasmus est 1034b19 ἀλλ' ἢ δυνάμει μόνον. — De δόξῃ v. Biese I. p. 163 not. 4. Aristotel. 1112a8 δοξάζομεν ἃ οὐ πάνυ ἴσμεν: quare quamquam non datur scientia τῶν ἀορίστων διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον (v. 32b19), tamen eorundem datur δόξα, cf. Ritter Gesch. d. Phil. III. p. 54. 254a29 ἡ γὰρ φαντασία καὶ ἡ δόξα κινήσεις τινὲς εἶναι δοκοῦσιν. 427b17—24 δόξαν a φαντασίᾳ ita distinguit, ut illa non e nostro arbitrio pendeat, quippe quae necessario aut vera sit aut falsa, deinde etiam eo, quod per illam aliquid patiamur e. c. timentes, haec vero imaginibus suis animum non perturbet, cf. 428a19 sqq., ib. 22 πάσῃ μὲν δόξῃ ἀκολουθεῖ πίστις, πίστει δὲ τὸ πεπεῖσθαι, πειθοῖ δὲ λόγος. Ib. 27 δῆλον ὅτι οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν ἡ δόξα, ἀλλ' ἐκείνου ἐστὶν οὗ καὶ αἴσθησις. b1 τὸ οὖν φαίνεσθαί ἐστι τὸ δοξάζειν ὅπερ αἰσθάνεται μὴ κατὰ συμβεβηκός. Quam arcto vinculo coniunctae sint δόξα et αἴσθησις, quae opponuntur ipsi veritati, ostendit 43b8 sq. et 318b27 συμβαίνει δὴ κατὰ δόξαν καὶ κατ' ἀλήθειαν ἄλλως τὸ γίνεσθαί τε ἁπλῶς καὶ τὸ φθείρεσθαι· πνεῦμα γὰρ καὶ ἀὴρ κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν ἧττόν ἐστιν . . . κατὰ δ' ἀλήθειαν μᾶλλον τόδε τι. Apparet αἴσθησιν positam esse pro δόξῃ, utpote quae ex illa nascatur (opponuntur enim δόξα et ἀλήθεια ut διαλεκτικὴ et ἀποδεικτική, v. 46a10.): 458b12 οὐ γὰρ μόνον τὸ προσιόν φαμεν ἄνθρωπον ἢ ἵππον εἶναι, ἀλλὰ καὶ λευκὸν ἢ καλόν· ὧν ἡ δόξα ἄνευ αἰσθήσεως οὐδὲν ἂν φήσειεν οὔτ' ἀληθῶς οὔτε ψευδῶς. 459a6 ὁτὲ μὲν ἡ δόξα λέγει ὅτι ψεῦδος τὸ ὁρώμενον, ὥσπερ ἐγρηγορόσιν, ὁτὲ δὲ κατέχεται καὶ ἀκολουθεῖ τῷ φαντάσματι. 413b27 τὰ δὲ λοιπὰ μόρια τῆς ψυχῆς φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι οὐκ ἔστι χωριστά, καθάπερ τινές φασιν· τῷ δὲ λόγῳ ὅτι ἕτερα, φανερόν· αἰσθητικῷ γὰρ εἶναι καὶ δοξαστικῷ ἕτερον, εἴπερ καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦ δοξάζειν. Quam rationem habeat δόξα ad ὑπόληψιν v. 89a2, quem locum adscribemus ad 66b19.

43b5 οἷς δ' αὐτὸ . . . Ea de quibus aliquid non praedicatur non debent sumi, quia eadem sunt atque ea quae de ipso non praedicantur: illis igitur propter conversionem non opus erit.

43b7 Invitis codicibus melioris notae omnibus servavimus ὡς

ante ἴδια cum Boethio, quod vix videtur deesse posse, nisi quis scribat ἰδίᾳ.

43 b 11 Deinde non ea investiganda sunt quae non nisi de parte alicuius rei praedicantur, de qua aliquid probandum est, sed quae praedicantur de re universa.

43 b 14 Propositio indefinita ubi sumitur, accipi debet pro particulari, quamquam fieri potest, ut etiam de toto verum sit quod de parte acceptum est, cf. 26 b 14: quare nihil indefinite proferendum est, sed definiendum utrum de toto accipiatur an de parte.

43 b 17 Non universum sumi debere quod praedicetur docuit 17 b 12—16, de quo loco v. quae disputavit Ammonius.

43 b 22 ὅταν δ' ὑπὸ . . . 32 ἐκλογῆς. Locus est impeditior. Tradit Aristoteles quae non sumenda sint, ut fiat syllogismus. Si tres termini ita habent, ut A complectatur terminum B et B terminum C, ut sumantur ea quae cum termino C (τῷ ὑποκειμένῳ) necessario connexa sint (τὰ ἑπόμενα) — sive affirmentur sive negentur —, non sumi debet A, h. e. non sumi debent ea quae necessario vel coniuncta sunt vel non coniuncta cum termino B (τῷ καθόλου): continentur enim haec in illis, nam in termino B inest terminus A, quippe qui de eo praedicetur; imo sumenda sunt ea quae propria sunt termino B (τῷ εἴδει): omnis enim species, quae alicui generi subiecta est, habere debebit aliquid proprii (differentiam specificam quam dicunt), quo et a genere differat et a reliquis quae eidem generi subdita sint. — Monendum est, quod non ab omni parte verum est quod dixit vs. 26 καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχει, ὡσαύτως: nam τὸ γελαστικόν, quamquam non praedicatur de animali, de homine praedicatur; siquidem accuratius dixisset οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν pro μὴ ὑπάρχει. — Minus clara sunt quae sequuntur vs. 29, quare Zell recte vertit servata obscuritate „Ebenso mufs man für das Allgemeine nicht das nehmen ...“ Iul. Pacius ita: „Neque vero quasi universalis antecedentia eligenda sunt ea, quibus consequens est quod sub eo continetur“. Ad quae Buhle: „Qui haec intelligat is mihi erit Apollo!“ Vereor ut deus operae pretium facturus sit, si descendat: nam Pacius ipse in commentario et suscepit Apollinis partes et peregit. Difficultas posita est in casu dativo τῷ καθόλου, qui significat „respectu habito τοῦ καθόλου“, quod hoc loco idem est ac si dixisset εἰ δεῖ λαβεῖν οἷς ἕπεται

τὸ καθόλου. Hunc esse verum istorum verborum sensum ita docent quae sequuntur, ut dubitare de eo non liceat, quamquam non nego ipsis verbis τῷ καθόλου haud clare expressa esse quae sub iis latere diximus, ut vix sit qui hunc sensum ex iis elicere possit, si omissa essent quae sequuntur. Insolentius certe haec dicta sunt neque tamen abhorrent a stilo Aristotelis. Simili modo positum habemus nominativum ut in oratione ἀσυνθέτῳ 709 b 32 τοῖς δ', ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἐν ταῖς καμπαῖς τοῦ σώματός ἐστιν ἡ ἀρχὴ τῆς κάμψεως, et genitivum cum praepositione 459 a 29 καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν φερομένων τοῦ κινήσαντος οὐκέτι θιγγάνοντος κινεῖται, et genitivum simplicem 3 a 9 τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. Quum nostro loco scriberet τῷ καθόλου, in mente habuit οἷς ἕπεται, quae, quamquam bis ponenda erant, semel omisit. Quod scribere voluit videtur hoc fuisse: οὐδὲ δὴ τῷ καθόλου οὕτως ἐκλεκτέον τὰ οἷς ἕπεται ὥστε ἐκλέγειν οἷς ἕπεται τὸ περιεχόμενον. Nemo certe haereret, si haec haberemus. Sensus in promtu est. Ut sumamus ea quibuscum necessario coniunctus sit A (τὸ καθόλου, e. g. ζῷον) s. ut sumamus „antecedentia" termini A, non sumendus erit C (e. g. ὁ τὶς ἄνθρωπος), h. e. non sumenda erunt ea quibuscum necessario coniunctus sit terminus B: hunc enim vocat τὸ περιεχόμενον (e. g. ἄνθρωπος), intell. ὑπὸ τοῦ καθόλου, τοῦ A. Etenim (pergit Aristoteles) necesse quidem est, ut animalia sint quaecunque contineantur termino B (homine), sed haec (quae sub hominem cadunt, h. e. singuli homines) rectius sumerentur, si non investiganda essent quibuscum animal necessario coniunctum sit (antecedentia animalis), sed quibuscum homo: nam propiora (οἰκειότερα) sunt homini quam animali.

43 b 36 τὰ πᾶσιν ἑπόμενα. Quae praedicantur de utroque termino (maiorem et minorem intell.) non investiganda sunt, quum in secunda figura, cuius speciem habere deberent propositiones, ex affirmantibus nihil cogatur.

Cap. 28. Exponitur quae esse debeat terminorum ratio, ut demonstretur propositio affirmans vel universalis vel particularis: 44 a 2 *quae esse debeat, ut demonstretur propositio negans vel universalis vel particularis.* 12 *Eadem expositio comprobatur per terminos.* 38 *Etiam eorum ratio habenda est*

quae maxime universalia sunt. b 6 *Ostendit ad unam trium figurarum reduci quodcunque probetur terminis sic se habentibus ut exposuit,* 25 *si aliter habeant, nihil omnino colligi.* 38 *Non investigandum est qua in re termini discrepent et contrarii sint, sed in qua conveniant.*

43 b 39 De medio termino datae conclusioni inveniendo ita disserit, ut (secundum id quod dixit vs. 11 sqq.) propositionum universalium coniugationes solas consideret, quae primos duo syllogismos cuiusque figurae faciant. Iam igitur ut concludatur alterum de altero universo praedicari, patet ex primo syllogismo primae figurae medium terminum ita se habere debere, ut praedicetur de subiecto conclusionis, de ipso autem praedicetur id quod in conclusione praedicetur: quare alterum de altero universo praedicari colligetur, si invenerimus terminum unum et eundem, de quo praedicetur quod in conclusione praedicari debeat (*τὸ κατασκευαζόμενον*) et qui ipse praedicetur de eo quod in conclusione subiectum sit (*οὗ δεῖ κατηγορεῖσθαι*). — Item alterum de alterius aliqua parte praedicari concluditur per primum syllogismum tertiae figurae: quam quidem conclusionem habebimus invento aliquo termino, de quo praedicatur (*οἷς ἕπεται*) et quod in conclusione subiectum sit et quod in ea praedicetur.

44 a 2 Ut alterum de altero universo non praedicari colligatur, et secundo modo primae figurae et duobus primis secundae uti possumus; sed quia convertitur propositio universalis negans, primo modo secundae idem probatur quod secundo primae figurae et eadem ratione: conditiones igitur erunt eaedem, ex quibus pendet uterque, unde factum est, ut alterius ab Aristotele hoc loco (vs. 8) non facta sit mentio, quamquam etiam hunc commemorat b 13. Quod conclusioni subiectum est significatur verbis *ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν*, quod praedicatur in conclusione verbis *ὃ δεῖ μὴ ὑπάρχειν*: quae si tenemus, facilia sunt omnia. — De lectione notamus, quod codicum auctoritatem Alexandro postposuimus: nam quae codices praebent vs. 3 explicationis gratia addita videntur. Idem quod codd. graeci etiam vet. intp. cod. Gothan. exhibet, qui vs. 4 *ἢ ἀνάπαλιν* ... 5 *παρεῖναι* omisit.

44 a 9 Denique ut colligatur alterum non praedicari de parte alterius, quod fit per secundum syllogismum tertiae figurae, investigari debebunt et ea quorum consequens sit subiectum

conclusionis (ᾧ μὲν μὴ ὑπάρχειν) et ea de quibus praedicari nequeat quod praedicetur in conclusione (ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν). Vix opus est ut corrigamus Zellii versionem, qui vs. 11 ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν vertit „so mufs dieses nothwendig dasjenige seyn was in dem aufgestellten Satze einem Theile des Subjectes nicht zukommt": apparet enim verba τι τούτων εἴη ταὐτόν non posse intelligi de eo quod praedicetur in conclusione, quod Zellius videtur putavisse, sed non posse non intelligi de termino medio. — Mendum est, quod vs. 19 ed. Bkk. habetur τῷ *A* pro τὸ *A*.

44 a 22 ἐκ προσυλλογισμοῦ. Quamquam non video, cur hoc loco prosyllogismi mentionem fecerit, quum nihil de eo dixerit in reliquis quae eundem prosyllogismum habent (v. Philop. schol. 177 a 6 sqq.), tamen vix poterit alius prosyllogismus intelligi quam hic: „*A* praedicatur de nullo *Δ*, *Δ* idem terminus est qui *Z*, ergo *A* de nullo *Z* praedicabitur." At hoc quidem non est prosyllogismum facere qui proprie dicitur, sed alterum terminum in alterius locum substituere.

44 a 26 Zellius Iul. Pacium, ut solet, secutus eandem lectionem vertit quam Bkkerus dedit, „Denn B kommt allem A zu, E aber wird keinem B zukommen". Eodem modo vs. 29 ὅτι οὐδὲ τῷ *Δ* „da auch D dem H nicht zukommt", quod sensui omnino adversatur: sed quis, quaeso, est, qui hoc ex Aristotelis verbis exprimat? Rei quidem convenit quod dedit Zellius vs. 26: nam si B de omni A et E de nullo B praedicatur, efficitur A praedicari de nullo E (conversa propositione altera), quod Aristoteles inde colligi dicit; quamquam ne hoc quidem ab omni difficultate liberum est: propositiones enim sic sumtae essent, ut deceret in quarta figura, quam Aristoteles ignorat et quae hoc loco altera propositione conversa reduceretur ad secundam. Quae quum ita sint, non dubitavimus Buhlii lectionem servare et Boethio et nonnullis codicibus probatam, quam praeferendam esse res ipsa docet. Eandem etiam habet vet. intp. cod. Gothan.

44 a 30 Denique addit aliam conditionem, sub qua fiat συλλογισμὸς ἀντεστραμμένος, syllogismus cuius conclusio converti debet, ut efficiatur quod volumus. De voce ἀντεστραμμένος v. 712 a 4 ἀνάγκη γὰρ κάμπτειν ἢ ἐπὶ τὸ κοῖλον καὶ τὰ πρόσθια καὶ τὰ ὀπίσθια . . . ἢ ἐπὶ τοὐναντίον ἐπὶ τὸ κυρτόν . . . ἢ ἀντεστραμμένως καὶ μὴ ἐπὶ τὰ αὐτά, cf. quod habuimus

22a34. 215b31 ἀντεστραμμένως δίεισι τῷ τάχει, ratione inversa celeritatis, ut mathematici dicunt. 784b16 ὥσπερ γὰρ ἀντεστραμμένον τῇ πάχνῃ ὁ εὐρώς ἐστιν (gleichsam das Umgekehrte). — Vs. 31 scripsimus *E* pro *H*, quod manifesto postulat sensus: nam sibi opponuntur vs. 31 τὸ μὲν γὰρ *E* τῷ *A* ὑπάρξει παντί et vs. 33 τὸ δὲ *A* τῷ *E* παντὶ μὲν . . . Deinde remotis uncinis vs. 32, quibus verba τὸ γὰρ *B* τῷ *A* inclusa erant et apud Bkk. et in edd. prioribus, apparet conclusionem „E praedicari de omni A" demonstrari ex iis propositionibus quas iam commemorat, „B praedicari de omni A" et „E de omni B". Retinendum esset igitur *E* pro *H*, etiam si non accederet codicum auctoritas. Tamen reiectum est et a Iul. Pacio et a Buhlio. Nostram lectionem etiam Alexander videtur habuisse fol. 126, b (Iunt. 1521. 4.) τὸ γὰρ *E* κατὰ τοῦ *A* παντός, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τοῦ *H* παντός, τὸ δὲ *H* κατὰ παντὸς τοῦ *A* ταὐτόν γε ὂν τῷ *B* τινὶ ἃ εἵπετο τῷ *A*. Quae quidem demonstratio, quum minus perspicua sit quam demonstratio quam Aristoteles proposuit, fortasse in causa fuit, ut *E* in codicibus mutaretur in *H*. Cf. cum his quae habet Philoponus fol. 71, b (Ven. 1536. fol.) εἰ τὸ *B* παντὶ τῷ *A*, ταὐτὸν δὲ τὸ *B* τῷ *H*, καὶ τὸ *H* παντὶ τῷ *A*. πάλιν ἐπειδὴ τὸ *E* παντὶ τῷ *H*, τὸ δὲ *H* ταὐτὸν τῷ *B*, καὶ τὸ *E* ἄρα παντὶ τῷ *B*. τὸ δὲ *B* παντὶ τῷ *A*, καὶ τὸ *E* ἄρα παντὶ τῷ *A*. Quod quam perplexum sit nemo non videt: mihi quidem Philoponi animum videtur turbavisse, quod in libris invenerit lectionem *H* vs. 31 pro *E*, quam ut rite explicaret frustra laboravit. — Quod de reliquis modis quibus cogi possit alterum de parte alterius praedicari Aristoteles nihil dixerit, Zellius (p. 258 not.) ita excusat, ut dicat fore, ut facili negotio ad reliquos syllogismos transferat qui perspecta habeat quae de quibusdam ab Aristotele exposita sint. Vera causa in eo est, quod non propositum fuit Aristoteli, ut doceat quomodo cuiuscunque syllogismi terminus medius inveniatur, sed ut exponat, qua ratione efficienda sit data conclusio — problema quodcunque, h. e. sive affirmans sive negans, sive de toto sive de parte — investigato medio termino, figurae et modi, quo fiat syllogismus, non habita ratione.

44a38 Ut inveniatur medius terminus, et in iis quae praedicantur et in iis de quibus praedicatur investigari debent quae sint prima, h. e., ut Aristoteles ipse explicat, ea quae sint

quam maxime universalia: namque littera K in KZ et $K\Gamma$ nihil aliud significat quam καθόλου: unde patet non probandam esse explicandi rationem quam Iul. Pacius ingressus, Zellius autem, ut solet, secutus est: putat enim litteris KZ et $K\Gamma$ binas species eiusdem generis notari. Neque quod disputavit Biese I. p. 168 ab omni parte bene habet. Quum igitur vs. 17 exposuerit, qui fiat syllogismus, si sit $\Gamma = Z$, nostro loco hoc adiicit. Etiam si Γ et Z non sint eadem, tamen fieri potest, ut eodem genere contineantur ($KZ = K\Gamma$), quod si investigavimus, inventus erit, quem quaerimus, terminus medius: nam si de hoc genere (KZ), quod praedicatur de termino E, praedicatur A, etiam de E praedicetur A necesse est; sin autem (b 2) A non praedicatur de KZ, fieri quidem potest, ut praedicetur de eius specie Z et Z de E (unde etiam A de E), sed hoc ita esse minime necessarium est. Est igitur hoc quod dicit. Ut inveniatur medius terminus, investiganda sunt quae maxime universalia sunt: nam quorum diversae sunt species, ea in universalibus (genere) aliquando conveniunt.

44 b 3 ὁμοίως δὲ ... Item indaganda sunt ea de quibus maxime universalibus praedicatur terminus A, h. e. $K\Gamma$: nam si $K\Gamma = KZ$, praedicabitur A de genere KZ et de specie Z et de termino E qui ea continetur; sin autem A non praedicatur de genere KZ, tamen fieri aliquando potest, ut praedicetur de specie Z. Exemplum de quo loquitur vs. 3—5 ab eo quod habuimus 1—3 non differt nisi eo, quod vs. 1 sumsit genus speciei Z, vs. 3 vero genus speciei Γ: genus ipsum autem idem est.

44 b 6 διὰ τῶν τριῶν ὅρων καὶ τῶν δύο προτάσεων, quibus verbis syllogismum simplicem significat, quem 1357 a 17 et 1014 b 2 vocat τὸν πρῶτον συλλογισμόν; cf. 49 b 28. Sic 86 b 7 διά τε ὅρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο.

44 b 21 πᾶσιν, h. e. ὁποτερῳοῦν, et maiori termino et minori. — Vs. 22 κατασκευάζειν μὲν γὰρ ... namque si sumuntur quae sunt consequentia et maioris termini et minoris, syllogismus fieri deberet in secunda figura, in qua conclusio affirmans esse nequit. — Vs. 23 ἀποστερεῖν δ' οὐκ ... nam ut conclusio negans exeat, etiam altera propositio negare debet.

44 b 25 Sequitur ut demonstret non fieri syllogismum, si medius terminus ad maiorem et minorem quamcunque aliam rationem habeat quam eas quas exposuit a 17—35; restat enim, ut vel

B et *Z* ponantur eadem esse vel *Γ* et *Θ* vel *Δ* et *Θ*. Quo magis perspiciatur nihil ab Aristotele praetermissum esse in hac re, totam rem paucis complectamur. Si aliquid (*A*) de aliqua re (*E*) concludendum est ex propositionibus universalibus, binis propositionibus opus est quae per terminum aliquem medium coniunctae esse debent. Propositio universalis autem quae terminum *A* habet aut ita comparata est, ut de omni *A* praedicetur alter terminus (*AB*), aut ita, ut *A* de altero termino praedicetur universo (*AΓ*), aut alter terminus de nullo *A* (*AΔ*), aut *A* de altero termino universo non praedicetur (*AΔ*): nam quia propositio universalis negans convertitur, propositio *AΔ* et tertiae et quartae conditioni quas proposuimus satisfacit. Item quaecunque propositio universalis habet terminum *E* aut erit *EZ* aut *EH* aut *EΘ*: quare omnes modos quibus binae propositiones universales coniungi possunt, quarum altera habet terminum *A*, altera terminum *E*, hac tabula complecti licebit:

AB	*EZ* —	*AΓ*	*EZ* I α'.	*AΔ*	*EZ* I β', II α'.
	EH I α' (syll. conversus).		*EH* III α'.		*EH* III β'.
	EΘ II β'.		*EΘ* —		*EΘ* —

Coniugationes neque plures neque minores esse posse res ipsa docet: nostro loco autem ex prima coniugatione seriei primae (*AB*, *EZ*) et ex ultimis reliquarum (*AΓ*, *EΘ* et *AΔ*, *EΘ*) nihil colligi posse demonstrat. Elementorum, quibus hoc cap. usus est Aristoteles, vim et rationem recte et perspicue expressit Biese I. p. 166 not. 1.

44 b 38 Optime fecit Bkk., quod ὅτι in codicibus omissum in locum suum restituit. Philoponus non habuisse videtur vocem ὅτι, quam et sensus flagitat (nam quod dicit est hoc: δῆλον δὲ καὶ ὅτι ληπτέον ὁποῖα ταὐτά ἐστιν) et Alexander in libris suis habuit, quamquam non ab omni parte verum est quod Philoponus (schol. 177 b 30) de lectionis varietate ex Alexandro enotavit: nam Alexandri verba sunt haec: ἡ δὲ λέξις ἐνδεῶς ἔχει. λείπειν γὰρ δοκεῖ τῷ „καὶ ὁποῖα ἕτερα ἢ ἐναντία" τὸ μὴ εἶναι μέντοι τὴν τούτων ἐκλογὴν χρήσιμον προηγουμένως πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν προτάσεων. Coniicit Alexander addendum esse οὐχ ante ὁποῖα vs. 39, neque tamen hoc in libris suis habuit. Nobis quidem lectio Bkki tam certa visa est, ut mutationem non admittat quamcunque. Namque exponit Aristoteles, cur investigari debeant quae eadem sint, non quae

diversa et contraria: cuius rei causa duplex est, una, quod terminus medius est qui quaeritur, altera, quod, etiam si diversa sumuntur et contraria, reducuntur ad eandem demonstrandi rationem quam modo nobis tradidit. Quod ut demonstret, exemplum affert (45 a 4). Si iis quae praedicantur (*B*) de termino *A* ea quae praedicantur (*Z*) de termino *E* ita contraria sunt, ut de eodem pronuntiari nequeant, terminus *B* idem erit qui *Θ*. Nam *Z* praedicatur de *E*, *B* igitur non praedicabitur de *E*: quae autem non possunt edici de termino *E*, ea appellavimus *Θ*: quare erit *B* = *Θ*.

45 a 9 Locus multis difficultatibus obstructus ab interpretibus vel magis confusus. E verbis Alexandri (schol. 178 a 19) patet vs. 12 eum aliquid secus habuisse atque reperitur in nostris libris: quod nihil aliud esse potest quam terminus *H*, pro quo codd. *Bu* prius habuerunt *E*; quam quidem lectionem restituere non dubitavimus: quamquam enim Alexander eam reiecisse videtur, tamen pristinam eam fuisse et inde colligi potest, quod post Alexandrum qui eius auctoritati fidem haberent codices *Bu* corrigendum iudicaverint *H* pro *E*, et ex iis quae legimus apud Alexandrum: *ἀλλ' ἔσται συναγόμενον τὸ A τινὶ μὴ ὑπάρχον τῷ E ἐν δευτέρῳ σχήματι τῷ τὸ B τῷ μὲν A παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ E τινὶ μή ... ἐπεὶ δὲ ἀληθές ἐστι τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν καὶ διὰ τὸ καθόλου ἀποφατικόν ... κειμένου δὴ τοῦ B τῷ μὲν A παντὶ τῷ δὲ E τινὶ μή, γίνεται συζυγία ἐν δευτέρῳ σχήματι ἡ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δεικνύουσα τὸ A τῷ E μὴ ὑπάρχον. αὐτὸς δὲ ἀντὶ τοῦ τινὶ μὴ τὸ μηδενὶ ἔλαβε διὰ τὰ εἰρημένα.* Aliam explicationem Alexandri v. in schol. 178 a 9, ubi pro *τινὶ οὐχ* sine dubio legendum erit *οὐδενί*, quod apparet ex iis quae proxime praecedunt verba a Brandisio exscripta (fol. 129, b Iunt. 1521): *εἰ εἴη κείμενον ᾧ τῷ* (leg. *τὸ*) *H τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ μηδενὶ τὸ B, ἔσται τὸ μὲν B τῷ Θ ταὐτὸν καὶ καθόλου ἀποφατικὴ ἡ BE πρότασις καὶ τὸ συμπέρασμα ὁμοίως τὸ AE καθόλου ἀποφατικόν.* Namque si servamus lectionem quam Alexander habuit vs. 12 *E οὐδενί*, aut dicendum erit *τινὶ οὐχ* vs. 10 positum esse pro *οὐδενί* aut *οὐδενὶ* vs. 12 pro *τινὶ οὔ*. Sententia Aristotelis haec est. Ponamus terminos *B* et *H* ita comparatos esse, ut de eodem praedicari nequeant: praedicatur autem *E* de omni *H*, unde etiam *H* de aliquo *E*, *B* igitur (quippe quod negetur de eodem de quo

edicatur *H*) de ea parte termini *E* negabitur, de qua praedicatur *H*: ergo *B*, quod praedicatur de omni *A*, negatur de aliquo *E*, unde concluditur (II δ'), quod *A* negatur de aliquo *E*, ut dicit Aristoteles vs. 10. His expositis iam reliqua plana sunt; patet autem vocem οὐδενὶ vs. 12 neutiquam ferri posse: nam falsum plane esset, si Aristoteles diceret *B* praedicari de nullo *E*: clarum est enim ex iis quae diximus praedicari de aliquo posse, de aliquo non posse. Erit fortasse qui statuat Aristotelem in hac re erravisse, neque ipse ab hac opinione abhorrerem, nisi certum esset vs. 11 sq. verbis τὸ γὰρ *B* ... ὑπάρξει propositiones tradi, ex quibus in secunda figura colligatur conclusio quam legimus vs. 10 ὅτι τινὶ τῶν *E* οὐχ ὑπάρξει τὸ *A*: quae quidem quomodo ex illis elici possit non video, nisi, licet invitis codicibus, tacentibus interpretibus, οὐδενὶ mutaverimus in οὐ τινί, de quo v. quae diximus ad 24 a 19. Haec emendatio certe facilior est quam ea quam faciendam putaverunt Philoponus, qui habuit *H* οὐδενὶ vs. 12, et auctor scholii cod. Marc. 201, v. supra p. 46 sq. Uterque enim *BΘ* nostro loco per errorem scriptum putat pro *ΔH*: quod ne cui probandum videatur, paucis exponamus quae leguntur vs. 13—15. Complectitur terminus *Θ* quaecunque de termino *E* praedicari nequeunt, *H* autem praedicatur de aliquo *E*, de eadem igitur parte termini *E* de qua praedicatur *H*, *B* praedicari non potest (διὰ τὸ μὴ ἐγχωρεῖν τὸ *B* καὶ *H* τῷ αὐτῷ παρεῖναι vs. 9): unde patet terminum *B* contineri termino *Θ*. — Lectio *H* οὐδενὶ vs. 12 non video qua ratione defendi possit, nisi ita, ut his verbis causa exprimatur eorum quae sequuntur ὥστ' ἀνάγκη τὸ *B*..., sed quum causam, cur *B* idem sit τινὶ τῶν *Θ*, vs. 13—15 exponi appareat, verbis τῷ ... ὑπάρξει vs. 12 nihil aliud expressum esse poterit quam altera propositio syllogismi, cuius conclusionem habuimus vs. 10. Patet autem ex iis quae diximus non ante Alexandri tempora scriptum esse *H* (quod iam Philoponum in libris reperisse vidémus) pro *E* vs. 12.

45 a 18 Recepimus lectionem codicum *Bnu*, quam etiam vet. intp. cod. Gothan. exhibet, tum quia ἂν δ' εἰ in mss. facile mutari poterat in ἂν δὲ vel ἐὰν δὲ ab homine compendii non satis perito, tum quia infinitivi qui sequuntur non haberent unde penderent, quum praecesserit ὅτι. Deinde etiam res ipsa nostram lectionem confirmat: sententia enim haec est. Si sumimus non quae eadem sunt, sed quae diversa et contraria,

ex iis quidem ipsis quae sumsimus non fit syllogismus, quamquam colligitur aliquid quod necessario consequitur et fit syllogismus per ambages, h. e. quamquam non fit syllogismus recta via, tamen περαίνεταί τι: nam ut opponitur τὸ συλλογίζεσθαι τῷ περαίνεσθαι (v. 47 a 23 sqq. et quae diximus ad 41 a 39 extr.), sic nostro loco ἐξ αὐτῶν μὲν τούτων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός et ἀνάγκη δὲ ... Quare vs. 21 ἀναγκαίας Alexander recte explicat per συλλογιστικῆς, h. e. aliam viam quam rectam investigare debebimus.

Cap. 29. *Eadem terminum medium inveniendi ratio etiam in iis syllogismis obtinet qui ad absurdum deducunt*, b 15 *et in reliquis syllogismis hypotheticis*, 21 *et in iis qui de toto colligunt ἐξ ὑποθέσεως, quod non nisi de parte re vera cogitur.* 28 *Eadem ratio erit syllogismorum necessariorum, possibilium et simplicium:* 36 *unde patet omnem qui fieri possit syllogismum hac demonstrandi ratione contineri.*

45 a 26 Quae recta via demonstrantur ea iisdem terminis adhibitis etiam per deductionem ad absurdum probantur et vice versa. Pugnare hoc videtur cum iis quae supra habuimus: nam syllogismos II δ′ et III ε′ recta (δεικτικῶς) demonstrari non posse supra tradidit. Tollitur difficultas eo, quod hoc loco non agitur de singulis modis syllogismorum, sed de ratione qua inveniatur medius terminus. Hoc est enim quod exposuit cap. 28, in quo non nisi de binis syllogismis prioribus omnium figurarum sermo est: quare iam non id agit Aristoteles, ut probet recta via demonstrari quaecunque per deductionem ad absurdum demonstrentur et vice versa, sed ei propositum est, ut doceat iisdem terminis nobis opus esse, sive recta demonstrare aliquid velimus sive deductione facta ad absurdum, v. vs. 36 sqq.

45 a 31 οὐδενὶ ὑπῆρχεν, h. e. *B* de nullo *E* praedicabatur: nam ut demonstraretur *A* praedicari de nullo *E*, poni debebat (44 a 25) *B* = *Θ*, quod non praedicatur de termino *E*.

45 a 33 παντὶ ὑπῆρχεν (τὸ *A* τῷ *H* intell.): nam ut *A* de aliquo *E* praedicari colligeretur, dare debebamus *Γ* = *H* (44 a 20).

45 a 38 ἐκ γὰρ τῶν ... Continua demonstratio et deductio ad absurdum modo demonstrandi quidem differunt, terminorum vero habita ratione et propositionum, ex quibus fiunt, non dif-

ferunt: quod ita probat Aristoteles, ut demonstret, quomodo servatis iisdem terminis altera ad alteram redigatur. Exempli causa, ait, si *A* praedicari de nullo *E* deductione facta ad absurdum demonstratum est eo, quod fieri non potest, quin *B* de aliquo *E* praedicetur, quia, si hoc detur, tollatur quod ab initio concessimus (namque si *A* de aliquo *E*, consequitur etiam *B* de aliquo *E*, quod fieri nequit, quia sumsimus $B = \Theta$ 44a25), clarum est deductionem niti iisdem propositionibus, ex quibus fiat continua demonstratio: continua enim exit, si *B* de nullo *E* et de omni *A* praedicari ponimus, deductio autem sumsit fieri non posse, quin *B* de aliquo *E* praedicetur, quod idem est. Brevius hoc dixit Aristoteles: est enim cautus et consideratus in rebus excogitandis, sed in dicendo praeceps haud raro et praeproperus, dum rem ipsam perspectam habeat. Ut deductionem reduximus ad continuam demonstrationem iisdem propositionibus nixam, sic etiam continua demonstratio redigitur ad deductionem (45b1—3) non nova quadam propositione assumta, sed ea quae conclusionem falsam esse dicit.

45b3 *τινὶ* ante *διὰ* omisimus codices secuti qui cum Boethio conspirant, quia veri similius est illud adiectum esse quam praetermissum, si repertum fuisset: neque enim ab Aristotelis usu alienum est, ut omittat quod postulet quidem orationis perspicuitas, ita tamen, ut ex contrario quod praecesserit facile eliciatur, si non adiectum sit. Sic 53b40 omisit *παντί*. — Vs. 4 *ἐν ἅπασι* recte explicat cod. *n* cum Alexandro *τοῖς δι' ἀδυνάτου*.

45b5 *ὅρον ἄλλον*, in nostro exemplo terminum *B*, quem de aliquo *E* praedicari contendit falsa deductionis conclusio: quae quidem conclusio si convertitur in propositionem repugnantem (*B* de nullo *E* praedicatur), et si cum hac coniungitur eadem propositio (*AB*) quam etiam deductio sumere debebat, e deductione ad absurdum fit continua demonstratio.

45b14 Correximus *ταὐτὰ* cum cod. *C*, quod fecissemus, etiam si ne in uno quidem libro exstaret: est enim emendatio et levis et necessaria. Namque apparet Aristotelem hoc loco repetere summam eorum quae modo exposuit; omnis autem disputatio quae praecessit in eo erat, ut eodem termino medio inveniendo et deductionem et continuam demonstrationem niti doceretur.

45b17 Praeter syllogismos qui fiunt per deductionem ad impossibile aliam speciem syllogismorum hypotheticorum com-

memorat, syllogismos κατὰ μετάληψιν dictos vel κατὰ ποιότητα. Quid sit μετάληψις explicuimus ad 41 a 39: syllogismi autem κατὰ ποιότητα aut iidem sunt atque qui dicuntur κατὰ μετάληψιν aut ex numero eorum, quia quod Aristoteles dicit vs. 18 ad utrosque pertinet. Nihil clari de iis tradunt veteres intpp.; videtur autem syllogismus „secundum qualitatem" appellari quo aliquid colligitur de gradu qualitatis alicuius rei. Nam Philoponus (schol. 178 b 9) eos syllogismos appellatos esse dicit κατὰ ποιότητα, ὅσοι ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπιχειροῦσιν ἢ ἐκ τοῦ ἧττον ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου. Falsum certe est quod dicit Zell (p. 266 not.), eosdem syllogismos etiam appellatos esse κατὰ πρόσληψιν: aperte enim contradicit Philoponus schol. 178 b 7, qui a Stoicis πρόσληψιν eodem sensu dictam esse refert quo μετάληψιν a Peripateticis. Quos Theophrastus appellaverit συλλογισμοὺς κατὰ πρόσληψιν videbimus ad 58 b 8. — His igitur syllogismis, ait Aristoteles, si quaeritur medius terminus, quaestio eadem ratione instituenda est atque in categoricis: nam categorice etiam in his profertur medius terminus, siquidem quaestio non vertitur ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, h. e. non in iis quae cum conditione enuntiata sunt, sed in iis quae accepta sunt et concessa tanquam fundamentum syllogismi (ἐν τοῖς ὑποκειμένοις). — De iis syllogismis, quorum et utraque propositio et conclusio cum conditione profertur, non cogitavisse videtur Aristoteles: ostendunt certe quae dicit vs. 20 quo tempore haec scripsit eum nondum satis inquisivisse in naturam syllogismorum hypotheticorum.

45 b 21 Tangit aliam concludendi rationem, qua alterum de altero universo praedicari colligitur in tertia figura conditione quadam assumta. Etenim si ponimus $\Gamma = H$, praedicabitur A de omni Γ et E de omni Γ, unde, si assumimus E non praedicari nisi de solo termino H (sive Γ), colligere licebit A praedicari de omni E: nam quia E de solo Γ, consequitur Γ de omni E, quocum si coniungitur A de omni Γ, consequitur A de omni E. — Reprehendit Philoponus, quod non dixerit μόνον vs. 24, sed reprehendit quod non satis intellexit: etenim si H est ἄνθρωπος, E γελαστικόν, bene habent omnia. — Deinde si est $\Delta = H$ et E de solo H praedicatur, unde etiam H de omni E, consequitur A de nullo E: nam A praedicatur de nullo Δ et Δ (H) de omni E.

45 b 34 ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. Similiter res se habet, si

quacunque alia ratione alterum de altero praedicatur. Exempla v. 22a12 sq. et quae his sunt similia: nam de decem generibus categoriarum non cogitandum esse per se intelligitur.

Cap. 30. Demonstrationis inveniendae ratio modo exposita ad omnes artes et disciplinas pertinet, quarum unaquaeque experientia edocta demonstrationis principia suppeditare debet, ex quibus quae consequantur patefacere doctrinae Analyticae propositum est.

Docet hoc capite Aristoteles logicae usum esse eundem in omnibus artibus et disciplinis, eundem in rebus veris atque in falsis vel etiam in incertis, quia logica non res ipsas, sed rationem et viam exponat, qua progrediendum sit ab altero ad alterum termino medio interposito: docet igitur artem logicam non pertinere ad res quae demonstrationi subiectae sint (ad materiam), sed ad ipsam demonstrandi rationem (ad formam).

46a5 Invitis codicibus Bkk. dedit lectionem vulgarem: nos codicum auctoritatem secuti praetulimus *ἑκάτερον*: nam sermo est de subiecto et praedicato conclusionis, quae supra litteris *A* et *E* notata sunt. Quae praedicentur, inquit, de subiecto et de praedicato conclusionis et de quibus ipsa praedicentur investiganda sunt.

46a8 *ἐκ τῶν κατ'* ..., h. e. *ἐκ τῶν διαγεγραμμένων ὥστε κατ' ἀλήθειαν ὑπάρχειν*, ex iis quae ita descripta (disposita) sunt, ut veritati conveniant. Infinitivus *ὑπάρχειν* pendet e *διαγεγραμμένων*: nam alia ratio est infinitivi *ἐκλέγειν* vs. 16, ubi pergit in praeceptis quae interrupit vs. 10. Verbum *διαγράφειν* a mathematicis petitum est: termini enim et propositiones (*τὰ διαστήματα*) sic ordinari debent et inter se coniungi ut postulat demonstratio quae ex iis conficienda est.

46a10 *αἱ ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν* sunt propositiones ita coniunctae per medium terminum, ut ex iis fiat syllogismus. 88b4 *ἀρχαὶ μὲν γὰρ αἱ προτάσεις*, cf. 1394a28, 43a21, b36. Sensum magis premit ubi dicit: *ἀρχὴ δ' ἔστιν ἀποδείξεως πρότασις ἄμεσος*. 72a7, ib. 36. 76a31 *λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς ὅτι ἔστι μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι*. 77b5 *περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν λόγον οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ, ᾗ γεωμέτρης*. 88b27 *αἱ γὰρ ἀρχαὶ διτταί, ἐξ ὧν τε καὶ περὶ ὅ· αἱ μὲν οὖν ἐξ ὧν κοιναί, αἱ δὲ περὶ ὃ ἴδιαι*. De usu vocis *ἀρχὴ* apud Aristotelem v. Trdlbg. de anim. p. 187. 1012a34 *ἀρχὴ*

λέγεται ἡ μὲν ὅθεν ἄν τις τοῦ πράγματος κινηθείη πρῶτον . . . ἡ δὲ ὅθεν ἂν κάλλιστα γένοιτο ἕκαστον . . . ἡ δὲ ὅθεν πρῶτον γίνεται ἐνυπάρχοντος (quam αὐξήσεως ἀρχὴν dicit 735 a 16: eodem sensu dictum est 455 b 34 αἰσθήσεως ἀρχή sive 468 b 4 αἰσθητικὴ ἀρχή: quare 402 a 6 animam appellat ἀρχὴν τῶν ζῴων, quamquam 468 a 21 τῆς θρεπτικῆς ἀρχὴν ψυχῆς etiam ipsius animae ἀρχὴν esse dicit) . . . ἡ δὲ ὅθεν γίγνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι καὶ ἡ μεταβολή (sic 368 a 34 αἴτια ταῦτα μὲν ἄμφω ὡς ὕλη, τὸ δὲ πνεῦμα ὡς ἀρχή, h. e. ὡς ἀρχὴ τῆς κινήσεως, 751 b 23 ἔχει γὰρ ἐξ οὗ ἑκάτερον ἔσται τῶν μορίων καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ καὶ ὅθεν ἡ τροφή) . . . ἡ δὲ οὗ κατὰ προαίρεσιν κινεῖται τὰ κινούμενα καὶ μεταβάλλει τὰ μεταβάλλοντα . . . ἀρχαὶ λέγονται καὶ αἱ τέχναι καὶ τούτων αἱ ἀρχιτεκτονικαὶ μάλιστα. ἔτι ὅθεν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα πρῶτον· καὶ γὰρ αὕτη ἀρχὴ λέγεται τοῦ πράγματος οἷον τῶν ἀποδείξεων αἱ ὑποθέσεις (quo sensu vocem et supra habuimus et habemus 747 b 6 οὐδ' ὅλως ἐκ γνωρίμων ποιούμενος τὰς ἀρχάς, ubi ἀρχαὶ sunt causae ex quibus aliquid explicatur). ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ αἴτια λέγεται· πάντα γὰρ τὰ αἴτια ἀρχαί. Idem quod αἰτία significat ἀρχή 360 b 30 ταῦτα γὰρ ἀνάγκη συμβαίνειν διὰ τὰς εἰρημένας ἀρχάς. 1002 b 24 αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων. 1025 b 3 αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων. Cf. 324 a 27 ἡ γὰρ ἀρχὴ πρώτη τῶν αἰτίων, unde patet ἀρχὴν et αἴτιον ita differre, ut illa sit per se prima et absoluta, hoc autem ex aliis pendere possit: quare ἀρχὴ et αἰτία non sunt eadem, nisi si αἰτία proprie dicatur de causa prima, v. 847 b 16 πάντων δὲ τῶν τοιούτων ἔχει τῆς αἰτίας τὴν ἀρχὴν ὁ κύκλος. 252 b 4 τῶν μέντοι ἀρχῶν οὐκ ἔστιν ἕτερον αἴτιον ἀϊδίων οὐσῶν. 788 a 14 τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀρχὴν εἶναι τὸ αὐτὴν μὲν αἰτίαν εἶναι πολλῶν, ταύτης δ' ἄλλο ἄνωθεν μηθέν: cum quibus conspirant quae dicit 1450 b 27 ἀρχὴ δ' ἐστὶν ὃ αὐτὸ μὲν μὴ ἐξ ἀνάγκης μετ' ἄλλο ἐστί, μετ' ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι. 188 a 27 δεῖ γὰρ τὰς ἀρχὰς μήτε ἐξ ἀλλήλων εἶναι μήτε ἐξ ἄλλων, καὶ ἐκ τούτων πάντα. Aliis locis ita coniungitur cum voce στοιχεῖον, ut idem fere significare appareat, cf. 1025 b 5 τῶν μαθηματικῶν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα καὶ αἴτια. 329 a 5 ὅτι μὲν οὖν τὰ πρῶτα ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα καλῶς ἔχει λέγειν ἔστω συνομολογούμενον, ἐξ ὧν μεταβαλλόντων ἢ κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν ἢ κατ'

ἄλλην μεταβολὴν συμβαίνει γένεσιν εἶναι καὶ φθοράν: ultima verba satis ostendunt de elementis agi et de materia, non de principio movente, cf. 189a30 τὴν δ' ἀρχὴν οὐ καθ' ὑποκειμένου δεῖ λέγεσθαί τινος. ἔσται γὰρ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς (cf. 100b16)· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχὴ καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι. 1060a1 ἀρχὴ γὰρ τὸ συναναιροῦν.

46a17 Scripsimus ἴδιαι pro ἰδίᾳ, quod et usus loquendi postulat et Alexandrum habuisse constat ex scholiis: Boethius quoque et vet. intp. cod. Gothan. legit ἴδιαι. Etiam vocem εἰσὶν post ἑκάστην omisimus Alexandrum secuti, ex cuius explicatione vox εἰσὶν in contextum videtur irrepsisse. Particulam δὲ in γὰρ mutare noluimus, quia quae legimus schol. 179b31 docent mendum esse, quod vs. praecedente scriptum sit γάρ.

46a19 Negligentius hoc scripsit: exspectabas enim, ut pergeret sic: λέγω δ' οἷον τῆς ἀστρολογικῆς ἐμπειρίας (ἐστὶ παραδοῦναι) τὰς τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης. Quod dixit sic intelligendum videtur: λέγω δ' οἷον τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν (παραδοῦναι τὰς ἀρχὰς) τῆς ἀστρ. ἐπιστ. Sententia clara est. Omnis ars et omnis scientia ab experientia incipit: nam ut certae leges inveniantur, quibus quae fiant adstricta sint, ante omnia ea ipsa quae fiunt nobis constare debent et comperta esse: postquam autem res ipsae quae sub sensus cadunt ita observatae sunt, ut non solum nihil incerti reliquum sit, sed etiam nihil non sit animadversum quod observari possit, omnia nobis parata sunt quibus firmum scientiae fundamentum exstrui possit. — De ἱστορίᾳ, quam commemorat vs. 24, v. Trdlbg. de anim. p. 187. 491a12 οὕτω γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ ποιεῖσθαι τὴν μέθοδον ὑπαρχούσης τῆς ἱστορίας τῆς περὶ ἕκαστον. 1359b32 ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὰ ἴδια ἐμπειρίας ἐνδέχεται συνορᾶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένων ἱστορικὸν εἶναι. 757b35 διόπερ οὐδ' ἱστορικῶς οὐδὲ ταύτῃ φαίνονται λέγοντες οἱ φάσκοντες τοὺς ἰχθῦς πάντας εἶναι θήλεις, ubi 758a3 ἡ ἀπειρία opponitur τῇ ἱστορίᾳ. De coel. 298b2 τὴν πλείστην συμβαίνει τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας περὶ σωμάτων εἶναι.

Cap. **31.** *De divisionum usu et abusu in ratiocinando: etenim fuerunt qui quid sit unaquaeque res divisionibus factis demonstrari posse opinarentur.*

46 a 37 Dedimus ὅτι pro ὅ τι (quocum convenit versio Boethiana et vet. intp. cod. Gothan.) et vs. 38 διαιρουμένους pro διαιρούμενοι cum codd. nn. Alexandrum habuisse ὅ τι et διαιρουμένους ex scholiis constat: quare locum interpretatur hoc modo: „et imbecillum quendam fieri e divisionibus syllogismum et sic fieri posse syllogismum per divisiones ut diximus, ignorabant", quod ineptum est: est enim mera ταὐτολογία. Quam ob rem erit, opinor, cui arrideat lectio διαιρούμενοι, quae et optimorum codicum auctoritate nititur et sensum habet a nostro loco non alienum: etenim sensus exit hic: „et quod colligere licet, quod non, ignorabant, quum dividebant (nam e divisionibus quid sit res ipsa evincere sibi videbantur), et imbecillum quidem inde fieri posse syllogismum nesciebant". Neque tamen hoc ab omni parte probandum est: nam non solum lectionis, quam Alexandrum habuisse constat, maior est auctoritas quam eius quam nostri codices praebent, sed etiam, si aliam explicandi rationem adoptamus, sensus exit nostro loco plane conveniens. Nemo erit enim qui dubitet quin sibi opponantur οὔτε ξυνίεσαν ὅτι ἐνδέχεται, οὔτε ὅτι οὕτως ἐνδέχεται. Scribendum erit igitur ὅτι pro ὅ τι vs. 37, ut quod Aristoteles dicat sit hoc: „et aliquid colligi posse divisione facta ignorabant et sic colligi posse ut diximus", intell. per syllogismum quendam imbecillum et per petitionem quaesiti.

46 a 40 In syllogismo simplici — primae figurae intell., δι' οὗ (σχήματος) αἵ τε ἀποδείξεις αἱ κυρίως καὶ τὸ παντὶ καὶ καθόλου ἄλλῳ ἄλλο ὑπάρχειν δείκνυται Alex. fol. 138 a ed. Iunt. — medius terminus superari debet a maiore termino, quo continetur, sed si fit syllogismus per divisionem, a medio superatur ille.

46 b 5 οὗ τὸν λόγον δεῖ λαβεῖν: nam qui ex ipsa divisione aliquid colligunt, quid sit res quam terminus minor significet colligere opinantur. Quare duobus exemplis allatis demonstrat ex ipsa divisione non concludi hominem esse animal mortale vel etiam, si hoc concedatur, non concludi hominem esse animal pedestre.

46 b 20 Et sic semper iis accidit, ut dividentes medium terminum faciant eum qui maxime universalis sit.

46 b 24 τὴν ἄλλην ὁδὸν . . . ὁδὸς h. l. idem est quod μέθοδος, sive quod appellat vs. 36 τὸν τρόπον τῆς ζητήσεως. Nihil proferunt perspicui quod necessitatem arguat: etenim totam viam frustra persequuntur quae reliqua est ab alia divisione ad aliam progredientes, qua in re ita occupati sunt, ut ne cogi-

tent quidem de ratione demonstrandi a nobis exposita, quae doceat et quomodo comparatus esse debeat syllogismus et quomodo inveniatur.

46b34 Nihil dico de misera corruptione quam huic loco et sano et satis perspicuo Buhlius attulit, qui miratur, quod interpretes silentio eum praeterierint. Inductus est in errorem falsa interpunctione quam invenit in vet. intp. et interpolatione quae verba σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον repetita vs. 35 ante διάμετρος in contextum introduxit.

Cap. 32. *Reliquum est ut doceatur, quomodo omnis syllogismus reducatur ad unam trium figurarum.* 47a10 *Ac primum quidem propositiones investigandae sunt et num quid desit in iis quod requiratur ad syllogismum rite faciendum, vel num quid adiectum sit quod deesse possit:* 22 *deinde num quid consequatur quidem necessario, neque tamen rite conclusum sit.* b1 *Distinguuntur tres figurae e varia quam quaeque prae se fert specie, unde cognoscitur figura quae cuique problemati conveniat.*

47a11 Non video, cur Bkk. non receperit ῥᾴω quod omnes codices praebent, quum ῥᾷον ex illo correctum esse videatur. Sic 182b7 ῥᾴους κατιδεῖν, ib. 27 ῥᾴους ἰδεῖν. In his Bkk. nimis adhaesit lectioni vulgari, quam respuit vs. 21, quo eam revocandam duximus. Nam Aristoteles, quum de reductione syllogismorum ad singulas figuras loquitur, non verbo simplici ἄγειν utitur, sed composito ἀνάγειν. Ferendum putarem ἀγαγεῖν, si adiectum esset εἰς τὰς δύο προτάσεις vel aliud quid huiusmodi. — τὰ μείζω vs. 11 propositiones dicit, τὰ ἐλάττω terminos.

47a17 δι᾽ ὧν δ᾽ αὗται περαίνονται: namque si demonstrationem admittunt propositiones ex quibus colligitur, ipsae aliis adhibitis, quibus nituntur, demonstrandae sunt. — De pronomine τὶς quod post ἔλθῃ v. 20 omisimus codicum auctoritatem secuti v. quae diximus ad 3b22.

47b1 Singularis est usus verbi κατηγορεῖν (v. Trdlbg. Elem. log. p. 94): namque verba ἢ αὐτὸ μὲν . . . ἀπαρνῆται dicta esse patet de secundo syllogismo primae figurae, de cuius propositione minore accipienda sunt verba ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ: terminus medius igitur dicitur κατηγορεῖν, quod apparet hoc loco idem esse quod κατηγόρημα εἶναι, „locum praedicati te-

nere, praedicari". Iam si verbi passivi ea vis est, ut significet aliquem pati id ab alio quod eum efficere indicavit verbum activum, κατηγορεῖσθαι dicetur id quod patitur ab eo quod locum praedicati teneat s. de ipso praedicetur, ut κατηγορούμενον appelletur quod orationi subiectum sit. Ne multa: κατηγορεῖν significat „praedicato exornare aliquid" et κατηγορεῖσθαι „exornari praedicato, definiri praedicato adiecto": qui quidem verborum sensus quamquam usui plane adversatur, tamen alium subesse non posse res ipsa aperte docet. Accedit quod vs. 4, ubi de tertia figura agitur, verbum κατηγορεῖσθαι non amplius eum sensum habet quem modo explicuimus, sed eum quo poni solet. Simili constructione verbum intransitivum γίνεσθαι vel εἶναι exspectabas pro transitivo ποιεῖν de coel. 313 b 3 ἔδει δ' ἐν τῷ ἀέρι ἔτι μᾶλλον τοῦτο ποιεῖν: nam subiectum orationis omissum est, de qua omissione v. Zellium ad Ethic. Nicomach. I, 2, 1, ad verba 1094 a 20 πρόεισι γὰρ οὕτω γ' εἰς ἄπειρον.

47 b 11 Cur modo τίνι modo ποίῳ scripserit nescio, nisi negligentiam in scribendo arguere liceat.

Cap. 33. Etiam si terminorum ea ratio est quam syllogismus postulat, tamen interdum non rite fit syllogismus, nisi etiam quantitatis propositionum ratio habeatur.

47 b 16 διὰ τὸ ἀναγκαῖον, quod re vera aliquid conclusum esse nobis persuadet.

47 b 20 Exspectabas ut diceret οὔτε συλλογισμὸς οὔτ' ἀναγκαῖον οὐδέν, quia quod necessarium est latius patet quam syllogismus.

47 b 26 Lectionem vulgarem quam codices exhibent οὐ γὰρ Bkk. immerito reiecit. Buhle quamquam non recepit οὐκ ἄρα, tamen melius esse putavit. Mihi quidem alterum arridet, quum difficilius sit: neque enim repetitum γὰρ habet quod offendat, quum ter positum sit 745 a 5 — 8 (sic ὅτι 74 b 18 sqq. ter ponitur), quater 45 a 11 — 15, ubi sequente semper orationis membro indicatur causa eius quod in praecedente dictum est, neque improbandum est propterea, quod bis positum diverso sensu referatur ad idem orationis membrum. Scilicet quod dicit est hoc: „*A* non praedicatur de termino *Γ*, h. e. non fit conclusio *AΓ*: nam mortalis est Aristomenes: non fiebat enim syllogismus terminis sic se habentibus". Una causa quam affert, cur *A* non praedicetur de termino *Γ*, posita est in rerum natura (nam *A* erat „aeternum", *Γ* vero „Aristomenes mortalis"),

altera petita est e legibus et regulis concludendi: una est naturalis, altera rationalis, unde factum est, ut utraque, quum ad eandem rem pertineat, particula *γὰρ* expressa sit. Cf. 673 a 27 *ἔτι δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ζῴων διὰ τίν' αἰτίαν οὐ γίνεται (τὸ γαργαλίζεσθαι); τὸ μὲν γὰρ τοῦ γέλωτος πληγεισῶν τῶν φρενῶν εἰκότως· οὐδὲν γὰρ γελᾷ τῶν ἄλλων.* 677 a 7 sq. *γὰρ* ad diversas orationis partes refertur: nam prius *γὰρ* sententiam Anaxagorae exponit, alterum cur falsa sit explicat.

47 b 38 *ἐν τῷ παρὰ μικρὸν* cf. 169 b 11, 15; 197 a 27, 29 *τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ.*

Cap. 34. Aliud vitium quod in ratiocinando admittitur in eo est, quod termini non sic sumuntur ut decet.

48 a 13 *τούτου δὲ μὴ ληφθέντος*, intell. *τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ νοσοῦντι ὑπάρξαι τὸ ὑγιαίνειν.* Sententia haec est. Sin autem non sumatur *τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι* (quippe quod manifesto falsum sit), h. e. si non sumatur sanum fieri non posse eum qui aegrotet, sed si sumatur *τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν*, h. e. si sumatur fieri posse, ut non sanetur qui aegrotet, aut non fit syllogismus aut fit syllogismus *τοῦ ἐνδέχεσθαι* hoc modo (vs. 13) — quare etiam Alexander fol. 146, a explicat vs. 10 *οὐκ ἔσται συλλογισμός* verbis: *ὅτι τοῦ μὲν ἀναγκαίου συλλογισμὸς οὐκ ἔσται, τοῦ δὲ ἐνδεχομένου ἔσται.* Fieri potest, ut nemo sanetur qui aegrotet, omnes homines aegrotare possunt: consequitur fieri posse, ut sanitas de nullo homine praedicetur.

48 a 18 Aliter res se habet in tertia figura: nam in prima et secunda quod admissum erat vitium in ratiocinando detegi poterat aliis terminis sumtis qui rei magis convenirent (si pro sanitate sumatur id quod sanum sit, pro morbo quod aegrotet); in tertia figura vero vitium non in eo positum est, quod termini non recte sumti sint, sed in eo, quod propositiones, quae *ἐνδεχομένως* proferri debebant, *ὑπαρχόντως* enuntiatae sunt (*κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος*).

48 a 21 *τοῦτο δ' ἀνομολογούμενον* . . . Hoc non consentaneum esse dicit iis quae antea docuerit: ostendit enim 39 a 14 sqq. fieri syllogismum primo modo tertiae figurae, si utraque propositio sit *ἐνδεχομένη*, quod falsum esse arguunt quae hoc loco tradit. Non addit quomodo haec difficultas superetur, sed satis habet indicare quid reliquum sit negotii, si quis incepta persequi velit. Idem fecit 45 b 20, 41 b 31, cf. 49 a 10, 50 a 40,

67 b 26, 69 b 38 et quae habuimus 8 b 22 et 10 a 25. Neque sibi neque aliis dissimulat quid in suo opere imperfectum sit, sed quid deficiat ingenue fatetur, ut et ipse et alii bene perspiciant qua via progrediendum sit.

Cap. 35. Singuli termini uno verbo interdum exprimi nequeunt.

48 a 32 Si quis in omnibus syllogismis medium terminum uno verbo complecti velit, peccabit interdum in eo, quod opinabitur fieri posse syllogismum *τῶν ἀμέσων*, h. e. in eo, quod quaeret medium terminum, quo concludat quae non possunt concludi per medium terminum uno verbo expressum, sed colligi non possunt nisi definitione interposita, quae illius locum occupet.

48 a 35 *καθ' αὑτὸ γὰρ . . .* 73 b 38 *τὸ δ' ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸ τυχὸν δύο ὀρθαῖς ἴσας, ἀλλ' οὐ πρῶτον, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον πρότερον. ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον δείκνυται δύο ὀρθὰς ἔχον ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου, καὶ ἡ ἀπόδειξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστί, τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινὰ οὐ καθ' αὑτό· οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον.*

48 a 37 *ἀποδεικτοῦ ὄντος.* Quamquam demonstrari potest propositio *AB* — *εἰ τὸ τρίγωνον οὕτως ὁρίζομεν ὥστε ταῖς ἐφεξῆς ἴσον εἶναι αὐτὸ καὶ τὰς ἐφεξῆς οὕτως ὥστε δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι* —, tamen medius terminus qui uno verbo exprimatur non exsistit. Invitis codicibus cum Bekkero praetulimus *ἀποδεικτοῦ*: nam *ἀποδεικτικὸν* est quod ad demonstrationem pertinet, quod demonstrationem conficit, *ἀποδεικτὸν* quod demonstrationi subiectum est. 1049 b 14 *οἷον λέγω οἰκοδομικὸν τὸ δυνάμενον οἰκοδομεῖν, καὶ ὁρατικὸν τὸ ὁρᾶν καὶ ὁρατὸν τὸ δυνατὸν ὁρᾶσθαι.* 438 b 22 *ὃ γὰρ ἐνεργείᾳ ἡ ὄσφρησις τοῦτο δυνάμει τὸ ὀσφραντικόν*: non satis accurate igitur Biese II. p. 142 *τὸ αἰσθητικὸν* reddit „das auf der Empfindung beruhende sinnliche Leben", cf. 402 b 13: est enim *τὸ αἰσθητικὸν* ipsa sentiendi facultas, non vita quae pendeat ex hac facultate et ex iis quae sensibus subiecta sint.

Cap. 36. Ut fiat syllogismus, non necesse est alterum de altero praedicari casu recto. b 10 *Aut propositio minor casum obliquum habere potest,* 15 *aut maior,* 20 *aut utraque.* 27 *Syl-*

logismorum negantium eadem ratio est. 39 Termini semper proferri debent casu recto, propositiones interdum obliquos habent.

48 a 40 Quum A praedicari dicitur de termino B et B de C, hoc non ita utique accipiendum est, ut alterum de altero enuntietur ut praedicatum, neque ita, ut A eadem ratione praedicetur de B qua B praedicetur de C, sed quod dicimus praedicari id latius patet: nam quocunque modo duo termini coniunguntur per verbum esse et quocunque sensu verum est quod terminis ita coniunctis profertur, eodem modo et sensu alterum de altero dicitur praedicari, v. c. si una scientia (A) praedicatur de rebus contrariis (B), hoc non significat ipsas res contrarias unam esse scientiam (vs. 7: quare delendum erat comma post *ἐναντία* a Bekkero positum), sed significat rerum quae sibi contrariae sint unam esse scientiam, sive verum esse de rebus contrariis, si quis dicat unam et eandem earum esse scientiam.

48 b 12 Post alterum *σοφία* addidimus *ἐπιστήμη*, quod, licet importunum, tuentur et codices et intpp. graeci. *A ἐπιστήμη*, *B σοφία*, *Γ τὸ ἀγαθόν*. Praedicatur *A* de *B* casu recto, *B* de *Γ* casu obliquo (sapientia versatur in bono cognoscendo): colligitur praedicari *A* de *Γ* — scientiam versari in bono cognoscendo. Propositionum expositio difficilior redditur adiecta voce *ἐπιστήμη*, quia terminus maior a propositione minore alienus est. Dicit autem hoc: „Sapientia est de bono (refertur ad bonum), scilicet ut scientia eius". Fatendum est vocem *ἐπιστήμη*, quam in contextum reduximus, perspicuitati obesse, quamquam sensum non plane turbet, sed hoc ipsum est quod nos movit, ut istam vocem retinendam censuerimus, quam ne cod. *A* quidem videtur omisisse: nam quae recens in illo superscripta sunt inde nata esse veri simile est, quod verba *τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία ἐπιστήμη*, quae in eandem vocem desinunt atque ea quae proxime praecesserunt, per negligentiam scribentis praetermissa erant.

48 b 13 *τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν* . . . quare id de quo alterum praedicatur in conclusione non profertur casu recto, sed id de quo praedicatur in propositione maiore. — In exemplo quod sequitur vs. 16 est *A ἐπιστήμη*, *B ποιὸν καὶ ἐναντίον*, *Γ τὸ ἀγαθόν*.

48b18 οὐκ ἔστι δὲ τὸ . . . neque conclusio neque propositio maior casum rectum habet, sed minor sola.

48b21 ὁτὲ μὲν λεγομένου: exemplo est τἀγαθόν ἐστι γένος vs. 26; ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου: exemplo est τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ γένος vs. 23. Iidem termini sunt in utroque exemplo *A* γένος, *B* ἐπιστήμη, *Γ* τὸ ἀγαθόν. Accidit in his Aristoteli quod ipse cavendum esse praemonuit: peccavit enim παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς ὅρους: namque medius terminus non unus est et idem in maiore et in minore propositione, siquidem in illa (vs. 22 et 24) terminus *B* est τὸ οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, h. e. τὸ ἐπιστητόν, in hac vero ἡ ἐπιστήμη.

48b27 τὸν αὐτὸν δὴ . . . Ut praedicatur alterum de altero non solum casu recto, sed etiam obliquo, sic etiam negatur et recto casu et obliquo.

48b30 οὐκ ἔστι κινήσεως κ., v. 225b15 οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις οὐδὲ γενέσεως γένεσις οὐδ' ὅλως μεταβολὴ μεταβολῆς, quod exponitur iis quae sequuntur. Generationem esse speciem motus vidimus 15a13, ubi cf. quae diximus. Colligitur vs. 31 primo modo secundae figurae, vs. 32 secundo eiusdem figurae. Docent haec exempla melius quam ea de quibus diximus ad vs. 21 conclusionem habere posse casum rectum, quamquam utraque propositio habeat obliquum. — Vs. 31 ἡδονῆς δ' ἔστιν, nam ἡδονή ἐστι κίνησις τῶν ἡδέων, v. 666a11.

48b34 Eodem modo res se habet ubicunque in conclusione negatur alterum de altero, quod genus (medius terminus) certam quandam rationem (cf. 49a2—5) habet ad ea de quibus praedicatur: nam αὐτὸ vs. 35 refertur quidem ad πρόβλημα quod praecessit, sed intelligendum est de terminis qui conclusionem (τὸ πρόβλημα) constituunt. Sic pronomen αὐτό, ut dicit H. Rassow Aristotelis de notionis definitione doctrina, Berol. 1843 p. 55 not. 1, „etsi genere vetitum sit, ad ἐπιφάνειαν referendum est" 1029b19 ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναι. διὰ τί; ὅτι πρόσεστιν αὐτό: quare non probanda erit lectio αὕτη, quam plurimi codices habent. 750b8 πᾶσι γὰρ τούτοις γίνεται (ἡ τῶν καταμηνίων ἀπόκρισις), τοῖς μὲν πλείων, τοῖς δ' ἐλάττων, τοῖς δὲ τοσαύτη τὸ πλῆθος ὥστε ὅσον γε ἐπισημαίνειν. Cf. quae diximus ad 4b4, ad 6a8 et ad 16b1 sub fin. Alexander recte explicuit τὸ γένος per τὸ μέσον, neque tamen quidquam videtur mutandum esse: nam sermo est de syllogismis secundae figurae, in qui-

bus medius terminus praedicatur de extremis. Aristoteles dicit hoc: *λέγεταί πως πρὸς αὐτὸ τὸ μέσον, τὸ γένος δηλονότι.*

48 b 35 Exemplum est secundi syllogismi figurae tertiae: *Α χρόνος δέων, Β καιρός, Γ θεός.*

49 a 5 *εἴ πως ἄλλως πίπτει*, si non profertur simplici casu, sed cum praepositionibus, vel quocunque alio modo ratio exprimitur quae inter terminos intercedit. — Talia Aristoteles addere solet, ut caveatur ne quid praetermissum sit, quod non nominatim dixerit, etiam si ipse nihil in mente habeat quod adiiciendum sit, cf. 56 b 8: namque semper sibi cavet Aristoteles, ne quid confidentius dicat quod non satis constet, v. 408 b 9 *τὸ δὲ διανοεῖσθαι ἢ τοιοῦτον ἴσως ἢ ἕτερόν τι.*

Cap. 37. *Ratio habenda est in ratiocinando modorum omnium, quibuscunque alterum de altero enuntiari potest.*

49 a 7, cf. 1017 a 22 *καθ' αὑτὰ δὲ εἶναι λέγεται ὅσαπερ σημαίνει τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας· ὁσαχῶς γὰρ λέγεται, τοσαυταχῶς τὸ εἶναι σημαίνει.*

Cap. 38. *Quod iteratur in propositionibus cum termino maiore coniungendum est.* 27 *Non item sumendi sunt termini, si quid universe et simpliciter colligitur et si quid cum adiunctione quadam.*

49 a 11 *ἐπαναδιπλούμενον* dicitur in oratione quod accedit, praesertim si ita accedit, ut sensus aut leviter aut omnino non mutetur. 1003 b 28 *καὶ οὐχ ἕτερόν τι δηλοῖ κατὰ τὴν λέξιν ἐπαναδιπλούμενον τὸ εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἔστιν ἄνθρωπος . . . ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ πρόσθεσις ἐν τούτοις ταὐτὸ δηλοῖ.* 91 a 21 *εἰ δὲ μὴ οὕτω τις λήψεται διπλώσας*, h. e. nisi quis propositiones ita sumat, ut in utraque alterum *ἐν τῷ τί ἐστι* praedicetur. 910 b 27 *ἐπαναδιπλοῦσθαι* significat „ad integrum redire".

49 a 16 Notandum est verbo *κατηγορεῖν*, quod Philoponus (schol. 182 a 29) non nisi de eo dici notavit, quod casu recto praedicetur, hic ita uti Aristotelem, ut etiam de casu obliquo accipiatur.

49 a 18 *ὅπερ*. Hoc pronomine utitur Aristoteles, ut significet aliquam rem ita coniunctam esse cum alterius rei natura, ut eam complectatur sicut genus speciem. 83 a 30 *ὅπερ γὰρ ζῷόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος.* 116 a 26 *οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γέ-*

νος, ὃ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γένει ὄν. 83 a 7 οὔτε λευκὸν ὂν οὐθ' ὅπερ λευκόν τι ἐγένετο ξύλον, cf. ib. 14, ib. 24 τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα ὅπερ ἐκεῖνο ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει καθ' οὗ κατηγορεῖται et quae seq. 185 a 33 ἀνάγκη δὴ λαβεῖν μὴ μόνον ἓν σημαίνειν τὸ ὄν, καθ' οὗ ἂν κατηγορηθῇ, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ὂν καὶ ὅπερ ἕν. Ib. b 1 οὐ δὴ ἔσται ἄλλῳ ὑπάρχον τὸ ὅπερ ὄν, ib. 8 οὐθὲν γὰρ ὂν ὃ οὐχ ὅπερ ὄν. 1051 b 30 ὅσα δή ἐστιν ὅπερ εἶναί τι καὶ ἐνεργείᾳ, περὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι, ἀλλ' ἢ νοεῖν ἢ μή, cf. 49 b 7, Biese I. p. 60 not. 1.

49 a 23 *Α* ἐπιστητὸν ᾗ ἀγαθόν, *Β* ἀγαθόν, *Γ* ὑγιεινόν.

49 a 24 δοξαστὸν post τραγέλαφος eiecimus: nam et deest in codicibus et Philoponus illud omissum esse aperte dicit et Alexandrum non habuisse ex ipsius verbis apparet. Non dubitavimus igitur vocem δοξαστὸν e contextu eiicere, praesertim quum praecesserit ἐπιστητόν, unde quid in mente habere debeamus eo loco, quo legebatur δοξαστόν, facile intelligitur: δοξαστὸν autem ab iis additum videtur, qui Aristotelis verba ex interpretibus corrigerent. Ipsum syllogismum recte exposuit Alexander: in sequente autem syllogismo est *Α* φθαρτὸν ᾗ αἰσθητόν, *Β* αἰσθητόν, *Γ* ὁ ἄνθρωπος.

49 a 29 Aristoteles adhuc loquitur de ἐπαναδιπλώσει: quare sensum non habet quod vulgo legitur ἐπιστητόν τι ὅτι, quum legendum sit ἐπιστητὸν ὅτι: dicit enim „aliud est, si demonstratur τἀγαθὸν ἐπιστητόν, aliud, si demonstratur τἀγαθὸν ἐπιστητὸν ὅτι ἀγαθόν", quod re vera Aristotelem demonstrare voluisse apparet vs. 35, ubi ipsam conclusionem adiicit. Accedit quod pronomen τὶ non exprimitur in versione Boethiana et quod litterarum similitudo ἐπιστητόντιότι monstrat, quam facile fieri potuerit, ut τὶ per negligentiam scribentis in contextum illatum sit: quamquam haud scio an veri similius sit τὶ additum esse ab iis, qui Aristotelem male intellectum emendare vellent: in quem quidem errorem coniecti videntur et eo quod habemus vs. 28 τόδε τι et ipso termino medio quem sumit τὸ τὶ ὄν. Namque, ut dicit vs. 36, omnis haec demonstratio in eo posita est, quod τὸ τὶ ὂν (gerade dieses individuell Bestimmte) oppositum ei quod universale est (τῷ ὄντι) significat proprietatem naturae eius rei, ad quam scientia pertinet, unde fit, ut ἐπιστήμη ὅτι τὶ ὂν significet scientiam certae rei cuiuscunque, e. g. boni, ἐπιστήμη ὅτι ὂν scientiam quod exsistat aliquid, quod quid sit et quale ignoramus.

49 b 2 ἐν μέρει vocat eos, qui non ἁπλῶς τι, sed τόδε τι concludunt. Quare recte Biese I. p. 179 not. 2 „Weil in dem Zusatze eine besondere Bestimmung enthalten ist, so werden diese Schlüsse auch οἱ ἐν μέρει συλλογισμοί genannt".

Cap. 39. In analysi syllogismorum termini ita semper sumendi sunt et mutandi, ut sint quam maxime simplices et perspicui.

Cap. 40. Terminis adiiciendus est articulus vel non adiiciendus prouti conclusio postulat.

Cap. 41 Quum dicimus καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντὸς τὸ Α λέγεσθαι, *hoc, quamquam per se non idem est quod* καθ' οὗ παντὸς τὸ Β, κατὰ τούτου παντὸς καὶ τὸ Α, *tamen de terminis qui syllogismum faciunt ita accipimus, ut de quocunque praedicetur Β, de eo omni etiam praedicetur Α.* 33 *Certis terminis non utimur, ut cogamus quod demonstrandum sit, sed ut illustremus.*

49 b 14 Differunt propositiones τὸ Β ὑπάρχει τῷ Γ et τὸ Β ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ. Si diversis propositionibus adiungis eandem, coniunctae propositiones non idem valebunt: quare si dicis τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, τὸ Β ὑπάρχει τῷ Γ (quod etiam sic exprimere licet: τὸ Α παντὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ Β ὑπάρχει), hoc non idem est ac si dicis τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, τὸ Β ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ (quod sic exprimi potest: τὸ Α παντὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ Β παντὶ ὑπάρχει).

49 b 20 Si propositio maior (ΑΒ) non est universalis, h. e. si Α non latius patet quam Β, sive si Α non praedicatur de omnibus, quibus tribuitur Β, neque universalis erit conclusio neque omnino erit conclusio, sive minor (ΒΓ) universalis est sive particularis: sin autem Α praedicatur de omnibus, quibus re vera tribuitur Β (ἀληθῶς λέγεσθαι vs. 23 est praedicari sensu proprio sicut genus de specie, quare quod ἀληθῶς praedicatur id dicitur κατὰ παντός: opponitur τὸ κατὰ συμβεβηκὸς s. παρὰ φύσιν, sicut pulchrum de albo vs. 18) et utraque propositio universalis erit et conclusio. — De verbis καθ' οὗ bene annotat Alexander fol. 155 a οὐκ ἔστιν ἴσον τῷ καθ' ὅτου. τὸ μὲν γὰρ καθ' ὅτου διωρισμένον ἐστὶ δηλωτικὸν ὂν τοῦ καθόλου ... τὸ δὲ καθ' οὗ ἀδιόριστον.

49 b 25 Si servamus comma post λέγηται vs. 26, sententia haec

est. Si vero propositio minor (*ΒΓ*) non universalis est, conclusio aut non fit aut non universalis. Sin autem hoc est quod Aristoteles dicit, mirum est quod non viderit syllogismum non fieri tertio modo primae figurae (*Α* χρῶμα, *Β* λευκόν, *Γ* καλόν) minime propterea, quod propositio minor particularis est, sed quia τὸ *Β* κατὰ τοῦ *Γ* οὐκ ἀληθῶς λέγεται: neque enim fiet syllogismus, si propositio minor universalis est (*Α* χρῶμα, *Β* λευκόν, *Γ* κύκνος). Quod si quis Aristotelem ignoravisse negaverit, alia quaerenda erit hunc locum explanandi ratio. Accedit quod hoc loco non agit de sophismatis detegendis et evitandis, sed de ratione, qua data conclusione inveniantur propositiones, unde illa collecta sit: quare hic exponit, quales sumi debeant propositiones, quales non debeant, ut conclusio sit universalis. Dicendum erit igitur verba εἰ μέντοι . . . 27 ὑπάρχειν iis quae praecesserunt perspicuitatis gratia ab Aristotele addita esse, quippe quae aliis verbis idem exprimant quod habuimus vs. 20, nisi hoc discrimen velis statuere (quod satis leve est), ut vs. 20 agatur de propositione particulari, nunc vero de indefinita. Fecit hoc Iul. Pacius, quem non possum non mirari quod hunc locum recte intellexit, quamquam falsam interpunctionem servavit, quae explicationem ab ipso propositam non admittit: reiecta enim Philoponi interpretatione hoc unum nobis relictum est, ut deleto commate vs. 26 post λέγηται locum ita intelligamus, ut sibi respondeant εἰ μὲν vs. 20 et εἰ δὲ vs. 22, εἰ μέντοι vero vs. 25 repetat aliis verbis quod iam dictum sit vs. 20 per εἰ μὲν . . . Quod dicit est hoc. Si vero *A* praedicatur, de quo omni *B*, nihil quidem impedit quin *B* praedicetur de termino *Γ* (sive de omni sive de aliquo tantum), *A* autem aut non de omni *Γ* praedicetur aut omnino non praedicetur de termino *Γ*: namque verba καθ' οὗ ἂν τὸ *Β* λέγηται κατὰ παντός eundem sensum habent, quem vs. 23 verba καθ' οὗ ἂν τὸ *Β* λέγηται ἀληθῶς. Philoponum quidem, quamquam rem non recte explicat, eadem verba habuisse quae nos patet ex schol. 184 a 17—21. Quae apud Alexandrum leguntur (fol. 155 b ed. Iunt.) ita perplexa sunt, ut valde corrupta esse videantur. Etenim iisdem verbis (οὐδὲν κωλύει τῷ *Γ* ὑπάρχειν τὸ *Β* . . . ὑπάρχειν), quae etiam nos habemus, ex Aristotele adscriptis addit καί ἐστιν αὕτη (ἡ πρότασις) ἡ αὐτὴ τῇ ἐν ἀρχῇ εἰρημένῃ, quamquam postea hunc locum ita affert, ut legisse videatur οὐδὲν

κωλύει, εἰ τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Β μὴ παντὶ δέ, τὸ Α ὅλως μὴ ὑπάρχειν.

49 b 28 Si igitur per tres terminos fit conclusio universalis, τὸ λέγεσθαι τὸ Α (κατὰ τούτου) καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντός (comma ante παντὸς vs. 28 delendum fuisse patet: nam quod addidit παντὸς non significat terminum *A* de alio praedicari universo, sed terminum *B* praedicari de universo *Γ*. Confirmat hoc veram mentem Aristotelis a nobis expositam esse in iis quae praecesserunt: nam quum hic paucis complectatur summam eorum quae modo disputavit, apparet non fuisse sermonem de coniunctione maioris propositionis universalis cum minore particulari, sed de maiore indefinita quam cum minore vel universali vel particulari ad syllogismum faciendum coniunctam putare possit qui non recte intelligat τὸ λέγεσθαι τὸ Α καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντός: qua quidem loquendi formula utitur e. g. 51 b 41), significat terminum *A* praedicari de omnibus quae contineantur termino *B*: quare de quo *B* universo, de eo universo etiam *A* praedicatur, de quo autem non universo *B*, de eo universo etiam terminum *A* praedicari, quamquam aliquando verum est, certe non concluditur: namque τὸ λέγεσθαι τὸ Α καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντός hanc vim habet, ut significet eandem esse praedicandi rationem termini *A* et termini *B*. Explicatione igitur, quam hoc capite dedit Aristoteles, opus erat, quia verba τὸ καθ' οὗ τὸ Β παντὸς τὸ Α λέγεσθαι ambigua sunt; incertum enim manet utrum παντὸς coniungendum sit cum iis quae praecesserint an cum iis quae sequantur.

49 b 34 ἀλλ' ὥσπερ . . ., h. e. ἀλλὰ χρώμεθα τῇ τῶν ὅρων ἐκθέσει καὶ τῷ τόδε τι εἶναι, ὥσπερ . . . Per exempla non demonstramus quod probandum est, sed monstramus.

49 b 36 Invitis codicibus optimis vulgarem lectionem ἀλλ' οὐχ οὕτως servavimus, quae et ab ipso Aristotele confirmatur 76 b 39 οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψευδῆ ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς ἔφασαν, λέγοντες ὡς οὐ δεῖ τῷ ψεύδει χρῆσθαι, τὸν δὲ γεωμέτρην ψεύδεσθαι λέγοντα ποδιαίαν τὴν οὐ ποδιαίαν ἢ εὐθεῖαν τὴν γεγραμμένην οὐκ εὐθεῖαν οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῷ τήνδε εἶναι γραμμήν, ἣν αὐτὸς ἔφθεγκται, ἀλλὰ τὰ διὰ τούτων δηλούμενα (cf. 1078 a 20 οὐδ' — h. e. οὐδὲ ψεύδεται — ὅταν ἐν τῇ γῇ γράφῃ καὶ τὴν ποδιαίαν φῇ μὴ ποδιαίαν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ ψεῦδος), et ab Alexandro (fol. 156 a ed. Iunt. 1521; eandem etiam exhi-

bet vet. intp. Goth.), qui verba ἀλλ' οὐχ vs. 36 . . . συλλογιζόμενος sic exprimit: οὐδὲ τοῖς καταγεγραμμένοις προσχρώμενος δείκνυσιν αὐτῷ τὸ προκείμενον, ἀλλὰ τούτοις σημείοις χρῆται οὐδὲν συντελοῦσιν ἢ συνεισφέρουσι πρὸς τὸ δεικνύμενον. Reiecimus autem quod vulgo legebatur οὖσαν, quippe quod correctum videretur ab eo qui participium non nisi ad ἀπλατῆ referendum putaret: loquitur autem Aristoteles non de una linea, quae, quamvis neque pedalis sit neque recta neque latitudine careat, tamen a geometra sumatur pedalis recta sine latitudine, sed de tribus, quod et ipse indicavit eo loco quem adscripsimus et Alexander significat verbis: οὔτε τὴν ποδιαίαν ποδιαίαν λαμβάνων οὔτε τὴν εὐθεῖαν εὐθεῖαν. Quae sequuntur ἀλλ' οὐχ οὕτως . . . difficultatem habent: sensu certe non destituta sunt, sive omittitur οὐχ sive servatur. Iam si omittitur, sententia haec est. Exemplis ratiocinantes utimur, non ut demonstremus, sed ut illustremus quod volumus idem facientes quod geometra, qui rectam dicit lineam quae recta non est, sed figuris utitur ad ratiocinandum, quasi re vera tales sint quales non sunt, sed quales vult geometra et quales re vera eas esse ipse fingit: nam nisi quid sumatur universale, nihil colligi poterit. Sin autem servamus particulam οὐχ, quod Aristoteles dicit est hoc. Exemplis utimur in ratiocinando ut geometra figuris: namque geometra nihil colligit ex iis ipsis figuris quas descripsit: nihil enim colligitur e re singulari, sed universali propositione opus est. Apparet alteram explicationem minus artificiosam esse: nam pronomen demonstrativum τούτων vs. 37 rectius intelligitur de rebus singularibus, quae ad ratiocinandum inutiles sint, quam de universalibus propositionibus, sine quibus demonstratio esse nequeat: quare negatio οὐχ servanda erit. At difficultatem habet particula ἀλλὰ vs. 36: exspectabas enim, si haec verba sic interpretanda sunt ut modo diximus, ut Aristoteles diceret καὶ γὰρ οὐχ οὕτως χρῆται . . . Ipsa difficultas nos movit, ut lectionem ἀλλ' οὐχ οὕτως praeferendam duxerimus. Quomòdo excusetur particula ἀλλά, facile est ad intelligendum, si non tam eius quod Aristoteles expresserit rationem habeamus quam eius quod in mente habuerit: siquidem dicturus erat hoc: οὐδὲν προσχρώμεθα τῷ τόδε τι εἶναι, ἀλλὰ χρώμεθα τῇ τῶν ὅρων ἐκθέσει ὥσπερ ὁ γεωμέτρης χρῆται μὲν τοῖς διαγράμμασιν (hunc enim sensum esse verborum ὥσπερ vs. 35 . . . οὐκ οὖσαν nemo erit,

opinor, qui neget), ἀλλ' οὐχ οὕτως χρῆται ὡς συλλογιζόμενος ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν διαγραμμάτων.

49 b 37 ὃ μή ἐστιν. Clarius dixisset εἰ μή ἐστί τι. Similem constructionem habuimus 8 b 14 ὃ ἂν εἰδῇ τις. Contra ubi exspectabas pronomen relativum, particula εἰ est modeste loquentis, v. 695 b 9 οἷόν ἐστι (h. e. οἷον γίνεται ἡ αὔξησις) νάρκαις καὶ τρυγόσι καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο σέλαχός ἐστιν. 439 b 13 αὐτῶν. δὲ τῶν διαφανῶν, οἷον ὕδατος καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Item 18 b 11 propter τοῦτο quod sequitur clarius scripsisset ὅ τι pro εἰ. — De particula ὡς Alexander fol. 156 b haec habet: τὸ ὡς προστιθεὶς ὅτι μήτε πάντως ὁ κατηγορούμενος ἐπὶ πλέον, μήτε πᾶν τὸ ἐπὶ πλέον τινὸς ὂν ὡς μέρους αὐτοῦ ὑπερέχει.

50 a 2 τὸν μανθάνοντα (τῷ ἐκτίθεσθαι καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι χρῆσθαι) λέγοντες: namque discentem tantum terminorum expositione et sensibus in ratiocinationibus uti debere apparet. De constructione cf. 189 b 33 φαμὲν γὰρ γίνεσθαι ἐξ ἄλλου ἄλλο καὶ ἐξ ἑτέρου ἕτερον ἢ τὰ ἁπλᾶ λέγοντες ἢ τὰ συγκείμενα.

Cap. 42. Singulae compositorum syllogismorum conclusiones non semper ex eadem figura sunt, sed ipsa conclusio in qua figura facta sit monstrat.

50 a 9 τεταγμένα. In unaquaque figura non nisi certa quaedam concluduntur secundum ordinem: nam in secunda conclusio affirmans esse non potest, in tertia non potest esse universalis. Cf. quae diximus ad 32 b 19.

Cap. 43. De resolutione syllogismorum qui definitionem cogere volunt.

50 a 11 Non recte hunc locum intellexit Iul. Pacius Philoponum secutus (schol. 185 a 44. Monendum est autem et hoc scholion et quod legitur 185 b 4 — 11 non referenda esse ad pag. 51. ed. Bkk. quae in marg. adscripta est, sed ad pag. 50. Item schol. 187 a 12 in marg. scribendum erit 51 a 40 pro 52 a 40, 185 b 47 autem legendum erit ἀποφαντικὸς): dicit enim pertinere hoc caput ad syllogismos qui definitionem evertant. At διαλέγεσθαι πρός τι hic non est „disserere contra aliquid", sed „disputare de aliqua re": nam si Aristoteles doceret quomodo definitio everteretur, id huius loci non esset, quia ἀνάλυσιν syllogismorum tradit, non artem dialecticam: quare hic exponit

quomodo, si definitio coacta sit, inveniantur propositiones ex quibus collecta sit. Similem usum praepositionis πρός notavimus ad 41a39: dicitur enim συλλογίζεσθαι πρός τι, ὁ τοῦδε πρὸς τόδε συλλογισμός, cf. 45b5; 42a39 πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν. Sic dicit 59b19 in tertia figura sumi propositiones πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον: nam quod praedicatur in iis quasi contendit ad terminum minorem, cf. 79b17 καταφατικὴν γὰρ δεῖ τὴν πρὸς τοῦτο γίνεσθαι πρότασιν. 159a4 et 7 Iul. Pacius διαλέγεσθαι πρός τι ipse vertit „disserere de aliqua re". Ceterum de praepositione πρός cf. 183a21—26. Sententia nostro loco expressa haec est. Quod attinet ad eas ratiocinationes, quae definitionis conficiendae causa institutae ad partem definitionis (ἕν τι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ) demonstrandam exstructae sunt, in his non definitio integra pro termino sumenda est, sed ea ipsa pars definitionis de qua conclusum est: v. c. si quis proponat definitionem „aquam esse humorem potabilem", ἀνάλυσις ita facienda est, ut terminus maior modo sit „humor" modo „potabile".

Cap. 44. De resolutione syllogismorum hypotheticorum 29 *et eorum qui ducunt ad impossibile.* 39 *Reliquam de hypotheticis syllogismis disputationem in aliud tempus differt.*

50a21 Recepimus πᾶσα quod et optimorum codicum auctoritate commendatur et ab Alexandro confirmatur (schol. 184b20). Quod Bkk. dedit μία correctionis speciem habet coll. vss. 19 et 23. Si Aristoteles scripsisset μία vs. 21, oratio ambigua esset (nam οὐ μία idem est quod οὐδεμία), quamquam vs. 23, ubi adiecit πάντων, nihil ambigui inest: quare nostro loco dixit οὐ πᾶσα, quod etiam sensus postulat. Conditio haec erat (vs. 19), ut, si quae facultas non esset contrariorum, eorum neque una esset scientia: quare qui hoc colligere vult probare debet aliquam facultatem non esse facultatem contrariorum, h. e. non omnem facultatem esse contrariorum. Restituimus οἱονεὶ quod codices optimi habent cum Iul. Pacio. In reliquis edd. legitur ἢ pro εἰ. Cur scripserimus οἱονεί, non οἷον εἰ, diximus ad 34a32.

50a24 Dedimus ἐπιδέδεικται ex optimis codd., quod cur Bkk. reiecerit non assequor: namque ἐπιδεικνύναι non est demonstrare, sed potius ratiocinando patefacere, quod huic loco optime convenit: nam allato exemplo τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους

non tam demonstravit quam patefecit quod efficere voluit. De usu verbi ἐπιδεικνύναι cf. 185a15, 186a5, 213a25, 85a27.

50a29 Exemplum syllogismi ducentis ad impossibile, quod affert vs. 37, exposuimus ad 41a26. Ponitur in his syllogismis propositio falsa, quae tanquam vera concessa est, concluditur quod manifesto absurdum est. Resolutio eorum fieri nequit, quia ipsa ratiocinatione tollitur id ex quo concesso syllogismus confectus est.

Cap. 45. *Reducuntur syllogismi I β′ et δ′ ad II α′ et γ′;* 17 *II α′, β′ et γ′ ad I β′ et δ′;* 30 *II δ′ non reducitur ad I;* 33 *reducuntur syllogismi I γ′ et δ′ ad III δ′ et ϛ′;* 51a1 *III α′, β′, γ′ et δ′ ad I γ′ et δ′;* 18 *III ε′ non reducitur ad I.* 22 *Lex cui adstricta est resolutio primae figurae in tertiam et tertiae in primam.* 26 *Syllogismus II γ′ ad III ϛ′ reducitur;* 31 *II δ′ non reducitur ad III;* 34 *III β′ et ϛ′ ad II γ′;* 37 *III ε′ non reducitur ad II.* 40 *Quae consequantur ex iis quae exposuit declarat.* b3 *Summam eorum complectitur quae disputavit inde a cap.* 32.

50b18 Plerique codd. cum vet. intp. cod. Gothan. exhibent μόνος, sed nos cum Bkkero praetulimus, quod etiam Boethius habuit, μόνον, quippe quod minus usitatum videatur, quamquam eundem usum vocis μόνον habemus 438a11 διὰ τί ὁ ὀφθαλμὸς ὁρᾷ μόνον, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἐν οἷς ἐμφαίνεται τὰ εἴδωλα. 891a35 διὰ τί ἄνθρωπος μόνον ἴσχει λευκήν; 583a1 λεῖον γὰρ ὁ ἄνθρωπός ἐστι μόνον. 341a20 ἱκανή ἐστι παρασκευάζειν καὶ ἡ τοῦ ἡλίου φορὰ μόνον, quamquam aliis locis (v. 1311a11, 320a11, 710b8) dicit μόνως. Adiectivi μόνος autem singularis est usus apud Aristotelem: nam poni solet non in eo genere quod habet ipsum substantivum ad quod refertur, sed in genere eius vocabuli quod vel genus vel speciem indicat ex qua illud excipitur: 508b11 ὃν καλοῦσι σκάρον, ὃς δὴ καὶ δοκεῖ μόνος ἰχθὺς μηρυκάζειν. 511a16 τὰ μὲν γὰρ ἄλλα γένη τῶν ὄφεων ᾠοτοκεῖ, ἔχις δὲ ζῳοτοκεῖ μόνον. 489b21 τῶν ζῴων . . . τὰ μὲν δύο πόδας ἔχει, οἷον ἄνθρωπος καὶ ὄρνις μόνα, τὰ δὲ τέτταρας. 1332b5 τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ζῴων μάλιστα μὲν τῇ φύσει ζῇ, μικρὰ δ' ἔνια καὶ τοῖς ἔθεσιν, ἄνθρωπος δὲ καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ ἔχει λόγον. 784b13 ὁ εὐρὼς μόνον τῶν σαπρῶν ὡς εἰπεῖν λευκόν ἐστιν. 780b5 τῶν δ' ἄλλων ἵππος μόνον ἐπιδήλως γηρά-

σκων λευκαίνεται. 776 a 10 μόνον ὑστερικόν ἐστι γυνὴ τῶν ἄλλων ζῴων. 710 b 10 ἄνθρωπος μόνον ὀρθὸν τῶν ζῴων ὤν. Inusitatum igitur est Aristoteli quod habemus 960 a 12 οἱ ἄνθρωποι μόνοι τῶν ἄλλων ζῴων, 949 a 5 autem apparet legendum esse μόνον e codd. X^a Y^a pro μόνων quod dedit Bkk. τὰ μὲν τῶν εἰσενεχθέντων μόνον λυτικά, τὰ δὲ καὶ ἑτέραν σύντηξιν ποιεῖ, h. e. οὐ μόνον λύσιν ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ . . .

50 b 34 οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ πάντες, omnes scilicet quorum conclusiones ita comparatae sunt, ut et in prima et in tertia figura confici possint: intelligit enim tertium et quartum syllogismum primae figurae: nam de primo et secundo sermo esse non potest, quia quod per hos cogitur, id in tertia figura cogi nequit.

51 a 2 ὅταν μὴ . . . quintum modum dicit, de quo agit vs. 18 sqq.

51 a 24 Vox μετατιθεμένης (h. e. ἀντιστρεφομένης) Zellium in errorem induxit, qui quomodo excusari possit non video: dicit enim (p. 300 not.): „Aufser dem in der Uebersetzung ausgedrückten Sinne kann der Sinn der Stelle auch folgender seyn: Zuweilen läfst sich auch der Obersatz umkehren (wie in Disamis); aber dann ist zuerst der Obersatz zu dem Untersatz zu machen; und wenn so der letztere versetzt (umgesetzt) ist, läfst sich die Auflösung vornehmen". At quis, quaeso, erit qui haec eliciat ex Aristotelis verbis vel etiam extorqueat? — Alium sensum quam nostro loco, quamquam eundem quem etiam habet τὸ ἀντιστρέφειν, τὸ μετατιθέναι habet 59 a 1.

51 a 40 οἱ αὐτοί, quartus modus secundae et quintus tertiae figurae.

Cap. 46. Quid intersit inter „esse non A" et „non esse A" exponitur: 31 *Quae sit oppositio et quae consequentia propositionum indefinitarum „esse A" „non esse A", „esse non A" „non esse non A".* 52 a 18 *Quid intersit quo loco in propositionibus definitis collocetur particula negans.* 39 *Si A consequens est termini B, n o n B erit consequens termini n o n A, poterunt autem praedicari de eodem A et n o n B, n o n A et B non poterunt.* b 14 *Fallimur autem in his, si terminos non ita sumsimus, ut semper aut A aut n o n A verum sit, aut B aut n o n B.*

51 b 10 Discrimen quod statuit inter τὸ μὴ εἶναι τοδί et τὸ εἶναι μὴ τοῦτο ostendit per exempla in quibus discrimen quod ex-

positurus est facilius perspiciatur. His ad eandem praedicandi rationem redactis sumit quae repugnant vs. 15: in quibus quum intersit quo loco ponatur negatio, apparet non idem esse *τὸ μὴ εἶναι τοδί* et *τὸ εἶναι μὴ τοῦτο*. Ipsam argumentationem Aristoteles pro more suo non persequitur ut decet: satis habet singula quaeque indicare, unde argumenta fluant, neque tamen ordine ea explanat. Nam postquam proposuit negationes quae exemplis allatis repugnant, sic pergere debebat (vs. 16—22): Iam si nihil interesset quo loco collocaretur negatio, de eodem homine recte dicere liceret, quod posset non ambulare et quod non posset ambulare: sequeretur igitur affirmationem et negationem simul veras esse de eodem: nam quum quod ambulare potest possit etiam non ambulare, posse autem non ambulare idem esse sumserimus quod non posse ambulare, consequitur (quod aperte falsum est) eundem posse ambulare et non posse. Hanc demonstrationem Aristotelem in mente habuisse manifestum est, sed nemo erit, opinor, quin videat quam male eam exposuerit.

51 b 14 *οὐδὲν διαφέρει* cum particula *ἢ* occurrit saepius: v. 994 a 16 *οὐθὲν δὲ διαφέρει ἓν ἢ πλείω εἶναι.* 1017 a 28 *οὐθὲν γὰρ διαφέρει τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνων ἐστὶν ἢ τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνει.* Eadem ratione explicatur quod habemus 80 b 35 *ληπτέαι γὰρ ἐναντίως ἢ ὡς ἔχουσιν αἱ προτάσεις.* 685 a 13 *τοῖς μαλακίοις οἱ πόδες τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον καὶ ὑπεναντίως ἢ τοῖς ἄλλοις.* Alia est constructio verbi *διαφέρειν* 486 b 5 *διαφέρει δὲ σχεδὸν τὰ πλεῖστα τῶν μορίων ἐν αὐτοῖς παρὰ τὰς τῶν παθημάτων ἐναντιώσεις*, cf. 584 b 26 *τὸ δὲ πλῆθος τῶν τόκων τῆς τελειώσεως παρὰ τἄλλα ζῷα τοῖς ἀνθρώποις ταύτην ἔχει τὴν διαφοράν*, alia 320 a 26 *ἡ μεταβολὴ διαφέρει οὐ μόνον περὶ ὃ* (h. e. *τῷ περὶ ὃ*) *ἀλλὰ καὶ ὡς* (h. e. *τῷ ὥς*) *τοῦ τε γινομένου καὶ ἀλλοιουμένου καὶ αὐξανομένου.*

51 b 24 Restituimus *ἀνάλογον* ex codicibus, quod iam dedit Iul. Pacius. Etiam Bkk. scribit *ἀνάλογον*, ubi hoc adverbii loco ponitur, v. 645 b 6 *πολλὰ κοινὰ πολλοῖς ὑπάρχει τῶν ζῴων, τὰ μὲν ἁπλῶς οἷον πόδες ... τὰ δ' ἀνάλογον.* 362 b 32 *δῆλον ὡς ἀνάλογον ἕξει τά τ' ἄλλα καὶ τῶν πνευμάτων ἡ στάσις.* 768 b 31 *ὥστ' ἀνάλογον αὔξειν καὶ διαμένειν ὁμοίαν τὴν μορφήν.* 468 a 9 *ἀνάλογον γάρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τοῖς φυτοῖς καὶ τὸ καλούμενον στόμα τοῖς ζῴοις*, cf. 321 b 29, 1448 b 38. Etiam articulum adverbio *ἀνάλογον* adiectum reperimus: v.

455 b 32 *ἢ ταὐτὰ ἢ τὰ ἀνάλογον.* 469 b 6 *ἐν τῷ ἀνάλογον μορίῳ*: quare non opus erit correctione codicis *B*, quam Buhle recepit, *ἀναλόγων*, quamquam etiam adiectivum *ἀνάλογος* in usu est Aristoteli, v. e. g. 1303 b 30. Similia exempla, in quibus adverbium adiectivi vel substantivi locum tenet, frequentissima sunt in Aristotele: namque dicere solet *οἱ πρότερον* (1338 a 14), *οἱ ὕστερον*, quamquam 1333 b 11 ad *τῶν ὕστερόν τινες* adiectum est *γραψάντων*; cf. 136 b 24 *ἐπὶ τῶν πρότερον τόπων.* 1326 b 20 *ἐν τῇ πολυανθρωπίᾳ τῇ λίαν*, quod quomodo explicandum sit docet quod habemus 1270 a 17 *συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν λίαν οὐσίαν.* 1366 b 31 *τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα.* Dicitur *ἀνάλογον* id quod alienum locum ita tenet, ut alia quasi persona induta huius partes peragat eamque repraesentet; v. 645 b 9 *καὶ τοῖς μὲν αἷμα, τοῖς δὲ τὸ ἀνάλογον τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν ἥνπερ τοῖς ἐναίμοις τὸ αἷμα.* 333 a 28 *εἴη δ' ἂν καὶ μὴ τῷ τοῦ ποσοῦ μέτρῳ συμβάλλεσθαι τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν*: quare *ἀναλογίζεσθαι* est de aliqua re ex similibus aliquid colligere, v. 353 a 4, 1320 b 20.

51 b 26 et 28 Alia argumenta affert, quibus probet discrimen quod indicavit: concludit orationem vs. 31; sed quae colligit non continuo fluunt ex iis quae praecesserunt: nam adhuc demonstravit non idem esse *τὸ μὴ εἶναι τοδί* et *τὸ εἶναι μὴ τοῦτο.* Quum autem haec ita comparata sint, ut simul vera esse possint, consequitur alterum non negare id quod alterum affirmet.

51 b 38 Disponi haec vult hoc modo:

Α τὸ εἶναι ἀγαθόν.	*Β τὸ μὴ εἶναι ἀγαθόν.*
Δ τὸ μὴ εἶναι μὴ ἀγαθόν.	*Γ τὸ εἶναι μὴ ἀγαθόν.*

51 b 41 sqq. Explicat haec Ammonius in schol. 121 a 26 sqq. Latius patet *B* quam *Γ* et *Δ* quam *A*: quare praedicatur *B* de *Γ*: nam quum de *Γ*, sicut de unaquaque re, verum sit edicere aut *A* aut *B* (aut affirmationem aut negationem), *A* autem de *Γ* edici non posse appareat, praedicatur de *Γ* quod repugnat *τῷ Α*, *τὸ Β.* *Γ* autem de *B* non utique praedicatur: si enim *ξύλον λευκὸν* ponimus pro *ἀγαθόν*, propositio *B* dicta esse poterit de eo quod lignum omnino non est, propositio *Γ* vero non nisi de eo quod lignum quidem est, sed lignum non album. Eodem modo de *A* quum aut *Γ* praedicetur aut *Δ*, *Δ* praedicari apparet, neque tamen vice versa

A de omni *Δ*: nam de eo quod lignum non est non dici poterit *A*, h. e. dici non poterit esse lignum album (unde apparet delendum fuisse *οὐ* post *ξύλον* 52 a 11, quod neque mss. libri neque edd. praebent excepto uno cod. *A*: quare cur Bkk. retinuerit non intelligo: equidem, si codices exhiberent *οὐ*, non haberem quomodo explicarem. Vet. intp. cod. Gothan. omissis verbis *τὸ A* vs. 10 lectionem codicis *f* habet vs. 11), sed dici poterit non esse lignum non album.

52 a 13 *ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ*: siquidem quod non est lignum id dici poterit et non esse lignum album et non esse lignum non album.

52 a 15 Etiam si propositiones *Γ* et *Δ* per privationem exprimuntur, h. e. si *ἄνισον* (*κακόν*) ponitur pro *μὴ ἴσον* (*μὴ ἀγαθόν*) in propositionibus *Γ* et *Δ*, eandem quam modo exposuimus rationem habent ad eas, in quibus simpliciter praedicatur alterum de altero, h. e. ad propositiones *A* et *B*. Innuit hoc magis quam exposuit 19 b 23—26. Rem explanavimus ad 19 b 22.

52 a 28 Propositionem *ὃ ἂν ᾖ ζῷον ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν* Alexander (schol. 186 b 45) *καθόλου ἀποφατικὴν ἀναγκαίαν* dicit, quod falsum esse apparet. Exemplum enim quod Aristoteles proponit hoc est. Omne animal non est album vel, ait, fieri certe potest, ut non sit album.

52 a 29 Edd. ante Bkk. omnes *ἀλλὰ τοῦ μέν*, quod longe facilius est, neque tamen rectius. Similem constructionem habuimus 44 b 38, 50 a 11. 751 b 21 *τὰ δὲ τῶν ὀρνέων καὶ τὰ ὑπηνέμια ἔχει ταύτην τὴν δίχροιαν.* 76 b 5 *ταῦτα* (*τὰ σημεῖα* intell. *καὶ τὰς γραμμάς*) *γὰρ λαμβάνουσι* (*οἱ γεωμέτραι*) *τὸ εἶναι καὶ τοδὶ εἶναι.* Similem negligentiam produnt quae habuimus 19 b 19 sq. *τὰ μὲν ... τὰ δὲ ...* cf. 852 a 15 *διὰ τί τὰ διὰ τῶν μειζόνων κύκλων αἰρόμενα καὶ ἑλκόμενα ῥᾶον καὶ θᾶττον κινοῦμεν; οἷον καὶ αἱ τροχιλέαι αἱ μείζους τῶν ἐλαττόνων καὶ αἱ σκυτάλαι ὁμοίως.* Usitatissima est Aristoteli haec constructio in enuntiationibus relativis, v. 50 b 5, 47 b 13, 650 a 16 *τὸ στόμα τῆς ἀκατεργάστου τροφῆς πόρος ἐστὶ καὶ τὸ συνεχὲς αὐτῷ μόριον ὃ καλοῦσιν οἰσοφάγον, ὅσα τῶν ζῴων ἔχει τοῦτο τὸ μόριον.* 653 a 18 *διὸ πλεῖον ἀθροιζόμενον* (*τὸ θερμὸν*) *ἐπὶ τὸν κάτω τόπον ἀπεργάζεται τὸν ὕπνον, καὶ τὸ δύνασθαι ἑστάναι ὀρθὰ ἀφαιρεῖται, ὅσα τῶν ζῴων ὀρθὰ τὴν φύσιν ἐστί.* De coel. 284 b 32 *οὐκ ἐν ἅπαντι σώ-*

ματι τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν καὶ τὸ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, ἀλλ' ὅσα ἔχει κινήσεως ἀρχὴν ἐν αὑτοῖς ἔμψυχα ὄντα. 956 b 18 δεῖ τοῦ κριτάς, ἃ παρὰ διάνοιάν ἐστιν, ἢ μηθὲν χείρους τῶν ἀγωνιστῶν εἶναι ἢ κρείττους.

52 a 34 Ex iis quae exposuit colligit quod usum praebet in analysi syllogismorum.

52 a 37 Philoponus legit μὴ εἶναι μὴ μουσικόν: praestat quod et Alexander habuit et nostri codd. praebent.

52 a 39 Exempli gratia sit *A* χρῶμα, *B* οὐ χρῶμα, *Γ* λευκόν, *Δ* οὐ λευκόν.

52 b 5 Dedimus quod omnes codices habent τὸ *Δ* ἕπεται. Argumentatio autem haec est. *Δ* praedicatur de *B* (vs. 5—8), quia de *B* aut *Γ* aut *Δ* praedicari debet, *Γ* vero non potest, quia, si *Γ*, etiam *A*, quod repugnat τῷ *B*. Deinde (vs. 8—10) de omnibus aut *Γ* praedicatur aut *Δ*, *A* autem, quippe quod latius pateat quam *Γ*, praedicatur de quibusdam, quibus non tribuitur *Γ*: de quibusdam igitur praedicatur *A*, de quibus etiam *Δ*. *B* et *Γ* de iisdem praedicari nequeunt (vs. 10—12), quia de quibuscunque *Γ* praedicatur, etiam *A* praedicatur, cui *B* ita repugnat, ut alterum utique tollat alterum. Denique *B* et *Δ* interdum non simul de iisdem praedicantur (vs. 12 sq.): demonstravimus enim *A* et *Δ* interdum praedicari de iisdem, *A* et *B* autem sibi repugnant.

52 b 8 Non dedimus quod codices praebent τὸ *A* τῷ, quia hoc adversatur usui loquendi qui ab Aristotele observatur: nam eum terminum alteri dicit ἀντιστρέφειν, de quo alter praedicatur, v. 2 b 21 τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει, h. e. τὰ δὲ εἴδη τοῖς γένεσιν οὐκ ἀντιστρέφει ὥστε κατ' αὐτῶν κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ τὰ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν: quare Aristoteles non dicit τὰ γένη τοῖς εἴδεσι μὴ ἀντιστρέφειν, quamquam res eadem esset, sed τὰ εἴδη τοῖς γένεσιν, cf. 51 a 4, 31 a 32 al.: unde hoc loco dicit μὴ ἀντιστρέφειν τῷ *A* τὸ *Γ* (quod etiam versio Boethiana habet), h. e. id de quo praedicetur non posse substitui in locum eius quod praedicetur. Eandem ob causam etiam 67 b 37 servavimus quod dedit Bkk. τῷ *B* τὸ . . .

52 b 14 Terminis non recte sumtis interdum in his fallimur. *A* ἀγαθόν, *B* οὐκ ἀγαθόν, *Z* οὔτ' ἀγαθὸν οὔτ' οὐκ ἀγαθόν, *Γ* ὑγιεινόν, *Δ* οὐχ ὑγιεινόν, *Θ* οὔθ' ὑγιεινὸν οὔθ' οὐχ ὑγιεινόν. Facile autem accidit, ut sumamus *Z* pro *B*, h. e. pro

eo quod repugnat τῷ *A*: nam quum *B* latius pateat quam *Z*, quod neque bonum est neque non bonum, facile nobis persuademus esse non bonum. Idem valet de *Δ* et *Θ*. Si igitur hoc peccamus, ut terminum *Z* substituamus in locum termini *B* et *Θ* in locum termini *Δ*, consequens erit terminum *B* (vs. 19) necessario praedicari de omni *Δ*, quod contra habere modo demonstravimus: nam *Δ* quidem praedicari debet de omni *B* (τὸ οὐ λευκὸν κατὰ παντὸς ὃ μὴ χρῶμά ἐστιν), non vice versa. Demonstratio sic procedit (vs. 22). Terminis sic se habentibus ut supra indicavimus (ita scilicet, ut *Z* tollat et *A* et *B*, *Θ* autem et *Γ* et *Δ*) sumantur sibi repugnare *A* et *Z*, *Γ* et *Θ*, *A* autem praedicari de omni *Γ*. Quae si ita sumuntur, sequitur ex iis quae modo exposuimus (a 39 — b 13), *Θ* praedicari de omni *Z*. Deinde (vs. 25) etiam terminos *ZB* et *ΘΔ* inter se pugnare concedendum erit (sumsimus enim repugnantes esse *A* et *Z*, *Γ* et *Θ*; apparet autem eandem esse rationem termini *B* ad *Z* quae est termini *A* ad *Z*, quia posito termino *Z* et *A* tollitur et *B*. Idem valet de terminis *Γ*, *Δ* et *Θ*), demonstravimus autem *Θ* praedicari de omni *Z*: quare si in hos terminos transferimus quod exposuimus a 39 — b 13, consequens erit *B* praedicari de omni *Δ*, quod aperte falsum est. Qua in re peccatum sit indicavimus: in eo scilicet (vs. 29) quod sumsimus *A* et *Z* ita sibi opponi, ut se invicem excludant, quare etiam *BZ* sibi repugnare concedendum erat.

52 b 19 γὰρ servandum duximus. Eodem modo adiicitur in apodosi 65 b 31, quamquam praecessit οἷον εἰ, sicut nostro loco. Eadem ratio est particulae ἄρα 437 a 28, quae in apodosi abesse solet: εἰ γὰρ μὴ ἔστι λανθάνειν αἰσθανόμενον καὶ ὁρῶντα ὁρώμενόν τι, ἀνάγκη ἄρ' αὐτὸν ἑαυτὸν ὁρᾶν τὸν ὀφθαλμόν, particulae δή 1061 a 22 ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ ἐναντία πάντα τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐπιστήμης θεωρῆσαι, λέγεται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ στέρησιν . . ., περὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα τὴν στέρησιν δεῖ τιθέναι. De particulis οὖν, δή, δέ eadem ratione positis cf. quae diximus ad 17 b 1.

Lib. II. Cap. 1. Paucis complectitur quae in priori libro tradidit. 53a3 *Omnes syllogismi excepto syllogismo negante particulari per conversionem conclusionis plura concludunt.* 16 *In universalibus syllogismis conclusio valet non solum de termino minore, sed de omnibus quae termino medio et minore continentur:* 34 *in particularibus valet de omnibus quae termino medio continentur, quamquam per eundem syllogismum de his nihil concluditur.*

53a15 *αὕτη μὲν οὖν* ... Conclusionis conversio causa est, ob quam plura concluduntur, omnibus syllogismis communis.

53a17 *συμπέρασμα* non significat conclusionem, sed terminum ad quem tendit conclusio, *πρὸς ὃ συμπεραίνεται*. — Idem syllogismus, ait, pertinet ad omnia quae sive medio sive minori termino subiecta sunt.

53a24 *ὁμοίως δὲ καὶ* ... Namque concluditur *A* non praedicari de iis quae terminus *B* et quae terminus *Γ* complectatur.

53a29 *οὐ δῆλον διὰ τοῦ* ... Si *E* inest in termino *A*, syllogismus quidem quem fecimus vs. 27 non patefacit *B* non praedicari de *E*, sed hoc ita esse conversa propositione maiore apparet.

53a34 Ex universalibus syllogismis non commemoravit secundum figurae secundae, cuius eadem ratio est, nisi quod nihil in eo concluditur de iis quae medio termino subiecta sunt. Causa in promtu est. Syllogismi particulares autem nihil concludunt de iis quae termino minore continentur, de quibus universis ut fieret syllogismus, terminus maior de universis praedicari deberet: nam si propositio maior, cuius locum occupare deberet conclusio, ut colligeretur de iis quae termino minore continentur, est particularis, non fit syllogismus in prima figura (vs. 36 *αὕτη* est conclusio quae propositionis maioris loco sumitur): quodcunque vero medio termino subiectum est, de eo valet eadem conclusio, quamquam non per eundem syllogismum; excepti sunt (quod Aristoteles praetermisit) syllogismi II δ′, III γ′ et ε′: nam ut colligeretur in syllogismo II δ′ conclusionem valere etiam de iis quae termino medio subiecta essent, propositio maior coniungi deberet cum ea, quae medium terminum de omnibus quae ei subiecta essent praedicari diceret: haberemus igitur utramque propositionem affirmantem universalem in secunda

figura, unde non fit syllogismus. Eadem ratio est syllogismi II β'. In syllogismis III γ' et ε' autem, ut conclusio valeret de iis quae termino medio continerentur, propositio maior coniungenda esset cum ea propositione quae terminum medium de omnibus praedicari diceret quae ei subiecta essent, unde non fieri syllogismum apparet, quia in prima figura propositio maior particularis esse nequit.

53 b 1 ἢ καὶ ἐν τοῖς . . . Item atque in universalibus syllogismis e non demonstrata propositione maiore concludebatur de iis quae medio termino subiecta sunt.

Cap. 2. *E veris propositionibus falsa conclusio fieri nequit, e falsis vera potest.* 26 *In universalibus syllogismis primae figurae vera conclusio fieri potest e binis falsis propositionibus, sive sunt veris contrariae sive ex parte falsae.* 54 a 2 *Si maior verae propositioni contraria sumitur, minor vera, conclusio vera esse non potest:* 18 *potest, si maior est falsa ex parte, minor vera:* 28 *potest vera esse, si maior vera, minor sive contraria verae sive* (b 2) *falsa ex parte.* b 17 *In particularibus syllogismis si maior est sive contraria verae propositioni sive* (35) *ex parte falsa, conclusio vera esse potest:* 55 a 4 *item si minor falsa sumitur.* 19 *Si utraque falsa est, sive ex parte maior sive* (28) *contraria verae propositioni, conclusio vera esse potest.*

53 b 9 οὐ διότι ἀλλ' ὅτι. Namque concluditur quidem aliquid verum esse neque tamen concluditur verum esse propterea, quod verae sint propositiones ex quibus conclusio facta est. At iam non disserit Aristoteles de ipsa concludendi ratione (de forma syllogismi, quam dicimus), num vera sit an falsa, sed de veritate rerum (de materia), ad quas conclusio pertineat. Tamen quod agit ab arte concludendi minime alienum est: apparet enim e via et ratione qua exempla proponit, quibus veram conclusionem e falsis propositionibus fieri posse doceat, id ei propositum esse, ut patefaciat quales propositiones, etiam si nihil ex iis concludatur, cum quali conclusione stare possint: quod si inventum erit, hanc utilitatem habebit, quod in retexendis syllogismis facile erit perspicere quae propositio falsa sumta esse possit, quae non; e. c. si scimus conclusionem „A de omni C" stare posse cum propositionibus „A de nullo B" et „B de nullo C", quamquam conclusio rite

facta sit, tamen retexenti syllogismum in ipsas propositiones inquirendum erit, num concedendae sint necne, quum compertum habeamus veram conclusionem non utique fieri ex propositionibus veris. Unde factum est, ut in his exponendis Aristoteles eam viam ingressus sit, ut primum exemplis allatis ostendat quales propositiones cum quali conclusione stare possint, deinde adiiciat quomodo verum e non veris colligi possit.

53 b 12 *εἰ γὰρ τοῦ A* . . . Exemplum habes 113 b 20 *τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται, τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῷον οὔ, ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ οὐκ ἄνθρωπος.* Cf. 200 a 19 *ἐν δὲ τοῖς γινομένοις ἕνεκά του ἀνάπαλιν, εἰ τὸ τέλος ἔσται ἢ ἔστι, καὶ τὸ ἔμπροσθεν ἔσται ἢ ἔστιν· εἰ δὲ μή, ὥσπερ ἐκεῖ μὴ ὄντος τοῦ συμπεράσματος ἡ ἀρχὴ οὐκ ἔσται, καὶ ἐνταῦθα τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα· ἀρχὴ γὰρ καὶ αὕτη, οὐ τῆς πράξεως ἀλλὰ τοῦ λογισμοῦ.*

53 b 16 *μὴ ὅτι δὲ* . . . Similiter 1448 b 35 *μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν· μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν.*

53 b 17 *ἑνός τινος*, cf. quae diximus ad 34 a 17.

53 b 23 *τὸ οὖν A* . . . Terminum *A* vs. 12 sqq. eo sensu cepimus, ut non unam rem, sed binas propositiones significet.

53 b 28 *ἀλλὰ τῆς δευτέρας*, quae omissa sunt in codd. *Bu*, suspicionem movent. Quam facile haec addi poterant apparet ex eo quod 54 a 2—4 explicatur, quomodo de singulis accipiendum sit quod hoc loco universe dicitur; accedit quod haud veri simile est per negligentiam ista omissa esse. Attamen quum etiam Boethius ea retineat, nihil mutare voluimus.

53 b 30 Praeponitur conclusio, sequuntur propositiones: *A ζῷον, B λίθος, Γ ἄνθρωπος.*

54 a 1 *ἐπί τι ψευδής* . . . si de omni affirmatur quod non nisi de aliquo praedicari debebat vel si de omni negatur quod non nisi de parte negari debebat. Primi syllogismi exemplum hoc est: *A ἄνθρωπος, B λευκόν, Γ γελαστικόν*; secundi: *A ἄνθρωπος, B λευκόν, Γ ὄρνις.*

54 a 7 In syllogismis I *α'* et *β'* si falsa sumitur propositio maior eaque contraria propositioni verae, fieri non potest, ut conclusio vera exeat: nam syllogismus qui fit ex propositionibus falsis formae tantum satisfacit, non veritati: quare si propositionibus secundum veritatem sumtis fit syllogismus qui et for-

mae satisfaciat et veritati, cuius conclusio autem repugnet ei conclusioni quae provenit ex propositionibus falsis, apparet fieri non posse, ut etiam ex his eveniat vera conclusio. Licebit igitur de his syllogismis hanc regulam proponere: Conclusio vera e falsis propositionibus non fit, nisi si ex iisdem propositionibus secundum veritatem sumtis aut nihil concludi potest aut idem quod e falsis (accidit hoc II α′ et β′): v. c. in syllogismo I α′, si propositio maior sumitur falsa eaque vero contraria, conclusio vera esse non potest, quia exinde fieret conclusio universalis negans per syllogismum I β′: quae quidem conclusio vera esse non potest, quia adversatur ei quae per syllogismum I α′ provenire debet ex iisdem propositionibus secundum veritatem sumtis.

54a8, 12 et 13 τὸ ante *AB* et *BΓ* Bkk. e codd. reduxit: quod quamvis sensum turbare videatur, tamen haud raro sic adiicitur ab Aristotele. 57b37, 38, 40, 58a27 τὸ certe nihil habet quod offendat: namque in mente habere possumus διάστημα vel simile quid, quamquam haud scio an non cogitandum sit de aliquo substantivo certo: similia nostro loco legimus 215b8 ἐν διπλασίῳ χρόνῳ τὴν τὸ *B* δίεισιν ἢ τὴν τὸ *Δ*, ubi *B* et *Δ* lineas significant. 231b27 τὸ μὲν δὴ *A* ἐκινήθη τὸ *Ω* τὴν τὸ *Δ* κινούμενον κίνησιν, τὸ δὲ *B* τὴν τὸ *E*, καὶ τὸ *Γ* ὡσαύτως τὴν τὸ *Z*, cf. 232a1, 851a22. 262b10 εἰ γὰρ εἴη ἡ τὸ *E* τῇ *Z* ἴση: quare nostro loco ne hoc quidem offendit, quod vs. 7 dicit τὴν μὲν *BΓ*, vs. 8 vero τὴν δὲ τὸ *AB*: habemus enim 94a31 αὕτη μὲν γὰρ (ἡ γωνία) τῇ *A* ἴση, ἡ δὲ τὸ *Γ* τῇ *B*. Quomodo explicanda sit haec loquendi ratio facile intelligitur: nam ἡ τὸ *Γ* idem est quod ἡ γωνία ἐφ' ᾗ κεῖται τὸ *Γ*, minus accurate vero dicitur ἡ *Γ*, quia *Γ* non est angulus, sed signum quo angulus notatur.

54a11 οὐδ' εἰ a Buhlio valde reprehenditur, quippe quod sensum plane turbet: nobis quidem negligentiae Aristotelis in scribendo videtur optime convenire: namque quum scriberet οὐδ' εἰ, in mente habuit quae praecesserunt vs. 9 οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι δυνατόν, εἰ . . ., postea vero priori orationis parte longiore facta eorum oblitus quae in mente habebat aliam apodosin addidit vs. 13 τὸ συμπέρασμα ψεῦδος ἔσται.

54b20 ὅλης post ἑτέρας omittitur et in optimis codicibus et a Boethio et a vet. intp. cod. Gothan. Accedit quod etiam sen-

sus postulat, ut omittatur: etenim notandum est in propositionibus particularibus non idem esse discrimen atque in universalibus, quia propositio universalis, si falsa est, aut vero contraria est (ὅλη ψευδής) aut ex parte falsa (ἐπί τι ψευδής, de qua v. quae diximus ad 54 a 1), particularis vero simpliciter aut vera est aut falsa: nam quum non detur propositio particulari contraria (subcontrariae enim simul verae esse possunt), si sumitur propositio particulari opposita, ea utique sumi debet quae particulari repugnat: in quibus igitur propositionibus de una parte affirmari debet quod de altera negandum est, in eas non cadit discrimen quod in universalibus locum habebat τῆς ὅλης ψευδοῦς προτάσεως et τῆς ἐπί τι ψευδοῦς. Quae quum ita sint, si propositio particularis vera est, ut proferatur propositio falsa (quae semper erit falsa ex parte tantum), universalis sumi debebit quae utrum neget an affirmet non refert: nam utram sumseris, falsa erit ex parte. Item si propositio universalis vera est, ut proferatur propositio ex parte falsa, non refert utrum sumas affirmantem de parte an negantem: nam utramlibet sumseris non ab omni parte verum erit quod dicis, sed ex parte falsum. Haec bene tenenda sunt et hic et in sequentibus, ut vera mens Aristotelis perspiciatur.

55 a 14 et 32 Vulgarem lectionem αὐτοῦ pro αὑτοῦ ex optimis codd. reduximus. Sensus quidem clarior est, si scribitur αὑτοῦ, neque tamen servato αὐτοῦ ambiguum est quod dicitur, quoniam, si quis dubitaret de utrius generis accidente sermo esset, lecto exemplo quod sequitur dubium tolleretur. Si scriptum exstaret τοῖς εἴδεσιν αὐτοῦ, corrigendum putarem αὑτοῦ, sed scripsit τοῖς αὐτοῦ εἴδεσιν et vs. 32 τοῖς εἴδεσι τοῖς αὐτοῦ. Idem est 59 a 37—40, ubi Iul. Pacius scribendum putavit αὑτοῦ et αὑτῶν. Occurrunt quidem loci quibus pronomen reflexivum definiti locum tenere videatur (cf. 955 b 24 ὁ θεὸς ὄργανα ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν δέδωκε δύο. 684 a 7 ἀργοτέρους ἔχουσι τοὺς πόδας αὑτῶν πρὸς τὴν πορείαν), sed definitum pro reflexivo poni usu receptum est Aristoteli: 952 b 17 καταφανεῖς γὰρ μάλιστα διὰ τῶν τοιούτων (intell. τῶν ἐν τῷ κοινῷ εὐταξιῶν) καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. 159 b 1 ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκρινόμενον ὑπέχειν λόγον θέμενον ἤτοι ἔνδοξον ἢ ἄδοξον θέσιν . . . τῳδί τινι ἢ αὐτῷ ἢ ἄλλῳ. 532 a 7 ἣν (γλῶτταν) καὶ τὰ ὀστρακόδερμα ἔχει πάντα,

ᾗ καὶ γεύεται καὶ εἰς αὐτὸ τὴν τροφὴν ἀνασπᾷ. 1009 b 8 καὶ αὐτῷ δὲ ἑκάστῳ πρὸς αὐτὸν οὐ ταὐτὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀεὶ δοκεῖν. 1006 b 9 ἀνῄρηται τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς αὐτόν. 1000 a 10 πάντες ὅσοι θεολόγοι μόνον ἐφρόντισαν τοῦ πιθανοῦ τοῦ πρὸς αὐτούς, ἡμῶν δ' ὠλιγώρησαν: quare etiam 417 b 6 retinendum putaverim εἰς αὐτό, quamquam eo ipso sensu accipiendum propter quem Trendelenburgius de an. p. 366 emendandum censuit εἰς αὑτό.

55 a 15 Res ipsa postulare videtur, ut scribamus τινὶ οὔ vel οὐ παντί pro τινί: nam termini sunt *Α* ζῷον, *Β* ἀριθμός, *Γ* λευκόν. Syllogismus est quartus figurae primae, cuius propositio minor falsa sumi debet, quod ipse dicit vs. 5 et 19, vs. 15 autem in exemplo, ut solet, propositiones secundum veritatem exhibet ultimo loco ponens eam quae in ipso syllogismo falsa sumitur: maior τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ, conclusio τὸ ζῷον οὐ παντὶ λευκῷ, minor ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ, quae in ipso syllogismo mutatur in hanc: ὁ ἀριθμὸς τινὶ τῷ λευκῷ, ut falsa sumatur. Accedit quod exemplum vs. 15 propositum terminis vs. 12 expositis plane respondet, unde apparet verbis τῷ δὲ *Γ* τινὶ μὴ ὑπάρχειν vs. 12 non convenire propositionem τὸ ζῷον λευκῷ τινί, sed dicendum fuisse vs. 15 τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρχει. Miror silentio hoc praeteriisse Iulium Pacium, perspicacissimum Aristotelis interpretem. Codices de vulgari lectione consentiunt, quam cur servandam duxerimus explicabimus ad 56 a 15.

Cap. 3. In secunda figura verum e falsis cogi potest, 10 *si utraque propositio vero contraria est*, 16 *si altera vero contraria, altera vera*, 23 *si altera ex parte falsa, altera vera*, 38 *si utraque ex parte falsa:* 56 a 5 *in particularibus syllogismis, si maior vero contraria, minor vera*, 18 *si maior vera, minor falsa*, 32 *si utraque falsa.*

55 b 3 In secunda figura vera conclusio e falsis fieri potest quocunque modo propositiones inter se habent: quare Aristoteles exponit quam rationem habere possint in singulis coniugationibus, unde verum e falsis concludere liceat. Quae quidem coniugationes hae sunt. Aut utraque propositio vero contraria est, aut utraque ex parte falsa (aut una vero contraria, altera ex parte falsa — de qua quidem coniugatione ab Aristotele

praetermissa dicemus paullo infra), aut una vera, altera vero contraria, aut una vera, altera falsa ex parte. Eundem hunc ordinem Aristoteles et secutus est cap. 2 et sequetur cap. 4, cf. 56 b 5, 21. Sin autem praeter eas coniugationes, quas modo commemoravimus, non datur alia, apparet verba *καὶ εἰ ἀμφότεραι ἐπί τι ψευδεῖς* vs. 7 supervacanea esse: nam in his nihil inest nisi mera repetitio eius quod iam dictum est verbis *καὶ ἐπί τι ἑκατέρας* (si utraque propositio falsa sumitur ex parte), quae si ita interpretari velis, ut *ἑκατέρα* non sit „utraque", sed „alterautra", ut verba *καὶ ἐπί τι ἑκατέρας* non de ea coniugatione dicta sint, quae utramque propositionem habeat ex parte falsam, sed alteram vero contrariam (*ὅλην ψευδῆ*), alteram falsam ex parte, ne haec quidem explicandi ratio admitti poterit, quia de ea coniugatione, qua propositio vero contraria coniungitur cum propositione falsa ex parte, non solum in hoc capite nihil dicitur, sed ne cogitavisse quidem de ea videtur Aristoteles, quippe quam etiam cap. 2 et 4 praetermiserit: quare verba *καὶ ἐπί τι ἑκατέρας* hunc sensum habere non possunt, ea autem quae uncinis inclusimus vs. 7 e contextu videntur eiicienda. Eandem suspicionem movent verba *καὶ εἰ ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἡ δ' ἐπί τι ἀληθής*. Etenim primum de his idem dicendum erit quod modo diximus: namque percensuit Aristoteles omnes coniugationes de quibus acturus est in sequentibus, ut ea coniugatio quae his verbis declaretur aut iam commemorata sit in antecedentibus aut in ipsa syllogismorum expositione quae sequitur silentio praetermissa sit. Iam videamus qualis sit coniugatio quae his verbis significetur, siquidem constat ex propositione vero contraria et propositione quae sit *ἐπί τι ἀληθής*. Nihil dico de ipsis verbis *ἐπί τι ἀληθής*, quae apud interpretes quidem saepius hunc sensum habeant, apud Aristotelem haud scio an non habeant: namque *πρότασις ἐπί τι ἀληθής*, cum qua nemo certe erit, opinor, qui conferat quod 19 a 38 appellatur *μᾶλλον ἀληθές* (nam magis verum dicitur 19 a 38 quod vero propius est s. veri similius quam aliud), nihil aliud est, ni fallor, quam propositio quae, quamquam aliquid veri habet, tamen non integram veritatem profert, h. e. propositio qua de parte tantum praedicatur (sive affirmatur sive negatur) quod de toto praedicari debebat, qualem Aristoteles appellat *ἐπί τι ψευδῆ*. Haec autem si coniungitur cum propositione vero contraria (vs. 8), exit ea coniuga-

tio de qua ne verbum quidem ab Aristotele dictum esse supra notavimus. Hoc solum igitur relictum est, ut discrimen quoddam statuamus inter πρότασιν ἐπί τι ἀληθῆ et πρότασιν ἐπί τι ψευδῆ. Quod si admittimus, haud parvam Aristoteli exprobrare debebimus negligentiam. Nam si est discrimen, in enumerandis falsarum propositionum coniugationibus tam male versatus est, ut tres plane praetermiserit: nam quum eam solam commemoraverit, qua propositio vero contraria coniungitur cum ea quae est ἐπί τι ἀληθής, omnino neglexit coniunctionem propositionis ἐπί τι ἀληθοῦς et cum propositione vera et cum propositione ex parte falsa et cum propositione quae est ἐπί τι ἀληθής. Quicunque autem tantam negligentiam in Aristotelem conferre non audeat aliunde intrusa esse ista verba non concedere non poterit. — Reliquum est, ut Aristotelem excusemus, quod neglexerit coniugationem propositionis vero contrariae et propositionis ex parte falsae. Quod quamquam non recte ab eo factum esse nemo erit qui neget, tamen de illa coniugatione seorsum agere non opus erat propterea, quod propositio vero contraria continet et complectitur propositionem ex parte falsam, ut propositio universalis particularem et ut propositio simplex possibilem: quare in his similis — quae sit similitudo quam dicimus apparebit ex iis quae dicemus ad 56a5 — lex obtinebit atque ea quam tradidimus ad 26b14 p. 384 init. et ad 38a37, hanc dico. Ex coniugationibus quae alteram propositionem habent falsam ex parte fit conclusio vera, si ex iisdem coniugationibus verum colligeretur sumta propositione vero contraria pro propositione falsa ex parte: unde patet eandem utique esse rationem coniugationum quae ex utraque propositione vero contraria constent et earum quae alteram habeant vero contrariam, alteram ex parte falsam (quarum Aristoteles non fecit mentionem). Accedit quod in omnibus figuris veram conclusionem provenire posse ex altera propositione vero contraria, altera falsa ex parte etiam inde patet, quod in omnibus vera esse potest conclusio et ex utraque propositione vero contraria et ex utraque falsa ex parte.

55b20 τὸ ζῷον post ληφθῇ et 27 τὸ *A* post ληφθῇ omisimus cum codd. *Bfmun*. Talia enim, quum facilius adiiciantur quam negligantur in scribendo, aliena manu explicationis gratia addita esse veri simile est.

55b23 πρὸς ὁποτερῳοῦν τεθέντος . . ., sive primo modo sive

secundo fiat syllogismus. Dixit Aristoteles de vera conclusione quae fiat ex altera propositione vera, altera vero contraria, et dedit quidem exemplum verae propositionis affirmantis coniunctae cum falsa propositione negante, praetermisit autem eam coniugationem qua vera propositio negans coniungitur cum affirmante eaque falsa, quod recte notavit Philoponus: neque tamen (quod patet ex iis quae diximus ad 26a15, 17, 28a3, 40b17, 41b6: namque Aristoteles et complecti voluit omnes syllogismos qui fieri possent et re vera complexus est) inde colligere licebit quod dicit Zell (p. 217 not.) „Eine absolute Vollständigkeit in der Aufzählung aller Combinationen wurde aber von Aristoteles nicht beabsichtigt". Quod si verum esset, Aristotelis de rebus logicis doctrina contemnenda esset et pro nihilo fere ducenda; imo quod praetermisit (v. e. c. 31a1, 33a34, 36b3, 53a34, 55b38, 56a5) excusatione plerumque vix eget: scripsit enim ita, ut etiam in praetermittendo quo fuerit ingenii acumine appareat. Nam in syllogismis exponendis eos aut tangit tantum aut praeterit, qui quomodo comparati sint facile appareat ex ἀναλογίᾳ cum antecedentibus. — Exemplum quod et primo et secundo modo convenit est *A* ζῷον, *B* ἀριθμός, *Γ* τρίγωνον, ex quibus, etiam si altera propositio sumitur vero contraria, conclusio fit vera.

55b30 καὶ μετατιθεμένου . . . nam mutatis in exemplo terminis *B* et *Γ* secundus modus exit.

55b38 Bene observavit Philoponus praetermissam esse ab Aristotele coniugationem primi modi, cuius maior propositio sit vera, minor falsa ex parte: mutatis autem terminis huic modo idem exemplum convenit quod modo de secundo proposuit.

56a5 Brevior est in exponendis syllogismis particularibus: non omnes coniugationes pertractat quae fieri possunt, si vel altera vel utraque propositio falsa est, sed non nisi de iis agit, ex quibus (quia, si propositio vero contraria admittit conclusionem veram, etiam propositio falsa ex parte, quippe quae illa contineatur, non prohibebit, quominus conclusio vera exeat) coniecturam capere liceat, quomodo res se habeat in reliquis.

56a15 Lectio vulgaris, quam neque vet. intp. neque Boethius neque codd. agnoscunt, post δὲ τινί addit οὐχ ὑπάρχει. Sensum quidem hoc requirere manifestum est. Tamen, quum res item habeat ac 55a15, ubi negationem addere invitis codicibus non ausi sumus, quia Aristotelis in scribendo negligentiae

hoc tribui posse videbatur, codicum auctoritatem sequendam duximus: nam propositionibus particularibus nostro loco sensu proprio utitur, ita scilicet, ut quod de parte praedicetur idem de universo praedicari non possit et quod de parte non praedicetur idem non possit praedicari de nullo: unde quod de altera parte praedicetur id de altera parte non praedicetur necesse est. Patet igitur τὸ τινὶ ὑπάρχειν (non nisi de parte praedicari) idem esse in his quod τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν: difficultas enim sic tollitur, ut τὸ τινὶ non significet τὸν καταφατικὸν ἐν μέρει προσδιορισμόν, sed universum τὸν ἐν μέρει προσδιορισμὸν et affirmantem et negantem (idem habuimus 27 b 19). Quod si cui displiceat, et 56 a 15 servandum erit οὐχ ὑπάρχει et adiiciendum erit οὐ 55 a 15. Similis negligentia est, quod μὴ omissum est 25 b 8, de quo v. quae diximus ad 25 a 37 extr. Item 64 a 38 κατάφασις non significat propositionem affirmantem, sed propositionem, in qua alterum de altero simpliciter praedicetur, sive affirmantem sive negantem.

56 a 24 ἀληθής post πρότασις omisimus et meliores codices secuti et similitudinem eorum quae habemus 57 a 23.

56 a 34 Buhle hunc locum corrigere voluit fretus et Philoponi auctoritate et ipsa re, qua aliam lectionem praeter eam quam ipse proposuit non admitti contendit. Sed quae dicit Philoponus aut corrupta sunt aut ita perplexa, ut altero interprete φιλοπόνῳ indigeant: nam exemplum quod affert rei quam illustrare vult parum convenit, imo plane repugnat. Quamquam autem exemplum non quadrat, eandem lectionem eum habuisse quam nos patet ex iis quae dicit schol. 188 b 33 — 35. Mirum est quod cod. *n* addit exemplum simillimum ei quod Philoponus habet, neque tamen quidquam mutat in contextu, unde a Philoponi perversitate fluxisse suspicor quodcunque in libris mutatum est de lectione vulgari, e. g. id quod dedit Boethius „siquidem contingit A et B et C, huic quidem omni illi vero nulli inesse". Quod vero dicit Buhle rem ipsam aliam lectionem non admittere, verba sunt.

Cap. 4. *In tertia figura*, 9 *si utraque propositio vero contraria sumitur*, 20 *vel utraque ex parte falsa*, 33 *vel altera vero contraria*, *altera vera*, 57 a 9 *vel altera vera*, *altera falsa ex parte*, *fit conclusio vera primis duobus modis.* 29 *Iidem termini etiam reliquis modis conveniunt.* 36 *Paucis complecti-*

tur quod colligitur ex iis quae praecesserunt. b3 *Si B necessario sequitur ex A, idem etiam ex non A necessario sequi non potest.*

56 b 8, cf. quae diximus ad 49 a 5.

56 b 37 *τοιούτων* longe rectius quam *τούτων*: namque nihil demonstrat Aristoteles de iis ipsis terminis quos proponit (cf. 49 b 33 sqq.), sed hanc conclusionem provenire ostendit, si termini tales sint quales in exemplo proposuit.

57 a 1 Verba *μέλαν-κύκνος-ἄψυχον* non ab eadem manu profecta esse qua scripta sunt quae proxime antecesserunt facile intelligitur: nam modo dictum est manere eosdem terminos, etiam si minor falsa sit et maior vera; tamen alii termini illico adiiciuntur, quos ex Alexandri — hic enim non sine causa Aristotelem reprehendit, quod etiam huic modo eosdem terminos convenire opinatus sit — commentario deperdito, in quo hoc exemplum legebatur, quamquam diverso terminorum ordine *μέλαν-ἄψυχον-κύκνος* (nam hoc ordine terminorum etiam Aristoteles in tertia figura uti solet), petitos esse apparet ex schol. 189 a 5—11. Boethius autem eundem exhibet terminorum ordinem: „nigrum, inanimatum, cygnus".

57 a 4 Omisimus *μὲν* post *κύκνῳ* cum codd. *Bfnu* et Boethio: solet enim omitti ab Aristotele in exemplis quae affert, v. 56 b 13, 29 al. Accedit quod *μὲν* alieno loco intrusum est: nam ut sibi responderent *μὲν* . . . *δέ*, non scribendum erat *κύκνῳ μὲν παντὶ ζῷον*, sed *ζῷον μὲν παντὶ κύκνῳ*.

57 a 23 *δέδεικται*, v. 54 a 1: nam si in secundo syllogismo primae figurae utramque propositionem sumimus falsam ex parte, plane easdem propositiones habebimus.

57 a 33 *οὐδὲν γὰρ διαφέρει* . . . Conclusio quum non pendeat e veritate vel falsitate propositionum, sed e modo praedicandi qui in iis obtinet, eadem erit, sive pro vero sumitur quod ex parte falsum est sive quod vero contrarium: quare non refert utrum quod de nullo praedicari debeat an quod de aliquo sumamus praedicari de omni: nam utique sumimus propositionem affirmantem de omni. Item sumimus propositionem de omni negantem, sive secundum veritatem affirmari debet de non omni sive etiam de omni. Sin autem ex iisdem propositionibus sive veris sive falsis eadem conclusio provenit, iisdem terminis uti licebit et in universalibus et in particularibus syllogismis, hoc solo discrimine, ut quod in particularibus ex parte falsum sumatur id in universalibus vero contra-

rium sit. — Praeterea notandum est, quod Aristoteles liberius utitur genitivis absolutis: exspectabas enim, ut diceret *τὸ μηδενὶ ὑπάρχον παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν καὶ τὸ τινὶ ὑπάρχον* . . . Similia habemus 148 a 3 *ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ λεγομένου κατὰ στέρησιν στερήσει ὡρίσατο.* 764 a 15 *εἰ γὰρ πεπλασμένων τῶν ζῴων, τοῦ μὲν τὰ μόρια ἔχοντος τὰ τοῦ θήλεος πάντα, τοῦ δὲ τὰ τοῦ ἄῤῥενος, καθάπερ εἰς κάμινον εἰς τὴν ὑστέραν τεθείη.* 783 b 2 *πρεσβυτέρων γιγνομένων τοῖς μὲν τρίχας ἔχουσι σκληρότεραι γίγνονται αἱ τρίχες, τοῖς δὲ* . . . 904 a 23 *διὰ τί τῆς φωνῆς* . . . *φύσιν ἐχούσης ἄνω φέρεσθαι μᾶλλόν ἐστιν εὐήκοος ἄνωθεν κάτω ἢ κάτωθεν ἄνω;* 892 a 10 *ἤδη γεγενημένων πειρῶνται μικροὺς ποιεῖν.* 1306 a 3 *καὶ ἐλθόντων διεστασίασεν αὐτοὺς πρὸς τοὺς εὐπόρους.* 711 a 21 *πᾶσιν ὅσοις ὑπάρχει κατὰ φύσιν ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ τοῖν σκελοῖν, ἑστῶτος μὲν ἑκάστου τὸ βάρος ἐν τούτῳ ἐστὶ* (exspectabas *ἑστῶτι*), *κινουμένοις δ' εἰς τὸ πρόσθεν δεῖ τὸν πόδα τὸν ἡγούμενον τῇ θέσει κοῦφον εἶναι.* De coel. 312 b 17 *φέρεται δὲ κάτω τὰ δύο ὑποσπωμένων.*

57 b 1 Explicatur cur conclusio vera, quamquam fieri possit e falsis propositionibus, tamen non necessario ex iis proveniat. Etenim si eadem conclusio vera quae necessario colligitur e veris propositionibus etiam e falsis fieri potest, sequitur e falsis non concludi necessario, quia non idem manare potest e repugnantibus, h. e. quia idem colligi non potest ex A et ex non A (vs. 3 sqq.): hoc igitur est quod Aristoteles in sequentibus demonstrat. Iam singula explanemus. Si A et B ita habent (vs. 1), ut B sit necessario, si sit A, sequitur non esse A, si non sit B (cf. 53 b 13), non sequitur esse A, si sit B. Fieri autem nequit (vs. 3—6), ut unum et idem, e. g. B consequatur, et si ponamus esse A et si ponamus non esse A. Hoc igitur ut demonstretur, duo sunt quae Aristoteles in mentem nobis revocat: unum est forma syllogismi hypothetici quam *ὡς ἐν τύπῳ* hic adiicit (vs. 6—9) — ponamus *B* esse magnum, si *A* sit album, et *Γ* esse non album, si *B* sit magnum: sequitur *Γ* esse non album, si *A* sit album; alterum est quod iam commemoravit vs. 2, necessario non esse *A* (vs. 9—11), si *B* non sit, ita scilicet habentibus terminis, ut sit *B*, si sit *A*. Haec si tenemus, facilia sunt reliqua: consequitur enim conversa propositione maiore syllogismi hypothetici quem habuimus *A* non esse album, si *B* non sit magnum (vs. 11):

sin autem necesse est B esse magnum, si A album non sit (vs. 12) — nam quum posuerimus vere et necessario concludi B esse magnum, si A sit album, deinde autem fieri posse sumserimus, ut etiam e falsis propositionibus vera conclusio necessario proveniat, concedere debebimus, quod necessario concludi possit B esse magnum, etiam si A album non sit — efficitur ex his propositionibus ad syllogismum hypotheticum qualem supra habuimus coniunctis B esse magnum, si B magnum non sit, quod absurdum est (vs. 13 sq.). Habuimus enim (vs. 14—17) A necessario non esse album, si B non sit magnum; si igitur (quod deinde sumsimus) B est magnum, si A album non est, B esse magnum, si non sit magnum, colligitur ὡς διὰ τριῶν (quod non recte explicuit Philoponus), h. e. eodem modo cogitur per duos terminos AB atque per tres terminos $AB\Gamma$ syllogismus hypotheticus quem exposuimus vs. 6—9. Cf. quae diximus ad 44 b 6.

Cap. 5. Circulo demonstratur, si altera propositio concluditur ex conclusione coniuncta cum altera propositione conversa. 32 *Vere non demonstratur circulo nisi per terminos qui inter se convertuntur*, 58 a 15 *sed ne per hos quidem aliter demonstratur, quam ut pro concesso sumatur quod ad demonstrandum propositum sit.* 21 *Secundo modo primae figurae utraque propositio demonstratur circulo, sed diverso modo.* 36 *In particularibus syllogismis maior non demonstratur, minor demonstratur, sed alia ratione in quarto modo atque in tertio.*

57 b 18 Respicit ad hunc locum 73 a 14 sqq., qui locus cum nostro conferendus est inde a 72 b 32.

57 b 25 Dedimus ὑπάρχον pro ὑπάρχειν, de quo v. quae diximus ad 35 a 16.

58 a 14 ὡς πρότερον εἴπομεν, conversis propositionibus quas convertere non licet.

58 a 15 τούτοις, h. e. τοῖς ἀντιστρέφουσιν.

58 a 22 Restituimus quod meliores codices praebent omnes ὑπάρχειν pro ὑπάρχον.

58 a 27 οὐκέθ' ὁμοίως ἀντιστρεπτέον . . . Ut demonstremus propositionem $B\Gamma$, non item convertenda erit propositio AB atque modo convertimus propositionem $B\Gamma$ (integram enim convertimus), ut demonstretur AB: nam ut cogatur B praedicari de omni Γ, sumendum est B praedicari de eo omni, de quo

nullo praedicetur *A*: hoc vero non est demonstrare, sed sumere quod demonstrari debeat, quoniam id de quo nullo praedicatur *A* nihil aliud est quam *Γ*: discrimen certe non in re est, sed in verbis.

58 b 7 Codices praebent *διό*, nos scripsimus *δι' ὅ*, quod sensus aperte postulat: nam ineptum esset, si Aristoteles diceret „Propositio universalis demonstrari nequit, quia iam antea hoc diximus", imo „demonstrari nequit ob eam causam quam supra indicavimus": v. vs. 29 *διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἥνπερ εἴπομεν καὶ πρότερον*. Iul. Pacius recte vertit „ob id quod", neque tamen correxit *δι' ὅ*, quod iure emendavit Buhle. Idem est 938 b 1 *ἡ δὲ αὐτὴ αἰτία καὶ δι' ὅ τι τὰ ἑλώδη τοῦ χειμῶνος ψυχρά*, ubi *διότι*, quod Bkk. dedit e codd., ferri vix poterit. Sic etiam 954 a 9 scribendum erit *δι' ὅ τι δὲ οὐδὲ πάντες οἱ μελαγχολικοὶ σκληροὶ . . . ἄλλος λόγος*: nam loco valde simili 854 b 19 dicitur *ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ διὰ τί τὸ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς φερόμενον ἔλαττω διέρχεται*: quare scribendum videtur *δι' ὅ τι*, si interrogetur *διὰ τί*; cur aliquid fiat, *διότι* (quoniam), si causa vel ratio afferatur, ob quam aliquid factum sit. Quod si verum est, 849 b 21 legendum erit *δι' ὅ τι δὲ τὰ μὲν μείζω ζυγὰ ἀκριβέστερά ἐστι τῶν ἐλαττόνων φανερὸν ἐκ τούτων*. 752 a 9 *δι' ὅ τι μὲν οὖν τὰ μὲν μονόχροα τὰ δὲ δίχροα τῶν ᾠῶν εἴρηται*. Idem est de coel. 270 b 1, 26 et 736 a 36, ubi Bkk. dedit *δι' ὅτι*, quamquam 744 b 10 recte habet *δι' ὅ τι*. Interdum etiam *διότι* nihil aliud significat quam simplex *ὅτι* (quod), cuius rei duo exempla dedimus ad 16 a 16: frequentiora sunt in Topicis: 110 b 2, 122 a 23, 128 b 32, 134 b 10, 13, 154 b 28, 155 a 3, 160 b 37.

58 b 8 sq. Reiecta lectione vulgari, quam etiam Biese probavit (v. I. p. 192 not.), pristinam restituimus ex optimis codicibus et ex intp. cod. Goth.: nam satis manifestum est id quod vulgo legebatur ab iis profectum esse qui Theophrastum secuti sint. Interpres anonymus (schol. 189 b 43) docet syllogismos quales et hic habemus et 58 a 30, b 37 a Theophrasto appellatos esse *συλλογισμοὺς κατὰ πρόσληψιν*, non ab Aristotele: etenim ex eo quod dicit *ὅπερ Θεόφραστος καλεῖ κατὰ πρόσληψιν*, colligi poterit non ab Aristotele illud nomen his syllogismis inditum esse: quare alienum esse debet a nostro loco. Accedit quod in iis quae sequuntur *πρόσληψις* eo sensu posita non occurrit, quamquam hac voce, praesertim quum nova sit, certo

[illegible] ubi de talibus syllogismis agit, si ipse [illegible] in [illegible] graecam eam induxisset: imo alium [illegible] προσλαμβάνεσθαι 58 b 27, 59 a 12 et 22: dicitur [illegible] quae conversa sumitur, quamquam non [illegible] sit. Eundem sensum verbi προσλαμβάνεσθαι [illegible] a 34. Neque Philoponi auctoritate lectio vul- [illegible] poterit: nam quod adiicit (schol. 190 a 31) εἰ μὴ [illegible] προσλήψεως πάλιν, ex eo minime licebit elicere, quod [illegible] aliquid habuerit de προσλήψει, siquidem et haec [illegible] quae habentur schol. 190 a 40 ἀλλὰ διὰ προσλήψεως [illegible] δείκνυται Philoponi sententiam exprimere vi- [illegible], quippe quae non addiderit, ut Aristotelem explicaret, [illegible] quod de hac re ipse sentiret exponeret: sed ne si recte [illegible] colligeretur ex iis quae Philoponus dicit lectionem [illegible] eam habuisse, sequeretur hanc lectionem esse pro- [illegible], quum veri simile sit locum corruptum esse pluribus [illegible] ante Philoponum ab iis qui Theophrastum sectaren- [illegible] — Reliquum est, ut explicemus quod in contextum rece- [illegible]. Quarto modo figurae primae demonstratur proposi- [illegible], si maior convertitur, ὥς κἀπὶ τῶν καθόλου, h. e. [illegible] atque factum est in secundo modo qui a quarto non nisi [illegible] differt, quod et conclusionem et propositionem minorem habet universales, quas modus quartus habet particulares: quare secundum modum licebit dicere καθόλου respectu habito modi quarti. Vox ἀντιστραφῇ non debebit premi (item [illegible] a 39 ἐναντίας appellavit propositiones quae proprie non dicuntur contrariae: tamen hac voce usus est, ut quid sibi vellet facilius intelligeretur): verum in secundo modo non convertebatur propositio AB, sed reducebatur ad hanc: ᾧ τὸ A μη- [illegible], τὸ B παντὶ ὑπάρχει, quod, quum idem efficiat quod in [illegible] conversio, hoc loco conversionem vocat. Quod dicit [illegible]. Demonstratur propositio particularis, si propositio AB [illegible] ratione transformatur atque factum est in secundo modo. [illegible] it quod 59 a 30 ἀντιστρέφειν eundem sensum habet: di- [illegible] m propositionem τὸ A μηδενὶ τῷ $Γ$ ὑπάρχει non aliter converti quam in hanc: ᾧ τὸ A τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ [illegible] νὶ ὑπάρχει, si quis sexto modo figurae tertiae propo- [illegible] nem minorem circulo demonstrare velit. Si cui displiceat [illegible] ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου de modo secundo intelligen- [illegible] averimus, quum non accipi possit nisi de conversione

propositionum universalium, unde nostram lectionem falsam esse pateat, hoc certe nobis dabitur, ista verba vs. 8 eadem ratione explicanda esse atque vs. 37 δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, quae de ea demonstrandi ratione quam habuimus 58 a 31 dicta esse patet ex iis quae addit vs. 38: quare qui lectionem vulgarem probat hanc difficultatem habebit, quod, quum vss. 8—10 eadem ratione explicandos esse appareat atque vss. 34—38, in illis dicat Aristoteles ἐὰν ὁμοίως ἀντιστραφῇ ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου, οὐκ ἔστι δεῖξαι, in his vero ὁμοίως δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου: aperte igitur sibi ipse contradicit Aristoteles: nos hanc difficultatem habemus, quod vs. 8 demonstrari conversione dicit id ipsum in quo conversionem locum habere negat vs. 34: quod quomodo explanandum sit indicavimus.

Cap. 6. In universalibus syllogismis secundae figurae propositio affirmans non demonstratur, demonstratur negans: 27
in particularibus propositio particularis sola demonstratur.

58 b 15 οὐ δείκνυται, intell. διὰ τούτου τοῦ τρόπου, in secunda figura, in qua, quum conclusio quae, si circulo demonstratur, propositionis alterius locum tenet utique neget, utraque certe propositio, ex qua circulo demonstrandum sit, non erit affirmans: miror Aristotelem non hanc rationem potius attulisse, quod quum in secunda figura conclusio affirmans esse nequeat, ne circulo quidem demonstrari possit propositio affirmans in secunda figura. Quamquam, quominus alia ratione propositio minor primi syllogismi figurae secundae circulo demonstrari possit, nihil impedit: nam quum conclusum sit τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ, si sumitur ᾧ τὸ Β μηδενί, τὸ Α παντὶ ὑπάρχειν, consequens est τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ: neque tamen Aristoteles hoc videtur perspectum habuisse.

58 b 20 Post ὑπάρχον omisimus quod vulgo legebatur τῷ δὲ Γ μηδενί optimos codices secuti: namque conclusio quam haec verba significant, quum non convertatur, sed talis sumatur ad demonstrationem qualis facta est, facile intelligitur, etiam si non expressa sit. Idem factum videmus 59 a 8.

58 b 25 διὰ μὲν οὖν . . . Demonstratio propositionis maioris primi modi non fit, ut in antecedentibus, ex conclusione et conversa altera propositione, sed praeter has, quia non colligitur *A* non praedicari de *B*, sed *B* non praedicari de *A*, etiam alia de-

usus esset Aristoteles ubi de talibus syllogismis agit, si ipse novo sensu in linguam graecam eam induxisset: imo alium sensum habet προσλαμβάνεσθαι 58 b 27, 59 a 12 et 22: dicitur enim de propositione quae conversa sumitur, quamquam non conversa data sit. Eundem sensum verbi προσλαμβάνεσθαι iam habuimus 42 a 34. Neque Philoponi auctoritate lectio vulgaris defendi poterit: nam quod adiicit (schol. 190 a 31) εἰ μὴ ἄρα διὰ προσλήψεως πάλιν, ex eo minime licebit elicere, quod in contextu aliquid habuerit de προσλήψει, siquidem et haec verba et quae habentur schol. 190 a 40 ἀλλὰ διὰ προσλήψεως μόνη ἡ ἐλάττων δείκνυται Philoponi sententiam exprimere videntur, quippe quae non addiderit, ut Aristotelem explicaret, sed ut quod de hac re ipse sentiret exponeret: sed ne si recte quidem colligeretur ex iis quae Philoponus dicit lectionem vulgarem eum habuisse, sequeretur hanc lectionem esse probandam, quum veri simile sit locum corruptum esse pluribus saeculis ante Philoponum ab iis qui Theophrastum sectarentur. — Reliquum est, ut explicemus quod in contextum recepimus. Quarto modo figurae primae demonstratur propositio minor, si maior convertitur, ὡς κἀπὶ τῶν καθόλου, h. e. item atque factum est in secundo modo qui a quarto non nisi eo differt, quod et conclusionem et propositionem minorem habet universales, quas modus quartus habet particulares: quare secundum modum licebit dicere καθόλου respectu habito modi quarti. Vox ἀντιστροφῇ non debebit premi (item 22 a 39 ἐναντίας appellavit propositiones quae proprie non dicuntur contrariae: tamen hac voce usus est, ut quid sibi vellet facilius intelligeretur): verum in secundo modo non convertebatur propositio *AB*, sed reducebatur ad hanc: ᾧ τὸ *A* μηδενί, τὸ *B* παντὶ ὑπάρχει, quod, quum idem efficiat quod in reliquis conversio, hoc loco conversionem vocat. Quod dicit est hoc. Demonstratur propositio particularis, si propositio *AB* eadem ratione transformatur atque factum est in secundo modo. Accedit quod 59 a 30 ἀντιστρέφειν eundem sensum habet: dicit enim propositionem τὸ *A* μηδενὶ τῷ *Γ* ὑπάρχει non aliter posse converti quam in hanc: ᾧ τὸ *A* τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ *Γ* τινὶ ὑπάρχει, si quis sexto modo figurae tertiae propositionem minorem circulo demonstrare velit. Si cui displiceat quod ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου de modo secundo intelligendum putaverimus, quum non accipi possit nisi de conversione

propositionum universalium, unde nostram lectionem falsam esse pateat, hoc certe nobis dabitur, ista verba vs. 8 eadem ratione explicanda esse atque vs. 37 δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, quae de ea demonstrandi ratione quam habuimus 58a31 dicta esse patet ex iis quae addit vs. 38: quare qui lectionem vulgarem probat hanc difficultatem habebit, quod, quum vss. 8—10 eadem ratione explicandos esse appareat atque vss. 34—38, in illis dicat Aristoteles ἐὰν ὁμοίως ἀντιστραφῇ ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου, οὐκ ἔστι δεῖξαι, in his vero ὁμοίως δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου: aperte igitur sibi ipse contradicit Aristoteles: nos hanc difficultatem habemus, quod vs. 8 demonstrari conversione dicit id ipsum in quo conversionem locum habere negat vs. 34: quod quomodo explanandum sit indicavimus.

Cap. 6. In universalibus syllogismis secundae figurae propositio affirmans non demonstratur, demonstratur negans: 27 *in particularibus propositio particularis sola demonstratur.*

58b15 οὐ δείκνυται, intell. διὰ τούτου τοῦ τρόπου, in secunda figura, in qua, quum conclusio quae, si circulo demonstratur, propositionis alterius locum tenet utique neget, utraque certe propositio, ex qua circulo demonstrandum sit, non erit affirmans: miror Aristotelem non hanc rationem potius attulisse, quod quum in secunda figura conclusio affirmans esse nequeat, ne circulo quidem demonstrari possit propositio affirmans in secunda figura. Quamquam, quominus alia ratione propositio minor primi syllogismi figurae secundae circulo demonstrari possit, nihil impedit: nam quum conclusum sit τὸ *B* κατὰ μηδενὸς τοῦ *Γ*, si sumitur ᾧ τὸ *B* μηδενί, τὸ *A* παντὶ ὑπάρχειν, consequens est τὸ *A* κατὰ παντὸς τοῦ *Γ*: neque tamen Aristoteles hoc videtur perspectum habuisse.

58b20 Post ὑπάρχον omisimus quod vulgo legebatur τῷ δὲ *Γ* μηδενί optimos codices secuti: namque conclusio quam haec verba significant, quum non convertatur, sed talis sumatur ad demonstrationem qualis facta est, facile intelligitur, etiam si non expressa sit. Idem factum videmus 59a8.

58b25 διὰ μὲν οὖν . . . Demonstratio propositionis maioris primi modi non fit, ut in antecedentibus, ex conclusione et conversa altera propositione, sed praeter has, quia non colligitur *A* non praedicari de *B*, sed *B* non praedicari de *A*, etiam alia de-

bebit assumi: nam ut habeamus quod volumus, assumi debebit conversio conclusionis *BA*, cf. 59 a 10 — 12.

58 b 29 *πρότερον* respicit ad 58 a 39.

58 b 35 Adiecit *ἢ τὴν ἑτέραν*, ut significet non fieri conclusionem affirmantem, etiam si quis concedat alteram propositionem converti posse in affirmantem.

Cap. 7. *In tertia figura non demonstrantur circulo propositiones ex quibus fiunt duo primi modi:* 59 a 3 *in tertio syllogismo ut in reliquis omnibus propositio particularis sola demonstratur, sed in quarto conversa tantum,* 18 *in quinto recta, in sexto conversa.* 32 *Complectitur summam eorum quae tribus capp. exposuit.*

58 b 40 *οὐκ ἐνδέχεται*, intell. *διὰ τοῦ τρίτου σχήματος*, quod adiicit 59 a 2.

59 a 33 *διά τε τοῦ τρίτου*. Quomodo fiat in tertia figura explicat vs. 35 *λαμβάνεται γὰρ* . . . Erravit in his Aristoteles: nam quamquam sumitur *ᾧ τὸ A μηδενί, τὸ B παντί*, quod figurae tertiae speciem habet, tamen non fit syllogismus in tertia figura, imo non fit syllogismus, siquidem non fit syllogismus ubi quod cogi videtur e binis propositionibus (*τὸ A μηδενί* — intell. *τῷ Γ*; et *τὸ B παντί* — intell. *τῷ Γ*) alio termino substituto efficitur: nam quum concessum esset *τὸ A μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν* (58 a 30), propositio minor syllogismi I *β′* ita demonstratur, ut in locum verborum *ᾧ τὸ A μηδενί* substituatur id quod circumscribunt, *τὸ Γ*, propositionis maioris *τὸ A μηδενὶ τῷ B* ratione omnino non habita. Simili modo demonstrare licebit, scilicet si hoc est demonstrare (cf. quae diximus ad 58 a 27), propositionem quamcunque, v. c. minorem syllogismi III *α′*, si sumis *ᾧ τὸ A τινί, τοῦτο τῷ Γ παντί*, vel etiam maiorem, si sumis *ὃ τῷ B τινί, τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν* vel *ᾧ τὸ B παντί, καὶ τὸ A παντὶ ὑπάρχειν*.

59 a 37 *διὰ τοῦ πρώτου*, v. 58 b 23.

59 a 38 *καὶ τοῦ ἐσχάτου*, quod dictum est de syllogismo quem exposuit 58 b 33 — 38, de quo idem valet quod modo exposuimus ad vs. 33.

59 a 40 *οἱ μὴ δι' αὐτῶν*. Eos syllogismos intelligit quorum ipsa conclusio converti debet (quos exposuit 58 b 22 — 27 et 59 a 6 — 14). Hos ait aut non demonstrari circulo aut imperfecte. Particula *ἢ* „aut certe" (cf. 58 b 35) restringit quod dictum est,

ut saepius apud Aristotelem, v. 1340 b 24 ὧν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστὶ μὴ κοινωνήσαντας τῶν ἔργων κριτὰς γενέσθαι σπουδαίους.

Cap. 8. Conversio syllogismi fieri dicitur, quum altera propositio tollitur per syllogismum posita propositione quae conclusioni contraria est, 25 vel posita quae repugnat. 37 In particularibus syllogismis primae figurae si sumitur repugnans, utraque propositio tollitur, si contraria (subcontraria), neutra.

59 b 1 De verbo ἀντιστρέφειν v. quae diximus ad 25 a 6.

59 b 5 εἰ γὰρ ἔσται, h. e. εἰ γὰρ οὐκ ἀναιρεῖται ἡ λοιπή.

59 b 17 οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι καθόλου. Quod propositioni maiori contrarium est conversione syllogismi probari nequit.

59 b 21 Dedimus ἄν, sicut 60 a 1.

59 b 39 οὐ γὰρ ἔτι . . . Nam in his non tollitur altera propositio, ut in universalibus syllogismis, in quibus tollebatur etiam particulari sumta propositione eaque conclusioni repugnante: nam conclusio dicitur ἐλλείπειν κατὰ τὴν ἀντιστροφήν, quum pro universali conclusione sumitur particularis repugnans, quae minus late patet quam contraria, ut de ambitu aliquid ei detractum esse videatur. Res sic se habet. Si in particularibus syllogismis sumitur quod conclusioni contrarium (subcontrarium) est, propositio maior non tollitur, quia e binis propositionibus particularibus omnino non fit syllogismus, minor non tollitur, quia, si fit syllogismus, conclusio particularis est, quae non tollit minorem, quum particularis sit.

Cap. 9. In universalibus syllogismis non cogitur quod propositioni maiori contrarium est, sed quod ei repugnat: cogitur quod minori contrarium est vel quod repugnat, prouti sumitur vel quod conclusioni contrarium est vel quod repugnat. 33 In particularibus, si ponitur quod conclusioni contrarium est, neutra propositio tollitur; si quod repugnat, utraque.

60 a 16 ἀνελεῖν ἐναντίως, tollere propositionem conclusione facta quae ei contraria est.

60 a 27 Erit fortasse quem turbet oppositio membrorum quam μὲν . . . δὲ indicant, quum et quod propositioni AB repugnet concludatur et quod propositioni $A\Gamma$, ut utriusque plane eadem ratio esse videatur. Cur igitur opposuit alteram alteri? Res sic se habet. Dixit propositionem maiorem non ita tolli posse, ut co-

gatur quod ei contrarium sit, sed utique colligi quod ei repugnet. Aliam regulam tradidit de propositione minore: hanc enim dixit tolli per contrariam, si conclusio sumta sit contraria, per repugnantem, si repugnans. Ad hanc igitur diversitatem respiciens dicit propositionem *AB* quidem item atque in antecedentibus (vs. 25) per repugnantem tolli (namque non tollitur nisi per repugnantem), propositionem *AΓ* vero tolli per repugnantem, non item atque in antecedentibus: nam vs. 23 conclusum est quod propositioni minori contrarium est (*A* praedicari de omni *Γ*), nunc vero (vs. 30) concluditur quod ei repugnat.

60a31 et b5 Primum et quartum syllogismum commemorat, non exponit.

Cap. 10. *In tertia figura, si sumitur quod conclusioni contrarium est, neutra propositio tollitur; si quod repugnat, utraque.* 61a5 *Ex iis quae disputavit colligit in quibus figuris cuiusque syllogismi propositiones tollantur.*

60b14 et 32 *τοῦ B καὶ τοῦ Γ* est *τοῦ B πρὸς τὸ Γ*: namque fit syllogismus quarto (vs. 14) vel tertio (vs. 32) modo secundae figurae, quorum conclusio quum non convertatur, nihil prodest: quare 61a3 (*οὐδ' οὕτως*) ex talibus propositionibus syllogismum fieri omnino negat: namque eum syllogismum intelligit quo tollatur propositio *BΓ*.

60b16 *ἢ τὸ καθόλου* ... Aut utraque propositio particularis erit aut propositio universalis, sive est *AΓ* sive *BΓ*, in eo syllogismo, quem iam ad evertendam propositionem alteram exstruimus, minoris locum tenebit, quum propositio *AB*, quae est conclusio in tertia figura, propositionis maioris locum utique occupare debeat: habet enim terminum maiorem, sive in prima figura fit syllogismus, in qua maior est *A*, sive in secunda, in qua maior est *B*. Utrumcunque igitur accidit, conclusio universalis esse non poterit.

60b19 Codices consentiunt in lectione *ἀντιστρέφωνται*: non assequor quid sibi velit numerus pluralis, qui haud scio an profectus sit ab eo qui, quamquam *ἀντιστρέφηται* invenerit, verbum coniungendum putaverit cum substantivo quod sequitur *αἱ προτάσεις*: quod quam falsum sit ipsa res docet (v. quae dixit vs. 6—9, 61a5): etenim propositiones non convertuntur, sed servantur quales datae sunt, conclusio vero convertitur: quare

comma quod delevimus post *προτάσεις* posuimus ante *αἵ*. Numerum verbi mutare non ausi sumus: hoc autem videtur unum relictum esse, ut pluralem, si bene habet, de omnibus conclusionibus intelligamus quae in tertia figura fiant.

60 b 22 *καὶ εἰ ἡ ἑτέρα* ... Adhuc egit de primo modo. Pergit ad quartum, inde a vs. 25 de secundo loquitur, vs. 37 quintum et tertium attingit, vs. 38 sextum exponit.

Cap. 11. *Quomodo fiat deductio ad absurdum et quid intersit inter deductionem et syllogismi conversionem.* 34 *In prima figura propositio universalis affirmans non demonstratur per absurdum,* b 10 *demonstratur particularis affirmans et* 19 *universalis negans, ita tamen utraque, ut non quod conclusioni contrarium sit, sed quod repugnet ponendum sit.* 33 *Demonstratur etiam particularis negans,* 39 *in qua demonstratione, si sumitur quod conclusioni contrarium (subcontrarium) est, tollitur quod demonstrandum est.* 62 a 11 *Explicatur cur non sumendum sit quod conclusioni contrarium est, sed quod repugnat.*

61 a 19 *δείκνυται μὲν* ... Exspectabas ut pergeret *διαφέρει δὲ* ... Similiter constructionem inceptam deseruit 8 a 38 *φανερὸν μὲν οὖν*, cui respondent quae sequuntur b 3. 662 a 27 *τὰ μὲν καρχαρόδοντα πάντα ἀνεῤῥωγότα*: alterum orationis membrum quod in mente habuit adiicit vs. 32, postquam prius membrum in mentem revocavit his verbis: *ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων οἱ δηκτικοὶ καὶ σαρκοφάγοι τοιοῦτον στόμα* (*ἀνεῤῥωγός* intell.), *οἱ δὲ μὴ σαρκοφάγοι μύουρον.* 746 b 16 *ἔστι δὲ τὸ πρόβλημα καθόλου μέν, διὰ τίν' αἰτίαν ἄγονον ἢ ἄῤῥεν ἢ θῆλύ ἐστιν*: pergit in constructione vs. 21 *τὰ δ' αἴτια τῆς ἀγονίας ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων πλείω συμβαίνει* (h. e. neque tamen una in omnibus est causa *καθόλου*): alterum *μὲν* vs. 21 quid sibi velit videmus 747 a 23 *ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, κατὰ μέρος ἡ τοιαύτη συμβαίνει πήρωσις, τὸ δὲ τῶν ἡμιόνων γένος ὅλον ἄγονόν ἐστιν.* Obscurius dixit 772 b 16 *τότε γὰρ συμβαίνει μὲν μόριον μεῖζον τῶν ἄλλων ἔχειν*, cui respondere videntur quae habemus vs. 22 *προσφύεται δὲ μάλιστα* ... Facilius est quod habemus 690 b 21 *αἴτιον δ' ὅτι τρόπον μέν τινα ἅμα χερσαῖος καὶ ἔνυδρός ἐστιν*: nam mixtae sunt duae constructiones, siquidem aut dicere voluit *τρόπον τινὰ ἅμα χερ-*

σαῖος καὶ ἔνυδρός ἐστιν aut τρόπον μέν τινα χερσαῖος τρόπον δ' ἄλλον ἔνυδρος. Alterum orationis membrum quod habere debebat particulam δέ omnino reticuit 23 b 30, ubi v. quae diximus. — De ἀντιφάσει v. quae diximus ad 17 a 33.

61 a 22 sqq. Discrimen, ait, in eo est quod fit conversio, postquam factus est syllogismus ex propositionibus concessis, deductio ad absurdum non item ex concessione oppositi, ut quae ex alterius arbitrio pendeat, sed sumto opposito utpote manifesto. Obscurius haec dicta sunt: sensus hic est. Primum conversio a deductione ita differt, ut illa binis syllogismis contineatur, haec uno: deinde in conversione, quippe quae probet alteram propositionem falsam esse, dari debet quod conclusioni repugnat, in deductione vero concessione opus non est, sed si non datur conclusio, sumitur ut manifestum quod conclusioni repugnat (v. 62 a 13—17): nam qui negat conclusionem, ab eo non petimus ut concedat quod conclusioni repugnet, sed hoc iam sumimus ipsi, quippe quod manifesto sit id quod ille verum esse contendat. Hoc quidem est discrimen quod Aristoteles statuit, sed quod maximum est videtur praetermisisse, ut quod nemo non videat: namque est hoc, quod per conversionem evertitur altera propositio concessa, per deductionem comprobatur conclusio quae iam facta est: conversio consistit in propositione evertenda, deductio longius progreditur, ad conclusionem probandam.

61 a 30 Rectius scripsisset ἢ μὴ παντὶ ἢ μηδενί, ut quae iis responderent quae habuimus vs. 28: syllogismus enim fit aut secundo aut quarto modo secundae figurae; et secundo quidem per absurdum demonstratur *A* praedicari de aliquo *B*, quarto *A* praedicari de omni *B*: secundum igitur, quum in solo quarto colligatur quod volumus, addidit exempli causa: nam qui negat conclusionem *A* praedicari de omni *B* sumat necesse est *A* praedicari non de omni *B*, h. e. aut non nisi de aliquo aut de nullo, quamquam utrum sumendum sit in incerto relinquitur. — Ut facilius intelligantur quae sequuntur, breviter exponamus viam et rationem, qua Aristoteles usus est capp. 11—13 in explicanda deductione ad absurdum. Quum in propositione quae probanda est per deductionem aut alterum de altero universo praedicetur aut negetur, aut de parte praedicetur aut negetur, profert singulas propositiones quae in singulis figuris demonstrandae sunt. Sumit aut quod iis repugnat aut quod

contrarium est, assumit aliam propositionem, quae ita comparata esse debet, ut, si iungatur priori, fiat syllogismus — qui quidem syllogismus si fieri debet in prima figura, propositio assumta aut incipere debet a termino *B* aut desinere in terminum *A*; si in secunda, incipere debet ab *A*; si in tertia, desinere debet in *B*. Denique id quod cogitur absurdum esse ponitur, unde colligitur falsum fuisse quod ab initio sumtum est.

61 a 39 Quum in prima figura syllogismum universalem affirmantem non probari per absurdum demonstraturus sit, assumit propositiones, ex quibus cum *AB* coniunctis fieri possit syllogismus in prima figura.

61 b 7 *οὐδ' ὅταν ... ὑπάρχειν.* Facile his careremus, si abessent, quum hanc propositionum coniugationem iam complexus sit vs. 1 *ὁποτερωθενοῦν τῆς πρ. λαμβ.*, neque tamen propterea e contextu eiicienda sunt: nam Aristoteles (quod vidimus ad 36 a 9) quamquam brevis esse solet, tamen interdum plura dicit quam quae satis sunt: 1295 b 30 *οὔτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν, οὔτε τῆς τούτων ἕτεροι, καθάπερ τῆς τῶν πλουσίων οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν.* 920 b 25 *ἐν δὲ τῷ ᾄδειν τὸ ὀξὺ δυνάμεως σημεῖον. τὸ μὲν γὰρ σφοδρῶς φερόμενον ταχὺ φέρεται, δι' ὃ (διὸ* Bkk.) *τὸ ὀξὺ δυνάμεως σημεῖον.* 783 b 12 *τοιοῦτον δέ τι πάθος καὶ ἡ φαλακρότης ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσοις συμβαίνει φαλακροῦσθαι.* 740 b 2 *τὸ αἷμα μὲν τροφή ἐστιν, ἡ δὲ καρδία πρώτη γίνεται ἔναιμος οὖσα, τὸ δ' αἷμα τροφή, ἡ δὲ τροφὴ θύραθεν.* 755 b 20 *νῦν δ' οἱ μὲν ἔχουσι θορικὰ οἱ δ' ὑστέρας, καὶ ἐν ἅπασιν ἔξω δυοῖν, ἐρυθρίνου καὶ χάννης, αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά· οἱ μὲν γὰρ θορικὰ ἔχουσιν οἱ δ' ὑστέρας.* 760 a 13 *οἱ μὲν γὰρ ἡγεμόνες μεγέθει μὲν ὅμοιοί εἰσι τοῖς κηφῆσι τῷ δὲ κέντρον ἔχειν ταῖς μελίτταις. αἱ μὲν οὖν μέλιτται κατὰ τοῦτ' ἐοίκασιν αὐτοῖς, οἱ δὲ κηφῆνες κατὰ τὸ μέγεθος.* Ultima quattuor exempla libros de generatione animalium satis levi brachio exaratos esse ostendunt: cf. 724 a 14 *ἀρχὴ δὲ καὶ ταύτης τῆς σκέψεως καὶ τῶν ἑπομένων πρῶτον λαβεῖν περὶ σπέρματος τί ἐστιν.* 744 a 7 *ἔπειτα ἐνεργείᾳ γινόμενα ὕστερον.* 747 b 12 *ἀμφοτέρως ἄρρενος καὶ θήλεος ὁποτερονοῦν ὄντος.* — 680 b 19 *κατὰ διάμετρον γὰρ ἂν ἦν διὰ τὸ ὁμοίως δεῖν ἔχειν τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, εἰ ἦν ἄρτια καὶ κατὰ διάμετρον.* 688 a 8 *ὁ γὰρ πέμπτος ὥσπερ ὁ τῆς χειρὸς*

γίνεται ὁ μέγας πέμπτος. 1416 a 8 ἢ οὐ μέγα ἢ οὐκ αἰσχρὸν ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος. 1284 a 17 διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. 1292 b 9 περὶ ἧς τελευταίας εἴπαμεν δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις. 1319 a 33 ὅπου δὲ καὶ συμβαίνει τὴν χώραν τὴν θέσιν ἔχειν τοιαύτην ὥστε τὴν χώραν πολὺ τῆς πόλεως ἀπηρτῆσθαι. 314 b 9 οἰκεῖος ὁ λόγος αὐτῶν τῇ ὑποθέσει οὕτω φάναι. 349 b 12 ἀενάους εἶναι διὰ τέλους. 617 b 31 ἀεὶ πᾶσαν ὥραν. 252 b 17 πολὺ δὲ μάλιστα τὸ τοιοῦτον ἐπὶ τῶν ἐμψύχων εἶναι φανερόν. 440 b 3 ὅλως πάντῃ πάντως (μῖξίς ἐστι τῶν σωμάτων). 992 b 25 οὐθὲν οἷόν τε προϋπάρχειν γνωρίζοντα πρότερον. 321 b 26 οὐχ ὁτῳοῦν (nisi legendum est ὁτιοῦν) παντὶ προσγίνεται. 1326 b 27 τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν. 353 a 25 δι' ὅ τι (διότι Bkk.) μὲν οὖν . . . καὶ διὰ τίν' αἰτίαν ταῦτα συμβαίνει. 366 a 31 διὰ τὸ πλῆθος τῆς θαλάττης πολλῆς προσφερομένης. His exemplis allatis non premi debere videntur singula verba, quum Aristoteles dicit 406 a 11 (v. Trendelenbg. de an. I, 3 §. 3) ἐπισκοποῦμεν περὶ ψυχῆς εἰ καθ' αὑτὴν κινεῖται καὶ μετέχει κινήσεως: neque enim quidquam mutandum erit neque in discrimen inquirendum quod habeant τὸ κινεῖσθαι et τὸ μετέχειν κινήσεως.

61 b 11 ὑποκείσθω γὰρ . . . Ut probetur *A* de aliquo *B* praedicari, sumatur quod repugnat. Assumatur, ut demonstratio fiat in prima figura, propositio quae incipiat a termino *B*, ut *B* fiat medius.

61 b 13 ἔστω γὰρ . . . τὸ *A* uncinis inclusimus deleto commate vs. 14 post ἀληθές, quo sententia fiat magis perspicua. Sumimus enim, ait, pro vero et concesso *A* praedicari de omni *Γ*: etenim licet talia sumere, quum de via et ratione hic agatur qua fiat deductio, non de veritate rei quae probetur: quare quum, ut concessis repugnet quod concludatur, deductio postulet, ponimus hoc ita esse.

61 b 15 ἐὰν δὲ πρὸς τῷ *A* . . . Namque ut fiat deductio in prima figura, propositio quae cum falsa conclusione ad novum syllogismum coniungitur aut ita sumitur, ut terminus *B* fiat medius, quod habuimus vs. 11 sq., aut ita, ut *A* sit medius. Scripsimus τῷ, quod eodem sensu habetur vs. 23 et 36, codices potiores secuti.

62 a 5 ψευδὴς et 6 ἀληθὴς ut legatur sensus requirere videtur: nam haec verba dicta esse de ὑποθέσει quum ipsa res aperte docet, tum maxime quae habentur vs. 7 ὑπάρχει γὰρ τὸ *A* τινὶ τῷ *B*, h. e. re vera enim praedicatur *A* de aliquo *B*. Sed hoc ipsum est quod nos movit, ut alteram lectionem praeferremus: nam ex correctione nata videntur ψευδής et ἀληθής, ut quae faciliora sint. Buhle reiecit quidem lectionem ψευδὴς et ἀληθής, sed locum ita intellexit, ut vix futurus sit qui cum eo consentiat: dicit enim „Male vulgo ψευδής, quod referri non poterat ad antecedens ἀδύνατον", vertit autem „falsum enim existeret; cum tamen ex veris falsum colligi nequeat; nunc autem verum est". Quae quem sensum habeant non assequor. Accedit quod εἴπερ reddi non potest per „cum tamen", quod sensum plane turbaret. — Quod exponitur hoc est. Ut probetur conclusio „*A* non praedicatur de omni *B* s. de aliquo *B* non praedicatur", sumsit Aristoteles propositionem contrariam (subcontrariam) „*A* praedicatur de aliquo *B*". Demonstravit per absurdum (61 b 41 — 62 a 2) hanc falsam esse. Verum erit igitur *A* praedicari de nullo *B*, conclusio autem, quae demonstrari debebat, erat *A* praedicari de aliquo *B* et de aliquo non praedicari: non probavimus igitur quod demonstrandum erat, imo sustulimus: quare non sumendum erat quod sumsimus (intell. propositionem conclusioni contrariam). Deinde (ἔτι vs. 4) etiam propterea sumendum non erat, quia quod deductione facta ad absurdum demonstrandum erat (*A* de aliquo *B* non praedicari), id re vera non est consequens eius quod sumsimus (*A* praedicari de aliquo *B*): sumsimus enim quod simul verum esse et stare potest cum propositione quae demonstranda est: sin autem ex ipsa hypothesi colligeretur aliquid falsi vel absurdi, hypothesis falsa esse deberet, siquidem quod falsum est non cogitur nisi e falsis. — Vs. 5 exspectabas ut diceret ψεῦδος γὰρ ἂν ἦν. Idem est 240 b 27 μεριστὸν γὰρ ἂν εἴη.

62 a 13 ἀξίωμα ἔνδοξον appellat quod 61 a 25 dixit manifesto verum esse, ut non pendeat ex concessione, sed non dari nequeat.

Cap. 12. *In secunda figura propositio universalis affirmans demonstratur per absurdum, si sumitur quod ei repugnat, non demonstratur, si sumitur quod contrarium est.* 32 *Ea-*

dem ratio est propositionis de parte affirmantis, 37 negantis de toto, 40 negantis de parte.

62 a 37 *ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος* et b 24 *ἐπὶ τῶν προειρημένων* ad ea respiciunt quae dicta sunt 61 b 39—62 a 8.

62 a 39 *ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν* et b 17 *ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν*. Haec enim concessa erant, unde patet aliquid absurdi coactum esse. Locum tenent haec verba eorum quae facto syllogismo addere solet *τοῦτο δ' ἀδύνατον*.

Cap. 13. *In tertia figura et propositiones affirmantes* 14 *et negantes per absurdum demonstrantur.* 25 *Complectitur quae colligere liceat ex capp.* 11—13.

62 b 11 *πρὸς τὸ τινὶ* et *πρὸς τὸ μὴ παντί.* Ut concludatur propositio de parte affirmans, *AB* sumi debet universalis negans, ut concludatur negans de parte, sumi debet universalis affirmans.

62 b 27 *δείκνυταί πως.* Per absurdum demonstratur in secunda figura propositio affirmans, quae per simplicem syllogismum secundae figurae probari non poterat: item in tertia universalis, quam per simplicem tertiae figurae syllogismum colligere non licebat.

Cap. 14. *Discrimen demonstrationis rectae et deductionis ad absurdum.* 38 *Quod ad absurdum deducitur in prima figura, id recta demonstratur in secunda, si propositio demonstranda est negans, in tertia, si affirmans.* 63 a 25 *Quod in secunda ad absurdum deducitur, id recta demonstratur in prima;* 40 *quod in tertia, in prima demonstratur, si affirmat quod demonstrandum est, in tertia, si negat.* b 12 *Quodcunque igitur per absurdum probatur etiam recta demonstratur et vice versa.*

62 b 32 *ἀληθῶν* ante *λαμβάνουσι*, quum et explicationis et oppositionis causa (*ψεῦδος* vs. 31) intrusum videatur, eiecimus: neque enim verum est *τὴν δεικτικὴν* ex propositionibus veris utique colligere quod velit: nam demonstratum est capp. 2—4 etiam e falsis fieri posse veram conclusionem; neque verba *ἐξ ὁμολογουμένων θέσεων ἀληθῶν* ita interpretari licebit, ut significent propositiones quae pro veris concessae sint, etiam si non sint verae: nam in hac re non differunt, sed conveniunt deductio et demonstratio. Unum igitur relictum est, ut dica-

mus discrimen quod expositurus sit ab initio quidem non satis accurate eum definivisse. Dicit enim: altera, quae deducit ad id quod absurdum esse concessum est, sumit quae evertere vult, altera ex concessis argumentatur. Iam videt ipse discrimen non satis accurate expressum esse: quare addit „sumit quidem utraque non nisi ea quae concessa sunt" . . . Quod quam egregie conveniat stilo Aristotelis, facile mihi persuasi vocem ἀληθῶν a contextu alienam esse debere.

62 b 35 Non necesse est ut altera (ἡ δεικτική) conclusionem faciat manifestam (nam in secunda et tertia figura conclusio non manifesta est ex ipso syllogismo), neque ut praevideatur qualis conclusio fieri debeat, altera vero concludit quod manifesto falsum est.

62 b 41 Omisimus quae vulgo legebantur ante ὅταν: *οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ σχήμασιν* codices secuti et vet. intp. cod. Gothan. Ab interprete quodam haec videntur profecta esse. Verum quidem est particulam *γάρ* quae sequitur maiorem vim habere, si ista verba servamus, sed ne minima quidem nascitur difficultas, si tollantur: nam quod de omnibus syllogismis dictum est id iam explicatur in singulis figuris: in quibus exponendis particula *γάρ*, licet alio sensu posita, suum locum iure tenebit. Praeterea in sequentibus Aristoteles non id agit, ut omnes figuras et modos exponat, in quibus et recta via et per absurdum idem demonstretur: nam saepius ubi pluribus modis idem demonstrare licet non nisi unum commemorat, v. c. contra regulam quam tradit 63 a 1 sq. fit deductio in prima figura, qua probatur propositio negans, quae recta demonstratur in tertia figura, e. c. *τὸ A τινὶ τῷ B οὐχ ὑπάρχει* recta demonstratur sexto modo tertiae figurae, ad absurdum deducitur non solum in secunda (quod vult regula), si quod repugnat conclusioni coniungitur cum propositione maiore, sed etiam contra regulam in prima, si sumitur *τὸ A παντὶ τῷ B*, *τὸ B τινὶ τῷ Γ*, ergo *τὸ A τινὶ τῷ Γ*, quod absurdum est: verum est igitur *τὸ A τινὶ τῷ B μὴ ὑπάρχειν*. Unde apparet hoc loco non id egisse Aristotelem, ut complecteretur omnes modos et figuras in quibus idem probari posset et deductione facta et demonstratione recta, sed non nisi hoc propositum habuisse, ut quomodo per eosdem terminos idem colligi posset utraque via patefaceret: quare etiam 63 b 12 non figurarum mentionem facit, sed terminos tantum commemo-

rat: unde patet, cur verba *οὐκ . . . σχήμασιν* vs. 41 delenda censuerimus. — Monendum est autem per *συλλογισμὸν* in sequentibus intelligi deductionem ad absurdum (quare etiam ad *δεδειγμένον* 63 a 7 intell. *διὰ τοῦ ἀδυνάτου*), per *ἀληθὲς* rectam demonstrationem.

63 a 8 *ἢ μὴ παντὶ . . .* Persequitur hoc vs. 14. Via quam insistit et in his et in sequentibus haec est. Proponit quod demonstrandum est, deinde hypothesin s. propositionem repugnantem, a qua incipere debet deductio, denique propositiones, ex quibus recta demonstratur quod probandum est, quarum altera coniuncta cum hypothesi concluditur quod contradicit altera. Ceterum hunc servat ordinem, ut universales prae particularibus, affirmantes prae negantibus exponat.

63 a 11 *ὁ συλλογισμὸς καὶ τὸ ἀδύνατον*, h. e. *ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἀδυνάτου*, cf. vs. 21, 28, b 2: cogitur enim ex hypothesi et altera propositione quod admitti non posse docet altera.

63 a 16 *καὶ εἰ στερητικὸν . . .* Idem est, si recta demonstratio fit tertio modo secundae figurae: unde apparet propositionem minorem non sumendam esse negantem de parte, sed affirmantem de parte.

63 a 21, 28, b 2 *τοῦτο δέ*, h. e. *τὸ ἀληθές*, recta demonstratio.

63 a 24 Erit fortasse qui cum cod. *n* delenda putet verba *ἢ τὸ Α*: significant enim tertium modum tertiae figurae, quem iam innuit vs. 20 verbis *ἢ τινί*, quare vs. 24 hoc unum relictum videtur, ut mentionem faciat quarti modi. Ut retineremus verba *ἢ τὸ Α* movit nos tum quod vs. 22 primum modum solum commemoravit, ut haud incommode vs. 24 et tertium et quartum attingat, tum quod similem repetitionem habuimus 61 b 7.

63 b 12 Demonstravit adhuc quomodo quae ad absurdum deducta sint etiam recta via demonstrentur. Quare iam addit „Manifestum est igitur quod quaecunque per absurdum, etiam recta demonstrantur et quaecunque recta (vs. 14), eadem etiam per absurdum". Apparet inde quo iure vet. intp. cod. Goth. secuti omiserimus verba *καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου* vs. 13 post *ἕκαστον*, quae si adiiciuntur, non dicit manifestum esse quod quaecunque ad absurdum deducantur ea etiam recta probare liceat per eosdem terminos, sed manifestum dicit quod fieri possit, ut quod velimus et recta via demonstretur et per absurdum. Quem quidem sensum si admittimus, insulsa inerit repetitio in iis quae dicit vs. 14 *ὁμοίως . . .* 15 *ὅροις*.

Cap. 15. De propositionum oppositione. 31 In prima figura non concluditur ex oppositis propositionibus, 40 in secunda concluditur ex oppositis (64 a 20) *et in tertia. 33 Altera propositio aliunde probari solet. 38 Sexies copulantur propositiones oppositae. 67 Vera conclusio ex iis fieri non potest. 13 E repugnantibus colligitur quod hypothesi repugnat. 17 Ut repugnantia praedicentur de eodem in conclusione, aut pluribus syllogismis opus est aut in ipsis propositionibus inesse debet repugnantia.*

63 b 24 *ἀντικειμένας*, v. quae diximus ad 11 b 16 extr.

63 b 33 *καταφατικὸς μὲν* . . . Negationem additam exspectabas. Simile est quod habemus 746 b 29 *ταῖς μὲν οὐ γίνεται καταμήνια, τοῖς δὲ γονή*, cf. 1010 b 27, quem locum adscripsimus ad 64 b 26, et 1279 b 1, quem habuimus ad 3 b 13.

63 b 35 *ὅτι αἱ μὲν* . . . Ex propositionibus repugnantibus non fit conclusio negans in prima figura, quia unum idemque de eodem altero et praedicatur et negatur, quod ipsi rationi, qua propositiones in prima figura coniungi debent, adversatur. Apparet autem hoc idem argumentum ut in negantibus, ita etiam in affirmantibus syllogismis valere.

63 b 40 E repugnantibus propositionibus concluditur in primis duobus modis, in reliquis, quos exemplis non illustrat, sed tangit tantum 64 a 12, ex contrariis, si sumitur $B = \Gamma$.

64 a 1 *εἰ δὴ πᾶσαν* . . . Explicationis gratia haec addita sunt: nam terminus *A*, *τὸ ἀγαθόν*, consequens est eius quod sumtum est, *τοῦ σπουδαίου*.

64 a 4 *ὁμοίως δὲ* . . . Item si sumimus terminos *A τὸ ἀγαθόν*, *B τὴν ἐπιστήμην*, *Γ τὴν ἰατρικήν* (*τὴν τινὰ ἐπιστήμην* vs. 6).

64 a 10 *διαφέρει δὲ* . . . Discrimen indicat primi modi et secundi.

64 a 17 *ἢ ὅλον πρὸς μέρος*: nam quod de toto praedicatur, id de parte negari nequit et quod de parte praedicatur, id de toto negari nequit: quod patefecit per exemplum *ἐπιστήμης* et *ἰατρικῆς*.

64 a 21 *διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν*, v. 63 b 33.

64 a 24 *A* terminum medium, *B* minorem significat, quod patet ex sequentibus: quare vs. 28, ubi de sexto modo tertiae figurae loquitur, praeferenda erit lectio *BA*, quam optimi codices cum vet. intp. cod. Goth. praebent. Quinti modi non fecit mentionem. Quae autem addidit vss. 30—32 ea et de secunda et de tertia figura dicta sunt.

64 a 36 ἔστι δὲ . . . Etenim vix erit qui simul concedat et ipsam propositionem et quod ei repugnet, sed alterum interpositis aliis interrogationibus, quae non ad ipsum syllogismum pertinere videantur, eliciendum erit.

64 a 37, v. Topic. lib. VIII. Scripsimus ἐν τοῖς Τοπικοῖς adiecto articulo, quem Aristoteles in his non omittere solet. Idem habuimus 24 b 12, 20 b 26, cf. 267 b 21, 1062 b 31, 1073 a 32 ἐν τοῖς φυσικοῖς. 456 a 29 ἐν τοῖς προβληματικοῖς. 470 a 18, 747 b 5, 772 b 12, 775 b 37 ἐν τοῖς προβλήμασιν. 1369 b 29, 1391 b 21 ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς.

64 b 3 ὁμοίως δὲ . . . Item res se habet in tertia figura, quae non differt a secunda nisi conclusione, si ex oppositis propositionibus concluditur: nam propositiones ipsae sunt eaedem, si in secunda (v. tabulam quam dedimus ad 26 b 33) ponitur $B = \Gamma$ et in tertia $A = B$, quod fieri debet, ut propositiones sibi oppositae sint: neque refert utra sumatur maior, utra minor, quoniam terminus maior et minor, quum iidem sint, eandem conclusionem constituunt, etiam si eorum ordo mutatur.

64 b 7 Quamquam 57 b 3—17 nihil veri e falsis necessario cogi demonstravit, tamen hanc demonstrationem, si diligentius perscrutaris, non nisi de iis quae veritati repugnent valere perspicies: nam verum e falsis colligi sic expressit per terminos, ut verum e falsis concludi dixerit, si *B* concludatur et ex *A* et ex non *A*. Inde factum est, ut Aristoteles sibi contradicere videatur, quum et verum e falsis colligi posse ostenderit, et necessario id colligi negaverit: quae quidem difficultas quomodo tollatur, ex iis patet quae modo diximus, si colligi quidem potest vera conclusio e falsis propositionibus, ex propositionibus inter se repugnantibus non potest: namque ex iis quae inter se pugnant et se invicem tollunt (vs. 9) fit syllogismus qui cum ipsa re pugnat, h. e. qui per se ipsum tollitur, quum nascatur e contradictione (vs. 11 sq.), cui iidem termini subiecti sunt. Simul apparet non recte fecisse Aristotelem, quod 57 b 3—17 distinxerit id quod colligatur ab eo quod necessario colligatur: nam quodcunque re vera colligitur id eandem habet necessitatem, ut τὸ ἐξ ἀνάγκης συμβαῖνον alium sensum habere non possit, nisi ut significet id quod concludatur ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν.

64 b 14 γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασιν, quod fieri debet in

deductione ad absurdum. Exemplum manifestum dedit 57 b 16, ubi coegit *B* esse magnum, si non sit magnum.

64 b 16 ἐναντίος, intell. τῷ πράγματι sicut vs. 9; v. quae diximus ad 11 b 34. — τοιαύτας bene explicat cod. *n* adiecto ἀντικειμένας.

64 b 23 Ante εἶτα omisimus verba καὶ οὐχ ὑπόληψις lectionem restituentes quam et praebet vet. int. cod. Goth. et prius habuerunt codices *Bn*. Iul. Pacius recte vidit hunc locum sanum non esse. Buhle, qui priorem Organi editionem quam ille instituit ob oculos habuit, alterius, in qua non pauca mutata sunt, rationem non habens dicit „Pacius legendum censuit εἴ τι vel ἢ εἶτα, cuius mutationis nulla idonea causa est". Plus semel accidit Buhlio quod hoc loco videmus: facilia ei sunt quae sensum omnino non habent. Loci sententia plana est. Ex uno syllogismo, dicit Aristoteles, non licet colligere A esse non A, nisi ipsa propositio talis sumatur, e. c. si sumatur Omne animal et album est et non album, homo est animal, ergo homo et albus est et non albus. Iam in mentem venit Aristoteli alia conditio, sub qua colligi possit A esse non A, e. g. si quis sumat omnem scientiam positam esse in existimatione quadam, deinde vel sumat vel aliunde colligat medicinam scientiam quidem esse neque tamen existimatione quadam contineri, unde cogi poterit, quod aliqua scientia non sit scientia: et hac quidem ratione colligere licet A esse non A neque pluribus syllogismis adhibitis neque altera propositione ita sumta, ut iam in hac ipsa positum sit A esse non A. Hanc igitur conditionem, sub qua A esse non A uno syllogismo (quamquam re vera non est unus, sed plures qui faciendi sunt, ut habeamus quod volumus) colligi possit, quum antea non viderit, nunc animadvertens pergit vs. 21 ἀλλ' ἢ ... „sed aut in ipsis propositionibus sumenda erit repugnantia, etiam si non semper in altera sola, quod factum est in antecedentibus vs. 20 sq., aut per duo syllogismos conficiendum erit quod volumus". Quod si ea ratione quam modo proposuimus hunc locum explicare nolumus, servatis verbis καὶ οὐχ ὑπόληψις tum mera in his inerit repetitio eorum quae modo dixit Aristoteles, tum verba οὐδεμία δ' ὑπόληψις vs. 24 quem sensum habere possint non intelligo: nam si datum est scientiam esse et A et non A, ut concludatur medicinam esse et A et non A, opus non est, ut concedatur medicinam non esse

A et esse scientiam, sed satis est, si datur medicinam esse scientiam. Deinde nostram explicationem, quae negligentiori scribendi generi, quo Aristotelem uti iam saepius vidimus, optime convenit, veram esse ostendunt etiam quae sequuntur *ὥσπερ οἱ ἔλεγχοι γίνονται.* Nam ut deductione facta ad absurdum evincatur non omnem scientiam positam esse in existimatione, sumimus omnem scientiam positam esse in existimatione, deinde medicinam scientiam esse eamque non positam in existimatione vel sumimus, si datur, vel demonstramus: nam verbo *λαβεῖν* utrumque significatur. — Servata lectione vulgari Iul. Pacius coactus erat, ut iungeret *καὶ οὐχ ὑπόληψις* cum *εἶτα λαβεῖν* vertens „et non esse existimationem postea sumere (probare per sequentem syllogismum) ex eo quod ..." Ingeniose quidem hoc, quamquam nostra explicatio et minus artificiosa videtur et loco magis conveniens, praesertim quum ex propositionibus medicinam esse scientiam neque tamen in existimatione positam esse non cogitur *ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη οὐχ ὑπόληψις* (haec enim notio subiicienda esset verbis *καὶ οὐχ ὑπόληψις* vs. 24), sed *ὅτι οὐ πᾶσα ἐπιστήμη ὑπόληψις*, quod ex istis verbis quae e contextu eiecimus elici posse Iul. Pacio concedi vix poterit.

64 b 26 *οὐκ ἔστιν*, intell. *λαβεῖν*, quod eliciendum est ex participio *εἰλημμένα* quod praecessit. Similia v. 863 a 19 *ποῖα τέμνειν δεῖ καὶ ποῖα καίειν καὶ ποῖα οὔ, ἀλλὰ φαρμάκοις;* intell. *ἰατρεύειν.* 987 b 9 *οὗτος μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσε, τὰ δ' αἰσθητὰ παρὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα,* intell. *ἔφη* quod e verbo *προσηγόρευσε* elicitur. 1010 b 27 *καίτοι τοῦτο ἀναιροῦσιν οὗτοι οἱ λόγοι ἅπαντες, ὥσπερ καὶ οὐσίαν μὴ εἶναι μηθενός, οὕτω μηδ' ἐξ ἀνάγκης μηθέν,* ubi patet e verbo *ἀναιροῦσιν* mente repetendum esse verbum asserendi, non tollendi; cf. 1279 b 1, quem locum habuimus ad 3 b 13. 1318 a 22 *εἰ μὲν γὰρ ὅ τι ἂν οἱ ὀλίγοι,* intell. *δοξάζωσιν*: praecessit enim vs. 20 *ὅ τι ἂν δόξῃ τῇ πλείονι οὐσίᾳ.* Cf. ib. vs. 33. 753 a 29 *συμβαίνει τὸ τοιοῦτον εὐλόγως· οὐ γὰρ ῥᾴδιον τὴν ἁρμόττουσαν πᾶσιν ἀποδιδόναι θερμασίαν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐλλείπειν, τοῖς δὲ πλεονάζειν,* intell. *συμβαίνει* quod mente repeti potest et ex antecedentibus et ex sequentibus: quare ut locus facilius intelligatur, removendi erunt uncini, quos Bkk. adhibuit. 687 a 31 *τὰ μὲν γὰρ ἄλλα μίαν ἔχει βοήθειαν καὶ μεταβάλλειν ἀντὶ*

ταύτης ἑτέραν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὥσπερ ὑποδεδεμένον ἀεὶ καθεύδειν καὶ πάντα πράττειν ... τῷ δὲ ἀνθρώπῳ τάς τε βοηθείας πολλὰς ἔχειν καὶ ταύτας ἀεὶ ἔξεστι μεταβάλλειν, et 1449 b 6 τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν ἢ προλόγους ἢ πλήθη ὑποκριτῶν καὶ ὅσα τοιαῦτα ἠγνόηται. τὸ δὲ μύθους ποιεῖν Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις. In mente habuisse videtur verbum quod sequitur: quod ultimo loco est ἦρξεν. Cf. etiam quae colligemus ad 65 b 1.

Cap. 16. *Quid sit petitio principii.* 65 a 10 *Fit in primo syllogismo figurae primae, si propositio maior,* 19 *vel minor non magis certa est et manifesta quam ipsa conclusio.* 26 *Item fit in reliquis figuris et in affirmante et in negante syllogismo.*

64 b 28 Quid sit αἰτεῖσθαι exponit 76 b 31 ἂν δὲ ἢ μηδεμιᾶς ἐνούσης δόξης ἢ καὶ ἐναντίας ἐνούσης λαμβάνῃ τὸ αὐτὸ αἰτεῖται. καὶ τούτῳ διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα· ἔστι γὰρ αἴτημα τὸ ὑπεναντίον τοῦ μανθάνοντος τῇ δόξῃ, ἢ ὃ ἄν τις ἀποδεικτὸν ὂν λαμβάνῃ καὶ χρῆται μὴ δείξας. — Quatenus petitio principii ad dialecticam pertineat exponit 162 b 31 sqq. — Numeranda est, ait, petitio principii in demonstrationibus quae non conficiunt quod volunt, continetur demonstratione quae non probat quod propositum est, sicut speciem genus complectitur. Buhlio oratio videbatur durior, ut dubitaret num locus sanus esset, neque tamen quod mutari vellet indicavit.

64 b 32 De iis quae dicantur ὕστερα et πρότερα in demonstratione v. quae diximus ad 14 a 26.

64 b 36 Dedimus μὴ τὸ ex codd., quum vulgo legeretur τὸ μή, de quo v. quae diximus ad 4 b 22.

64 b 40 Servavimus lectionem Bkki ἐκείνου, quam primus invitis codicibus dedit Iul. Pacius, quum sensus eam aperte postulet: nam δι' ἐκείνου est διὰ τοῦ ἐξ ἀρχῆς coll. 65 a 2 sq. Numerus pluralis ἐκείνων inde videtur natus esse, quod praecessit πεφυκότων et sequitur διὰ τούτων. Nostram lectionem etiam vet. intp. cod. Goth. habet.

65 a 1 δεικνύοι ex codd. restituimus pro δεικνύοιτο. Idem habetur vs. 17. Subiectum orationis additum est vs. 4 τοὺς οὕτω συλλογιζομένους.

65 a 4 ὅπερ ποιοῦσιν. Admittunt hoc vitium in demonstrando

qui lineas aequidistantes ita ducendas esse docent, ut aequales sint ii anguli, quorum aequalitas demonstrari non potest nisi ex eo quod lineae sumuntur aequidistantes.

65a10 Tenendum est Aristotelem exponere quomodo fiat petitio principii in prima figura. Si in syllogismo, quo cogitur *A* praedicari de *Γ* per medium terminum *B*, propositio maior *AB* non magis certa et manifesta est quam conclusio *AΓ*, non recte demonstratur *AΓ* per propositiones *AB* et *BΓ*. Si igitur (vs. 14) termini *B* et *Γ* ita se habent, ut sint iidem, sive permutari possint inter se sive alter alterum complectatur — non recte hoc intellexit Iul. Pacius qui dixit aut *B* idem esse quod *Γ* aut cum eo permutari posse aut de eo praedicari: apparet enim e vs. 22 verbis *ὥστε ταὐτὸν εἶναι* vs. 14 non significari tertiam quandam rationem terminorum *B* et *Γ*, sed eam rationem, qua contineantur reliquae quae per *ἢ . . . ἢ* adiectae sint. *B* et *Γ*, ait, sunt iidem aut ita, ut alter ponatur pro altero sine discrimine, aut ita, ut alter in altero insit sicut in genere species. Quid sit cur Zellius *ἐνυπάρχει* quam *ὑπάρχει* vs. 15 legere maluerit, equidem non intelligo: res certe plane eadem manet — assumta propositione *AB* fit syllogismus in quo admittitur petitio principii. Namque si permutari possunt *B* et *Γ*, propositionem *AB* per *AΓ* et *ΓB* item demonstrare licebit atque demonstravimus *AΓ* per *AB* et *BΓ*, quum propositio *AΓ* neque magis neque minus manifesta sit quam *AB*, ut liceat sumere *AΓ*, si liceat *AB*. Iam vero (*νῦν δὲ* vs. 17, h. e. *εἰ μὴ ἀντιστρέφει*) si *B* et *Γ* permutari nequeunt, quia alterum altero latius patet, hoc quidem (*τοῦτο*, h. e. *τὸ μὴ ἀντιστρέφειν*), quia propositio *ΓB* particularis esse debet, prohibet, ne propositione *AB* demonstrata per *AΓ* et *ΓB* fiat petitio principii, ipsa demonstrandi ratio non prohibet. Qui vero conversionem facit (vs. 18) principii petitionem admittit et conversione facta per tria (cf. vs. 1—3, ubi litteris *ABΓ* propositiones significantur) conclusionem reducit ad id per quod demonstrata est: nam si ponitur propositio *AB*, adiuncta propositione *BΓ* consequitur *AΓ*; si *AΓ*, adiuncta propositione *ΓB* revertimur ad *AB*. — Particulam *ὡς* post *ἀντιστρέφοι* vs. 19, quam neque Philoponus videtur habuisse neque habuit Boethius, quibuscum vet. intp. cod. Goth. et optimi codices conspirant, omisimus.

65a19 Sin autem propositio *BΓ* non magis certa est et mani-

festa quam conclusio *ΑΓ*, dicendum erit de propositione *ΑΒ* quod modo diximus de *ΒΓ*. Reliqua sunt eadem. Verbum *αἰτεῖται* vs. 21 post *ἀρχῆς* omisimus cum codd. *Bnmu* et vet. intp. cod. Goth., quippe quod facile eliciatur e verbo praecedente *λαμβάνοι*. — *κἂν εἰ* satis frequenti usu ab Aristotele ita coniunguntur, ut ex iis quae praecesserunt mente repetendum sit id ad quod particula *κἂν* respiciat. Cf. ad 13 a 25. Nostro loco plene dicendum fuisset *ὡσαύτως δὲ καὶ ἂν ἔχοι* s. *εἴη, εἰ* ... Sic 1279 b 22 *δημοκρατία δ' ἐστὶν ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος, ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν* (intell. *δημοκρατία εἴη*) *εἴ που* ... cf. 1045 a 25, 1290 a 1, 1291 b 27, 1339 b 4, 687 b 13. 1289 b 15 ad *κἂν* e verbo *διαιρετέον*, quod habuimus vs. 12, repetendum est *σκεπτέον εἴη* vel simile quid. Ubi nihil deest, *κἂν* pertinet ad sequentia, v. 1287 a 20 *κἄν, εἴ τινας ἄρχειν βέλτιον, τούτους καταστατέον* (h. e. *καθιστάναι δέοι*) *νομοφύλακας*. Cf. 1290 b 4 sq. Sic etiam 681 a 32 ad *κἂν* sumi debebit ex sequentibus *δίκαιον εἴη φυτικὸν καλεῖν*: unde fit, ut particula *ἂν* repetatur, v. de coel. 285 b 7 *κἂν εἰ σταίη, κινηθείη ἂν πάλιν*. Accidit etiam, ut obliviscatur particulae *κἂν* longiore oratione interposita, v. 136 b 29 *κἂν εἰ δὲ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ τῆς ἕξεως τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται* (exspectabas enim *ἂν εἴη*), cf. ib. 35, 136 a 9 al. Aliam negligentiam in scribendo admissam videmus 406 a 23 *εἰ φύσει κινεῖται, κἂν βίᾳ κινηθείη· κἂν εἰ βίᾳ, καὶ φύσει*: patet enim scripturum eum fuisse *καὶ εἰ βίᾳ, κἂν φύσει*. Similem negligentiam prodit quod habetur 1031 b 28 *ἄτοπον δ' ἂν φανείη, κἂν εἴ τις ἑκάστῳ ὄνομα θεῖτο*: nam alterum *ἂν* plane supervacaneum est. Ut iis locis quos e Topicis modo adscripsimus particulae *κἂν* oblitus esse videbatur, sic etiam accidit, ut particulae *εἰ* rationem non habeat, sed eam non addidisse videatur, nisi ut augeat vim particulae *κἄν*: v. 136 a 27 *κἂν εἰ δὲ τοῦ ζῴου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζῴου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν*. Quare non ab omni parte improbandum videtur quod reiecerunt qui librum *περὶ ποιητικῆς* ediderunt, Reizius, Hermannus, Graefenhanius: 1447 a 25 *κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν οὖσαι*. — Ut *κἂν εἰ* sic etiam *ὥσπερ ἂν εἰ* per ellipsin explicandum est, cf. 871 a 6. Locus impeditior est 890 b 14 *ὥσπερ γὰρ ἂν εἰ ἔξω ὂν πήγνυται, καὶ ἐγγὺς τοῦ ἔξω τὸ αἷμα* ... *πήγνυται*: nam-

que apparet Aristotelem dicturum fuisse ὥσπερ γὰρ ἂν ἐπήγνυτο ἔξω ὂν s. εἰ ἔξω ἦν.

65 a 26 Locus obscurior factus est per magnam Aristotelis in scribendo negligentiam: particula ὅταν ter repetita occurrit vs. 27 et 32, quamquam verba ad quae referenda sit non addita sunt, nisi quis vs. 28 δείκνυσιν pro coniunctivo habere velit; quod si non admittitur, ad particulam ὅταν intelligendum erit δεικνύηται vel γένηται τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ. Apodosis incipit vs. 29 ἐν μὲν . . . Negligentius posita sunt μὲν . . . δὲ vs. 30 sq.: nam tum non bene sibi respondent orationis membra quae sibi opponuntur, tum vs. 32 sequitur alterum δέ quod respondet priori δέ, quod habuimus vs. 31. Res autem sic se habet. Egit in antecedentibus de prima figura, nunc dicit de reliquis. De secunda autem, ait, et tertia figura dicendum est, quod etiam in his fit petitio principii — „vel ita, ut idem praedicetur de iisdem", si fit petitio principii quemadmodum exposuit vs. 10—19: namque si in syllogismo A de omni B, B de omni C, ergo A de omni C, B idem est quod C, ut permutari possint, sumitur idem (A) praedicari de iisdem: hoc autem locum habet in tertia figura, v. c. si in syllogismo III α' sumitur $B = \Gamma$, apparet in conclusione et maiore propositione sumtum esse idem (A) de iisdem (B et Γ); „vel ita, ut praedicentur eadem de eodem", quod exposuit vs. 19—25. Si in syllogismo I α' sumimus A = B, ponimus praedicari eadem (A et B) de eodem (C). Idem locum habet in secunda figura, e. g. si in syllogismo II β' sumimus $A = B$, in conclusione et propositione minore sumta sunt eadem (A et B) de eodem (Γ) — de qualitate vero conclusionis (vs. 31) dicendum est, quod fit petitio principii in affirmantibus syllogismis et tertiae figurae et primae, in negantibus vero (ὅταν δ' ἀποφατικῶς, h. e. ἐν δὲ ἀποφατικῷ συλλογισμῷ) fit, si negantur eadem de eodem, e. g. secundo modo primae figurae, si $B = \Gamma$ sumitur, quum negetur A et de B et de Γ, consequitur eadem (B et Γ) negari de eodem (A): qua in re (vs. 33) non eadem est utriusque propositionis ratio: nam non idem est utrum ponas $B = \Gamma$ an $A = B$ (ut in primo syllogismo primae figurae), sed sicut in syllogismis secundae figurae (vs. 34), quia termini non permutantur in propositionibus negantibus, sed alter alterum excludit, non nisi ii termini permutari inter se poterunt, qui af-

firmantem propositionem constituant. Ut sententia facilius intelligatur, ante διὰ vs. 34 comma adiecimus.

Cap. 17. *Exceptio quae dicitur „non per hoc" locum habet in deductione ad absurdum quae non conceditur, non in recta demonstratione qua quid tollitur.* b 13 *Fit haec exceptio tum, si propositiones, ex quibus syllogismus factus est, non cohaerent,* 21 *tum, si, quamquam cohaerent, non ex eo quod positum est absurdum colligitur, sed demonstratio vel inferiora tantum complectitur* (28) *vel in superioribus consistit.* 32 *Vera deductio et a summo quod concessum est incipere et* (37) *usque ad id quod infimum datum est procedere debet.* 66 a 2 *Hac exceptione utendum non est, si per alios terminos facta est deductio ad absurdum.*

65 a 40 *ὅταν πρὸς ἀντίφασιν* . . . quum profertur aliquid quo contradicatur ei quod demonstratum est per deductionem ad absurdum: neque enim (b 1) qui non contradicat deductioni proferet *τὸ οὐ παρὰ τοῦτο* (h. e. opponet demonstrationi quod conclusum non sit unde conclusum esse videatur), sed potius concedet qui non contradicat positum fuisse aliquid in deductione quod dari non debeat, neque (vs. 3) in demonstratione quae recta processit utetur *τῷ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος* (sic enim haec exceptio, ut sententia plena sit, exprimenda est, v. a 38, b 14): quippe quae non ponat quod contradicat, h. e. namque recta demonstratio non ponit id quod falsum esse demonstrare vult, sicut deductio ad absurdum, in qua sumi debet quod vero repugnare demonstrandum est.

65 b 1 *τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον*, intell. *ἀπαγωγῇ* quod adiecit cod. *u*: item vs. 3 *τῇ δεικνυούσῃ*, intell. *δείξει*, h. e. *ἐν τῷ δεικτικῶς δεικνυμένῳ*, in demonstratione recta procedente. Quod omissum est *δείξει* facile intelligitur. Similia habemus 237 b 25 *ἀδύνατόν ἐστι πεπερασμένην κινεῖσθαι* et 261 b 27 *ὅτι δ' ἐνδέχεται εἶναί τινα ἄπειρον μίαν οὖσαν καὶ συνεχῆ*, ubi intelligendum est *κίνησιν*, de qua agitur. 442 b 13 *καίτοι ἢ οὐδεμιᾶς* (intell. *αἰσθήσεως*: nam ad sensum quaestio pertinet) *ἢ μᾶλλον ὄψεως τὰ κοινὰ γνωρίζειν.* 444 a 4 *τοῦτο μὲν οὖν τὸ ὀσφραντὸν ἴδιον ἀνθρώπου ἐστίν, ἡ δὲ κατὰ τοὺς χυμοὺς τεταγμένη καὶ τῶν ἄλλων ζῴων*, ubi *αἴσθησις* intelligenda est, vel potius *ὀσμή*, de qua sermo est. 451 a 22 *οὔτ' ἀναλαμβάνει μνήμην οὐδεμίαν· οὐδεμία γὰρ προγέγονεν*: praecessit *μνήμη*,

unde eliciendā est αἴσθησις vel γνῶσις. 983 a 4 ἀλλ' οὔτε τὸ θεῖον φθονερὸν ἐνδέχεται εἶναι ... οὔτε τῆς τοιαύτης (intell. τῆς θείας ἐπιστήμης: nam de scientia agitur) ἄλλην χρὴ νομίζειν τιμιωτέραν. 906 b 21 δεῖ γὰρ μήτε πολλὴν εἶναι τὴν ἰκμάδα, ἄπεπτος γάρ ἐστιν ἡ πολλή, μήτε ἄνικμον (intell. εἶναι τὴν γῆν, quod et sensus postulat et repeti poterit ex antecedentibus: commemoravit enim Syriam, Arabiam et Libyam), οὐ γὰρ γίνεται ἀτμίς. 66 a 13 εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐντὸς τῆς ἐκτός, quod de angulis (γωνίαις) intelligendum est. 671 a 24 ἡ μὲν θαλαττία, intell. χελώνη, quod habetur vs. 15. 861 b 4 τεταρταῖοι χρόνιοι (intell. πυρετοὶ) γίνονται. 1278 a 40 πότερον μὲν οὖν ἑτέραν ἢ τὴν αὐτὴν θετέον καθ' ἣν ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι καὶ πολίτης σπουδαῖος: contextus orationis docet in mente habendam esse ἀρετήν. 1292 a 8 ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις, intell. πόλεσιν. 1295 b 31 οὔτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν οὔτε τῆς τούτων (intell. οὐσίας) ἕτεροι.

65 b 3 Scripsimus ὃ ἀντίφησιν, Bkk. τὴν ἀντίφασιν. Consentiunt codices in voce ὅ, non differunt nisi in fine verbi ἀντίφησιν, unde lectionem τὴν ἀντίφασιν certo falsam esse colligere licet. Sensus idem est: dicit enim: In recta demonstratione non ponitur quod repugnat conclusioni, quod fit in deductione ad absurdum. Nostram lectionem etiam vet. intp. lat. et Boethius confirmant. Eandem Philoponus videtur habuisse, v. schol. 192 a 29 (quare idem restituendum videtur in schol. ib. vs. 27; vs. 25 autem οὔτε pro ἄν τε legendum esse apparet).

65 b 4 Si quid tollitur recta demonstratione (differt enim ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγὴ ab iis quae dicuntur περαινόμενα διὰ τοῦ ἀδυνάτου, quod expositum est 50 a 32 sqq.), locum non habet τὸ οὐ παρὰ τοῦτο, quippe quo non utamur nisi in iis quae colligantur etiam sublata hacce (τούτου vs. 7) propositione, quae ad demonstrationem conficiendam necessaria videbatur. Quod fieri non potest, quum recta demonstratur: nam si demonstratio recta procedit, sublata una propositione non cogitur quod volumus.

65 b 11 ἡ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσις, eam propositionem intelligit, de qua dicitur τὸ μὴ παρὰ τοῦτο.

65 b 14 ὅταν ἀπὸ τῆς ... quum syllogismus qui cogit quod absurdum est non ita cohaeret cum hypothesi, ut ex iis quae

media posita sint continuo nos ducat ad absurdum, quod consequatur ex hypothesi.

65 b 16 Reposuimus ἐν τοῖς Τοπικοῖς, de quo v. quae diximus ad 64 a 37. Locus ad quem respicit est 167 b 21 sqq., unde Iul. Pacius recte colligit elenchos sophisticos pertinere ad Topica.

65 b 18 Argumenta Zenonis percensentur 239 b 10 sqq.

65 b 20 συνεχές ἐστι, v. quae diximus ad 4 b 20.

65 b 24 In priori exemplo ab eo quod maxime universale est progreditur ad ea quae minus late patent, ab *A* ad *Δ* (ἐπὶ τὸ κάτω), in altero (vs. 28) non ab *A* per *B* procedit ad *Δ*, sed a *Z*, quod summum est, ad *A* et per *A* ad *B*. Iam sive probatur propositionem *BΔ* falsam esse, quae colligitur ex eo quod contiguum (συνεχὲς) est τῷ *A* ἐπὶ τὸ κάτω, sive *ZA* falsam esse, quae ex eo concluditur quod contiguum est τῷ *A* ἐπὶ τὸ ἄνω, hoc non pertinet ad propositionem *AB* (συμβαίνει τὸ ψεῦδος οὐ παρὰ τοῦτο): nam *BΔ* et *ZA* falsae manent, sive assumitur *AB* sive non assumitur. Sed (vs. 32) ut vera fiat deductio ad absurdum, procedendum erit in deductione usque ad eos terminos (*AB*, τοὺς ἐξ ἀρχῆς), ex quibus prima propositio (ὑπόθεσις) constat: nam in priori exemplo terminus *A* (ὁ κατηγορούμενος) non extra deductionem ponendus erit, sed suscipiendus in eam (vs. 35 πρὸς τὸν κατηγορούμενον, intell. συνάπτειν δεῖ τὸ ἀδύνατον): si enim vera deductio in eo est, ut propositionem qua terminus *A* praedicetur de *Δ* absurdam esse demonstret, nihil absurdi coactum erit, quum praetermisso termino *A* propositionem *BΔ* falsam esse colligimus (vs. 36). Item in altero exemplo (vs. 37) demonstratio producenda erit usque ad terminum *B*: nam deductio, quum probare debeat per absurdum *Z* de *B* praedicari non posse, si consistit, antequam pervenit ad terminum *B*, nihil absurdi colligit quod pertineat ad terminum *B*.

66 a 1 Locum habebat τὸ οὐ παρὰ τοῦτο in antecedentibus, si syllogismus non producebatur ad terminos *AB* — τοὺς ἐξ ἀρχῆς. Quid vero? (sic pergit vs. 2) admittendane erit aliquando exceptio quae dicitur οὐ παρὰ τοῦτο, etiam si demonstratio producitur usque ad terminum *A* (nam οὕτως vs. 3 est εἰ καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους εἴη τὸ ἀδύνατον), e. c. si propositionem *AΔ* falsam esse colligitur non adhibitis terminis *BΓ*, sed alio medio interposito, velut si *AΔ* cogitur per medios

terminos *KΓ*? Quod si fit, propositio *AB* minime pertinet ad id quod demonstrare volumus: quare quum, sive ponitur sive non ponitur (nam de propositione *AB* intelligendum est quod habemus vs. 7 *τούτου*), absurdum quod colligere volumus proveniat, exceptio de qua agimus in his videtur locum habere. Verum haud scio an — hanc vim enim habet *ἤ* vs. 8, quod non interrogantis est, sed modeste respondentis (oder etwa, oder wohl), v. Trdlbg. de an. p. 208. Eundem sensum habet *ἤ*, etiam si ipsam interrogationem non continuo sequitur, sed si quaedam interiecta sunt sicut 448 a 24: respondet enim particula *ἤ* ad bipertitam interrogationem, cf. 249 b 17 *πότερον εἰς τὸ πάθος δεῖ βλέψαι . . . ἢ εἰς τὸ ἀλλοιούμενον; ἢ εἰς ἄμφω.* 865 a 36 *πότερον δὲ τροφὴν προσφέρειν ἀρχομένῳ βέλτιον ἢ ὕστερον; ἢ ἀρχομένῳ* — haud scio an, si quis demonstranti opponat *τὸ οὐ παρὰ τοῦτο*, hoc non ita accipiendum sit, quasi assumta quidem propositione *AB* propositionem *AΔ* falsam esse colligi non possit, alia vero facta hypothesi possit (nam non una via et ratione, sed pluribus idem deduci potest ad absurdum), sed potius (vs. 10) per illam exceptionem hoc intelligamus, quod praetermisso termino *A* (*τοῦ ἐξ ἀρχῆς*) deductio non bene habeat, quum facta sit e reliquis propositionibus solis. — Exemplum geometricum quod adiicitur pueris notum est. — Post *ψεῦδος* vs. 3 posuimus signum interrogationis, quo sensus facilius perspiciatur.

Cap. 18. *Si quid falsum est in ratiocinatione, in propositionibus investigandum erit ex quo fonte fluxerit.*

66 a 17 *ἐκ τῶν δύο*, e binis propositionibus, *ἐκ δύο προτάσεων*, e duabus.

Cap. 19. *Ne quid cogatur nobis invitis, non dari debebit idem terminus in duabus propositionibus.* 33 *Quomodo interrogandum sit, ut quod conficiatur ex concessis fugiat adversarium, exponitur.*

66 a 25 *κατασυλλογίζεσθαι* vox dialectica „disputationum et interrogationum laqueis aliquem irretire", quod nos secundum aliorum verborum *ἀναλογίαν* dicere possemus „Einen beschliefsen".

66 a 29 Quem terminum medium unaquaeque conclusio requirat facile apparebit, quum compertum habeamus quid in unaquaque figura et quomodo cogatur: si igitur ex quibus propositioni-

bus concessis quid possit colligi diligenter observamus, satis cautum nobis erit, ne quid cogatur nobis invitis. Qualis autem in unaquaque figura fiat conclusio (τοῦτο vs. 31) nos non fugiet, quum artis logicae periti sciamus, quomodo sustinendum sit quod nobis placeat.

66a35 Ne perspiciatur quid colligere velimus ipsi, primum singula ut concessa sunt non statim concludenda sunt, sed latere debet quid cogatur, donec omnia data sint quibus opus sit: deinde non deinceps interrogari debent quae inter se vicina sunt et contigua (quippe ex quibus quae fiat conclusio manifestum sit), sed petenda sunt deinceps quae quam maxime inter se distant. Hunc verum esse huius loci sensum nemo erit qui neget: res enim ipsa loquitur. Idem est quod dicit in Top. 156a23 χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον συμπέρασμα· τιθεμένων γὰρ τῶν οἰκείων παρ' ἄλληλα μᾶλλον τὸ συμβησόμενον ἐξ αὐτῶν προφανές. Omnes edd. vs. 37 servaverunt lectionem τὰ μέσα, nos recepimus ἄμεσα ex optimis codicibus. Scribentis vitium in altera lectione (valde simile est mendum quod b25 in cod. *B* occurrit et quod est 34a9 in codd. *Bd.*) omisso accentu et spiritu satis leve erat, scripsit enim μαλισταταμεσα pro μαλισταamεσα, in sensu magnum discrimen est. Lectionem vulgarem Iul. Pacius vertit „Praeterea si quis non proxima roget, sed quam plurima media", quod explicat his verbis: „quam multas poterit propositiones interiiciat propositionibus natura proximis atque ita eas separet". Hoc si sibi voluisset Aristoteles, certe dicendum erat ἀλλ' ὅτι πλεῖστα μέσα: neque enim ferri posset articulus ante μέσα, neque vox μάλιστα, quum non iungatur μάλιστα ἐρωτᾷ (plerumque interroget), sed ὅτι μάλιστα μέσα, media quae sint quam maxime continua, (cf. enim quae dicit 408b5 εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τὸ λυπεῖσθαι ἢ χαίρειν ἢ διανοεῖσθαι κινήσεις εἰσί) quod Aristotelis sententiae ita adversatur, ut conciliari cum ea omnino nequeat; deinde μέσα ab Aristotele vocantur (v. vs. 38) ea, quorum certa series maiorem terminum cum minore connectit, non ea quae turbata hac serie medium locum, quem occupare non deberent, tenent, ne perspiciat adversarius quo ordine sumi debeant, ut fiat syllogismus quem volumus. Expediuntur haec omnia recepta lectione ἄμεσα. „Non interroget quae inter se sint

proxima, sed quae quam maxime ἄμεσα", h. e. quae quam maxime aliena ab iis quae iam concessa sunt per terminum medium coniungi non posse videantur cum iis quae modo interrogata sunt s. quorum per medium terminum coniunctio quam maximam difficultatem habere videatur adversario. Boethius et vet. intp. cod. Goth. habent „sed quam maxime longe media". Philoponus quoque nostram lectionem confirmat, v. schol. 193 a 25 (ἀσυναρτήτους). Superlativus adiectivi ἄμεσος, cuius gradus proprie non dantur, nihil habet quod offendat, cf. 86 a 4 ὅσῳ ἂν μᾶλλον κατὰ μέρος ᾖ, εἰς τὰ ἄπειρα (μᾶλλον intell.) ἐμπίπτει. 76 a 22 μᾶλλον ἐπιστήμη. 2 b 7 μᾶλλον οὐσία et quae seq. 85 b 24, 257 b 17, 335 b 26 coll. 34 αἰτιώτερον.

Cap. 20. Redarguitur aliquis, quum tollitur per syllogismum quod contendit.

66 b 6 Vel concessis omnibus quae interrogata sunt vel aliis datis, aliis negatis: quare quod dicit vs. 8 καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως est „et ex propositionibus affirmantibus solis et ex affirmantibus et negantibus coniunctis".

66 b 10 Dedimus εἴη: nam ᾖ, quod ex codd. recepit Bkk., ferri vix poterit. Edd. omnes tuentur optativum, qui quam saepe cum coniunctivo confundatur in codd. notum est. Habemus optativum etiam vs. 12, qui, quamquam in priori membro orationis non habetur particula μέν, tamen ad vs. 10 ita refertur, ut ei respondeat et re et verbis: nam τὸ κείμενον est τὸ συγχωρούμενον. Quare structuram quae in altero membro obtinet etiam in altero servandam duximus. Eandem habemus etiam vs. 16.

Cap. 21. Deceptio quae dicitur κατὰ τὴν ὑπόληψιν duplex est: 30 *non fit, si termini medii sunt ex eadem serie,* 34 *si se invicem excludunt, non fit ita, ut medius uterque praedicetur de minore;* 67 a 6 *fit, si vel utriusque syllogismi sumitur maior vel alterius utraque propositio, alterius maior.* 9 *Sic accidit, ut, quamvis universalem scientiam habeamus, singula nos fugiant, vel propterea, quod a sensibus remota non recognoscuntur (ab universalibus enim ad singularia scientia progreditur),* 33 *vel propterea, quod scientiam quam habemus de singulis cum universali coniungere nescimus.* b 12 *For-*

tasse etiam fieri potest, ut quis decipiatur ita, ut ponat aliquid idem esse cum eo, cui contrarium sit.

66 b 19 *ὑπολαμβάνειν*, sententiam sibi formare, statuere aliquid de aliqua re. Bene Biese I, 211 not. 2 coll. 327 et ib. not. 4 „*ὑπολαμβάνειν* und besonders *ὑπόληψις* ist bei Aristoteles der allgemeinste Ausdruck für diejenige Thätigkeit des Denkens, in welcher der Geist sich zuerst des Unterschiedes von Wahrheit und Irrthum bewufst wird": quare *ὑπόληψις* plerumque eo sensu ponitur, ut sit sententia quae non a certis et stabilibus scientiae principiis deducta, sed opinio sive magis sive minus confirmata eorum, qui fontibus rerum non investigatis res sumunt tales quales se praebent. 981 a 7 *τὸ μὲν γὰρ ἔχειν ὑπόληψιν ὅτι Καλλίᾳ κάμνοντι τηνδὶ τὴν νόσον τοδὶ συνήνεγκε . . . ἐμπειρίας ἐστίν.* 982 a 6 *εἰ δὴ λάβοι τις τὰς ὑπολήψεις* (die herrschenden Ansichten, Biese I. 372) *ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ σοφοῦ.* Quare 67 b 22 *δοξάζειν* idem est quod *ὑπολαμβάνειν* et non sine contemtu quodam dicitur 1073 a 17 *ἡ περὶ τὰς ἰδέας ὑπόληψις*: nam errori subiecta est *ἡ ὑπόληψις*, v. 79 b 28 sqq., et cum ipsa scientia nihil commune habet, nisi quod utraque est contemplativa, v. 149 a 12 coll. 89 a 2 *λείπεται δόξαν εἶναι περὶ τὸ ἀληθὲς μὲν ἢ ψεῦδος, ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δ' ἔστιν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως καὶ μὴ ἀναγκαίας . . . ὅταν εἶναι μὲν οὕτως* (*οἴηταί τις*)*, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλως οὐδὲν κωλύειν, τότε δοξάζειν* (*οἴεται*)*, ὡς τοῦ μὲν τοιούτου δόξαν οὖσαν, τοῦ δ' ἀναγκαίου ἐπιστήμην*, coll. 8 b 10, ubi opponuntur *ὑπόληψις* et *ἐπιστήμη*. Mens igitur quae errori non obnoxia ipsa principia intuens et contemplans omnis scientiae fons est et *διανοεῖσθαι* dicitur et *ὑπολαμβάνειν* 429 a 23, cf. Trdlbg. de an. p. 469. Latius patet *ἡ ὑπόληψις* ubi dicit 427 b 25 *εἰσὶ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπολήψεως διαφοραί, ἐπιστήμη καὶ δόξα καὶ φρόνησις καὶ τἀναντία τούτων*, ib. 28 *τούτου δὲ* (*τοῦ νοεῖν*) *τὸ μὲν φαντασία δοκεῖ εἶναι, τὸ δὲ ὑπόληψις*, ib. 16 *αὐτή τε* (*ἡ φαντασία*) *οὐ γίγνεται ἄνευ αἰσθήσεως καὶ ἄνευ ταύτης οὐκ ἔστιν ὑπόληψις.*

Duobus modis aliquem decipi *κατὰ τὴν ὑπόληψιν* cogitari potest (v. quae diximus ad 31 b 8 extr.). Namque si conclusio *ΑΔ* colligitur vel termino *Β* vel termino *Γ* medio interposito, termini *Β* et *Γ* aut ita habent, ut alter sit extra alterum, aut ita, ut alter alterum complectatur (*ἐκ τῆς αὐτῆς συστοι-*

χίας). Primum igitur Aristoteles proponit utramque conditionem (vs. 22 et 26), sub qua cogitari possit aliquem idem simul scire et nescire: hoc est enim quod appellat *ἀπάτην κατὰ τὴν ὑπόληψιν*. Exposito utroque modo, quo haec deceptio fieri posse videatur, quaerit (vs. 30) num in rerum natura nihil obstet, quominus fiat. Ac primum quidem considerat *τὰ σύστοιχα*, deinde (vs. 34, ubi *πρότερον* referendum est ad vs. 22 sqq.) ea in quibus termini medii nihil commune habeant. Et in illis quidem non fit deceptio, quia, si *Α* de *Γ* praedicari per terminum *Β* cogi potest, nemo certe erit qui sumta affirmante propositione *ΑΒ* negantem ponat *ΑΓ*; in his autem non erit qui simul affirmet propositiones *ΒΔ* et *ΓΔ*, si affirmantem dedit *ΑΒ*, negantem *ΑΓ*: repugnantia enim quam poneret satis aperta esset (vs. 39 sqq.). Deceptio igitur, de qua agimus, fieri non poterit (67 a 5) nisi ita, ut quis det aut alteram utriusque syllogismi propositionem aut utramque alterius syllogismi: quae quidem deceptio similis est ei, qua scimus universa, quamquam in singulis (in concreto quod dicimus) scientia uti nescimus.

66 b 20 Codices secuti scripsimus *πρώτοις*, quod cur Bkk. reiecerit non video, quum 98 b 26 etiam invitis codd. *AB* receperit *πρώτων*: sequentia enim docebant esse mendum quod codices dabant *πρῶτον*, quamquam etiam hoc ferri posset; habemus enim 84 b 32 *ὃ τοῦ Β πρῶτον κατηγορεῖται*: quare etiam 80 a 3 restituendum erit *πρῶτον* quod et Boethius habet et optimi libri praebent: nam *πρώτως* correctum videtur ex iis quae praecesserunt; habetur enim *πρώτως ὑπάρχειν* 79 a 38, b 25, 38. *πρώτῳ τινὶ ὑπάρχειν* occurrit 81 b 31, 35 al. 82 a 16 *οὗ πρώτου κατηγορεῖται ἢ τελευταίου*. Per syllogismum non cogitur *τὸ πρώτῳ ὑπάρχειν θάτερον θατέρῳ*: nam idem est quod *τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν*, de quo v. 48 a 35, sive *τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν*. 79 a 34 *λέγω δὲ τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν μέσον*. Unde patet quid sit quod dicat 43 a 30 *κατὰ δὲ τούτων ἄλλα πρότερον οὐ κατηγορεῖται*: nam *πρότερον κατηγορεῖται θάτερον θατέρου τὸ μᾶλλον οἰκείως κατηγορούμενον*, h. e. id quod propius accedit ad naturam eius de quo praedicatur eamque accuratius exprimit et definit, quum maiorem cum eo cognationem habeat.

66 b 32 *ὡς τῇ καθόλου* . . . Quomodo universa scire possimus, dum singula nesciamus, explicat 67 a 9 — b 11. Cf. 79 a 5 οἱ

τὸ καθόλου θεωροῦντες πολλάκις ἔνια τῶν καθ' ἕκαστον οὐκ ἴσασι δι' ἀνεπισκεψίαν.

66 b 35 καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων, h. e. *B* et *Γ*, ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, intell. *BΓ* et *ΓΔ*.

67 a 2 ᾧ τὸ *B* τινὶ . . . Modo collegit ex propositionibus *AB* et *BΔ* *A* praedicari de omni *Δ*, nunc cogit ex propositionibus *AΓ* et *ΓΔ* *A* negari de aliquo *Δ*, quod expressit „*A* negari de eo, de cuius parte praedicetur *B*"; τινὶ adiecit, ut ostenderet ne universalem quidem sumi debere propositionem *BΔ*, ut absurdi aliquid proveniat. — τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον, intell. ὑπάρχειν τὸ *A*. — Verbis ᾧ τὸ *B* significatur τὸ *Δ*.

67 a 5 Sic igitur ut modo exposuimus nemo sumet propositiones, quia repugnantia in iis manifesta est, ita vero sumi poterunt, ut ponatur altera utra earum quae utrumvis (*B* et *Γ*) terminum medium habeant (*AB* et *AΓ*), vel ita, ut alter uter medius sit in utraque (*AB* et *BΔ*), quibus Aristoteles in exemplo addidit propositionem *AΓ*, sine qua deceptio fieri non posset: namque vs. 6 accuratius dixisset ἢ κατὰ θάτερον μὲν ἀμφοτέρας κατὰ θάτερον δὲ τὴν μίαν οὐδὲν κωλύει. Eodem modo hunc locum intellexit Biese I. 213.

67 a 8 ὁμοία γὰρ . . . καὶ ὡς. Eandem constructionem habemus 176 a 13 τοῦτο δὲ ὅμοιον ὡς εἰ καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τεθείη τοῖς ἑτέροις. 450 b 15 εἶτ' ἐστὶν ὅμοιον ὥσπερ τύπος ἢ γραφὴ ἐν ἡμῖν. 947 b 20 ὅμοιον δὲ ἔοικεν ὥσπερ τοῖς ἠπιαλοῦσιν. De coel. 307 a 29 ὅμοιον ὥσπερ εἴ τις ἀξιοίη, cf. 370 a 12 παρεικάζοντες ὡς τὸ πάθος ὅμοιον ὄν. Quare etiam 68 a 3 scribendum putavi ὁμοίως ὡς καὶ . . ., praesertim quum appareat quam facile particula ὡς praetermitti poterat ob similitudinem extremi verbi praecedentis. Cf. quae diximus ad 20 a 4. — Similitudinem quam nostro loco tangit exponit vs. 30 sqq.: est enim in eo quod, ut in singulis scientia universalis, quam ratiocinatione consequimur, non impedit τὴν κατὰ τὸ μέσον ἀπάτην, h. e. non impedit, quominus decipiamur per medium terminum, quippe quem in singulis non recognoscamus, sic etiam in his ratiocinatio non impedit τὴν καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψιν, h. e. non impedit, quominus fallamur alio termino medio interposito.

67 a 17 πᾶν τρίγωνον. Sic 73 b 32 τρίγωνον non figuram triquetram, sed summam significat angulorum trianguli. Cf. 1051 a 24 διὰ τί δύο ὀρθαὶ τὸ τρίγωνον. Etiam brevius est quod ha-

betur 85 b 11 ὑπάρχει παντὶ τριγώνῳ τὸ δύο. — οὐχ ἁπλοῦν, anceps, ambiguum.

67 a 21 ὁμοίως δὲ καὶ . . . Idem est quod dicendum erit contra ea quae Plato disputavit in Menone (p. 81): nam scientia non ita fit, ut prius singula sciamus, deinde neglecta rerum singularum cognitione universalem scientiam consequamur, sed res singulas ita cognoscimus, ut accedentes ad singula ea quasi recognoscamus, ut quae universalibus, quorum scientiam iam habemus, subiecta sint. Etenim sunt quaedam eiusmodi, ut ea sciamus simulatque sub sensus cadant, v. c. triangulum, ut videmus, duos rectos angulos habere scimus. Quare 71 a 28 Menoni opponit haec: ἀλλὰ δῆλον ὡς ὡδὶ μὲν ἐπίσταται, ὅτι καθόλου ἐπίσταται, ἁπλῶς δ' οὐκ ἐπίσταται. 241 b 6 ὅταν γὰρ γένηται τὸ κατὰ μέρος, ἐπίσταταί πως τῇ καθόλου τὸ ἐν μέρει.

67 a 35 οἷον (intell. εἰδότα) ὅτι . . . αὕτη ἡμίονος, h. e. ὅτι τοῦτο τὸ ζῷόν ἐστιν ἡμίονος: nam pronomen demonstrativum formam quidem habet substantivi sequentis, ad quod re vera referri non potest. 900 b 35 ἐν ᾧ οὖν πλείονα χρόνον καθεύδομεν ἢ ἐγρηγόραμεν, οὗτος (exspectabas τοῦτο, quum praecessisset ἐν ᾧ genere neutro) δέ ἐστιν ὁ χειμών. 18 a 20 αὕτη (intell. ἡ κατάφασις) οὐ μία κατάφασις, cf. quae diximus ad 20 a 31. 179 b 23 οὐ γάρ ἐστιν αὕτη λύσις, h. e. οὐ γὰρ αὕτη ἡ λύσις λύσις ἐστίν. 85 a 22 αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἀποδείξεως. 655 b 12 ὅπλον γὰρ αὕτη δύναμις. Nihil novi haec locutio habet in pronomine relativo, v. 681 a 35 ἃς δὲ καλοῦσιν οἱ μὲν κνίδας οἱ δ' ἀκαλήφας, ἔστι μὲν οὐκ ὀστρακόδερμα. 525 b 4 μέγιστον μὲν οὖν (γένος) ἐστὶν ἃς καλοῦσι μαίας. 407 a 18 εἰ δ' ἀναγκαῖον νοῆσαι τῷ ὅλῳ κύκλῳ θιγόντα, τίς ἐστιν (h. e. τί ἐστιν ὃ δύναται) ἡ τοῖς μορίοις θίξις. Adiectivi eadem ratio est 163 a 15 εἴ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο φάσιν καὶ ἀπόφασιν. Minus probandum est quod habetur 404 a 26 Ἀναξαγόρας ψυχὴν εἶναι λέγει τὴν κινοῦσαν.

67 a 36 μὴ συνθεωρῶν, nisi coniunctas consideret propositiones *AB* et *BΓ*: unde apparet etiam eum decipi, qui universalia sciat, singula nesciat. Nam nihil eorum quae sub sensus cadunt cognoscimus, quum a sensibus remota sunt, imo ne ea quidem vere (ὡς τῷ ἐνεργεῖν, actu) cognoscimus quae non percipiuntur quidem sensibus, sed percepta sunt; siquidem nihil cognoscimus nisi per scientiam universalem aut per scientiam

illis rebus propriam (b 3) — eam dicit, quae ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, ab universalibus propositionibus, scientiam ratiocinando quasi propagat et producit ad ea omnia quae universalibus subiecta sint. Tertium autem scientiae genus est id quod cum ratiocinatione coniungit sensuum perceptionem. V. quae de hoc loco disputavit Biese I. 216.

67 b 5 ὥστε καὶ τὸ . . . Causam indicat 1129 a 24 ἀκολουθεῖ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐὰν θάτερα πλεοναχῶς λέγηται καὶ θάτερα πλεοναχῶς λέγεσθαι, οἷον εἰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον. — τοσαυταχῶς: quare tria deceptionum genera exposuit: primum quidem erat κατὰ τὸ καθόλου, de quo dixit 66 b 18 — 67 a 9, alterum περὶ τὰ ἐν μέρει s. κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην vs. 9 — 33, tertium κατὰ τὴν ἐνέργειαν vs. 33 — b 5.

67 b 7 Qui tenet utramque propositionem (*AB* et *BΓ*) neque tamen singulam rem consideravit sensui subiectam, is eandem rem et scit et nescit πλὴν οὐκ ἐναντίως, h. e. cognitio quam habet, quum non contraria sit deceptioni qua fallitur, eam non tollit: specie enim decipitur et sensu, ut veram scientiam (τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν) non habeat, quamquam eandem rem simul cognoscit, non sensu quidem et κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, sed ratiocinatione: deceptio autem scientiae quam habet non contraria est, nisi aut utraque fiat per syllogismum aut utraque posita sit in sensu. — Vs. 10 τῇ ἐπιστήμῃ, intell. τῇ καθόλου ἣν ἔχει.

67 b 12 τὸ ἀγαθῷ εἶναι. Nota est praeclara de hac loquendi formula Trendelenburgii commentatio in Mus. Rhen. 1828 p. 457 sqq. Cf. eiusd. comm. in Arist. de an. p. 471 — 474. Quo sensu dativus cum verbo εἶναι coniungatur apparet 415 b 13 τὸ δὲ ζῆν τοῖς ζῶσι τὸ εἶναί ἐστιν. 431 a 19 τὸ δὲ ἔσχατον ἓν καὶ μία μεσότης· τὸ δ' εἶναι αὐτῇ πλείω. Brevitas scilicet in dicendo et mutatus verborum ordo obscuritatem fecerunt.

67 b 25 εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. Quamquam non fit, ut quis ponat res contrarias unam esse et eandem, tamen accidit, ut quis ponat contingere aliquando, ut quid recte praedicetur de aliqua re quod eius naturae contrarium sit.

Cap. 22. Si termini A et Γ per medium terminum B coniuncti convertuntur, convertitur B cum reliquis. 32 Convertuntur etiam in conclusione negante A et Γ, sive A et B tan-

tum convertuntur sive etiam B et Γ. 38 *Convertuntur A et B, si convertuntur et BΓ et AΓ.* 68a3 *Si convertuntur et AB et ΓΔ, A et Γ autem sibi repugnant, etiam B et Δ sibi repugnant.* 11 *Si sibi repugnant A et B, Γ et Δ, AΓ vero convertuntur, etiam B et Δ convertuntur.* 16 *Si B de Γ, A autem non nisi de B et Γ praedicatur, convertuntur A et B.* 21 *Si A et B de omni Γ praedicantur, B et Γ autem convertuntur, praedicatur A de omni B.* 25 *Si bonum A contrarium est malo B, bonum Δ autem malo Γ, A praeferendum erit τῷ Δ, si A et Γ coniuncta praeferuntur coniunctis B et Δ.*

67b30 *καὶ τὸ B τῷ A* . . . nam si conclusionem, quam converti sumsimus, conversam adiungimus alteri propositioni, cogetur altera conversa.

67b32 Non docet converti propositionem negantem universalem (quod, quum ad initia artis syllogisticae pertineat, ab hoc loco alienum est), sed docet converti conclusionem negantem, si propositio negans (maior) conversionem admittat, quomodocunque ipsae propositiones sumtae sint. Nam si affirmans *BΓ* iungitur cum negante *BA*, fit conclusio negans *ΓA* secundo modo figurae secundae.

67b37 Cur servandum sit *τῷ B τὸ* exposuimus ad 52b8: unde facile coniicitur etiam lectionem *τῷ A* servandam esse: nam idem mendum, praesertim in iis codd. qui etiam 68a1 a recto aberraverunt, eodem versu obvium ex eadem causa ortum esse veri simile est. Iul. Pacius pro *τῷ A* dedit *τῷ A τὸ B*, edd. reliqq. paene omnes cum Boethio *τὸ A τῷ Γ*, de qua lectione „Idem", inquit Buhle alieni inventi gloriam iactans, „tuetur vet. intp. Lat. Verum omnes hi editores et intpp. rei syllogisticae non satis fuerunt gnari". Nobis quidem tota res videtur in eo esse, ut decernatur utrum scribendum sit *τῷ A* (*τὸ Γ* enim facile repetitur ex antecedentibus) an *τὸ A* (quod suppletur repetito *τῷ B*). Iam si scribimus *τῷ A*, res sic se habet. Si sumimus propositionem affirmantem *ΓB* eique adiungimus negantem *AB*, apparet non fieri universalem conclusionem negantem *ΓA*, quae demonstranda erat, sed (III *β'*) conclusionem *AΓ* de parte negantem: sin autem scribimus *τὸ A*, propositioni *ΓB* adiungere debemus negantem *AΓ*, unde fit (I *β'*) conclusio universalis negans quidem, sed *τοῦ AB*, non eius quod cogi deberet, *τοῦ BA*. Sive igitur hanc lectio-

nem praetuleris sive illam, utraque sensu destituta videtur. Quod quum videret Iul. Pacius, excogitavit demonstrationem per impossibile (v. eius comm. p. 253 ed. 1597), quam Aristotelem hic innuere putavit. Ingeniose quidem hoc, sed artificiosius, quum in verbis Aristotelis nihil occurrat, quo haec explicandi ratio nitatur. Omnia enim quae addit sunt haec: *καϑ' οὗ γὰρ ἅπαντος τὸ B, καὶ τὸ Γ*, quae quid sibi velint planum est. Termini *B* et *Γ*, ait, si convertuntur, ita habent, ut inter se permutari possint et alter in alterius locum substitui: erunt enim aequales. Quomodocunque igitur *B* praedicatur de *A*, eodem etiam *Γ* de *A*: quare si convertitur et propositio *BΓ* et *AB*, convertetur etiam conclusio *AΓ*. Haec nobis quidem vera videtur locum expediendi ratio: namque exposuit vs. 34 converti conclusionem, si convertatur sola propositio maior, vs. 37 converti docet conclusionem, si convertantur et minor et maior (nam sola minore conversa non cogi quod volebamus supra demonstravimus), deinde vs. 38 ostendit converti maiorem, si et minor convertatur et conclusio. Ut vero vs. 37 alteram partem conditionis (hanc scilicet, ut maior quoque converti possit) silentio praeteriit, quippe quam ex antecedentibus intelligamus, sic etiam vs. 38 alteram conditionis partem non indicavit — hanc dico, ut etiam propositio *BΓ* converti possit. Et vs. 38 quidem quod omissum est Iulio Pacio scrupulum non iniecit, id vero quod omissum est vs. 37 ita eum offendit, ut longius abeundum putaverit. Non nego quidem ne nostram quidem explicationem, quae una videtur relicta esse, ita comparatam esse, ut ab omni parte probanda sit. Etenim mirum est quod Aristoteles, postquam ostendit conclusionem converti, si propositio maior convertatur, docet converti conclusionem, si convertatur et maior et minor, deinde etiam hoc offendit, quod et vs. 37 et vs. 38 alteram conditionis partem non solum non adiecit, sed ne verbo quidem significavit. Quod si cui non ferendum videatur, facile sibi persuadebit, opinor, verba *ἀντιστρέφει καϑ'* (vs. 37) . . . *πρὸς τὸ A ἀντιστρέφει* e contextu eiicienda esse, quae si aliena manu intrusa delenda sunt, facilia sunt omnia. Sententia enim haec erit: „Et si convertuntur et *BΓ* et *AΓ*, etiam *B* et *A* convertentur". Audacius quidem hoc, sed haud scio an aliud remedium adhiberi nequeat. Utrumlibet autem praetuleris, verba *πρὸς τὸ A* ante *ᾧ γὰρ*

vs. 39 omittenda erunt, praesertim quum appareat ex cod. *C* explicationis gratia haec addita esse.

68a1 Restituimus lectionem quam et Pacius exhibuit et correxerunt codd. *AB*. Etenim ferri non potest quod dedit Bkk. *τὸ Γ, τὸ Α*: nam quum conclusio et propositio minor datae sint conversae, fit conclusio negans *ΒΑ* in secundo modo figurae secundae ex propositione maiore *ΓΒ* et minore *ΓΑ*. Buhle addit „sensus fere eodem redit", quae satis ostendunt quo iure aliis rei syllogisticae inscitiam exprobraverit.

68a2 *ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος*, incipit a conditione, ut conclusio convertatur, quod idem habuimus in syllogismo affirmante vs. 29. — *τὰ δ' ἄλλα* ea significant quae exposuit vs. 34 et 37.

68a3 Dedimus *ὁμοίως ὡς καί*, de quo v. quae diximus ad 67a8.

68a8 *οἷον εἰ τὸ* . . . Exemplum rei parum convenit: namque Aristoteles dicere debebat *οἷον εἰ τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον καὶ τὸ γενόμενον φθαρτόν, ἀνάγκη ἐπεὶ πᾶν ἢ ἀγένητόν ἐστιν ἢ γενόμενον, ἢ ἄφθαρτον εἶναι ἢ φθαρτόν.* Ipse vero exemplum ita exposuit, ut non eam regulam explicare voluisse videatur quam modo proposuit, sed eam quae sequitur vs. 11 terminis sic dispositis: *τὸ Α ἀγένητον, τὸ Β γενόμενον, τὸ Γ ἄφθαρτον, τὸ Δ φθαρτόν.* Negligentiae igitur Aristotelis ad sequentia pergentis, quum antecedentia explicare vellet, tribuendum erit, quod exemplum regulae parum accommodavit. Philoponus eadem videtur habuisse quae nos, sed quae dicit non satis clara sunt: namque quae adiecta sunt vs. 10 *δύο γὰρ* . . . et ad ea refert quae praecesserunt (v. schol. 194a20) et ad ea quae sequuntur (v. ib. vs. 32). Poterunt certe intelligi et de ea regula quam modo habuimus et de altera quae sequitur. Si igitur dicta sunt de priori regula, syllogismi quos innuit hi sunt: *παντὶ ὑπάρχει ἢ τὸ ἀγένητον ἢ τὸ γενόμενον, τὸ γενόμενον φθαρτόν, παντὶ οὖν ἢ τὸ φθαρτὸν ἢ τὸ ἀγένητον — τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον, παντὶ ἄρα ὑπάρχει ἢ τὸ φθαρτὸν ἢ τὸ ἄφθαρτον.* Si de altera accipiuntur, demonstratio haec est: *τὸ φθαρτὸν ἢ γενόμενον ἢ ἀγένητον, εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ ἄφθαρτον καὶ τὸ ἀγένητον, τὸ φθαρτὸν γενόμενον ἔσται· οὐ γὰρ ἄφθαρτον. καὶ πάλιν τὸ γενόμενον ἢ φθαρτὸν ἢ ἄφθαρτον, εἰ οὖν ἄφθαρτον τὸ ἀγένητον, τὸ γενόμενον οὐκ ἄφθαρτον· φθαρτὸν ἄρα ἔσται.* De re ipsa cf. quae dicuntur de coel. I c. 12 p. 282 sq.

68a21 *πλὴν αὐτοῦ τοῦ* A, ipso A excepto B praedicatur de omnibus quae complectitur terminus A: nam quia terminum A ita sumsit, ut non nisi de B et Γ praedicetur, A autem etiam de se ipso praedicari quodammodo potest, videtur quidem latius patere quam B et Γ neque tamen re vera latius patet. Quare *ἀντιστρέφειν* hic non ita dictum est, ut significet terminos qui sine discrimine inter se permutari possint, sed eos qui eundem quidem ambitum habeant, h. e. qui conveniant quidem in iis quae ipsis subiecta sint, quamquam non sint iidem.

68a29 *τὸ* Γ *τῷ* Δ. Dativum posuit, quia in mente habuit *ὁμοίως* quod praecessit. Plenius dixisset *καὶ τὸ* Γ *ὁμοίως φευκτὸν καὶ διωκτὸν τὸ* Δ.

68a30 *ἑκάτερον γὰρ* ..., h. e. *ἑκάτερον γὰρ τὸ φευκτὸν* (B et Γ) *ὁμοίως φευκτόν ἐστι καὶ ἑκάτερον τὸ διωκτὸν* (A et Δ) *διωκτόν*. Quod dicit est hoc. Si bona sunt aequalia, etiam mala iis opposita aequalia sunt: nam utrumque bonum non magis appetitur quam fugitur malum quod ei oppositum est. Si igitur ponimus $A = \Delta$, consequitur $B = \Gamma$: quare erit $A + \Gamma = B + \Delta$. Quum vero vs. 27 posuerimus (sic pergit vs. 32) $A + \Gamma >$ (h. e. *αἱρετώτερα*) $B + \Delta$, verum esse non potest (vs. 33) $A = \Delta$, quum inde consequatur $A + \Gamma = B + \Delta$. Deinde si sumimus $\Delta > A$ (vs. 33), erit etiam $B >$ (*ἧττον φευκτόν*, h. e. *αἱρετώτερον*) Γ. Nam maiori bono maius malum opponitur (*τῷ* Δ *τὸ* Γ), minori minus (*τῷ* A *τὸ* Γ). Quum autem maius bonum minori et minus malum maiori praeferendum sit, etiam coniuncta $B + \Delta >$ (praeferenda erunt coniunctis) $A + \Gamma$, quod ei repugnat quod vs. 27 posuimus (*νῦν δ' οὐκ ἔστιν* vs. 38). Quae quum ita sint, ut cogatur quod volumus $A + \Gamma > B + \Delta$, neque sumi poterit $A = \Delta$ neque $A < \Delta$, unum igitur relictum est, ut ponatur $A > \Delta$.

68a31 *τὰ ἄμφω*. Sic 178b35 *ὧν δὲ τὸ μὲν εὗρε τὸ δ' ἔμαθε, τὰ ἄμφω οὐδέτερον* (h. e. *οὔθ' εὗρεν οὔτ' ἔμαθεν*). 857b7 *ὥστ' ἐστὶ ῥᾷον αὐτῷ τὰ ἄμφω*.

68a39 *εἰ δὴ ἕλοιτο*, si malit. Intelligendum est *μᾶλλον*, ad quod refertur particula *ἢ* vs. 41. Cf. 364b11 *φθάνουσι πηγνύντες ἢ προσωθοῦντες*. Quod nostro loco deest iure omitti poterat 951a37 *μᾶλλον ἂν προέλοιτο*. Mirum non est quod *μᾶλλον* interdum omittitur, quum particula *ἢ* aliquando prae-

ponatur voci *μᾶλλον*, ex qua pendet, v. 955 a 9 *οἱ νέοι ἢ καὶ οἱ πρεσβῦται μᾶλλον ἀπάγχονται.*

68 b 2 Dedimus *χαρίσασθαι* tempore aoristo, quippe quo significare videatur Aristoteles voluptatem corporis semel expletam postponendam esse amori qui in animo inhaereat.

68 b 3 *τὸ ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνουσίας*, h. e. *τὸ Α τοῦ Δ.*

68 b 4 *μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐνεργεῖ ἐν τῇ φιλίᾳ ἢ ἐν τῇ συνουσίᾳ.*

68 b 5 *τούτου*, intell. *τοῦ φιλεῖσθαι*, quod eliciendum ex antecedente *φιλίας*. Similia satis frequentia sunt apud Aristotelem, v. 1329 a 6 *ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ βουλευόμενον . . . μέρη φαίνεται τῆς πόλεως μάλιστα ὄντα, πότερον ἕτερα καὶ ταῦτα θετέον ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀποδοτέον ἄμφω* (intell. *τὸ πολεμεῖν καὶ τὸ βουλεύεσθαι*). 1291 a 28 *πρὸς δὲ τούτοις τὸ βουλευόμενον (μόριον τῆς πόλεως), ὅπερ* — intell. *τὸ βουλεύεσθαι* — *ἐστὶ συνέσεως πολιτικῆς ἔργον.* 1302 a 10 *ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐγγίνονται δύο, ἥ τε πρὸς ἀλλήλους* — *τοὺς ὀλιγάρχας* intell. — *στάσις καὶ ἔτι ἡ πρὸς τὸν δῆμον.* 1313 a 31 *τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων* (intell. *τυραννεύειν* vel quod inde manat *κακουργεῖν*, nisi quis *βουλομένων* hoc loco idem putet quod *κακονοούντων* et *δυναμένων* idem quod *δύναμιν ἐχόντων*), *δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων.* Cf. 1281 b 27, de quo loco v. quae diximus ad 19 a 23, et 1297 b 6, quem locum dedimus ad 24 a 10.

Cap. **23.** *Quodcunque argumentis confirmatur aut per syllogismum docetur aut per inductionem.* 15 *Fit inductio, quum per minorem terminum demonstratur medium praedicari de maiore.* 30 *Locum habet inductio in demonstrandis iis, quae termino medio interposito probari nequeunt.*

68 b 9 Dedimus quod et codd. praebent et vet. intp. lat. *φευκτότεροι ἢ αἱρετώτεροι.* Boethius videtur habuisse *φευκτότερον ἢ αἱρετώτερον.*

68 b 15 *ἐπαγωγή.* 81 b 1 *ἔστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου, ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος.* Ib. vs. 5 *ἐπαχθῆναι δὲ μὴ ἔχοντας αἴσθησιν ἀδύνατον.* 100 b 4 *δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα ἐπαγωγῇ γνωρίζειν ἀναγκαῖον.* 105 a 13 *ἐπαγωγὴ δὲ ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος.* V. exem-

plum inductionis quod dedit 1268b 34 sqq. Trdlbg. Elem. log. p. 82 sq. et p. 102 sq.

68b22 Posuimus comma ante ἀλλά, quum quae sequuntur arcte cohaereant cum iis quae praecesserunt. Namque praeposuit syllogismi conclusionem *ΑΓ*, adiecit propositionem maiorem verbis πᾶν γὰρ τὸ ἄχολον μακρόβιον, iam pergit ad minorem dicens ἀλλὰ καὶ . . .

Cap. 24. Exemplo demonstratur, quum per id quod minori termino simile est, maiorem de medio praedicari probatur.

68b38 παράδειγμα. Biese II. 621. Trdlbg. Elem. log. p. 106. Aristot. 1356b3 ἔστι γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός, cf. 71a10.

68b39 δεῖ δὲ καὶ . . . quod explicat 69a7—10.

69a2 ἐὰν οὖν . . . Iam non demonstrat quod proposuit 68b38 et quod exemplo demonstrari dicit 69a11, praedicari maiorem terminum de medio, sed maiorem minori tribuendum esse probat. Quod cur fecerit apparet ex iis quae dicit vs. 19 de discrimine inductionis et exempli: nam per inductionem nihil probatur de termino minore, per exemplum de minore, quippe quem medius complectatur, comprobatur quod de medio valet. Quare etiam vs. 13 verba πρὸς τὸ ἄκρον non accipienda sunt de maiore termino (quod si voluisset, dicendum erat τοῦ ἄκρου πρὸς τὸ μέσον), sed de minore.

69a15 ὡς μέρος πρὸς μέρος. Exemplo utimur, ut singula demonstremus per singula. — ἄμφω, h. e. *Γ* et *Δ*. Locus nostro simillimus est 1357b27 ἔστι δὲ οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς μέρος οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωριμώτερον δὲ θάτερον ᾖ θατέρου παράδειγμά ἐστιν, cf. rhet. II c. 20.

Cap. 25. Deductio fit, quum maior propositio manifesta est, minor, quamquam non manifesta, aut aeque veri similis atque conclusio aut magis, 29 *deinde quum paucis mediis terminis interpositis probatur propositio minor.*

69a20 Fit deductio, ut facilius reddatur quod difficile est ad demonstrandum eo quod quaestio proposita reducitur ad aliam

qua soluta solvitur ipsa. Hoc, quum propositio maior manifesta est, aut fit eo quod omnis quaestio revocatur ad probandam propositionem minorem aut eo quod propositio minor paucos tantum — paucos, si eorum numerus compararetur cum iis quibus opus esset, ut id ipsum quod propositum est demonstraretur — medios terminos habet, quibus adhibitis propius accedimus ad id quod ratiocinatione cognoscere volumus. — Apparet *τὴν ἀπαγωγὴν* quam dicit Aristoteles plane diversam esse ab ea demonstrandi ratione quam nos apagogicam appellare solemus, v. Trdlbg. Elem. log. p. 113. Eadem *ἀπαγωγὴ* quam apud Aristotelem habemus etiam apud mathematicos in usu fuit, v. Procl. in Euclid. Elem. lib. III p. 59 (ed. Eucl. Basil. 1533 fol.): *ἡ δὲ ἀπαγωγὴ μετάβασίς ἐστιν ἀπ' ἄλλου προβλήματος ἢ θεωρήματος ἐπ' ἄλλο οὗ γνωσθέντος ἢ πορισθέντος καὶ τὸ προκείμενόν ἐστι καταφανές.*

69 a 22 *ὀλίγα*, v. quae diximus ad 12 a 2.

69 a 28 *ἐγγύτερον γὰρ* . . . Qui scientiam non habent propius ad eam accedunt, si cogunt propositionem *ΑΓ* medio interposito *Β*, non ut demonstrent quod velint — conclusionem *ΑΓ* —, sed ut doceant omnem quaestionem iam versari in demonstranda propositione *ΒΓ*.

69 a 32 *τὸ μετὰ μηνίσκων* . . . Quomodo Hippocrates Chius per lunulam, quae ab eo nomen habet, circulum quadrare voluerit exposuit Ios. Blancanus Aristotelis loca mathematt. coll. et expl. Bonon. 1615 p. 44 sq. Cf. Brandisii schol. ad 185 a 16. Hippocratis cum Brysone mentionem facit Aristoteles 171 b 15. — Alium huius vocabuli sensum adnotat Lessing (Collectaneen zur Litt. Sämmtl. Schriften Thl. XVI p. 151) „Menisci circuli Christi et Sanctorum capitibus appositi".

Cap. 26. *Obiectio est propositio quae propositioni opponitur:* b 5 *quae si est universalis, in prima figura colligitur, si particularis, in tertia.*

69 b 3 *ἀντικείμεναι.* A singulari numero subito transit ad pluralem. Cf. 65 a 15 *ἀντιστρέφουσιν.* 620 b 26 *ἁλίσκονται γὰρ ἔχοντες κεστρέας πολλάκις ὄντες αὐτοὶ βραδύτατοι, τὸν τάχιστον τῶν ἰχθύων.* 503 a 11 *βλέπουσι δ' ἐν μὲν τῷ ὕδατι φαύλως, ἔξω δ' ὀξύτατον. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν ἐν τῇ γῇ τὸ πλεῖστον διατρίβει.* 711 b 22 *ἐναντίως δὲ κάμπτοντες μικρὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἂν αὐτοὺς ἐμετεώριζον διὰ τό τόν τε μηρὸν ὅλον καὶ τὴν*

καμπήν, ἀφ' ἧς ἡ κνήμη πέφυκεν, ὑπὸ τῇ γαστρὶ γίγνεσθαι προϊόντος αὐτοῦ. 713 b 21 τῶν δὲ καρκίνων ἡ κάμψις εἰς τὸ πλάγιον . . . διὰ τὸ σκληρόδερμα εἶναι τὰ κῶλα καὶ ὀστρακώδη ὄντι οὐ νευστικῷ καὶ τρωγλοδύτῃ. 714 a 21 τοῖς μὲν γὰρ ὁ βίος ἐν τῷ ξηρῷ, μετέωρον δ' ἀεὶ μένειν ἀδύνατον. 736 b 1 προϊόντα δὲ καὶ τὴν αἰσθητικήν (intell. ἔχουσι ψυχήν), καθ' ἣν ζῷον. 681 b 2 ἐπαμφοτερίζει δὲ τοῦτο (praecessit autem ὀστρακόδερμα) καὶ φυτῷ καὶ ζῴῳ τὴν φύσιν. τῷ μὲν γὰρ ἀπολύεσθαι καὶ προσπίπτειν πρὸς τὴν τροφὴν ἐνίας (κνίδας enim et ἀκαλήφας in mente habet, quas commemoravit a 36) αὐτῶν ζῳϊκόν ἐστι καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι τῶν προσπιπτόντων. 911 b 31 δύνανται διακρίνειν αἱ ὄψεις, ὅσῳ ἐγγύτερόν ἐστι θάτερον θατέρου μέρους τῆς περιφερείας· πόῤῥω δὲ γινομένης οὐ διαισθάνεται. 879 b 11 ἐὰν οὖν ὑπερβάλλῃ τις τῇ λαγνείᾳ, τούτοις ἐνταῦθα συνέρχεται. 746 a 18 περὶ δὲ ἕκαστον τῶν ἐμβρύων οἵ θ' ὑμένες καὶ τὸ χόριόν ἐστιν. 356 a 24 εἰς δὲ τὴν γῆν οὐθείς, ἀλλὰ κἂν ἀφανισθῇ, πάλιν ἀναδύνουσιν. 880 b 1 ἐξεφύετο τοῖς μὲν αἱ τρίχες τοῖς δὲ τὰ πτερά: cum quibus cf. quae diximus ad 16 b 2 extr., ad 4 a 8 et ad 28 a 6. Similia sunt ubi neutrum numeri pluralis modo coniungitur cum verbo plurali, sicut nostro loco vs. 4 sq. τὰ δ' ἀντικείμενα περαίνονται — plura v. ap. Zellium ad Ethic. Nicom. I, 1, 2 et VI, 4, 4. 87 b 4 ὅταν τὰ δεικνύμενα . . . ὦσι. 327 b 10 τὰ διαπορηθέντα λύοιντ' ἄν. 337 a 10 οὐ διεστᾶσι τὰ σώματα. 480 b 15 αἴρονται καὶ τὰ βράγχια. 988 b 5 τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ τῶν ἄλλων τὰ εἴδη παρέχονται, quae satis ostendunt numerum singularem ab Aristotele non semper poni ubi de rebus inanimatis sermo sit — modo cum verbo singulari, v. 660 a 31 τὰ δ' ἔναιμα . . . βραχεῖαν τῆς φωνῆς ἔχει διάρθρωσιν· σκληράν τε γὰρ καὶ οὐκ ἀπολελυμένην ἔχουσι καὶ παχεῖαν τὴν γλῶτταν. 717 b 11 θᾶττον μὲν οὖν ὀχεύουσι τὰ ἐντὸς ἔχοντα· καὶ γὰρ τὰ ἐκτὸς ἔχοντα οὐ πρότερον τὸ σπέρμα ἀφίησι. 762 b 25 ὅμως ἔναιμά ἐστι, καὶ καρδίαν ἔχουσι τὴν ἀρχήν. 864 a 31 φέρονται (τὰ φάρμακα) καθ' οὕσπερ ἡ τροφὴ πόρους εἰς τὰς φλέβας, οὐ πεφθέντα δὲ ἀλλὰ κρατήσαντα ἐκπίπτει.

69 b 5 Per obiectionem universalem in prima, per particularem in tertia figura adversarium redargui exemplis ostendit vs. 5—19, argumentis comprobat vs. 19—32.

69 b 18 τὸ μὲν οὖν πάντων . . . In prima figura sic: τῶν ἀντι-

κειμένων οὐχ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, τὰ ἐναντία ἀντικείμενα, τῶν ἐναντίων ἄρα οὐχ ἡ αὐτή, in tertia autem hoc modo: τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐχ ἡ αὐτή, τὸ γνωστὸν καὶ ἄγνωστον ἐναντία, ἐναντίων ἄρα οὐχ ἡ αὐτή. Inde a vs. 20 exponit quid intersit inter utramque obiectionem: namque qui universe obiicit de genere (τὰ ἀντικείμενα), negat quod de specie (τὰ ἐναντία) affirmat adversarius; qui exceptionem facit de parte, negat de specie (τὸ γνωστὸν καὶ ἄγνωστον) quod de genere (τὰ ἐναντία) adversarius affirmat. Iam dubium esse non potest quid sibi velint verba πρὸς τὸ καθόλου τῶν προτεινομένων vs. 20, quamquam non satis perspicua sunt: exspectabas enim, ut diceret ἀνάγκη τούτου τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν ὃ καθόλου ἐστὶ πρὸς τὰ προτεινόμενα vel ὃ καθόλου ἐστὶ πρὸς τὸ καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις, quod ἀνάλογον esset iis quae habemus vs. 24. Nam non recte dicitur universe excipere qui quae proposita sunt universa negat, sed qui negat quae vel magis sunt universalia et quibus illa continentur.

69 b 23 μέσον γὰρ ... Medius terminus ponitur qui complectitur eum, qui subiectus est propositioni ab adversario prolatae — τὸ καθολικώτερον τοῦ ἐξ ἀρχῆς.

69 b 24 ἐν μέρει δὲ (cui respondet vs. 19 καθόλου μὲν) ἐνιστάμενον ἀνάγκη τούτου τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν οὗ καθολικώτερόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, h. e. qui exceptionem facit de parte negat de parte eius termini, de quo toto idem ait adversarius.

69 b 25 μὴ τὴν αὐτήν. Haec in exemplo quod praecessit vs. 21 sententia erat adversarii, quem nunc in contrariam sententiam abiisse fingit. Demonstrandi ratio certe eadem manet, sive hanc sive illam adversarius defendit.

69 b 31 ἀντικείμενοι συλλογισμοὶ dicuntur qui opposita efficiunt, affirmantia et negantia, quod non fit in secunda figura. Deinde si quis cogat in secunda figura *A* non praedicari de *B*, longiore oratione indigebit: nam demonstratio haec erit. *Γ* de nullo *A* et de omni *B*, *A* igitur de nullo *B*. Apparet autem propositionem *ΓA* ipsam non datam, sed aliunde eliciendam esse, exceptio vero ipsa manifesta esse debet, ne cogatur ad alia confugere quibus nitatur. Quod de signo addit vs. 37 videbimus cap. seq.

69 b 38 περὶ τῶν ἄλλων ἐνστάσεων, v. rhet. II c. 25.

Cap. 27. Differunt verisimilitudo et signum. 10 *Ex utroque fit quod vocatur enthymema. Videtur quidem aliquid probari posse per signum in omnibus figuris,* 21 *etiam in secunda.* 24 *Quum altera syllogismi propositio sola profertur, per signum probatur.* 29 *Redargui non possunt syllogismi per signum probantes in prima figura, possunt in tertia* (34) *et in secunda, qui re vera nihil cogunt.* b1 *Quid sit τεκμήριον.* 7 *Quibus conditionibus animi motus ex signis cognoscere liceat.* 14 *Signum inveniri poterit, tum si uni animalium generi unus animi motus proprius est,* 26 *tum si uni generi plures sunt proprii.* 32 *Quod inde colligitur id in prima figura cogitur.*

70a3 Lucem affundunt nostro loco quae dicit 1357a32 *λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ σημείων, ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἁπλῶς δέ, καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο, πρὸς ὃ εἰκός, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος· τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν οὕτως ἔχει ὡς τῶν καθ' ἕκαστόν τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν.* 1359a7 *τὰ γὰρ τεκμήρια καὶ τὰ εἰκότα καὶ τὰ σημεῖα προτάσεις εἰσὶ ῥητορικαί.* 1355a6 *ἔστι δ' ἀπόδειξις ῥητορικὴ ἐνθύμημα*, v. Probl. XVIII, 3. Rhet. II c. 22—24. Trdlbg. de an. p. 405. Iul. Pacius de enthymemate conferri iubet Quintil. V, 10 et 14.

70a19 *τὸ μὲν οὐ λέγουσι.* Propositionem minorem (*ΒΓ*) silentio praetereunt, quippe quae intelligatur.

70a29 *ἄλυτος.* 1357b17 *μόνον γὰρ* (*τὸ τεκμήριον*) *ἂν ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτόν ἐστιν.* Ib. vs. 14 autem quod in secunda figura per *σημεῖον* colligitur *ἀσυλλόγιστον* dicit, quia non necessario verum est. Quod in prima figura cogitur per *σημεῖον*, id, quia semper verum est, proprie appellatur *τεκμήριον*, quod vero in reliquis, quum solvi possit et redargui, nihil quidem habet necessarii, sed veri simile est. Cuius rei causam indicat vs. 31 sq.: nam in tertia figura, quum conclusio non sit universalis, non cogitur id ipsum quod volumus (*τὸ πρᾶγμα*), in

secunda vero (v. 35) omnino non fit syllogismus ex propositionibus affirmantibus.

70 a 37 Potest quidem verum esse quod per signum colligitur in quacunque figura, quando vero necessario sit verum, quando non necessario, exposuimus.

70 b 1 *οὕτω διαιρετέον*, h. e. *εἰς σημεῖον ἄλυτον καὶ λύσιμον.* — *τὸ τεκμήριον*, ait, aut subiectum est *τῷ σημείῳ* ut species generi, aut oppositum ut species speciei: namque aut *τεκμήριον* dicendum erit ex signis (*τούτων*) non nisi id ex quo necessario aliquid consequitur, quod fit per medium terminum figurae primae — hic enim *κατ' ἐξοχὴν* hoc loco vocatur *τὸ μέσον*, quum in prima figura sola medius terminus re vera medium locum teneat (v. 25 b 36 *ὃ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον*, Biese I. 227) — nam in hac una syllogismum fieri vidimus qui non redarguatur; aut *τὸ τεκμήριον* non referendum erit inter signa, sed signa appellanda erunt quae colliguntur in secunda figura et in tertia — quarum medii termini vs. 4 appellantur *ἄκρα* locorum quos occupant ratione habita — *τεκμήριον* vero quod cogitur e medio termino primae figurae.

70 b 4 Dedimus *σημεῖον* et *τὰ δ' ἐκ* optimos codd. secuti. Similia enim satis frequentia esse apud Aristotelem vidimus ad 69 b 3.

70 b 9 Ordo verborum inversus est, quod Aristotelis in scribendo negligentiam prodit: nam alieno loco inseruit quae in mentem venerunt. Cf. 675 b 3 *οἱ ὄγκοι τῆς κοιλίας τούτοις μείζους καὶ τῶν ἐντέρων διὰ τὸ μέγεθος.* 1430 b 6 *τὸ δὲ ἓν ποιοῦν τοῦτο ὁ νοῦς ἕκαστον.* 984 b 6 *χρῶνται ὡς κινητικὴν ἔχοντι τῷ πυρὶ τὴν φύσιν.* 266 a 1 *κινεῖ δὲ τὸ ζῷον καὶ πᾶν τὸ ἔμψυχον τὴν κατὰ τόπον ἑαυτὸ κίνησιν.* 690 b 2 *τοῦτο δεῖ τὸ μόριον εἶναι νομίζειν τὸ ἔσχιστον τοῦ ποδός* (quod vero sequitur *τῶν δακτύλων* ad sequentia pertinet). 346 a 34 *διὰ τὸ μηδεμίαν διὰ τέλους ἔχειν φανερὰν ἕκαστον θέσιν.* 347 b 8 *πολλάκις δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔξω τόποις ἰδεῖν γινόμενον ἔστιν.* Alia ratio est eorum locorum, quibus verba transposita sunt, ut vis orationis augeatur, v. 1292 b 31 *ὅλως μὲν γὰρ τὸ μὲν μὴ ἐξεῖναι πᾶσιν ὀλιγαρχικόν.* 352 b 31 *θάλαττα πάντα μία ταῦτα συνεχὴς ἦν.* 467 a 11 *ἓν δ' ἐφ' ἓν ὄργανον χρήσιμον.* 1308 b 14 *φέρειν οὐ παντὸς ἀνδρὸς εὐτυχίαν.* 1288 a 3 *αὐτὸν ὡς ὄντα νόμον.* 1012 b 19 *τὸν αὐτὸς αὑτοῦ* (*λόγον ἐξαιρῆται*). 1073 a 8 *οὐθὲν*

δ' ἔχει δύναμιν ἄπειρον πεπερασμένον. 1282 b 24 κατὰ παντὸς ὑπεροχὴν ἀγαθοῦ. 1323 a 30 ἀπεχόμενον μηθενὸς ἂν ἐπιθυμήσῃ τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν τῶν ἐσχάτων.

70 b 14 γένος ἄτομον est quod in species non dividitur, τὸ ἓν εἴδει.

70 b 16 ἀλλήλοις, intell. τῷ σώματι τὴν ψυχήν, v. vs. 8.

70 b 18 οὕτως, intell. ὥστε ἰδίᾳ ὑπάρχειν τινὶ γένει ἀτόμῳ, ἐνδέχεσθαι δὲ καὶ ἄλλοις γένεσιν ὑπάρχειν μὴ ὅλοις. Debebit autem inesse etiam in aliis, quia, si non nisi in uno genere occurrit, non erunt in quibus ex signo recognoscatur animi motus. Vs. 19 cum melioribus codd. omisimus articulum ante πάθος, quia πάθος non est subiectum orationis, sed praedicatum, siquidem subiectum petendum est ex antecedentibus, τὸ σημεῖον.

70 b 28 ἢ εἴ τε respondent ad quaestionem quam modo proposuit. „Nonne cognoscemus utrum utrius signum sit, si ambo occurrant in alio genere non universo, h. e. si ambo occurrant in specie quadam alius generis et si (καὶ ὅταν τούτων, ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἑκάτερόν ἐστι, τὸ μὲν ἔχῃ θάτερον ἴδιον τὸ δὲ μή) in singulis quibusdam quae ei subiecta sint occurrat utrumque — alterum ab altero seiunctum — ut unum reperiatur in hoc, alterum in illo?" Iam res ipsa docet quo iure τε vs. 28 a nobis servatum sit: scilicet delendum esset, si per καὶ vs. 29 nova proferretur conditio a priori diversa, nunc vero omittendum non est, quia quae sequuntur καὶ ἐν οἷς ... ea accuratius exprimunt et definiunt quae modo universe dicta sunt. Particulae τε igitur haec est vis, ut indicet conditionem priori orationis membro non satis expositam indigere alio membro, quo suppleatur.

70 b 32 Iul. Pacius et Buhle locum corruptum putaverunt, sed bene habent omnia, si scripseris τῷ pro τῶν, quod codices *cdm* confirmant. Disseruit enim Aristoteles περὶ τοῦ φυσιογνωμονεῖν (de quo Pacius confert Gell. I, 10) eo consilio, ut patefaceret in qua figura concluderetur ab iis qui ex signis de animi motibus coniecturam caperent. Quare pergit: Fit autem τὸ φυσιογνωμονεῖν in prima figura, quum medius terminus cum maiore quidem convertitur, minorem vero complectitur. Ceterum mutatio (eandem habuimus 30 b 14, 34 b 5) vocis τῶν in τῶι quum levissima est tum necessaria: nam quomodo ex-

plicari possit τῶν, quod optimi codices praebent, non video. Eandem constructionem habemus 902 b 23 ἡ μὲν οὖν τραυλότης τῷ γράμματός τινος μὴ κρατεῖν, καὶ τοῦτο οὐ τὸ τυχόν, ἡ δὲ ψελλότης τῷ ἐξαίρειν τι, ἢ γράμμα ἢ συλλαβήν.

70 b 37 εἰ δὲ μὴ ἀντιστρέφει, ἀλλὰ πλείοσιν ὑπάρχει: sin autem animi motus in pluribus est quam signum quo proditur, unius motus non unum erit signum, ut ex signis de animi motibus coniecturam capere non liceat.

Gothae litteris officinae ducalis Engelhardo-Reyherianae.

